PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

2012

PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

TIZENEGYEDIK KÖTET

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET
DEBRECEN
2012

Kiadja
a
Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület

Felelős kiadó: **Fülöp Mihály**

Alapító főszerkesztő: **Ungvári János**

Kötetszerkesztő: **Nyirkos Tibor**

Lektor: **Korompai Gáborné**

Szerkesztőbizottság:

Csiha László
Halász Ferenc
Kálmán Antalné
Kornya László
Új Imréné

Tördelőszerkesztő: **Csermely László**

HU ISSN 1589-4185

Nyomdai munkálatok:

Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József

„…a legfőbb vonásaiban akarom
e legnemesebb emberi hivatást (a tanítást) jellemezni.
Mi kell hozzá mindenekelőtt? Mélységes, minden tulajdonságon,
minden embereken tett rossz tapasztalaton túláradó
és ellenállhatatlan emberszeretet.
És az a reménykedés, …az a töretlen bizalom,
hogy minden meddő fáradozása,
minden hiábavaló munka ellenére mégis,
még mindig hatni akarjon az emberi lélekre,
hogy nemesíteni akarjon, hogy nevelni akarjon…

Ehhez az áldott, felejthetetlen munkához tehát,
úgy látszik, temperamentum kell mindenekelőtt,
aztán még egyszer mindenekelőtt: tehetség…
Nagy hajlam legyen benne, hogy ontsa tüzét…,
hogy példájával hatni akarjon minden erővel…,
hogy emlékezni tudjon saját fiatalságára. Vagyis mire?
Hogy mi az, ami neki örömet szerzett valaha is,
mi az, ami fájt. Ez mindennél fontosabb,
mert akkor tisztában van azzal is,
hogy mivel oszt örömet vagy bánatot…
Ami neked fontos, nekem is fontos – ezzel
a szóval kezdtem a tanévet életem legszebb munkája,
középiskolai tanárságom idején.”

(Füst Milán)

Kötetünk megjelenését támogatták

Önkormányzatok, intézmények

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata
Hajdúszoboszló Város Önkormányzata
Hajdúszovát Község Önkormányzata
Létavértes Város Önkormányzata
Mikepércs Község Önkormányzata
MTA Debreceni Területi Bizottsága
Püspökladány Város Önkormányzata

Magánszemélyek

Arany Jenő, Árva Ernőné, Bachát Lászlóné, Bagi Márta, Bajusz Imre, dr. Balku Enikő, Balku Jenőné, Balogh Béláné, Balogh Mária, Bán Istvánné, Bende Józsefné, dr. Berencsi György, Bicskei Gáborné, Bíróné dr. Gál Zsuzsa, Bodor Andrásné, Bohdaneczky Lászlóné, Borbély Imre, Csamangó Éva, Császi Józsefné, Csathó Tamás, Csermely László, Csiha László, Csohány Mária, dr. Csongor Józsefné, Csongvay Józsefné, dr. Dancs Sándorné, Dobszay Jenő, Dombrovszky Ádám, Dudics Pálné, Egressyné Liszkay Erzsébet, Fekete Ilona, Fekete Mária, Fintha Lászlóné, Géczi Andrásné, Gégény Józsefné, Gerő László, Gonda Lászlóné, Hajdú Jánosné, Harangi János, Horváth Lászlóné, Iván Lajosné, Juhász Ferenc, Kálmán Antalné, Karalyos Zsoltné, Károlyi Katalin, Katona János, Kelemen Lajosné, Kincses Gyula, Kincses Gyuláné, Kirsch Éva, *Kiss Zoltánné*, Kocsány Piroska, Korkos Jenőné, Kornya László dr., Kovács András, Kovács Istvánné, Kovács Lászlóné, Kovács Sándorné, Kovács Tiborné, Körösi Szilvia, Kulcsár Katalin, Kupai Márta, Labossa Gusztávné, Lobotka J. Pálné, Lupsa Józsefné, Makláriné Almási Judit, Márton Attila, dr. Módis László, Mohácsi Sándor, dr. Molnár Lajosné, Molnár Pál, Nádporné Fekete Ilona, Nagy Gyuláné, Nagy János, Orosz Jánosné, Pakurár Miklósné, Papik Imréné, Papp Ferenc, Pappné Székely Éva, *dr. Rabóczkiné dr. Jung Noémi*, Sándor Gáborné, Sári Gusztávné, Semlyényi Bence, Simon Jánosné, Sólyom Imréné, Stefán Miklósné, Szabados Sándorné, Szabó Antalné, Szabó Imre, Szabó Károly, Szabó Zsoldos Gábor, dr. Szécsy Attila, Szilágyi Ilona, Szilágyi Józsefné, Szilágyi Margit, Szokolai Ernő, Szűcs Istvánné, dr. Tatár Albertné, Tatár Zsoltné, Thurzó Judit, Titkó Judit, Tóth Lajosné, Tóth Pálma, Török István, dr.Trón Lajos, Uti László, Vadász Judit, Váradi Istvánné, Varga Lajosné, Vízy László, Zsolnay Józsefné és *a személyi jövedelemadójuk 1%-át felajánló támogatók.*

Előszó

A hála érzésével és a köszönet kifejezésével 112 szerző írta meg jelenlegi kötetünkben a körünkből már eltávozott 128 pedagógus arcképvázlatát. Ám a közreműködők száma ennél jóval több, hiszen számos volt tanítvány éppen családtag (meglepően sok unoka, dédunoka) felkérésére emlékezik egykori óvó nénijére, tanítójára, tanárára, főiskolai vagy egyetemi oktatójára. Sorozatunk indulásakor az emlékezést tekintettük olyan eszköznek, amely leghitelesebben vetíti elénk az egyéniséget, annak emberi és pedagógusi jellemző vonásait. Így van ez még akkor is, ha az emlékezés – törekszik ugyan a hitelességre – mégis eleven, változó dolog. Tapasztalatból tudjuk, hogy sokkal könnyebb az életpályát bemutatni, az örökségként hátrahagyott műveket felsorolni, mint emlékezés segítségével felvillantani egy-egy személyre jellemző karaktert. Ehhez eleven személyes kapcsolat szükséges pedagógus és tanítvány között. Az értékmegőrző és értékteremtő emlékezés átmenti az utókor számára azokat, akik hivatásul a pedagóguspályát választották.

A kötetünkben szereplő legidősebb volt pályatársunk 96 évet élt, így tehát emlékezésünk majd' évszázadnyi időt fog át. Ebben az időkeretben közel három pedagógusgeneráció élt át két, számunkra vesztes világháborút, és féltucatnyi rendszerváltozást. Ebben az időszakaszban nemzetünk történelmi sorsfordulói gyakran nehéz helyzet elé állították az ifjúság nevelőit. A nehézségek leküzdésében, majd a változások előmozdításában tisztességgel helytálltak, s pótolhatatlan szerepet töltöttek be nemzeti műveltségünk átmentésében és nemes hagyományaink ápolásában. Sokuk egyéni élete betekintést is adhat az adott kor körülményeire, amelynek tanulságait levonni szükséges.

Kötetünk egyik arcképvázlatában olvasható, hogy a pedagógus nem is lehet valódi szellemi munkás, mivel nem alkot. Hiszen – fejtegeti e vélemény képviselője – a tehetség, a siker a gyermekben van. Ellenvéleményünkben kicsit megingat Németh László is, aki hasonló nézetet képvisel. Érdemes ezzel a felfogással tisztázó szándékkal eszmecsere keretében foglalkoznunk, s ezzel bővíthetjük sorozatunk szerepét.

Az elmúlt bő fél évszázad társadalmi mobilitásáról kaphatunk jellemző, de nem általánosítható vonásokat, ha megvizsgáljuk a kötetben szereplők származását. A kötetben szereplő pályatársaink közel 40 %-a mezőgazdasági ágazatból, túlnyomó többségük szegényparaszti családból származott. Mindössze 13 %-uk folytatta szülei foglalkozását. Általános megállapításokat ugyan nem tehetünk, de mégis érdemes ezzel is foglalkoznunk, hiszen hivatásunk presztízse bizony leszálló ágra került. A pedagógus utánpótlás akadozásában bizonyára szerepet tölt be az is, hogy a társadalom túlzottan az anyagi javadalmazást adó munkát becsüli.

Már a múlt század harmincas éveiben a messzelátó oktatáspolitikusok, Klebelsberg Kuno, Kornis Gyula kifejtették, hogy az iskolai szellemi munkát a legszorosabb kapcsolatba kell hozni a gazdasági élet kérdéseivel. Ennek legfontosabb feltétele, hogy anyagilag megbecsült, magas szinten felkészült és alkalmas pedagógusok neveljék az ifjúságot. A gazdasági fejlődésnek is nélkülözhetetlen feltétele a ifjúság tudása, értelmi erejének csiszoltsága, találékonysága és alkalmazkodó képessége. Rövidlátást, vagy anyagi előnyöket sejtet az olyan gazdasági beruházás, amely viszonylag rövid idő alatt meghozza a kézzelfogható kamatait. Ám az oktatáspolitikai beruházásoknak is megvan a maguk bő szellemi aratása, csakhogy ez hosszú évek múlva vehető észre. Az ún. „szürkeállomány" fejlesztése – vagyis a kiművelt ember – lehet a gazdaság fejlesztésének egyik legfontosabb tényezője.

A kötetünkben szereplő 128 pályatársunk közül 49-en tanítóként kezdték pályájukat. Meglepően sokan, 32-en vállalkoztak a tanítás mellett magasabb szakképzettség megszerzésére. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy közülük többen, bejárva az iskolatípusok és a tudományos minősítések fokozatait egyetemi tanárok vagy éppen az MTA tagjai lettek.

2005-től kiadványi sorozatunk köteteinek hátoldalán olyan neveléstörténeti kérdéseket vetünk fel, amelynek a jelenben is aktualitása van. Most Eötvös József kultuszminisztertől idézünk. Ő 1848-ban az elemi oktatásról törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőházban. A javaslat vitájában három

kérdésre adott válaszát közöljük. Az első válasz a mindenkire kiterjedő műveltség szerepére világít, a második az iskolai adóval foglalkozik, míg a harmadik a községek hatáskörét érinti, különös tekintettel a tanítók alkalmazására.

Fiatal pedagógiai kutatók részéről új igényként jelentkezett olyan kiváló egykori pedagógusok bemutatása arcképvázlat formájában, akik hozzájárultak a XX. századi magyar pedagógia irányának meghatározásához. Szívesen fogadjuk kezdeményezésüket, számítunk további tevékenységükre, hiszen tudományos igényű munkájukkal emelik kiadványaink színvonalát.

Igen jó érzésekkel fogadtuk a Nógrád Megyei Pedagógiai Intézet *Mesterek és tanítványok* c. kiadványának tiszteletpéldányát. Meglepetésünkre a tíz pedagógus portrét tartalmazó kötetükben ismerősöket (egy professzort és egy tanítványt) fedezhettünk fel. A kezdeményezett munkakapcsolat alapján egyetértésükkel kiadványukból néhány portrét átemeltünk kötetünkbe.

Korunk technikai színvonala lehetővé teszi mindenki számára az elektronikus információs források szabad használatát. Egyre többen élnek is ezzel a lehetőséggel, ám itt is figyelembe kell venni a vonatkozó szabályokat. Törvény szabályozza a szerzői jogokat, s ezeket illik betartani akkor is, ha forrásként az internetet használjuk.

A jelenlegi kötetünkben több tipográfiai ötlettel találkozhatunk. A tördelőszerkesztő, megtartva az összefüggő gondolati egységet, a könnyebb olvashatóság érdekében *tagolta* a szöveget. Minden arcképvázlatban *kiemeléssel* tette áttekinthetővé a pálya földrajzi állomásait. Elismerést érdemel a fotók igényes megszerkesztése, formázása.

A szöveggondozást nyelvi, stiláris, helyesírási szempontból a szerkesztőbizottság igen lelkiismeretesen végezte. Az igényes munka néhány esetben megkívánta a szerzővel való egyeztetést, s ez általában sikeres is volt. Tartalmi kérdésekben a hatáskör szerint a főszerkesztői döntés érvényesült.

Nemzeti múltunk folytonossága nem szakítható meg. Annak bármely szakasza a magyar történelem része. Úgy gondolom, az utókornak, s most mi vagyunk az utókor, nem szabad elfeledkeznünk azokról a pályatársainkról, akik *minden* körülmények között tisztességgel helytálltak. Az emberi tisztesség ugyanis nem rendszerfüggő. Ők mutatták fel nemzeti múltunkban az időálló értékeket, erényeket, s ennek révén növelték tanítványaikban magyarságuk önbecsülését. Emlékezetüket át kell mentenünk a jövő számára példaként és okulásul. Ez azért is fontos, mert a mai magyar társadalomra jellemző lelki válság, a depresszió, s a tettvágy gyengülése, az ifjúság elé vetített jövőképben csalódást kelthet.

Eddig tizenegy kötetünkben összesen 1252 pedagógus arcképvázlatát mutattuk be, sok-sok munkával és nem kevés áldozatvállalással. Sorozatunk indítójaként köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik közreműködésükkel és támogatásukkal hozzájárultak a mostani kötet előállításához. Egyben kifejezem azt a reményemet, hogy lesz folytatása további tevékenységünknek, s a következő esztendőben kézbe vehetjük a tizenkettedik kötetet. Reményemet arra alapozom, hogy egyre többen felismerik Füst Milán gondolatának igazságát*: „Az országnak, a hazának egyik legfontosabb kérdése az, hogy ki neveli, és hogy neveli a jövendő generációt."*

Elért eredményeink adjanak további lelkesedést és erőt a folytatáshoz.

Debrecen, 2012. augusztus hó

Ungvári János

Az arcképvázlatokról

Mindenekelőtt utalni kívánunk arra, hogy a Kazinczy Ferenc által meghonosított arcképcsarnok (arcképvázlatok csoportja) mint irodalmi műfaj nem azonos a lexikonnal, ugyanis vannak attól eltérő vonásai. Talán a legjellegzetesebb sajátosság, hogy lehetőséget kínál az emlékezésre. Ez kiadványunk tekintetében szinte elkerülhetetlen, hiszen az arcképvázlat szerzőjének személyes kapcsolata vagy éppen valamilyen egyéni kötődése van az arcképcsarnokban szereplő személlyel. Ez abban nyilvánulhat meg, hogy az arcképvázlat szerzője – a hiteles dokumentumok mellett – az emlékezés ecsetvonásaival még gazdagabban képes megjeleníteni az adott személy pedagógusi és emberi alakját. Természetes követelmény azonban a felelősséggel tett emlékezés. A személyes kapcsolat azonban nem kizárólagos követelmény, publikálási lehetőséget kínálunk azok számára is, akik kutatás keretében kívánnak bemutatni kiváló személyiségeket. Természetes igény a kutatómunkára vonatkozó követelmény (pl. a források pontos megjelölése) betartása.

Jogosan felmerülő kérdés: ki kerülhet be az arcképcsarnok köteteibe? Kezdettől hangsúlyoztuk: legyen jellemző rá az oktatás-nevelés szolgálata, a hivatástudat, amely megmutatkozik a pályahűségben, a tisztességes helytállásban, a kiemelkedő pedagógiai teljesítményben és a közmegbecsültségben. Végső soron azonban az arcképvázlat írása vállalás kérdése. Legyen egy személy: tanítvány, munkatárs, családtag, barát, ismerős, aki arcképvázlat írására vállalkozik. Akinek emlékezetében jelen van az a személy, akire hálával gondol, akitől útravalót kapott az élethez.

Az emlékezés jogán törekszünk az időálló emberi és pedagógusi értékek felmutatására, egy olyan szemlélettel szemben, amely múltunk bizonyos szakaszait mellőzni kívánja, s ezzel megszakítja nemzeti tudatunk folytonosságát. Az arcképvázlatok bemutatásával tenni kívánunk azért, hogy generációk emlékezete ne essék ki nemzetünk tudatából, hogy a múlt értékei vagy tanulságai jobbító hatással legyenek jelenünkre és segítsék emberarcúvá tenni jövőnket.

Az arcképcsarnokban szereplők **arcképvázlatát** a magyar ábécé betűrendjében közöljük.
Az arcképvázlat első adata a családi- és keresztnév: a **címszó.** A címszót kerek zárójelben követik a születés és halálozás adatai. A címszó lezárásának tekintjük a foglalkozást meghatározó képesítés, ill. tudományos fokozat megnevezését.
A **főszöveg** első része az **életút/életpálya** bemutatása, amely általában a származás megjelölésével és/vagy az iskolai tanulmányok felsorolásával (oklevél, diploma megszerzése) kezdődik. Ezt követi időrendi sorrendben a munkahelyek, valamint a beosztások megemlítése.

A főszöveg második része az **életmű** bemutatása, a végzett tevékenység szakmai méltatása s annak elismerése, a kitüntetések megemlítése. Itt adódik lehetőség a kutatási területek és tevékenység bemutatására, megjelölve az elért eredményeket és a legfontosabbnak minősített műveket. A műveknél a címet teljes terjedelmében közöljük, megjelölve a kiadói, nyomdai és évszám-adatokat. Idézet vagy ún. átemelés használatánál a forrást pontosan kérjük megjelölni. Az internet, mint a legnagyobb információs bázis használata a vonatkozó szabályok betartásával megengedett.

A főszöveg harmadik része a **szakmai-közéleti** tevékenységet mutatja be. Itt is adódik lehetőség a személyes kapcsolatok bemutatására és a jellemző emberi vonások felvillantására.

A főszöveget a **hitelesítő források** bemutatása, ill. azokra való utalás zárja, több esetben megjelölve a hozzáférhetőséget is. Itt is használhatunk rövidítéseket, különösen periodikák esetében. A hónapok rövidítése a közhasználatban elfogadott módon történik.

Végül a névcikket a szerző neve, személyes kapcsolatának feltüntetése és lakhelyének megnevezése zárja. Egy névcikket több szerző is készíthet. Kiadványunk elején betűrend szerint tüntetjük fel azokat, akikről megemlékeztünk és természetesen a szerzőket. Kiadványunk végén pedig repertóriumba foglaljuk az eddig megjelent arcképvázlatok szereplőit.

A főszerkesztő

Akikről a szerzők az arcképvázlatokban megemlékeztek

Vincze Tamás	**ADY LAJOS**	tanár, tankerületi főigazgató
Herczegné Varga Ilona	**ÁGASVÁRY (FLIEGLER) LAJOS**	tanító, tanár, gimnáziumi ig.
Szabó Lászlóné	**BAJI GÁL FERENC**	gépészmérnök, mérnöktanár
Trencsényi László	**BAKONYI PÁL**	főiskolai tanár, OPI főigazgh.
Farkas Jánosné	**BALOGH ANTAL**	tanító, tanár, igazgató, szakf.
Lengyel Istvánné	**BALOGH IMRE**	középiskolai tanár, igazgató
Dr. Korompai Gáborné	**DR. BALOGH ISTVÁN**	c. egyetemi tanár, múzeumig.
Vmirjáncki József	**BALTAVÁRI BALÁZS**	tanító, tanár, nevelőotthoni ig.
Györfi Lászlóné	**BÁNYAI ISTVÁNNÉ**	tanár
Téglás Alajosné	**BÉDA FERENCNÉ**	vezető óvónő
Bereczkiné Szabó Anikó	**BERECZKI BÁLINT**	tanító
Tóthné Medve Marianna	**BERECZKI FERENC**	agrármérnök, mérnöktanár
Lukácsné Bíró Eszter	**BÍRÓ LAJOS**	festőművész, tanár
Tuza Tibor	**BOGDÁN JÁNOS**	tanár, ig., romaiskola alapító
Kovács Brigitta és *Tarcsi András*	**BORBÁSNÉ KULCSÁR ILDIKÓ**	középiskolai tanár
Rácz Márk	**DR. BOROSY ANDRÁS**	középiskolai tanár, levéltáros
Borsi Zoltán és *Borsi Miklós*	**BORSI MIKLÓSNÉ**	általános iskolai tanár
Borsodi Ágnes	**BORSODINÉ NEDÉNYI ILONA**	tanár, közművelődési felügyelő
Botos Lászlóné	**BOTOS LÁSZLÓ**	általános iskolai tanár
Buttyán Sándor	**BUTTYÁN SÁNDORNÉ**	tanító
Horváth Mihály és *Szabó György*	**CZIRBUS ISTVÁN**	tanító, iskolaigazgató
Néző István	**CSÁSZY LÁSZLÓ**	középiskolai tanár
Lupsa Józsefné Gál Mária	**CSEREPES JENŐNÉ**	tanító
Csernus István	**CSERNUS GÁSPÁR**	középiskolai tanár, igazgató
Csathó Tamás	**DÁCZER KÁROLY**	tanító
Kovács Sándorné	**DANI KÁROLY**	tanító
Kovács Sándorné	**DANI KÁROLYNÉ**	általános iskolai tanár
Demjanovich Emil és *Demjanovich Lenke*	**DEMJANOVICH EMIL**	néptanító, tanár, igazgató
Domokos Pálné	**DOMOKOS PÁL**	tanár, általános iskolai igazgató
Fehér Balázs	**FEHÉR JÓZSEFNÉ**	óvónő, gyógypedagógiai tanár
Dr. Fényes Tibor	**FÉNYES KÁLMÁN**	tanító, ig., iskolafelügyelő
Dr. Fényes Tibor	**FÉNYES KÁLMÁNNÉ**	tanító
Pethő Gáborné	**FERENCZI JÓZSEF**	tanító, tanár, igazgató

Kiss Erzsébet	**DR. FODOR ANTAL**	lelkész, hitoktató, esperes
Földesi Ildikó	**FÖLDESI JÁNOSNÉ**	óvónő, óvodai felügyelő
Kálmán Antalné	**GAZDAG FERENCNÉ**	agrármérnök, mérnöktanár
Láposi Terka	**GIRASEK JÁNOS**	pszichológus, főisk. docens
Kígyós Istvánné és *Papp Sándorné*	**GYŐRI IDA**	óvónő
Dr. Szecskó Károly	**DR. HAHN ISTVÁN**	ókortörténész, egyetemi tanár
Halász Miklósné és *Galsi Isméria*	**HALÁSZ MIKLÓS**	mérnöktanár, igazgató
Dr. Mudrák József	**DR. HOFFER ANDRÁS**	tanár, egyetemi magántanár, ig.
Tuza Tibor	**HOLDOSI JÓZSEF**	tanár, író-költő
Dr. Rőszer Tamás és *Dr. Mudrák József*	**DR. HOLLÓSI GÁBOR**	biológus, egyetemi docens
Kasztovszky László	**HUDÁK ERZSÉBET**	középiskolai tanár, igazgató
Dr. Ivancsó István	**IVANCSÓ ÁGOSTON**	kántortanító
Dr. Ivancsó István	**IVANCSÓ JENŐ ÖDÖN**	kántortanító, népművelő, ig.
Jobbágy Bertalan	**JÁSZOVICS MIKLÓS**	tanító, tanár
Makó Imre és *Császziné Vitális Julianna*	**JENES SÁNDOR**	kántortanító, iskolaigazgató
Vmirjáncki József	**JOÓ GÁBOR KÁZMÉR**	tanító, kollégiumi vezető
Soós Géza	**JUHÁSZ ATTILA**	mérnök, mérnöktanár, presbiter
Dr. Rabóczkiné dr. Jung Noémi	**JUNG GYÖRGY**	tanító, általános iskolai tanár
Vmirjáncki József	**KÁLLAI JÁNOS**	tanító, iskolaigazgató
Kalmár Ilona	**KALMÁR ZOLTÁNNÉ**	tanító
Karádi Jánosné	**KARÁDI JÁNOS**	tanító, tanár
Katrinák Jánosné	**DR. KARALYOS GYULA.**	tanító, jogász, középisk. tanár
Kárpáti Jenőné	**KÁRPÁTI JENŐ**	tanító, tanár
Szabó Zoltánné	**KEREZSI ISTVÁNNÉ**	óvónő
Boros Istvánné	**KISS ISTVÁNNÉ**	tanító
Csallány Gézáné Kiss Ágnes	**KISS JÁNOSNÉ**	tanár
Lengyel Istvánné	**KISS MIKLÓSNÉ**	tanító, gyógypedagógus
Kiss Zoltánné	**KISS ZOLTÁN**	tanító, tanár, igazgató
Vmirjáncki József	**KOMOR ANDRÁS**	tanító, általános iskolai tanár
Dr. Kántor Sándorné	**DR. KOVÁCS ANDRÁS**	egyetemi adjunktus
Tóth Gyula	**KOVÁCS KÁLMÁN ATTILA**	zenetanár, igazgató, karnagy
Farkas Jánosné	**DR. K. KOVÁCS PÉTER**	tanár, néprajzkutató
Losonczi Léna	**KOVÁCS ZOLTÁN**	középiskolai tanár
Vmirjáncki József	**LACZKÓ JÓZSEF**	tanító
Tuza Tibor	**LAKATOS MENYHÉRT**	mérnöktanár, író-költő
Horváth Sándorné	**LENGYEL MIHÁLY**	tanár, iskolaigazgató
Dandé Lászlóné és *Tóthné Szathmáry Irén*	**LOVÁSZ GÁBORNÉ**	általános iskolai tanító
Kálmán Antalné	**LUDMANN LÍDIA**	tanító, igazgatóhelyettes

Tamus István	**MADARÁSZ GYULA**	tanár, festőművész, főisk. tanár
Vmirjáncki József	**MAJOR BÉLÁNÉ**	tanár, igazgatóhelyettes
Majzikné LichtenbergerKrisztina	**DR. MAJZIK LAJOSNÉ**	tanító
Dr. Legány András	**DR. MÁTYÁS ERNŐ**	tanár, egyetemi docens
Bende Józsefné és *Mátyás Ferencné*	**MÁTYÁS FERENC**	általános iskolai tanár
Dr. Huszárné Kraft Valéria	**MEZŐFI ZOLTÁNNÉ**	óvónő, óvodai felügyelő
Dr. Szecskó Károly	**MLINKÓ ISTVÁN**	gyógypedagógus
Bagossi Gáborné	**MOLNÁR JÁNOS**	középiskolai tanár, igazgató
Kerek Lajos és *Ungvári János*	**NÁBRÁDI ISTVÁN**	tanító, tanár, főiskolai igh.
Dr. Tisza Józsefné	**DR. NAGY ANDRÁS.**	tanár, kollég. és gimn. igazgató
Kovács András	**NAGY CSABA**	tanár, igazgató
Dr. Lőrincz Béla	**DR. NAGY GÉZA**	mérnök, főiskolai tanár, dékán
Udvarfalvi István	**K. NAGY JÓZSEF**	tanító, tanár, igazgató
Nagy Katalin	**NAGY SÁNDORNÉ**	református lelkész, tanító, tanár
Kőszegfalvi Ferenc	**NÉMETH LAJOS**	tanár, tanyai körzeti igazgató
Virág Júlia	**OLÁH MIKLÓS**	tanító, tanár, igazgató
Lupsa Józsefné	**OROSZ LÁSZLÓNÉ**	tanító
Oszik Márta	**OSZIK MIKLÓSNÉ**	tanító
Farkas Jánosné	**DR. PAPP JÓZSEF**	néprajzkutató, egyetemi docens
Dr. Korompai Gáborné	**DR. PÉTER ZOLTÁN**	tanár, egyetemi magántanár
Fazekas István	**DR. PINCZÉS ZOLTÁN**	középiskolai és egyetemi tanár
Havas-Horváth István	**PLETTE FERNCNÉ**	tanár, egyetemi adjunktus
Molnár Pál	**RÁCZI GYŐZŐ**	mérnök, főiskolai óraadó tanár
Czene Gyula	**RÁKÓCZY ISTVÁN**	tanár
Dr. Kántor Sándorné	**DR. REIMAN ISTVÁN**	tanár, egyetemi docens
Erdei Sándorné	**RÉVÉSZ MIKLÓSNÉ**	egészségügyi szakoktató
Rubovszky Kálmánné	**DR. RUBOVSZKY KÁLMÁN**	egyetemi docens
Sándor Jenőné és *Dr. Korompai Gábor*	**SÁNDOR JENŐ**	tanár, gimnáziumigazgató
Dr. Varga Zoltán	**SCHNEIDER MÁRIA MARGIT**	középiskolai tanár
Lupsa Józsefné	**SEREGI KÁLMÁN**	tanár, szakfelügyelő
Oláh Gábor	**SIMKOVICS GYULÁNÉ**	tanár
Vmirjáncki József	**SIMON IMRE**	tanító
Pallagi Tamás és *Porczióné Stébel Ildikó*	**STRAKY TIBOR**	zongoraművész-tanár, igazgató
Erdei Sándorné	**SZABÓ ANTALNÉ**	egészségügyi szakoktató
Zohány Margit	**SZABÓ MIKLÓS**	tanár, igh., fotóművész
Losonczi Léna	**SZABÓ TIBORNÉ**	tanító, tanár
Virág Júlia	**DR. SZENTIRMAI JÓZSEFNÉ**	tanító, tanár
Vmirjáncki József	**SZILÁGYI BÁLINT**	tanító

Szepesi Antalné és *Sztermen Ildikó*	**SZTERMEN JÓZSEF**	kántortanító, tanár
Rácz Márk	**DR. SZŰCS ERNŐ**	tanár, egyetemi adjunktus
Kovács Sándorné	**SZŰCS ISTVÁN**	agrármérnök, mérnöktanár
Raffay Zoltánné	**TILKI JÁNOSNÉ**	egészségügyi szakoktató
Lupsa Józsefné	**TÓTH GÉZA**	tanító, tanár
Tóth László, Kígyós Istvánné és *Földiné Szabó Judt*	**TÓTH JÁNOS LÁSZLÓNÉ**	óvónő
Vmirjáncki József	**TÓTH JÓZSEF**	tanító, tanár.
Kovács Ferencné	**TÓTH LAJOS**	tanító, tanár, igazgató
Tóthné Egri Erzsébet	**TÓTH SÁNDOR**	mérnök, mérnöktanár, igh.
Trembeczkiné Tury Ibolya	**TREMBECZKI MIKLÓS**	tanító, tanár, igazgató
Udud Nándor	**UDUD ISTVÁN**	tanár, szakfelügyelő, költő
Ugrai Józsefné	**UGRAI JÓZSEF**	mérnök, főiskolai docens
Kálmán Antalné	**VÁRADI ZOLTÁNNÉ**	tanító, munkaközösség-vezető
Kocsány Piroska	**DR.VARGA JÓZSEF**	tanár, egyetemi adjunktus
Papik Imréné	**VASS JÁNOS**	tanító, tanár, karnagy
Végh József	**VÉGH KÁROLY**	tanító, tanügyi előadó
Márton Józsefné és *Horicsányi Lászlóné*	**VÉGH LUJZA**	tanító
Dr. Kántor Sándorné	**DR. VEKERDI LÁSZLÓ**	orvos-író, egyetemi oktató
Dr. Szecskó Károly	**ZSASSKOVSZKY ENDRE**	orgonista, zeneszerző

„Nevelni annyit tesz, mint emberré tenni. De ehhez az kell, hogy a nevelő is a gerincesek közé tartozzék."
(Juhász Gyula)

A-Á

ADY LAJOS (Érmindszent, 1881. január 29. – Budapest, 1940. április 18.): magyar-latin szakos középiskolai tanár, irodalomtörténész, tankerületi főigazgató.

Édesapja, Ady Lőrinc érmindszenti kisbirtokos, édesanyja, Pásztor Mária, református értelmiségiek leszármazottja volt. Bátyját, Endrét a XX. század eleji magyar líra korszakalkotó egyéniségeként, a korabeli irodalom megújításában nagy szerepet játszó költőzseniként tartja számon az irodalomtörténet. A nála négy évvel fiatalabb Lajos az érmindszenti római katolikus elemi iskolában megszerzett alapokat először a zilahi fiúpolgári iskola első és második osztályában egészítette ki magasabb ismeretekkel. Ez az iskolaválasztás azt mutatja, hogy az Ady-szülőknek a másodszülött fiúval eleinte szerényebb terveik voltak, inkább az első gyermektől, Endrétől remélték a család presztízsének helyreállítását. Két év alatt azonban bebizonyosodott, hogy a fiatalabbik Adyban is több tehetség van annál, hogy az akkori iskolarendszer zsákutcájának tekintett polgári iskolában vesztegesse az idejét, ezért a második osztály végén különbözeti vizsgát tett, s a harmadik osztályt már a híres zilahi Wesselényi Kollégiumban kezdte meg. Ez az iskola vált aztán az igazi alma materévé, itt találkozott azzal a nemes értelemben vett liberalizmussal, nyitottsággal, amely nemcsak a protestáns kollégiumok hagyományaiból fakadt, hanem az iskola akkori meghatározó tanáregyéniségeinek haladó gondolkodásából is.

Érettségi vizsgáját 1900-ban tette le, jeles eredménnyel. Újságíró bátyja a *Szilágy* c. lap 1900. július 8-i számában nyílt levélben gratulált öccse sikeres matúrájához, s ugyanebben a levélben elkeserítő perspektívát tárt elé a fiatalabbik Ady által választott hivatás várható küzdelmeit, nélkülözéseit ecsetelve. Ady Lajos ugyanis dzsentricsaládokban szokatlan módon nem jogi tanulmányokra adta a fejét érettségi után, hanem a kolozsvári egyetem bölcsészkarán tanult tovább, mivel tanári pályára kívánt lépni.

Ady Lajos hivatásválasztásának motívumait a kortársak is csak találgatták. A róla írt egyik nekrológban az alábbi módon magyarázzák a kisnemesi családok értékrendjétől némileg idegen döntést: „Tanár lett. Már pályaválasztása is mutatja lelke idealizmusát. Nem a rangosabbnak látszó s több emelkedést magában rejtő jog felé vonzódik ősi, nemesi

jussán, hanem a középiskola felé, hogy a nemzet jövőjének nevelője legyen."

Ady Lajos egyetemi évei nemcsak a tudományokban való elmélyülésről, választott szaktárgyainak buzgó tanulmányozásáról szóltak, hanem a közéleti tevékenységbe is belekóstolt, 1902-ben ugyanis megválasztották a kolozsvári Egyetemi Kör főtitkárának. Közben kipróbálta magát újságíróként az Egyetemi Lapoknál, amelynek egy ideig szerkesztője is volt. A kolozsvári filozopterévek próbára tették a fiatal Ady Lajos akaraterejét, kitartását: siralmas anyagi körülmények között, sokszor kifejezetten nyomorúságos helyzetben készült a vizsgákra, erről egyébként ő maga is írt egy panaszos cikket az *Újság* c. kolozsvári lapba. A legutolsó bölcsészévében eljött Kolozsvárról, a pesti egyetemen hallgatott két szemesztert, de a fővárosban sem volt könnyebb a megélhetés: itt még a kolozsvárinál is nagyobb szegénységben élt.

A mozgalmas kolozsvári és pesti egyetemi évek után ismét ***Zilah*** lett Ady Lajos életének színtere egy időre. Pályakezdő tanárként került vissza diákéveinek városába, melyhez annyi szép emlék fűzte. Az ambiciózus, lelkes fiatalember 1904 és 1909 között tanított egykori alma materében, a Szilágyság „fővárosában". Olyan tantestületbe került, melynek tagjait diákkorából már jól ismerte, sokat is köszönhetett nekik, s nyílván számára sem volt könnyű megszokni, hogy kollégája lett a volt mestereknek.
Felesége, Kaizler Anna így jellemzi ezt a különleges tanári közösséget sógoráról írt könyvében: „Hogy mennyit kaptak belső értékben, szellemben az Ady-fiúk Kincs Gyulán kívül is zilahi tanáraiktól: Nagy Sándortól (Ady meghitt barátjától), Both Istvántól, aki a magyar irodalmat szerettette meg velük, Fóris Miklóstól, Kapus Samutól s még másoktól, kikre én, sajnálatosan, már nem emlékszem, holott ezt a szép zilahi világot én is még tökéletesen megismertem – az csak az évek során derült valójában ki. Valamit tükrözött az a tanári kar, ami talán egyedülállt még az erdélyrészi iskolákban is: a névadó Wesselényiek szellemét."

Természetesen Ady Lajosnak is végig kellett járnia a középiskolai tanárság akkori lépcsőfokait, pályakezdőként – mivel oklevelét 1904-ben még nem szerezte meg – nem helyettes tanári, csak „gyakorló tanári" státuszba került. Később léptették elő helyettes tanárrá, egyébként ***Zilahon*** mindvégig ebben a beosztásban tanított, a sors iróniája volt, hogy akkor nevezték ki a ***Wesselényi Kollégium*** rendes tanárának, amikor éppen elhagyni készült a nagy múltú intézményt. A fiatal tanár a szaktárgyain kívül szépírást és matematikát is tanított a zilahi iskolában. Közben készülnie kellett az egyetemi megmérettetésekre is: amikor elkezdte Zilahon a pedagóguséletet, még csak az alapvizsgát tudhatta a háta mögött, így tanári munkája mellett készült fel a szakvizsgára és a pedagógiai vizsgára. Szakvizsgájának eredményes teljesítéséről a *Szilágy* c. lap az alábbi rövid hírben számolt be olvasóinak az 1906. február 1-jei számban: „Ady Lajos, a Wesselényi-kollégium helyettes tanára, lapunk dolgozótársa, a múlt hét folyamán a tanári szakvizsgálatot a kolozsvári tudományegyetem tanárvizsgáló bizottsága előtt szép sikerrel letette."

A hosszú évek munkájának gyümölcse joggal tölthette volna el büszkeséggel, ő mégsem volt elégedett a sorsával. A kisebbik Ady számára 1906 után már nem jelentett olyan vonzó környezetet Zilah, mint felsős gimnazista éveiben vagy kezdő tanári hónapjaiban. A testvéréhez írt, 1906 és 1909 közötti leveleiből világosan kiderül, hogy el szeretett volna kerülni Zilahról, állami iskolában akart tanítani. Ady Endre meg is próbált közbenjárni öccse áthelyezése érdekében, de 1906-ban és 1907-ben még nem hozott sikert ez az igyekezete. Csak 1909-ben helyezték át az akkor 28 éves tanárt ***Budapestre,*** az ***V. kerületi állami főgimnáziumba***.
A *Szilágy* c. hetilap a 1909. szeptember 9-i számban közölte olvasóival Ady Lajos távozásának hírét. Ugyanebben a számban az új állomáshelyére készülő pedagógus is elbúcsúzott Zilahtól.
1909 őszén nem pusztán egyszerű munkahelyváltás következett be Ady Lajos életében, nemcsak annyi történt, hogy fővárosi tanár lett belőle, hanem publicista-szépírói ambíciói előtt is tágabb tér nyílt. Bátyja összeköttetései révén több folyóirattal (*Világ, Tolnai Világlapja, Nyugat*) is kapcsolatba került, így tovább űzhette a Kolozsváron és Zilahon már megízlelt szenvedélyt: az újságírást. A cikkekből származó mellékjövedelem jelentősége sem volt elhanyagolható, különösen házasságkötése után volt égető szüksége a külön bevételekre a szűkös tanári fizetés kiegészítéseképpen.

1910-ben ugyanis megnősült a harmincadik évében járó fiatalember, méghozzá a szűkebb pátriájából választott magának társat: egy gyermekkori ismerősét, az Érmindszenttel szomszédos Érszentkirályról származó Kaizler Annát, Kaizler László földbirtokos lányát vette feleségül.

Ady Lajos új tanári állomáshelye, az V. kerületi állami főgimnázium, amely 1921-ben (amikor Ady már nem tanított az intézményben) Berzsenyi Dániel nevét vette fel, a főváros egyik legjobb hírű középiskolájának számított a 10-es években. A vidékről jött fiatalember boldogan foglalta el bátyja közbenjárásával elnyert állását, és – Wagner Alajos igazgató szavainak tanúsága szerint – „csakhamar szeretetreméltóan illeszkedett be az új körbe."

Szaktárgyain, a magyaron és a latinon kívül görögpótló irodalmat, történelmet és szépírást is tanítania kellett néhány tanévben. Heti óraszáma általában 15 és 22 között volt, az 1917/18-as tanévben érte el az akkoriban komoly óraterhelésnek számító huszonkét tanórát.

A háborút közvetlenül megelőző időszak és a világháború négy éve a lázas alkotás időszakát jelentették Ady Lajos életében. Írói működésének egy szelete természetesen iskolai munkájához kötődött: stilisztika, retorika és poétika tankönyvet írt, a két előbbi összeállításában Endrei Ákos nevű kollégája is közreműködött. A tankönyvek szerkesztése, megtervezése komoly előmunkálatokkal, rengeteg szempont mérlegelésével járt. Nagy tapintatot, irodalompolitikai tájékozottságot és érzékenységet követelt például a stilisztika tankönyv szemelvényeinek kiválasztása. A fiatal tankönyvíró ugyan próbált eleget tenni a konzervatív-nemzeti irány elvárásainak, de igyekezett a haladó íróktól, költőktől is egy-egy szöveget becsempészni az összeállításába. Ennek a kiegyensúlyozottságnak, mértéktartásnak köszönhető, hogy – bár Szabolcska Mihály vagy Sajó Sándor „legkiválóbb" alkotásait sem lehetett kihagyni a szövegválogatásból – már Babits Mihály is helyet kap ebben az 1913-ban megjelent tankönyvben.

Ady Lajos nemcsak tankönyveket írt első fővárosi évei alatt. Novellistaként, szépíróként is bemutatkozott néhány lap hasábjain, igaz, nem a saját neve alatt jelentette meg irodalmi kísérleteit, hanem Nagy János álnév alatt. Szépírói hajlamának felébredéséről a következőképpen vallott a *Száz magyarok könyvei* c. novellagyűjteményben közölt önéletrajzában:

„Harminc éves voltam már, s a tollamat még mindig csak arra használtam, hogy vörös tintába mártva magyar meg latin nyelvű iskolai penzumokat korrigáljak vele. Babonás félelem s furcsa szégyenlősség tartott vissza – pedig diákkorom óta sodort reá a vágyam – az irodalmi próbálkozástól… Egyszer aztán – a három X-et is elhaladtam már –, egy kerítően hangulatos őszi délutánon mégis bűnbeestem: hogy, hogy nem, novella került ki a vörös-tintás tollból… Még szépítgettem, még eleinte enyhítgettem a bűnömet: pár évig a Nagy János-pszeudonim kényelmes maszkja mögött jelentkeztem a napilapok tárcarovatában, de már elvesztem volt. Harminc évvel ugyan, de egy húszéves siheder mohó munkakedvével jöttek a tíz éven át kiformálódott, de megírásig csak most jutott novellák."

1914 nyarán egy felelősségteljes, nem kevés időráfordítást igénylő feladattal bővült Ady Lajos élete: megválasztották az Országos Középiskolai Tanáregyesület hivatalos lapjának a szerkesztőjévé.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI
TANÁREGYESÜLETI
KÖZLÖNY
SZERKESZTI: ADY LAJOS
5–6. SZÁM.

Bár a lehető legrosszabb időben (a világháború kitörésekor) nyerte el a tanárkollégái bizalmát kifejező tisztséget, lelkesen, számos új ötlettel, elképzeléssel látott neki a folyóirat-szerkesztésnek. Mint beköszöntő írásában kifejtette, az volt a fő célja, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny ne elvont szakcikkek gyűjtőhelye, hanem a tanárság érdekeinek a szócsöve legyen, emellett pedig gyakorlati pedagó-

giai útmutatásokkal, metodikai tanácsokkal szolgáljon.

Egy kínos ügybe is belekeveredett folyóirat-szerkesztői minőségében az ifjabbik Ady-fivér. Amikor ugyanis Rákosi Jenő – álnéven – megtámadta Babits Mihályt a *Játszottam a kezével* c. vers alapgondolatáért, mely szerint a költő többre értékeli kedvese kisujját, mint száz királyt vagy lobogót, Ady Lajos a Tanáregyesületi Közlöny szerkesztőjeként kiállt a hazafiatlansággal vádolt költő-tanár mellett, és gúnyosan megkérte Rákosit, hogy ne fedezzen fel minden héten egy újabb hazaáruló tanárt. Ady véleménye indulatokat váltott ki a konzervatív körökből, s maga Rákosi is mély felháborodással konstatálta, hogy a középiskolai tanárok hivatalos lapja pártolja, fedezi és védelmezi az ifjúság megrontásával egyenlő rothadást (ő ugyanis csak ennek tekintette Babits említett versét). Rákosi elítélő reakciója olyan erős visszhangokat váltott ki, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesület külön igazgatósági ülésen foglalkozott az esettel, maga a szerkesztő a lemondását is felajánlotta, de az ülés hozzászólói (Mikola Sándor, Székely István, Sajó Sándor, Beöthy Zsolt, Imre Sándor, Négyesy László, Gaál Mózes) ezt nem látták indokoltnak. Így ekkor, 1915 végén még a helyén maradt Ady Lajos, tovább szerkesztette a szívügyének tekintett egyesületi közlönyt. Egészen a háború végéig kitartott a lapnál, de 1918-ban már véglegesen lemondott szerkesztői megbízatásáról.

A szeretett lap redakciójának elhagyásában közrejátszhatott, hogy csalódott a kollégáiban, akik passzivitásukkal gátolták a tanárság érdekeinek érvényesülését, és belefáradt a Tanáregyesületen belüli küzdelmekbe is.

A Közlöny olvasóközönségéhez intézett egyoldalas búcsúzójában minden keserűsége ellenére is kijelentette, hogy kedvvel, szeretettel látta el a lapszámok megtervezéséből, összeállításából adódó teendőket, de azért utalt közben a munkáját megnehezítő tényezőkre, megemlítette ezek között a háborúval együtt járó „szellemi szájkosarat", illetve „kényszerű hangfogót" is.

Ady Lajos 1918. december 28-i dátummal írta alá a fent említett búcsúcikkét, de valószínűleg ekkor már nem foglalkoztatta intenzíven a Közlöny további sorsa, mivel a saját életében remélt gyökeres fordulatot: folyamatban volt a tankerületi főigazgatóvá való kinevezése. Ezt az előléptetést bátyja kapcsolatai révén sikerült elérnie, de ennek tényét ő maga sem tagadta soha, sőt: meg is írta 1923-ban megjelent *Ady Endre* c. könyvében. Valóban ez volt Ady Endre utolsó jelentős intézkedése (már a betegágyból), mivel 1918 decemberében állapota rosszabbodott, majd 1919. január 27-én elhunyt.

Az Ady család mély gyászában apró vigasz volt csupán, ám Ady Lajos életében jelentős fordulat, hogy 1919 februárjában megkapta végre a főigazgatói kinevezését. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy meglehetősen nehéz körülmények között kezdte meg tanügy-igazgatási tevékenységét a Hajdúság fővárosában, hiszen főigazgatóságának első hónapjai éppen a kommün időszakára estek. Emellett az is bonyolította a helyzetét, hogy a debreceni vezető tanügyi körökben eléggé ellenségesen, fagyosan fogadták. A hűvös, bizalmatlan fogadtatás oka – ahogy azt Ady Lajos utóda, Bessenyei Lajos 1939-ben le is írta – az volt, hogy ***Debrecenben*** mást szerettek volna a főigazgatói székben látni, a minisztérium viszont keresztülhúzta Ady Lajos kinevezésével a helyi református vezetés tervezgetéseit és a város befolyásos pedagógusainak számításait. Pedig már megvolt a konkrét jelöltjük Karai Sándor igazgató személyében, akit életkora miatt is (22 évvel volt idősebb az ekkor 38 éves Adynál) alkalmasabbnak tarthattak ilyen komoly pozíció betöltésére. Ady Lajos azonban kitartott ebben a légkörben is, és aztán hamarosan megváltozott a megítélése, a vezető tanügyi körök befogadták, megkedvelték a jovális, közvetlen modorú, fiatal főigazgatót.

A tankerület első embereként Ady elsősorban azért felelt, hogy a hozzá tartozó középiskolákban zavartalanul folyjon az oktatás, gondoskodott az iskolákra vonatkozó törvények és miniszteri rendeletek végrehajtásáról, valamint évente jelentést írt a miniszternek a felügyelete alatt álló tanintézetek állapotáról és az oktatás terén elért eredményeiről. Ez utóbbi feladatát csakis úgy tudta teljesíteni, hogy szinte egész évben iskolákat látogatott, és iskolalátogatásai során két-három napot is eltöltött egy-egy intézményben. Ilyen alkalmakkor nemcsak a tanárok óráit ülte végig, hanem átvizsgálta az adott iskola tanulmányi és fegyelmi naplóit, átnézte az egyes osztályok dolgozatait, áttekintette az ifjú-

sági könyvtár anyagát, felmérte az épületek állapotát és a szertárak felszereltségét.

Ady Lajos méltó utóda volt hivatali elődeinek, Békési Gyulának, aki 1884 és 1896 között állt a tankerület élén, és Géresi Kálmánnak, aki 1896 és 1919 között viselte a főigazgatói méltóságot. Kardos Albert, a jeles debreceni pedagógus Ady tízéves főigazgatói jubileuma kapcsán szépen csokorba szedte a három egymást váltó tanügyi vezető érdemeit. Békési Gyula jelentősége abban állt, hogy életbe léptette az 1883-as középiskolai törvény rendelkezéseit, és az addig alig ellenőrzött felekezeti iskolákra is kiterjesztette az állami felügyeletet. Géresi Kálmán hosszú vezetői érája alatt aztán minőségében is változott a tankerület iskolái és a főigazgató közötti kapcsolat: a felekezeti iskolák feladták azt az idegenkedést, amelyet kezdetben az állami felügyelettel szemben éreztek, sőt Géresi főigazgatósága idején kötöttek sorban szerződést a hozzá tartozó református és evangélikus középiskolák az állammal, ekkor nyerték el azokat az építési és fizetés-kiegészítési támogatásokat, amelyek nélkül nem tudták volna folytatni a működésüket, s jórészt ezekben az évtizedekben váltak teljessé a debreceni és a Debrecen-vidéki csonka középiskolák.

Ady Lajosra sem várt kisebb vagy kevesebb feladat az elődeinél: rá várt a háború által anyagilag tönkrement iskolák rendbetétele, és azoknak a középiskoláknak a pótlása, amelyeket a trianoni döntés miatt veszített el a debreceni tankerület. Ezt a nem kevés elszántságot igénylő vezetői munkát fáradhatatlan szorgalommal végezte.

Felesége így emlékezett vissza Ady Lajos debreceni éveire és főigazgatói tevékenységére:

„Semmi sem került el a figyelmét, ami az ifjúság nevelése és oktatása terén karöltve járt a háborúutáni módszerek korszerűségével. Még a testnevelés haladó irányzataira is felfigyelt és Debrecenben tizenhat év alatt egy kulturális esemény épp úgy nem játszódhatott le nélküle, mint egy tornamérkőzés."

Debreceni tartózkodása alatt alkalma nyílt Ady Lajosnak arra is, hogy költő testvére emlékét méltó módon ápolja. Kovalovszky Miklós említi egy írásában, hogy Ady főigazgató már nem sokkal a Debrecenbe költözése után, 1919 tavaszán arra kérte a debreceni lapokban bátyja kortársait, hogy közöljék vele a költőre vonatkozó emlékeiket. Kérése akkor válasz nélkül maradt, ezt Debrecen idegenkedő közönyével magyarázta. Hamarosan nekilátott azonban az Ady Endréről szóló könyve megírásának annak a biztos tudatában, hogy műve – bármilyenre is sikeredik – támadásokat fog kiváltani ellene. Bár könyve előszavában leszögezte, hogy nem érdekelte, fog-e tetszeni az életrajz a jobboldal vagy a baloldal politikusainak és irodalmárainak, észrevehetően igyekezett úgy ábrázolni Ady életének egyes eseményeit és szereplőit, hogy a jobboldali beállítottságú olvasók se találhassanak sok kivetnivalót a magyar irodalomban egyedülálló életmű alkotójának tetteiben, baráti kapcsolataiban.

Az 1923-ban megjelent könyvét számtalan kritika érte a kortársak részéről és az azóta eltelt évtizedek alatt is, ám Ady biográfusai számára mind a mai napig megkerülhetetlen forrás maradt.

1927-ben fontos esemény színhelye lett Debrecen, és egyben reflektorfénybe került a tankerület főigazgatója is: lelkes és bátor tanárok, művészek, irodalompártoló értelmiségiek ebben az évben hozták létre a Hajdúság fővárosában az Ady Társaságot, amelynek elnöke a névadó költő öccse lett. Ady Lajos egészen addig, amíg csak Debrecenben élt, sokat tett az Ady Társaság elfogadtatásáért, népszerűsítéséért, *Kardos László* megfogalmazása szerint „… az ő személye végig bizonyos összetartó kapcsot is jelentett a különböző irányzatokhoz tartozó írók és művészek között."

A társaság összejöveteleit rendszerint ő nyitotta meg progresszív szellemű előadásaival, s ezeket a megnyitó beszédeket igen élvezte a mindenkori hallgatóság. Gyakran rendezett az Ady Társaság nyilvános vitaesteket is, ezeken a vitaindító előadás után lezajló beszélgetések vezetése volt Ady Lajos feladata. 1931 októberében például *Európai-e a magyar irodalom?* címmel rendezett vitaülést a társaság, 1933 februárjában pedig a következő tárgy kapcsán tartottak nyilvános vitát: *Tanítsunk-e a középiskolában modern irodalmat?* Mindkét esetben Ady főigazgató vállalta az előadások kapcsán kibontakozott disputák elnöki tisztét.

Sikerei tetőpontján, amikor már Debrecen is megkedvelte és a magáénak vallotta Ady Lajost, teljesen váratlanul érte a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium döntése: 1935. július 15-i ha-

tállyal felmentették debreceni tankerületi főigazgatói megbízatása alól, és szeptember 1-jei kinevezéssel áthelyezték tanügyi főtanácsosként a budapesti tankerületbe. Nem nehéz kitalálni, mi állt Ady elmozdításának a hátterében. Leginkább az, hogy személye és közismerten liberális felfogása nem illett bele a Hóman Bálint nevével fémjelzett oktatásirányítás elképzeléseibe. Hóman kultuszminiszter koncepciójában ugyanis az ellenőrizhetőség szempontja került a vezető helyre, ennek a szempontnak rendelték alá a rendszer egészét érintő átalakítást. Az oktatásügyi kontroll megerősítésének igényéhez társult az egyöntetű nemzeti világnézet kialakításának törekvése. E kettős cél a régitől merőben eltérő gondolkodású főigazgatói gárdát követelt meg. A tankerületi főigazgatói pozícióban már nem feltétlenül pedagógiai szakemberekre, hanem pontos, az ellenőrzést lelkiismeretesen ellátó tanügyi hivatalnokokra volt szükség, akik az új rendelkezések szellemével maximálisan egyetértettek. Ady Lajos viszont éppen 1935-ben jelentetett meg olyan írást az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben, amelyben a sokféleséget értékként fogalmazta meg, s egyben kifejezte azt a reményét, hogy az új rendszer nem kívánja korlátozni az iskolák döntési szabadságát saját belső életük alakításában. Ezekkel a nézetekkel és közismert liberalizmusával egyáltalán nem felelt meg Ady Lajos az új rendszernek. Valahogy el kellett távolítani a tankerület éléről. Ebben a furcsa helyzetben született meg jobb híján az a megoldás, hogy a budapesti tankerület tanügyi főtanácsosává nevezték ki a feleslegessé vált debreceni tanügyi vezetőt.

Pintér Jenő, a budapesti tankerületi főigazgató, akit 1935-ben másodszor neveztek ki erre a felelősségteljes posztra, s aki az Ady-testvérek régi ismerőse volt, nagy szolgálatot tett a minisztériumnak és egyben Ady Lajosnak is azzal, hogy vállalta, befogadta a volt debreceni kollégáját. Nyilván volt benne annyi jóérzés, hogy nem kezelte beosztottként a költő testvérét, hanem inkább előkelő vendégként bánt vele, akinek viszont nem lehetett könnyű beleszoknia az új helyzetébe. Bár itt is felelősségteljesen végezte munkáját, mégsem tudta sokáig szolgálni a budapesti tankerületet: 1936 nyarán szélütés érte, három fázisban kapta a rohamot, a harmadik verte le végleg a lábáról. Ady Lajos élete utolsó négy évét változó állapotban, időszakos javulások és sok-sok szenvedés közepette töltötte, csak felesége gondos ápolása és a hűséges barátok (Pintér Jenő, Móricz Zsigmond) látogatásai enyhítették fájdalmait és keserűségét.

A jeles pedagógus, Ady Endre öccse 1940. április 18-án, reggel negyed ötkor hunyt el. Halálát fővárosi és vidéki újságok is hírül adták, több nekrológ, méltatás is napvilágot látott az egykori debreceni tankerületi főigazgatóról. Az emlékezők mindegyike kiemelte Ady Lajos egyéniségének szeretetreméltó vonásait: finom tapintatát, adomázó kedvét, segítőkészségét.
Móricz Zsigmond, az Ady-fiúk hűséges barátja az alábbi szavakkal búcsúzott el az ifjabbik Adytól: „Lajoskám, nem megyek többet hozzátok Debrecenbe, te szegény tankerületi főigazgató méltóság. Nem jössz hozzám ki többet Leányfaluba, te drága gyermek. (…) Mindig sajnáltam, hogy Nagy Jánost megölted: ez volt egy időben írói álneved: most nem sajnálom már. Nem kellett az neked. Jobb volt neked, hogy leérettségiztetted Ottó királyfit. S hogy nagy véleményed volt róla."

Irodalom:

- Ady Lajos: Ady Endre. Amicus, Budapest, 1923
- Ady Lajosné: Az ismeretlen Ady. Akiről az érmindszenti levelesláda beszél. Béta Irodalmi Rt., Budapest, 1942
- Bessenyei Lajos dr.: Elődeimről. In: Péterffy László (szerk.): Emlékkönyv Pap Károly főiskolai (akadémiai és egyetemi) tanári működésének harmincadik évfordulójára. Lehotai Pál Könyvnyomdája, Debrecen, 1939, 35-38.
- Földessy Gyula: Ady Lajos. Kelet Népe, VI. évf., 10. sz. (1940. május 15.), 4.
- Gulyás Pál: Ady Lajos utolsó stációja. Tiszántúli Független Újság, 1940. ápr. 20-i sz., 5.
- Juhász Izabella: A debreceni Ady Társaság bibliográfiája. KLTE Könyvtára, Debrecen, 1977
- Lengyel Miklós: † Ady Lajos. Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, LXXIII. évf.(1939/1940), 9.sz. (1940. május), 252-253.
- Dr. Lukács József: Ady Lajos. In: Németh József igazgató (szerk.): A sátoraljaújhelyi Kegyes-tanítórendi róm. kat. gimnázium (VI.-VIII. oszt. reálgimnázium) Évkönyve az

1939-40. iskolai évről. Vajda József Könyvnyomda, Sátoraljaújhely, 1940, 53-54.
- A budapesti V. kerületi m. kir. Áll. Főgimnázium értesítői (1909-1920)
- A zilahi áll. segélyezett ev. ref. Wesselényi Kollégium értesítői (1904-1909)

VINCZE TAMÁS, főiskolai adjunktus
Debrecen

ÁGASVÁRY (FLIEGLER) LAJOS (Pásztó, 1897. január 14. – Salgótarján, 1963. január 14.): tanító, tanár, gimnáziumi igazgató.

Édesapja kántortanító volt, aki 53 forint havi fizetésből tartotta fenn családját, hét gyermekét, akik mindegyike a pedagógus (négy tanár, két tanító, egy óvónő) pályát választotta.

„Hogy apám mégis ki tudta taníttatni gyermekeit, annak az volt az oka, hogy valamennyien ilyen jó tanulók voltunk, tandíj- és internátusi kedvezményt kaptunk – főleg, hogy valamennyien privát tanítással tartottuk el magunkat. Én is tízéves korom óta folytonos privátákkal tartottam e1 magam" – írja önéletrajzában.

Az elemi iskolát 1906-ban Pásztón végezte, a polgári iskolát ugyanitt 1910-ben. Losoncon 1914-ben szerezte meg a tanítói oklevelet mint internátusi bentlakó.

A Budapesti Tanárképző Főiskola hallgatójaként (1914-1920) polgári iskolai tanári oklevelet szerzett mennyiségtan és természettudományi szakcsoportból. Tanulmányai közben 1915. október 15-én katonai szolgálatra vonult be. Kiképzése után megszakítás nélkül frontszolgálatot teljesített orosz, román és olasz harctereken, mindenütt elsővonalbeli csapatszolgálatban. Egy évig tartó olasz hadifogság után, 1919. október 15-én tért haza és folytatta felsőfokú tanulmányait, melyet nem hagyott abba a polgári iskolai tanári oklevél megszerzésével, hanem Apponyi-collégiumi tagként a tanítóképzőintézeti tanári oklevelét is megkapta. A bölcsészettudományi tanulmányaival egyidőben a Műegyetem kétéves közgazdasági fakultásán is rendes hallgató volt. Ekkor, 1923. december 15-én hívták vissza ***Pásztóra, polgári iskolai*** igazgatónak, mely állásában 1927-ben véglegesítették. Gazdasági szaktanári oklevelét 1938-ban szerezte meg.

„Igazgatói szolgálatom legfontosabb céljának azt tartottam, hogy a környékbeli paraszt és munkás tanulókat mennél nagyobb számban bevonjam a polgári iskolai tanulmányokba" – írja hitvallásként.

Játszóteret, ebédeltetési lehetőséget, különvonatot szervezett a kisterenyei, a nagybátonyi bányász és vasutas, illetve az apci és a jobbágyi parasztcsaládok gyermekei számára, majd községi internátust alapított, melynek eredményeként Pásztó nyitott lett az ország minden része felé – az Alföldről és a Dunántúlról is érkeztek tanulni vágyó fiatalok.

Az internátus működtetése mellett 1934-ben megszervezte a községi női kereskedelmi szaktanfolyamot, majd ugyanezen évben az országban elsőként a fiú kereskedelmi szaktanfolyamot is, ahol olyan – később európai hírűvé vált – pedagógust alkalmazott, mint *dr. Gyíres Béla* matematikaprofesszort, akadémikust, aki a kereskedelmi iskola megalakulásának 25. évfordulóján a következő szavakkal gondolt vissza a Pásztón töltött évekre és Ágasváry igazgató úrra:

„Kedves Lajos Bátyám!

Engedd meg, hogy a pásztói kereskedelmi iskola megalakulásának huszonötödik évfordulója alkalmából hálás szívvel és meleg szeretettel köszöntselek. Hálás szívvel, mert az akkori idők állástalanságában nekünk, okleveles tanároknak egzisztenciát jelentett a pásztói állás sokévi reménytelen várakozás helyett. Meleg szeretettel, mert az a bánásmód, amit Részedről kedves Lajos Bátyám a pásztói iskolába való belépésemtől kezdve egész ott tartózkodá-

som alatt kaptam, azt az érzést keltette bennem, hogy igazi otthonom a pásztói kereskedelmi iskola. Így nem csoda, hogy mindannyian az iskola akkori tanárai szívesen térnek vissza gondolatban pályájuk hőskorára, a pásztói kereskedelmi iskolában töltött éveinkre.
Nagy örömömre szolgál, hogy a második világháborút követő vihar, amelyben sok intézmény elpusztult, a pásztói kereskedelmi iskolát nem bántotta, sőt először kereskedelmi középiskolává, majd gimnáziummá fejlődött és hogy mindvégig a Te vezetésed alatt állott és áll most is kedves Lajos Bátyám. Mindannyian tudjuk, hogy Pásztón nem lenne ma gimnázium, ha 1934-ben nem indul meg a kereskedelmi iskola, viszont ezt az iskolát egyedül kedves Lajos Bátyám, a Te áldozatkész és fáradtságot nem ismerő munkád hozta létre.
A huszonötödik év lezárásánál és az újabb huszonöt év bölcsőjénél kívánok Neked, kedves Lajos Bátyám és a Nagyságos Asszonynak jó egészséget, boldogságot, továbbá azt, hogy a volt kereskedelmi iskola, a mostani gimnázium sok huszonöt évet érjen meg.
Mély tisztelettel őszinte tisztelőd, Gyíres Béla"

A Mikszáth Kálmán Gimnázium alapítója volt.
Az iskolát a háború, a harcok idején sem hagyta el, – ekkor is, mint írja – *„az iskolámban tartózkodtam*."
A háború lezárását követően az orosz katonaság visszaadta az iskola épületét, és Ágasváry Lajos – akit 1927-ben vitézzé avattak – három nap alatt rendbe hozta az épületet és megindította a tanítást. Pásztó mellett Kisterenyén 300 fővel, Jobbágyiban 100-as létszámmal, illetve Taron, Mátraverebélyben, Sámsonházán és még több községben megszervezte a polgári iskolai gondozó tanfolyamot, ahová a tanárok fáradságot nem kímélve Pásztóról jártak ki tanítani, így a tanulók évvesztés nélkül folytathatták tanulmányaikat. Ez a mód és szervezés országosan is új kezdeményezés volt, nemcsak a diákok, hanem a szülők is örömmel fogadták, és nagyon hálásak voltak érte. A gondozói tanfolyamok négy éven keresztül működtek, és csak az általános iskolák megszervezésével építették le fokozatosan ezeket.

A II. világháború után kötelességének érezte az önhibájukon kívül oktatásban nem részesült felnőttek tanítását. Nemcsak Pásztón, de Apcon és Jobbágyiban is elindította a dolgozók polgári iskoláját, majd általános iskoláját, melynek a vallás- és közoktatási miniszter által kinevezett igazgatója volt.

Kiemelkedő szakmai munkájának elismeréseként 1935-től a polgári iskolák, 1949-től pedig az általános iskolák tanulmányi felügyelője volt. A pedagógusok mindig elismeréssel és hálásan gondoltak vissza rá, ahogyan egykori kollégája, *Pintér Nándor* történelem-magyar szakos tanár is:
„Mi, huszonévesek a pedagógus pályánk elején voltunk, Lajos bácsi nyugdíj előtt állt, szinte a fiainak tekintett bennünket. Ő – természetes volt – tegezett minket, mi pedig mindig magáztuk, és mindig elfogadtuk – vita nélkül – az intézkedéseit, tanácsait. 1958 februárjában én sem tiltakoztam, amikor megtudtam, hogy másnaptól a fiúknak én fogom tanítani a testnevelést (mint a tanári kar legfiatalabb tagja). Pedig nem volt könnyű helytállni. Ezekre az órákra többet készültem, mint a történelem ismereteim felújítására."

Az 1940-es évek végén sokat dolgozott a kereskedelmi szaktanfolyamok utódjaként működő irodai szakiskola továbbfejlesztésén, színvonalának emelésén, melynek eredményeképpen 1951-től 1955-ig közgazdasági technikumot szervezett, melynek igazgatója is volt 1955. november 1-jéig.
A napjainkban is működő gimnázium alapítása is Ágasváry Lajos nevéhez fűződik. Az első gimnáziumi osztály 1954. szeptember 1-jén kezdte meg tanulmányait a polgári iskola épületében. A kezdetektől 1955. november 1-jéig igazgatóként, majd gimnáziumi tanárként, s végül 1957. július 1-jétől nyugállományba vonulásáig, 1958. június 30-ig újra igazgatóként irányította az iskola életét.

Pintér Nándor tanár úr így emlékezik vissza az utolsó iskolában töltött napra:
„A tanévzáró értekezlet, ahol mindössze hatan voltunk, ma is a kellemetlen emlékeim közé tartozik, mert Lajos bácsit senki sem búcsúztatta el, hiszen nyugdíjba készült, s ez volt az utolsó hivatalos »szereplése« az iskolában, de ő sem és mi sem beszéltünk erről. Még egyszer találkoztam vele: a névadás előtt elmentünk hozzá a Kossuth Lajos utcai lakására a meghívóval, amit kedvesen megköszönt, de nemet mondott a részvételt illetően.
Valójában a temetésen búcsúztunk e1 tőle. Mindössze 66 éves volt, amikor meghalt. Egy »megfáradt, öreg« embert láttunk a koporsóban."

Tanügyi szervező munkája mellett pedagógiai tevékenysége is kiemelkedő volt, hiszen tanítványai nagy számban jutottak be felsőoktatási intézményekbe, majd magas beosztású, felelős-

ségteljes álláshelyekre.

„Az Ágasváry-tanítványok ma is elismeréssel és lelkesen emlegetik Lajos bácsi óráit, különösen a matematika magyarázatait. Egy alkalommal én is szem- és fültanúja voltam ennek: a II. A-ban voltam osztályfőnök, s ő tanította ott ezt a tárgyat. Mint ahogy máshoz is bementem, hozzá is bejelentkeztem. Természetesnek találta az óralátogatást. Úgy emlékszem, hogy ő nem viszonozta ezt a »gesztusomat«" – írja *Pintér tanár úr*.

Élete végéig önzetlenül szolgálta szülőfaluját, annak embereit, gyerekeit – többször hívták Budapestre középiskolákba, illetve egyetemre, de ő mindig visszautasította az ajánlatokat.

Pásztó oktatásügyéért, kulturális és közösségi életéért kifejtett több évtizedes munkájának elismeréseként az utódok méltó emléket állítottak e nagy formátumú pedagógusnak a „Pásztó város díszpolgára" cím adományozásával a 2009. évben.

Késői utóda az igazgatói székben,
HERCZEGNÉ VARGA ILONA
Pásztó

„A jó tanító nem saját tudásának gyümölcseit osztja meg a tanítványaival, hanem megmutatja nekik, hogyan arassák le saját gondolataik gyümölcseit.”
(Kahlil Gibran)

B

BAJI GÁL FERENC (Balmazújváros, 1951. július 23. – Balmazújváros, 2011. június 11.): mezőgazdasági gépészmérnök, mérnöktanár.

„Mi hát a tiéd, mi az, amit nem vehetnek el tőled az istenek? Csak a munka. Az a munka, amely nem vár jutalmat, sem babért, sem utókort. Csak éppen megtörténik veled, ha nem térsz ki előle, s nem törődsz sorsával sem. Csak a fáradtság a tiéd, a verejték, az áldozat. Minden más illanóbb, mint a hajnali köd, törékenyebb, mint a lepke szárnya.”
(Márai Sándor)

Baji Gál János és Győrfi Julianna harmadik fiúgyermekeként született Balmazújvároson.
Anyai és apai ágon egyaránt földműves parasztcsaládok leszármazottja. Míg az édesanya nevelte fiait és vezette a háztartást, addig az édesapa nehéz fizikai munkát végzett. Az erőt próbáló munkát a fiúknak is hamar meg kellett szokniuk. Ahhoz, hogy a népes család megélhetése biztosított legyen, a nyári szünetekben minden dolgos kézre szükség volt. Nyaranta rizset arattak, tapasztottak, hogy a fiúk taníttatása megoldható legyen. Feri semmilyen kétkezi munkától nem riadt vissza, képes volt nagyon nagy fizikai és szellemi erőkifejtésre.
A szülők nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy a gyerekek továbbtanuljanak. „Aki többet tud, az értékesebb ember” – mondta az édesapja.
Német nyelvből még különórára is járatták a fiúkat, ami abban az időben a szegény emberek világában különlegesnek számított. „A tudás – az hatalom. Ez a kiút, ez szolgálhatja a felemelkedést a szegény ember gyereke számára” – vallották.
Innen eredtek a gyökerek, az otthoni indíttatásnál már erős volt a bizonyítási vágy, hogy a szegény ember gyereke is többre viheti, bármire képes, ha tanul.
Feri szinte egész életét végigtanulta, képezte magát, hajtotta a megismerés vágya.

Általános iskolai tanulmányait a szülőházhoz közeli szigetkerti általános iskolában végezte. Szorgalmával, éles eszével, elevenségével hamar kitűnt kortársai közül.
A középiskolát Debrecenben végezte a Landler Jenő Ipari Szakközépiskolában.

1969-ben érettségit és elektroműszerész szakmát szerzett.
Főiskolai tanulmányait a debreceni Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Gépészeti Főiskolai Karán végezte Mezőtúron, ahol üzemmérnöki diplomát szerzett 1973-ban.

Ezt követően helyezkedett el a Hortobágyi Állami Gazdaságban mint gépész energetikus.
Pedagógiai pályáját 1975. október 16-án kezdte ***Balmazújvároson***. A szakmunkásképző iskola igazgatója, Dobi Ferenc kérésére műszaki tanári állást vállalt a ***109-es Ipari Szakmunkásképzőben***. Az új kihívásnak való megfeleléstől indíttatva a Bánki Donát Gépipari Műszaki Főiskolán 1978-ban megszerezte a tanításhoz szükséges gépész műszaki tanári szakképzettséget.
Szakmai fejlődése érdekében – tízéves pedagógiai gyakorlat után – 1986-ban jelentkezett a gödöllői Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki Kar mérnöki kiegészítő szakára.
Szeretett tanítani, de érezte magában, hogy többre lenne képes. 1988-ban – a tanügyileg és gazdaságilag is önállóvá vált intézmény igazgatójának nyugdíjba vonulása után – megpályázta s elnyerte az igazgatói állást.
Feladata: a képzés profiljának bővítése, szoros együttműködés a képzővállalatokkal, közös érdekeltség megteremtése az oktatásban és a jó gazdálkodás.
Vezetése alatt:
- az elméleti oktatás mellett biztosított volt a tanműhelyi képzés
- nőtt az iskola tanulóinak létszáma
- nőtt a pályázatokon nyert pénzből az iskola szemléltető eszközállománya, amely eredményesebbé tette a szakképzést
- 1991-ben a szakmunkásképzés mellett megindult a szakközépiskolai oktatás
- az iskola felvette a Széchenyi István nevet
- kereskedelmi és gazdasszonyképzés indult
- a képzési profil bővült
- a munkanélküliek számára is biztosítottak tanulási lehetőséget.

Szabó Gábor, volt kolléga így emlékszik vissza:
„Feri kezdőként nagy odaadással tanított. Mezőgazdasági gépszerelőket, autószerelőket oktatott szakmai ismeretekre. Sorozatban készítették a metszeteket a szemléltetéshez.
Amikor az új iskolában a volt igazgató nyugdíjba ment, akkor a tantestület Baji Gál Ferencet választotta igazgatónak. Ekkor már rendelkezett elegendő pedagógiai ismerettel, megvolt a jó szervezőképessége, és volt tehetsége a vezetéshez. Ferit szigorú, következetes vezetőnek tartottam. Elképzeléseivel, döntéseivel gyakran vitatkoztam. Vele lehetett vitatkozni. Nem volt hibátlan ember, de jó szervező, jó vezető, jó pedagógus volt. Szerette a családját, a munkáját, az életet. Emlékét tisztelettel megőrzöm."

E kihívásoknak csak úgy tudott megfelelni, hogy folyamatosan képezte magát. 1993-ban menedzser szaküzemmérnök, majd 1997-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen közoktatási vezető szakon végzett.

Farkas Jánosné, a tiszacsegei Általános Iskola és Szakiskola egykori igazgatójának visszaemlékezése Baji Gál Ferenc igazgató úrra:
„Vezetésem alatt a tiszacsegei Általános Iskola nyolcadikos, végzős tanulóinak közel 25%-a minden tanévben a balmazújvárosi Széchenyi István Szakképző és Szakközép Iskolában folytatta középfokú tanulmányait, melynek az igazgatója Baji Gál Ferenc volt.
Az évek során a két intézmény szoros munkakapcsolatot alakított ki egymással, mely nagymértékben segítette a csegei gyermekek beiskoláztatását. Évente összevont szülői értekezletet tartottunk, ahová meghívtuk a szomszédos városok középfokú oktatási intézményeinek vezetőit, a pályaválasztásért felelős szakembereit, ahol igazgató úr mindig személyesen tartotta színes, érdekes tájékoztatóját az általa vezetett intézményben oktatott szakmákról, és a szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programjaikról. Örömmel fedezte fel a szülők között egy-egy volt tanítványát, akikkel szívesen elbeszélgetett, érdekelte, hogy az iskolájukból kilépve hogyan alakult sorsuk, további életük.
Havonta 1-2 alkalommal ellátogatott a Mezőgép által fenntartott tanműhelybe, ahol a szakoktatóval folyamatosan konzultált a tanítványok előmeneteléről. Szívügyének tekintette, hogy a tanulók a kor kihívásainak megfelelő gyakorlóhelyen sajátítsák el a szakma fortélyait, ezért valamennyi jól működő vállalatot, vállalkozást személyesen keresett meg, hatékony érveléssel elérte, hogy a tanítványainak biztos helye legyen, kellően segítsék felkészítését. Gyorsan, nagy szakmai rutinnal válaszolt a kihívásokra, amikor csökkent a gyakorlati képzéshez szükséges vállalkozók száma, olyan tanműhelyeket építtetett, melyek a korszerű gépekkel, eszközökkel betelepítve minden követelménynek maximálisan megfeleltek, így biztosítani tudta tanulóik számára a szakmai jártasság elsajátításához szükséges feltételeket.
1991-től iskolánkban az önkormányzat döntése, a minisztériumok és a szakhatóságok engedélye alapján beindult a szakképzés, mely sok új és ismeretlen feladat elé állította intézményünket, ehhez a feladathoz segítséget kaptunk

igazgató úrtól. Önzetlenül – bár intézménye számára kismértékű létszámcsökkenést okozott – minden szakmai segítséget megadott, mellyel a sikeres munkánkat megalapozta. Kidolgozta a két intézmény közötti átjárhatóság valamennyi változatát, nem zárkózott el újító szándékú ötleteink megvalósításától sem. Megértéssel fogadta a hozzá segítségért fordulókat, s a törvényesség keretein belül maradva mindent megtett azért, hogy a megtévedt vagy éppen a tanulmányi eredménye miatt más középfokú oktatási intézményből eltanácsolt fiatalnak helyet biztosítson és lehetőséget a továbbhaladásra.
Elévülhetetlen érdemei vannak a balmazújvárosi szakképzés fejlesztésében, a helyi és vidéki fiatalok szakmához juttatásában és a szocializációjuk érdekében kifejtett munkában.
Szakmai felkészültsége, tudása, segítőkészsége példaértékű volt."

Szakmai pályafutása mellett a családalapítás sem maradt ki az életéből. 1975-ben feleségül vette Kerekes Máriát, aki tanítóként kapott állást a balmazújvárosi darusi iskolában. Felesége kiváló partnere volt a szakmai munkában is. Kölcsönösen inspirálták, segítették egymást az eredmények elérésében, a kudarcok elviselésében. Házasságukból két gyermek született, Mária és Ferenc, akik továbbvitték a szülők szakmai és szellemi aktivitását.

1999-ben összevonták a város két középiskoláját. Ettől kezdve kicsit megtört a hite. Veszélyben érezte mindazt, amit éveken keresztül kiépített: sikeres, egyre szélesedő szakképzés, innovatív tantestület, jól működő szponzori hálózat, mintaértékű intézmény.
Az összevonást követően igazgatóhelyettesként tevékenykedhetett tovább, de ez már nem az általa elképzelt és megkezdett út volt. Végül fájó szívvel ugyan, de megvált iskolájától, s ***Hajdúnánáson*** folytatta pedagógiai tevékenységét. Ekkor már jelentkeztek egészségi problémái. 2003-ban súlyos szívelégtelenséget diagnosztizáltak nála. De ő mindig egészségesnek mutatta magát.
A családja mellette állt, minden lehetőséget megpróbáltak állapotának javítására. 2004-től rokkantnyugdíjas lett. A mindig tettre kész, tevékeny embernek nehéz volt ezt elfogadnia. De mindig megerősödött, s hasznos tudott és akart lenni.
Betegségén enyhítettek a gyermekei életében bekövetkezett események: lánya, Mária 2000-ben kötött házassága gróf Tisza Miklóssal, s fia, Ferenc esküvője 2008-ban Oláh Ibolyával.
2005-ben első kis unokája, Angéla születésekor kiutazott Amerikába.
Imádott autót vezetni, kirándulni. Különösen a magyarországi tájakon szeretett túrázgatni, de a szlovák, lengyel, cseh, erdélyi, majd az amerikai tájakat is megkedvelte.
2008-ban második unokája, Lili születését is Amerikában ünnepelhette. Ezt az utat már nehezen bírta. Hazaérkezése után kórházról kórházra járt, de ő élni akart, s hitt a gyógyulásában. Méltósággal viselte egyre súlyosbodó betegségét, és sajátságos humora az utolsó órában sem hagyta cserben. Életmentő műtétet kellett végrehajtani, amelyet gyenge szíve nem bírt el.
„Jó az altatóorvosom, de milyen lesz az ébresztőorvosom?" – kérdezte utolsó óráiban.
2011. június 11-én örökre megpihent.
Úgy ment el, amilyen egész életében volt: méltósággal, keményen, megalkuvást nem ismerve.
Emberi nagyságát, szakmai elhivatottságát példázzák pályatársainak visszaemlékezései.

Források:
- Szakmai önéletrajz
- Igazgatói pályázatok
- Családtagok visszaemlékezései

SZABÓ LÁSZLÓNÉ,
ny. oktatási és egészségügyi főtanácsos
Balmazújváros

BAKONYI PÁL (Budapest, 1922. – Budapest, 2011.): főiskolai tanár, az Országos Pedagógiai Intézet főigazgató-helyettese.

A budapesti belvárosban a szorgos fotócikk-kereskedő édesapa két gyermekét nevelte, taníttatta. Pali gyerekkora, kamaszkora a lakás, a Reáltanoda utcai (ma Eötvös) Gimnázium és a Múzeum-kert háromszögében telt, szorgalmas tanulás, barátságok közepette. A húga zenetanár lett, a jeles Sándor Frigyes növendéke, de ő is hosszú évekig hegedült. Az 1938-as diszkrimináló törvények (a zsidótörvények) miatt siettetett érettségi után a törékeny testű fiatalember optikusnak tanul. A munkaszolgálat, a háborús nélkülözések után lép egyetemi pályára, szabad bölcsész lesz. Felfigyelnek rá az újjáépülő ország nevelésügyét tervező szakemberek, egyetemistaként szabad bölcsész a Pázmány Péter Tudományegyetemen, diplomát 1950-ben már az Eötvös Loránd nevét viselő alma materben, a jogutódban szerez. Pszichológia, politikai gazdaságtan, filozófia szakokon végez. Számít munkájára a Mérei Ferenc vezette Országos Neveléstudományi Intézet. Ennek erőszakos, politikai indíttatású bezúzása után rövid ideig az oktatásért felelős minisztériumban dolgozik, 1953-ban a megalakuló ***Központi Pedagógus Továbbképző Intézetben*** kap feladatot, a továbbképzések ügyének gondozását. Ez az intézmény a későbbi ***Országos Pedagógiai Intézet*** jogelőde. Itt dolgozott a későbbiekben is. Érdeklődésének, tudásának megfelelően didaktikusként, tantervtervezőként a nevelés elméleti szempontjait érvényesíti, a neveléselmélet munkásaként az oktatási folyamatra (is) figyel. Mindig felelős posztokon.

Ugyan többször is próbára tétetik hűsége a „létező szocializmus" rendjéhez, „kispolgári magatartásáért, kapcsolataiért" a pártból (az állampártról van szó) is kizárják, majd visszafogadják. Nyolc évig jegyzi a sokáig egyetlen tudományos pedagógiai folyóiratot, a Pedagógiai Szemlét. Két ízben is főigazgató-helyettesi megbízatást vállal. A Szabolcsi Miklós vezette „reform-OPI-ban" 1981-től korát meghazudtoló, fiatalos aktivitással dolgozik.

Közéleti aktivitását mi sem jellemzi jobban, mint hogy ott van 1956-ban Balatonfüreden, a Petőfi-kör első pedagóguskonferenciáján, alapító tagja a Magyar Pedagógiai Társaságnak, több évig a didaktikai szekció elnöke, 1967-től számítva három Nevelésügyi Kongresszus aktív résztvevője. Fontos kézikönyvekben jelennek meg fejezetek a tollából. Mindvégig a nevelés és oktatás érzékeny összefüggéseit vizsgálja, a két tevékenység – akár teoretikus, akár praktikus – szétválaszthatatlansága mellett érvel.
Számon tartjuk munkásságában a makarenkói örökség korszerű ébresztőjét és őrzőjét, akár így is mondhatjuk: őrzőjét és ébresztőjét, a legújabb kori hazai neveléstörténetben „első alternatívként" emlegetett, Gáspár László vezette szentlőrinci iskolakísérlet, a „társadalmi gyakorlat iskoláját" követő-pártfogoló országos bizottság értő elnöki tevékenységét. Sokáig tanította az iskolai igazgatókat, pedagógiai vezetőket a ***Villányi úti vezetőképzőben***. Éveken át segítette az úttörőmozgalom modernizációját választott tisztségben is. A Magyar Pedagógiai Társaságnak is több ízben volt bizalmi embere, alelnökként búcsúzott a patinás szervezettől.

Mint írtam, tépelődő, gondolkodó értelmiségi volt mindvégig. Életszeretete és humora meghatározó volt saját maga és környezete számára. Családja is valóságos pedagógiai műhelyt alkotott, felesége, lányai közismert szakemberek a gyermekérdekű pedagógia pártján.

2011 nyarán családja körében, életének 89. évében elhunyt, hosszú, tartalmas életét lezárta Bakonyi Pál, a XX. század második fele nevelésügyének jeles személyisége. Élete utolsó hónapjaiban már nem vett részt nyilvánosan a közéletben, telefonon, levélben emlékeztette, bátorította, korholta szakmatársait, kortársait az általa mindig következetesen, de érzékeny intelligenciával képviselt értékek védelmében.

Halála után egy évvel az Új Pedagógiai Szemle adta közre kéziratban maradt, 1986-ban keletkezett tanulmányát az iskolai nevelésről.

Válogatott irodalom:

- Újra a nevelés céljáról. Pedagógiai Szemle, 1980. 4-5. sz.
- Értékelés az általános iskola kezdő szakaszában. A Tanító, 1984. 9. sz.
- Az V. Nevelésügyi Kongresszus és a pszichológia. Pedagógiai Szemle 1987. 3. sz.
- Makarenko: Az emberi kapcsolatok pedagógiája. Pedagógiai Szemle, 1988. 3. sz.
- Tantárgypedagógiai, pedagógiai törekvések az OPI elődintézményeiben. Pedagógiai Szemle, 1988. 11. sz.
- Tantervkészítés és tantárgygondozás a 60-as években. Pedagógiai Szemle, 1989. 3. sz.
- A makarenkói hagyatékról Nyugaton és Keleten, Új Pedagógiai Szemle, 1998. 9. sz.
- Epilógus I., Epilógus II. Embernevelés, 1998. 3. sz.
- Meditáció a tantárgyi integráció tárgykörében. Embernevelés, 2000. 1-2. sz.
- A pedagógus etikai tartalmakat hordoz és közvetít. (Korreferátum az MPT-nek a Pedagógus Szakmai Etikai Kódexről Veszprémben szervezett vitaülésén). Új Pedagógiai Szemle, 2002. 4. sz.
- Tantárgyi integráció. Embernevelés, Különszám 2003.
- Mából a múltba – múltból a mába. In. 40 éves a Magyar Pedagógiai Társaság. Tanulmánygyűjtemény. Apáczai Kiadó, Budapest, 2007.

Egykori munkatársa, TRENCSÉNYI LÁSZLÓ
Budapest

BALOGH ANTAL (Tiszacsege, 1928. december 29. – Debrecen, 2005. május 6.): tanító, tanár, igazgató, szakfelügyelő, pedagógiai tanácsadó.

„…Amint fogy, fogy a jövendő,
Egyre, egyre drágább lesz a múlt…”
(Babits Mihály)

Tiszacsegén született Lévay Erzsébet és Balogh Antal gyermekeként. Szülei a nehéz gazdasági helyzet és a háborús időszak ellenére minden lehetőséget biztosítottak gyermekeik számára.
Szülőfalujában végezte el az elemi iskolai tanulmányait, jó képességű, értelmes, ügyes gyermek volt. Szabadidejében szívesen olvasott, kirándult, vagy barátaival a Tisza-part és a kubikgödrök életközösségét „vizsgálták”.

A jó eszű, értelmes gyermeket szülei beíratták a Magyar Királyi Állami Polgári fiú- és lányiskolába Polgárra, melyet az 1942/43. tanévben kitűnő eredménnyel zárt. Tanulmányait a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetében folytatta, ahol 1949 júniusában népiskolai tanítói oklevelet kapott.

Édesanyját fiatalon elveszítette, amikor édesapja újra megnősült, egy lánytestvért és szerető, gondoskodó anyát kapott, olyan családot, mely a mai napig szeretettel ápolja emlékét.
Pedagógus pályafutását 1949-ben az ***egyek-félhalmi általános iskolában*** kezdte, ahol összevont osztályt tanított. A felső tagozatos gyermekek legalább olyan nagy várakozással tekintettek az új tanévre, mint a tanító bácsi. Nagy szeretettel és ifjonti lelkesedéssel kezdte a munkát, közel 40 évig szárnyalt csodálatos, de nehéz, embert próbáló pályánkon.

A következő tanévet már a ***Tiszacsege*** közigazgatási területéhez tartozó ***Szilágytanyán*** kezdte, ott – a beírási és osztálynapló tanúsága szerint megállapítható – az elsősöktől kezdve a nyolcadikos tanulókkal bezárólag valamennyi évfolyam képviseltette magát. Az osztatlan csoportba 31 gyermek járt. A járási oktatási osztály vezetői hamar felfigyeltek lelkiismeretes, kitartó, következetes munkájára, őt delegálták az 1954. november15-16-án Budapesten az Építők Rózsa Ferenc Kultúrotthonában rendezett Falusi Pedagógusok Országos Konferenciájára. Ezen a rendezvényen vehette át az Elnöki Tanács elnökétől a „Munka Érdemérem" kitüntetést. Az ott elhangzott előadások és a kollégák, igazgatók hozzászólásaiban elhangzottak életre szóló munícióval látták el, melyre a munkája során építeni tudott.

1956 szeptemberétől a ***tiszacsegei általános iskolában*** tanított, ahol nagyszerű kollégákból álló tantestület dolgozott. Hamar be- és elfogadták a szerény, de igen szorgalmas pedagógust. Nemcsak az iskolában focizott, tagja volt a település „Aranycsapatának", tanítványaival számos körzeti, járási bajnokságot nyert.

1959-ben áthelyezést nyert a ***berettyóújfalui gyermekvárosba***. Több mint két évtizeden keresztül a gyermekváros elkötelezett igazgatója volt.
Tanítóként, csapatvezetőként, igazgatóhelyettesként, igazgatóként, 1966-tól egyidejűleg szakfelügyelőként, majd tanácsadóként dolgozott. Kiemelkedő és példamutató munkájával több területen megyei és országos elismerést szerzett. Elévülhetetlen érdemei voltak a mozgalmi és gyermek-önkormányzati tevékenység fejlesztésében, az értékelés, a bentlakásos intézmények (nevelőotthonok, általános iskolai diákotthonok) követelmény- és motivációs rendszerének a kidolgozásában.

Kovács András, volt megyei úttörőelnök visszaemlékezése:

„…Ha Balogh Antalra emlékezem, akkor első villanásra, a komoly, megfontolt, szigorúnak tűnő, berettyóújfalui nevelőotthon igazgató képe sejlik fel előttem, de azonnal párosul ezzel az emlékképpel az a meghatározó jellemző is, mely a minden emberi, szakmai tevékenységét átható gyermekszeretetről, kiváló kollegialitásról és a gyermekvédelem ügye iránti mélységes elkötelezettségről tanúskodik. Pedagógus társaival együttműködve úgy alakította az általa irányított intézmény tevékenységrendszerét, hogy az hassa át a világra nyitott, de helyzeténél fogva fokozottan érzékeny gyermekek életét, értelmi és érzelmi megnyilvánulásaikat. Érezte és tudta, mik kellenek ahhoz, hogy a bezárkózásra és kitárulkozásra egyszerre vágyó gyermekek ambivalens viselkedését lehessen úgy formálni, hogy az a nevelőotthon falain belül és azon túl is eredményes, életszerű és hatásos legyen. A mindennapok során lerakott pedagógiai építőkövekre alapozva, az átlagos és tehetséges gyermekeknek egyaránt lehetőséget nyújtva, nagy gondot fordított különösen a kulturális és sporttevékenység fejlesztésére. Ennek országos hírű megnyilvánulásai voltak, a Bak Istvánné Szepesvári Ildikó által vezetett kiváló minősítésű gyermektánccsoport működése és a Karakas András nevével fémjelzett magas szintű sporttevékenység a különböző sportágakban.
A gyermekvédelmi területen országos hírnevünket öregbítette a Debrecenben rendezett Nevelőotthonok Országos Kulturális és Sporttalálkozója, melyből oroszlánrészt vállalt Balogh Antal és az általa vezetett intézmény felnőtt- és gyermekközössége. Végezetül elmondhatom, hogy bármilyen kéréssel fordultunk hozzá az úttörőszövetség megyei elnöksége nevében, mindenkor készséggel állt rendelkezésünkre és segített."

1975-ben elvégezte Budapesten a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán a nevelőotthoni tanárszakot, ezzel is bizonyítva az elkötelezettséget szeretett munkája iránt.

Sári Gusztávtól a Kiváló Úttörővezető kitüntetést veszi át

Igazgatóként és szakfelügyelőként sokat tett a nevelőotthoni hálózat, a nevelőotthoni nevelőmunka korszerűsítéséért, az ellátottság javításáért, az otthonosság, a családias jelleg biztosításáért, a szemléletformálásért, az intézményi zártság oldásáért és a patronáló kapcsolatok kiszélesítéséért.
Kezdeményezése és az általa összeállított tematika alapján folyt – évtizedeken keresztül – a

gyermekfelügyelők, a képesítés nélküli nevelőtanárok speciális felkészítése komplex tanfolyamok keretében.
Több módszertani ajánlást is készített a nevelőotthoni, diákotthoni tanulási tevékenység, a szabadidős programok szervezéséhez.
Folyamatosan segítette az igazgatói és szakmai munkaközösségek tevékenységét. A gyakorlati tapasztalatok és javaslatai alapján került korszerűsítésre a speciális területi munkaközösségek munkaprogramja, együttműködési gyakorlata. Ösztönző és újító kezdeményezései, elemző és értékelő munkája alapján – a Művelődési Minisztérium Gyermekvédelmi Osztálya, a Megyei Tanács V.B. Művelődésügyi Osztálya és a Pedagógiai Intézet felkérésére – több pedagógiai program, fejlesztési terv kimunkálásában is közreműködött. A Nevelőotthoni Nevelési Program és az Általános iskolai Diákotthonok Nevelési és Oktatási Terve kidolgozásában résztvevők munkacsoportjának vezetője volt.

Új Imréné, a pedagógiai intézet egykori munkatársa, az igazgatók és pedagógiai tanácsadók „mentora" felidézte a közös munkával töltött éveket:
„Az 1985. évi oktatási törvény értelmében a korábbi szakfelügyelői hálózat a frissen alakult pedagógiai intézethez került. Itt már más attitűddel – lefejtve az irányítással összefüggő jogosítványokat – tanácsadóként kellett működniük. Ez nagyon sok embert megviselt, mert a korábbi legitim hatalmától megfosztva csakis kompetenciája alapján kellett volna tekintélyt szereznie. Az intézetben két csoport működött szorosan összefüggő feladatrendszerrel: a szaktanácsadói és a pedagógiai tanácsadói csoport. Balogh Antal mint nevelőotthoni felügyelő komplex tevékenységet végzett, így szabadon választhatott, melyik csoporthoz csatlakozik. Én, mint a pedagógiai tanácsadói együttes vezetője nagyon örültem, amikor minket választott. Mivel a megbízatás teljesen új volt (korábban osztályfőnöki felügyelők működtek hasonló feladattal), újak voltak a feladatot ellátó emberek is, szükség volt minden tapasztalattal rendelkező szakemberre. Balogh Antal már korábban is tanácsadói attitűddel végezte munkáját. Soha nem a hatalom képviselőjét látták benne a nevelőotthonok vezetői és munkatársai, hanem a segítőt, aki azon kívül, hogy szakmailag segített, mély humanizmussal közelített vezetőhöz, beosztotthoz, gyermekekhez egyaránt. Ha megjelent, jó ismerősként köszöntötték, azonnal közvetlen kapcsolatot kerestek vele, különösen a gyerekek. Mindenkihez volt egy jó szava. S ami engem személy szerint csodálattal töltött el, hogy szinte mindenkit név szerint ismert akár Berettyóújfaluban, Komádiban, Nyírmártonfalván vagy Hajdúnánáson járt. Igényelte, hogy ismerjük a munkáját, így többször kísértem el tanácsadói útjaira. Nem ismert nyári szabadságot.
Történt egyszer, hogy augusztusban egy nap felhívott telefonon: nem lenne-e kedvem elkísérni újabb útjára. Természetesen volt kedvem. Reggel 8 órakor indultunk gépkocsival, Berettyóújfaluban kezdtük a körutat, s Hajdúnánáson fejeztük be. Az érdekelte különösen, mi történik azokkal a gyerekekkel, akiknek nincs módjuk a nyári szünet alatt elhagyni a nevelőotthont. Amellett, hogy jó tanácsokkal látta el a vezetőket, szót váltott a gyerekekkel is.
Az út számomra azért is volt különös élmény, mert megismerem egy »új Balogh Antalt«, a természet szerelmesét. Úgy tudott beszélni földről, vízről, virágos rétről, állatokról (különösen a halakról), hogy a hallgató érezte, ez is adja életének éltető derűjét. Páratlan volt az emberi kapcsolatok építésében. Mikor hozzánk került, megköszönte, hogy »örökbe fogadtuk«, s nem volt alkalom, hogy közös megbeszéléseinkre ne hozott volna valami meglepetést, legtöbbször frissen ropogósra sütött halat. Ha komoly gondjaink voltak, bölcs tanácsaival igyekezett segíteni. Nagy veszteség volt, mikor ez az összekovácsolódott közösség (a pedagógiai tanácsadók csoportja) elvesztette működési jogosítványait, így tőle is meg kellett válnunk."

A megye legnagyobb gyermekvédelmi intézményének vezetői munkáját is sikeresen ellátta, címzetes igazgatóként fejezte be igazgatói feladatait, 1988-ban nyugdíjba vonult.

Gyermekvédelmi szemlélete, gyermekszeretete, hivatástudata, szakmai felkészültsége, kollegialitása, őszinte nyíltsága példás volt.

Gál Józsefné Kertész Erzsébet fejlesztőpedagógus, az Arany János Gyermekváros egykori lakója és dolgozója így emlékezik a múltra:
„1967-ben kerültem be testvéreimmel a Gyermekvárosba 13 éves koromban, szüleim halála miatt. Anti bácsi gondos intézkedésének köszönhetően 5 testvéremmel együtt maradhattam. A Gyermekváros olyan életet biztosított igazgató bácsi irányításával, hogy segített feldolgozni azt a fájdalmat, törést, amit gyerekként mért ránk a sors. Az otthonban töltött életünket legjobban egy hosszú táborozáshoz tudnám hasonlítani; napjainkat a kötelező iskolai foglalkozásokon kívül rendkívül gazdag szabadidős tevékenységek töltötték ki. Anti bácsi szigorát, következetességét áthatotta szeretete. Nevelő munkájában a humornak is nagy szerepe volt. Törekedett minél több időt szánni az egyéni beszélgetésekre is, mindannyian éreztük szerető törődését. Pályaválasztásomban meghatározó volt az ő

személyisége és pedagógiai munkája. Tudtam, hogy nekem is az ő példáját kell követnem, azoknak a gyerekeknek kell irányt mutatnom, segítséget nyújtanom, akik saját hibájukon kívül a sorsuk áldozatává válnak.
Köszönöm Anti bácsinak, hogy vigyázott rám, és egy életre szóló hivatás nagyon szép példáját élhettem meg és adhattam át."

Kitüntetései:
- Kiváló Úttörővezető (1960)
- KISZ Érdemérem (1963)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1968)
- Munka Érdemrend bronz fokozata (1974)
- Úttörővezetői Érdemérem (1976)
- Gyermekekért Érdemérem (1981)
- Kiváló Pedagógus (1987)
- Szolgálati Emlékérem (1988)
- Iskolánkért Emlékplakett (1988)

Nem szabad megfeledkezni a horgászat és vadászat nyújtotta élményekről sem, melyre, ha ideje engedte, szívesen sort kerített. Az augusztusi Csege Napok előtt hazalátogatott szülőfalujába, ahol szeretettel várták, a közös horgászás, slambucfőzés során barátokkal, ismerősökkel elevenítették fel az elmúlt évtizedek közös emlékeit.
2005. május 6-án Debrecenben vett búcsút a földi léttől, hamvai szülei sírjában, Tiszacsegén leltek örök nyugalomra.

Dr. Papp József (kötetünkben az ő arcképvázlata is szerepel), így búcsúzott a Csegei Újság hasábjain:
„Nekem, az óvodáskortól barátnak, aki érzelmi vívódásaidat ismertem, Gárdonyi lámpásának tanítója tolul az emlékezetembe. Mert velem együtt a tanítói pályát választottad élethivatásul. Utunk soha nem vált el, noha a képezde elvégzése után én még tettem egy lépést a pedagóguspálya grádicsán. Te maradtál a klasszikus értelemben vett néptanítónak, ahogyan egykor mondtuk, a »nemzet napszámosának«.
Oktatástörténetünk igen mozgalmas korszaka jutott osztályrészedül, az egykori uradalmi tanyák népének gyermekeit kezdted el oktatni egytanítós osztatlan iskolákban. Ifjan lettél a cselédházak lakóinak lámpása, akitől útmutatást vártak. Hiszen az ország népe nagy változások korát élte, szükség volt az iskolázott ember véleményére. Az iskolák államosítása itt ért Téged, felszámolták a tanyasi iskolákat, ahonnét a gyerekeket bentlakásos kollégiumba terelték. Te magad is kollégiumban vállaltál állást, csakhogy ez a kollégium Berettyóújfaluban, a háborúban árván maradt és elhagyott gyermekek menedéke volt…
Csegéről indultál, és szűkebb pátriánk iránt mindig hű maradtál. Hamvaidban is ide tértél vissza. Isten áldjon poraidban!"

Forrás:
- A tiszacsegei iskolatörténeti kiállítás anyagai
- A családtagok és munkatársak visszaemlékezései
- Családi és irattári dokumentumok.

FARKAS JÁNOSNÉ, a család ismerőse
Tiszacsege

BALOGH IMRE (Hajdúböszörmény, 1931. december 8. – Debrecen, 2012. január 9.): középiskolai tanár, igazgató.

Szegényparaszti családban nevelkedett két lánytestvérével együtt. Általános és középiskoláit szülővárosában végezte. 1951-ben érettségizett a ***hajdúböszörményi Bocskai István Gimnáziumban***. Jó eszű gyermekként elhatározta, hogy továbbtanul, ezért beiratkozott a Debreceni Tudományegyetem orosz szakára.
A diploma megszerzése után 1955 júliusában tanári kinevezést kapott volt középiskolájában, ahol 27 évig tanított. Közben 1955-ben megnősült, és 1959-ben megszületett egyetlen gyermeke, Imre, akit féltő gonddal, nagy szeretettel vettek körül feleségével együtt ötvenhat évi házasságuk alatt. Fia felsőfokú végzettséggel az egészségügyben dolgozik.

Tanár úr 1962-ben újabb diplomát szerzett francia szakon. Nyelvtudását elmélyítendő több alkalommal járt Franciaországban és az akkori Szovjetunióban nyelvi tanfolyamokon. Az orosz

nyelvet 12, a franciát 8 évig tagozatos osztályban is tanította. 1969 és 70 között egy általános iskolában is tanított óraadóként francia tagozaton. Évtizedekig orosz nyelvi tolmácsként működött közre az akkor igen intenzív szovjet-magyar kapcsolatok elősegítésében. Igen elismert, jó tolmács volt. Ehhez a nappali tagozaton szerzett stabil orosz nyelvi tudása jelentett biztosítékot. Magas szintű tolmácsolásáért kitüntetésben is részesült.

1982-ben az akkori ***hajdúböszörményi Mezőgazdasági Szakképző Iskola*** igazgatója lett. Nagyon sokat dolgozott. 1988-ban egy reggelen iskolába indulás előtt rosszul lett. Agyvérzés érte 57 évesen. Lassan felépült ugyan, de többet nem taníthatott. Nehezen törődött bele kényszerű nyugdíjazásába. Hiányzott neki a munka, a gyerekekkel való foglalkozás. Csendben teltek az évek szerető családja körében. Egészségének javulása után ki-kijárogatott kedvenc szőlőskertjébe, és ott dolgozgatott. Nagyon szerette a természetet, a madárcsicsergést hallgatni. 2001-ben újabb betegség érte. Szívműtéten esett át, szerencsére lassan ebből is felépült. Napjai sétával, ismerősökkel való beszélgetésekkel, olvasással teltek. Gyakran meglátogatták volt tanítványai. Segített a házi munkában is. 80 évesen egy gyors lefolyású betegség vitte el.
Tartalmas élete alatt minden szállal szülővárosához kötődött. Egyetemista korában is itthon lakott, naponta vonattal járt be Debrecenbe. A fárasztó utazás mellett megvolt a hozadéka is ennek az életformának. A bejáró diákok, hivatalnokok, dolgozók önkéntelenül is egy meghitt közösséget alkottak, megismerték a különböző életpályák, életterületek problémáit. Ez a kötődés és megszerzett emberismeret nagyban segítette későbbi tanári munkájában.

Én abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy egyike lehettem azoknak a diákoknak, akiket gimnáziumi tanárként négy évfolyamon végigvitt. Minket 1961-től 1965-ig tanított az orosz és a francia nyelvre. Osztályfőnökünk volt.
Tagozatos diákként heti 8-10 órát töltöttünk együtt. Az előttünk és utánunk járt osztályaiból is sokan lettek pedagógusok, többen közülük orosz illetve francia szakosok. Tanítványi közül néhányan utódaként tanítanak, tanítottak a helyi gimnáziumban vagy más böszörményi iskolákban. Meg tudta szerettetni velünk a nyelvet. Később is jól elboldogultunk nyelvtudásunkkal nemcsak felsőfokú tanulmányaink során, hanem a környező országok orosz nyelvterületein is. Szaktanári munkája mellett meghatározó volt nevelői tevékenysége, mely nem ért véget az épület falain belül, vagy a tanítási nap végén. Tisztességre, emberségre nevelt minket. Nyomon követte sorsunkat, tevékenységeinket az élet minden területén. Különösen felkarolta a kollégistákat, de ott volt minden tanítványa mellett, amikor arra szükség volt – legyen az betegség, családi gond, ifjúkori meggondolatlanság. Támogatta a tehetséges diákokat, segítette őket a még jobb eredmények elérésében. Törődött velünk. Volt olyan osztálya, ahol „Apukának" becézték néha szemtől szemben is. Szót értett a szülőkkel is, hiszen ismerte körülményeiket, gondolkodásmódjukat. Még velünk lehetett 2010-ben a 45 éves érettségi találkozónkon, s megérte az előző osztálya 50 éves találkozóját is. Sokunkkal tartotta a kapcsolatot levélben, telefonon, mi, helybeliek pedig jókat beszélgettünk vele sétái közben az utcán.
Minden öt évben megtartottuk a találkozókat, ahová szép számmal jöttünk el. Ilyenkor felelevenítettük a régi emlékeket, és megköszöntük neki, hogy kellő időben megmutatta nekünk az általa helyesnek tartott utat. Mindig mindenben lehetett hozzá fordulni. Sokan kerestük fel otthonában is, ahol kedves, szelíd feleségével együtt meleg barátsággal fogadtak bennünket. Nagyon sokat töltött velünk szabadidejéből. Nem sajnálta az időt és fáradságot a közösségformáló tevékenységek szervezésétől. Ősszel tengerit törtünk, ezzel keresve meg az érettségi szünetben tett 3-4 napos kiránduláshoz a pénzt. Versenyekre, építőtáborokba utánunk jött Sárospatakra, Kecskemétre is, hogy buzdítson bennünket. Együtt jártunk moziba, klubdélutánokat szerveztünk, hócsatáztunk a gimnázium udvarán, és nagyon sokat énekeltünk.
Szerettünk vele lenni! Hiányzik az életünkből. Hálásak vagyunk a sorsnak, hogy ilyen osztályfőnökünk volt. Jó humora, derűje kísér bennünket, és egész személyisége példaként szolgál számunkra.

Kitüntetései:
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1971)
- MSzBT aranykoszorús jelvénye (1976)
- Pedagógus Szolgálati Érdemérem (1990)

Források:

- Felesége által rendelkezésre bocsátott életrajzi adatok
- Csiha Lászlóné és Csiha László nyugdíjas gimnáziumi tanárok visszaemlékezése
- Iskolatársak és saját tapasztalataim, élményeim

Volt tanítványa, LENGYEL ISTVÁNNÉ
Hajdúböszörmény

DR. BALOGH ISTVÁN (Debrecen, 1912. november 9. – Debrecen, 2007. május 4.): történész, etnográfus, múzeumigazgató, levéltáros, címzetes egyetemi tanár.

Édesapja, id. Balogh István nehézsorsú, sokgyermekes tanyasi családból származott. Édesanyja, Nagy Mária jobb módú debreceni cíviscsalád leánya volt. Szülei a Debrecent övező erdőspusztán, Martinka közelében vettek bérbe 16 hold földet, és azon gazdálkodtak.

A családban négy gyermek született. A legidősebb, István is a tanyán nőtt fel. A tanyasi iskolában kezdett diákéveire egy időskori interjúban emlékezett vissza. Visszaemlékezése olyan pedagógiai- és iskolatörténeti dokumentum, amelyet érdemes idézni:

„A cserei iskola, ahova jártam, két kilométerre volt hozzánk. Ez az 1905-ös iskolaépület egy gerendás, nagy tanterem volt, fapadokkal. A kisebbek, az első osztályosok számára alacsonyabbak, aztán ahogy nőttek a gyerekek, a felsőbb osztályosoknak mind nagyobb lett a pad, de voltak olyan nagy kamaszok, akik alig fértek be a padba. Lehajtható tetejű padok voltak ezek. A tanterem berendezéséhez tartozott még egy asztal, egy katedra, két térkép: Magyarország és Európa. A napló az asztal fiókjában állott. Aztán a Józan Miska és Részeg Pista, meg mindenféle mesteremberek műhelye színes képeken és egy nagy szekrény, amiben az iskolai könyvtár kapott helyet. A könyvtárra nagyon jól emlékszem. Én tudniillik elég korán, már iskolába menetel előtt tudtam olvasni, apám tanított meg. Volt egy Arany ABC című képeskönyvünk és addig nyaggattam télidőben, amíg megtanította a nagybetűket, aztán a kisbetűket is, mert a nagybetűk mellé oda volt téve a kisbetű is.

Felfedeztem ezt a könyvtárat, amit a Földművelődésügyi Minisztérium adott letétként minden tanyai iskolának. Egységes könyvek voltak szürke zsákvászonba kötve, népkönyvtári ajándék. Lassanként fedeztem fel, először Benedek Elek: Magyar mese- és mondavilágát, aztán kezembe került Mikszáth néhány műve, meg a Magyarország várai. Volt ott minden, állattenyésztéstől kezdve gazdasági tanácsadáson keresztül szőlőműveléssel foglalkozó könyvig. Szőlőnk ugyan nem volt, de én azt is elolvastam. Megtudtam, hogy kell rigolírozni, hogy kell metszeni. Most veszem hasznát, mert most van egy kis szőlőm.

A tanyai iskola »külön szám«. Először is, elvileg hat osztályt kellett volna járni, de azt nemigen járták végig, legfeljebb egy vagy két tanuló. Meg ismétlő iskola is volt a 14 éves iskolahagyottaknak… Míg a tanító az első meg a második osztállyal foglalkozott, addig a nagyobbaknak valami csendes foglalkozást adott: írást, számolást. Mikor a nagyobbakkal foglalkozott – …egy-egy felsőbb osztályos jó tanulóra rábízta a két kisebb osztályt… Az iskolai munkához hozzátartozott a felkérdezés. Könyv nélkülit is kellett tanulni, verseket tanultunk. Külön-külön mindenkinek felelni kellett. Voltak gyengébbek és voltak jobbak. Sok szegény majoros gyerek, vákáncsos gyerek járt oda, azokkal nemigen foglalkoztak, szegények azért valahogy keresztül tudtak vergődni a négy osztályon.

Általában mi is szegények voltunk. Emlékszem, nekem is egy pár csizmám volt egy télen, abban kellett járni, ha elnyűtt, talpaltattuk, foldoztattuk. Amint kinyitott az idő és enyhébbre fordult, lerúgtuk a csizmát. Amíg tanyán jártam iskolába, a cipőt nem is ismertem, csak a csizmát. Iskolatársaim, akik szegények voltak, azért ma-

radtak ki az iskolából, mert csizmát, ruhát se tudtak nekik szerezni. Rongyosok nem voltak, foltos ruhások voltak. Ha fenn kellett maradni az iskolában, mert olyan rossz volt az idő, a tanító konyhájáról kaptak valami kis ennivalót. Jött néha olyan hófúvás, hogy nem tudtak hazamenni a gyerekek, akik távolabb laktak, amíg a szülők értük nem mentek. Velem is megesett. Varga József volt a tanítónk, sokáig ott tanított, csak majd a harmincas évek végén került be Debrecenbe. Legalább harminc esztendeig ott szolgált. Ő sem volt valami módos, de legalább fizetést kapott. Az iskolának volt másfél hold földje, a tanító javadalma, azon gazdálkodni tudott. A tanító földjét az ismétlősök művelték meg, az volt a gyakorlati foglalkozás. Voltak tehát ismétlősök is, a 12-14 éves gyerekeknek hetenként kétszer kellett volna járni, szerdán és szombaton délután. Az ismétlőiskolának volt egy egységes tankönyve, amiben minden benne volt az olvasástól a történelemig, a földrajzon és számtanon keresztül még az állampolgári ismeretek is. Ebből kellett volna tanulni. Kettőnek sem volt egy könyve… nem is sokat tanultak. A tanító aztán kiküldte őket kapálni, gyomlálni. Végeztek, amit tudtak. Faiskolát is kellett volna tartani, mi azonban nem foglalkoztunk vele. A bánki tanító faiskolát is nevelt az illetményföldjén, tanította az oltást is, de ez nem volt általános. Ezek a tanyai tanítók félig-meddig parasztok voltak, bár iskolai végzettségük szerint mind tanítóképzőt végeztek a Kollégiumban…

A tanítók magukban éltek kint. Jószágot mindegyik tudott tartani, mert az erdő nekik is legelőt szolgáltatott. A mi tanítónknak, Varga Józsefnek az apja csizmadia mester volt, és az iskola konyhájában rendezte be a tákoló műhelyét, ott foldozta a rossz csizmákat, meg készített újakat is. Nekem is csinált egyet, olyat, hogy az ágyról is bele lehetett volna ugrani, akkora nagy volt: majd belenő a gyerek!

Ilyen volt a tanyai iskola, ebben nőttünk fel…

Jó tanuló voltam… Varga tanító úr nem hagyott apámnak békét, hogy írasson be a Kollégiumba, középiskolába… A tanyáról jártam be vonattal…"

Küzdelmes diákévek következtek, majd a jól sikerült érettségi után A Tisza István Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelem-földrajz szakon folytatta tanulmányait. Gimnazista és egyetemei éveiről a korábban idézett interjú számos, kevéssé ismert adalékkal szolgál az egykori oktatásügyről, tanulmányi rendről.

Negyedik egyetemi féléve végén, kitűnő alapvizsgái után meghívta a Déri Múzeumba Ecsedi István múzeumigazgató, aki a Földrajzi Intézet magántanáraként felfigyelt rendkívüli tehetségére, felkészültségére, szorgalmára.

Ecsedi Istvánt és Zoltai Lajost mindig tanítómestereiként emlegette. A múzeumi munka, az a tárgyi és szellemi közeg, amely körülvette, elmélyítette tudományos érdeklődését. Mentorai ösztönzésére 1936-ban előbb doktori címet, majd középiskolai tanári oklevelet is szerzett. Ecsedi Istvánnak nem sikerült múzeumi státuszba helyeznie, de maga mellett tartotta, bevezette a néprajzi kutatás módszereibe, együtt jártak gyűjtőutakra, elősegítette cikkeinek, tanulmányainak publikálását. Korai történeti-néprajzi munkáiban a debreceni erdőgazdálkodással, a vákáncsosok és a debreceni tanyák népének életmódjával, gazdálkodásával foglalkozott.

Tudományos pályájának indulását rendre megszakította a katonai szolgálat, még a bécsi Collegium Hungaricumba nyert ösztöndíjas évét is megrövidítette a katonáskodás. Hazatérte után, 1939-ben sikerült elnyernie a Déri Múzeumban meghirdetett állást, s rövidesen megnősült; feleségül vette szeretett menyasszonyát, az erdélyi tanítónőt, Dávid Gabriellát (életrajza a Pedagógusok arcképcsarnoka 2010-ben megjelent kötetében).

1943-ban, amikor végleg leszerelték a katonaságtól, már családos ember volt. Idősebb lányuk, Réka zenetanár, Anikó matematikatanár, István fia gépészmérnök lett.

Múzeumi tisztviselőként, egykori szóhasználat szerint múzeumőrként aktív részt vállalt a Déri Múzeum kincseinek mentésében. A debreceni bombázásokat a városban, a szovjet hadsereg támadását a szülei tanyáján vészelte át családjával.

Sorsdöntő fordulat 1944 után következett be életében, amikor az újjászerveződő közéletben megalakult a Nemzeti Parasztpárt, s ő származásánál fogva és a népi írók szellemi indíttatására ebben a pártban lelte meg helyét és tenni akarásának célját. Már 1945 tavaszán az ő személyére esett a választás, amikor a koalíciós tárgyalások során Szatmár vármegye főispáni tisz-

tét a Nemzeti Parasztpárt kapta. Nem egészen egy esztendőn át a legnehezebb körülmények között gondoskodott a közélet és a közellátás megszervezéséről. 1945 decemberében újabb megbízást kapott: Hajdú vármegye főispánja lett. Nehéz problémák megoldása várt rá: Debrecen városa romokban hevert, közmunkára, újjáépítésre igen csekély összeg állt rendelkezésre. Óriási volt a munkanélküliség, a közellátás akadozott, nem egyszer arra kényszerült, hogy az elégedetlenségeket, a tüntetéseket személyes jelenlétével fékezze. A földosztással is bajok voltak, amiért a belügyi szervek a parasztpárti főispánt okolták. A rossz gazdasági év csak fokozta a gondokat. Azon a bizonyos „kékcédulás" választáson, 1947 szeptemberében mint miniszteri biztos közbelépett a manipulálások miatt, s azt később nem bocsátották meg neki. Ennek ellenére, amikor Hajdú megye és Debrecen város törvényhatóságát egyesítették 1947 novemberében, Debrecen főispáni székébe is őt iktatták be.

A szabadságharc centenáriumára megjelent *„A szabadságharc fővárosa, Debrecen"* című jubileumi kötet szerzői – köztük Balogh István is – politikai támadások keresztтüzébe kerültek.

A helyzet kilátástalansága miatt 1948 nyarán beadta főispánságról való lemondását, s ez év augusztus 27-én megkapta felmentését.

Időközben a ***Debreceni Egyetem Történeti Intézetében*** magántanárrá habilitálták, de a Szabó István igazgatósága alatt működő, amúgy is gyanú alatt álló Intézetben nem sokáig tanított. Így beszélt erről: *„Tartottam a kollégiumokat… ‚de a harmadik előadásomon rájöttem, hogy a beépített szellemek is ott vannak… Nem volt erre nekem szükségem, abbahagytam…"*

Nehéz felmérni, milyen vesztesége az egyetemi történészképzésnek, hogy Balogh István évekig nem jutott katedrához. Több havi állástalanság után visszatérhetett a Déri Múzeumba és a tudományhoz. 1950-től 1957-ig igazgatója volt az intézménynek. A forradalom után politikai okból kellett távoznia. 1958-tól Nyíregyházán dolgozott, előbb mint a Jósa András Múzeum munkatársa, 1963-tól 1975-ig a Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár vezetője. Tudományos munkássága ezekben az években teljesedett ki.

Korábban megjelent munkái: *„A cívisek világa"*, a Hajdúság kismonográfiája mellett sok-sok, szűkebb pátriánk történeti-néprajzát gazdagító tanulmánnyal jelentkezett.

Ő, akinek minden szavából tanulni lehetett, végre ezekben az években meghívott előadóként taníthatott. Előadásokat tartott, szemináriumokat vezetett, szakdolgozók munkáját irányította a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Történelem Tanszékén.

Egykori tanítványa, *dr. Láczay Magdolna* így emlékezik szeretett tanárára:

„Balogh István tanári munkájában a tevékenységének más területeire jellemző tulajdonságai éppúgy megnyilvánultak, és egy sajátos pedagógiai egységgé álltak össze, amely elsősorban az ő személyiségére, de a kor oktatáspolitikai és oktatási kérdéseire is jellemző válaszokat adott.

Atyai pártfogójáról írva, megemlékezik Ecsedi István tanácsáról, aki a doktorátusához elég furcsán gratulált: »Tudja Balogh úr, ez a doktorátus semmire sem képesít! Kenyér még nincsen magának a kezében ezzel, …a tanári oklevelet is meg kell szerezni.« (Balogh I. 2012. 45.). Így még ugyanabban az évben, 1936-ban, ezt az oklevelet is megkapta, de kenyérkereső foglalkozásként nem gyakorolta a tanítást. A történelem »igazságossága« hosszú élete során azonban szinte minden őt érdeklő területen lehetőséget kínált, így az oktatásra is kapott felkérést, és teremtett magának rá alkalmat. Utólag megbizonyosodhattunk arról, hogy e téren mennyi újat és értékeset adott át tanítványainak, a nyíregyházi történelem szakos főiskolai hallgatóknak, a levéltárba témát és anyagot kereső szakdolgozóknak, helytörténetíróknak. A pedagógiai tevékenységének kezdetét és végét is csak megközelítő pontossággal adhatjuk meg, a hatvanas évek második felétől mintegy három és fél évtizedig tanított, nevelt tanárjelölteket és hozzá forduló fiatal kutatókat, munkatársakat. Az akkor Bessenyei György Tanárképző Főiskolán közel két évtizeden át rendszeresen tartott kurzusokat, és később alkalmanként itt és a megyei levéltárban órákat, konzultációkat, amíg rendszeresen átjárt Nyíregyházára.

A levéltári kutatószoba egyben tehetséggondozó műhelyévé vált igazgatósága és nyugdíjas évei alatt. Magyarázatul a magam tapasztalatából írom, hogy 16 éves középiskolásként egy tanulmányi pályázat kapcsán léptem át a levéltári szobájának a küszöbét, és húsz évig – miközben főiskolai és egyetemi tanulmányaim után levéltárosként vele dolgozhattam – gyakorlatilag mindennapos lehettem ott, mert türelemmel mutatta, hogy hogyan olvassam a forrást, mit olvassak hozzá, mit és hogyan jegyzeteljek, és mindig csak annyit, hogy annak teljesítése örömöt és sikerélményt adjon. Közben szigorúan ellenőrzött, rám szólt vagy épp sürgetett, és ezzel elérte, hogy féltsem a bizalmát. Láttam ugyanis az eltelt évek alatt, hogy milyen

egyszerű kérdésekkel teszteli a hozzá fordulókat, és aki nem akart igazán kutatni, újat megtudni, csak a kötelező feladatot akarta letudni, arra nem is pazarolta az idejét.

A nyíregyházi tanárképzésbe 1969-ben kapcsolódott be, amikor a sok tekintetben hozzá közel álló levéltári elődje, Hársfalvi Péter, a történelem tanszék megalapítója hívta meg oktatónak.

Ez volt az első évfolyam, amelynek *A történettudomány forrásai és segédtudományai* valamint a *Történetírás módszertana és a helytörténeti kutatás* néven kurzust tartott. Ezzel elindult a rendszeres oktatási tevékenysége. Ő formálta meg a tananyagot, állította össze az elsajátítandó ismeretek körét, később alakították a tantárgy nevét, a meghirdetett félévek sorrendjét, miközben Balogh István, ma már nyugodtan kijelenthetjük, európai igényességgel és a hazai új történetírás eszmeiségével látott a munkának.

A tanárságának formálódásában legalább három lehetséges tényezőt meg kell említeni. Szakmai munkásságát egyfajta interdiszciplinaritás jellemzi, amelyben a forrástisztelet, a fegyelmezett logika és a történetiség jelentőségének a felismerése képessé tette őt a szintetizálásra. Erre csak igen kevés kutató alkalmas, de ez tette lehetővé, hogy folyamatokat, trendeket felismerjen, és a saját látásmódját, véleményét is átadja tanítványainak. Az Ecsedi István tiszteletén keresztül és a paraszti származású értelmiségiekből verbuválódó baráti körének elhivatottságából nemcsak a maga politikai attitűdjét formálta meg, hanem az oktatás és a tehetséggondozás iránti tisztelete és segítőkészsége is ebből a mentalitásból táplálkozott.

A főiskolai oktatásban a saját kurzusai mellett olykor egy-egy témakör – ma azt mondanánk modul – oktatását is vállalta. Már akkor feltűnt, milyen kiterjedt, széles látókörű és olvasott ember oktatott bennünket, hiszen a latin, az oklevéltan és más segédtudományok után a Horthy-korszak társadalompolitikájáról, Szekfű történetírói értékeléséről a kötelező jegyzettől rendszerében és mondandójában is eltérő előadásai egy oknyomozással értek fel. Később, A parasztság művelődése a két világháború között című kandidátusi értekezését olvasva vált érthetővé, miért volt fontos számára a tudás átadása, a tehetségek kiemelése, támogatása, és az is, hogy az előadásain a hallgatóinak már a kutatási eredményeit adja át egy olyan szemléleten keresztül, amely a hivatalos történettudománytól jelentősen eltért.

Végezetül szólnom kell a tanári habitusáról.

Nem volt előadó típus. Kicsit hadart, ha előadott, mert a gondolatai mindig előbbre jártak. Mellőzte azokat a tanári módszereket, amellyel az elmondottakat rögzítette vagy ismételte volna. Ebből adódóan előadásai nagyon tömörek, de jól követhetőek és jegyzetelhetőek voltak. Ma is őrzöm, és sokszor fellapozom ezeket a kézzel írott előadásvázlatokat. Minden egyes előadása egyéni és magas színvonalú volt, amelyet szakmai konferenciákon nyitó előadásként is elmondhatott volna, következésképpen sokat készült az óráira. Éppen ez teszi érthetővé, hogy csak az igazán érdeklődőknek beszélt, az ő tempójukat figyelte.

Korszerű pedagógiai szemléletét tapasztalhattuk a levéltári belső továbbképzései során is. Nagyon következetes és nagyon türelmes tanárként tanította potenciális utódainak a középkori latint és az iratok keletkezését magyarázó intézménytörténetet, miközben arra törekedett, hogy ne csupán adatokat raktározzunk, hiszen a készségfejlesztést tartotta fontosabbnak. Azt tanította, a forrásokat nemcsak olvasni kell tudni, hanem bizonyíthatóan, helyesen értelmezni is."

Jóllehet Balogh Istvánt nem elsősorban tanárként tartja számon az utókor, mégis igen népes kör vallja őt mesterének, s tartjuk magunkat tanítványainak.

1975-ben nyugdíjba vonult, de nem hagyott fel a tudományos munkával: a nyíregyházi és debreceni levéltárakban folytatta kutatásait. Gyakran találkoztunk vele az Egyetemi és Kollégiumi Könyvtárban.

Az 1984-ben benyújtott akadémiai doktori értekezésével (*Debrecen az újkori rendi társadalomban, 1693-1848*) akadémiai doktori fokozatot szerzett. A következő évben a KLTE Történelmi Intézetének címzetes egyetemi tanára lett.

Az Egyetem akkor már szabadabb légkörében szívesen tartotta előadásait a magyar paraszti társadalom történelmi fejlődésének fontosabb kérdéseiről. Az ismert tudós előadásai vonzották a hallgatókat. Jellegzetes, ízes debreceni beszédmódjával különleges hangulatot tudott teremteni. Széles körű tudása hallatlan puritánság-gal párosult. Becsülte a tehetséget, szorgalmat, értékelte az elért eredményeket, de tudott nyerseségig kemény lenni, ha a helyzet úgy hozta.

Igazi barátság fűzte Szabó István professzorhoz és a Szabó István személyéhez kapcsolódó történész iskola fiatalabb tagjaihoz: Für Lajoshoz, Módy Györgyhöz, Orosz Istvánhoz, Rácz Istvánhoz.

A tudást és emberi értékeket tisztelő munkatársai, tanítványai, barátai szerették, becsülték, de a hivatalos elismerés késett: 1982-ben, hetvenéves korában szülővárosa Csokonai-díjban részesítette. A rendszerváltozás után, 1992-ben Debrecen díszpolgára lett. 2003-ban a Debre-

ceni Egyetemen díszdoktorrá avatták, majd 2005-ben a Magyar Tudományos Akadémia Eötvös-koszorúját vehette át.

A sors különös kegyéből szinte utolsó napjáig dolgozott, legendás szerénységével így beszélt erről: *„Foglalkozom ezzel-azzal, ez már inkább csak időtöltés”* – de tudjuk, hogy amivel ő az idejét töltötte, abból olyan gazdag hagyaték maradt ránk, amiből még generációk profitálhatnak.
2007. május 4-én nem ébredt fel délutáni pihenőjéből. Végakaratának megfelelően szeretett felesége mellett helyezték örök nyugalomra.

Halála után a nyíregyházi levéltárosok Balogh István-díjat alapítottak, amelyet évről évre a levéltárért legtöbbet tevőknek ítélnek oda.

Felhasznált források:

- Balogh István: „Nekem szerencsém volt…” A 100 éve született Balogh István emlékére (Szerk. Henzsel Ágota) – Nyíregyháza, 2012.
- Személyes emlékek

KOROMPAI GÁBORNÉ, ny. könyvtári ov.
Debrecen

BALTAVÁRI BALÁZS (Debrecen, 1938. október 5. – Komádi, 2012. január 16.): tanító, gyógypedagógus, nevelőotthoni igazgató.

Édesanyja, Deli Erzsébet, sajnos, nagyon korán, 1940-ben meghalt. Két árvát hagyott maga után, a kétéves Balázst és az egyéves Tibort. Édesapja, Baltavári Ferenc újra megnősült, és ebből a házasságból két féltestvére született, Ildikó és Bálint.
Az általános iskolát Debrecenben végezte el, majd a debreceni fiú-tanítóképzőbe iratkozott be, melyet 1957-ben fejezett be. Még általános iskolás korában kezdett el zongorán tanulni a debreceni zenedében, melyet képzős tanulmányai során is folytatott. Hat éven át szerzett zenei ismereteit később kamatoztatni tudta.

1957-ben sikeres vizsgát tett a tanítóképzőben, és augusztus 15-i hatállyal a ***Komádi I. számú Általános Iskolához*** nevezték ki tanítónak.
Az iskola vezetői, munkatársai és tanítványai nagy szeretettel vették körül. Mint kezdő pedagógust segítették az oktató-nevelő munka végzésében.

1958. december 6-án megnősült, házasságot kötött Iliszi Gyöngyivel, aki szintén pedagógus volt. Házasságukból gyermek nem született, de a felesége első házasságából született gyermeket, Zitát a sajátjaként nevelte, aki Komádiban dolgozott kozmetikusmesterként, a település és a környék lakosságának a megelégedésére. 2002-ben, 49 évesen halt meg. Halála mély nyomot hagyott benne, mert nagyon szerette, az életvitelét mindenben segítette, mindig mellette állt. Ugyanilyen szertettel és gondoskodással vette körül Laci nevű unokáját is.

1966. február 1-jén lakásproblémájának a megoldása érdekében a ***Komádi „Május 1” Nevelőotthonban*** kezdett dolgozni. Először nevelő volt, majd pár év elteltével 1968-tól 1970-ig a nevelőotthon úttörőcsapatának vezetője. 1970. január 1-től 1974. augusztus 15-ig mint igazgatóhelyettes az iskola vezetője lett.

1974. augusztus 16-tól a Hajdú-Bihar Megyei Tanács a ***Komádi Nevelőotthon*** igazgatójának nevezte ki. Huszonnyolc évig állt a nevelőotthon élén.

Vezetése alatt nagymértékben javultak az otthon működésének feltételei. A nevelés, oktatás színvonala emelkedett. Az ott lakó gyermekek ellátásának, gondozásának maradéktalan biztosításához megteremtette a jobb személyi és tárgyi feltételeket.

A komádi társadalmi szervekkel, intézményekkel jó kapcsolata volt.

Kollégái társaságában 1989-ben

1990. szeptember 1-től munkatársaival családcsoportokat alakítottak ki, melyekben vegyes korú gyermekek éltek. Még ebben az évben lány és fiú ifjúsági csoportot szerveztek, ahol önkéntes alapon a nyolcadik osztályt végzett gyermekek tartózkodhattak.

1992-re nyúlik vissza a máig tartó kapcsolata az otthon lakóinak a hollandiai Putten település egyházközösségével, melynek tagjai ma is minden évben két alkalommal is meglátogatják a nevelőotthont. Jövetelük alkalmával sok-sok adományt hoztak és hoznak magukkal: berendezési tárgyakat, játékokat és más ajándékot. Szakemberek is érkeztek, akik kifestették a kollégium termeit, s más szakipari munkát is elvégeztek.

1997-ben varrodát alakítottak ki a fiatalok részére. E kapcsolatnak a szervezését is ő bonyolította le.

Érkezik az adomány Hollandiából

Vezetése alatti a Komádi Gyermekotthonnak 205 lakója is volt, háromévestől a huszonnégy évesig. Őket 92 fő, köztük 34 pedagógus felügyelte, gondozta. A felnőtt dolgozók, valamint az ott tartózkodó fiatalok mindennapos életét a nap huszonnégy órájának minden percében szervezni, irányítani kellett. Ezt a feladatot tervezte, koordinálta Baltavári Balázs igazgató úr nagy türelemmel.

Mindennapos munkavégzése mellett elvégezte Budapesten a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán a pszichológia-pedagógia szakot.

Felettesei és munkatársai nagyon tisztelték és szerették, mert emberséges, jó vezető volt. Szerette és segítette a fiatalokat, felkarolta, egyengette őket a tanulásban, munkavégzésben egyaránt. Szakmai segítsége, útmutatása, irányítása olyan eredményes munkához vezetett, amit a megyei önkormányzat mindig elismert.

A nevelőotthon az élete volt, ő volt a „főnök” mindenki számára.

Minden karácsony estét a gyermekotthonban töltött. A gyermekek rajongva vették körül, szerették és tisztelték, mert érezték, hogy mindent megtesz értük.

Pedagógiai tevékenysége mellett feldolgozta a gyermekotthon történetét, mely 1978-ban jelent meg a *Hajdú-Bihari Iskolatörténeti Dolgozatok* sorozatában.

Fiatal korától kezdve munkaidő után, esténként a kedvenc hangszerén, zongorán játszott, és szórakoztatta a település lakosságát. Az 1950-es évek végén, a 60-as években különösen kedvelt volt a szórakozni vágyó fiatalok számára az

akkori szép dallamok megszólaltatása kiváló zongorajátéka által. Erre az időszakra sokan emlékeznek vissza.

Hosszú évekig, 1962-től több tisztséget látott el a Komádi Takarékszövetkezetben. A Felügyelő Bizottság elnökeként, majd az igazgatóság tagjaként tevékenykedett eredményesen.
Nagyon sok társadalmi munkát vállalt és végzett életében. Egy önkormányzati ciklusban az Oktatási Bizottságba is beválasztották.
2002. július 31-én vonult nyugdíjba, és ezután feleségével élték nyugdíjas életüket a vidéki kisvárosban.
Két évig küzdött a betegséggel. Az orvosok biztatták, de ő is hitt a gyógyulásban. A gyilkos kór erősebb volt nála, legyőzte szervezetét, élni akarását. 2012. január 16-án örökre eltávozott szerettei köréből.
Temetésén sokan fejezték ki hálájukat és tiszteletüket a városban a hozzájuk hű pedagógus iránt.
Baltavári Balázs hűségét a bihari emberekhez, Komádi településhez mi sem bizonyítja jobban, minthogy kinevezésétől haláláig, ötvenöt éven át szolgálta őket.

Kitüntetései:
- Kiváló Úttörővezető
- Batthyány-Strattmann László-díj
- Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa által adományozott „Kiváló Munkáért”
- Kádár János-díj
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- Bessenyei György érdemérem
- Eötvös József emlékérem

(*Szerkesztői megjegyzés internetes forrás alapján:* Talán kevésbé ismert az olvasó előtt a felsorolt kitüntetések közül két díj adományozásának feltétele.
„A *Batthyány-Strattmann László-díj* egy életműdíj azok részére, akik szakmai vagy közszolgálati munkájukkal hozzájárultak az egészségügyi és szociális, valamint családvédelmi ellátás fejlesztéséhez - az e tevékenység során elért évtizedes kimagasló teljesítmény vagy eredmény elismerésére. A kitüntetésben évente legfeljebb 50 ember részesülhet. A díjat az egészségügyi miniszter adományozhatja (többnyire ajánlás alapján), illetve adja át. A vele járó pénzjutalom a tárgyév január 1-jei köztisztviselői illetményalap tízszerese.”

„Kádár Jánosné Tamáska Mária Kádár János nevét viselő alapítványt tett, melynek célja: olyan tudományos alkotómunka elismerése, mely a legszélesebb tömegek felemelkedését szolgálja; azok elismerése, akik az állami gondozásba vett gyermekek nevelését vállalják mint pedagógusok, illetve nevelőszülők; olyan állami gondozottak tanulmányainak támogatása, akik felvételt nyernek valamely egyetem vagy főiskola nappali tagozatára. A *Kádár János-díj*ban részesülő 200 000 forintot és egy fiókáját etető pelikánt ábrázoló plakettet kap.”)

Forrás:
- Baltavári Balázs önéletrajza
- A temetésén elhangzott búcsúbeszédek
- Vmirjáncki József: *Volt egyszer egy fiúosztály* c. könyv anyaga
- A Komádi Nevelőotthon dokumentumai
- Felesége visszaemlékezése

Volt osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

A főszerkesztő megjegyzése:
Baltavári Balázs arcképvázlatával kapcsolatosan az a sajátos helyzet állt elő, hogy egymástól függetlenül, de tartalmában szinte azonos névcikk készült. Az egyiket a volt osztálytárs, Vmirjáncki József, a másikat a Komádi Gyermekotthon két dolgozója, Cserép Imre és Iliszi Józsefné írta. Nem csodálkozhatunk az egyezőségen, hiszen a cikkírók azonos forrásanyagból dolgoztak.
Amikor útjára indítottuk arcképcsarnok-sorozatunkat, gondoltunk az előállt helyzetre is.
A közlés jogát annak biztosítjuk, aki megfelel a műfaji követelményeknek és előbb küldi be az arcképvázlatot. Ez esetben, az elsőbbséget tekintve bizonyíthatóan Vmirjáncki Józsefet illeti a közlés joga.
Ám úgy érezzük, a nem közölt arcképvázlatból erkölcsi kötelességünk kiemelni két személyes emlékezést, ezzel is gazdagítva a Baltavári Balázsról vázolt emberi és pedagógusi karaktert.

Tesszük ezt azért is, mert a Komádi Gyermekotthon közössége nemcsak emlékezni kíván, hanem ápolja is egykori vezetőjük emlékezetét Baltavári emléknapok rendezésével, terem elnevezésével és egyéb módon is.

Személyes visszaemlékezések.

Egyik volt tanítványa, *Megyaszai Antal*, aki az intézet dolgozója, így emlékezik:

„1986-ban kerültem a gyermekotthonba. Az általános iskola befejezése után továbbtanultam, először a Brózik Dezső Szakközépiskolában, Berettyóújfaluban, majd utána elvégeztem a szociálpedagógus szakot. Ezután 2002-ig az iskola megszűnéséig az általános iskolában tanítottam. Jelenleg család- és utógondozóként dolgozom a gyermekotthonban.

Az általános iskolai emlékeimben Balázs bácsi személye nagy tekintélynek örvendett. A kimértsége mellé párosult egy lágy mosoly, mely folyamatosan ott volt arcán.

A nyugodt, megfontolt viselkedése könnyen elfogadtatta velünk, hogy szigorúsága, rendszeretete a mi javunkat szolgálja.

Jellemző volt rá, hogy a mindennapokban mindig mindenhol jelen volt, mindig mindenről tudott. Egy alkalommal, mikor egy nagy szilvafán voltunk vagy hatan és csemegéztünk, egyszer csak észrevettük, hogy Balázs bácsi a fa alatt áll és nézi a mi szüretelésünket. Csendesen közölte, hogy lent vár minket.

Mikor összegyűltünk, barátságosan átkarolt bennünket és megkérdezte: »*Jóllaktatok gyerekek?*« Egy igen válasz után bazsalyogva mondta: »*Akkor megyünk lemozogni!*«

Számomra az első nagyon személyes beszélgetés nyolcadik osztályos koromban volt, mikor a pályaválasztás előtt álltam. A sikertelen felvételim után azt mondta: Valószínű, hogy a teszt volt hibás, mert te Anti, bármelyik iskolában megállnád a helyed!

Ezek után a megye minden iskolájának a felvételi tájékoztatóját a kezembe adta és megkért, hogy egy óra múlva jöjjek vissza és közöljem vele, hogy mit szeretnék tanulni. Ez nagyon nagy erőt és önbizalmat adott számomra, mely elkísért végig a tanulmányaim során."

Hidvégi László, az intézet jelenlegi igazgatója emlékezése:

„Én mindenképpen úgy emlékszem vissza rá, mint akitől nagyon sokat lehetett tanulni.

Tanulhattunk szakértelmet, emberséget, gyermekszeretetet. Az ő szemében nem volt rossz gyerek. Egyszer valami hasonlót mondott: »A gyereknek az a dolga, hogy csintalankodjék, megszegje a szabályokat, nekünk pedig az, hogy ezt megakadályozzuk, neveljünk!«

Egyfajta játéknak, de nagyon komoly játéknak tekintette a gyermeknevelést.

Vérbeli pedagógus, vérbeli vezető volt. Nemcsak a gyermekeket nevelte, hanem a beosztottait is. Ha a dolgozók közül tett valaki rossz fát a tűzre, természetesen számon kérte, néha szigorúan, néha fanyar humorral fűszerezve utasította rendre a helytelenül viselkedőt.

Halála után több volt kollégával beszéltem, azok közül, akik ismerték, és mindenki mondott egy-egy példát arról, hogy mit is lesett el tőle.

Gyakran emlegetjük módszereit, mondatait ma is. Szaktudását, tapasztalatát elismerték a gyermekvédelemben dolgozó kollégák. Egy-egy bizonytalanabb ügyben gyakran kérték a véleményét, és ő szívesen segített. Ugyanakkor elfogadta, ha valaki más irányból közelített meg egy feladatot. Ezért tudott olyan jól együttműködni fenntartóval, igazgató kollégákkal, gyámhivatalokkal. Többek között én is elmondhatom, hogy nélküle kevesebb lennék. Tizenkét évet dolgozhattam a vezetése alatt. Az utolsó három évet a közvetlen irányítása mellett töltöttem. Elmondhatom, hogy nem unatkoztam ez alatt a három év alatt. Olyan feladatokkal bízott meg, amelyek jó része komoly kihívást jelentett számomra. Tanított.

A feladatok kapcsán sokkal többet beszélgethettem vele, mint azelőtt. Bizton állíthatom, hogy jórészt ennek az időszaknak köszönhetem azt, hogy igazgatóként a nyomdokaiba léphettem. Tanultam tőle szakmát, emberséget, pontosságot, precizitást és mindent, ami a munkámhoz szükséges, de főként a gyermekek tiszteletét.

Az élete, és ahogy ő mondta: *a hobbija is volt a gyermekvédelem*. Az irodája ajtaja minden gyermek előtt nyitva állt. Szigorúan következetesen, és nagy-nagy szeretettel fordult feléjük. Ezt a neveltek is megérezték és viszonozták. Szerették, tisztelték Balázs bácsit.

A közel három évtized alatt, amíg az intézményt irányította, képes volt mindig megújulni, alkalmazkodni a változásokhoz. Amikor új probléma adódott, készen volt a megoldással. Így épülhetett meg a két belső lakásotthon, így jött létre a Hasznosidő Központ, ezért vezette be a családcsoportos nevelést.

A nehézségeket derűvel és optimizmussal fogadta. Nagyon ritkán tapasztalhattuk, hogy kibillentették volna a lelki nyugalmából.

Azt mondják, sosem hal meg az, aki emlékeinkben él. Amikor elveszítünk valakit, akit nagyon szerettünk, tiszteltünk, akkor megfogadjuk, hogy emlékét örökre szívünkbe zárjuk és sosem felejtjük el."

BÁNYAI ISTVÁNNÉ Papp Margit (Hajdúdorog, 1934. március 25. – Debrecen, 2011. május 14.): általános iskolai tanár.

„Legszebb emlék a szeretet, melyet mások szívében hagyunk magunk után.”
(Cicero)

Bányai Istvánné családja Hajdúdorogon élt, rendezett, kertes családi házban. Édesapja, Papp Ferenc kőművesmester, édesanyja, Kovács Zsuzsanna varrónő volt. A szülők nagy odafigyeléssel, becsületben, szeretetben nevelték két lánygyermeküket, Ilonát és Margitot. Margit – akit Manyinak hívtak, hívtunk – szülővárosában járt görög katolikus elemi iskolába. Középiskolai tanulmányait Hajdúnánáson végezte, itt érettségizett. Sok-sok kedves emléket őrzött a középiskoláról. Mesélte, szülein kívül, akik nevelték, szerették, akiktől becsületes munkaszeretetet, hitet örökölt, tanárai adták a legtöbbet.

Őszinte vallomásaiból idézek néhányat. Ezek az idézetek sokat elárulnak az ő hivatástudatáról, emberségéről, életfilozófiájáról.
– *„Amit az iskolában tanultam, sokáig abból éltem, a múltból a tanulság maradt meg bennem, mert úgy érzem, nappal gyújt lámpást, aki folyton a múltat idézi.”*
– *„Az életpályát végig kell járni. Nincs középút, csak út van: vállald önmagad, küzdeni kell célunkért, s ha nem sikerül, gondoljunk egy indiai mondásra:»Ha Napba nézvén elveszted a látást, magad okold, ne a nagy sugárzást.«”*

Szorgalmasan tanult egy nagyon jó osztályközösségben. *„Tanáraink azért érték el velünk céljaikat, mert a szívünket megnyerték”* – vallotta és hitte. Márpedig, aki a szívet megnyeri, az mindent megnyerhet. Nem voltak bőbeszédűek, ám alapigazság az is, hogy kevésbé szeret az, aki szavakban mondja el szeretetét, mint aki érzelmileg kerül közel növendékeihez. Ő és társai pedig érezték ezt az érzelmi kötődést.
A tudás felé vezető út szorgalomból és szerénységből készül. Manyika mindkettőnek birtokában volt. Érettségi után felvételt nyert az Egri Tanárképző Főiskola magyar nyelv és irodalom szakára. Három évig kollégiumban lakott, szabadidejében sportolt, a talajtorna érdekelte, a tornászkör lelkes és eredményes tagja volt.

Elérkezett 1955 nyara, kinyílt a Tanárképző Főiskola nagy kapuja. Boldog, fiatal, kacagó nagylányok léptek ki, kezükben a tanári diplomával. A vidám csapat tagja volt Papp Margit is. Volt benne egy kis szorongás, mert kinevezése Hajdúvidre szólt, de kérése meghallgatásra talált a Művelődési Osztálynál, és így ***Balmazújvároson a Központi Iskolában*** kapott állást.
Nagy létszámú tantestületbe került. A felső tagozatban férfi tanárok tanítottak, mert ez volt a fiúiskola 1951-ig. Még az 1955/ 56-os tanévben is a nyolcadik osztályba csak fiúk jártak 36-an. Ebben a fiúosztályban K. Nagy József igazgató úr tanította a magyar nyelv és irodalmat. Elfoglaltsága miatt megkérte Manyikát, helyettesítse őt néhány órán. A férfi kollégák hallván a felkérést, aggódtak a fiatal, törékeny és kezdő, tapasztalatlan tanárnőért.
Csengettek. A tanárnő belépett, csend lett, helyükre kerültek az elkóboroltak is. Bemutatkozott, közölte, hogy ma ő tartja az órát, és elszavalta az odaillő verset. Csodák csodája, rendben, csendben feldolgozták az óra anyagát. Szünetben osztályfőnöküknek, Tallódi Sándornak mesélték, hogy a tanárnő kicsi, halk szavú, de nagyon kedves és határozott, elfelejtettek roszszalkodni. Így kezdődött pályafutása, és ez nagyon nagy önbizalmat adott neki. Ez az önbizalom párosult a szakma szeretetéhez kapcsolódó magas fokú műveltséggel, intelligenciával, és a gyermekek, általában az emberek őszinte szeretetével.
Hitte és vallotta Babits Mihály gondolatait: *„Minden egyes diák ígéret, mely a tanulás során izgalmas, személyes kalandokkal ajándékozhat meg, de a tanári példaadásnak, útmutatásnak a komolyan vett tapintat útján kell járnia.”*

Manyikát belső derű és harmónia jellemezte. Ezt a belső derűt, harmóniát sugározta tanítványaira, munkatársaira, barátaira. 34 évig dolgozott ugyanabban az iskolában, a balmazújvárosi Központi Iskolában, és adott sok-sok szeretetet gyermekeknek, felnőtteknek. Szívesen vállalta az osztályfőnöki megbízatást, ami mindig megtisztelő feladat egy igazi pedagógusnak. Az osztályfőnöknek óriási szerepe van abban, hogy a tanulók a rájuk háruló feladatokat teljesíteni tudják, és Manyika minden tanítványából a maximumot próbálta kihozni. Táskájában mindig ott volt egy kis notesz, amelyben idézetek, aforizmák, bölcs, megfontolandó gondolatok voltak összegyűjtve, és ezekből ő egy adott pillanatban egyet-egyet ha felolvasott, érdemes volt ráfigyelni. Észrevétlenül is nevelt minden pillanatban.

Több mint három évtizedes pályafutása alatt több ezer gyermek, szülő, több száz kolléga szerette meg, tisztelte, becsülte magas színvonalú pedagógiai munkáját, emberségét, optimizmusát. A kollégák közül is, de tanítványai közül különösen sokan példaképüknek tekintették. Az ő példájára választották a pedagógusi hivatást. Ezek az őszinte vallomások még teljesebbé teszik pályafutásának értékelését, az ő emlékezetét.

Ács Lászlóné Oláh Margit emlékezése:
„Tíz éves koromban ért az a szerencse, hogy Manyi nénivel találkozhattam. Ő lett a magyartanárom felső tagozatban a balmazújvárosi Központi Iskolában. Neki köszönhetem, hogy ráirányította figyelmemet erre a csodálatos, szép tantárgyra, amelyet kedves, türelmes, jóindulatú egyéniségével, tanítványai iránti szeretetével tudta megszerettetni. Úgy tanított bennünket, ahogyan az anyanyelvet és irodalmat a legjobban lehetett tanítani. Vártuk jó hangulatú óráit, talán az ő óráira készültünk a legjobban. Magam is magyartanár lettem. Egy iskolába kerültünk. Manyi néni kitartó szorgalma, tantárgy iránti szeretete nagy hatással volt rám, ránk, fiatalabb kollégákra. Számomra ez a kapcsolat több volt, mint munkatársi kapcsolat, közel állt hozzám, »mesteremnek« tekintettem. Az élet úgy hozta, hogy harmadszor is kapcsolatba kerültem Manyikával. Szakfelügyelőként, immár felnőtt fejjel, nagyobb gyakorlattal a tarsolyomban alaposabban megismerhettem munkásságát. Tanítási óráin megmutatta az anyanyelvi nevelés szépségét, bevezette tanítványait a költészet világába. Nyitott volt az új dolgok befogadására, fontosnak tartotta az ön- és továbbképzést, mindezt azért, hogy emelje szakmai munkájának színvonalát. Példa akart lenni tanítványai és munkatársai előtt is. Azonosult Samuel Smiles skót költő gondolatával (akit különben Madách ismert, és ezt a mondatát is lefordította): *»A példa, ámbár némán tanít – a leghatásosabb tanítók egyike.«*
Megköszönöm Manyikának, hogy szakmaszeretete, emberi tartása, egész egyénisége révén példaképem lehetett. Halálával egy fáklya aludt ki, ám emléke, szavai, mosolya tovább él tanítványai, munkatársai szívében.
A költő szavaival élve: *»Csak az hal meg, akit elfelejtenek, / Örökké él, akit nagyon szerettek.«"*

Dr. Veres Margit, a tanítvány így emlékezik kedves tanárára, Manyi nénire:
„Bizonyos értelemben nehéz is, meg könnyű is egy általunk tisztelt és szeretett pedagógusról emlékezni. Pedagógusról a szó igaz értelmében, hiszen nekünk még volt szerencsénk a pályát hivatásból választó, a diákot nemcsak egy tanulónak, hanem »emberpalántának« tartó pedagógustól tanulni. Manyi néni ilyen volt. Nemcsak az órák megtartása, a tananyag leadása volt fontos számára, hanem a gyermek nevelése, értékeinek, tehetségének felismerése, az ÉLET-be való útjára indítása is. A magyar nyelv és irodalom tantárgy szeretete sugárzott belőle, így diákjai is szívesen tanulták ezt a szép tantárgyat, és elolvasták a sokszor nem kedves kötelező olvasmányokat is. Az ő diákjai még szerettek és szeretnek ma is olvasni.
Beszélgetve volt tanítványaival, mindenki a maximális tisztelettel tud csak nyilatkozni róla, hiszen nagyon sokan vagyunk, akik a választott pályánkat az ő biztatására választottuk. Nehezebb sorsú diákjait is folyamatosan segítette, nem hagyta, hogy elkallódjanak, vagy ne tanuljanak. Volt diákjai mindegyike hálás neki ezért a lelkes és következetes munkájáért. Nem volt olyan dolog, amibe ne segített volna megoldást találni. Osztályfőnökként igazi közösséget kovácsolt belőlünk, volt diákjai a mai napig is összetartanak és segítik egymást. Amikor nyugdíjba ment, mondhatnám velünk ballagott el az iskolától. De soha nem ballagott el, hiszen bárhol találkoztunk vele, mindig volt egy kedves szava, kérdése hozzánk. A mai napig is csak a legmélyebb hála és tisztelet szavaival tudunk emlékezni a mi Manyi néninkre."

A barátok, *Simonné Bujdosó Margit és Zsúpos Róza* emlékezete:
„Pályakezdőként ismertük meg Manyikát. Nagy hatással volt ránk sugárzó egyénisége, vidám természete, jó humora. Sokat segített a tantestületbe való beilleszkedésünkbe. Rövid időn belül őszinte, mély baráti szeretet alakult ki négyünk között. (Négyesünk tagjai: Manyika, Gabika, Zsupi, és Bujdi, ahogy mi becéztük egymást.) Igyekeztünk minél több időt együtt tölteni, hiszen ezek a

délutánok, baráti összejövetelek igazi feltöltődést, kikapcsolódást jelentettek számunkra. Társaságunk lelke, középpontja és nótafája természetesen a csodálatos, magával ragadó teremtés Manyika volt. Mindig nagyon jól éreztük magunkat együtt, sokat kacagtunk, gyakran dalra is fakadtunk. Felejthetetlen idők voltak ezek. Manyika megbízható barát, kiváló társasági ember volt. Mindenki szerette erényeiért, jó hangulatteremtő készségéért, bájos lényéért.

Az utolsó összejövetelünkön, amit a »régi tantestületünk« tagjaival kiegészítve tartottunk, Manyika elemében volt. Kacagott, mókázott és nótázott. Magatartásával, vidámságával meggyőzött bennünket arról, hogy 75-ön túl is lehet szép és vidám az élet. Nagyon fájó érzés arra gondolni, hogy ez a találkozás volt a mi aranyos Manyikánk »búcsúja« a barátoktól. Drága barátnőnk olyan ember volt, akiből áradt felénk a szeretet.

»A barátság és szeretet / A két legszebb érzemény; /
Iránted kedves barátom, / Mind a kettőt érzem én!«
(Ady Endre 1894)"

A magánélete is példaértékű volt. 1957 nyarán házasságot kötött Bányai István testnevelés szakos tanárral. Ismeretségük az egri diákévek alatt szövődött. Véglegesen Balmazújvároson telepedtek le. Férje a helyi gimnáziumban tanított. Elismert szakember volt ő is. Kiegyensúlyozott, boldog házasságban éltek. Egy gyermekük született, István 1959-ben. A kicsi gyermek, de később a kamasz nevelése is sok örömöt okozott számukra. István feleségével és két gyermekével Hajdúdorogon él. Az unokák megszületése után Manyikáék fáradhatatlan nagyszülők lettek, szabadidejüket szinte mindig Hajdúdorogon, családjuk körében töltötték. Manyika az unokák tanulását is szívügyének tekintette, ehhez is minden segítséget megadott. A nagyobbik unoka egyetemi felvételije sem sikerült volna a művelt, tapasztalt, önzetlen nagymama segítsége nélkül.

Sajnos, férjével együtt rövid ideig élvezték a nyugdíjaskor nyugalmát, kényelmét. Férje 2000 júniusában váratlanul meghalt. Manyika nem költözött el gyermekéhez, a megszokott környezet, barátok, tanítványok között mindenkor jól érezte magát. Egy szomorú és emlékezetes napon otthonában lett rosszul, ahova a barátok hívták a mentőt. Kórházi kezelése után mégis gyermekéhez került. Minden szeretetet, gondoskodást megkapott, de mindig vágyott haza az ő kis városába, ahol mindenki ismerte, szerette, tisztelte őt.

„Ide kell hoznunk a nagyvilágot, ide kell hoznunk mindent, ami szép, ami jó, ami nemes, és amit érdemes."
(Veres Péter*: Én nem mehetek el innen*)

Bányai Istvánné Manyika e szép gondolatok szerint élt és dolgozott.

Munkája során többszöri elismerésben részesült:
- Szakszervezeti munkáért emléklap
- Vezetőtanári megbízatás (1985)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem

Források: Családi, munkatársi és baráti visszaemlékezések.

Volt kollégája és barátnője, GYÖRFI LÁSZLÓNÉ
Balmazújváros

BÉDA FERENCNÉ Gyursánszki Anna (Máriapócs, 1936. november 22. – Kótaj, 2005. január 14.): vezető óvónő.

A szülők: Gyursánszki Sándor erdész és Orgován Mária htb. négy gyermeket neveltek szeretetteljes családi körben. Közülünk Anna volt a legidősebb.

Általános iskolai tanulmányait Máriapócson végezte, majd Nyíregyházán folytatta az Angolkisasszonyok Iskolájában.

A bizonyítvány megszerzése után került ***Kótaj*** községbe, ahol óvónőként dolgozhatott.

1954 januárjában vetődött fel az óvodára való igény a faluban, amelyből a Tanács V. B. határozata alapján valóság is lett.
Az első csoport vezetője Pipoly Margit (később Benedek Sándorné) óvónő volt, s őt követte édesanyám 1954. július elsejétől egészen nyugdíjazásáig.

1956. április 2-án Kótajban kötött házasságot Béda Ferenccel, a falu tanácselnökével, aki négy és fél évet töltött egy oroszországi fogolytáborban. Házasságukból egy lány és egy fiúgyermek született: Mária és Ferenc, akik mindketten pedagógusok lettek.

Az óvoda hosszú ideig egy csoporttal működött. A kezdeti időszakra így emlékezett édesanyám:
„Nagyon szegényes körülmények között dolgoztunk, de boldogok voltunk. A gyerekek nyáron jártak többen óvodába, amikor szüleiknek a határban, a földeken kellett dolgozniuk.
Nyolc hónapon át volt főzés, a téli időszakban nem. A gyerekek maguknak hozták az élelmet óvodás táskájukban, amit együtt fogyasztottak el. Emlékszem, ez legtöbbször zsíros kenyér és alma volt. A nevelő-oktató munkához az alapvető szemléltető eszközökkel mindig rendelkeztünk. A szülők körében egyre nagyobb igény mutatkozott az óvodai nevelésre, a gyermekek elhelyezését meg kellett oldani. Ezen feladat megoldásában, végrehajtásában nagy szerepet vállalt a férjem, akit még egy fegyelmi kilátásba helyezése sem riasztott vissza új óvoda építési tervének megvalósításában."

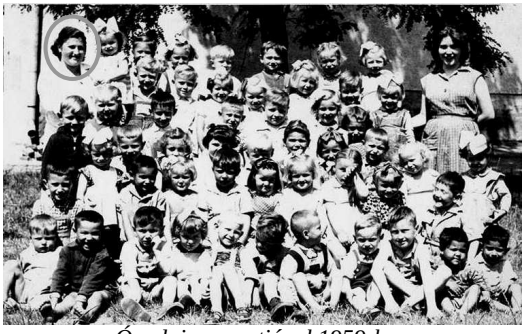

Óvodai csoportjával 1959-ben
(ölében a kétéves lánya, e névcikk szerzője)

Munkája során bőven akadtak gondok, feladatok, de ő ezeket lelkes, gyermekszerető, becsületes, kitartó hozzáállásával, jó szakmai érzékkel sikeresen megoldotta. A stabil létszám hosszú éveken át nem volt biztosítva. Vezetőtársai Anyát gyakran úgy emlegették: *„a képesítés nélküliek anyja"*, hiszen alkalmazottai a felvételek után szerezték meg az óvónői képesítéseket.

Évzáró az óvodában, 1961-ben

Kiharcolt egy mosónői állást, és a körzetben elsők között vezette be saját ágyneművel a pizsama használatát a délutáni alváshoz.

Mindenre nyitott volt, legfőbb jellemzői közé tartozott a gyors, határozott felismerés és végrehajtás. Ösztönző, bíztató támogatásával kollektívája sikert sikerre halmozott.
A felsőbb vezetés ezért több alkalommal erkölcsi elismerésben részesítette, kiváló pedagógusként dolgozhatott. 1971. március 1-től függetlenített óvodavezető lett, mert az óvoda különvált az iskolától.
A kapcsolat megmaradt és még gyümölcsözőbbé vált az oktatás-nevelés hatékonysága terén, melyhez nagy segítséget nyújtott Dobránszky Sándor iskolaigazgató.
Édesanyám életében fontos volt az érzelem. Nagyon tudott örülni, lelkesedni, szeretni. Ezeket szinte sugározta az általa vezetett kollektíva és a gyerekek felé.
Hitvallása: *„Békés, boldog gyerekkor biztosítása az óvodában."*

Megromlott egészségi állapota miatt 1991. február 4-én nyugdíjba vonult. Édesapámat ezt megelőzően veszítettük el, s ez rajtunk kívül őt viselte meg a legjobban. Fogtuk a kezét, vele voltunk a gyászban, gyászunkban.

2004 novemberében már súlyos betegen, de résztvevője lehetett az óvodaalapítás 50. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségnek. Ott így emlékezett:

„50 év. Nagyon sok. Megélni szép, jó és felemelő érzés. Boldog vagyok, hogy itt lehetek ezen a közös megemlékezésen.
Visszatekintve egy idézet jutott eszembe:
»Az évek teljességét nem években, hanem örömökben mérik. Kinek-kinek annyit ér az élte, amennyi örömet szerez másoknak.« (Zay László)
Küzdelmes, nehéz, de ugyanakkor kimondhatatlanul sok-sok szép emlék van mögöttem. Nagyon fiatalon, 18 évesen kezdtem, illetve kezdtünk dolgozni, igen szerény körülmények között. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy a családomban megtaláltam azt a kézfogást, ami segítséget, támaszt nyújtott és osztozott az örömökben is.
Mindig éreztem és tudtam, az a feladatom, hogy előre nézzek. A mi óvodánkat egy gyerekközpontú nevelési intézménynek tekintettem, annak ellenére, hogy a tárgyi és személyi feltételek kívánnivalót hagytak maguk után sok éven át. Lehetőségeinkhez mérten mindent elkövettem, hogy javítsuk körülményeinket. Férjem mint tanácselnök, munkatársaim, az iskolavezetés, a falu vezetői és még nagyon sok becsületes, segítőkész kótaji ember volt a támaszom.
Egy nevelőtestület tagja voltam mint vezető. Színes társadalmi életet éltünk. Közösségek (színjátszó kör stb.) kovácsolódtak, amiben részt venni élmény volt számunkra. Sajnos, nem mindent sikerült úgy megoldani, ahogy szerettem volna. Ez lehetett az én hibám is, tájékozatlanságom, az, hogy érzelmeimen keresztül ítéltem meg az eseményeket, és a körülményeket is. Van, amit másként tennék. Azoktól utólag is elnézést kérek, akiket megbántottam.
Csoportot vezettem éveken át. Sajnos, az élelmezésvezetést is, ami igen megterhelő volt számomra. Itt is sok segítséget kaptam férjemtől.
Önálló intézménnyé váltunk, ami új kihívásokat jelentett valamennyiünknek. Nagyon boldog voltam, amikor két lépcsőben sikerült felépíteni az új és szép óvodánkat, amit lelkesen vettünk birtokba.
Szaktanácsadónk – Kerencz Mihályné – odaadóan, mindig a gyermekek érdekeit nézve segítette pedagógiai munkámat.
Az új iránt mindig fogékony voltam, a sikerek örömmel töltöttek el, ösztönözve a még jobb munkavégzésre.
A gyerekeket a szülőkkel együtt szerettem, neveltem. Igen jó volt velük a viszonyom.
A családom, mint említettem, a pályám elejétől a végéig őrködött felettem. Köszönet érte.
Mindenkinek, akivel bármilyen munkakapcsolatom (óvodán belül vagy kívül) volt, illetve van, szeretnék köszönetet mondani, amiért megértettek, ha szükség volt rá, támogattak, segítettek. Mindenkit a szép emlékeim között őrzök. Őrizzenek meg engem is hasonlóan. KÖSZÖNÖM."

Forrás: *A kótaji óvoda története 1954-2004* c. kiadvány.

Lánya, TÉGLÁS ALAJOSNÉ BÉDA MÁRIA
Kótaj

BERECZKI BÁLINT (Debrecen, 1963. október 27. – Debrecen, 2012. március 10.): tanító.

„Csak a jellem és a tudás találkozása adja a magasabb értelemben vett embert."
(Klebelsberg Kuno)

Szülei: Bereczki Bálint és Véniger Margit Katalin. Öccse, Károly asztalos.
Balmazújvároson végezte az általános és a középiskolai tanulmányait. Diplomát a Debreceni Tanítóképző Főiskolán szerzett 1985-ben.

1986-ban nősült meg. Csoporttársát, Szabó Anikót vette el feleségül, akivel később egy tantestületben is dolgozott. Házasságukból két gyermek született: Máté (1988) és Nelli (1990), mindketten egyetemi hallgatók. Pályaválasztásukban nem követik a szülők foglalkozását. Máté szőlész-borásznak, Nelli pszichológusnak készül.

A diploma megszerzése után rövid ideig a települése felkérésére az ifjúsági szövetségben vállalt vezető szerepet.
A kötelező, másfél éves katonai szolgálatot követően 1989-ben helyezkedett el tanítóként egykori ***általános iskolájában, Balmazújvároson***, kedves tanárai kollégájaként. A pályán való kibontakozását volt tanító nénije mint közvetlen munkatársa segítette. Első pillanattól kezdve könnyű és eredményes volt vele együtt dolgozni. Iskolájához élete végéig hűséges maradt.
Már diákkorában megnyilvánult a művészetek iránti fogékonysága, kézügyessége, tehetsége. Sikeresen és szívesen tolmácsolt verseket, irodalmi színpadok aktív tagja volt.
Nem volt egy focizós fiú, de mindig is népszerű volt társai körében, mert bármikor lehetett rá számítani, legyen szó iskolai vagy szabadidős programokról. Jó szervező volt, mindig hozta az ötleteit. Az emlékezetes nyári munkák (kukoricacímerezés) és kirándulások szervezésében is oroszlánrészt vállalt. Társai szerint jó volt vele lenni, mert mindig vicces volt, és mindig volt ideje arra, hogy meghallgasson másokat.
Már diákként is voltak tervei, mindig előre nézett. Büszke volt arra, hogy ő mindig is tanító akart lenni, és azzá is vált. Gondolataiban sem szerepelt a pálya elhagyása.
Ugyanilyen elszántan ragaszkodott Balmazújvároshoz. Szeretett itt élni.

A pedagóguspálya mint hivatás iránt megkövetelt alázattal tette a dolgát. Nagyon szerette és értette a gyermeki lelket. Balmazújvároson az elsők között törekedett a szívének oly kedves népköltészeti alkotások, népszokások, hagyományok megismertetésére, azok felelevenítésére, dramatizálására, erdei iskola, népművészeti táborok szervezésére tanítványai és az őket kísérő szülők számára. Néhány foglalkozásának emlékét az elkészített tárgyakon túl felvétel is őrzi.

Képezte magát, hogy minél több tudást tudjon átadni kedves tanítványainak. A népművészet, a népi kismesterségek oktatása, a szövés vált a szenvedélyévé, a hobbijává. 1996-tól mint képzett, okleveles népijáték-oktató és szövő irányította iskolájában a kézműves és szövő szakkör munkáját. Fő feladatának tekintette – amit a saját maga által készített tanmenetben is megfogalmazott –, hogy tanítványait ráébressze: a népművészetben, a szövésben semmi sem véletlen.
„Kísérletezhetünk, fedezhetünk fel számunkra új dolgokat, de a szövés igazi alkotómunkává a hagyományok megtartása mellett a tervezéssel, az átgondolt szerkesztéssel válik. Így lesz egyedi, egyéni alkotás” – vélekedett. Nagyon büszke volt arra, hogy egyik szőnyege kiállításra került a budapesti Néprajzi Múzeumban is, és hogy sok ballagó diáknak szerzett örömet igényes tarisznyáival. Fájlalta, hogy egyre súlyosbodó betegsége elvette tőle az önálló alkotás lehetőségét.

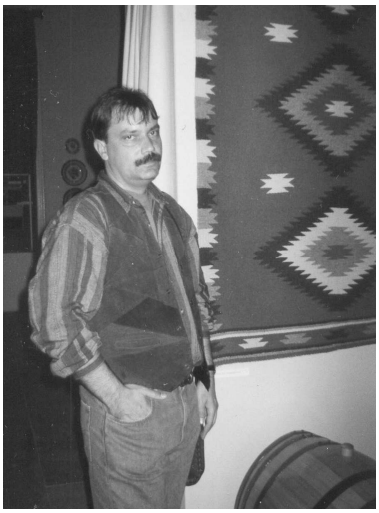
Az alkotó legkedvesebb szőnyegével

Tanítványai által kivívta a szülők szeretetét és megbecsülését is. Kollégái elismerték tudását, kreativitását, ő pedig örült, ha ötleteivel, alkotásaival inspirálhatta őket.
Megadatott számára a pályája során, hogy feleségével a munkahelyen is egymást támogató és kiegészítő párt alkotva irányítsák osztályaik iskolai tevékenységét.
Tanítványai rajongva szerették, az iskolától való kényszerű távolmaradása idején is kitartóan látogatták, törődtek vele.
Tanítványaira szaktudásán kívül személyiségével, önmaga vállalásával, őszinteségével hatott leginkább. Diákjai vélekedése szerint olyan légkört tudott teremteni, amely elősegítette a közös munkát. Az alsós gyerekek szinte apjukként szerették, bizalommal voltak iránta. A legutolsó négy éven át – akkor még ereje

teljében volt – általa irányított osztálya 2008-ban szívbemarkoló gyermeki őszinteséggel, általuk készített emlékkönyvvel köszönt el kedves tanító bácsijától és tanító nénijétől, Bálint bácsi feleségétől.
A tanító munkájának eredményessége egzakt módon nehezen mérhető, a gyermeki személyiségben bekövetkező változáson keresztül érhető tetten leginkább.
Zárszóként álljon itt egy kisdiák által írt versrészlet az említett emlékkönyvből:

„Minden évben rosszcsont voltam
De most már én megváltoztam
Remélem, hogy megértitek,
Én vagyok most hálás néktek
Ti vagytok a nagy tanárok,
Én most mindent meghálálok.”

2010 januárjában a többször támadó, dr. Czeizel Endre által elnevezett „sors”-faktor lezárta egy tehetséges ember alig negyedszázados tanítói pályafutását, és 2012. március 10-én a 16 évig kísértő betegség végleg legyőzte.

Források:
- Bereczki Bálint szakdolgozatai
- Tanítója, kollégái, diáktársai és tanítványai feljegyzései, visszaemlékezései

Felesége, BERECZKINÉ SZABÓ ANIKÓ
Balmazújváros

BERECZKI FERENC (Hajdúdorog, 1937. július 24. – Debrecen, 2011. december 13.): agrármérnök, mérnöktanár.

Bízvást pályázhatott volna a Debrecen-Pallagon mezőgazdasági képzést folytató középiskola leghűségesebb tanára címre. Az iskola elnevezése az idők folyamán rengetegszer változott (volt akadémia, technikum, szakközépiskola, gimnázium és szakközépiskola, középiskola és kollégium, felvette a „Balásházy János” nevet), de Bereczki Ferenc 1950-től 1997-es nyugdíjba vonulásáig rövid megszakítással valamilyen módon mindig kapcsolódott hozzá.

A dorogi szegény, földműves családba született, két lánytestvérével csecsemő korában árván maradt kisfiú már középiskolába is a pallagi technikumba járt, azután 1954-ben a Mezőgazdasági Akadémia hallgatójaként folytatta tanulmányait. Két évig a termelésben dolgozott. A hajdúnánási termelőszövetkezetben gyakornokként, az állami gazdaságban pedig törzsállattenyésztőként. Ez alapozta meg különleges viszonyát a szakmával. Nagy szorgalommal, valódi kíváncsisággal és az új dolgok iránti lelkesedéssel közelített a munkához. Innen eredt és pályafutását végigkísérte a közhelynek számító, de nála valódi tartalommal bíró „elmélet és gyakorlat egysége” szólam valóra váltása.
Magától értetődő volt számára követni, ismerni és tanítani a szakma legújabb eredményeit, mint ahogy az is, hogy meg tudja mutatni, hogyan kell birkát körmözni és elletni a tehenet.
1960-ban tért vissza volt iskolájába állattenyésztést és szakmai gyakorlatot tanítani. Munka mellett agrármérnöki, mérnöktanári, vezető-

tanári, baromfitenyésztő és baromfiipari feldolgozó szakmérnöki okleveleket szerzett. Nyitottsága, együttműködő képessége, segítőkészsége, a sajátján túlmutató, a közösség érdekeit felismerő és képviselő látásmódja alapján bízták meg gyakorlatioktatás-vezetői, munkaközösség-vezetői feladatokkal, illetve választották a szakszervezet titkárává.

1966-ban „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója", 1970-ben „Árvízvédelmi Érem" állami, 2003-ban „Debrecen kiváló pedagógusa" önkormányzati kitüntetéseket kapott.
A ***Balásházy János Mezőgazdasági Szakközépiskolából*** ment nyugdíjba 1997-ben.

Kimeríthetetlen munkabírását, gyors észjárását, problémaérzékenységét, cselekedeteinek sodrását kollégáinak, tanítványainak jó része csak nagy késéssel tudta követni, volt, aki ámulva nézte. Kevesen bírták vele a tempót. Magát és környezetét egyaránt kemény munkára, nagy erőfeszítésekre, szokatlan feladatvállalásokra sarkallta. Örömét lelte a munkában, a tanításban, a gyerekekkel való foglalkozásban.
Bámulatos szervezőképességgel rendelkezett, a feladatokhoz mindig megtalálta a megfelelő embert, és maga is oroszlánrészt vállalt a megoldásukból. Figyelme kiterjedt a legapróbb részletekre is. Szívesen vállalt helyettesítést a kollégiumban, hogy még több lehetősége legyen együtt lenni tanítványaival, segíteni tanulmányaikat, versenyekre való felkészülésüket. Nem volt ritka esemény az sem, hogy a jó eszű, de lusta, vagy a rendszeres ellenőrzést igénylő diákot délutánonként a lakására rendelte, és óvónő feleségének mondatta fel vele a leckét. Hibátlan pedagógiai érzékkel és nem szokványos eszközökkel vette rá tanítványait a rendszeres munkára.

Itt kell megemlíteni két fontos és nagyon szerencsés körülményt.

- Az egyik a békés, harmonikus, szeretetteli, de nyitott családi élet, amelybe tanítványai is beleláthattak, hisz mindnyájan ismerték a feleségét, „Baba nénit", valamint a tanár úr Kisbereckinek elnevezett fiát, aki az agráregyetem elvégzése előtt szintén pallagi diák volt. Nagyon érdekes, hogy az iskola kiadványaiban, évkönyveiben visszaemlékező diákok nagy tisztelettel és szeretettel emlékeznek Bereczki tanár úrra és feleségére.
- A másik, hogy amikor kinevezték az állattenyésztés tanárává, családjával az iskola területén lévő (a diáknyelv által – később hivatalosan is – Bánat utcára keresztelt) 22 szolgálati lakás egyikébe költözött. Az a ma már majdnem elképzelhetetlen helyzet állt fenn, hogy valódi szimbiózisban élt és dolgozott az iskola, a kollégium és a tanárok is. Ez a felállás hihetetlenül segítette, egyúttal humánussá, a hétköznapok velejárójává tette a nevelést és emberformálást. Magától értetődő volt például, hogy Bereczki tanár úr és az ő kollégista fiai tanítás előtt elsöpörték az arra rászoruló nyugdíjasok háza előtt az éjszaka leesett havat.

Hét osztálynak volt osztályfőnöke. Minden tanítványának a sorsát ismerte, és mint egy jó, de szigorú apa, jórészt irányította is. A gyengéket segítette, a tehetségeseket bíztatta, önbizalmukat erősítette, plusz ismeretekhez juttatta őket. Egészen különleges kapcsolatot alakított ki a szülőkkel. Bevezette és rendszeressé tette az általa összevontnak nevezett szülői értekezleteket, ahol a gyerekeknek és a szülőknek egyaránt meg kellett jelenni. Ez azt jelentette, hogy közös a cél, és nincs titok. Őszinte, bizalmas viszonyuk szilárd szövetséget jelentett a tanulók érdekében.

Rendszeresen tanulmányozta a szakmai folyóiratokat, nyomon követte az állattenyésztés legújabb eredményeit, ismereteit folyamatosan korszerűsítette. Diákjai fogcsikorgatva ugyan, de időnként egyetemi jegyzetekből tanulták szakmájuk elméletei alapjait. Rendkívül fogékony volt az új technika alkalmazására, ő szorgalmazta és vezette be elsőként az iskolában a számítástechnika oktatását és a számítógép használatát szakmai gyakorlaton. Maga is részt vett takarmányozási feladatok számítógéppel történő megoldásában. És a takarmányozás fontosságát kiemelendő – a legenda szerint – szakmai gyakorlaton „érzékszervi bírálat alá kellett venni", magyarul ajánlott volt megkóstolni a szénát, szalmát, kukoricát, silót, mindent, amit a szarvasmarha eszik.

Tanítványait minden szakmai megmérettetésen elindította. Nehezen lehetne felsorolni a különböző helyezéseket elérő, eredményesen szereplő diákjait. A sikerekből, a dicsőségből a nagyobbik részt a tanulóknak juttatta, azon elv alapján,

hogy egy tanár munkájának eredménye leginkább tanítványai helytállásával mérhető.

Amikor a szakmai gyakorlati képzés a tangazdaság megszűntével jórészt a környező nagyüzemi állattartó telepekre helyeződött át, neki nem jelentett nehézséget kiválasztani közülük a legmegfelelőbbet, és biztos lehetett benne, hogy mindenhol találkozik volt tanítvánnyal, aki szívesen, tisztelettel és készségesen fogadja.

„Pályája során több száz diákot tanított, akik, ha már volt iskolájuk nem is minden tanárára emlékeznek pontosan, Bereczki tanár urat biztosan nem felejtik el" – írtam 2001-ben az iskola évkönyvébe. Ennél sokkal több igaz.

A névcikk írására készülve beszélgettem középkorúnak számító tanítványaival is. Egyikük mondta, hogy ha bárhol találkozik két, egymást addig nem ismerő volt pallagi diák, a „Tanított Bereczki?" kérdésre adott igenlő válasz azonnal a bizalom és az összetartozás légkörét teremti meg, és anekdoták megállíthatatlan lavináját indítja el.

Volt kollégája, TÓTHNÉ MEDVE MARIANNA
Debrecen

BÍRÓ LAJOS (Beregdaróc, 1927. december 17. – Debrecen, 2010. szeptember 17.): festőművész, tanár.

Beregdarócon született, de kisgyermek korától a szatmári Tiszaháton, az ártéri szilvásairól, dióterméséről híres Kisarban nevelkedett. Ide hívta meg a falu református kántortanítónak édesapját, az idősebb Bíró Lajost, akinek családja másfél évszázaddal korábban települt a tiszaháti Forgolányba.

A „tanító úr" munkája és élete egybefonódott a falu életével. Feleségével, Sepsy Erzsébettel nagy szeretettel nevelték két gyermeküket, Erzsébetet és Lajost.

Bíró Lajos tanulmányait Kisar után a debreceni Református Kollégiumban folytatta. Itt ismerte meg Félegyházy László festőművészt, aki felfigyelt rajzkészségére, s akihez később szoros szakmai és baráti szálak fűzték.

Meghatározó élményt jelentettek számára a marosvásárhelyi Csaba királyfiról elnevezett hadapródiskolában eltöltött évek.

1944-ben a front elérte az országot, és a tizenhat éves hadapródok is a hadszíntérre kerültek. A harcok, a bevetések, a tábori kórház, a hadifogság Bíró Lajos életében emberformáló tapasztalatokká váltak.

A háború után a debreceni Református Kollégiumban fejezte be a középiskolát és itt érettségizett le. 1948-ban beiratkozott a debreceni egyetem épületében meginduló Pedagógiai Főiskolára. Következő évtől a főiskola az egri Líceumba költözött, és Bíró Lajos itt szerzett magyar-történelem, majd rajztanári diplomát. 1951-ben mestere, Adler Miklós az ***egri főiskola rajz tanszékére*** hívta tanársegédnek.

Még ebben az évben megnősült, felesége Szentmiklóssy Éva, akivel a pedagógiai főiskolán ismerkedett meg. Két lányuk született, Katalin és Eszter.

Az Egerben induló tanári, művészi pályáját az 1956-os forradalom eseményei szakították meg. A főiskolások a népszerű, fiatal tanársegédet, Bíró Lajost választották az újjászerveződött ifjúsági szervezet, a MEFESZ tanárelnökévé, majd a városi forradalmi bizottság egyik vezetője lett. Nagy szerepe volt abban, hogy Egerben a forradalom napjaiban alig történtek erőszakos események, hogy vezetőtársaival megőrizték a „forradalom tisztaságát", és biztosították a mindennapi élet folyamatosságát. 1957 januárjában mégis letartóztatták, és négy évre ítélték. Az egri vizsgálati fogság után megjárta Kistarcsát, Kőbányát, Vácot, és végül 1959 áprilisában amnesztiával szabadult.

A forradalom és a börtönben töltött időszak nemcsak további útját és lehetőségeit, hanem

gondolkodásmódját és elkötelezettségét is életre szólóan meghatározták.
Miközben ő a börtönben raboskodott, feleségétől elvették a főiskolától kapott szolgálati lakást, sőt az állásából is kitették, és el kellett költöznie Egerből a két kislányával együtt.
Végül Nyírábrányban kapott állást, úgyhogy Bíró Lajos, mikor kiszabadult a börtönből, idejött a családja után. Tanárként természetesen nem alkalmazták, így a festészetéből próbált megélni. Nyírábrányból vitte Budapestre vonattal a képeit, és megpróbálta értékesíteni a képcsarnoki hálózat segítségével. Festette a nyírségi tájat, a falusi udvarokat, csendéleteket, a gyerekeit, feleségét, ismerősöket, falubelieket. Ekkor sokat dolgozott olajpasztellel és pasztellkrétával.

Székelyhídi Ágoston így ír (a 2007-es katalógus előszavában) erről az időszakról:
„A magány és a környezet hatására a természeti táj és a hagyományos falu ábrázolásába, festői értelmezésébe kezdett. Tájképei hol a természet tiszta nyugalmának, hol a pusztuló tanyák és a semmibe vesző dűlőutak fájdalmas elmúlásának hangulatát idézték fel."
Több kritikusa szerint munkásságának ez a vonulata az alföldi festészet hagyományaihoz kapcsolódik.
Két év múlva családjával bekerült Debrecenbe, ahol eleinte a felesége szüleivel együtt az Arany János utcában lakott, majd 1968-ban beköltözött saját, műtermes Bolyai utcai lakásába.
Először a ***püspökladányi képzőművészeti körben*** tanított, majd 25 éven át a ***Medgyessy Ferenc Képzőművészeti Kör*** vezetője volt. Itt kapcsolódott be az országos, sőt, a lengyel kapcsolat kialakítása révén a nemzetközi amatőr képzőművészeti mozgalomba, szervezte a nyári művésztelepeket Tiszacsegén, Hajdúnánáson, Berettyóújfaluban. Tanítványai számos díjat nyertek az országos tárlatokon. A Kör háromszor nyerte el a Kiváló Képzőművészeti Kör címet, 1975-ben pedig véglegesen is Kiváló Együttes lett.
Húsz éven át Félegyházy Lászlóval együtt tanított a körben. 1963-tól a felnőtt csoport mellett megszervezte a gyerekszakkört is. 1969-ben Horváth Imrével, Fekete Borbálával és Pálfi Dénessel megalakították a Rajztanári Stúdiót. Ekkor már működött a kör keretein belül a legtehetségesebb köri tagokat összefogó Fiatalok Stúdiója. A Rajztanári Stúdióhoz kapcsolódva 1976-ban jött létre a szövőműhely, melynek létrehozásában és működtetésében nagy szerepe volt Horváth Imrénének és Papp Lászlónénak is.
A hetvenes években tovább gazdagították a szakköri tevékenységet a formaesztétikai és grafikai műhellyel.
A köri tagok közül többen elvégezték a Képzőművészeti vagy Iparművészeti Főiskolát, vagy valamelyik tanárképző főiskola rajz szakát, illetve bekerültek a Magyar Alkotók Országos Egyesületébe. Vannak köztük olyanok, akik absztrakt, vagy olyanok, akik fotónaturalista stílusban alkotnak, illetve akik grafikusművészek vagy szobrászok lettek.
„Olyan gárda bontogatta ott szárnyait, amelynek több tagja ma meghatározó egyénisége Debrecen képzőművészetének" – emlékezett vissza később Bíró Lajos.

Amikor a hatvanas évek elején Bíró Lajost megbízták a képzőművészeti kör vezetésével, az akkor elsősorban kereseti lehetőséget, biztos megélhetést jelentett neki és a családjának.
Ám a tanítás számára kezdettől „szenvedély és szolgálat" volt.
„Mindig szerettem tanítani. Nálam a pedagógiai vonzalom talán családi fertőzés, habár édesapám mindig azt mondta, hogy csak tanító ne legyek" – nyilatkozta egy riport során a nyolcvanas évek elején.
Jó pedagógiai érzékkel, hitelesen, szuggesztíven fogalmazta meg az alkotás folyamatáról, a művészet lényegéről vallott elveit. A Kör foglalkozásain és a művésztelepek konzultációin nem elméleti, művészettörténeti előadásokat tartott, hanem a rajzolás és festés gyakorlatához köthető, nagyon jól hasznosítható szakmai tanácsokat adott. Mindig a konkrét rajzhoz vagy festményhez kapcsolódva mondta el a kompozícióról, a kontrasztokról, a képépítésről, az anyag használatáról a legfontosabbakat. Először is megtanította tanítványait „látni", hogy hogyan nézzék a látványt, milyen összefüggéseket, viszonylatokat figyeljenek meg ahhoz, hogy pontosan le tudják rajzolni. Meg tudta tanítani azt is, hogy úgy jelenítsék meg a látványt, hogy az „jó kép" legyen. Sokszor meg is mutatta (festékkel vagy rajzszénnel), de ő kivételes pedagógiai érzékének, műveltségének, habitusának köszönhetően verbálisan is sok mindent át tudott adni tanítványainak.

„Amikor már valaki megtanulta a látványt összefüggéseiben elemezni, akkor lehet ezt az összefüggésrendszert megteremteni a vásznon, a valóságtól szinte elvonatkoztatva. Ez a festészet látásmódjának a lényege" – nyilatkozta később. A szakmai igényességet, a komoly, felelősségteljes, etikus hozzáállást ő hasonló módon közvetítette tanítványai felé, mint ahogy a 20. század elején a nagybányai művésztelepen Ferenczy Károly tette. Rádöbbentette tanítványait, hogy a tehetség önmagában kevés. Ahhoz, hogy művészek legyenek, hogy „jó képeket fessenek", tudatos és rendszeres munka, önfegyelem és kitartás szükséges.

„Elsősorban felelősségre igyekszünk nevelni a szakma iránt. Hatásunkat, eredményeinket azon mérjük, hogy fel tudjuk-e ébreszteni a fiatalokban a műalkotásért, a közönségért, a képzőművészeti kultúráért érzett felelősséget, érzékenységet, befogadóképességet" – nyilatkozta a Hajdú-Bihari Naplónak 1973-ban.

Egy későbbi beszélgetésből idézve: *„Az intenzív pedagógia megszállottja vagyok, szerintem minden ettől függ. Teljesen mindegy, milyen a módszer, a lényeg az, hogy a tanár megtanítsa, magával ragadja tanítványait."*

Egy olyan komoly, etikus, de mégis modern művészetszemléletet képviselt pedagógiájával, művészetével, ami már túlnőtt az amatőr képzőművészeti mozgalom határain. Talán ezért is kezdték kritizálni, hogy a művészképzésnek nem az amatőr mozgalom az igazi területe.

Bogdándy György festőművész, egykori tanítványa, így emlékszik vissza mesterére:

„Tisztelettel és megbecsüléssel gondolok a mesteremre. Szigorú, de célratörő tanárnak tartom. Tőle tanultam meg a rajzolás, festés lényegét, a képszerkesztést, a komponálást. Ő tanított meg látni. Őáltala értettem meg, hogy a művészet megfejthetetlen, örök titok."

A tanítás, a képzőművészeti kör szervezése, vezetése mellett folyamatosan festett. Stílusa a hatvanas években megváltozott. Ez a változás részben a tokaji művésztelepen töltött nyári hónapoknak köszönhető, ahol megismerkedett és baráti kapcsolatba került több tehetséges festővel, többek között Zilahi Györggyel, Szlávik Lajossal, Xantusz Gyulával, illetve annak, hogy új festői anyagokkal kezdett kísérletezni. Először a gouache technikával kísérletezett (ami egy temperához hasonló vízfesték), majd áttért az olajos, walkid alapú fedőfesték használatára, ami jóval hígabb a klasszikus olajfestéknél, és egyfajta összefogott előadásmódra alkalmas anyag. Ekkor születtek a „legendás" hófogókat, boglyákat ábrázoló művek. Eltűntek az élénk színek a „palettájáról" és drámai hangulatú kékesszürkék, feketék, tört barnák, fehérek határozták meg a képek színvilágát.

Ezeket a műveket először Budapesten, a Csók Galériában mutatta be 1968-ban.

A kiállítást *D. Fehér Zsuzsa* művészettörténész rendezte, aki így írt a katalógus előszavában:

„A megmunkálás szenvedélyessége azt az illúziót kelti a nézőben, mintha előtte zajlana le az alkotói folyamat. A formák nem fagynak meg, hanem izzó lávafolyam megpihenéséhez hasonlóan fokozzák a belső mozgás erejét. Megfogalmazható közelségbe kerül képeinek jelentése is. A valóság egy részlete az alkotói izgalom közvetítésével kerül a táblára, s a lendületes ecsetvonásokba sűrűsödött festőindulat ezt a valóságdarabot drámai tartalommá emeli… Szinte meglepő, hogy mennyi érzékenységet és mennyi romlatlan alkotói hitet halmozott fel magában."

Később a képek drámai expresszivitását és „mélytüzű alföldiségét" hangsúlyozza.

Bíró Lajos festészetének nagy korszakát, az úgynevezett „szintetikus olaj" korszakot, az 1975-ös budapesti kiállítása zárja. A katalógus előszavában *Ury Endréné* méltatja művészetét:

„Művészete beérőben van, megtalálta a számára legjobban járható utat, a művészi kifejezésnek azt a módját, mellyel a legtöbbet tudja elmondani a világnak és önmagának."

Bíró Lajos közben szervezi a debreceni művészeti életet, a hatvanas évek második felétől többször volt a Képző- és Iparművészeti Szövetség területi szervezetének a titkára.

1967-től díjakat is kap, először a békéscsabai Alföldi Tárlaton. Képeit, a csoportos kiállítások mellett, egyéni kiállításokon is bemutatja az ország több településén és külföldön is. (Lengyelország, Románia, Bulgária, Japán, Korea, Kína stb.)

Művészetének egy másik vonulatába tartoznak a portrék. Szintetikus olajjal is fest nagyszerű portrékat, önarcképeket, de a pasztellkrétával kísérletez ki egy olyan egyéni előadásmódot, melyre a laza festőiség, az artisztikus felületek, ugyanakkor az anatómiai pontosság és a karakter tökéletes megragadása is jellemző. Ezeket a portrékat családjáról, barátairól, híres debreceni művészekről, professzorokról készíti. Első port-

ré-kiállítását 1980-ban rendezi Debrecenben, amely nagy visszhangot vált ki a városban.

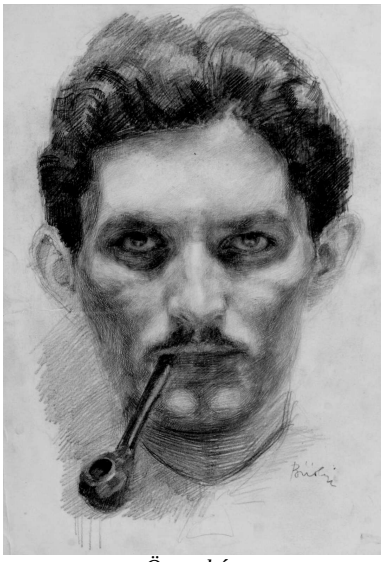

Önarckép
(Ceruza, papír 38x28, 1951)

Az 1970-es évek végén a Református Kollégium felkéri, hogy fesse meg többek között Bethlen, Apafi, Bocskai életnagyságú, egész alakos portréit, majd az Irodalmi Múzeumtól is kap egy hasonló felkérést, ahol híres írókat kell megfestenie. Ezeket a képeket (amelyek ma az Irodalmi Múzeumban, illetve a Református Kollégiumban megtalálhatók) nagyon igényesen, a korhű ruhákat, fegyvereket is tanulmányozva, több évig festi.

A nyolcvanas évek közepén, debreceni festőkkel együtt megalapította a Debreceni Műhely Képző- és Iparművészeti Alkotóközösséget, melynek célja az volt, hogy a művészek összefogva, közösen, ügynökök alkalmazásával megpróbálják értékesíteni műveiket.
A „nagy portrék" festése után már nem tért vissza a „szintetikus olaj" technikához, hanem egy látványosabb, színesebb stílust alakított ki, melynek műfaja, témája a virágcsendélet lett.
A „szintetikus olaj" korszak expresszivitása egy kicsit színesebb, kifinomultabb változatban még egyszer visszatér művészetében, mégpedig a tenger témájú alkotásaiban, melyeket a litván tengerparton töltött időszak ihletett.
1970 és 1980 között több forrásértékű tanulmányban írta meg Debrecen két világháború közötti, majd a háború utáni és az 1956-ot követő képzőművészeti életének történetét.

Legnagyobb kitüntetései: megkapta Debrecen és Lublin város Díszpolgára címét és a Magyar Köztársaság Érdemrend Kiskeresztjét.

A fentiekben megpróbáltam édesapám, Bíró Lajos életpályáját úgy „felvázolni", hogy benne legyen minden lényeges mozzanat, mégis kiemelkedjen az életútból pedagógiai tevékenysége. Közben rájöttem, hogy nem tudom (talán nem is lehet) és nem is szükséges szétválasztani művészetét és pedagógiáját, mivel művészetével is szemléletet közvetített, tanított, és pedagógiája is művészet volt.

Források:

- Bíró Katalin: *Bíró Lajos festőművész* 1997 (katalógus)
- Székelyhidi Ágoston: *Hiteles emberi és festői beszéd* (katalógus, Bíró Lajos festőművész születésének 80. évfordulója tiszteletére)
- Lukácsné Bíró Eszter: *A Medgyessy Ferenc Képzőművészeti Kör története*, 2007

Lánya, LUKÁCSNÉ BÍRÓ ESZTER
Debrecen

BOGDÁN JÁNOS (Görgeteg, 1963. április 7. – Pécs, 1999. január 9.) tanár, iskolaigazgató, pedagógiai programalkotó, „a romák iskolaalapítója”.

Európa első cigány iskolaigazgatója, a Gandhi Gimnázium egyik alapítója. Beás cigány családban született, idősödő szüleinek hatodik gyermeke volt. Tanulmányait a görgetegi általános iskolában kezdte, majd esztergályosként végzett Kaposvárott. 1987-ben a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen végzett magyar-történelem szakos tanárként. Minden intézménytípusban tanított, egyaránt megtalálta a hangot a szakmunkástanulóval, a gimnazistával és az egyetemistával. Első munkahelye a ***lengyeli Szakképző Intézetben*** volt 1989-ig. 1989 és 1992 között ***Sümegen*** tanított a ***Kisfaludy Sándor Gimnáziumban.*** Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen elvégezte a filozófia kiegészítő szakot, majd a Soros Alapítvány ösztöndíjasaként többedmagával a Gandhi Gimnázium létrehozásán fáradozott. 1993-tól ***JPTE Szociálpolitikai Tanszékének*** tanársegédje volt. 1994-ben megpályázta és elnyerte a ***pécsi Gandhi Gimnázium*** igazgatói posztját. Ettől kezdve erejét nem kímélve dolgozott a gimnázium, a közalapítvány, a hazai és nemzetközi romapolitika, a szociálpolitika és a nagypolitika több területén, mindenhol megfontolt bölcsességgel és kompromisszumkészséggel, hatalmas munkabírással, tudással és erkölcsi érzékkel képviselve a cigányság ügyét.

Alapítója volt a Roma Polgárjogi Alapítványnak, később kurátora a Soros Alapítványnak.

1998-ban az SZDSZ országos vezetése indítani szerette volna listán, de nem vállalta el, inkább a helyi kisebbségi választáson indult – sikerrel. Szívügyének tartotta a cigányság (nem csak magyarországi) felemelkedését. 1998-ban kitüntették Solt Ottília-díjjal.

1999-ben Budapestről Pécsre utazása közben önhibáján kívül elszenvedett autóbalesetben vesztette életét. Az intézmény vezetését akkor felesége, Csovcsics Erika vette át, aki 2009-ig volt a Gandhi Gimnázium igazgatója, egyedül nevelve közben négy közös gyermeküket. (Az igazgatóváltás után Csovcsics Erika a Csányi Alapítvány pedagógiai szakértője lett.)

Bogdán János a világ első érettségit adó roma középiskolájának (Gandhi Gimnázium, Pécs) igazgatója volt tragikus korai haláláig. Konferenciákon tartott előadásai, interjúi több lapban is megjelentek.

Halála után *Horváth Aladár*, a Gandhi Közalapítvány akkori elnöke a következőképpen méltatta:

„Kristálytiszta gondolkodású, közvetlen, egyszerűen fogalmazó tanárember. Barátságos, mindenki gondjára érzékeny »igazi cigány vezető«. Egy igaz és pótolhatatlan ember. A pedagógus társadalomnak azt az üzenetet hagyta szóban és írásban, hogy „lépjenek egy lépéssel közelebb a cigány gyermekekhez és családjaikhoz”, és így sikeresek lesznek ők is, ugyanúgy, mint a roma gyermekek. Bogdán János azért dolgozott, hogy a romáknak felkészült, tiszta és erkölcsös értelmisége legyen.”

Halála után a Cigány Vezetők Szakmai Egyesülete Bogdán János-díjat alapított, amit évente két ötven éven felüli roma vagy nem roma pedagógus kaphat meg a roma polgárosodás érdekében kifejtett „életműve” elismeréseként. Elsőként 2000-ben az V. Romapedagógiai Tanácskozás keretében ezt a díjat a Gandhi Közalapítvány elnöke adta át Nagy Sándorné Volopich Mária roma származású intézményvezetőnek (Edelény) és Tuza Tibor magyar származású cigányoktatási programvezetőnek (Debrecen).

A Dunántúlon roma közösségi házak és közművelődési intézmények vették fel a nevét. Mellszobrát 2007-ben avatták fel a Gandhi Gimnázium épületében.

A Somogy Megyei Közgyűlés Bogdán János emlékére (halálának tizedik évfordulójától kezdődően) tanulmányi támogatásban részesíti a középiskolás roma diákokat, amelyet elsőként

Görgeteg (Bogdán János szülőhelye) két középiskolása kapott meg.

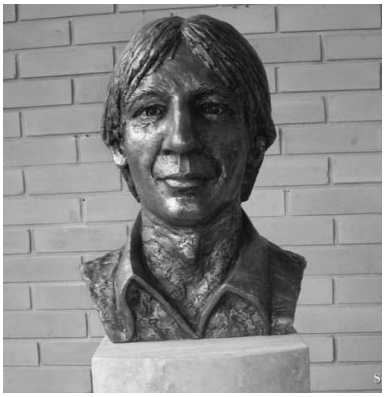

Bogdán János (becenevén Gandhi Jancsi) mellszobra Világhy Árpád alkotása.

A Bogdán János Alapítványt Simon Dezső alapító hozta létre 2011-ben. Az alapítvány célja: A roma alap- és középszintű oktatás hatékonyabbá tétele érdekében olyan kisegítő intézkedések lebonyolítása, amelyek segítik, kiegészítik, könnyebbé teszik a Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégiumban végzett oktató-nevelő munkát. Támogatja a tudományos tevékenységet, a kutatást, a nevelést.

Az alapítvány feladatai:

- képzések, oktatások, ismeretterjesztő előadások szervezése, támogatása;
- rendezvények, fejlesztő tevékenységek szervezése, támogatása;
- nemzetközi és hazai kutatások, szakirodalmi feldolgozások készítése, kiadása, nyilvánosságra hozatala, és mindezek támogatása;
- más szervezetek és személyek tevékenységének, programjának támogatása.

Az alapítvány eddigi munkája során kidolgozott egy olyan jutalomrendszert, miszerint az iskola legjobb tanulóit minden tanév végén a meghatározott kritériumoknak megfelelően díjazza. A 2011-es évben Gida Erzsébet, mint önkéntes, jelentős részt vállalt az alapítvány marketingtevékenységében. Az Országos Roma Önkormányzat képviseletében az Amerikai Egyesült Államokban kiküldetésen volt. Ott többek között ismertette a Gandhi Gimnázium és a Bogdán János Alapítvány tevékenységét, misszióját. Bogdán János tanácsait, gondolkodását, ötleteit és higgadt stílusát halála óta hiányolja felesége, négy gyermeke és nem utolsósorban az egész cigányság. Mindazok a nem romák is, akik ismerhették őt. Bogdán János életműve tovább él és irányt mutat.

Forrás: internetes honlapok, roma folyóiratok, a Gandhi Közalapítvány nekrológja, személyes emlékezés.

TUZA TIBOR, romológus, romapedagógus
Debrecen

BORBÁSNÉ KULCSÁR ILDIKÓ (Nyírbátor, 1963. április 28. – Hajdúszoboszló, 2009. március 15.): középiskolai tanár.

Szülei, Kulcsár Sándor és Fekete Mária a bátorligeti termelőszövetkezetben dolgoztak. Mélyen vallásos katolikus hitben nevelték három gyermeküket, Sándort, Máriát és legkisebb lányukat, Ildikót. Ő maga élete végéig megtartotta erős hitét, és ezt a szellemiséget örökítette át gyermekeire is.

A bátorligeti általános iskolai, majd a nyírbátori középiskolai tanulmányait is kiváló eredménnyel fejezte be.

Tehetségének, akaraterejének köszönhetően nem elégedett meg a jeles érettségi bizonyítvánnyal, így még abban az évben sikeres felvételi vizsgát tett a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának matematika-fizika szakára. Az egyetemi évek alatt jó eredménnyel sajátította el a két természettudományos tárgy magas szintű elméleti alapjait.

A diploma megszerzése előtt, még utolsó éves egyetemi hallgatóként 1985 októberében vállalt

munkát a ***Közgazdasági Szakközépiskolában, Hajdúszoboszlón.***

Munkáját mindvégig a precizitás, a maximalizmus és a humanizmus jellemezte.

Kollégái nyugodt, segítőkész, barátságos és hihetetlen munkabírású embert ismerhettek meg benne, míg tanítványai a hivatása iránt rendkívül elkötelezett, rendszerető tanárt.

Kimagasló szakmai tudása megnyilvánult a matematika és fizika tanítása során is. Mindig precízen készült az óráira, azokat percre pontosan előre megtervezte. Az óravázlatot kezdőként kötelező volt készítenie, de ő még tapasztalt tanár korában is ragaszkodott ehhez a szokásához.

Minden egyes feladatot előre megoldott, minden kísérletet többször is elvégzett. Nagy gonddal dolgozta ki a legnehezebb feladatokat, azok megoldási variációit. Ezeket óravázlatokban, írásban is rögzítette. Példás rendszeretete nemcsak a látható, érzékelhető rendben nyilvánult meg, gondolkodásában is. Ezt igyekezett a tanulóktól is megkövetelni.

Tökéletesen oldotta meg azt is, ha különböző képességű diákoknak kellett egy és ugyanazon órára feladatsorokat összeállítania. Amennyiben különlegesen jó képességű diákkal találkozott, nem sajnálta az időt és energiát az ismeretek elmélyítésére, számos többletfeladattal segítve felkészülését.

Tanítványai többféle matematikai versenyen indultak és értek el szép eredményeket. Jó példa erre Dobos András esete, akit az OKTV-re készített fel.

Így emlékszik *Dobos András*:

„Bolyongós tanulmányi utam folytán, sajnos, csak két évet töltöttem Borbásné Kulcsár Ildikó néni tanítványaként. Ez idő alatt is sokra értünk, ugyanis mindkét évben sikerült országos döntőbe jutnom az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny matematika ágán. A Kenguru matematikai versenyen országos 15. helyezést értem el. Ezek az eredmények nem lettek volna lehetségesek a tőle kapott segítség nélkül: sok-sok óra törődését és matematikai fejtörését osztotta meg velem. Bár én értem el a legjobb eredményeket az osztályból, szerintem minden osztálytársam csupán jót tudna róla mesélni: képes volt megértetni a legbonyolultabb összefüggéseket, amit mai fejemmel a jó tanítás alapjának tartok. Osztályfőnökként is rendkívül jól helytállt, mivel élénk osztály voltunk sokfajta személyiséggel. Egy – a szó jó értelmében – tarkabarka társulat, amit viszont alighanem nagy munka árán lehetett ilyen egységesnek megtartani.

Habár az elért eredményeim szépek és mindkettőnk erőfeszítéséről sokat mesélnek, mégis inkább az emberről szeretnék szólni. Ildikó néni egy rendkívül boldog és hihetetlen lelkierővel felvértezett személyiség volt. Mindig mosolygott és mindenkihez volt egy kedves szava. Diákjaival – de véleményem szerint bárkivel –képes volt igazán közvetlenül beszélni. Amikor utoljára találkoztam vele, akkor sem volt letört, bízott és hitt egy szép jövőben. Erre szerintem csak kevesen képesek, és ezért én leginkább erre szeretek emlékezni."

Rendszeretetét példázza az is, hogy soha nem késett el. A jelzőcsengetéskor elindult órára és a 45 percet teljesen kitöltve lépett ki az osztályteremből.

Segítette a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatását, tehetséggondozó pályázatokon vett részt, és sikerült neki – a pályázati előírások sokszor teljesíthetetlennek tűnő feltételeit is maradéktalanul betartva – eredményesen pályázni, amiből diákjai profitáltak. Önzetlenül tanította, nevelte tanítványait, megmutatva nekik, hogy mi az érték, hogyan éljék az életüket, hogyan viselkedjenek, hogyha egyszer számot kell adni tetteikről, cselekedeteikről, ha megmérettetnek, akkor ne találtassanak könnyűnek.

Irányt mutatott tanárként és emberként egyaránt, nemcsak középiskolai diákjainak, hanem a leendő kollégáknak, a nála gyakorló pedagógusjelölteknek, az egyetemi hallgatóknak is. Szerette a munkáját, tisztelte a diákjait, kollégáit. Dicsért, ha volt rá ok, és büntetett, ha kellett, de az önmagával és másokkal szemben felállított mércéből nem engedett, nem önmagáért, hanem diákjaiért, kollégáiért.

1995-ben kérték föl először osztályfőnöknek. Nagyon sok időt töltött a tanítványaival, beszélgetett velük, kirándulásokat és más szabadidős programokat szervezett számukra. Meglátogatta a családokat, így pontosan tudta, hogy ki és milyen segítségre szorul, és a segítség soha nem maradt el.

2000-ben osztályfőnöki munkaközösség-vezető lett. Sokat segített a kezdő osztályfőnököknek: átadta tapasztalatait, megismertette velük az osztályfőnöki munka valamennyi területét.

Megtalálta őt a közösségi munka is, iskolai szakszervezeti titkárnak választottuk. Így szolgálta a kollégáit, a közösséget. Együtt örült az örvendővel és együtt búsult a búsulóval. De mindig mindenki tudta, ha van rá lehetősége, Ildikó segít. Az érdekvédelem mellett fontosnak tartotta a közös

névnapok, a karácsonyi közös ebéd, vagy a kirándulások szervezését is.

Egyetemi tanulmányai alatt ismerkedett meg Borbás Lászlóval, akivel 1985-ben házasságot kötöttek. 1985 szeptemberében költöztek Hajdúszoboszlóra. Férje a Hőgyes Endre Gimnáziumban orosz-latin szakos középiskolai tanárként helyezkedett el.

Családközpontú ember volt, imádta a családját, a gyermekeit, az 1987 szeptemberében született Lászlót és az 1990 januárjában született Zitát. Gondoskodó anyaként sok időt fordított gyermekeire, és nagy szeretettel nevelte, terelgette őket az élet rögös útján.

László ma már államvizsgára készül közgazdász-turizmus szakon, míg Zita végzett pszichológus.

Ildikó kedvenc időtöltése a varrás volt, ami hasznos volt a család számára is, de neki igazi kikapcsolódást jelentett.

A rendszeretete nemcsak a háztartásban volt érezhető, hanem a kerti munkában is, fontos volt számára, hogy a környezete is gondozott legyen.

2005 novemberében súlyos betegséget diagnosztizáltak nála, de továbbra is emberfeletti erővel dolgozott és állt helyt az iskolában, a családban.

Szeretett volna meggyógyulni, és minden általa ismert és jónak tartott terápiát alkalmazott, kezdve az agykontrolltól (már a legmagasabb szinten művelte), a gyógyteákon át a teljes életmódváltásig.

Már nem dolgozott, de még iskolai rendezvényeinkre eljárt. Ezen kívül is tartottuk vele a kapcsolatot, minden módon próbáltunk segíteni.

Ereje fogyott, és 2009. március 15-én már nem tudta tovább folytatni a küzdelmet az életéért.

Források:

- Családi visszaemlékezések
- Hivatalos iratok

Volt kollégái,
KOVÁCS BRIGITTA és TARCSI ANDRÁS
Hajdúszoboszló

DR. BOROSY ANDRÁS (Debrecen, 1922. január 10. – Budapest, 2011. december 16.): középiskolai tanár, egyetemi adjunktus, levéltáros.

Elsőként *Héjjas Pál* egy korábban megjelent nekrológját idézem:

„Borosy András 1922. január 10-én született Debrecenben. Szülővárosában járt iskolába, 1940-ben itt is érettségizett a Piarista Gimnáziumban. Itt fordult figyelme a történelem felé, s tanárai is arra ösztönözték, hogy ezen a területen képezze tovább magát. 1940-1944 között a Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészkarának hallgatójaként történelem-földrajz szakos tanárjelölt volt. Az Eötvös Kollégiumba való felvételét az akkor ott oktató Kosáry Domokos segítette. Egyetemi tanulmányai során figyelme – elsősorban Mályusz Elemér hatására – a középkori magyar hadtörténet felé fordult. Szakdolgozatának is ez lett a témája. Ennek folyományaként született meg a Szabó Istvánhoz írt doktori értekezése, amely évekkel később »A magyar lovasság a XI-XIV. században« címmel a Hadtörténelmi Közleményekben jelent meg.

A Szálasi-kormány idején részt vett a nemzeti ellenállásban, amikor Kicsi Sándor az Eötvös-kollégisták közül többeket beszervezett röpcédulák szórására, ragasztására. Bár katona nem volt, sok civil polgárhoz hasonlóan a szovjet hadifogságot nem tudta elkerülni. Innen úgy tudott megszabadulni, hogy önként jelentkezett a Debrecenben szerveződő új magyar hadseregbe. Rövid idő múlva már újra a Debreceni Tudományegyetemen volt, ahol 1945 júniusában letette doktori szigorlatát, majd a következő évben, 1946-ban történelem-földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1945-től 1950-ig a ***Debreceni Tudományegyetem Történelmi Intézetében*** volt előbb gyakornok, majd tanársegéd, végül adjunktus Szabó Dezső és Szabó István professzorok mellett.

A háború utáni években a debreceni egyetemen 1948-ig normális élet folyt, de a »fordulat éve« itt is nagy változásokat hozott. Szabó István professzor szálka volt a kultúrpolitika szemében, de nagy tekintélye miatt kitenni nem tudták. Meggyengíteni viszont igen, és ennek negatív következményei környezetén csapódtak le. Borosy András és néhány tanársegéd társát egy provokátor az ÁVH megbízásából beszervezte egy nem létező rendszer ellenes mozgalomba. Lefogásuk előtt izgató tartalmú leveleket sokszorosítottak és terjesztettek. Borosy András 1950. április 24-én az egyetemről vitték az ÁVH-ra, ahol ütlegelésekkel és kellemetlen tornagyakorlatokkal tarkított ötven napot töltött. Az ügyészségen ugyan már nem bántották, de a megyei bíróság végül államellenes szervezkedés címén hét év börtönre ítélte.

Börtönéveiről sokat mesélt a kollégáinak. Humorral fűszerezett történeteiből sohasem fogyott ki. Néhányan, akik nagy szerencsénkre évtizedeken keresztül dolgozhattunk vele, százszámra hallottuk ezeket a történeteket, s az ifjabb kollégáink hallva azokat, még ma is jót derülnek rajta. Megjárta Márianosztrát és Vácot, valamint a várpalotai és tatabányai szénbányákat. Az ötvenes évek első felében a hatóságok »gondoskodásának« köszönhetően a magyarországi börtönökben igen siralmas állapotok uralkodtak, az ő történeteiben mégis több volt a humor, mint a keserűség. Ez utóbbiból inkább a szabadulása után volt része. Amikor hat év elteltével, 1956. április 30-án kiszabadult a börtönből, nem tudta a korábbi munkáját folytatni. Évekig csak fizikai munkás lehetett. Igaz, egy akkori miniszterhelyettes, aki korábban tanítványa volt az egyetemen, felkínálta a visszatérést az értelmiségi pályára, ha belép a pártba. Világnézete, jelleme, neveltetése ezt a lehetőséget elutasította. A Budapesti Sütőporgyárban, majd a Zamat Édesipari Gyárban hét évig dolgozott. Itteni »karrierjéről« utólag annyit mondott fanyar humorával, hogy hét év alatt sikerült segédmunkásból betanított munkássá előlépnie. Hiába törölte az Elnöki Tanács 1959-ben a priuszát, még évekig zsákolt a gyárban. Ennek ellenére a gyárban eltöltött éveit megszépítette az, hogy itt ismerte meg Marikát, a feleségét, akivel élete végéig nagy szeretetben élt.

1963-ban új irányt vett a pályája, Szabó István és Ember Győző segítségével az ***Esztergomi Állami Levéltárba*** került segédlevéltárosnak. 1964-ben már az ***Országos Széchenyi Könyvtárban*** dolgozott, mint szakozó könyvtáros. A következő évben, 1965. május 1-jén került a ***Pest Megyei Levéltárba***, ahol végre révbe ért. Jól érezte magát, amit az is bizonyít, hogy 80 éves koráig rendes munkaviszonyban maradt.

Minden levéltári tevékenységből kivette a részét. És nem csak a tudományos munkákból, hanem a fizikaiból is. Könnyen beilleszkedett a Pest Megyei Levéltár kollektívájába, ahol az akkori igazgató, Lakatos Ernő, valamint néhány hozzá hasonló korábbi politikai elítélt – Kosáry Domokos és Jánosi Ferenc – régi ismerőse volt. A levéltárban alkalma nyílt arra, hogy régi érdeklődésének megfelelően hadtörténelmi kutatásokat végezzen. Az 1974-ben megvédett kandidátusi értekezése is ebben a témában született (A telekkatonaság és a parasztság szerepe a feudális magyar hadszervezetben). Ennek folytatásaként jelent meg a Hadakozó népelemek Magyarországon a XI-XIII. században című nagydoktori dolgozata. 1992-ben lett a történelemtudományok doktora. Éveken keresztül óraadóként tanított az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ahol 1992-ben címzetes egyetemi tanárrá fogadták. Fő kutatási területe a középkori magyar és európai hadtörténet maradt, de az önálló munkák mellett számos dolgozata, tanulmánya jelent meg a Századokban, a Hadtörténelmi Közleményekben, a Levéltári Szemlében, továbbá több száz szócikket írt lexikonok számára. Az ő válogatása nyomán és szerkesztésében jelent meg Arnold Joseph Toynbee műveinek magyar nyelvű összeállítása.

Kutatásainál, miként a levéltárban végzett munkáinál is nagy segítségére volt nyelvismerete. Jól tudott németül, franciául, angolul és a debreceni piaristáknak köszönhetően latinul. Ő kezdte el a Pest Megyei Levéltárban 1984-ben a megyei közgyűlési jegyzőkönyvek regestázását, amelynek során 19 kötet jelent meg. Ezekből 12-t egyedül, a többit szerzőtársakkal készítette el.

Bár, amint említettem, az Elnöki Tanács 1959-ben felmentette a büntetett előélet hátrányos következményei alól, igazi rehabilitációt csak a rendszerváltozás hozott számára. 1990-ben először a Kossuth Lajos Tudományegyetem, majd a Minisztertanács Rehabilitációs Bizottsága, végül a művelődési miniszter szolgáltatott számára elégtételt az elszenvedett sérelmekért. A Hajdú-Bihar Megyei Bíróság ugyancsak 1990-ben nyilvánította az 1950-es elítélését – a fegyházbüntetést, a hivatalvesztést és a teljes vagyonelkobzást – semmisnek. Negyven évig kellett erre várnia. Szerencsésnek mondta magát, hogy ezt megérhette.

A történelem mellett számos dolog foglalkoztatta, érdeklődése szerteágazó volt. Miután lehetővé vált számára, sokat utazott külföldre. Fiatalabb korában sportolt, és még nyolcvan éves korában is rendszeres testmozgást végzett. Kitűnő fizikumát ennek köszönhette. A Magyar Súlyemelő Szövetségben végzett munkájáért kitüntetésben részesült, versenyeken közreműködött, és 1974-ben még egy nemzetközi I. osztályú versenybírói vizsgát is letett.

Levéltárban végzett kimagasló munkáját 1993-ban Pauler Gyula-díjjal jutalmazták.

Miután 2002-ben, 80 éves korában nyugdíjba ment, nem szakadt el a Pest Megyei Levéltártól, ahol közel négy évtizedet eltöltött, és ahol nagyon szerették és tisztelték. Még évekig bejárt kutatni, regestát készíteni. Később ezek a bejárások egyre ritkultak, majd egy-egy kávéra, egy kis anekdotázásra redukálódtak, mert az időt még az ő sokat átélt szervezete sem tudta megállítani. A karácsonyt már nem érte meg. 2012. január 2-án helyezték végső nyugalomba a Belvárosi Szent Mihály templom altemplomában. Munkái és vidám történetei azonban továbbra is közöttünk maradnak, és emlékét hűen megőrzik".

Magam egyike voltam azoknak, akik talán utoljára járhattak nála, budai otthonában 2011 nyarán. Interjút szerettem volna készíteni vele, de szellemi állapota nem tette lehetővé, már nagyon kevés dologra emlékezett vissza. Felesége segítségével sikerült néhány dolgot még megtudnom tőle.

Debrecenben kezdte pályáját, melyre később is szívesen emlékezett vissza. Egy vele készített 2002-es interjúban így fogalmazott: *„…a debreceni piarista gimnáziumban, hetedikes gimnazistaként rájöttem, hogy a történelem mindennél jobban érdekel. A tanáraim — különösen egy Gerencsér István nevű fiatal hittantanárom — arra ösztönöztek, hogy érettségi után próbáljak bekerülni az Eötvös-kollégiumba, mert ott képezhetem magam a megfelelő irányba. Különben eszmei indulásomat is jelentette ez az időszak".*

Ugyanakkor életútjának későbbi szakasza viszontagságos volt, bővelkedett keserves és örömteli pillanatokban egyaránt. Végigélte a XX. század sok-sok tragédiáját, de megmaradt embernek. Emberileg sokat köszönhet neki környezete, akik minden bizonnyal valóban hálásak lehetnek a sorsnak, hogy ismerhették, évekig együtt dolgozhattak vele. Felesége végig kitartott mellette, soha egy perce sem hagyta magára őt.

Válogatott művei:

- Hadakozók, keresztesek, harci érdemek a középkori Magyarországon. Budapest, 1962.
- Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regestái, I. 1638-1711. Kiadja a Pest Megyei Levéltár. Budapest, 1983.
- Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regestái, II. 1712-1740. Kiadja a Pest Megyei Levéltár. Budapest, 1984.
- Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regestái, IV. Kiadja a Pest Megyei Levéltár. Budapest, 1986.
- Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regestái, V. Kiadja a Pest megyei Levéltár. Budapest, 1987.
- Pest–Pilis–Solt vármegye közgyűlési irataink regestái. Igazságszolgáltatási iratok, I. 1589–1660. Bp., 1998.

Forrás:

- Személyes visszaemlékezések
- Emlékkönyv Borosy András nyolcvanadik születésnapjára. Szerk.: Egey Tibor. Kiadja a Pest Megyei Levéltár. Budapest, 2002
- Erdélyi Erzsébet: Egy örökifjú levéltáros – beszélgetés Borosy Andrással
- Héjjas Pál: In memoriam Borosy András (1922-2011), megjelent a Pest Megyei Levéltár honlapján (a szöveg átvétele Héjjas Pál engedélyével)
- A fotót a Pest Megyei Levéltár bocsátotta rendelkezésünkre

RÁCZ MÁRK, középiskolai nevelőtanár
Gárdony-Agárd

BORSI MIKLÓSNÉ Sorosi Erzsébet (Hajdúdorog, 1940. augusztus 29. – Hajdúdorog, 2007. június 9.): magyar-történelem szakos általános iskolai tanár.

„Vezesd őket, utat ne tévessz,
S magadhoz mindig hű maradj,
Mert élen állsz, és messze látszol.
Sose feledd, példa vagy!"
(Nagy László)

Hajdúdorogon született hatgyermekes, hívő görög katolikus család legidősebb gyermekeként. Már születése is különlegességszámba ment, hiszen egypetéjű ikerpárként jöttek a világra, de egyedülállóan érdekes módon Erzsébet Hajdúdorogon, míg Anna húga másnap Hajdúnánáson látta meg a napvilágot.
Szüleik szerető gondoskodásának köszönhetően a nehéz körülmények ellenére is testileg-lelkileg egészséges felnőtté váltak. Ikrekként együtt jártak óvodába, általános iskolába, középiskolába. Talán nem véletlen az sem, hogy mindketten a pedagógusi pályát választották élethivatásul.
A testvérpár mindig nagyon ragaszkodott egymáshoz, később szakmai dolgokban is rendszeresen kikérték egymás véleményét. A kötelék ma is nagyon szoros családjaik között, gyermekeik szinte testvérként szeretik egymást.

Idézzük fel Borsi Miklósné Sorosi Erzsébet életét, munkásságát!
1958-ban érettségizett a hajdúnánási Körösi Csoma Sándor Általános Gimnáziumban. Már ebben az évben, november 15-én elhelyezkedik a hajdúdorogi gyógyszertárban technikusjelöltként. A következő évben, 1959-ben jelentkezik gyógyszertechnikusi képzésre. A munka mellett 1960-ban eredményesen befejezi a képzést, és gyógyszerésztechnikusi oklevelet szerez.
Gondolatai azonban mindig a pedagógusi munka körül forogtak. Meghallotta, hogy a helybéli óvodába óvónőt keresnek, ezért 1960. január 31-én kilépett a gyógyszertárból, és február 1-jétől már képesítés nélküli óvónőként dolgozott augusztus 31-ig.
Nagyon szerette az irodalmat. Igazi vágya az volt, hogy irodalmat tanítson az iskolás gyerekeknek. 1961. szeptember 1-jén végre elérkezett az idő, és megkezdhette álmai valóra váltását. ***Hajdúviden*** képesítés nélküli nevelőként alkalmazták, ahol többek között magyar irodalmat is tanított.
Még ebben az évben jelentkezett az Egri Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakára, levelező tagozatra, ahová sikeresen felvételizett.

1962 nyarán ment férjhez. Az új tanévet már férjével közösen kezdték a ***hajdúdorogi Petőfi Téri Általános Iskola*** két tanerős ***Gáttanyai Tagiskolájában.***
Ő az 5-8. osztályos összevonású felső tagozatot tanította. Nehéz évek következtek. A tanulás, tanítás minden idejét lekötötte. A konzultációkra, vizsgákra sárban, hóban, gyalog kellett bemennie a városba, hogy el tudjon utazni Egerbe, a főiskolára.
Négyéves szorgalmas, kitartó munka után teljesült a vágya, sikeres államvizsga után megkapta magyar-történelem szakos tanári oklevelét.

Közben 1964-ben megszületett első gyermekük, Miklós. A tanyasi iskolában eltöltött nehéz, de szép hat év után bekerültek a városba az anyaiskolához. 1969-ben a család ismét gyarapodott, megszületett a második gyerek, Zoltán.

Szorgalmas, dolgos évek következtek. Osztályfőnök volt minden tanévben, egészen nyugdíjazásáig. A magyar munkaközösség vezetője lett, szervezte az iskolai és a városi vers- és prózamondó versenyeket, az iskolai ünnepségeket. Sokszor hívták vetélkedők, versenyek zsűrijébe, mert ismerték alapos szaktudását, igazságosságát.

Czifráné dr. Urgyán Ilona, volt tanítványa *így emlékezik:*
„Osztályfőnökként ismertük meg az általános iskolában Hajdúdorogon Erzsike nénit, Borsi Miklósnét. Az 5. a osztály »nagy« felső tagozatosait felkészült, precíz szakmai

munkával, következetesen, kifogyhatatlan türelemmel és szeretettel tanítgatta és nevelgette. A magyar nyelv ismerete és az olvasás megszerettetése volt a kiindulási alap az óráin. A jó sorsunk úgy alakította, hogy testvéremnek és majdani férjemnek is ő volt az osztályfőnöke. Erzsike néninek és drága szüleinknek köszönhetően mindhárman gimnáziumban, majd felsőfokú oktatási intézményben tanultunk tovább. Jelenleg is eredeti szakmánkban dolgozunk.

A gyermek érdekében családot látogatott, ha kellett, meggyőzte a szülőket, nevelőket. Tiszteltük és szerettük tanárunkat az általános iskola befejezése után is. Erzsike néni minden alkalommal örömmel vett részt az osztálytalálkozókon, és mi is lázas izgalommal készültünk ezekre a találkozásokra. Részese volt Erzsike néni a felnőtt életünknek is. Bátran kérhettünk tőle tanácsot a hétköznapi gondjaink megoldására, vagy gyermekeink iskoláztatására, továbbtanulására. Minta volt számunkra szép, elegáns nőként és családanyaként is. Sosem láttuk fáradtnak vagy kimerültnek. Mosolygósan, nyugodtan terelte a helyes irányba a kis emberpalántáit. Köszönjük jóságát és szakértelmét."

Sándor Józsefné szociálpedagógus, volt tanítvány az alábbiak szerint emlékezik meg egykori tanárnőjéről:

„Általános iskolai tanulmányaink alatt a felső tagozatba lépés óriási dolognak számított, izgalommal és teli érdeklődéssel vártuk, hiszen már nem csak egy tanító néni, hanem sok-sok pedagógus igyekszik majd okítani bennünket. Kissé féltünk is ettől a pillanattól, találgattuk, vajon ki lesz az osztályfőnökünk? Végre elérkezett az idő, az igazgatónő közölte, az 5. b. osztály osztályfőnöke: Borsi Miklósné tanárnő. Egyik pillanatról a másikra még ma is emlékszem, milyen megkönnyebbülést éreztem. Erzsike néni gyönyörű, csinos, szép nő volt, személyiségéből sugárzott a szeretet, a kedvesség, mosolya mindenkire megnyugtatóan hatott. Nemcsak osztályfőnökünk, de magyartanárunk is ő lett.

Óráin széles körű műveltsége, igehirdető, gyönyörű, választékos beszédstílusa, meggyőződésem szerint, mindenkit lenyűgözött, aki hallgatta őt. Versenyekre, ünnepségek szavalataira készített bennünket, egy-egy verseny előtt hetekig, több órán keresztül foglalkozott velünk. Elemezte a verseket, hogy eggyé válhassunk tartalmával. Fegyelmezett bennünket, szigorú volt a cél érdekében, ha kellett, addig ismételtette velünk a szöveget, amíg vérünkké nem vált. Magyarázta, hogyan álljunk a színpadon, hogyan artikuláljunk, mikor vigyük fel, vagy le a hangsúlyt. Velünk izgulta végig a szavalatokat, versenyeket, amelyeknek meglett az eredménye. Nem kellett sok idő, hogy tanítványait elvarázsolja, ezek közé a gyerekek közé tartoztam én és ikertestvérem is.

Osztályfőnöki órákon édesanyánk helyett édesanyaként igyekezett segíteni felmerülő problémáink megoldásában. Felkarolta a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket, minden gyereket az osztályban egy kicsit a magáénak tekintett. Nem volt ez nehéz feladat számára, hiszen példás családanyaként nevelte két kisfiát.

Hosszú éveken át ámulattal és élvezettel vettem részt Tanárnő csodálatos óráin, és rendkívüli megerősítést jelentett később a munkámban. Az elismerés nemcsak a katedrán, a tanórán nyújtott teljesítményéért illeti őt, hanem a személyiségéből fakadó hatásáért is, mely legjobb tanítványait máig elkíséri pályájukon.

Az általános iskola elvégzése után is igyekezett tanítványainak életútját követni, nekem az is megadatott, más szerencsések mellett, hogy, ha áttételesen is, de élete végéig kapcsolatban voltunk, mivel ikertestvére óvodavezetőként a vezetőm, a munkatársam volt.

Felnőttként is csodálattal néztem rá és férjére, olyan szépen, kiegyensúlyozottan éltek, nevelték két fiukat. Mindkettőjüket elegancia, tartás, intelligencia jellemezte. Jutott idejük mindenkire, részt vállaltak a közművelődés területén, a közügyekben is.

Tanárnő halálhíre rendkívül megrázóan hatott rám és több tanítványára, távozásával hatalmas család veszítette el szeretetteljes, erős támaszát.

Életre szóló példaként szolgálnak a nagy tanáregyéniségek, akik nemcsak tudást adnak, de tartást is. Nemcsak tanítanak, hanem nevelnek is, és nem feltétlenül szavakkal, de tettekkel, jó példával. Ilyen volt Borsi Miklósné tanárnő, Erzsike néni. Hitvallása a pontosság, a tisztességes munkavégzés volt. Tartotta magát a jól ismert József Attila idézethez: *»Dolgozni csak pontosan és szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes.«*

E megemlékezést nemcsak a magam nevében, hanem volt pedagógus ikertestvérem, aki sajnos 41 évesen távozott közülünk, és a többi osztálytársam nevében is írom, akik szintén így emlékeznek egykori tanárnőnkre."

Benczéné Mátyási Katalin egykori mentorára, kolléganőjére pedig így emlékezik:

„Pályakezdőként 1984-ben kerültem az akkori nevén Petőfi Téri Általános Iskolába. Borsi Miklósné Erzsike lett a munkaközösség-vezetőm, s egyben a pályakezdés éveire a mentorom.

Szívélyesen fogadott és rögtön a szárnyai alá vett. Igazi pedagógusként mindazt megtanította velem a következő években, amire a főiskola elméleti képzése nem készített fel. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy azonnal felajánlotta a tegeződést, ami akkor még nem volt általános, mint napjainkban. Figyelemmel kísérte munkámat,

tanácsokat adott. Gyakran dicsért, de a hibákat sem palástolta el, mert tudta, hogy ebből tanulok legtöbbet. Magas színvonalú szakmai munkát végzett, és erre tanított engem is. Idegen volt számomra a város, az emberek mentalitása, a tantestület. Sokat segített a beilleszkedésben. Az élet minden területén tudott tanácsot adni, s ezt szívesen tette. Őszintén örült férjével együtt annak, amikor egyik kollégámhoz feleségül mentem, és végleg Hajdúdorogon maradtam. Később, hozzá hasonlóan, én is két fiú anyukája lettem, s gyakran adott tanácsot az ő nevelésük terén is. Mindig jó kedélyű volt és temperamentumos. Mindenre szakított időt, kivételes volt munkabírása.
Ma is hálával gondolok rá, fülembe csengenek szavai. Példaként állt előttem pedagógusként, anyaként és emberként egyaránt."

A Nyíregyházi Tanárképző Főiskola felkérte, hogy a végzős magyar-történelem szakos hallgatói közül néhányan – akik között voltak korábbi tanítványai is – nála végezzék a gyakorlati tanításaikat.

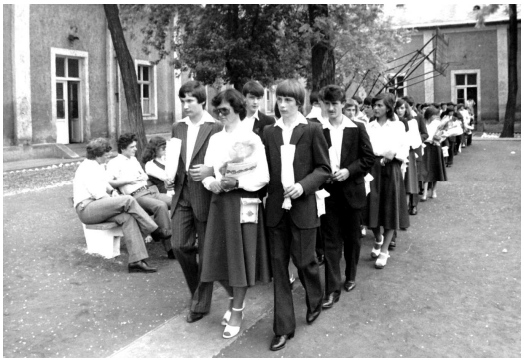

Ballagás

Tanulmányi kirándulásokat szervezett irodalmi nagyjaink szülőhelyeire, történelmi események helyszíneire. A mozgalmi munkából is kivette részét, egy ideig a város úttörő-elnöke volt. Ezért a sikeres tevékenységéért Kiváló Úttörővezető kitüntetésben részesült. Oktató-nevelő munkáját nagy elismerés övezte.

A munka mellett nagy szeretettel nevelték fiaikat, akik szorgalmas tanulással hálálták meg a szerető gondoskodást.
Miklós, az idősebbik gyerek a Budapesti Műszaki Egyetemen okleveles villamosmérnökként végzett, Zoltán pedig követte a családi hagyományokat, és földrajz-könyvtár szakos tanári diplomát szerzett a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán. Mindketten megházasodtak és két-két aranyos unokával tették nagyszülővé szüleiket.

Elérkezett az 1995-ös esztendő, nyugdíjazása után megkezdte a megérdemelt pihenést. Görög katolikus iskolában végezte az első osztályt, és görög katolikus iskolából ment nyugdíjba. Közben pedig elrepült néhány évtized, egy rendszer, történt egy s más.

Családja körében

Nyugdíjazása alkalmából a Művelődési és Közoktatási miniszter a Pedagógus Szolgálati Emlékérmet adományozta neki.

Nyugdíjas évei alatt még sokszor hívták zsűrizni versenyekre, vetélkedőkre. Istennek hála, egészségben teltek a nyugdíjas évek.
2007. június 9-én derült égből villámcsapásként bekövekezett halála mindenkit megrendített, hiszen annyian ismerték. Nehezen hitték el, ami történt, hisz előtte nap mint nap találkoztak, beszélgettek vele a városban.

A hajdúdorogi temetőben alussza örök álmát. Utolsó földi útjára rokonok, ismerősök, kartársak, volt tanítványok óriási tömege kísérte és helyezte sírjára a megemlékezés koszorúit és virágait. Sírkövén legkedvesebb költője, Petőfi Sándor verssora áll: *„Elhull a virág, eliramlik az élet"*

Fiai, BORSI MIKLÓS és BORSI ZOLTÁN
Budapest

BORSODINÉ NEDÉNYI ILONA (Hódmezővásárhely, 1932. június 17. – Szentes, 2011. július 14.): történelem-rajz szakos általános iskolai tanár, városi közművelődési felügyelő.

Szülei: Nedényi Miklós (1904-1992) OTI-tisztviselő és Dura Ilona (1908-1980) háztartásbeli, irodai dolgozó.

Nedényi Ilona lényét, gondolkodását őseinek életszemlélete, sorsa határozta meg.

Anyai nagyszülei a két szomszédos alföldi protestáns város szülöttei (Hódmezővásárhely és Szentes), akik a polgárosuló kézműves réteg megtestesítői. A vásárhelyi nagyapa a nyomdász Dura-dinasztia megalapítója volt, a szentesi dédnagyapa pedig jeles kézművesek leszármazottja. (Volt közöttük szobrász is.)

Ennek a rétegnek az életét az értékteremtő munka formálta, emberi kapcsolataikat pedig a protestantizmus demokratikus szemléletéből fakadó hit alakította.

A Dura család leszármazottja Nedényi Ilona édesanyja, Dura Ilona, aki 1931-ben feleségül ment Nedelkovics (Nedényi) Miklóshoz. Nedényi Miklós családtörténete sem szokványos. Édesapja (Nikola Nedelko Nedelkov), aki bolgár nemzetiségű, fiatal kertészként az 1870-es években érkezett a Csongrád megyei Szegvárra, ahol családot alapított, és Miklós fia születésekor (1904) már zöldségtermelő kisbirtokos. Ambícióját bizonyítja: a legkisebb fiát gimnáziumban taníttatta. Nedényi Miklós nősülésekor már a hódmezővásárhelyi OTI tisztviselője, aki nyugodt, kiegyensúlyozott életet tudott biztosítani a családjának. Ezt a bizonyossággal teli világot, amit a nagyszülők és a szülők megteremtettek, egy pillanat alatt elsöpörte a II. világháború és az utána következő évtized.

Nedényi Miklós a társadalombiztosítás tisztviselőjeként szolgált nyugdíjazásáig. Ügyszeretetét, megbízhatóságát bizonyítja, hogy 1944-ben ő kapta feladatul: lovas szekereken menekítse az OTI dokumentumait a Dunántúlra. A szekerekre rakott ládák tetején vitte magával a családját is: feleségét és négy kiskorú gyermekét (12, 7, 4, 2 évesek). Így érkeztek Komáromba decemberben, és onnan jöttek haza 1945 nyarán. Szerencsére az otthonuk megmaradt, a vásárhelyi nagyszülők nem menekültek el, és megőrizték.

Nedényi Ilona a menekülés rémségeit egy életen át őrizte. Különösen felerősítette az átélteket az a tény is, hogy súlyos betegen jött haza, így az 1942-ben megkezdett gimnáziumi tanulmányait csak magánúton folytathatta. A hódmezővásárhelyi Református Leánygimnáziumba az 1947/48-as tanévben tért vissza, ahol 1951-ben érettségizett. Tanulmányait a Szegedi Pedagógiai Főiskola történelem-rajz szakán folytatta. Különösen a művészeti tárgyak érdekelték, kedvelve a történelmet is.

Tanulmányai befejezése után a szegedi főiskolán tanársegédi (művészettörténet) kinevezés várta, amit nem tudott vállalni, ui. férjhez ment (1954). A férjével együtt ***Maroslelén*** kaptak pedagógusi állást és szolgálati lakást. Házasságuk 1959-ben felbomlott.

Ekkor nyílt lehetősége arra, hogy álmait megvalósítsa: felvették az Iparművészeti Főiskola nappali tagozatára. Végül magánéleti okok miatt, gyermekéért aggódva, maradt a tanítás mellett. A tanításban találta meg azt a létformát, melyben tehetségét, tudását kibontakoztathatta. Szívesen tanított rajzot (maga is festett), mindig nagy figyelemmel kísérte a 10-14 éves gyerekekben megnyilatkozó természetességet, fogékonyságot, érdeklődést. Tanítványai rendszeresen, kiváló eredménnyel szerepeltek versenyeken, de a mindennapi alkotó munkát, a személyiségfejlesztést és emberépítést is ugyanolyan fontosnak tartotta, mint a tehetséggondozást.

Minden tevékenységére a humánum, a minőség és a komplexitás volt a jellemző. Az iskola falain túl is megmutatta, hogy mi a szép, a felfedezendő, a későbbiekben is irányadó. Elmaradhatatlanok voltak a kirándulások is, ahol a természetjáráson kívül mindig szerepelt egy-egy

képzőművészeti kiállítás, múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése is. A kirándulások alkalmával más-más földrajzi tájegység kultúráját ismerhették meg a tanítványai.

1973-ig tartott tanári pályája. 1954-ben Marosleléről indult, folytatódott a ***hódmezővásárhely-barattyosi tanyai iskolában***, majd ***Szegvár*** következett, s végül, 1962-ben ***Szentesre*** került. Szentesen egy periférián lévő iskolában, az ún. hékédi városrészben folytatta munkáját. Az itt eltöltött 11 esztendő nevelői munkájának meghatározó szakasza volt. Az iskola tanulói nagyon egyszerű környezetből jöttek. Borsodiné Nedényi Ilonának azonban humánumával, nevelői lényével sikerült megszelídítenie „kamaszodó tanítványait", mind a történelem-, mind a rajzórák keretei között. Ha órán nem mindig volt lehetőség felmutatni a gyerekben rejlő, lappangó értékeket, akkor ott volt a helytörténeti szakkör, vagy sok egyéb foglalkozás: pl. összegyűjtötték az akkor még meglévő, de már a padlásra, kamrába került régi edényeket, egyéb régiségeket. Az összegyűjtött anyagból kiállítást rendeztek, melyet az iskola tanulóin kívül a városrész apraja-nagyja megnézett, büszkén mutogatva, keresve a saját gyűjtésű kincseket. Szakfelügyelői, igazgatója sokszor méltatták kitűnő felkészültségét és a tanterem falain túlmutató látásmódját, kiváló pedagógiai érzékét.

Központi helyet foglalt el a tanításában a népművészet, amelynek szeretetét, ismeretét középiskolai tanára (Erdős Jánosné) táplálta. Minden alkalmat megragadott arra, hogy a „tiszta forrásból" merítsenek a tanítványai. Ahol tanított, ott kézimunka szakkört szervezett, nemcsak gyerekeknek, hanem felnőtteknek is: pl. mikor a hódmezővásárhelyi tanyavilágban egy osztatlan iskolában (8 osztályt) tanított, esténként (sokszor gyertyafény vagy petróleumlámpa mellett) az anyákkal és a lányaikkal együtt varrogatták az általa drukkolt saját, eredeti népművészeti mintáiból válogatott terítőket, párnákat.

Sajátos népművészeti szakkört vezetett az 1960-as években a szentesi Úttörőházban. A kézimunkázáson kívül a szakkörben népviseletbe öltöztetett kb. 35 cm magasságú babákat készítettek. Ennek anyagáért bejárta az egész országot, minden akkori jelentősebb néprajzi kiállítást megnézett, és a kiállított bábuk ruháit lerajzolta. A gazdag anyagból kiállítás is született. Sajnos, ez az egész az enyészeté lett. Néhány igénytelen fotó őrzi emléküket.

Széles körű műveltségét, nyitottságát, naprakész tudását, rendszerező képességét különösen akkor tudta kamatoztatni, amikor Szentes város közművelődési felügyelője lett (1973 és 1988 között**)**.

Munkatársa mondta róla, hogy „a város sokszínű, szerteágazó közművelődését sikerült összefognia, áttekintenie: a megyei, honvédségi, városi intézmények, társadalmi és ifjúsági szervezetek, üzemek, termelőszövetkezetek kulturális tevékenységét; helyi művészek és lelkes műkedvelők munkáját. Ő kezdte el a város kulturális programjainak éves, havi egyeztetését, a műsorfüzetek rendszeres megjelentetését. Ő mérte fel először a város közterületi képzőművészeti alkotásait, szorgalmazta új szobrok, műalkotások elhelyezését. Ő volt az, aki újrakezdte egy szerény Koszta József-könyvvel a város kiadói tevékenységét, amely mára országosan is jelentőssé vált."

Borsodiné Nedényi Ilona szívesen járt az önkéntes néprajzi gyűjtők találkozóira és a nyári Honismereti Akadémiákra. Ilyenkor feltöltődött, megerősödött abban a hitében is, hogy múltunk népi (tárgyi és szellemi) kultúrája milyen gazdag tárházát hordozza magában a nevelési lehetőségeknek.

Ő maga is rendszeresen kézimunkázott: szőtt, hímzett. Lakását is ezek a tárgyak díszítették. Az elfecsérelt, üres idő számára ismeretlen fogalom volt. Megkezdett munkája mindig volt (varrás, szövés, horgolás, kötés), amit a szellemi fáradtság oldására bármikor folytathatott.

Az igazi feltöltődést számára az olvasás jelentette. Az olvasást, mint létszükségletet, a szülői házból hozta. A család könyvtárában, sok más klasszikus között, ott voltak a magyar népmese és mondavilág legjobbjai. Ezekkel még gyermekkorában megismerkedett. Színes történe-

lemóráinak részévé váltak a regék, a mondák. Ezen alkalmakkor (és egyéb képzőművészeti és népművészeti foglalkozásain) megelevenedtek a magyar és egyetemes kultúra hősei, a mitológiák alakjai. Mindig szívesen mesélt gyermekének és unokáinak is. Tudta, hogy a mesehősökkel való azonosulás emberformáló erő.

Tojásfestés közben

A maga örömére is rendszeresen olvasott, sok munkája mellett erre mindig szakított időt. Nagyon gazdag (jól rendszerezett, biztos ízléssel, tudatosan válogatott) könyvtárában kéznél voltak a szépirodalmi és a képző-, zene-, színházművészettel foglalkozó művek is. Szívesen és sokat hallgatott komolyzenei lemezeket. A színes audiovizuális gyűjtemény egy-egy darabjának meghallgatása nélkül nem múlhatott el nap. Ami fontos volt neki, maga köré gyűjtötte.

Magánéletének igazi ünnepei a nagycsalád összejövetelei voltak. Az ő otthona (pedagógus kölcsönből egyedül felépített kertes háza) volt az összejövetelek állandó színhelye. Ő fogta össze a családot. Idősödő, majd idős szüleinek, húgainak, öccsének és a családjaiknak erőt adó lelki támasza, háttérsegítője volt élete utolsó percéig. Gyermekével, unokáival a kapcsolata különlegesen bensőséges volt: szerető, védelmező, segítő burkot adott, aminek segítségével az élet könnyen megélhetővé és szerethetővé vált. Az egyetemes kultúra a mindennapok részét jelentette. Semmit sem erőltetett, de természetes volt a körülötte élők számára, hogy a rítusokat betartják (különféle ünnepkörök szokásai), mert ezek adják az élet ritmusát.

Kiváló vendéglátó volt, mindenre és mindenkire figyelt. Ennek érdekében minden áldozatot képes volt meghozni. Mindig tudta, éppen most ki milyen teher alatt él, milyen segítséget kíván. Láthatatlanul, a háttérből, viszonzást soha nem várva, segített.

Háza, lakása derűt, harmóniát árasztott. Igazi alkotó műhely volt, ahol hasonló gondolkodású, azonos érdeklődésű, értékrendű barátaival a nagy közös gondolkodások: hosszú irodalmi, képzőművészeti, néprajzi beszélgetések, zenehallgatások, közös népdaléneklések zajlottak.

Barátai is alkotó emberek voltak, mindenki a saját területén kiemelkedőt alkotott, s ezek a találkozások, mindannyiuk életét meghatározó élmények, érzések termékenyítőleg hatottak mindenkinek a saját kutatási területére, életszemléletére, megjelenítési formájára. Barátságukat a kölcsönös tisztelet, megbecsülés és az őszinte kölcsönösség tartotta életben 40-50 éven át.

Szakköri foglalkozás

Egykori tanítványok visszaemlékezései.

Logopédus, fejlesztő-, gyógypedagógus:

„Három évig jártam a 60-as években a kézimunka szakkörbe. Kézimunka? Milyen keveset mond ez a szó, s nekünk milyen sokat adott!

A város különböző iskoláiból érkeztünk az Úttörőházba, 12-14 éves lányok, babákat készítettünk. Mindenét mi alkottuk meg a saját kezünkkel: a fejét kasírozással, ragasztással, festéssel, fonalakból a hajfonatokat; a testét varrással, a ruháikat, a teljes viseletet alsó szoknyákkal is, ha kellett, szabással, varrással, hímezéssel, gyöngyfűzéssel; a lábbeliket: cipőt, csizmát, papucsot – kinek mi illett, az eredetivel megegyező formában lakkbőrből… Minden az eredetivel megegyező volt, arányosan kicsinyített formában. A ruhácskák gombolhatóak igazi gomblyukkal, patenttal, kapoccsal záródtak, voltak öveik, a nőknek fejdíszük, a férfibabáknak kalapjuk, a gyerekbabáknak játékaik.

Nagyon jó csapatépítést folytatott Ilike néni, olyan módon, hogy az egymásra figyelést, az alkalmazkodást, az ember-

formálást magával az általa különlegessé varázsolt felfedezendő világgal teremtette meg. Ez a világ a magyar nyelvterület különböző néprajzi tájegysége volt. Olyan módon hozta közel hozzánk egy-egy terület (Kalotaszeg, Sárköz, Matyóföld stb.) életét, hogy megismertetett bennünket annak viseletével, díszítőművészetével, használati tárgyaival, házaival, a házak berendezéseivel, népdalaival, népmeséivel, mondáival, sőt még jellegzetes ételeivel is.
Tette mindezt a lehető legtermészetesebb módon: múzeumokba mentünk, ott rajzoltunk, megfigyeltünk mindent a megfelelő szempontok szerint. A tervezés után jött a kivitelezés: a babák, majd különféle szabásminták alapján az öltözéküket, a használati tárgyaik: kistányérokat korongoztunk agyagból, csuprokat készítettünk, festettünk, szőnyeget szőttünk a majdani tisztaszobába, búbos kemencét kasíroztunk. Nyugodt, derűs légkört alakított ki maga körül. Mindig tudtuk: minden folyamatnak van eleje, közepe, vége. Végig kell menni a lépcsőfokokon. Nem volt kapkodás. Mindenre kiterjedt a figyelme, s mi örömmel, nyugodtan dolgoztunk. Munka közben pedig énekeltünk. Népdalokat. Nagyon sok olyan dalt tanultunk, amely éppen az adott tájhoz kapcsolódott vagy ott gyűjtötték. Hallgattuk tőle a meséket, történeteket. Év végén kiállítás készült a munkákból.
Aztán jöhetett a kirándulás. Vele voltam először a Zemplénben hegyet mászni, Miskolcon és Budapesten színházban, az ország különböző városaiban, múzeumokban.
Időtlen nyugalom áradt belőle, természetesen derűs, finom humor hatotta át munkáját.
Tőle tanultam meg azt, hogy a múltat ismerni kell, hogy tovább tudjunk haladni, hogy tovább tudjunk lépni! Ha vannak is mélypontok az ember életében, mindig van valami megoldás, soha nem kell elkeseredni! Egy életen át kísémek ezek a mondatok."

Matematika-kémia szakos tanár:
„Mindmáig bennem él kedvessége, halk, de határozott hanghordozása, a hihetetlen közvetlensége. Azt hosszú évek után sem értem, - bár volt elég időm gondolkodni rajta - hogyan volt ideje és energiája minden évben a teljes tavaszi szünetet (ami jóval hosszabb volt a jelenleginél) velünk, diákjaival tölteni a megérdemelt pihenés helyett. Bejártuk a három év alatt szinte az egész Északi-középhegységet."

Grafikus, irodalmár:
„Tanárnő lelkiismeretesen és nagy figyelemmel nevelt bennünket, mintha mi mind a saját gyermekei lennénk. Tette ezt olyan természetességgel, hogy fel sem merült, még a lázadó diákban sem az ellenállás vagy a kételkedés szikrája.
Arra is tisztán emlékezem, hogy soha nem emelte fel a hangját, pedig voltak olyan diákok is az osztályban, akik nagyon szerettek volna fergeteges dolgokkal kitűnni a többiek közül. Ahhoz is nagy érzéke volt, hogy hogyan kell az ilyen renitenseket kezelni. Nem szégyenített meg és nem is tüntetett ki senkit nyilvánosan.
Talán ezért volt az is, hogy nem hittem volna, hogy jobb vagyok rajzban a többieknél.
Meg sem tudnám határozni, mikor ébresztette fel bennem a rajzolás szeretetét és a művészetekre való rácsodálkozásomat. A javaslatára lettem porcelánfestő. A szakma kellő megismerése után fejlesztő grafikusa lettem az Alföldi Porcelángyárnak.
Közelebb és közelebb kerültem a művészi világhoz, ez az én világom, a festészet, a grafikai megnyilvánulások, illusztrációk. A költészet felé fordulást is ennek köszönhetem, hogy nem csak képileg, szóban is szerettem volna elmondani a bennem munkáló örvénylő érzéseket.
Életem során sokszor előfordult, hogy tanáromat, Borsodiné Nedényi Ilonát emlegettem, és adtam hálát neki, hogy meglátta bennem azt, amit csak egy remek pedagógus tudhat. Mi rejlik a diákjában, mire lesz képes a nagybetűs Életben."

Tanítványai visszaemlékezését olvasva válik mindennapos valósággá Borsodiné Nedényi Ilona gondolata, amit egy hódmezővásárhelyi festő kiállításának megnyitóján mondott:

„…a világon a legnagyszerűbb dolog a művészetből meríteni, azt szolgálni, és a megismert szépséget és igazságot másokkal is megláttatni."

Kitüntetései:
- Kiváló Úttörővezető (1968)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1973)
- Szocialista Kultúráért (1977)
- Kiváló Munkáért (1982)
- Városi Tanácsos kitüntető cím (1984)
- Kiváló Népművelő (1987)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1988)

Források: barátok, munkatársak, tanítványok visszaemlékezései.

Leánya, BORSODI ÁGNES
Szentes

BOTOS LÁSZLÓ (Hajdúböszörmény, 1935. március 18. – Hajdúböszörmény, 2007. október 10.): tanító, általános iskolai tanár.

Édesapja, Botos Antal földműves, édesanyja, Cs. Varga Róza háztartásbeli.

Vallásos család hetedik gyermeke, legfiatalabb tagja. Az általános iskola I-VII. osztályát a Hajdúböszörmény-Rét, 1. sz. Református Népiskolában, a VIII. osztályt a nyírábrányi állami általános iskolában fejezte be kitűnő eredménnyel.

Az 1950-es években a tanyán élő családok gyermekei vizsga után, mint szüleik és nagyszüleik, a mezőgazdasággal és az állattartással kapcsolatos munkát végezték. Továbbtanulásról alig-alig lehetett hallani.

Szerencsére Laci szülei másként vélekedtek. Ők a fiuk tanulmányi eredményét, magatartását és továbbtanulási szándékát vették figyelembe. Döntésük értelmében gyermekük a hajdúböszörményi Állami Bocskai István Általános Gimnázium tanulója lett. Tanulmányi eredményét megtartotta. Önbizalmát az a tény is erősítette, hogy tagja lett a gimnázium tanáraiból és tanulóiból szervezett színjátszó csoportnak. A színdarabot nemcsak a városban, hanem a városhoz közel levő településeken is előadták. A kedvező körülmények ellenére mégis úgy határozott, hogy tanítóképzőben folytatja tanulmányait. Úgy gondolta, a változtatással hamarabb biztosíthatja a számára szükséges anyagiakat.

Terve megvalósult, 1954. június 12-én tanítóképzői érettségi bizonyítványt szerzett.

1954-től 1957-ig két-két évben ***Bodán*** és a ***Hatöles út melletti általános iskolában*** alsó tagozatos gyerekeket tanított.

1957 őszén a Hajdúvid Vidi-földi iskolából egy másodikos fiúcska érkezett a csoportjához. Laci átnézte a gyerek füzeteit, melyen egy régi iskolatársa, Lovász Terézia tanítónő neve szerepelt. Az én nevem volt. Még aznap megjelent az iskolámban. Sokat beszélgettünk, főleg osztálytársainkról, ki hol tanít, ki nősült meg, ki ment férjhez. Látogatásai egyre gyakrabban követték egymást. 1957 karácsony második napján volt az eljegyzésünk, 1958. június 21-én pedig a hajdúdorogi görög katolikus templomban fogadtunk egymásnak örök hűséget Isten színe előtt.

Esküvőnk után saját kérésünkre három évig a ***Rókaháti iskolában***, s ezt követően húsz évig a ***Hármashalmi iskolában*** folytattuk oktató-nevelő munkánkat.

Laci számára egyedi története van a hajdúböszörményhez 24 km-re levő Hármashalmi tanyai iskolának. Nagyszülei, szülei és ő is itt nőtt fel, ezen a környéken élt. Innen indult továbbtanulni. Pedagógus lett, és most rokonai, szomszédai, régi osztálytársai gyermekeit is fogja tanítani.

Az új, szokatlan helyzet elgondolkoztatta még az idősebb embereket is. Többen meg is kérdezték tőle – mondja már meg, ezután hogyan szólíthatjuk?! *Ahogy eddig, és ahogy a tanyán minden fiatalt* – volt a válasz.

Könnyes szemmel vették tudomásul a választ, s aztán ha találkoztak, néhány mondatot mindig váltottak, a „tanító úrral" – ahogy ők szólították – tisztelettel, egyszerűen.

Az iskola összevont tanulócsoporttal működött. Délután is volt tanítás. Pluszfeladatot az édesanyáknak okozott, mert ha reggel iskolába indította gyermekét, nem foghatott komoly munkához, hiszen pár óra múlva a másik gyermek is követte testvérét. A család csak vasárnap ebédelhetett együtt.

Negyven évig ez volt a rend. Pedig létezett egy kedvező lehetőség a változtatásra.

Az első világháború után az akkori oktatási miniszter ötezer tanyai iskolát építtetett. A tanterem mérete száznál is több tanuló elhelyezését biztosította. A Hármashalmi iskola is az „ötezer"-ből egy volt, ezért a tanterem kettéválasztásával elhelyezhetők a gyerekek – ismertette tervét Laci a szülőkkel.

Az engedély megszerzése és a válaszfal építése kevés időt vett igénybe. S a következő, közel 20

évben már csak délelőtt volt tanítás, a napszak legértékesebb óráiban.

Egyik volt tanítványa így emlékezik:
„Még ma is jóleső érzés önt el, ha rágondolok: hazamenve az iskolából már az asztalon gőzölgött az ebéd. Szüleink addig nem ültek az asztal mellé, míg haza nem értünk. Melléültünk, elfogyasztottuk, közben megbeszéltük az iskolában történteket."

A szülők gondja megoldódott. Bizalmukat az is erősítette, hogy felismerték: nincs az iskolában kivételezés. Laci nem azt nézi, hogy rokon vagy régi iskolatárs gyermeke felel, hanem a felelet minőségét.

Unokaöccse a következő történetet eleveníti fel:
„Hatodikos voltam, mindig kitűnő tanuló, de akkoriban érkezett az iskolába anyai ágon nagybátyám és felesége – hát év végén már csak jeles lettem. Egy véletlenül meghallott beszélgetésből kiderült az igazság. Édesanyámnak egyik este azt mondta az öccse, Laci bácsi: Marika! Én nem akarom, hogy bármi vád érjen a tanyasi emberektől a rokoni kapcsolat miatt. Imit megszorongatom egy kicsit. Ha egy picit is bizonytalan valamiben, én bizony a rosszabb jegyet adom neki. Úgy gondolom, javára válik mindenkinek.
Szinte összeroskadtam a csalódás miatt, főleg azért, mert édesanyám egyetértően mosolyogva vette ezt tudomásul."

Volt olyan *egykori tanítvány*, aki a tanítási módszeréről beszélt:
„Szerettem tanulni, a 6. 7. és a 8. osztályban Botos László tanár úr tanított. Figyelemfelkeltő módszerrel vezette az órákat és mondta el a tanórai anyagot. Kérdésekkel ellenőrizte, hogy a soron levő anyagot az osztályból kinek kell pluszfeladattal gyakorolnia ahhoz, hogy a következő órai tananyag az ő számára is érthető, illetve befogadható legyen, együtt haladjon az osztály a tantárgy anyagának feldolgozása során, ne legyen lemaradás."

Orosz tantárgy nem szerepelt a tanulók órarendjében a tanyán. Aki a továbbtanulást választotta, szüksége volt ezekre az ismeretekre. Laci rendelkezett olyan szintű tudással, hogy vállalta az orosz nyelv oktatását.

Egy másik *volt tanítvány* így emlékezik:
„A tanulásban semmi akadályt nem jelentett, hogy az általános iskola nyolc osztályát tanyán végeztem. Jól tanultam. Némelyik városi osztálytársamat leköröztem. Sikeres vizsga után a szakmámban helyezkedtem el. Imádom a munkámat. Szeretek az emberek ügyes-bajos problémáinak megoldásához – ismereteim birtokában – segítséget adni."

Sport iránti szeretete általános iskolai éveitől kezdve nyomon követhető. Fáradságot nem ismerve focizott az osztálytársakból alakított csapatban. Örömére ennek folytatása is lett. Középiskolában a városi „ifi" csapatban focizott. Tanítványaival is megkedveltette a sportot.
A szünetekben a lányok és a fiúk együtt focizhatnak, sőt megrendezte a tanyai iskolák közötti bajnokságot is.

A *Valódi rét* című könyvemben is idéztem egy *lelkes, „mozibarát" tanítvány* emlékezését:
„Az igazi réten már tudom azt is, miért kedveltük mi, nebulók tanítónkat az iskolában, még azok is, akik bukdácsolva jutottak tovább. Arra alapozom ezt a kijelentésemet, hogy ők nemcsak szakmailag álltak helyt, hanem emberileg is. Szervezték a szakkört, a színjátszó csoportot, az olvasókört, no meg a mozit. Az osztályterem fehér falán volt egy kétszer két méteres négyzet fekete sávval körülfestve – közepén a magyar címerrel – és vasárnaponként oda vetítették a gyakran nyolc-tíz részes filmet."

A tanterem fűtését és takarítását is ő végezte. Kora reggel kezdte a munkát, hogy mire a gyerekek megérkeznek, tisztaság és meleg legyen. Ő jegyezte be a tanyára beköltöző és onnan elköltöző családok adatait a lakónyilvántartó könyvbe. Ezen alkalmak aligha fejeződtek be egy-két óránál hamarabb…
Szerette a természetet, családunk minden nyáron tíznapos balatoni nyaraláson vett részt. Hétvégenként pedig felkerestünk egy-egy hazai várost, s megismerkedtünk nevezetességeivel.
Szépen hegedült és szívesen szerepelt társaival zenés rendezvényeken.
Szerette a szépet, a letisztult formákat.
Már említettem, hogy vallásos családban nevelkedett. Tanyán nem volt templom. Kialakult szokás szerint istentiszteletet a tanteremben tartottak. Ha a pap valamilyen ok miatt nem érkezett meg, Laci édesapja beszélgetett a hívőkkel egy kiválasztott igéről.
Családjukban érték volt a szép magyar beszéd. Emellett számára az őszinteség, az igazság mellett való kiállás elengedhetetlen volt.
Az emberek szerették a mindig vidám, jó kedélyű, közvetlen természetű tanár urat.
Jó képességű volt, könnyen tanult. Munka mellett 1972-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főis-

kolán kémia szakon megszerezte második diplomáját.
Gyermekeinek mesét olvasott, mesét mondott, társasjátékokkal játszott velük. Iskolás korukban tanította őket verset mondani, szépen olvasni, énekelni, hangszeren játszani.
Örömünkre mind a három lányunk egyetemi végzettséget szerzett.

A következő *tanítvány*, aki festő- és fotóművész lett, így ír:
„A tanya sok-sok alkotásom ihletője a mai napig. A költészet mellett a festészetben és a fotóművészetben is visszavisszatérnek gyermekkorom meghatározó élményei. »Jobb sorsú« városi gyermekként aligha lettem volna nemzetközileg elismert képzőművész, költő. Aligha jutottam volna el Chicagóba, Párizsba és a világ számos országába."

Az egykori *tanítvány*ok közül többen választották a *pedagógus*pályát. Egyikőjük ezt mondja:
„A régi diákok, akik a Hármashalmi iskolában tanultak, sok-sok év elteltével is felkeresték az alma matert, ahol megalapozták, hogy mérnökök, tanárok, színészek, karikatúristák, boltosok, mezőgazdasági szakemberek, jó családanyák és családapák legyenek."

Egy másik *pedagógus* a következő két mondatban összegzi a véleményét:
„Számomra az iskola fogalmát ez az intézmény testesítette meg. A pedagógushivatást pedig az itt tanító Botos házaspár."

Nyugdíjas éveiben több ideje jutott hobbijára. Gondozta a gyümölcsfákat, és a termés legjavából kínálta unokáit.
A több évtizedes szakmai tevékenységét Aranyoklevéllel ismerték el 2005. szeptember 4-én. Korábban – 1988-ban – a művelődésügyi miniszter eredményes munkájának elismeréséül dicséretben részesítette, és 1998-ban megkapta a Pedagógus Szolgálati Érdemérmet.

Felesége, BOTOS LÁSZLÓNÉ
Hajdúböszörmény

BUTTYÁN SÁNDORNÉ Papp Anna Erzsébet (Sátoraljaújhely, 1919. október 22. – Salgótarján, 1999. augusztus 5.): tanító.

Vasutas családban született, apját – aki családja egyedüli fenntartójaként mint vonatkísérő dolgozott a vasútnál – egy szerencsétlen vasúti baleset következtében korán, már kisgyermek korában elvesztette. Ennek következében került be a kőszegi MÁV Árvaházba, ahol elvégezte az elemi és polgári iskoláit. Majd 1939. június 27-én a kőszegi Szent Domonkos Rendi Zárdában, a Római Katolikus Tanítóképzőben népiskolai tanítói oklevelet kapott.

Ezt követően Hajdú-Bihar megyében, ***Hajdúdorogon*** – először egy ***tanyasi iskolában***, majd a ***községi görög katolikus*** (később állami) ***iskolában*** – kapott állást, ahol 1961-ig tanítóként dolgozott.

A Néphadsereg úti tanítványok ünneplőben

1961 és 1964 között a Heves megyei ***Pétervására*** járási székhelyen töltött be tanítói állást, majd 1964-től nyugdíjazásáig (1975-ig) a ***salgótarjáni Néphadsereg úti Általános Iskola*** pedagógusa volt.

Nyugdíjba vonulása után, a Néphadsereg úti Általános Iskola jogutód intézményében, a ***salgótarjáni Beszterce lakótelepi általános iskolában*** még 14 évig, napközis nevelőként tevékenykedett.
Ezzel egy fél évszázadot, kerek 50 esztendőt töltött el az általa nagyon szeretett és becsült pedagógusi pályán.

Andóné Angyal Mária így emlékezik „Az a felejthetetlen egy év...” című írásában:
„Utolsó éves alsó tagozatos tanuló voltam a salgótarjáni Néphadsereg úti Általános Iskolában, amikor Pancsi néni - Buttyán Sándorné vette át napközis csoportunkat.
Már az első napokban igyekezett megismerni minket, »feltérképezte« tudásunkat, képességeinket, vágyainkat, érdeklődésünket.
Én magam nagyon boldog voltam, mert úgy éreztem, hogy leggyakrabban velem foglalkozik. Ugyanakkor azt is érzékeltem, hogy a többiek is nagyon megszeretették, ragaszkodtak hozzá, mert őket is kitüntette figyelmével. Rövid idő elteltével bátran megosztottam vele féltve őrzött titkaimat, örömömet és bánatomat. Tudta a megoldást problémáimra, ezzel nagyon sokat segített nekem azok leküzdésében. Mindig dicsért előre, jól elvégzett munkámért, amiért nagyon hálás voltam neki.
Amikor ügyesen megoldottuk, teljesítettük iskolai feladatainkat, a másnapi lecke elkészítése, és felmondása után mindig megjutalmazott minket.
A legnagyobb meglepetést egy táskarádióval okozta, mindig talált valami nekünk való jó műsort, mesejátékot, érdekes, ismeretterjesztő adást, zenét stb. Legjobban a tánczenét szerettük, mert ilyenkor táncolni tanított minket! Ő maga mutatta be a lépéseket, elmondta az udvariassági szokásokat, és a tánc közbeni illendő viselkedés szabályait is megismertette velünk. Igazán jó ritmusérzékkel, szép tartással, a rá jellemző visszafogottsággal, eleganciával, s nem utolsó sorban humorral motivált minket. Alig vártuk ezeket a délutánokat, amikor mi, a sok kis esetlen, szökdécselő, de mégis nagy öntudattal rendelkező negyedikesek táncra perdültünk, és nagyon jól éreztük magunkat.
Persze elhangzott közben az intelem is: »Csak akkor szórakozunk, ha a lecke kész és mindent tudtok!« Negyven év távlatából is jól emlékszem arra, hogy tanulmányi eredményünk javult abban az évben. Ezenkívül kreatív ötletei voltak a szabadidőnk tartalmas eltöltésére. Sportjátékokat, versenyeket szervezett számunkra, magunk írta történeteket, meséket játszottunk el.
Jó kapcsolatom vele a későbbiekben is megmaradt, és érdekes, hogy minden tanulótársam ugyanerről számolt be. Ha találkoztunk Pancsi nénivel, mindenre emlékezett, ami velünk történt, és közösen, jókedvvel idéztük fel a vidám napközis délutánokat.
Kapcsolatunk további mélyülését tette lehetővé, hogy ugyanazon a lakótelepen laktunk mindketten, és így egészen felnőtt koromig figyelemmel kísérhettük egymás életét. Öröm volt vele a találkozás, jó volt érezni azt a szeretetet, ami belőle áradt. Mindig érdeklődött hogylétem iránt, az osztálytársak, a szülők felől, hiszen velük is nagyon szoros kapcsolatot alakított ki.”

Szabó Gézáné, egykori tanítvány, későbbi kolléga emlékezése:
„Szerencsésnek tartom magam azért, hogy Buttyán Sándorné tanítványa lehettem, hiszen emberségből, szeretetből és vidámságból jó példát kaptam tőle. Köszönöm Pancsi néni. Még emlékeimben mindig él.
Diplomám megszerzése után, 1962. szeptember elsején a salgótarjáni Néphadsereg úti Általános Iskolában »új tanító néni«-ként nagy-nagy izgalommal és lelkesedéssel fogadtam az első osztályosokat. A mi iskolánk a város egyik legszebb településrészén, barátságos, családi házas környezetben épült, 1-4 osztállyal és egy (összevont) napközis csoporttal működött. A kisiskolák bensőséges, emberséges légköre jellemezte mindennapjainkat.
Nevelőtestületünk összetartó, egymást segítő és becsülő kis közösség volt. Nevelő-oktató munkánkban törekedtünk arra, hogy minél jobban megfeleljünk a szakmai követelményeknek, hivatásunkból adódó feladatainknak. 1964-től második napközis csoport is indult iskolánkban. Vezetőjének – napközis tanító néninek – szeretettel fogadtuk Buttyán Sándornét (Pancsikát), ki nyitottságával, közvetlen egyéniségével szinte azonnal belopta magát szívünkbe. Őszinte volt és természetes, finom humorával vidámságot, jókedvet varázsolt maga köré. Nagyon megkedveltük egymást, talán azért is, mert az én korom közel volt gyermekei életkorához. Bölcs tanácsait mindig szívesen fogadtam, szakmai tudását közösségi munkám során is gyakran igényeltem.
Emlékszem, milyen izgalommal készültünk a különböző iskolai rendezvényekre. Jelentős eseményként éltük meg az ünnepségeket, a kirándulásokat, a farsangot, a gyermeknapi programokat, a várt tanévnyitókat és az éves pedagógiai munkánk befejezését szimbolizáló tanévzárókat.
A nyári szünidő elteltével – augusztus végén – már hiányoltuk egymást. Jó volt találkozni, újra együtt lenni vele a pici nevelői szobában, vagy jó időben kinn az udvaron. A szünetekben örömmel nézegettük a családi fényképeket fia esküvőjéről, az első és a később született unokáiról.
Sajnos – amikor a családommal együtt Miskolcra költöztünk, és ott vállaltam munkát – megszakadt kapcsolatunk. Közel tíz év után találkoztunk újra a salgótarjáni Zeneiskolában, ahol kislányunokáját várta a zongoraóráról.

Mindketten nagyon megörültünk a viszontlátásnak, s olyan szeretettel köszöntöttük egymást, mintha tegnap váltunk volna el. Szomorúan emlékeztünk gyászára, férje elvesztésére. Kapcsolatunk továbbra is megmaradt, bár ritkábban találkoztunk, de mindig tudtam sorsa alakulásáról, nyugdíjas napjairól.

Az idő múlásával halványulnak ugyan a képek, de emlékeimben, fotóalbumaimban előkelő helyet foglal e1 a Néphadsereg úti Iskola, a mi kis tantestületünk, köztük Pancsika, akitől mindig jó volt erőt, bíztatást kapni. Beszélgetni munkáról, hivatásról, irodalomról, zenéről, a családról, a hétköznapokról. Sokat gondolok még most is rá, a verseire, a zongorajátékát kísérő szép hangjára, s néha úgy érzem, nem is olyan régen volt, mikor mindezt hallottam, pedig lassan már több mint 40 éve."

Hivatását nemcsak szeretettel és hozzáértéssel, de mindig példamutatóan végezte. Fontos volt számára felkészültségének folyamatos szinten tartása, pedagógusi magatartásformáinak aktuális pedagógiai szituációkhoz, konkrét gyermeki személyiségekhez való igazítása, kitűzött nevelési céljainak megvalósítása.

Tanítványai alapos megismerésére, problémáik megértésére törekedett, és minden segítséget igyekezett megadni a rászorulóknak, a hozzá bizalommal fordulóknak. Erős szakmaszeretete, hivatástudata mélyen áthatotta közvetlen környezetét, jelentős hatással volt családi életére, családtagjainak személyiségfejlesztésére, így azok pályaválasztására is.

A pedagógusi eszménykép szerepét betöltő édesanyám követendő példává vált előttünk, gyermekei előtt is. Nem volt véletlen tehát, hogy lánytestvérem és én is ugyanazt a szép, felemelő hivatást választottuk, mint ő. Szeretett édesanyámat szilárd elhivatottsága, mesterségbeli tudása és szűnni nem akaró segítsége, támogatása miatt „mesterünknek" tekintettük.

Tanítványai, mi, a gyermekei, unokái az ő tudásából, szeretetéből, példaadásából meríthettünk hitet, erőt az életben való helytálláshoz.

Fia, BUTTYÁN SÁNDOR
Salgótarján

„Megfelelőbb, hogy az ifjúság nagyobb közösségben nevelkedjék, mivel kétségtelenül sikeresebb munka és kedv jár vele, ha egymástól kapnak példát és ösztönzést.”
(Comenius)

C-Cs

CZIRBUS ISTVÁN (Makó, 1856. augusztus 20. – Makó, 1944. január 5.): református tanító, iskolaigazgató.

A szülei, Bencze Sára és Czirbus István földművesek voltak. A szegény családban született, jó képességű fiú elemi- és középiskoláit szülővárosában, a tanítóképzőt a Nagykőrösi és Dunamelléki Református Tanítóképző Intézetben végezte. A mezőgazdaság és az ipar is érdekelte: Gödöllőn tejgazdasági, Kolozsváron kertészeti, míg Szegeden ipariskolai tanfolyamot végzett.

Kezdő pedagógusként 1883-ig Baranya megyei falvakban (***Vejtiben, Nagyharsányban*** és ***Drávacsepelyen***) tevékenykedett. Visszatért a Csanád vármegyei ***Makóra***, majd onnan 1885-ben a szomszédos ***Földeákra*** helyezték tanítónak.

A folyamatos árvízveszély miatt a hajdani (ma Óföldeák néven ismeretes) Földeák lakóinak többsége 1846-ban magasabban fekvő részekre költözve új települést alapított. A falu alapvetően katolikus maradt, majd lassan, leginkább a közeli Makóról és Hódmezővásárhelyről református hitű családok költöztek az új községbe. Bár a lakosság összlétszámát tekintve számuk még mindig elenyésző volt (kb. 60 fő), 1885-ben Czirbus István vezetésével sikerült iskolát indítaniuk. Ehhez nyújtott segítséget az íróként és újságszerkesztőként is ismert dr. Csécsi Nagy Miklós lelkipásztor, a makói református presbitérium kezdeményezésére. A segítség nem csak eszmei volt: a makói egyház tulajdonjog-fenntartással 1500 forintért házat vásárolt a földeáki hívek számára. Czirbus tanító a faluban eltöltött tizenkét év alatt a szórvány református közösségből egységes gyülekezetet kovácsolt, szilárd alapokra helyezve a református oktatást. Olyan alapokat teremtett, melyek lehetővé tették a közösség megerősödését lélekben és lélekszámban egyaránt.

A Makói Újság 1944-ben a következőket írta a földeáki évekről a tanító nekrológjában:
„…az imaház kibővítésére az egyházmegye református gyülekezeteiben 800 forintot gyűjtött, majd a kis egyházat önálló egyháznak minősíttette át. A földeákiak hamar megszerették a tevékeny, örökké dolgozó tanítót. …csakhamar községi képviselőnek is megválasztották. A később vértanúhalált halt Návay Lajosnak *[Návay Lajos (1870-1919), politikus, országgyűlési képviselő, a képvise-*

lőháznak alelnöke, rövid ideig elnöke] segítő jobbkeze volt, s vele összefogva munkálkodott a község előrehaladásán. A téli időszakban felolvasásokat rendeztek, önkéntes tűzoltóságot szerveztek, hitelszövetkezetet létesítettek."

A Természettudományi Közlöny 1896. októberi számában megjelent közlés (p. 603.) Czirbus István földeáki református tanítót mint a Királyi Magyar Természettudomány Társulat új tagját említi.

A földeáki gyülekezet életének kiemelkedő eseménye volt a református templom 1938-as felszentelése. Az átadáson különleges vendégként köszöntötték az akkor 82 éves Czirbus István igazgató-tanítót. Ekkorra a község református lakosainak száma már elérte a négyszázötvenet.

A földeáki református templom

Czirbus tanító papírra vetette a Földeákon eltöltött évek történéseit. A feljegyzéseket később a szintén kedves emlékezetű földeáki református tanító, Csathó Kálmán „örökölte". Évtizedek múlva Csathó Piroska (az időközben elhunyt tanító leánya) az iratokat a földeáki reformátusokhoz több szálon kötődő Szabó Györgynek adta át megőrzésre. A nyugalmazott debreceni tanár úr 2012 júniusában felajánlotta a kéziratot a Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Levéltárnak.

1897-ben Czirbus István visszatért szülővárosába. A Békés-Bánáti Református Egyházmegye Tanítóegyesülete elnökévé választotta. Ezzel egy időben országszerte szervezett vándorgyűléseket pedagógusok számára. Évtizedekig munkálkodott az Országos Református Tanítóegyesület választmányában.

„*Tejgazdasági szövetkezetekről*" című kötetét Vitéz Mihály nyomdája jelentette meg 1899-ben. Hosszú éveken át tagja volt a város képviselő-testületének. Számos társadalmi egyesület választmányában tevékenykedett. Állandó előadója volt a Csanád Vármegyei Gazdasági Egyesület által szervezett téli gazdasági tanfolyamoknak. Szerteágazó érdeklődését bizonyítja, hogy egyházi feladatai mellett felügyelőséget vállalt a város faiskolájában. Makó város iparostanonc-iskolája igazgatói posztját is betöltötte. Református presbiterként, a makói tanítók nesztoraként városszerte köztisztelet övezte munkásságát.

Vermes Ernő *Csanád vármegye tíz évvel Trianon után* c. kötete szerint Czirbus tanító katonai szolgálatot először 1878-ban teljesített, amikor részt vett Bosznia megszállásában. Évtizedekkel később az első világháborús szolgálataiért a Polgári Hadi Érdemkereszt 3. osztálya kitüntetésben részesült.

Czirbus Istvánt 1944 januárjában a makói Református Ótemetőben helyezték örök nyugalomra. Halálát hivatalos bejegyzés szerint „aggkori végkimerülés" és „szívizom-elfajulás" okozta. A halálozási anyakönyv feleségként néhai Bán Vilmát (1860-1934) jelöli. A fentebb említett nekrológ gyermekeiről a következőket írta: „A makói református tanítói kar legidősebb, legrégibb tagja... kilenc gyermeket, hat fiút és négy leányt nevelt fel tisztességben..."

Zárszóként idézzük a tanító fennmaradt visszaemlékezéseinek befejező gondolatát:

Dixi et salvavi animam meam (Megmondtam az igazat, s ezzel megmentettem lelkem nyugalmát).

SZABÓ GYÖRGY, nyugalmazott tanár
Debrecen
HORVÁTH MIHÁLY, könyvtáros
Szeged

CSÁSZY LÁSZLÓ (Mikola [ma Románia], 1882. február 21. – Nyírbakta, 1919. május 3.): görög-latin szakos középiskolai tanár.

Császy László szatmári kisnemesi családban született, de a nemesi címtől többet nem örökölhetett, így kénytelen volt a tanulás révén szerezni bizonyos „kiváltságokat" magának, hogy ezzel váljon ki a többiek közül.

Lakóhelyén végezte az elemi iskola négy osztályát, majd a szatmárnémeti főgimnáziumba járt. Itt bekapcsolódott az iskolai ünnepélyek szervezésébe, sokat szavalt, az önképzőkörben előadást is tartott. A tanulást sem hanyagolta el, ezt mutatja, hogy minden osztályt jeles eredménnyel végzett el, miközben már ekkor valamilyen közösségi érzület kifejlődhetett benne, hiszen megválasztják az iskolai segélyegylet tagjává, majd ifjúsági elnökévé.

Érettségi után – 1900-ban – a Kolozsvári Tudományegyetemre került görög-latin szakra.

Tanárai közül kiemelhető Böhm Károly filozófiai és Csengery János klasszika-filológiai hatása. Ekkor járt az egyetemre Ady Endre öccse, Lajos is, s ők ketten nyerték el az erdélyi református egyházkerület 600-600 forintos ösztöndíját. 1906-ban diplomázott.

Még ötödéves hallgatóként, Kunszentmártonban került először a tanári katedrára. A képesítést követően ***Szatmárnémetiben*** kezdte a pályáját, innen ***Hajdúnánásra*** helyezték, majd, 1909 őszétől a ***Kisvárdai Állami Polgári Fiúiskolában*** nyert alkalmazást. Itt kapott segédtanári állást, a latin nyelvet oktatta. Amikor ***1911-ben megalakult a gimnázium,*** Császyt az első tantestületben találjuk, rendes tárgyként magyart, latint, görögpótló irodalmat, rendkívüli tárgyként tornajátékot tanított, a későbbi években mennyiségtant, természetrajzot és gyorsírást. 1912 augusztusában helyettes tanárból főgimnáziumi rendes tanárrá lépett elő, s ekkor ezt írták róla, hogy „általános szeretetnek örvend, rendes tanárrá való kineveztetése tehát mindnyájunk örömére szolgál."

Még ez év decemberében a VKM a polgári fiúiskolához is rendes tanárrá nevezte ki, továbbra is a latint oktatta. Ezt követően már csak a különböző fizetési fokozatokban történő előrelépéséről értesülünk, míg az országban bekövetkezett politikai fordulat őt is felemelte.

A közoktatásügyi népbiztosság április 2-án kelt táviratával szabadságolta az addigi gimnáziumi igazgatót, s Császyt bízta meg az intézmény vezetésével. Ő még aznap elvi indítványt tett az iskolai vallásoktatás megszüntetésére, mert az oktatás és az egyházi/vallási ügyek szétválasztását helyeselte. Nem azért mert ateistává lett, hanem vélhetően a felekezeti villongásokat akarta távol tartani az iskolától. A vallást magánügyként kezelte.

Császy 1911-től osztályfőnökként vezette az akkori V. osztályosokat az érettségiig. Kötelező tanári elfoglaltságán kívül is részese volt az iskola életének. 1913 novemberében alakult meg a gimnáziumban a Petőfi Önképzőkör, ennek a vezetőtanári tisztét ő töltötte be. A kör színvonalas rendezvényei az iskola jó hírét növelték, az előadásokon befolyt bevételt pedig az ifjúság művelődési céljaira használták fel. A szegényebb diákok támogatásra segélyegyletet szervezett, ennek révén a rászoruló tanulókat ingyenes tankönyvekkel látták el. Pályadíjak kitűzésével növelte az érdeklődést egy-egy téma iránt. Császy a gimnáziumi könyvtár őre is volt.

Miután az adatok, információk szintjén áttekintettük a tanári karrierjének alakulását, három visszaemlékezés segítségével idézzük fel azt, amit a számok, adatok nem tudnak megmutatni: az embert.

Papp István, kisvárdai születésű nyelvészprofesszor 1971-ben a Szabolcs-Szatmári Szemle hasábjain így emlékezett vissza:

„Császy László az ötödik osztályban kezdett görögre tanítani, de már előbb is megtalálta a módját, hogy segítőkészségével mellém álljon. Egyszer például gyorsírási tanfolyamot hirdetett, s ebbe engem is beszervezett. Néhány hét múlva egyéb elfoglaltsága miatt kénytelen volt

abbahagyni a tanfolyam vezetését, s akkor engem bízott meg, hogy önképzőköri alapon vezessem tovább a kurzust.…Császy László is.…magántanítványokkal látott el, s külön gondja volt arra, hogy a munkámért a kellő ellenértéket meg is kapjam."

Dr. Kántor György orvos a tanár-diák viszonyt emelte ki visszaemlékezésében:
„Óráit élveztük, nemcsak tanított, nevelt is. Nem éreztük azt a nagy távolságot, ami a diák és a tanár között volt. Nem volt köztünk félelem, ha az ő órája következett, de nem volt bizalmaskodás se, hanem mint egy családban a családfő iránt: szeretet, bizalom és tisztelet."

Heller László gyógyszerész, aki 1905-ben Kisvárdán született, 1980-ban így idézte fel Császy alakját:
„A katedrán Császy László, ez a kedves, jó ember, aki negyedik éve osztályfőnökünk. Latint tanít meg hazaszeretetet. Szerettük Császyt, mert jó ember volt. Sokszor vitt bennünket a Tisza partjára. Ilyenkor velünk sütött szalonnát, velünk énekelte borízű hangján a diáknótákat."

Császy tanári munkájáról minden felettese a legteljesebb elismeréssel nyilatkozott. Abban a helyzetben vagyunk, hogy nem csupán egykori tanítványok visszaemlékezéseire hagyatkozhatunk, ha a pedagógusi munkáját vizsgáljuk, hanem egyik cikkében (1916) maga is megfogalmazta elvárásait annak kapcsán, hogy egy diákja a frontra ment:
„*A diák kötelessége…hogy törje magát a tudományok iránt…az igazmondás és őszinteség a becsület legfőbb kritériuma,- a becstelenség utálata kell, hogy belénevelődjék minden emberbe, aki az életútját a becsület ösvényén akarja végigjárni…az egyetlen érték, amit adhatunk, aminek hasznát látják, ami által emberré lesznek, a kötelességek megértésére, s annak az egy halálig való teljesítésére nevelni."*

Császy az iskolai elfoglaltságán túl sokféle társadalmi tevékenységet is végzett, ezek révén jobban bekapcsolódott az őt befogadó helyi társadalomba.
A Kaszinónak tagja volt, és a könyvtárát vezette. A Dalegyletnek tagja és jegyzője is volt. Tevékenykedett a Vöröskeresztben, tagja volt a gimnázium tanári kara által létrehozott felolvasó mozgalomnak, az erdélyi menekülteket segítő bizottságnak titkára. Különböző, főleg protestáns jótékonysági előadásokon is fellépett énekesként, felolvasóként vagy amatőr színjátszóként. A református esteken való megjelenése nem véletlen, hiszen ezen vallás híve volt. 1913 decemberében presbiterré is választották, 1916-ban a Felsőszabolcsi Református Egyházmegye világi aljegyzője lett.
Közéleti szerepvállalásának, publicisztikai munkájának és tanári kvalitásának is köszönhette, hogy 1918. január 16-i képviselő-testületi választáson a tagok közé beválasztották.

Császy a pedagógusi munkáján túl a legmaradandóbb tevékenységet publicistaként végzett. Egyetemi évei alatt az Egyetemi Lapoknak volt munkatársa, itt 1902-ben folytatásos útirajzokban számolt be a klasszika-filológia tanszék háromhetes itáliai tanulmányi kirándulásáról.
Ekkortól számítható publikációs tevékenysége. Az Egyetemi Kör lapjában színikritikákat jelentetett meg. 1908-tól a *Debreceni Protestáns Lapba* is írt.
1909-től a *Kisvárda és Vidéke*, valamint a *Felsőszabolcsi Hírlap* is közli írásait, köztük szépirodalmi igénnyel megírtakat is. (Pl.: *A Balajti Józsi szerencséje, Hogyan jutott el a daróczi bakter Jánosiba? A túri molnár leánya)*
Időnként történeti, helytörténeti jellegű írásokkal is jelentkezett (*A kongóhalászat, Egy régi adóslevél, Egy régi boszorkányperről*), kedvelte az útleírásokat, életképeket (*A Tisza völgyén fel, a Prut völgyén le, Falusi esték*).
Közben a kisvárdai polgári iskolai értesítőben is publikált, a főgimnázium 1911/12. évi értesítőjében *A kisvárdai állami főgimnázium alakulásának története* című munkáját olvashatjuk.
A kisvárdai *Felsőszabolcsi Hírlap* munkatársaként említik 1912-ben. A kisvárdai újságok tulajdonosai, látva ez irányú tehetségét, lapvezetői feladatra is alkalmasnak tartották.
A *Kisvárda és Vidéke* című lapnál 1912-ben két hónapra Császy vette át az irányítást, amikor a főszerkesztőt más elfoglaltsága elszólította.
1913. április 27-én a *Felsőszabolcsi Hírlap* tudatta, hogy Császy László főgimnáziumi tanár lett az új szerkesztő. Ő megfogalmazta, hogy milyen problémákkal kell szembenéznie az újság élén: „*Sok nehéz gond jár vele, s könnyen eljátszhatja az ember általa azt a szimpátiát is, amit esetleg más irányú becsületes foglalkozásával szerzett magának. (…) nem tudhatja, melyik szavával szerez magának ellenséget azok*

közül, akikkel együtt él, akikre, mint egyén, létfenntartása érdekében rá van utalva."
Véleménye szerint vidéken csak akkor lehetne teljesen független újságot teremteni, ha lenne főállású újságíró.
A béke idején a városiasodó Kisvárda minden főbb gondjával foglalkozott. Vezércikkeiben sorra vette azokat a gazdasági, társadalmi, kulturális, szociális, egészségügyi problémákat, amelyeket meg kellene oldani a lakosság életszínvonalának, életminőségének javítása miatt, másrészt azért, hogy Kisvárda betöltse a térségben a feladatkörét.
A háború alatt az átvonuló frontkatonák, sebesültek, családtagjaik, a menekültek érdekében agitált, jótékonysági rendezvényeket szervezett, pénzt gyűjtött, ahogy egy életrajzírója írta:
„E vonatkozásban Kisvárda lelkiismeretévé lett."
Többször kiemelte, hogy a sajtónak milyen fontos szerepe van a hiteles tájékoztatásban, a társadalmi anomáliák, a háborús nyerészkedések, a korrupció feltárásában. A publicisztikában eljutott a háború elítéléséig, a béke óhajtásáig.
A béke azonban csak a háborús vereséggel jött el, s ez magával hozta a monarchia felbomlását. A helyi nemzeti tanácsban Császy László is helyet kapott. A helybeli lap szerkesztőjeként vezércikkében optimizmusának és vágyainak adott hangot:
„A háborút elveszítettük, de megnyertük vele a jövendőt. Elszakasztottuk a lenyűgöző láncot, amelyekkel Ausztria szabad fejlődésünket eddig meggátolta. A négyéves vértengerből egy önálló, független, szabad Magyarország emelkedett ki."
Császy 1919 februárjában belépett a Szociáldemokrata Pártba, március első felében a kisvárdai munkástanács újjászervezése alkalmával alelnöknek választották meg.
A márciusi nemzeti ünnepet a szociáldemokraták szervezték meg. Az ünnepségre vörös zászlók alatt ment a tömeg, vörös szalaggal Császy is a menetben haladt, és a négyezer főnyi tömeg előtt ő tartotta az ünnepi beszédet. Császy László ekkori tevékenysége, szereplése később vádpont lett ellene.
1919 márciusában a helyi újságot „szocializálta"a direktórium és a Kisvárdai Szocialista Párt hivatalos lapjának nyilvánította, vezetését Császy László és Flamm Jenő „elvtársakra" bízta.
Az új hatalom létrehozta a maga irányító szervezetét, a tanácsokat. Az április 11-én megválasztott 50 tag között Császy Lászlót is ott találjuk
Április 15-től a korábbi *Felsőszabolcsi Hírlap Kisvárdai Munkás* néven, napilapként élte tiszavirág-életét. Április 24-én vonultak be a településre az első román csapatok. Május 2-án a direktórium alatti szerepéért a románok a tanórán Császyt elfogták, kihallgatása másnapig tartott. Az érdekükben interveniáló tanári kart és több előkelő polgárt azzal nyugtatták meg, hogy a hadbírósági tárgyaláson majd szót emelhetnek a letartóztatottakért. A parancsnokság épülete előtt összegyűlt diákokat és a hozzájuk csatlakozottakat, mivel azok a felszólítás ellenére sem távoztak, riasztólövésekkel oszlatták fel.
Császyt azzal vádolták, hogy újságot szerkesztett, hogy vallástalanságra nevelte a diákokat, továbbá, hogy egy tehetős személytől a kommün céljaira, felsőbb utasításra, pénzt akart beszedni.
Még a halál torkában is gondja volt arra, hogy feleségének megírja, kitől milyen pénzt vett át bizonyos célra, s abból az asszony mit fizessen vissza.
Harmadikán, délelőtt 9 óra körül egy szekér gördült ki a községháza udvaráról, rajta Császy és még néhány letartóztatott kisvárdai egyén. Császyt és társait a Nyírbaktán székelő román hadosztály hadbíróságához vitték, azonban ki sem hallgatták, nem is ítélkeztek felettük, hanem megérkezésük után nyomban leszállították őket a szekérről, meztelenre vetkőztették, a gyűrűket lehúzták az ujjaikról, és a nyírbaktai állomás melletti dűlőnél vaéamennyiüket lelőtték.
A kivégzés hírét helyi parasztok vitték meg Kisvárdára, ennek hallatára Komoróczy Péter tanár másnap hajnalban kerékpáron ment Baktára, és meggyőződött a hír igazságáról. Két hét múlva a román csapatokat kicserélték, az özvegyek kilincselésére végül a kivégzés után három héttel engedélyezték az exhumálást. Később sírkövet is emeltek, Császyt egyik kivégzett kartársával közös sírba helyezték. Sírhalma ma is ott található, de az eredeti sírkövet a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolára vitték, amikor annak kollégiuma felvette Császy nevét.

Más módon is megörökítették a tanár emlékét. 1947-ben a Bessenyei Gimnáziumban emléktáblát avattak, 1949-ben az addigi kisvárdai Erzsébet királyné utcát átnevezték Császy László utcának. 1965-ben az addig leánygimnáziumban Császy-domborművet és emléktáblát lepleztek le és névadót tartottak. Az iskola 1992-ig viselte Császy nevét.
A Tanácsköztársaság ötvenedik évfordulója alkalmából lakóházán és a kivégzésének helyszínén emléktáblát helyeztek el, az egykori kisvárdai országzászló eredeti helyéről eltávolított talapzatára szintén egy táblát raktak, az ezen lévő három név egyike Császyé volt.

1987. szeptember 19-én avatták fel Császynak a Búza Barna által készített mellszobrát, mely ma a Szent László Szakközépiskola épülettömbje mögötti részen található.

Császy László tevékenységének megítélése a rendszerváltás után változott. Addig – özvegye tiltakozása ellenére – kommunista mártírként mutatták be, a politikai rendszer a saját ideológiája céljára kisajátította, s nem csupán kommunistát, hanem ateistát kreált belőle. Ahogy a fennálló rendszer átment egy másikba, s új ideológiák kerültek előtérbe, a Császyról kialakított torzkép azonnal negatívumként hatott vissza. Napjainkban történnek kísérletek, hogy a pedagógus szerepét mindkét politikai oldaltól mentesen próbálják a közvéleményben tudatosítani.

Irodalom:

- *Kioltott fáklyák: emlékezések a fehérterror pedagógus áldozatairól*, Bp. Tankönyvkiadó, 1963.
- Kiss Ibolya: *Császy László*. In. Szabolcs-Szatmári Szemle, 1968. 4. sz. 33-40. p.
- Szabó József: *Szabolcs és Szatmár tanítóinak iskolai és közéleti tevékenysége a Tanácsköztársaság idején*. In: Szabolcs-Szatmári-Szemle, 1969. 1. sz. 57-65. p.
- Papp István: *Emlékezzünk régiekről*. In: Szabolcs-Szatmári Szemle, 1971. 4. sz. 93-100. p.
- Tóth Endre: *A Tiszakönyök történelméhez*, Mándok, 1974.
- *A forradalmak Szabolcs-Szatmár megyei harcosai* 1917-1919. szerk. Filep János, Nyíregyháza, 1979.
- Kiss Ibolya: *Császy László és Vári Emil*, Kisvárda, 1987.
- Láczay Magdolna: *Sorsok a múltunkból*, Nyíregyháza, 1988.

NÉZŐ ISTVÁN, könyvtáros
Kisvárda

CSEREPES JENŐNÉ Balkányi Erzsébet (Nyíregyháza, 1928. november 17. – Nyíregyháza, 2011. október 31.): tanító.

„Ma sem volt könnyű élni.
Nem lesz könnyű sosem.
De érdemes volt! – s mindig
Érdemes lesz, – hiszem.”
(Váci Mihály)

Hét gyermekkel megáldott családban hetedikként született.

Édesapja, Balkányi József rendőr törzsőrmester, édesanyja, Pásti Mária a háztartást vezette.
Nehéz körülmények között, de szeretettel teljes családban nevelkedett négy bátyjával és két nővérével. A szülők nagy gondot fordítottak taníttatásukra, zenét is tanultak, melynek szeretete és tudása sokszor átsegítette őket az élet nehézségein.
Erzsébet sokat segített testvéreinek a gyermekek nevelésében, mivel a férfiak katonák voltak. Talán ekkor érlelődött meg benne a gondolat, hogy pedagógus lesz.
Elemi iskoláit 1935 és 1943 között Nyíregyházán végezte, naponta 4-5 km-t gyalogolt a repülőtér mellől – ahol laktak – az iskoláig. Később tanulmányait a nyíregyházi Gróf Apponyi Albert Polgári Leányiskolában folytatta és fejezte be 1945-ben.
A családból hozott gazdag érzelmi háttérrel a nyíregyházi Tanítóképző Intézetbe jelentkezett, ahová felvették, és 1950-ben diplomát szerzett.
Első munkahelye ***Kispalád*** volt, ahol megismerkedett Cserepes Jenő gazdálkodóval, akivel 1951-ben összeházasodtak.
Erzsébet itt az elmaradt, hátrányos helyzetű, világtól távoli, elzárt szatmári községekben (***Kispalád*** 1950-52, 1957-61, ***Botpalád*** 1956-57, ***Panyola*** 1952-53, ***Mánd*** 1953-1956) tanított.
Tudatában volt munkája fontosságának, hiszen nem volt könnyű dolga: a gyerekek mellett sokszor a szülőket is tanítani kellett az írás-olvasás rejtelmeire.
Többször említette*: „Itt tanultam meg igazán tanítani!”*
A szatmári vidék a nehézségek ellenére nagyon kedves maradt számára, itt született két gyermekük: Sándor 1952-ben, Erzsébet 1958-ban. Minden évben visszalátogatott a szeretett helyre, a férje szülei Kispaládon vannak eltemetve.
Volt tanítványa így emlékezik rá: „Sokat tanultunk tőle. Jó leckét adott nekünk emberségből, szeretetből, segítőkészségből és a valódi életben való helytállásból.”

1961-ben, amikor a termelőszövetkezetek alakultak, a család nem tudott megbirkózni a változásokkal járó problémákkal. Nyíregyházára költöztek, és mindent a nulláról kellett kezdeniük.
Erzsébet 1961-ben a ***nyíregyházi*** (Sóstóhegy) ***XI. sz. iskolában*** kapott állást, ahol 22 évig tanított. Pedagógus kölcsönnel lakást építettek, nevelték a két gyermeket, akik közül Sándor folytatta a családi hagyományt: földrajz-testnevelés szakos tanár lett, nővére könyvelőként dolgozik.
Általában elsősöket tanított. Életét nem jelzik magas kitüntetések, de becsülettel és példásan dolgozott.

A tanítóképzős tabló

1983-ban lett nyugdíjas, s ez után csak a családjának élt. Kertészkedett, finomakat sütött az unokák (Sándor, Mária, Dóra, György) legnagyobb örömére.

A szülők aranylakodalmán ott volt mind a hét gyermek

2000. augusztus 29-én a nyíregyházi főiskolán átvehette aranydiplomáját.
Szomorú évek következtek. 2001-ben férje meghalt, épp akkor voltak 50 éves házasok. Lánya és családja hozzá költözött, hogy magányát enyhítse. Dédunokái közül Mártont még megölelhette, de Bencét már csak kórházi ágyán láthatta.
2011. október 31-én meghalt, s gyerekei így búcsúztak tőle:

„Nem fogjuk már elgyengült kezed,
Nem simogatjuk őszülő fejed,
Nem tekint ránk aggódó szemed,marad a csend…
Drága jó szívét, két dolgos kezét áldd meg Atyám.
S mi köszönjük, hogy ő lehetett a mi édesanyánk.”

Utolsó útjára rokonok, barátok, tanítványok, volt munkatársak kísérték. Megható és felemelő érzés volt – ebben a rohanó, gondokkal küzdő világban –, hogy a végtiszteletet adók között ott voltak a kispaládi és onnan elkerült, egykori diákjai is.
Férje mellé, a nyíregyházi Északi-temetőbe helyezték örök nyugalomra 2011. november 5-én.

„Egész életeden át szívesen dolgozva
Szerényen éltél.
Most megpihen dolgos két kezed
Isten veled."

Forrás:
- Családi emlékek
- Volt tanítvány visszaemlékezése

Gyermekének volt kollégája, LUPSA JÓZSEFNÉ
Kótaj

CSERNUS GÁSPÁR *(*Csanádapáca, 1897. január 3. – Debrecen, 1986. február 26.): középiskolai tanár, polgári iskolai igazgató, általános iskolai igazgató.

Hétgyermekes falusi családban született ötödik gyerekként. A szülők kisiparosok voltak, egy hentes és mészáros üzletet és italboltot üzemeltettek. Ez biztosította a család anyagi alapját.
A szülők az átlagosnál jóval nagyobb érdeklődést mutattak a társadalom gazdasági és politikai helyzetének alakulása iránt. Budapesti újságot járattak, rész vettek országos nemzeti ünnepségeken (Rákóczi hamvainak hazahozatala), cseregyerekként temesvári sváb faluba német nyelvet tanulni adták gyermeküket stb. Ugyancsak törekedtek figyelembe venni a fiatalok szellemi képességét és fizikai adottságát a jövőjük kialakítását illetően.
Gáspár gyermeküket elemi iskola után gimnáziumba adták. A tanulást a békéscsabai lutheránus gimnáziumban kezdte el, majd a békési református gimnáziumban folytatta, és az utolsó két évet a temesvári Piarista Főgimnáziumban végezte el. Itt tett érettségi vizsgát 1915-ben. Egyetemi tanulmányait az innsbrucki teológián kezdte el, majd két év után az Európában kitört spanyolnátha és a proletárdiktatúra zűrzavaros időszaka után a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem latin-történelem szakán folytatta. Középiskolai tanári diplomáját 1922-ben szerezte meg.
A tanuláshoz és a családalapításhoz szükséges anyagiak biztosítására már az egyetemi évek alatt is munkát vállalt. 1921-ben elnyerte a debreceni Szent Anna Egyházközség kántori állását, és éneket is tanított a katolikus elemi iskolában. Zenei kvalitását bizonyítja, hogy 22 évig látta el a hívek teljes megelégedésére templomi munkáját. Kellemes lágy tenorja és szép orgonajátéka sok elismerést kapott. Oszlopos tagja volt az egyházközség Szent László Énekkarának, amely számos nagy sikerű előadást tartott mind a templomi, mind a társadalmi ünnepeken.

A Trianon utáni nehéz gazdasági helyzet miatt ***Debrecenben*** csak 1924-ben tudott elhelyezkedni, amikor pályázatot nyert a ***Római Katolikus Polgári Iskolába*** kiírt tanári állásra. Történelmet, magyar nyelvet, esetenként német nyelvet tanított, és énekoktatást végzett. A húszas évek végén a városban jelentős igény mutatkozott a felnőtt középfokú képzés beindítására, így egyik fő szervezője lett a felnőtt esti polgári iskolai képzés megvalósításának. A katonaság, a MÁV, a posta, az ipartestületek és kisiparosok körében jelentkezett az igény az általános műveltség emelésére. E munka keretében több száz felnőtt tanuló szerezte meg a polgári iskolai végzettséget. 1943-ban kinevezték az iskola igazgatójává, és ezzel egyidejűleg a kántori állásáról lemondott. 1945-ben már februárban megkezdte az iskola újraindításának munkáját. A kialakult nagy infláció miatt a tanulók a tandíjat részben természetbeli javakkal kompenzálták. Az általános iskolai oktatás

1946-ban történő bevezetése sokrétű szervezési feladatot jelentett a katolikus iskoláknál. Döntés született arról, hogy a katolikus elemi iskolát, a katolikus polgári iskolát és a piarista gimnázium alsó négy osztályát – a piarista tanító rend hatáskörében – egységbe szervezik. E munka oroszlánrészét vállalva a ***Piarista Általános Iskola*** igazgatója lett.

1949-ben Mindszenty József hercegprímás a tiszántúli katolikus iskolák tanulmányi felügyeletével bízta meg. Az iskolák államosítását nem támogatta, nem írta alá ennek követelését, így 1949 őszén a ***Pacsirta utcai általános iskolába*** helyezték tanári beosztásba. Vallási felfogásáért a későbbiek során is számos negatív megkülönböztetést szenvedett. 1955-ben került áthelyzésre a ***Fazekas Mihály Gimnáziumba***, ahonnan 1957-ben nyugdíjazták. A tanítást nagyon kedvelve még 12 évig oktatott óraadóként, helyettesként, időszakos alkalmazottként a nyugdíjas törvényben előírt feltételek mellett.

Az '56-ban érettségizett IV. A osztály (osztályfőnök: Csernus Gáspár)

Dr. Bernáth István, aki 1956-ban érettségizett, így emlékezik:

„Csernus Gáspár a debreceni Állami Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumban tanított történelmet. Példamutató módon tanította ezt a tárgyat, kiválóan ismerte a történelmet. Igaz magyar ember volt. Ennek megfelelően őszinte, az események, a történések valósághű oktatója, a jó értelemben vett igaz hazafiságra – a személyes példaadásával is – nevelő, mindenki által elfogadott és szeretve tisztelt tanár volt. Az előadásain – még a visszakérdezések, a feleltetések során is – csendben, nagy figyelemmel lestük minden szavát, gondolatát. Mindig hallhattunk tőle valami újat, amit aztán iparkodtunk minél pontosabban megjegyezni és hasznosítani. Olyan átéléssel, mély tisztelettel tartotta a történelemórákat, hogy a történelmet még az is megszerette, aki addig csak annyit tanult, hogy a vizsgán ne legyen gond. Hatalmas felkészültsége, nagyon nagy ismerete az akkori történelem tankönyv használatát feleslegessé tette. Igaz, abban az időben a Fazekas Gimnázium tanárai kivétel nélkül, mindenben a legjobbak voltak, de Csernus tanár úr különösen kiemelkedő volt tudásban, emberségben, példaadásban és nem utolsó sorban az igaz hazafiságra való nevelésben. Nagy szeretettel, tisztelettel és hálával emlékezünk rá. Megjegyezni kívánom, hogy többek között neki is köszönhetem a következőt. Az érettségi vizsgán a vizsga elnöke – dr. Komoróczy Györgyné – azt kérdezte: »Elkérhetem a jegyzetét?« »Igen« – válaszoltam, és átadtam a húzott tételre készített, évszámokat, konkrét adatokat tartalmazó több oldalas jegyzetemet. Ő átnézte, és azzal adta vissza, hogy: »Figyeltem, hogy jegyzetel, aki ennyi adatot, ennyi idő alatt a konkrét kérdésre pontosan leír, ahhoz nekem nincs több kérdésem.« Történelemből ennek megfelelően kaptam az érdemjegyet.

Kiss Sándor, egykori tanítvány a következőket idézi fel:

„A Fazekas Mihály Gyakorló Gimnázium 4. B osztályának az 1955/56-os tanévben történelmet tanított tanár úr, fényképe az érettségi tablónkon is megtalálható.

A gimnáziumi évek alatt három történelemtanárunk volt, előtte két fiatal tanárnő tanította a történelmet, akik gyakran csak felolvasták az anyagot.

Gazsi bácsi megjelenésével más jellege lett a történelemóráknak. Ízes – néha szegedies – kiejtésével vonzóvá tette a történelem utáni érdeklődést egy reál beállítottságú osztályban.

Egyik barátom úgy tanulta meg a történelmi események dátumait, hogy: év-hó-nap, mondván, ha idővel elfelejti a hónapokat és a napot, az évszám még akkor is megmarad.

Több nyugdíjazás előtt álló tanárunk volt, akiknek nem volt erősségük a fegyelmezés, és ezzel mi gyakran vissza is éltünk. Csernus Gáspár tanár úr ebben is eltért a kartásaitól, az ő óráin rend és fegyelem uralkodott.

Visszaemlékezésem szerint sajnos, egy osztálytalálkozón sem vett részt.."

Korompainé dr. Szalacsi Rácz Mária így emlékezik latin tanárára:

„Az 1950-es években a debreceni Kossuth Gyakorló Gimnáziumban óraadó tanárként működött Csernus tanár úr, délutánonként latin különórákat tartott. Ezekre a különórákra általában 10-12 leány járt a párhuzamos osztályokból. Volt, aki a szülei tanácsára tanult latint, mások kíváncsiságból, akadt, aki az orvosi hivatás iránt érdeklődött, -

ezért gondolta szükségesnek, hogy ismerkedjék a latin nyelvvel. Engem a történelem érdekelt, s annyit már tudtam, hogy a történelem tanulmányozásához jó, ha értek valamit a latinhoz.

Úgy emlékszem, hogy az első órán ezt írta Gazsi bácsi a táblára: *»Non scholae, sed vitae discimus.«* Tőle valóban olyasmit tanultunk, aminek későbbi életünk során vettük hasznát. Az ő latinórái mások voltak, mint a szokásos délelőtti tanóráink. Tankönyvünk nem volt, Gazsi bácsi hozott magával néhány tankönyvet, s egy-egy könyvből ketten-hárman követtük a szöveg felolvasását, ízlelgettük a latin szavak kiejtését. Néhány hónap alatt szépen belejöttünk a latin szövegek olvasásába. A tanár úr lefordította a mondatokat, megmagyarázta a hozzájuk kapcsolódó nyelvtani tudnivalókat. Türelmesen magyarázott, figyelmesen hallgattuk előadásait, mert mindig beleszőtt valami érdekességet, kuriózumot. Számonkérést alig tartott, inkább mi kérdezhettünk. Kérdéseinkből jól látta, hogy hol tartunk. Nem íratott házi feladatot, csak a legfontosabb tudnivalókat jegyeztette le óra közben.

Szerettük az óráit. A nyugodt, barátságos légkörben sok mindenről szó esett. Beszélgettünk a magyar nyelvben meghonosodott latin és latin eredetű szavakról.

Olvasmányainkból példákat gyűjtöttünk a latin nyelv használatára. A későbbi nyelvtanuláshoz jó alapot kaptunk. Sok-sok latin közmondás, ismert szentencia vésődött emlékezetünkbe, amelyek ablakot nyitottak számunkra nemcsak a latin kultúra, de a hazai művelődéstörténet századaira is."

A Debrecenben eltöltött több mint 47 éves oktatói tevékenysége, az esti iskolában végzettek több százas létszáma, a kántorkodás ideje alatt végzett sokezres temetés következtében nagyon ismert személyiség volt a városban.

Emlékiratában így szól erről:

„Öreg szívem boldogan dobog, amikor sétálásaim közepette mellém szegődik itt is, ott is egy-egy idősnek látszó, deres hajú kedves tanítványom és melegen érdeklődik életkörülményeimről. Szeretettel üdvözöl egy-egy ifjú is, pedig ezeket a fiatalokat már vén koromban neveltem, tanítottam. Megnyugvással veszem tudomásul, hogy több a tisztelőm, mint a becsmérlőm. Tapasztalatokat bőven szereztem és az utódok számára azt hagyom: Kövesd mindenkor az igazságot és a becsületességet. Törekedj az igaz jellemek nevelésére, még ha ezért gáncsot, gúnyt, vagy lenézést is kapnál. A nevelői pálya nemcsak kenyérkereset, hanem komoly hivatás is."

Gyermeke, CSERNUS ISTVÁN
Debrecen

„A jó tanár egész életen át ható példát ad, egy olyan új világot nyit meg emberségben és tudásban, amelyet a diák soha el nem felejt.”
(Csermely Péter)

D

DÁCZER KÁROLY (Máramarossziget [ma Románia], 1887. február 2. – Kunágota, 1969. május 14.): állami elemi iskolai tanító.

Édesapja, Dáczer Károly Ferenc fűrészgyári felügyelő, édesanyja Nyegra Mária.
A máramarosszigeti állami tanítóképző elvégzése után (1912***) Kunágota-Urbánpusztára, tanyasi iskolába*** kapta kinevezését. 1920-tól a ***Kunágotai Rákóczi Utcai Állami Elemi Iskolában*** folytatta a tanítást Kelemen Mihály igazgató vezetése alatt. 1942–1944 között ***Újvidéken*** igazgató-tanító gyanánt tevékenykedett, mellette az újvidéki zenekar nagybőgőse volt. A II. világháború véres eseményei miatt a Dáczer-házat minden ingóságaival együtt hátrahagyva menekült vissza Kunágotára. 45 éven át tanított itt nyugdíjazásáig.

1917-ben vette feleségül Szarka Margit Irén okleveles óvónőt, aki azonban csak az anyai hivatásának élt, a háztartást vezette. Irénke néni 101 évesen mondta szeretett néhai férjéről: „Nem volt szép ember, de jó ember volt…”
Négy gyermekük született. Károly István – a legidősebb közülük – nyugalmazott mezőgazdasági technikumi tanárként 1998-ban írta meg *„A kamarai dohánykertészségek telepítése a Dél-Alföldön”* című főművét. 2000-ben Kunágota díszpolgárává választották. 2002-ben hunyt el. Irén, nyugalmazott adminisztrátor, 2011-ben hunyt el. Emma fiatalon, 29 évesen halt meg. Margit leányuk nyugdíjas tanítónő, házasságából hat gyermek született.

Dáczer Károly rendkívül sokoldalú egyéniség volt. Máramarosszigeten töltött gyermekkora meghatározta egész életét. Édesapjától már fiatal korában „elleste” a rózsakertészetet, sokat segített a szemzésben. Máramarosszigeten szerezte meg tanítói oklevelét, és tanult meg mesterien hegedülni.
Kunágotán sokszor hegedűszó mellett tartotta az énekórákat már az első osztálytól kezdődően. Pócsik Dezső citeraművészt is ez a hegedűszó vezette be a zene világába, és művészi pályájának csíráját melengette, dédelgette.
Kunágotán vonósnégyes alakult Szokolay Bálint (Szokolay Sándor zeneszerző édesapja), Tóth Kálmán, Tóth József és Dáczer Károly közreműködésével. Az együttesben a tanító a hegedűről nagybőgőre váltott, amikor a zenekar életben tartásához erre volt szükség.

Készített saját kezűleg brácsát Tóth Kálmán számára, és saját készítésű negyedes, majd feles hegedűn tanítgatta első unokáját.

Szokolay Sándor zeneszerző, egyetemi tanár így idézi fel első tanítója emlékét:

„Háromnegyed évszázad távlatából idézem fel első tanítóm, Dáczer Károly alakját. A réges-régi emlékek saját, évtizedes pedagógiai tapasztalataimmal ötvöződtek. Kénytelen vagyok ezért nemcsak a személyiségről, hanem egy jelenségről is szólni, mert a kettő szorosan összefügg. Dáczer Károlynak köszönhető ugyanis, hogy megkülönböztetett figyelemmel kísértem az elemi iskolai tanítók tevékenységét népművelési és kultúrmissziós szempontból, és arra a meglepő következtetésre jutottam, hogy a középfokú, úgynevezett tanítóképzőből kikerült pedagógusok bástyái, harcosai voltak a közművelődésnek. Tevékenységük messze több, mint a kisgyerekeknek csak írást, olvasást, számtant megtanító közalkalmazottaké.

Majdnem azt írtam, hogy kivételes ez a tevékenység, de szerencsére nem volt kivételes. Sok száz »lámpás« világított szerte Magyarországon, ám senki ne csodálkozzon, hogy számomra mind közül legkedvesebb Dáczer tanító úr, az én első tanítóm.

A tanítóképzőbe került 14-15 éves fiatalok zöme nem értelmiségi családból származott. Olyan tehetséges gyerekek voltak ők, akiknek bűn lett volna nem tanulni, ezért a család vállalta az áldozatot, és sokszor külső (egyházi, községi) mecenatúra segítségével vészelték át a képzés idejét. A képzés, noha csak öt évig tartott, alapos volt és sokrétű. Kár volt megszüntetni. Aki ezt az iskolát választotta, az biztosan tanítani akart. Az igazán tehetséges tanulni vágyó »prepa« valóságos ifjú polihisztorként lépett ki a csupa nagybetűs, ám egy cseppet sem könnyű ÉLET-be.

Mi mindent tudott például Dáczer Károly?

Először is szerethető tanító volt. Öröm volt hozzá iskolába járni. Nem szédített olyan mesékkel, hogy mi az iskolában tulajdonképpen játszunk. Dehogy, tudatosította bennünk, hogy itt tanulás, azaz munka folyik, ami jó, szép és hasznos, legyünk büszkék rá, hogy részesei lehetünk. Nagyszerű módszerrel tanított, számos saját ötlettel gazdagítva a képzőben tanultakat. Kunágota, a szülőfalum nagyközség volt, nem volt osztatlan iskola, de korábbi helyén a tanyasi iskolában ebből is kivette részét. Ám egy falusi tanító munkaideje nem ért véget, mikor a gyerekek hazamentek az iskolából, sőt, akkor jött a java.

Kezdem mindjárt a számomra legfontosabbal. Tanítóm remek muzsikus volt. Hegedűn játszott, csakúgy, mint édesapám, de ha úgy adódott, jól bánt a többi vonós hangszerrel is. A helyi vonósnégyesben együtt zenéltek, amiből persze nekem az iskolában semmi előnyöm nem származhatott. Később hangszerkészítéssel is foglalkozott. Hangversenyek és olykor színielőadások is sorra kerültek Kunágotán, helyi erők közreműködésével a falusi tanító kivette részét a falu felnőtt lakosságának szórakoztatásából, és persze oktatásából, neveléséből is, mégpedig a leghatékonyabb pedagógiai módszerrel, a saját példájával.

A gyümölcskertészet, rózsakertészet, méhészet, mesterségét gyakorolta, bárki eltanulhatta tőle. A Dáczer-kert látványos példa volt mindazok számára, akiket érdekelt, hogyan kell a növényekkel bánni, és észszerűen gazdálkodni. A szőlészet-borászat, a postagalamb tenyésztés is szerepelt a gazdag repertoárban. A rábízott közösség gazdasági gyarapodásáért dolgozott a hitelszövetkezetben. Senki ne képzelje, hogy a sokféle tevékenység unaloműző hobby, esetleg úri passzió volt. Szó nincs róla! Nélkülözhetetlen jövedelemkiegészítés volt ez a javából, e nélkül, a csekély tanítói fizetésből nem tudta volna családját eltartani, gyermekeit taníttatni. Szerencséjére szorgalmasnak született. Élvezte a munkát.

Példaszerűen élt és dolgozott. Komoly része volt abban, hogy a háború után felvételiztem a Budapesti Tanítóképzőbe, és ha közbe nem jön Békéstarhos, magam is tanítóként kezdem pályafutásomat. Zeneszerző lettem, és belső kényszertől vezérelve komponáltam kórusművet az ő emlékére »Öreg Tanítóm üzenete« címmel. Tanításai, intelmei ugyanis élénken élnek bennem, örülök, hogy diákja lehettem. Mostanság, túl a nyolcvanon mi lehetne az öreg tanítvány üzenete első tanítójának? Köszönöm Dáczer Tanító Úr, és áldja meg a Jóisten!"

A kunágotai vonósnégyes többször tartott hangversenyt telt ház mellett a helybeli katolikus iskola egymásba nyitható termének színpadán.

Ezen a színpadon adta elő a tantestület szinte művészi színvonalon Csiky Gergely *„Nagymama"* című színművét. Dáczer Károly tanító az öreg ezredes szerepében remekelt, Margit leánya Piroskát alakította.

Dáczer Károly aktív nyelvújító tevékenységet is folytatott.

A számtan tanításához megtervezett és elkészített egy ötletes szemléltető eszközt, amelyet „vócsa" névre keresztelt. E szerkezet nagyszerűen szemlélteti egytől százig a számtani alapműveleteket és a tízes átlépést. A vócsa nagyméretű alkotórészeivel a hátulsó padokból is jól látható volt. Faállványán három sín feszült, amelyen tízszer tíz, azaz száz könnyen mozgatható vonóléc (műr) volt elrendezve. Tíz műr a felső két drótra, a következő tíz műr az alsó két drótra volt felfűzve, és így tovább váltakozva

százig. 50 műr piros és fehér, 50 műr kék és fehér színnel különült el egymástól. Tehát: 5 × (5 piros + 5 fehér) és 5 × (5 kék + 5 fehér) vonóléc alkotta a száz műrt. Így a vócsán az 1, az 5, a 10, a 20, az 50 és a 100 számok egy szempillantás alatt átláthatóvá váltak. A vócsához szólított tanulónak a művelet elvégzése közben szóban is követnie kellett a feladatot.

Ugyan beterjesztette számolóeszközét a találmányi hivatalhoz, de a furcsa elnevezéseihez ragaszkodó tanító találmánya – a vócsa – nem került bejegyzésre, lassanként feledésbe süllyedt.

A vócsán: négyszer négy az tizenhat

Dáczer Károly leginkább első és második osztályban tanított. Nagyon szép eredményt ért el tanítványaival. Boldogan mondta el feleségének, hogy száz tanulója közül egyetlen egyet sem kellett megbuktatnia, mindegyik megtanult megfelelő szinten írni, olvasni, számolni. Nem egy délutánon korrepetálással zárkóztatta fel a gyengébben tanuló gyermekeket. Ez sokszor a ház körüli lugasban zajlott.

Édesapja nyomdokát követve, és Bereczki Máté *„Gyümölcsészeti vázlatok”* művét tanulmányozva faiskolát létesített a vágóhíd melletti üres területen. Alma- és körtemagvakat vetett, a surjákat (az alanyokat) maga oltotta be a nemes oltóvesszőkkel. Felesége kötözte az oltványokat. Mindegyik beoltott csemete számára külön fatáblácska készült. A falu népe előszeretettel vásárolta meg ezeket a facsemetéket.

Hitelből megvásárolt egy 9 katasztrális holdas termőföldet, azt a nyulak kártétele ellen körülkerítette, és betelepítette az általa oltott gyümölcsfákkal. Amíg a fák kicsik voltak, zöldségvetőmagot termelt a gyümölcsös kertjében, mert a felvett hitelt és a kamata törlesztését négy gyermek neveltetése mellett csak a tanítói fizetésből nem lehetett volna kigazdálkodni. Sok-sok nap hajnaltól estig tartó munkájába került, amíg a gyümölcsös termőre fordult, amelyet a helybeliek „Dáczer-kert”-nek neveztek el.

A termelt gyümölcsei kelendőek voltak a helyi piacon. A gyümölcsös első terméséből kifizethette a vásárlására felvett hitelt. Eddig teremhetett a kert az ültetőjének… Mint „kulák”-ot berendelték a tanácsházára, és a falu megbecsült öreg tanítójának órák hosszat kellett állva várakoznia, míg ügyintézésre bebocsátották az akkori tisztviselők. Gyümölcsösét államosították. Dáczer tanító halála után két-három évvel a gyönyörű gyümölcsfáit mind kivágták.

Dáczer Károly magas színvonalon szőlészkedett, borászkodott. Méhrajokat fogott be. Vásárolt egy nagyboconádi kaptárt, és annak mintájára maga készítette el a többit a szaporodó méhcsaládok számára. Méhészeti szakcikkeket írt. Sokan jöttek a Dáczer-házhoz a minőségi borért, mézért. Tenyésztett postagalambokat is. Alapító tagja volt a helyi hitelszövetkezetnek, melynek ügyvivői feladatkörét is vállalta.

Tengersík vidéken élte le dolgos életét, a hegyek között, patakok mentén született és felnőtt Dáczer tanító úr. Idős korában Irén leányával még visszajutott Máramarosszigetre, de oda, ahol boldog gyermekkorát töltötte a lezárt akkori román-szovjet határ miatt nagy fájdalmára nem mehetett el. A hegyek, folyók látványa után egész életében vágyott.

Hosszú életének legfontosabb, legeredményesebb munkája a tanítás volt. Nagy tisztelet és szeretet vette körül lakóhelyén. Tanítványai felfelkeresték évtizedek múltán is. Lényéből sugárzott a szeretet és a jóság.

1969. május 14-én rövid szenvedés után halt meg. A kunágotai római katolikus temetőben nyugszik.

Unokája, CSATHÓ ANDRÁS JÁNOS
Battonya

DANI KÁROLY (Vaja, 1942. május 10. – Vaja, 2007. október 30.): tanító.

Dani Károly életében Vaja a kezdet és a vég, a szülőföld, amely elindít, hazavár és végső nyugalmat ad. Hazahívta, hogy a nevelés-oktatás nehéz, de felemelően nemes feladatával bízza meg. Károly ezt nagy hivatástudattal el is végezte.

Földműves családban született, édesapja Dani Péter (suszterkedett is), édesanyja Vaszlovics Borbála. A szülők nagy családjuknak (ahol a tízből hetedik gyermek volt Károly) szeretetteljes otthont teremtettek. A meleg családi otthon biztonságában tanulták meg a gyermekek a szülők és testvérek iránti szeretet érzését, amelyről madame Curie (Maria Sklodowska), kétszeres Nobel-díjas lengyel tudós azt tartotta: *„A családi összetartozás érzése mégiscsak az egyedüli érték a világon.”* A Dani testvérek ennek megfelelően éltek, szerették és segítették egymást. A továbbtanulás anyagilag nehéz éveiben is bizton számíthattak egymásra. István támogatta Károlyt, ő pedig Sándort. Családjukban többen szereztek pedagógus diplomát, egyikük pedig református lelkész lett. A szerető családi otthonban töltött gyermekévek alapozták meg Károlyban a természet-, növény- és állatszeretetet, a fizikai munka megbecsülését, kialakítottak sok hasznos gyakorlati ismeretet, készséget. A nagy családban tanulták meg a gyermekek a családi összetartozás érzését, a felelősséget egymás iránt, a közös játék és a közösen végzett munka örömét.

Az általános iskola elvégzése után, 1956-ban Károly a nyíregyházi Állami Tanítóképző Intézetbe nyert felvételt, amelyet sikeresen elvégzett. Nagy tisztelettel és szeretettel emlékezett vissza egykori tanáraira: Dohanics János matematikatanárra, osztályfőnökére, későbbi osztályfőnökére, a ma is élő dr. Szabó Józsefre és dr. Kiss Lajos igazgató úrra, akiknek köszönhetően vált belőle a lélektan és a családi nevelés elkötelezett híve.

Móricz Zsigmond Túristvándit nevezte jellemformáló kohónak az „Életem regénye” című önéletrajzi művében, Károly számára ez a kohó a tanítóképző intézet és a kollégium: az elsős (többnyire falusi) gyermekekből művelt, sokoldalú feladat elvégzésére alkalmas, kulturáltan viselkedni és helyesen beszélni tudó tanítókat, „lámpásokat” nevelt. Olyan közösségi szellemet formált, amely egész életükben meghatározó volt.

Az 1961-ben képesítőzött osztály (amelynek tagjai tavaly, 2011-ben kapták meg az aranydiplomát) élő kapcsolatot ápol. Rendszeresek az osztálytalálkozók, amelyeket más-más helyen (a soros rendező osztálytárs lakóhelyén) tartanak. Még az elhunyt osztálytársaik feleségét is meghívják. Így 2003-ban Károly is a feleségével együtt kiváló házigazdája volt a vajai osztálytalálkozónak. Máig emlékezetes a szívélyes fogadtatás, Károlyék saját termesztésű finom csemegeszőlője és barackja, látogatás a Vay Ádám Múzeumban a házigazdák idegenvezetésével, valamint a hagyományos Himnusz-éneklés. A volt képzős fiúk tudnak és szeretnek énekelni!

A tanítóképző befejezését követően Károly *Ófehértón*, majd ***Laskodon, Flóra-***, ***Boglya-*** és ***Rákóczitanyán***, ***Nyírmadán*** nevelte és oktatta kis tanítványait, végül 1966-ban szülőfalujába, ***Vajára*** hívták. Pedagógiai munkásságával rácáfolt a latin mondásra: *„Nemo propheta in patria sua.”* (Senki sem próféta a maga hazájában), ugyanis Vaján (amely pár éve városi címet kapott) Dani Károly tanító úr személyét nagy tisztelet, elismerés és megbecsülés övezi.

1970-ben feleségül vette Éles Erzsébet biológia-rajz szakos tanárnőt. Gyermekeik: Vid (1971) és Boglárka (1977) szintén pedagógusok lettek. Fiuk családja a Jászságban él, lányuké pedig Leveleken. Boglárka nem pedagógus munkakörben, hanem német tolmács-fordítóként dolgozik.

A tanyai iskolákban a kevés gyerek miatt összevont tanulócsoportokban folyt az oktatás. Több osztály egy tanteremben, egy időben való eredményes foglalkoztatása minden körülményt mérlegelő szervezést és alapos szakmai, módszertani felkészültséget kíván a tanítótól. Károly megfelelt a kihívásoknak. Nyírmadán és Vaján már osztott iskolában, jobb körülmények között folytatta a munkáját. 1976-ban a Rákóczi-évfordulón lelkesen végezte a nagyszabású rendezvénysorozatból a ráeső feladatokat. Élte a tanítók akkoriban szokásos életét, tanított és ő maga is tanult, hogy megfeleljen az egyre növekvő követelményeknek. Buzgalmából még rendezői képesítés megszerzésére is futotta.

Szabad idejében igazi népművelőként tevékenykedett: színielőadásokat, munkás dalköröket, zenei és másfajta vetélkedőket tartottak. Feleségében ebben is igazi segítőre, munkatársra talált. Mosolyogva mesélték, hogy ponyvás teherautók platójáról sok-sok gyertya fénye mellett adtak elő színdarabokat, verses, zenés műsorokat a tanyán élőknek. Arra a bizonyos lakatlan szigetre, hogy magányát ellensúlyozza, verseskötetet és hangszert vitt volna, hiszen a verseket és a hangszeres zenét nagyon szerette. A különböző vetélkedőkről a tanítványai soha nem tértek haza üres kézzel. Büszke volt rá, hogy a vajai kastélykertben furulyaegyüttesük próbáját volt köztársasági elnökünk, Göncz Árpád is kedvtelve hallgatta. Esténként a dolgozók esti iskolájában tanított. A falu szellemi mindeneseként segítette a felnőttek ügyes-bajos dolgainak intézését. Akkor még nehezebb volt eligazodni a hivatalok útvesztőiben. Az elvárásoknak megfelelően részt vett iskolája úttörő szervezetének életében, sokat táboroztatott. A Népfront-mozgalom munkáját szervezte. Kiváló kapcsolata volt a vajai emberekkel. Minden családot név szerint ismert, hiszen generációkat tanított. Tekintélye volt, hallgattak rá, tanácsot kértek tőle. A pályájuk kezdetén kapott szolgálati lakást egy saját erőből felépített családi ház váltotta fel. Kertjüket mintagazdasággá fejlesztették.

2003-ban vonult nyugállományba feleségével együtt. Kedvenc időtöltésük az olvasás maradt, és a tv-nézésre is több idő jutott. Családi boldogságban, anyagi biztonságban, köztiszteletben éltek, az árnyékot csak az olykor-olykor jelentkező egészségi problémák jelentették. A ragyogás, a fény az unokájuktól, a fiuk gyermekétől jött. A gyermekek őszinte lelkületével várták az ünnepnapokat, hogy együtt lehessenek unokájukkal. 2005-ben tragikus hirtelenséggel meghalt a felesége, ez olyan veszteség volt Károlynak, amelyet nem tudott feldolgozni. Megromlott az egészségi állapota, sérve és érrendszeri betegsége súlyosabbá vált, és 2007. október 30-án elhunyt. Boglárka lányuknak 2010-ben született meg a kislánya, de második unokájuknak, sajnos, már nem örülhettek. A sors nem volt kegyes a Dani-házaspárhoz, nem részesítette őket nyugodt, derűs nyugdíjas években. Záruljon az arcképvázlat Dani Károly vezérlő ars poeticájával: *„Aki nem ég, az nem tud gyújtani."* Ő ilyen hőfokon nevelt és tanított.

Az 1960-ban érettségizett huszonnégy fős osztályból ma tizenhatan élnek. Az erős, egyenes törzsű fa (amelyhez dr. Szabó József, nyugalmazott főiskolai tanár, egykori képzős osztályfőnökük hasonlította szeretett osztályát) ágai töredezni kezdtek. A Pedagógusok arcképcsarnoka 2012. évi kötetében három „letört ágról" emlékezünk meg. Ők: Dani Károly, Jung György, Kiss Zoltán. Emléküket tisztelettel őrizzük.

Források:

- Csatáriné Dani Boglárka és Dani Mária visszaemlékezése
- Nagy András (volt képzős osztálytárs) írása az „Ezren az Unióba" című megyei kiadványban
- A szerző több évtizeden át tartó kapcsolaton alapuló emlékei

Osztálytársának a felesége,
KOVÁCS SÁNDORNÉ TÖRÖK MÁRIA KATALIN
Kisar

DANI KÁROLYNÉ Éles Erzsébet (Rohod, 1946. november 13. – Nyíregyháza, 2005. augusztus 14.): általános iskolai tanár.

Földműves családban született, édesapja Éles Márton, édesanyja Éles Irma (a vezetéknév megegyezése véletlen egybeesés). Amikor Erzsébet pár hónapos volt, édesanyja meghalt. Édesapja később újra megnősült, Helmeczi Ilona édesanyaként szerette, nevelte Erzsébetet. Ebből a házasságból két féltestvére született: Ilona, aki Őrben óvónő és István, ő Németországban él.

Erzsébet jól tanult az általános iskolában, Rohodon. Tanulmányait a nyíregyházi Kölcsey Ferenc Gimnáziumban folytatta. Már itt megmutatkozott érdeklődése a képzőművészet iránt. Innen egyenes út vezetett az Egri Tanárképző Főiskola biológia-rajz szakára. A diploma megszerzése után ***Egyek*** nagyközséget választotta első munkahelyéül, s később, 1969-ben került ***Vajára***, ahol egy év múlva Dani Károly felesége lett. Gyermekeik: Vid (1971) és Boglárka (1977) szintén pedagógusok lettek. Fiuk családja a Jászságban él, lányuké pedig Leveleken. Boglárka nem pedagógus munkakörben, hanem német tolmács-fordítóként dolgozik.

Erzsébet a szaktárgyait alapos, széles körű és naprakész tudással és változatos módszerekkel tanította. A témához illesztette a módszereket, hol frontálisan, hol csoportmunkában foglalkoztatta a tanítványait. A tanterem ablakában virágok nyíltak, magvak csíráztak, de a tanulókat is bevonta az előkészületekbe: sokszor hozatott velük otthonról is növényeket vagy növényi részeket. Nagy gondot fordított a biológiaszertár rendjére, fejlesztésére, felszerelésének bővítésére. Iskolájában a Föld napján évente megemlékezett a bolygónkról, ismertette a természettudomány új eredményeit, hangsúlyozta a környezetvédelem fontosságát, lebontva az elméletet a mindennapi életünkben megvalósítandó teendők láncolatára. A madarak és fák napjára szervezett tanulmányi kirándulások programját gondosan állította össze, kapcsolta a tananyaghoz, egyeztetett a kollégákkal. Tudatosította a tanulókban, hogy 1902-ben a világon először Magyarországon emlékeztek meg a madarakról és fákról, az állatvilág és növényvilág fontosságát hangsúlyozva. Rajzszakosként az ő vállán nyugodott a szemléltető anyagok és dekorációk készítése az iskolai műsorokhoz, rendezvényekhez. Ötletesen kapcsolta a rajzpályázatokat a különböző évfordulókhoz. Több tanítványa pedagógus pályaválasztását inspirálta.

1976-ban a vajai iskola II. Rákóczi Ferenc születése 300. évfordulójának méltó megünneplésére rendezvények és emlékünnepségek sorozatával készült. Ennek az előkészítésében és lebonyolításában a Dani házaspár tevékenyen vett részt. Az ország szeme Vajára irányult a nevezetes évfordulón. A Vay-család nevét a XIV. században a lakóhelye után kezdte használni. Így a község neve és a nemesi család neve összefüggnek. Vaja büszke rá, hogy a volt Vay várkastély a Rákóczi-szabadságharc idején jelentős szerephez jutott. II. Rákóczi Ferenc két alkalommal (1703-ban és 1711-ben) járt itt, és fontos tárgyalásokat folytatott.
A fejedelem kétszeri vajai látogatását az épület falába helyezett emléktáblák is megörökítik. Ennek emlékére a fejújított várkastélyban 1964-

ben került sor a Vay Ádám (a fejedelem udvari marsallja, Munkács várának, a jászoknak és kunoknak a főkapitánya) nevét viselő múzeum állandó kiállításainak megnyitására. „Az igaz hűség örök mintaképe” – ez is olvasható Vay Ádám síremlékén. Dr. Köpeczi Béla, a Rákóczi-kor neves kutatója ünnepélyes keretek között nyitotta meg a múzeum állandó kiállításait.

Erzsébet eredményesen szervezte a községi vöröskeresztes csoportot, amelynek 105 felnőtt tagja is volt. Tevékenyen részt vett a véradások szervezetében. Sok felnőttet bevont a karitatív munkába, jótékonysági rendezvényekbe. Helyi vöröskeresztes titkárként végzett kiemelkedő munkájáért több elismerést kapott a megyei és országos vezetőségtől. A községi Nőtanács elnöki feladatkörét is betöltötte. Az akkori elvárásoknak megfelelően a férjével együtt bekapcsolódott az úttörő- és a Népfront-mozgalom szervezésébe. Emlékezetesek a férjével közösen vezetett nyári táborozások. Szabad idejében népművelő férjének igazi munkatársa, segítője volt. A színielőadások jelmezeiért, színfalaiért, egyéb dekorációért, kellékekért ő volt a felelős. Megtervezte a színpadi látványt, meg is valósította.

Felettesei elismerték Erzsébet kiemelkedő oktató-nevelő munkáját, sokrétű, eredményes kulturális és társadalmi tevékenységét. 1984-ben Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült. Számára a legnagyobb örömet a hálás tanítványok szeretete jelentette. Az „Ezren az Unióba” című megyei kiadvány szerkesztő-riporterének meghatottan beszélt munkásságának utolsó szakaszáról, arról a tíz évről, amikor értelmi fogyatékos gyermekeket tanított. Ez igazi kihívást, komoly pedagógiai munkát jelentett számára, hiszen nap mint nap türelemmel, tapintattal, szeretettel, empátiával kellett közeledni a sérült gyermekekhez. A siker, az eredmény pedig lassan mutatkozott.

Honnan merített Erzsébet ehhez és valamennyi munkájához erőt, kitartást, derűt és optimizmust? A biztos családi háttér, sikeres gyerekeik jelentették a támaszt, az olvasás, a műalkotásokban való gyönyörködés és a kertészkedés a kikapcsolódást. A férjével 1969 óta egy munkahelyen, a vajai iskolában dolgoztak, szabad idejükben is együtt tevékenykedtek a község (majd város) társadalmi, kulturális életében, nyugállományuk is egyszerre kezdődött 2003-ban. Boldog, elégedett emberek voltak, az árnyékot csak az olykor-olykor jelentkező egészségi problémák jelentették. A ragyogás, a fény az unokájuktól (a fiuk gyermekétől) jött, alig várták, hogy együtt lehessenek vele.

Erzsébet tragikus hirtelenséggel távozott az életből 2005-ben, halála a családja számára pótolhatatlan veszteség, örök fájdalom.

Erzsébet látta és megélte a tanári pálya összetettségét, sokoldalú, remek tanár volt, hasonló ahhoz a típushoz, akit Gyergyai Albert (l. a Pedagógusok arcképcsarnoka 2011-es kötete mottóját) így jellemez:

„A tanári pálya minden más pályánál tágasabb, határtalanabb, s mint a Nílus termékeny vize, túlárad saját partjain. A jó tanár nemcsak pedagógus, hanem kertész, filozófus, esztétikus, lélekbúvár, művész és mesterember egy személyben, s nemcsak tudását közvetíti – bár ez sem kevés –, hanem példát ad, jellemet formál, ültet, gyomlál, olt és szemez, mint a kertész, életet visz a könyvekbe, a könyveken keresztül a tanításba, állandó és eleven hidat épít az eszmény és a mindennap, az elvontság és a tapasztalás közé.”

Források:

- Csatáriné Dani Boglárka és Dani Mária visszaemlékezése
- Nagy András írása az „Ezren az Unióba” című megyei kiadványban
- Molnár Mátyás: Vay-várkastély (Szabolcs-szatmári múzeumi füzetek 2.)
- A szerző több évtizeden át tartó kapcsolaton alapuló emlékei

Férje osztálytársának a felesége,
KOVÁCS SÁNDORNÉ TÖRÖK MÁRIA KATALIN
Kisar

DEMJANOVICH EMIL (Viszló, 1922. július 20. – Nyíregyháza, 2002. október 27.): néptanító, általános iskolai tanár, igazgató.

Édesapja, Demjanovich Gyula kántortanító volt. Édesanyja, Kletz Gizella nem dolgozott foglalkozásszerűen, az ő élete arról szólt, hogy nagy szeretettel nevelte az igen szegény körülmények között élő családot, a hat gyermeket. Néhány évig ún. árvaházban nevelkedett, de a szegénység ellenére ő mindenképpen tanulni akart. Az 1938/39-es tanévtől Nyíregyházán a Magyar Királyi Állami Líceum diákja lett, majd az 1941/42-es tanévtől a Kiskunfélegyházi Magyar Királyi Állami Tanítóképzőben tanult tovább. Itt kapta meg 1944. április 27-én első diplomáját mint népiskolai tanító.

Pályáját ***Beregszászon*** kezdte, majd 1947. február 10-én kinevezték a ***Hosszúháton*** lévő iskola vezetőjének.

Ez év augusztusában házasságot kötött a jómódú, polgári családból származó Lehoczky Lenkével, aki feladva a városi kényelmet támogatta férjét a pályakezdés minden nehézségében. Nagy lelkesedéssel vetették bele magukat az oktatásba és a tanya életébe. Összevont tanulócsoportban folyt a tanítás, hiszen a tanulói létszám az első osztályostól a nyolcadikosig is alig tett ki egy normál osztálylétszámot. Nagy türelemmel és jó pedagógiai érzékkel, jól szervezett foglalkoztatással ő ezt a feladatot kiválóan megoldotta. Felesége pedig – a tanyasi emberek kedves, segítő támogatásával – beletanult a gazdálkodásba. Mindketten nagy szeretetnek örvendtek, olyan volt ez a tanyai közösség, mint egy család. A tanító úr rövidesen a tanya mindenese lett. A város távolsága miatt sok mindent „bevállalt". Ő mérte a vérnyomást, injekciózta a cukorbetegeket, megkereste az otthonról elcsatangoló gyerekeket. Ha kellett, kihúzta a kisiskolások lógó fogait, mentőt hívott, ha szülni készült egy asszony, és segített a mentősöknek a mentésben, amikor néhány tanítványa elszökött otthonról, és egy II. világháborús lövedékkel játszva megsérült a Dorogi-erdőben. Közben bővült a család, 1948-ban megszületett első gyermekük, Lenke, aki később, apja nyomdokait követve, szintén a pedagóguspályát választotta élethivatásul. Második gyermekük, Emil, 1951-ben született, ő a műszaki pályát választotta.

Közben a tanyán lassan fogyatkozni kezdett a gyereklétszám, és több tanyai iskola összevonása után a ***Benkő-bokori*** és a ***Kisteleki-szőlőben*** lévő iskola igazgatójaként központi irodát kapott az Nyíregyházi 4. sz. Általános Iskola egyik helyiségében. Innen járt ki Panni robogóján az iskolákba, mert a család ekkor már a városba költözött.

A hatvanas évek közepén a Ságvári telepen egyre több lakóház, családi ház és ipari létesítmény épült. A megnövekedett lakossággal természetesen nőtt a gyermekek száma is. Így ***Nyíregyházán a Bolyai téri*** iskola addig meglévő termei már kevésnek bizonyultak. Megkezdődött hát az új, emeletes iskola építése.

Ő kapta a megbízatást és később a hivatalos kinevezést is, hogy legyen az intézmény igazgatója. Ez új fejezetet nyitott az életében. A kezdetektől figyelemmel kísérte az építkezést, szívén viselte a kivitelezést. Az 1967/68-as tanévet az ő igazgatásával kezdte meg a ***7. számú általános iskola*** 14 nevelőből álló tantestülete. Az udvart gyönyörűen parkosították, pihenőpadokat helyeztek az árnyas fák alá, ahol nem járda volt, ott mindenhol virágok pompáztak, és még salakos focipálya is lett a fiúk örömére. Mindezekből a munkákból a gyerekek, tanárok és persze az igazgató bácsi is lelkesen kivette a részét. Az iskolát teljesen magáénak érezte, gyakran tanítás után még körbejárta a termeket, folyosókat, rendet és tisztaságot követelt. Még a vadász-hobbijából megmaradt trófeákat, az általa lőtt, kitömött madarakat is az iskolának adományozta. Így aztán az emeleti aulában hol egy bagoly, hol egy mókus nézett a gyerekekre.

Az oktató-nevelő munka színvonala mellett nagy hangsúlyt helyezett a sport szeretetére, a szabadidő hasznos és vidám eltöltésére. Nyaranta táborokat szervezett a Hernád partjára, és bár felesége ekkorra már könyvelőként, felelős munkakörben dolgozott, a szabadsága mindig a „táboré" volt. Ő volt ugyanis a tábori szakács. A hernádszurdoki sátrazások, túrák, pecázások és tábortüzek hangulata, élménye még sok régi diák emlékében él.

Az iskolavezetéssel járó felelősségteljes munka lelkiismeretes végzése mellett gondot fordított a személyes továbbképzésre, tanulásra. A Nyíregyházi Főiskolán 1972-ben történelem szakos tanári diplomát szerzett. Aktív közéleti személyiség volt, mindig fontos volt számára iskolája, de a város oktatásügye is.

Munkájáért 1975-ben megkapta a Pedagógus Szolgálati Emlékérmet, majd 1977-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesült. Nyugdíjba vonulása előtt egy évvel még újra Pedagógus Szolgálati Emlékérmet kapott. A 7. számú Általános Iskola igazgatójaként 1982-ben megkezdte nyugdíjas éveit. Nagy ünnep és öröm volt számára, hogy 1994-ben átvehette aranydiplomáját. A nyugdíjba vonulás azonban nem jelentette számára a teljes visszavonulást. Az Arany János Gimnázium és Általános Iskolában néhány évig a személyzeti munkát segítette, az ügyeket intézte Szondy György igazgató mellett. Ebben az intézményben is, mint mindenhol, ahol megfordult, úgy emlékeznek rá, mint a megbízhatóság, a jókedv, az optimizmus emberére.

Mi is mint családtagok így emlékezünk rá. Mindig a jó oldalát fogta meg a dolgoknak, a nehézségek idején is megmaradt bizakodó jókedve. Türelemmel és szeretettel segítette idősebb korában már beteges feleségét, nagy játékmester és mesélő volt. Óráin a tanítványai, de később unokái is szívesen hallgatták háborús éveiről, kalandjairól szóló beszámolóit. A II. világháborús nehéz katonai lövegből készített öngyújtóját még most is őrzik unokái.

Kiváló pedagógus, jó és gondoskodó férj és szuper nagyapa volt. Nem lenne teljes a kép az ő színes, sokoldalú egyéniségéről, ha kimaradna az emlékezésből, hogy a felnőtt közösségeket is remek érzékkel szervezte. Már fiatal korában kiderült rendkívüli zenei tehetsége, gyönyörűen hegedült. Ezt kihasználva már a 60-as években összetoborzott egy pedagógus zenekart. Szinte legendák keringtek róluk, hogy egy szekérre felpakolva a hangszereiket elindultak „szerenádozni". Kivételes élmény volt, hogy az akkor még szokásos május elsejei szerenádot ők adták a feleségeiknek. Kollégái ma is szívesen emlékeznek a jó hangulatú tantestületi kirándulásokra, közösségi programokra.

Végezetül két korabeli újságcikket idézünk, amelyekben tömören és szeretettel foglalják össze, hogy Demjanovich Emilre mint pedagógusra, mint emberre, mint a Kertváros köztiszteletben álló emblematikus személyiségére hogyan emlékeznek az emberek.

„Emlékezünk …szeretett volt igazgatónkra és városrészünk mindenki által tisztelt és becsült Demjanovich Emil bácsijára, aki 2002. október 27-én távozott el közülünk. A sors kegyetlensége folytán nem érte meg, hogy az iskolánk 35. éves évfordulóján ő mondhassa el a köszöntőt, hiszen alapító igazgatója volt az 1967-ben megalakult intézményünknek… Nyugdíjas éveiben sem szakította meg kapcsolatát volt munkatársaival, tanítványaival. Lelkesedése, humánuma példaként kell, hogy álljon minden pedagógus előtt. Kollégái és tanítványai szeretettel emlékeznek történeteire, mosolyára, humorára.." (A *Kertvárosi Általános Iskola dolgozói és tanítványai)*

„Gyászolnak Kertváros lakói

Megdöbbenéssel vettük tudomásul, hogy az örökifjúnak számító, szeretve tisztelt volt igazgatónk, Demjanovich Emil életének 81. évében csendesen elhunyt.

Gyászoljuk, mert szerettük. Szerettük, mert szigorú volt, szerettük, mert igazságos volt, szerettük, mert jó pedagógus volt, szerettük, mert jó humorú volt, szerettük, mert ő is szeretett. Szerette az értelmes felnőtteket, szerette a tudásra szomjas, de vagány gyerekeket, szerette a gyámolításra szoruló elesetteket. Szerette kedves iskoláját, szerette szűkebb környezetét, a Kertvárost, ahol ő igazi »lámpás« volt. Szerette az embereket, szerette a természetet, szerette a vadászatot, mi pedig szerettük hallgatni vidám vadásztörténeteit. Megtanított bennünket a pontosságra, a türelemre, a fegyelemre, a kitartásra, az élet szeretetére. Sokat gazdagodtunk általa, s most szegényebbek lettünk nélküle. Tisztelettel hajtunk fejet emberi nagysága előtt, s fájó szívvel búcsúzunk Emil bácsitól." *(A Kertvárosi Általános Iskola tantestülete és dolgozói)*

Források:

- Hivatalos dokumentumok, diplomák, oklevelek, kitüntetések

- Kertvárosi Krónika c. kiadvány (Nyíregyháza, 1993.)
- Visszapillantás az elmúlt 30 évre c. kiadvány (Arany János Gimn. és Ált. Isk. 2006. Emil bácsi c. cikk 1987-ből)
- Kelet-Magyarország c. napilap 2002. október, november

Gyermekei,
DEMJANOVICH EMIL és DEMJANOVICH LENKE
Nyíregyháza

DOMOKOS PÁL (Hajdúszoboszló, 1927. január 24. – Debrecen, 2009. december 26.): tanító, tanár, általános iskolai igazgató.

Bármilyen szakmát, hivatást veszünk figyelembe, kevesen vannak olyanok, akik harminc évig ugyanazon a munkahelyen igazgatói beosztásban dolgoznak. Domokos Pál ilyen volt, pedig indíttatása nem erre predesztinálta.
Egyszerű családból származott, apja rendőr, anyja háztartásbeli volt. Ketten voltak testvérek. Az elemi és a polgári iskolát szülővárosában végezte. Utána a debreceni Református Kollégium Tanítóképzőjébe jelentkezett, ahol 1941-ben kezdte meg tanulmányait. Ez az iskola – bevallása szerint – az ilyen egyszerű család gyermekének is elérhető volt. Büszke volt arra, hogy híres, nagy elődök nyomdokain ő is koptathatta az ősi padokat. Olyan társakkal tanult együtt, mint Vass Lajos, Szathmáry Károly, akik később sok dicsőséget szereztek hazájuknak. 1946-ban kapott népiskolai tanítói oklevelet. Ebben az évben halt meg édesapja.

A tanítóképző elvégzése után nem kapott állást, így nővérének segített, aki dajka volt egy óvodában. Minden kisegítő munkát elvégzett az óvoda körül. 1947-ben két tanyai pedagógusi állást hirdettek meg Hajdúszoboszlón, de ő nem kapta meg egyiket sem. Aktív futballista volt, és a város nagyjai attól féltek, hogy a labdarúgás a tanítás rovására ment volna. A sikertelen pályázat után egy fűszer- és vegyeskereskedésben helyezkedett el, ahol kiszolgált, árut szerzett be és könyvelt. Három évig dolgozott itt, és végül ***Püspökladányban a Petritelepen*** kapott tanítói állást, ahol két év után már igazgatóhelyettes lett. Jó kollégák, egyszerű gyerekek vették körül, és nagyon jól érezte magát. Végre azt csinálhatta, amit tanult! 1955-ben hazahívták ***Hajdúszoboszlóra***. Akkor alakult meg a ***3. sz. Általános Iskola.*** Beosztott tanítóként kezdett itt dolgozni, de három év múlva már megválasztották az iskola igazgatójának. Ezt a tisztséget aztán ő viselte egészen nyugdíjba vonulásáig, harminc éven keresztül.
Úgy érezte, ehhez a feladathoz kevés a szakmai ismerete, és beiratkozott a Kossuth Lajos Tudományegyetem pedagógia-pszichológia szakára, ahol jeles eredménnyel végzett.

1960-ban megnősült, felesége is pedagógus.
A házasságból egy fiuk és egy lányuk született, mindketten ugyanazon az egyetemen végeztek, ahol ő is tanult.
Az egyetemi diploma megszerzése után, részben egyik tanára hatására, akit példaképének tekintett, megpróbált iskolája pedagógusaival új, korszerűbb utakat keresni a tanításban, nevelésben. Bevezették többek között az interpellációs rendszert. Havonta fórumot tartottak az egész iskolaközösség részvételével, ahol a tanulók felszólalhattak, kérdezhettek, beleszólhattak az iskola életének alakulásába. Sokat követelt a kollégáitól, de ő járt elöl a megvalósításban. Állandóan fejlesztette szakmai ismereteit, akarata, elszántsága példaértékű volt. Akadt konfliktusa nem egyszer kollégákkal, városi vezetőkkel, de azt elismerték, hogy minden, amit tett, az iskoláért, a tanulókért történt.

Pedagógiai tevékenysége mellett a mozgalmi munkában is aktívan részt vett. Komolyan vette és vetette munkatársaival is az úttörőmozgalmat. Mint párttag a pártmunkát is őszinte odaadással végezte.

Segítette az iskolában folyó sportéletet is, mert tudta, hogy a tanulók egészséges testi és szellemi fejlődése nagyon fontos. Ő maga is sokáig futballozott, igen tehetséges játékos volt. Később is figyelemmel kísérte Hajdúszoboszló futballéletét, évtizedekig tagja volt a Hajdúszoboszlói Öregfiúk Klub csapatának, melynek alapító tagjai között szerepelt.

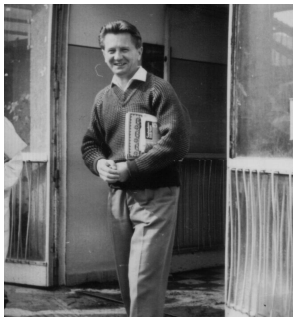

A lelkes, fiatal igazgató élete legszebb korszakában, a '60-as években

1988-ban vonult nyugdíjba nagy tervekkel a nyugdíjas évekre, amelyeket egyre szaporodó betegségei és ezzel együtt mindjobban eluralkodó befelé fordulása meghiúsított. Nagy fájdalomként élte meg, hogy iskolája, amelyért aktív korában annyit harcolt és dolgozott, megszűnt. Nyugdíjas éveinek legnagyobb öröme volt 2005-ben kis unokája megszületése. Attól kezdve szinte minden gondolatát ő töltötte ki. Egészségügyi és családi okok miatt 2009-ben Debrecenbe költözött feleségével.

Három évtizedes igazgatói munkássága alatt és után sok díjjal, kitüntetéssel ismerték el kiváló munkáját:

- Kiváló Úttörővezető (1972)
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1972)
- Emléklap – A gyermekekért (1979)
- Úttörővezető Érdemérem (1979)
- Munka Érdemrend bronz fokozata (1980)
- Maróthi György-díj (1984)
- A gyermekekért – Érdemérem (1986)
- Díszoklevél Hajdúszoboszló sportjáért végzett kiemelkedő teljesítményéért (1988)
- Pedagógus Szolgálati Érdemérem (1988)
- Arany Oklevél (1996)
- Gyémánt Oklevél (2006)
- Gönczy Pál-díj Hajdúszoboszló Város Pedagógiájáért (2008)

Ennek az utolsó díjnak az átadásakor a következő méltató mondatok is elhangzottak:
„Azon idős pedagógusok egyike ebben a városban, akiknek neve hallatán tisztelettudón és büszkén emlékeznek vissza egykori iskolájukra és annak igazgatójára, az életútjukra bocsátott nebulók... Valódi napszámos és fáklyavivő volt, aki megérdemli a kiemelkedőknek szóló elismerést."

A Gönczy Pál-díj átvétele 2008-ban

Azonban még a díjaknál is jobban örült azoknak az elismeréseknek, amelyeket kollégái írtak, mondtak róla. Néhány ezek közül.

Császi Gyuláné orosztanár, a következőket írta róla:
„Egy nagyon jól képzett, felkészült, ízig-vérig pedagógus egyéniség, határozott, céltudatos, mindene az iskolavezetés céljának és feladatának a legjobb megvalósítása az iskolaélet minden területén. A követelményrendszer mércéjét mind kollégái, mind saját részére igen magas szintre emelte, pedáns, pontos, rendszerető, követelő, a gyermeket tiszteletben tartó, szigorú, ha szükséges, segítőkész ember volt, bár néha gondjaiba zárkózott magatartás is jellemezte."

Fazekasné Seri Katalin, egykori kolléganője, köszöntötte a Gönczy Pál-díj alkalmából:
„Nálad és Tőled tanultam meg a következetes, szeretetteljes szigorral, pontosan végzett munka ízét, melynek fókuszában mindig a tanítványok állnak."

Egykori kollégái a Gönczy Pál-díjhoz az alábbi sorokkal gratuláltak neki:
„Még ma is sokat gondolunk a Veled eltöltött évekre, és az általad kialakított munkastílust, értékrendet – bárhol is vagyunk – igyekszünk/igyekeztünk alkalmazni. A mi szemünkben mindig is a FŐNÖK maradsz!"

Hosszas betegség után 2009. december 26-án szívinfarktusban hunyt el.
Nemcsak családja, de munkatársai, ismerősei is szeretettel megőrzik emlékét.

Felesége, DOMOKOS PÁLNÉ
Debrecen

„A tanár nem varázsló, hanem kertész. Gondoz és ápol benneteket. Felnőni azonban nektek, magatoknak kell.”
(Erich Kästner)

F

FEHÉR JÓZSEFNÉ Csanádi Júlia (Hahót, 1927. január 30. – Nagykanizsa, 2006. február 16.): óvónő, gyógypedagógiai tanár.

Hatgyermekes földműves család legidősebb gyermekeként elemi iskolai tanulmányait Hahóton végezte kitűnő eredménnyel. Két év múlva különbözeti vizsgával a hőgyészi polgári iskola harmadik osztályába lépett, majd az iskolai elvárásoknak itt is kitűnően megfelelve a Kalocsai Érseki Óvónőképző Intézet igazgatója féldíjas növendékként vette fel az internátusba, és tandíjmentességet is kapott.
1947 júniusában óvónői oklevelet szerzett. Ezt követően egy évig beteg nagymamáját ápolta, majd 1948 szeptemberétől felvételt nyert a budapesti Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola I. évfolyamára.

Ösztöndíjas növendékként tanult mindvégig, és 1951 nyarán gyógypedagógusi oklevelet kapott.

Végzettsége után Fakospusztáról 1951 szeptemberében érkezett első munkahelyére, a ***debreceni Siketnémák Állami Intézetébe***.

Így őrzi az együtt töltött évek emlékeit egykori munkatársa, *Kincses Gyuláné:*
„A félénk mosolyú, törékeny fiatal lány igencsak idegenül érezhette magát a puritán cívisvárosban. Hová tűntek a szőlőkkel, szelídgesztenyével, tengernyi virággal benőtt hegyoldalak, a susogó fenyőerdők, a vidáman csobogó patakok, a friss alpesi levegő, s szívének oly kedves, ízes zalai tájszavak, … ?
De hiányérzeténél sokkal erősebb volt belső késztetése: beszédre tanítani a hallásuktól megfosztott néma gyermekeket.
Pedagógiai, óvónőképző intézeti tanulmányai, kitűnő emberismerete alapján egyben biztos volt: legyen az a gyermek halló, vagy hallássérült, közös tulajdonságuk a játékos mozgástevékenység. Lévén a beszéd a legfinomabb motorikus tevékenységek egyike, játékos formában kezdett a 8-9 éves második osztályos tanítványai fejlesztéséhez, a tantervi követelmények megvalósításához. Jelesül a hangos beszéd kiejtésének és tartalmi töltetének csiszolgatásához, szókincsük gazdagításához, tőmondatok alkotásához és a helyes beszédritmus megközelítéséhez. Ez utóbbira igen alkalmasak a táblára írt gyermekdalok, mondókák, kiszámolók, amelyek szövegét utánzómozgásokkal, tapssal, dobbal, cintányérral kísértek.
Másik nagyszerű felismerése volt az én-tudat kialakítását segítő, cselekvéseket ábrázoló leporellók alkalmazása: tizenkét alaptevékenységet bemutató fényképet készített

mind a tíz tanítványáról. (Áll, ül, sétál, eszik, iszik, ír, olvas, számol, beszél, játszik, mosakodik, alszik.) A levelezőlap méretű képeket felragasztotta a hajtogatott kartoncsíkokra. Ki-ki a saját képére mutatva tanulta meg az igealak egyes szám elsőszemélyű használatát. (Pl.: Én állok.) Ezt követően közvetlen szomszédjával képet cseréltek, egymás fényképére mutatva ismerkedtek meg az ige egyes szám második személyű alakjával (Te állsz.), majd egy távoli padtársával képet cserélve az igealak harmadik személyű használatával. (Ő áll.)

Számtalan játékos ötlete közül még egyre élénken emlékszem: az árnyképrajzolásra, amely egyben figyelem, türelem, együttműködési készség és kézügyesség-fejlesztő gyakorlat is. A lesötétített tanteremben egy gyermek tartja a rajztáblára erősített rajzlapot, a másik a lerajzolandó tárgyat – például a babát –, a harmadik hátulról zseblámpával megvilágítja a babát, a negyedik körülrajzolja az árnyképet. (Mindez vidám nevetés közepette!) Az így kapott ábrát megnevezik (baba), és mondatot alkotnak vele. (A baba áll.) Az így alkotott mondatot valamennyien leírják és a képet kiszínezhetik.

Az ötletekben gazdag, fáradhatatlanul tevékeny, kis tanítványai és munkatársai szeretetét és elismerését élvező Csanádi Júliából időközben Fehér Józsefné lett. Hazavárták az Alpok lankái, a vidáman csörgedező Kerka, s nem utolsósorban szeretett szülei és testvérei is.

Az 1953-ik év szeptemberében megszólaló csengő hívószavára már nem öltött fehérköpenyt, nem készített tanmenetet, nem írta meg a tőle megszokott részletes tervezetnek is beillő óravázlatokat. A családi fészket rendezgették a Lenti melletti Máhomfán, ahová rendre megérkeztek „fiókáik" – Józsika, Balázska és Zolika."

Gyermekei növekedtével egyre inkább erősödött benne a vágy hivatásának gyakorlására. 1959 októberétől a nyugdíjazásáig – 1982-ig – a ***nagykanizsai Kisegítő Iskolában*** tanított, ahol egy cikluson át igazgatóhelyettesként segítette a testület munkáját. S mint visszaemlékezésében írja: *„Szinte új életet kezdtem, amikor 1959 októberében a kisegítő iskola tanára lettem. Hálával és szeretettel gondolok mindig az ottani munkatársakra, akik szeretettel fogadtak és ténylegesen hozzásegítettek ahhoz, hogy nehéz életem ellenére is lelki egyensúlyomat megtartva, mindenkinek segítséget adva egyre tartalmasabban végezhessük a reánk bízottak előrehaladásáért végzendő munkánkat."*

Igazgatóhelyettesi feladata ellátásáról 1969-ben így ír az iskola akkori vezetője, *Tóth Ferenc*: „Munkájában szigorúan következetes önmagával, kartársaival és tanítványaival szemben. Az iskola szakmai továbbképzésének vezetője. Tanítási óráira példás alapossággal készül. Módszerei finoman árnyaltak, a közös munkára valamennyi tanulóját megnyeri."

1975-től kétéves komplex gyakorlati szemináriumot végez. Záródolgozatát *Az anyanyelvi nevelés helyzete, tapasztalatok a kisegítő iskolában* címmel készíti.

Értékelését a *továbbképző kabinet igazgatója* a következő sorokban adja:

„…Önmaga is vallja az anyanyelvoktatás megújításának szükségességét, melyet a kisegítő iskolára is vonatkoztat. Elméleti megalapozottsággal ad közre olyan gondolatokat, amelyekre csak sokéves gyakorlattal rendelkező nevelők tehetnek szert… Elméleti felkészültsége, szakmai munkája magas szintű. Mindennapi oktató-nevelő tevékenysége mellett készségesen vállal külön megbízatásokat: tankönyvpótló jegyzeteket készít, módszertani eljárásokat ad közre testületében, majd – mint volt logopédus – bekapcsolódik a beszédhiba-javító tanfolyam munkájába is."

Saját és kollégája gyermekeivel
(A □-el megjelölt kisfiú e névcikk szerzője)

A tanórákon túli szakköri foglakozásait az iskola tanulói szívesen látogatták. Gyakorolták az egyszerű kéziszerszámok balesetmentes használatát, a háztartásban adódó kisebb hibák megjavítását, kézimunkázást, üvegek befonását és a könyvek védelmét, a könyvkötészetet is. A sok praktikus ismeretet is adó foglalkozásain tanultakkal könnyebben kapaszkodhattak meg végzősei a gyakorlati élet különböző területén.

1974-ben készített minősítésében *igazgatója* megelégedettséggel rögzíti, hogy

„Fehér Józsefné igazgatóhelyettes pozitív hozzáállása, segítőkész kollegialitása nagymértékben könnyítette meg 1970-től a Kisegítő Iskola testülete oktató-nevelő munkája arculatának pozitív átformálását, az új követelményeknek

megfelelő fejlesztését. Az elért eredmények döntően az ő munkájának is köszönhetőek."

1982-ben – férje betegsége miatt – nyugdíjazását kérte. Annak elhalálozása után visszavárták régi iskolájába, ahol helyettesítőként, majd napközi otthonos tanárként még évekig dolgozott.

A családja körében mély hitéletet élő Fehér Józsefné többször részesült igazgatói elismerésben, 2001 augusztusában pedig fél évszázados szakmai tevékenysége koronájául az Eötvös Loránd Tudományegyetemen vehette át aranyoklevelét.

Nagymamaként már öt unokájának mesélt, és gyermekein kívül az ő szívük arcképcsarnokába is beírta magát – vallja e sorok írója.

Források: Munkahelyi, családi dokumentumok, visszaemlékezések.

Fia, FEHÉR BALÁZS
Eger

FÉNYES KÁLMÁN (Debrecen, 1899. május 19. – Debrecen, 1985. október 14.): tanító, igazgató, iskolafelügyelő.

Fényes Kálmán a csokalyi Fényesek leszármazottja. Csokaly egy kis község Nagyváradtól északra, Székelyhíd mellett; zömmel itt éltek elődei évszázadokon át. Apja – debreceni városi hivatalnok – nagyon fiatalon, 31 éves korában meghalt, így özvegy édesanyja, Porcziás Mária egyedül nevelte fel két fiú gyermekét, nagy szegénységben.

Tanulmányait a debreceni Református Kollégiumban végezte az iskola támogatásával. Tanítói oklevelének megszerzése után 1921-ben ***Biharkeresztesre*** választották meg tanítónak. Itt élt és működött 38 éven át egészen az 1959-ben történt nyugdíjba meneteléig. Több szaktanfolyamot is végzett: megszerezte az iskolán kívüli előadói, valamint a mezőgazdasági és az ipariskolai szaktanítói képesítést is.

Munkássága három fő csoportba sorolható: a szorosan vett oktatás, oktatásszervezés és irodalmi tevékenység.

Közel négy évtizeden át igen nagyszámú tanulót oktatott az ***általános iskolában, gazdasági továbbképzőben, az iparitanuló-iskolában és a dolgozók iskolájában.*** 15 éven át iskolafelügyelői tisztet is ellátott, számos bemutató tanítást tartott. Több éven át az ezüstkalászos tanfolyamok szakelőadója volt, gazdasági és közismereti tárgyakat oktatott.

Községében megszervezte az iparitanuló-iskolát, amelynek 30 éven át igazgatója volt. Megírta a Biharkeresztesi Iparostanonc Iskola első tíz évének (1926-1936) történetét, amit könyv alakban is megjelentetett. Összeállította az *„Alapismereteket terjesztő tanfolyam (norma) tanmenet"*-et. Ezt a megye rendeletileg nyomtatásban is kiadta. Pár éven át igazgatója volt a Biharkeresztesi Általános Iskolának is. Megalapította az Ifjú Vöröskeresztes lapot, aminek főszerkesztője volt. A rajzot tanító nevelők részére egész éves rajztanfolyamot szervezett.

Munkásságának jelentős részét képezte az irodalmi tevékenység. Összességében mintegy 200 közleménye jelent meg kb. 50 folyóiratban, ill. újságban. Ezek döntő többsége pedagógiai témájú, de van köztük sok egyházi, politikai, ifjúsági, szépirodalmi, szövetkezeti, iparosügyi vonatkozású is. Feladatának tekintette Biharkeresztes helyi értékeinek megőrzését. Összeállította és könyv alakban közzétette a *„Vitézek. Biharkeresztes hősei, hősi halottai"* című munkáját. A *„Tanítóírók és költők bokrétája"* című kötetekben több munkája is megjelent. Munkásságának elismerését jelentette, hogy az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság tagjai sorába választotta.

Dr. Rugonfalvi Kiss Csaba, egykori biharkeresztesi tanítvány így emlékezik:

„Kálmán bácsi nekünk rajzot tanított. Nagyon igazságos, de rendkívül szigorú volt. Most is hallom a kedvenc kifejezését, ha valamire felhívta a figyelmünket: *»Kéz úgy marad, fel a fej!«* Ezt naponta többször is hallottuk tőle. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy ha nem tettünk eleget a szigorú tanári felszólításnak, vagy rendetlenkedéssel zavartuk az órát, bizony kaptunk körmöst, de még nyakleveseket is. Lehet, hogy ezek nem voltak mindig »kivételes és indokolt« esetek, amikor természetesen kijárhatott egy-egy »makarenkói pofon«, de ezt a fegyelmezési módszert az ország nagyon sok iskolájában nagyon sok nevelő alkalmazta abban az időben. Nem emlékszem arra, hogy valamelyikünk apja vagy anyja felment volna az iskolába tiltakozni a fenyítés ezen módja ellen, sőt…

Van egy iskolán kívüli emlékem is. Kálmán bácsiéknak volt egy kertjük, ahol többször segítettünk gyümölcsöt szedni. Nemcsak az volt a »fizetségünk«, hogy ehettünk annyi gyümölcsöt, amennyit akartunk, hanem kaptunk csokoládét és Matild néni által készített süteményeket is. Kálmán bácsit szerettük és tiszteltük nagyon, mert szigorúsága ellenére kedves, egyenlő mércével mérő ember volt, soha nem tett különbséget gyermek és gyermek között.

Egy pilisi iskolatársam ma is őrzi azt az 1944-ben kiadott *A mi versbokrétánk* című versgyűjteményt, amit Kálmán bácsi szerkesztett és az előszót is ő írta.”

Közel négy évtizedes munkássága során mintegy ötven kitüntetést, dicsérő elismerést, díszoklevelet, emléklapot, könyvjutalmat kapott.

Csendes, visszahúzódó természetű volt, de munkáját céltudatosan, lelkiismeretesen és ambiciózusan látta el.

1925-ben nősült, Seregély Matild tanítónőt, kollégáját vette el. Fiát, Fényes Tibort gondosan nevelte, biztosította a tanuláshoz szükséges feltételeket. Fia az MTA Atommagkutató Intézet magfizikai főosztályának vezetője lett, jelenleg professor emeritus az Intézetben.

Szerette és szívesen foglalkozott unokájával, Fényes Zsuzsa Hajnalkával, aki közgazdasági egyetemet végzett, szociológiából doktorált (PhD), jelenleg a Debreceni Egyetemen habilitált adjunktus.

Részt vett a társadalmi életben is, a magyar vöröskeresztes mozgalomban, játszott a Bihari Szimfonikus Zenekarban stb. Ő szervezte meg 1946-ban a járásban a Pedagógusok Szakszervezetét. Ennek elnöke volt öt éven át, majd a felügyelőbizottság elnöke lett.

Az említésre került *A mi versbokrétánk* előszava és a könyv borítója:

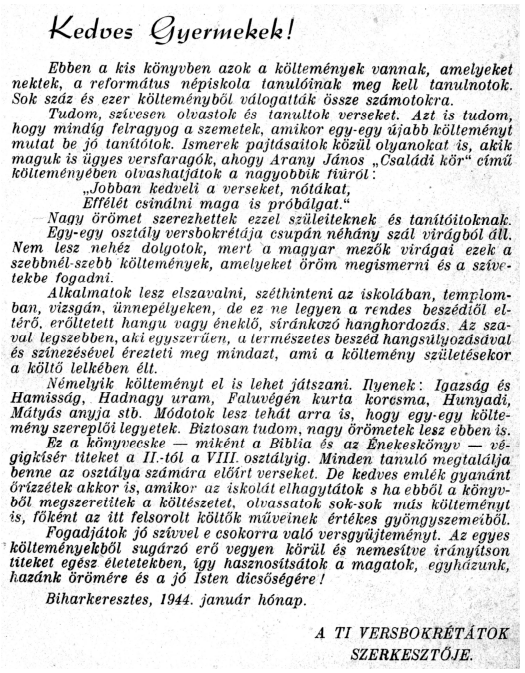

Kedves Gyermekek!

Ebben a kis könyvben azok a költemények vannak, amelyeket nektek, a református népiskola tanulóinak meg kell tanulnotok. Sok száz és ezer költeményből válogatták össze számotokra.

Tudom, szívesen olvastok és tanultok verseket. Azt is tudom, hogy mindig felragyog a szemetek, amikor egy-egy újabb költeményt mutat be jó tanítótok. Ismerek pajtásaitok közül olyanokat is, akik maguk is ügyes versfaragók, ahogy Arany János „Családi kör“ című költeményében olvashatjátok a nagyobbik fiúról:

„Jobban kedveli a verseket, nótákat,
Effélét csinálni maga is próbálgat.“

Nagy örömet szerezhettek ezzel szüleiteknek és tanítóitoknak. Egy-egy osztály versbokrétája csupán néhány szál virágból áll. Nem lesz nehéz dolgotok, mert a magyar mezők virágai ezek a szebbnél-szebb költemények, amelyeket öröm megismerni és a szívetekbe fogadni.

Alkalmatok lesz elszavalni, széthinteni az iskolában, templomban, vizsgán, ünnepélyeken, de ez ne legyen a rendes beszédtől eltérő, erőltetett hangu vagy éneklő, siránkozó hanghordozás. Az szaval legszebben, aki egyszerűen, a természetes beszéd hangsúlyozásával és színezésével érezteti meg mindazt, ami a költemény születésekor a költő lelkében élt.

Némelyik költeményt el is lehet játszani. Ilyenek: Igazság és Hamisság, Hadnagy uram, Faluvégén kurta koresma, Hunyadi, Mátyás anyja stb. Módotok lesz tehát arra is, hogy egy-egy költemény szereplői legyetek. Biztosan tudom, nagy örömetek lesz ebben is.

Ez a könyvecske — miként a Biblia és az Énekeskönyv — végigkísér titeket a II.-tól a VIII. osztályig. Minden tanuló megtalálja benne az osztálya számára előírt verseket. De kedves emlék gyanánt őrizzétek akkor is, amikor az iskolát elhagytátok s ha ebből a könyvből megszeretitek a költészetet, olvassatok sok-sok más költeményt is, főként az itt felsorolt költők műveinek értékes gyöngyszemeiből.

Fogadjátok jó szívvel e csokorra való versgyüjteményt. Az egyes költeményekből sugárzó erő vegyen körül és nemesítve irányítson titeket egész életetekben, így hasznosítsátok a magatok, egyházunk, hazánk örömére és a jó Isten dicsőségére!

Biharkeresztes, 1944. január hónap.

A TI VERSBOKRÉTÁTOK
SZERKESZTŐJE.

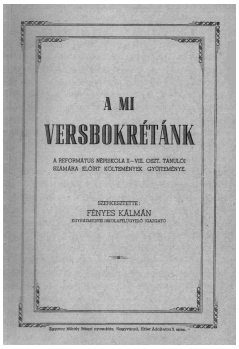

Nyugdíjba menetele után Fényes Tibor Debrecenben élt feleségével és fiával. Irodalmi munkásságát idős korában is folytatta, számos értekezése jelent meg nyugdíjas korában is. A Debreceni Református Kollégiumtól ifjúkorában kapott segítséget alapítvány tevésével igyekezett meghálálni. Összegyűjtött munkáinak egy-egy kötetét a Kollégium Nagykönyvtárának adományozta.

Szabad idejében kertészkedett, hegedült, zongorázott, fényképezett, diafilmezett, sok mindennel foglalkozott. Buksi kutyáját nagy becsben tartotta, amely ezt hűséggel viszonozta. Azt írta róla, hogy az ész dolgában az ember a kutya

fölött áll, de a hűség dolgában a kutya gyakran túltesz az emberen.

„Buksi" kutyájával

„Megőrzött pillanatok" címmel megírta életének egy-egy nevezetes eseményét.
1984-ben Biharkeresztesen részt vett tanítványai 25 éves találkozóján. Az a szeretet és megbecsülés, amivel volt tanítványai fogadták, boldoggá tette; utolsó évében erre az eseményre gyakran visszatért. 1985-ben már súlyos betegen kapta meg vasdiplomáját.

Gyermeke, FÉNYES TIBOR
Debrecen

FÉNYES KÁLMÁNNÉ Seregély Matild (Adásztevel, 1902. augusztus 15. – Debrecen, 1982. október 1.): tanító.

Dunántúlon, a Pápa melletti Adásztevelen született. Édesapja, Seregély Béla adászteveli református lelkész korán, 1915-ben meghalt, és ettől fogva az özvegy édesanyja nagy nehézségek és szegénység közepette nevelte öt gyermekét. Súlyosbította a bajt, hogy a legidősebb fiútestvére elesett az első világháborúban, és a kiskorú gyermekek férfitámasz és saját lakás nélkül igen küzdelmesen nőttek fel.
A pápai Református Nőnevelő Intézetben, a „Nátusban" tanult, kitűnő eredménnyel. Csendes, szerény, de éles eszű tanuló volt. Eredményei elismerését jelentette többek között, hogy megválasztották a híres pápai önképzőkör elnökének. Emlékezéseiben így írt az iskolájáról: *„Szigorú, puritán, humanizmustól, vallásosságtól és hazaszeretettől áthatott életszemléletet és magatartást hoztunk magunkkal a Nátusból, egész életre szólóan. Tanítói munkámban sokszor gondoltam tanáraimra, és szerettem volna, ha úgy megbecsülnek és szerettek volna engem is tanítványaim, mint valamikor én őket."*

Négy év polgári és négy év tanítóképző iskolai tanulmányai befejeztével 1921-ben szerezte meg tanítónői oklevelét. Budapesti belmissziói továbbképzése után 1923-tól 1959-ben történt nyugdíjba meneteléig *a **biharkeresztesi Református***, majd ***Állami Általános Iskolában*** tanított. 36 éves tanítói pályafutása alatt igen nagyszámú tanítványa volt. Mind tanítványai, mind általában a falu népe becsülte, tisztelte és szerette. Derűs, jó humorú, barátságos lényét, éles eszét kollégái és tanítványai egyaránt méltányolták. Mikor elkezdett beszélni egy-egy magyarórán, tanítványai önfeledten, tágra nyílt szemekkel csüggtek rajta. Sokat olvasott klasszikus irodalmat, ami tükröződött színes, érdekes előadásmódjában, szép magyar beszédében. Még a lélegzetük is elakadt diákjainak, úgy hallgatták: *„Hős vértől pirosult gyásztér, sóhajtva köszöntlek, / Nemzeti nagylétünk nagy temetője, Mohács!"* (Kisfaludy Károly: *Mohács*)
Feltétlen megbízhatóságával, jószívűségével, kedves, közlékeny természetével, nehéz helyzetekben is magát feltaláló viselkedésével, természetes intelligenciájával, alkalmazkodóképességével sok barátot és tisztelőt szerzett magának. Így írt emlékezéseiben: *„Nem panaszkodom, sok szeretetet kaptam a falum népétől."*
1925-ben férjhez ment Fényes Kálmán tanító kollégájához, majd évtizedeken át egy iskolában tanítottak. 1929-ben fia született: Fényes Tibor. Fiát igen nagy gonddal, szeretettel, áldozatkészséggel, őt mindenben segítve és támogatva nevelte. Két (vesztes) világháború között és után, nehéz falusi körülmények mellett egyszerre el-

látni a tanítói hivatást, háztartást vezetni és saját gyermekét felnevelni nehéz munkát, áldozatos helytállást jelentett. Csak egy példa: az 1930-as, 40-es években a biharkeresztesi tanítói lakásában nem volt se villany, se vízvezeték, se csatornai lefolyó, se gázfűtés, se fürdőszoba, se WC. Fiának gondtalan tanulási lehetőséget biztosított az elemi iskolától az egyetemi évekig mindvégig. Példás, szerető gondoskodásával mintaszerűen jó anya volt. A már felnőtt fia is mindig úgy térhetett haza szüleihez, mint egy nyugodt, biztos helyre, ahol szerető gondoskodással, értelmes szóval várják. Így az anya munkája a fia eredményeibe is beépült. (A fiából atommagfizikus kutató lett, az MTA doktora, jelenleg professor emeritus.)

A Fényes család 1962-ben

Nyugdíjba menetele után, 1959-től Debrecenben éltek a Thomas Mann, majd a Mikszáth Kálmán utcai lakásukban.

Hosszú betegségét, az öregkor terhét nagy lélekerővel viselte. Az utolsó napig maga vezette a háztartást, és példás rendet tartott. Szeretett unokája, Fényes Hajnalka közgazdasági egyetemet végzett, szociológiából doktorált, jelenleg a Debreceni Egyetem Szociológiai Tanszékének habilitált oktatója.

1982. október elsején viszonylag hirtelen halt meg: sérvkizáródás keletkezett, és a szíve nem bírta ki az azonnal szükségessé vált operációt.

„Csodálatosan nagy ajándék volt a sorstól, hogy éltél és mellettünk lehettél." – írták róla a gyászjelentésen hozzátartozói.

Gyermeke, FÉNYES TIBOR
Debrecen

FERENCZI JÓZSEF (Nagydobos. 1927. január 20. – Nagydobos, 2011. június 3.): tanító, matematika-fizika szakos általános iskolai tanár, igazgató.

„A jó tanárok közös jellemző tulajdonsága az, hogy mindenekelőtt és mindenekfölött, vagyis életük minden erejével tanárok voltak. Életük egész berendezése ennek az eszmének, eszméknek szolgálatában állott."
(Füst Milán)

Középbirtokos családban, Ferenczi György és Gyarmati Julianna hetedik gyermekeként született. Édesapja a saját földjén gazdálkodott, édesanyja a háztartást vezette. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte nagyon jó eredménnyel, így igazgatójának sikerült rábeszélni szüleit a továbbtaníttatására. Bejáróként végzett Mátészalkán polgári iskolát, majd jelentkezett a Sárospataki Református Líceumba. Sikeresen teljesítette a felvételi követelményeket, s 1942 szeptemberében megkezdte tanulmányait a patinás intézményben, ahol három évet töltött. Nagyon büszke volt, hogy „pataki diák" lehetett. Sajnos, a második világháború frontvonalának közeledése kettétörte ezt az idilli életet. A harmadik osztály vizsgáira készülve tanáraik az utolsó közlekedő vonattal elbocsátották őket az iskolából, hiszen érezték, hogy később már nem biztos, hogy hazajutnak. Oros községig jutott el vonattal. Mivel a vasutat akkor már bombázták, társaival leugráltak a vonatról, s egy nagy árokban kuporogva várták meg a támadás végét. Gyalog indult szülőfaluja felé, majd a határban egy szekérre felkérezkedve ért Nagydobosra.

A pataki líceumból megkapta a harmadik osztályról szóló bizonyítványt, amellyel a háború után a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetébe jelentkezett.
1945 szeptemberétől tanulmányait itt folytatta. Nagyon hamar beilleszkedett, életre szóló élményekkel, ismeretekkel gazdagodott. Sokat mesélt később is a debreceni évekről. Tanáraira, diáktársaira mindig nagy tisztelettel és szeretettel gondolt vissza. Szorgalmas diákként és felnőttként is arra törekedett, hogy szülei, testvérei büszkék legyenek rá. Az ötödik évet 1947-ben fejezte be. Június 27-én népiskolai tanítói, június 28-án pedig református orgonista-kántortanítói oklevéllel büszkélkedhetett.

Ez év szeptemberében tanítóként ***Nyírparasznyán*** kezdte meg nevelő-oktatói munkáját.
Bár a mondás szerint: „senki sem lehet próféta a saját hazájában", ő vállalta a kockázatot, s a következő tanévet már a ***nagydobosi iskolában*** kezdte meg tanítóként.

1950-ben feleségül vette Szabó Irént, s egy év múlva megszületett Zoltán fiuk, aki gépésztechnikusi végzettséget szerzett. Még ebben az évben jelentkezett az Egri Állami Pedagógiai Főiskola matematika-fizika szakának levelező tagozatára. Nehéz gondok terhelték a család életét: súlyos betegségben meghalt nagyon szeretett édesanyja, majd rövid időn belül feleségének édesanyja is, rájuk hagyva az idős anyai nagymama gondozását. Öröm is érte a családot: megszületett második fiuk, György, aki felnövekedve vegyipari gépészmérnöki diplomát szerzett.

Ekkor már matematikát és fizikát tanított, s vezette az iskolai énekkart. Nagyon büszkék voltunk, akik bekerülhettünk az énekkarosok közé. Nagy élmény volt számunkra, hogy gyakran a református templomban tartotta a próbákat, ahol orgonaszóval kísérte az énekünket. Később, amikor már a templomba nem mehettünk, maga szerzett az iskolának egy harmóniumot, s azzal kísérte a kórust. Gyakran léptünk fel a községi és járási ünnepségeken.

Fizikaórái nagyon hangulatosak voltak. A gyakorlatban bemutatva, a gyerekek megfigyeléseire támaszkodva adott tudományos magyarázatokat. Sok-sok fizikai kísérleti eszközt készített az ismeretek szemléletesebbé tétele érdekében.

Matematikaóráin mindig arra törekedett, hogy értsük meg a feladatmegoldások többféle lehetőségét. Kemény, de következetes és igazságos volt az értékelések és osztályzások során.

1955-ben kapta meg matematika-fizika szakos diplomáját. E két tantárgy mellett nagy gondot fordított az ének-zene tanítására is. Gyakran hallgattunk az orsós magnón lejátszott zeneműveket, ezzel próbálta megszerettetni velünk mind a komoly- mind a népzenét. 1957-ben „próféta" lett falujában: az iskola igazgatójának nevezték ki, amely megbízatást 30 éven át látott el.

Komoly támadások is érték ebben az időben, hiszen a termelőszövetkezetek megalakulásakor édesapja nem lépett be a „közösbe", élete végéig önálló gazdálkodóként tevékenykedett. A családi összejöveteleken, ha szóba került, nagyapa azt mondta: „Én György vagyok, ő meg József, ez nem ugyanaz". Ez a különbség soha nem okozott konfliktust a családban. József nagyon ragaszkodott testvéreihez, édesapjához, napi kapcsolatban volt velük. 1963-ban harmadik gyermekük születésekor komplikációk léptek fel, a gyermek halva született. Egy hétre rá 33 éves fiatal feleségét is elvesztette.
Nagyon nehéz évek következtek. Itt maradt két kamasz fiával, az idős dédivel s felelősségteljes munkájával. A nagy család – amiben tudott – segített, ő pedig az iskolában és az otthoni teendőkben is ereje felett próbált megfelelni. Zárkózottá vált. Többnyire munkájának élt.
Négyévi özvegység után vette feleségül Vincze Lujzát, aki számviteli végzettséggel a termelőszövetkezeti irodán dolgozott. Igazi társra talált benne, aki vállalta a két fiú és a dédi mama ellátását is. Az élet kárpótolta őket, 43 évet éltek együtt szeretetben, békességben, taníttatva a két fiút és haláláig gondozva a dédit.
1970-ben született közös gyermekük, Andrea, aki az apa nagy örömére a pedagóguspályát választotta, és Nagydoboson kezdte meg a tanítást. Én mint családtag (a nagybátyám volt), tanítvány, majd kolléga, később mint szülő (az én gyerekeimet is tanította), szemléltem élete alakulását. 1963 és 1982 között voltam kollégája. Nagyon figyelt a tantestületben uralkodó hangulatra, mindig az őszinteséget várta el. Megkövetelte, hogy kollégái tiszteljék egymás munkáját, és közösen törekedjenek az iskolai

feltételek javítására, a tanulás színvonalának emelésére. Keményen bírált, de soha nem alázott meg senkit. Nem volt magamutogató, nem törekedett látványosságra, csak a gyerekekre, az eredményekre koncentrált. Türelem, szeretet, szakértelem jellemezte munkáját.

Nagydobos nagyon hosszú falu. A település két végén egy-egy összevont évfolyamot befogadó osztály működött. A falu közepén is három helyen, egymástól távol eső épületekben folyt a tanítás. Az oktatás minőségének javítása megkövetelte, hogy az oktatás ne ilyen szétszórtan történjen. Sikerült elérnie, hogy 1963-ban megkezdődjön egy hat tantermes, korszerű iskola építése. Ahogy a gyermeklétszám növekedett, ezt az emeletes épületet később egy új szárny építése követte. Régi álma vált valóra, amikor fizika, kémia és földrajz szertár is helyet kapott az épületben. A tantestület segítségével az udvaron salakos kézilabdapálya készült**.**

1965-ben édesapját is eltemette.
Életét családjának és hivatásának szentelte. Becsületes, szorgalmas ember volt. Pedagógusként, vezetőként mindig a rábízott gyermekek és munkatársai érdekeit tartotta szem előtt. Elhívatott, következetes nevelőként több generációt igyekezett értékteremtő emberré nevelni. Vajon összeszámolta-e, hány gyermeket vezetett be a matematika és fizika rejtelmeibe?

1982-ben a község lakosainak nagy örömére az iskola épülete egy tornateremmel bővült. Két fia megnősült, rövidesen négyunokás boldog nagyapa lett. 1987-ben nyugdíjba vonult.
A község, a tantestület és a szülői munkaközösség ajándékkal és díszebéddel búcsúzott tőle, méltatva a faluért végzett áldozatos munkáját. Eleinte nagyon nehezen találta a helyét, hiányzott neki a tanítás. Szorgalmas ember lévén igyekezett lekötni magát a kerti munkával, melynek szeretetét talán génjeiben hozta magával. Több ideje jutott végre az olvasásra és a zongorázásra. Sokszor leült kedvenc hangszere elé, hol játszani, hol Andrea lánya játékát hallgatni. Gyakran látogatta az akkor már özvegyen maradt testvéreit, akiktől sorban búcsúznia kellett.
Andrea lánya is férjhez ment, s megszületett ötödik unokája. Nem kerülték el a betegségek. Egyre súlyosbodtak keringési problémái.

1997-ben aranydiplomát, 2007-ben pedig gyémántdiplomát vehetett át a Debreceni Református Kol1égiumban.

Sajnos, a megpróbáltatások még nem értek véget. Élete alkonyán még egy súlyos csapás érte a családot igen tehetséges színésznő-unokája, Anett váratlanul bekövetkezett halálával. Ettől kezdve életereje egyre fogyott. Utolsó éveit ágyhoz kötötten töltötte szeretett felesége önzetlen ápolása mellett. Teste megtört, de szellemileg mindvégig épen maradt. Még megadta neki az élet, hogy láthassa két leány-dédunokáját.

84 éves korában, családja körében érte a halál. Hosszú, küzdelmes élete véget ért. Temetésén szülök, tanítványok, kollégái búcsúztak tőle. A falu nevében a református pap mint kántortanítótól és igazgatótól köszönt el tőle.
Fentről, egy más világból biztosan örömmel figyeli, hogy Andrea lánya jelenleg az ő régi irodájában mint igazgatóhelyettes tevékenykedik.

Ha summázni kívánnám életútját, Dobossy László szavaival tehetném:
„Munkájára jellemző, hogy úgyszólván a pedánsságig lelkiismeretes volt. Ő nem osztályozott, nem bírált és biztatott, nem intett és buzdított, nem feleltetett (a szó iskolai értelmében), hanem felelt és kérdezett."

Források:
- Személyi dokumentumok
- Felesége visszaemlékezései
- Családtörténeti visszaemlékezések

Unokahúga, tanítványa, kollégája,
PETHŐ GÁBORNÉ
Debrecen

DR. FODOR ANTAL (Nyírderzs, 1907. szeptember 5. – Hajdúdorog, 1985. szeptember 23.): lelkész, hitoktató, parókus, a Nyíri térség kerületi esperese.

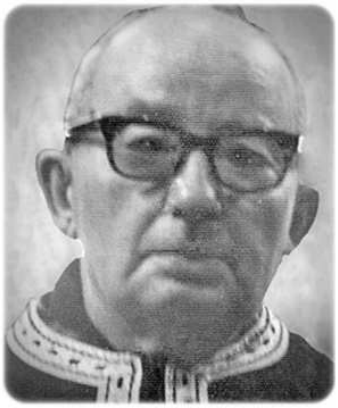

Nyírderzs községben látta meg a napvilágot az úgynevezett hétszilvafás kisnemesi családban. Édesapja nemes Fodor István, édesanyja nemes Almási Julianna.

A négy elemi iskolát szülőfalujában végezte. Elmondása szerint 4 éves korában határozta el, hogy pap lesz. Tízévesen visszautasította azt a teljesen ingyenes külföldi képzést, mely a magyar állampolgárságról való lemondással járt volna. Inkább vállalta a göröngyösebb utat, semhogy magyarságát megtagadja.

Az első öt gimnáziumi évet Nyírbátorban végezte úgy, hogy Nyírderzsből Nyírcsászárig és vissza 10-15 kilométert gyalogolt nap mint nap, mert akkoriban nem volt se vonat, se buszjárat arra. Télen az első havat vágta a csizmájával, mert vonat csak Nyírcsászáritól Nyírbátorig volt.

Gimnáziumi éveit Nyírbátorban, a minoritáknál töltötte. Mikor a képzés ott megszűnt, különös tekintettel a latin nyelvre, gimnáziumot kellett cserélnie, így egy évet Nyíregyházán, a királyi katolikus gimnáziumban tanult, majd a hetedik és nyolcadik osztályt Nagykállóban végezte el, és itt szerzett érettségit is.

Teológiára Esztergomban járt 3 évet. Mivel doktorálni akart, és ennek az volt az egyik feltétele, hogy legalább 2 évet Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen töltsön, két évig itt is tanult. Tanulmányi előmenetelében az első 10 tanuló között volt.

1931-ben végezte el a teológiát, s már doktori disszertációját is megírta a görög egyház böjtjeiről. A 144 oldalas munkának azonban külön kis története van. 1934-ben benyújtotta a Pázmány Péter Tudományegyetemnek, de évekig nem találtak olyan tudóst, aki az óhéber, az arám és a latin nyelvben egyaránt eléggé járatos lett volna ahhoz, hogy a disszertációt minősítse és a szerzővel megvitassa. Furcsán hangzik, de tény, hogy akkoriban a doktorrá avatás procedúrája meglehetősen költséges volt, nem lehetett könnyedén előteremteni. Hiszen akkor már családos ember volt! Amikor ugyanis egyetemi vizsgáit letette, de pappá még nem szentelték föl, megnősült (a görög katolikusoknál a felszentelés előtt ez lehetséges). 1931. november 15-én vette feleségül Rektor Pál parókus leányát, Rektor Katalint, hitbéli társát, december 6-án pedig felszentelték.

Doktori disszertációját végül 1934-ben megtárgyalták és elfogadták.

Ekkor már segédlelkész és hitoktató volt ***Debrecenben*** (1931-1935). 1935-től 1977 szeptemberéig mint parókus Nyírcsaholyban működött. Mint aktív pap közel 46 évig szolgált ebben a 3000 lelkes községben, ahol a híveknek kb. egyharmada volt görög katolikus.

Hiteles papi életet élt. Ízig-vérig pap volt. A szertartásokat a hagyományoknak megfelelően végezte, a liturgikus énekeket felélesztette, s a kiváló, jó hangú kántorokkal énekkart alakítottak.

Életük nem volt könnyű. Boldog házasságukból hat gyermek született, egy fiú (László) és öt leány (Katalin, Ágota Irén, Jusztina, Éva Klára, Mária).

Felesége okleveles tanítónő volt, 1931-ben végzett a Svetits Tanítóképzőben. Jó tanerő volt, hatvanas létszámú osztályban tanított. Még a mákgubó főzetével megitatott gyermeket is meg tudta tanítani írni és olvasni.

Sem a háború előtti években, sem az alatt nem volt olyan a közellátás és családi jövedelem, hogy ne tette volna próbára a sokgyermekes család mindennapjait, ő azonban – mélyen átérezve küldetését – a jó gazda gondosságával tartotta karban a templomot.

Hétévenként a legnehezebb gazdasági helyzetben is újrafestették a templomtetőt, valamint a tornyot, hogy megóvja a rozsdásodástól. (Épité-

sének ötvenedik évfordulójára, 1957-ben neves festők, a szegedi Molnár Géza és társa festették ki kívül-belül, szintén nehéz gazdasági helyzetben az egész épületet.)

A harmincas években, amikor Nyírcsaholyba helyezték, felmérte a lakosság anyagi helyzetét. Mint jó pásztor, gondjaikkal azonosult, a faluval együttlélegzett.

Ahol csak tudott, igyekezett a falu érdekében tenni, több területen.

- A legeltetési bizottság megalakításában, a közös legelő kialakításában kiállt azért, hogy a szegények a legeltető jogot jutányos áron vehessék igénybe a Pince-hegyen és a Kraszna-parton.
- Hosszúlejáratú, kedvező kamatozású hitel révén földvásárláshoz segítette a lakosokat. Ebben az ügyben többször fel kellett utaznia a Földművelési Minisztériumba az engedélyeztetésért Budapestre. Berger Mihály földbirtokát vette meg a falu népe, ezt akkoriban földmegváltásnak mondták. Pénz és munka után kapták meg a földet a zsellérek. Ez kimondottan a zsellérek és a kisemberek földhöz jutását eredményezte. Mikor ezt a lehetőséget megtudta, azért igyekezett tűzön-vízen keresztülvinni, mert az ő elképzelése szerint akkor 3-5-6 kataszteri hold földterület jövedelméből szerényen egy kis család megélt, maga ura lett és nem zsellér. A zsellérek nincstelenségének megszüntetését személyes ügyének tekintette.

Az ő példájára Kocsordon, Tunyogmatolcson és Porcsalmán is követték ezt a földmegváltást. A Budapestre és egyéb helyre való utazást és az ott felmerült költségeket saját maga fedezte. Felelősséget érzett a falu népének a felemelkedéséért.

Papi teendői mellett tanította a népet, többek között a futóhomokon való kertművelésre. Elsőként ültetett gyümölcsfákat, főként almafákat az egyházközség kiöregedett szőlőskertjébe, melyet kezdetben kételkedve fogadtak. Néhányan lassan követték példáját a gyümölcsfatelepítésben. Mikor ezek termőre fordultak és sok családnak komoly anyagi bevételt jelentett, akkor a falu jelentős része kezdett el foglalkozni gyümölcstermesztéssel. Abban az időben ez előremutató programnak számított.

A máriapócsi gyalogos zarándoklatok hagyományát végig megőrizte, még akkor is, mikor lovas rendőrök várták a processziót Máriapócs határában. A processziót, a zarándokokat ő vezette. Gyalog ment a hívekkel, közben gyóntatott, csak idős korában ült fel a kísérő szekérre a határban.

Megszervezte a KALOT-mozgalmat, ami kétirányú volt: az egyik szellemi és kulturális, míg a másik vallási vonatkozású.

Nagyon fontosnak tartotta a falu kulturális felemelkedését. A tanítókkal együtt igyekeztek az ifjúságot megnyerni különféle kezdeményezésekkel.

Könyvtárat létesítettek, dalos találkozókat, bálokat szerveztek. Nívós színi előadásokat rendeztek az iskolákban az egész faluból kiválogatott előadókkal. Korabeli ruhákat készítettek a szereplőknek. Az egész falu apraja-nagyja lázasan részt vett az előkészületekben.

Beindították a görög katolikus gyermekek iskoláztatását.

Az iskolához tartozó szolgálati lakásokat építettek. Betlehemes játékokat vezettek be. Csatlakoztatta a falut a Magyarok Nagyasszonyáról elnevezett országos mozgalomhoz, amelyben a felesége is aktívan részt vett.

Küzdött az alkoholizmus ellen.

Emlékezetessé tették az első áldozás utáni ünnepi közös összejöveteleket.

Az elvetett mag kikelt. Évtizedek elteltével újra van igény a fiatalok körében a gyalogos zarándoklatokra. Az ilyen hagyományoknak közösségmegtartó és formáló ereje van.

Amíg a bazilita szerzetesek működtek, Nyírcsaholyban intenzív egyhetes lelkigyakorlatot szervezett karácsony és húsvét előtt. A szerzetesek szétzavarása után meghívott nívós előadókkal tartották meg a lelkigyakorlatokat.

Ugyancsak fontosnak tartotta a betegellátást, a beteglátogatást, gyóntatást, áldoztatást otthonukban, a betegek szentségének, az utolsó kenetnek a feladását. Ennek érdekében a nap bármely szakaszában hívei rendelkezésére állt, még éjszaka is.

A kommunizmus évei alatt is minden erejével azon volt, hogy az iskolai hitoktatás megmaradjon. A maga részéről méltóságteljesen tűrte a megaláztatásokat. Például a reggeli órákban elment az órarend szerinti hittanórát megtartani a

rögzítettek szerint, de csak délután kapott termet. Ilyen és ehhez hasonló trükköket kellett elviselnie. Kitartása miatt egy idő után abbamaradt a macera, viszont nem restellte a szülőktől, nagyszülőktől, a híveitől számon kérni a gyerekek hittanra való beíratását. ***Nyírcsaholyban*** nem is szűnt meg a hitoktatás, legalábbis az ő működése alatt.

Az 50-es években, mikor még nem volt szabad szombat, és karácsony vigíliáján is kellett dolgozni, legalábbis délig, a miskolci, budapesti és egyéb helyeken dolgozó hívei tudták, hogy a késői vonattal, 23.30 órakor megérkezve is mehetnek a templomba, mert várja őket a gyóntató papjuk akár hajnali 2-3 óráig is. Természetesen közben az éjféli szertartásokat is megtartották, ekkor a gyóntatás mise előtt és utána volt. Tehát szolgálta híveit, szeretettel, tisztelettel, megbecsüléssel. Az elesett és nagyon szegény embereknek, kiknek hozzátartozója nem volt, időseknek, munkaképteleneknek saját házánál tizenegyedikként ebédet adott.

Üldöztetések, zaklatások, megfigyelések akadályozták munkájában.

A második világháború után, az ötvenes évek elejétől őt is megpróbálták különféle módon beszervezni a „békepapságba" és „ügynöknek". Emiatt állandó zaklatásnak, fenyegetésnek volt kitéve ő és családja.

Bátran kijelentette, hogy erről szó sem lehet. Nem engedett a titkos beszervezőnek, azt mondta, hozzon róla papírt az egyházmegye püspökének aláírásával és pecsétjével. Erre dühösen otthagyták.

Egyik *gyermeke, Mária* így emlékszik vissza ezekre az időkre:

„Később megkérdezett bennünket, gyermekeket, hogy hogyan ítéljük meg azt, hogy nem lett besúgó, mert akkor könnyebb életünk lett volna. Miután megismerte válaszunkat, hogy mi elfogadjuk, és úgy látjuk, hogy helyesen cselekedett, lelkiismeretére, meggyőződésére való tekintettel, azt mondta: örül annak, hogy helyesen ítéljük meg az eseményeket, de ő nem is tett volna másként, nem is tehetett volna másként, ha ember és magyar ember akart maradni."

Persze a bosszú nem maradt el. Feleségét eltanácsolták az iskolából. Gyermekei előmenetelét is akadályozták. Fiát eltanácsolták a gimnáziumból, mert nem olvasta fel Mindszenty József hercegprímás bíboros peranyagát. Ez a fia később kitüntetéssel érettségizett Sárospatakon, de egyetemre nem vették fel.

Leányait sem vették fel állami gimnáziumba. Az 1950 novemberében újrainduló Svetits leánygimnáziumába sikerült beiratkozni és tanulni Katalin leányának, majd Ágotának, Máriának. Évát és Máriát esetleg felvették volna állami gimnáziumba, de akkor már ő mondta, hogy gyermekeit egyformán szeretvén nem tesz különbséget. Még a hatvanas években is figyelték. Beszédeiről jelentést készítettek az ügynökök. Hívei is tudtak a megfigyelésről, mert egyszer figyelmeztették, hogy tessék vigyázni, mert az esperesi látogatáskor elhangzottakat felveszi a látogató. Valóban igaza volt, mert mikor megkérte az illetőt, hogy most már kapcsolja ki a magnót, az elpirult, és kikapcsolta a magnót. Mindezek nagy lelki gyötrelemmel jártak számára, és azt mondotta: nem jó, de itt a földön vezekel esetleges bűneiért.

Mivel Nyírcsaholy kis parókia volt, így más úton kellett becsületes munkával pótolni a papi jövedelmet, hogy családját, anyósát és annak testvérét, tized-magát tisztességesen eltartsa. Az egyházközség szőlőskertjében korábban telepített gyümölcsöst és szőlőt munkálta családjával együtt, kétkezi munkával.

Gyermekeinek azt mondotta: *jó megtanulni mindent, mert adja Isten, hogy olyan módotok legyen, hogy ne kelljen csinálni, de ha kell, akkor ismerjétek.*

Imádkozva, dolgozva élt, közben lépést tartott az eseményekkel, folyóiratokból, könyvekből tanult, és képezte magát. Az egyház értékeire nagyon vigyázott.

Többször mondott a magyar rádióban szentbeszédet a „Negyedóra a szószéken" című rovatban, ami szintén megszűnt a háború után.

Később egyházi és világi kitüntetésekkel ismerték el áldozatos munkáját.

Dr. Dudás Miklós püspök úr kinevezte kerületi esperesnek a Nyíri kerületbe, ami egyházi kitüntetés volt az 50-es években.

Több ember emlékezete szerint, de különösen a Római Katolikus Krónika tanúsága szerint is, 1944. október 27-28-29-én a román csapatok megszállták a községet, és október 28-án 120 férfit összeszedtek, azzal az ürüggyel, hogy állítólag a civilek a határban agyonlőttek egy román tisztet. A 120 férfit meg akarták tize-

delni. A két plébános közbenjárására és hosszas könyörgésére engedték az embereket szabadon. A római katolikus plébános hajlott korára való tekintettel (1945-ben elhalt) jelenlétével, a fiatalabb, azaz dr. Fodor Antal élete kockáztatásával kezeskedett felebarátjaiért, ugyanis elfogadta, hogy amennyiben bebizonyosodik, hogy Nyírcsaholyban élő civil lakos lőtte le a tisztet és nem a faluból kivonuló németek, akkor őt végezzék ki.
1994-ben Nyírcsaholy község önkormányzata emlékművet állíttatott a II. világháborúban tanúsított hősies magatartásáért, lakossági kezdeményezésre.
Az emlékművön lévő emléktábla híven őrzi dr. Fodor Antal görög katolikus esperes és Kursinszky Zsigmond római katolikus plébános hősi emlékét örök időre.

1985. szeptember 28-án helyezték örök nyugalomra Hajdúdorogon, dr. Timkó Imre püspök úr közreműködésével. Nem élt hiába!

Tisztelője, KISS ERZSÉBET
Debrecen

FÖLDESI JÁNOSNÉ Horváth Aranka (Hosszúpályi, 1929. október 10. – Hajdúszoboszló, 2012. január 9.): óvónő, óvodai felügyelő.

Háromgyermekes család középső gyermekeként – egyedüli leányként – Hosszúpályiban látta meg a napvilágot.
Szülei gazdálkodók voltak – édesapja, Horváth Gyula az egykori helyi Kisgazdapárt elnöke, édesanyja Papp Margit –, akik halálukig szeretetteljes környezetet biztosítottak a népes családnak.
A bátyja, Horváth Károly példája alapján ő is tanulni vágyott, amit szeretett szülei – néha erejükön felül – biztosítottak számára.
Gyermekkorát és élete nagy részét Hosszúpályiban töltötte.

Középiskolai tanulmányait Debrecenben, az akkori református Dóczi Leánygimnáziumban végezte, ami jó alapokat adott a későbbi tanulmányaihoz.
Majd a szerelem is megérintette, és Földesi Jánossal – a hencidai általános iskola igazgatójával – 1948-ban kötött házasságukkal pecsételték meg egyességüket.
A házasságban három gyermeknek adott életet: Tündének (1949), Jánosnak (1950) és Ildikónak (1955).
Az anyaság mellett végezte el a püspökladányi óvónőképzőt kitűnő eredménnyel.

Óvodai munkáját 1954-ben kezdte ***Berettyóújfaluban***, majd 1956-tól 1958-ig ***Hencidán*** folytatta.
A házasság örömeit nem sokáig élvezhette, mert János hamar, 1958-ban tragikus hirtelenséggel elhunyt. Ekkor – egyedül maradva a három kisgyermekkel – hazaköltözött a szüleihez Hosszúpályiba, itt folytatva óvónői munkásságát, és a gyerekekre való tekintettel soha többé nem ment férjhez.

Megbízható, lelkes és szorgalmas munkájáért több ízben kapott rendkívüli feljebb sorolást és jutalmat.
1964-től 8 évig a Derecskei Járás óvodai felügyelője volt, ugyancsak 8 évig a Derecskei Járási Tanács tagja.
Társadalmi munkában a Csillebérci Úttörőtábor altáborvezetői feladatát látta el.
1975-ben költözött ***Hajdúszoboszlóra***, itt 1984-ig dolgozott az ***5. sz. Napközi Otthonos Óvodában***. Innen ment nyugdíjba 1985. január 1-jén.

Hegedűs Kornélia hajdúszoboszlói vezető óvónő ilyennek látta:
„Szakmai munkáját a lelkiismeretesség hatotta át, arra törekedett, hogy a rábízott gyermekeket képessé tegye a rájuk váró követelmények örömteli teljesítésére.

Minden korcsoportban kialakította a vidám, derűs, bizalmas, pozitív érzelmekkel telített légkört, így tette könnyebbé a sok hátrányos helyzetű gyermek biztonságérzetét, felzárkózását. Boldoggá tette a sok nevető száj és gyermekszem és az a tudat, hogy általa csendült fel a sokszínű, sokhangú zene.

Nevelői munkájában a pozitív érzelmeket, elsősorban a szeretetet nélkülözhetetlennek tartotta a gyermekek testi és szellemi fejlesztése szempontjából. Mivel csoportjában szeretetteljes környezetben „éltek", ellentétek szinte nem is alakultak ki, s ha igen, könnyen átváltotta azokat egy megnyugtató simogatással, új helyzetteremtéssel, figyelemelterelléssel, sikerélményekkel.

Az óvónői szeretet hatósugarából minden gyerekre annyi jutott, amivel átsegítette apróbb és nagyobb nehézségein, így „anyának" érezték neveltjei, és vágytak vele lenni.

A szokáskialakítás és az érzelem összefüggését mesterien alkalmazta munkájában.

A gyermekek nevelésével egy időben a családok nevelését is végezete. Vallotta, hogy a családok megnyerése nélkül nem lehet eredményesen dolgozni, de eredményekre van szükség ahhoz, hogy a szülőket a gyermekek érdekében a jó ügy támaszaivá tegyük.

Fontosnak tartotta, hogy mindig, mindent tudjon a gyermekekről, ami otthonukban történt velük, családlátogatásait a környezet tanulmányozására, az anamnézis megismerésére használta fel, így az otthoni nevelés értékfokozatát is növelni tudta, munkája sarkköve a kapcsolatteremtés volt.

Oktató munkájában a tervezés és a megvalósítás összhangjára törekedett.

Minden gyermek számára optimális fejlődési lehetőséget biztosított azzal, hogy mindenki a saját erejéhez, tempójához igazodva „dolgozhatott".

Intellektuális örömökben gazdag tevékenységekhez juttatta a gyermekeket a játékban is, s az így szerzett ismeret tartóssá vált, a felfedezésig megtett út maradandó nyomot hagyott a képességeket hordozó idegrendszeri struktúrában. Aki így kezdte meg a tanulást, aki hatévesen már értette, érezte, hogy milyen nagy dolog egy-egy feladatot többféleképpen megoldani önerőből, biztos, hogy élete folyamán jelen lesz az óvodában szerzett önbizalom és öntudat alapja.

Módszereivel a gyermekek jellemformálását, alapjainak lerakását hatásosan végezte, és le is mérhette, mert neveltjeinek életútját az iskolában is figyelemmel kísérte.

Nyugdíjasként is a közösségért dolgozott, a Pedagógus Szakszervezet Nyugdíjas Klubjának gazdasági ügyeit intézte hosszú évekig, a tőle megszokott pontossággal."

Aranydiplomáját 2005-ben kapta meg.

Kétévnyi súlyos betegség után, 82 évesen tért örök nyugalomra.

Bár az élete során a szüleivel, a családdal és a vele történt tragédiák megviselték, nem törték teljesen össze, nem gyengítették le.

(Kamaszként élte át a második világháborút – bújkálva az unokatestvéreivel; fiatalon veszítette el férjét; átélte a szülei megaláztatását, mikor a termelőszövetkezetek létrehozásakor elvették az állataikat, földjeiket; öccse is fiatalon halt meg…)

Ahogyan Bródy János dala mondja:

„A gyémánt és az arany fénye szép,
de tiéd csak akkor lehet ez a fény,
ha érte a mélybe lemész, értemész"

Ő lement. Megszenvedett, majd felállt, kiegyenesedett, és folytatta az életet. Ragyogott és sugárzott.

Csak még több erővel, még több együttérzéssel, még több szeretettel, mert tudta, hogy csak a példamutatás az igazi, hiteles nevelés.

Egyedülállóként ő volt az, aki minden nehézség ellenére kitartással, következetességgel, nem kis áldozatvállalással és tengernyi szeretettel nevelte fel gyermekeit, mindegyiknek diplomát és – ha belegondolunk, csodával határos módon – lakást biztosítva.

De soha nem feledkezett meg a nehezebb sorsú öccse, Gyula családjáról és gyermekeiről sem, akikkel sajátjaként foglalkozott, míg felcseperedtek.

Ők ezért nevezték el őt kedvesen „másik anyu"-nak, és hívták ők és még gyermekeik is élete végéig így: „Másikanyu".

Szülei – akiknek mindenük a családjuk volt – mindig komoly hátteret biztosítottak a családja számára, hiszen egyszerű pedagógus-jövedelemből nem volt könnyű mindent megteremteni, családfenntartóként dolgozni és ellátni, nevelni a három gyermeket, és törődni a népes családdal is, és mindezt úgy, hogy az ezzel járó nehézség súlyát senki más ne érezze: vidáman, energikusan.

Ugyanolyan mintaanya volt, mint az édesanyja, aki mindig mindenét szétosztotta a gyermekei, unokái között, aki mindig ott termett, mikor szükség volt a segítségre, jó szóra, simogatásra, biztatásra. Aki mindig tudta, mivel segíthet legtöbbet.

Életereje, életkedve, optimizmusa, kreativitása minden más hiányt pótolt.

Óvodásai között

Harmóniát teremtett a családi házimunkák közös végzése alatti közös énekléssel, csodákat varázsolt a kétkezi munkájával mikor az egyik gyerek régi, kinőtt ruháiból a következő gyereknek – később az unokáknak – újat alkotott, számára nem volt lehetetlen, mindent megoldott, szinte a semmiből.
Minden fontos útravalót beletett a gyermekei hátizsákjaiba, ami kell az élethez.

1958, 1977, 1988, 1991 – szomorú dátumok ezek az ő életében.
Szerettei halálának időpontjai. Férje, édesapja, majd édesanyja – akit évekig magához vett öregségére és nagy szeretettel gondozott – és végül öccse szintén tragikus halálának dátumai ezek.
De ezeket is túlélte.
Meggyászolta és még jobban tisztelte az életet, az élet minden napját.

Körülötte mindig pezsgett az élet, lakása mindig nyitva állt a barátok, rokonok, kollégák, ismerősök számára, akik gyakran látogatták.
Szomorkodni sosem hagyott maga körül senkit, mindig biztatott, segített. Családtagot, gyermeket, testvért, kollégát, szomszédot, ismerőst.
Hol mosollyal, hol jó szóval, biztatással, építő kritikával, határozott útmutatással, őszinteséggel, hol humorral, hol tettel, hol egyébbel, de mindig adott.

Ő tartotta össze a tág családot is, példát mutatva a szeretetével, törődésével.
Nemcsak a maga és testvérei gyermekeit szerette mérhetetlenül, de óvónőként több száz gyermek első lépéseit is segítette az élet felé, először Hosszúpályiban – ahol fiatal, vidám, jó humorú, összetartó pedagógus csapat tagjaként, ahol csak „Arany"-nak becézték – majd a család 1975-ben Hajdúszoboszlóra történő áttelepedés után, e kis városban is.

Imádta a gyermekeket. Mindegyiket épp azért, amilyen volt: a gyengét gyámolította, hogy erősebb legyen; az elevent élvezte, és ellátta feladattal, hogy lekösse; az őszintét becsülte, még ha rosszalkodott is; a füllentősnek mesélt, és észrevette, miért tette; a vidámat népszerűsítette… és így tovább.
Mindig azt vallotta: nincs rossz gyermek, csak türelmetlen (vagy érzéketlen) felnőtt.

Kovács Sándorné kolléganője így emlékezik:
„Volt szerencsém több mint 10 évig együtt dolgozni vele. Őt azt hiszem, mindenki szerette.
Olyan ember és kolléga volt, aki derűt, jó kedvet sugallt mindenki számára. Szerette az egyszerű, őszinte embereket, akik munkájuk által lettek megbecsültek számára is.
Nem tett különbséget óvónő és dajkai beosztásban dolgozók között. Ő az embert tisztelte,vagy szerette.
Élete folyamán sok nehézségen ment át, mégis az utolsó percig megőrizte hitét és életszeretetét.
Sokéves tapasztalatával szeretettel vonta nevelése és támogatása alá a kisgyermekeket és fiatal kezdő óvónői kollégáit. Nagyon közösségi szellemű volt. Fiatalokat is meghaladó lelkesedéssel dolgozott.
Mindenki és minden érdekelte. Állandóan képezte magát. Fogékony volt az új iránt. Ezért járt évekig a Művelődési Központban működő Reiki klub foglalkozásaira is.
Megtanulta az agykontroll öngyógyító módszerét. Az itt szerzett tudását igyekezett a kollégáival is megosztani. A közösségért és másokért végzett munka mindig felvillanyozta és erőt adott számára a további feladatok megoldására.
Nyugdíjba vonulása után is tartotta a kapcsolatot volt óvodájával és kollégáival, míg egészsége megengedte.
Boldogan tett eleget az óvoda meghívásainak (ünnepségek, kirándulások).
Mivel mi közel laktunk egymáshoz – kivételes ajándéknak érzem, hogy emberileg, lelkileg is szoros kapcsolatban voltam vele. Betegsége alatt is sűrűn meglátogattam, vagy hívására „társalkodónőjévé" váltam.
Szerettem őt.

Számomra egy olyan pozitív szemléletet adott át, hogy minden helyzetben látni kell a kiutat, nem szabad önsajnálatba átesni. Terveket és célokat kell kitűzni, hogy előbbre jussunk.
Emlékszem: ágyban feküdt már, és mindig keresztrejtvényt fejtett, hogy frissen tartsa gondolkodását.
Szilárd alapjai voltak óvónői tudásának. Tisztelet övezte személyét mindenkor. Megnyilvánulásai emlékezetesek mindmáig azok számára, akik szerették és tisztelték."

Órákat tudott mesélni a gyermekszáj – a saját érzékenységéből fakadóan felfedezett, észrevett – érdekességeiről, a gyermeki látásmódról, megfogalmazásról,vagy az ízes vidéki tájszólás és tájszavak használatának melegségéről, kedvességéről.
És a felnőtté vált óvodásai élete végéig érdeklődéssel voltak iránta.

Az „ember" iránti tisztelet és szeretet – amit a szüleitől is látott, és amit átadott a nevelése során az utódoknak – mélyen benne volt mindig, legyen a másik ember bármennyi idős, és bármilyen foglalkozású.
És bár érzékeny, törékeny, érző lény volt, hihetetlen lelkierővel rendelkezett.

Majd amikor jöttek az unokák sorban, ő volt újra a „szupernagyi", aki időt, energiát nem kímélve megint csak „szolgált és adott" folyamatosan.
Hol ebéddel, hol felügyelettel, egy tepsi süteménnyel vagy rántott csirkével, játékkal, sétával, kötéssel, varrással, neveléssel, vagy csak egyszerű meghallgatással, vagy ötletekkel, és mindenével…, de leginkább a szeretetével. (Számtalanszor – még 70 éves kora után is – felpattant a vonatra, és néhány óra alatt megjárt 500 km-t, hogy egy tepsi süteményt vagy egy frissen rántott csirkét vigyen az unokáinak, akik a családi fészektől távol tanultak.)

Aktív életet élt.
Amikor a gyermekei kirepültek és már az unokák is felcseperedtek, akkor is talált új célokat magának, új tennivalókat, hogy hasznosnak érezhesse magát.
A maga szigorú morális korlátai mellett az ismeretekre nyitott személyiség volt.
Az Életerő Egyesület tagjaként az érdeklődésen túl gyógyulni vágyóknak is segített, nemcsak a tanult pszichológia és pedagógia, de a később elsajátított agykontroll és reiki módszereivel is.
Rendkívül szerette, élvezte a fiatalok társaságát, a vidámságot. Azonban az idősekkel is törődött a nyugdíjas pedagógus klub tagjaként.
75 évesen még nem volt rest repülőre ülni és a fiatalokat megszégyenítő módon másik kontinensre utazni, majd beszámolni a klub tagjainak az új ismeretekről, és tanulságokról.
A Természet azonban néha érthetetlen. Őt, aki minden jóra rászolgált, az utolsó két év nagy betegséggel sújtotta. Ő mindvégig bízott abban, hogy meggyógyul. Vagy csak nem akarta elkeseríteni a családját, hogy ne szomorkodjanak?

Fájdalmában némi megnyugvást és örömöt gyermekei mindennapos törődése, barátnői és szomszédja segítőkészsége és lelki támogatása, volt kollégái kedves szavai, és nem utolsó sorban hat unokája valamint nyolc dédunokája csivitelő hangja és felhőtlen vidám mosolya hozott életében, pihenve szemben a picinyek fotóival, hogy mindig vele legyenek.

És mint a búzakalász, amely beérett termését elengedi magától, mert ez volt a rendeltetése, tartalmas, értékes életet maga után hagyva, 2012 januárjában, saját otthonában elaludt. Mélyen, örökre.

De ő, aki mindig igényes, elegáns volt, aki a méltóságát, nőiességét, igényességét még utolsó napjaiban is megőrizte, ő nem tűnik csak úgy el közülünk.

Az emléke velünk és bennünk lesz:
Mert ott lesz a szellőben a simogatása,
a sütemény illatában a varázsos keze munkája,
a kedves dallamokban a dúdolása,
a szakadt és megvarrt ruhánkban az ügyessége,
a lehetetlennek látszó, de mégis megoldott feladatainkban a biztatása,
a gyermekek csillogó szemében az ő cinkos kacsintása,
a dédunokák fotóiban az örömért hálás mosolya,
a csillagokban a befogadó meghallgatása,
a Napfényben a láng melegsége, ARANYA.

Arany, másikanyu, Aranka, óvó néni, anyu, mama, köszönjük neked mindezt!

Leánya, FÖLDESI ILDIKÓ
Budapest

„Az ember csak neveléssel válik emberré.”
(Gárdonyi Géza)

G-Gy

GAZDAG FERENCNÉ Hornyák Katalin (Debrecen, 1923. december 3. – Debrecen, 2011. július 19.): agrármérnök, mérnöktanár.

Az élet nagy viharaiban, háború, származás miatti megkülönböztetettség, kiszolgáltatottság idején is ember tudott maradni, tanult, tökéletesítette és fejlesztette magát.
A nehézségeket nagy tanítónak tartotta, amikor számot adhatott, valóban tud-e a krisztusi elvek szerint élni. Ő azok közé tartozott, akik az életet hitelesen élték, gondolatai, érzései mindig összhangban voltak a tetteivel.

Földműves család 11. gyermekeként látta meg a napvilágot. Már gyermekként szerette a szépet, kitűnt a szorgalmával, igényességével. Szerette és nagyon tisztelte a szüleit, a testvéreit, a tanítóit. Hálás volt mindenkinek, aki kielégítette a tudásszomját. Minden érdekelte: történelem, kézimunka, élővilág, tudomány, nyelvek, háztartási ismeretek.

Iskoláit Debrecenben végezte, a német bevonulás idején érettségizett, majd az újjáépülő országban járt a Mezőgazdasági Akadémiára, s ott kiválóan diplomázott 1949-ben.
Agrármérnöki pályáját a Hortobágyi Állami Gazdaságban kezdte, növénytermesztési segédagronómusi, takarmányozási előadói munkakörben. Ott ismerkedett meg Gazdag Ferenc agrármérnökkel, majd 1951 májusában házasságot kötöttek. 1952 és 55 között az Árkusi Állami Gazdaságban üzemgazdászként dolgozott.
Közös életükre árnyékot vetettek a politikai viszonyok. Katalin lányuk megszületése után egyedül maradt a gyermekkel, mivel a kitelepítés a férjet hosszú időre eltávolította a családjától, a munkájától.
1958-ban költöztek ***Nádudvarra,*** ahol bebizonyították a híres nádudvari termelőszövetkezetben, hogy szaktudásuk, vezetői képességeik kiválóak.

1959. október 1-jétől a ***helyi általános iskolában*** helyezkedett el, és több mint két évtizeden át mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok tantárgyat tanított a 10-14 éves gyermekeknek. Közben 1962-től újabb tanulmányokat folytatott és mérnöktanári diplomát szerzett.

Rendet, fegyelmet tartott az óráin. Mindig felkészült volt. Maga is nagyon szerette és értékelte a természet, az állat- és növényvilág szépségeit, értékrendje példa volt. Harmonikus életvezetésre, a természet szeretetére, a környezet szépítésére és védelmére nevelte a tanulókat. Megszerettette a

diákjaival a gyakorlókerti munkát, élvezték a földdel, növényekkel való foglalkozást, szakértelmet szereztek, még nyáron is eljártak ápolni a növényeket.

Munka a gyakorlókertben

A lányoknak háztartási ismereteket tanított, szabás-varrást, kötést, hímzést, főzést, s mindent, amit egy háztartásvezetéshez tudni érdemes.
Mivel kiscsoportokkal dolgozott, könnyű volt bizalmas kapcsolatot teremteni a lányokkal.
Mindig szakított időt a személyes beszélgetésre. Tanítványai megosztották vele családi gondjaikat, ő pedig jó hallgatóként és tanácsadóként volt jelen ezekben a helyzetekben.

Tanított a dolgozók általános iskolájában is. Emberségéről is mindig példát adott.
Kollégáival nagyon jó kapcsolatot alakított ki, szerette és tisztelte őket, becsülte és elismerte a munkájukat. A fiatalokat életvezetési tanácsokkal is ellátta.
Érvényesítette az eötvösi gondolatot: „Minden nevelésnek feladata nemcsak az, hogy a növendékek bizonyos számú kész ismeretet nyerjenek, hanem inkább az, hogy az ismeretek megszerzésére képessé tétessenek."

Munkáját Pedagógus Szolgálati Emlékérem kitüntetéssel ismerte el a miniszter. 1980 decemberében nyugdíjba vonult. Nagy gondossággal ápolta férjét, bíztatta a gyógyulásra, hitte, hogy a nyugdíjas éveiket együtt, pihenéssel, utazgatással, tanulással töltik.
Az élet azonban újabb kihívásokat tartogatott számára; a férje korai halála után szükségessé vált Debrecenbe költözése, mert egyetlen gyermeke is komolyan megbetegedett, s két óvodás unokáját, Szőnyi Emesét és Leventét évekig ő nevelte és tartotta el.
Először egy virágkertészetben, majd könyvtárosként dolgozott a ***debreceni Petőfi Sándor Általános Iskolában***. Újult erővel tanulta meg a könyvtárosi ismereteket, foglalkozott a gyerekekkel, ajánlotta nekik a jobbnál jobb könyveket elolvasásra. A nagy irodalmi műveltségét itt tudta kamatoztatni.
1991-ig folyamatosan dolgozott, ezt követően 10 évig lánya vállalkozásának szervezési és adminisztrációs feladatait látta el. Ekkor is érvényesült pedagógus vénája, a felnőtteknek adott tanácsot az egészséges életmódról, a reformkonyha hatásairól. 70 évesen kezdett el jógázni.
Lelkesen tanulta meg és tanította másoknak, hogyan lehet fenntartani az egészséget, megelőzni a betegséget. Örömmel töltötte el, ha másokon segíthetett.
Mindvégig megőrizte szellemi frissességét, nyitottságát, még 80-on túl is szemüveg nélkül tudott hímezni. Az alkotni vágyás idős korára is megmaradt, szabad idejében átszellemülten, belső békében öltögette a tűt, így rajzolódtak ki keze nyomán a szebbnél szebb tulipánok az anyagon. Hímzéseit mindenki megcsodálta. Kedvence volt a kalotaszegi nagyírásos minta.
Remek memóriája volt. Gyakran írt verseket, szívesen olvasta fel azokat családtagjainak és ismerőseinek.

1999-ben aranydiplomát, 2009-ben gyémántdiplomát vehetett át. Ebből az alkalomból írt önvallomásában bölcsen összegezte életútját:
„Az élet sok mindennel megajándékozott; sok szenvedéssel, örömmel és tapasztalatokkal. Ezeket úgy próbáltam felfogni, hogy ezek mind az én érdekemben történtek. A tanulságot levontam és kerestem a választ, hogy miért kaptam ezeket, mit mond ez nekem további életemre vonatkozóan. Munkámat igyekeztem lelkiismeretesen, jól végezni. A megpróbáltatásokat úgy felfogni, hogy azok a javamat szolgálják. Ami akkor szenvedésnek látszott az életemben, az is ajándék volt, mert megtanított küzdeni, állhatatosnak lenni – mindezek közben embernek maradni."
Tartalmas élete méltósággal ért véget.

Forrás: Gazdag Ferencné önvallomása, családi, munkatársi emlékezések.

Volt kollégája, ***KÁLMÁN ANTALNÉ***
Debrecen

GIRASEK JÁNOS (Kiskunfélegyháza, 1950. november 21. – Debrecen, 2010. április 26.): gyógypedagógus, pszichológus, főiskolai docens.

„…én nem csalódom – minden szervem óra, mely csillagokhoz igazítva jár."
(József Attila)

Kiskunfélegyházán született, s közel negyedszázadig itt élt szüleivel és három testvérével. Az 1919-ben Nagymuzsalyon (Ukrajna, Beregszászi járás) született édesapja, Girasek Károly az országhatárokkal elválasztott család tagjait élete végéig (2009-ben halt meg) kutatta, kereste. Édesanyja, Szabó Terézia 1928-ban Kiskunfélegyházán született, s férjével együtt nyugdíjazásáig dísznövénytermesztőként dolgozott a város Lenin Termelőszövetkezetének virágkertészetében. A négy gyermek neveltetésében meghatározó volt édesapjuk szigorú, következetes, mélyen értékelvű személyisége és édesanyjuk érzékenysége, a családot minden helyzetben összetartó szeretete. A városukat jól ismerő és szerető család évtizedekig a kertészet telephelyén álló kúriában (1904-ben épült) lakott.

A másodikként született Jánosnak a szecessziós épület szépsége, üvegablakai, a Zsolnay cserepekkel kirakott tető, a több ezer rózsatövet magába foglaló, a gyermeki léptékkel hatalmasnak megélt virágoskert olyan gazdag élményeket adott, melyek életének hat évtizedét árnyalták, kiteljesítették. Élete végéig városáért elkötelezett polgár lett.

1969-ben a Petőfi Sándor Gimnáziumban (1972-től Petőfi Sándor Gépészeti Szakközépiskola) biológia-kémia szakon érettségizett, majd két év alatt kitűnő eredménnyel autószerelői szakvizsgát tett. Azonban még ebben az évben, 1972-ben felvételizett Budapestre a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára, mondván: a lélektan érdekli. Tanulmányait nagy lendülettel és kitűnő eredménnyel végezte, így 1976-ban oligofrénpedagógia-pszichopedagógia szakos gyógypedagógiai tanári diplomát szerzett. Ekkor fordult teljes nyitottsággal és elfogadással a sérült és sajátos nevelést igénylő emberek felé. Korosztályban nem kötötte magát határokhoz, pszicho- és gyógypedagógusi tevékeny-ségében ez hamar megmutatkozott, az óvodástól az érett korba lépőkkel egyaránt foglalkozott.

1976 és 1978 között pszichopedagógusként ***Debrecenben, a Hajdú-Bihar Megyei Nevelési Tanácsadóban*** vállalt állást, majd 1978-tól 1982-ig a Szabolcs-Szatmár megyei ***Nevelési Tanácsadóban, Nyíregyházán*** folytatta gyógypedagógusi, pszichopedagógusi életútját. Itt diagnosztikai és terápiás tevékenysége mellett egyre többször vállalt közoktatási feladatokat is, továbbképzéseket, tanfolyamokat vezetett a környező települések óvodáiban, iskoláiban.

1978-tól 2010-ig pszichológusként a ***Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola*** alkalmazásában állt. 1978-1986 között főiskolai tanársegéd, 1986-tól 1996-ig főiskolai adjunktus, 1998-ban pedig főiskolai docensi kinevezést kapott. Kollégái 1998-ban felkérték a pszichológiai szakcsoport vezetésére, mely megbízatást nagy odaadással, körültekintően, a szakmai igényesség teljességével igyekezett végezni egészen 2009-ig, betegsége kezdetéig.

Főiskolai munkája és gyógypedagógusi állása mellett 1981-ben felvételt nyert a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem pszichológus szakára, ahol 1986-ban kapott diplomát. Ettől az évtől kezdve 2010-ig a ***Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézete*** is folyamatosan óraadóként, szakvezetőként igényt tartott szakmai tudására. Így tanár szakos hallgatók számára pszichológiai tárgyakat oktatott, tréningeket vezetett, illetve pszichológus-hallgatók szakvezetője volt.

Nagy kihívásnak tartotta annak lehetőségét is, hogy ne csak Debrecenben, hanem a vidéken élők élethelyzetével, problémáival is foglalkozhasson, így 1986-tól 1992-ig heti rendszerességgel egy-egy napot a ***Hajdúnánási Nevelési Ta-***

nácsadóban töltött. Pszichológusi és gyógypedagógusi tevékenysége ezáltal széles spektrumú lett. Tapasztalatai, élményei egyre inkább megerősítették és kiteljesítették kutatói és pedagógusi énjét. Kiművelt metodikai megoldásokat keresett tanításaiban is. Elkötelezett tenni vágyása, illetve szakszerűségének híre eredményezte, hogy 1993-ban munkatársa lett a ***hajdúszoboszlói Nevelési Tanácsadónak*** (Pedagógiai Szakszolgálat), melynek 1995-től haláláig intézetvezetője volt. Az intézmény vezetőjeként megteremtette és kialakította a szakszolgálat arculatát, szakmai és gazdasági irányítását.

Elhivatottan képviselte a sajátos nevelési igényű gyermekek érdekeit, az integrált, inkluzív nevelés törvényi szabályozásának végrehajtását, a legújabb módszertani kérdések azonnali kipróbálását, beépítését.

Következetes alkotó munkája eredményeként 2010 szeptemberében Hajdúszoboszló Város Képviselő-testülete Gönczy Pál-díjjal és Hajdúszoboszló Város Pedagógiájáért posztumusz díjjal tüntette ki.

Alkotva, gondolkodva rácsodálkozni a világra, az élet sokszínűségét kutatni még a legparányibb lélegzésben is, örömmel felismerni nagyszerűségeinket – ez volt életének és munkásságának vezérfonala. Vallotta, hogy szavaink, tetteink által belsőnk lényege mutatkozik meg, éppen ezért felelősek vagyunk még gondolatainkért is.

Girasek Jánost a 30 éves felsőoktatási és nevelési tanácsadóban eltöltött ambuláns pszichológusi gyakorlat, az önismereti, személyiségfejlesztő csoportvezetői tapasztalat, az élvonalbeli sportegyesületekben a sportpszichológusi gyakorlat folyamatosan lendületben tartotta, nyitottá és magas szintű kutatói egyéniséggé alakította.

Pszichológusként a humanisztikus, az emberi értékeket elismerő eszméket szorgalmazta. Kutatásaiban az élet iránti alázatot, a minden emberben rejlő jót felmutató irányzatokat hirdette.

Sportpszichológusként a test-lélek-szellem hármasságának egészségét tanította. Gondolkodásmódjának középpontjában mindvégig az ember érzékenységének, kreativitásának ébrentartása állt.

Pszichológusi és gyógypedagógusi végzettségének köszönhetően a tanítóképzésben szinte valamennyi pszichológiai tárgyat tanította: általános, fejlődés, pedagógiai és szociálpszichológiát. Részese és szervezője volt a főiskolán több új tantárgyi koncepció kidolgozásának, tartalmi és formai újításoknak.

1985 és 2010 között közel 200 pszichológiai tárgyú TDK dolgozat irányítója volt, melyből házi konferencián 27, országos konferencián 16 dolgozat ért el I., II. és III. helyezést. Két alkalommal (1989, 1991) Pro Scientia kitüntetést kapott az általa irányított tudományos diákkörben tevékenykedő hallgató (Szabolcsiné Mecsei Andrea és Fancsik Judit).

Tudományos diákköri munkát támogató tevékenysége:

- 1979-től szervezte a Debreceni Tanítóképző Főiskolán a tudományos diákkört
- 1983-tól a főiskola Pszichológiai Tudományos Diákkörének vezetője
- 1986-tól a főiskola Tudományos Diákköri Tanácsának elnöke
- 1986-tól OTDK Pedagógia, Pszichológia, Közművelődés, Könyvtár szakmai bizottságának tagja
- 1989-től a Pszichológia Szekció Országos Szakmai Bizottságának tagja
- 1989 XX. OTDK konferencia Pedagógia, Pszichológia, Közművelődés, Könyvtár szekció ügyvezető elnöke
- 1993-tól 2010-ig az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon folyamatosan a Pszichológia szekció zsűri tagja, illetve többször a zsűri elnöke
- 1989-1999 közel 30 OTDK dolgozat lektora, bírálója.

Tudományos diákköri tevékenysége egyenletesen kimagasló, szerteágazó, a TDK mozgalom valamennyi területére kiterjedő volt. Kezdettől fogva fontosnak tartotta a tehetséges hallgatók tanórán kívüli tevékenységének segítését, kutatásuk támogatását.

Elsődleges feladatának tekintette a főiskola pszichológia tanszékén a kutatások feltételrendszerének megteremtését, eszközparkjának létrehozását, egy korszerű technikai labor kialakítását. Sikeres pályázatok által 1997-ben pszichológiai laboratóriumot hozott létre, amely országos viszonylatban is egyedülálló volt. A labor lehetőséget nyújtott a hallgatói és oktatói tudományos munka összefogására, szervezésére.

2001-ben Glatz Ferenctől, az MTA elnökétől és Pálinkás József oktatási minisztertől megkapta a

Mestertanár kitüntetést, melyet az Országos Tudományos Diákköri Tanács adományozott neki a magyar felsőoktatás műhelyeiben folyó diáktudományos tevékenységet támogató, színvonalas és eredményes munkájáért.
2002-ben a Magyar Köztársaság Oktatási Miniszterétől, Pálinkás Józseftől megkapta a „Tudással Magyarországért" emlékplakettet, amelylyel a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola diákköri szervezetének megalapításában, illetve annak működtetésében kifejtett sikeres tevékenységét ismerték el.

1985 és 1992 között részt vett a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógia Tanárképző Főiskola által irányított gyógypedagógiai szakkollégiumi képzés szakmai programjának kidolgozásában és megvalósításában.
1981 és 1994 között a tanítóképzésben teljesen újszerűnek minősülő pedagógiai szakkollégiumi, a differenciált fejlesztést megalapozó kutatásokban, illetve képzési programokban vállalt jelentős szerepet. A program a négyéves tanítóképzésben új elemként megjelenő differenciált fejlesztés tantárgy magalapozójának tekinthető.
1998-tól a differenciált fejlesztés pedagógiai, pszichológiai alapjait, a fejlesztés elveit és gyakorlatát tanította a fejlesztő tanító szakirány továbbképzési szakon.
1998-ban készség- és személyiségfejlesztő tréningen vett részt, amely nagyban befolyásolta további pszichológusi munkáját. A felsőoktatásban teljes tudatossággal és határozottan képviselte a személyre szabott nevelési stratégiát.
2000-től a személyközpontú, humanisztikus pedagógiai és pszichológiai személyiségfejlesztő módszereket tanulmányozta. Megszerezte a TET (Tanári Eredményesség Tréningje), SZET (Szülők Eredményességi Tréningje) és FET (Fiatalok Eredményességi Tréningje) nemzetközi instruktori diplomáit. Alapító tagja volt a Magyarországi Gordon Iskola Egyesületnek.
Az ő irányításával és vezetésével alakították meg a debreceni decentrumot. Ezekben az években erősödött meg benne a modern, másféle szemléletre épülő pedagógiai, pszichológiai gondolkodásmód népszerűsítése. E témakörökben nyári és szabadegyetemeket tartott Magyarország és Kárpát-medence számos településén is (Pozsony, Érsekújvár, Rozsnyó, Galánta, Kassa, Szabadka stb.).
2005-ben kidolgozta és engedélyeztette a fogyatékosok integrált nevelése szakirányú pedagógus továbbképzés kétéves programját. Bekapcsolódott a pedagógusok nem szakrendszerű oktatásra felkészítő továbbképzésébe is a differenciált fejlesztés és az integrált-inkluzív oktatási modulokkal.
Jelentős volt az országos és megyei szakmai konferenciákon való előadói tevékenysége. Pszichológiai és gyógypedagógiai szakíróként inkább az oktatást segítő kiadványokra koncentrált. Szerkesztőként a fejlesztő és inkluzív pedagógia tudományának területén volt jelen. Gyógypedagógiai, pszichológiai és a humanisztikus nevelési módszerek tréningjein az ország számos oktatási intézményében segítette a nevelőtestületeket. A mindennapos szakirányú tevékenységében, valamint a különböző korosztályoknak tartott tanfolyamain az elmélet és a gyakorlat összekapcsolását szorgalmazta.
Az egyetemi és főiskolai oktató munkáját leginkább az motiválta, hogy kollégái és tanítványai az elméleti kutatásokat a mindennapi praktikumban kamatoztassák.

Kutatási területei:
- Szorongás és iskolai teljesítmény összefüggése különböző pedagógiai helyzetekben (szorongás és emlékezet; szorongás és percepció; szorongás és a nem tudatos ingerfeldolgozás; a szorongás és a spontán elektrodermális aktivitás; a szorongás fiziológiai változatai (SEDA, EDA, GBR stb.)
- A spontán elektrodermális aktivitás és a megismerési folyamatok (nem tudatos ingerfeldolgozás, észlelés, figyelem, emlékezet, gondolkodás) összefüggése
- A részképességkiesések és a tanulási zavar kapcsolata, terápiás lehetőségei, elméleti és gyakorlati problémái
- A hatékony tanulási stratégiák, eszközök a reformpedagógiában, az integrált-inkluzív nevelés és módszertana
- A személyközpontú módszerek hatása a tanítói és az ambuláns pszichológiai munkában.

Csoportban megvalósuló kutatási témák:
- Főiskolai hallgatók személyiségsajátosságai (tanítóképzős pályaprofil – CPI)
- Differenciált nevelés és oktatás módszertana

- A gyógypedagógia és a differenciált nevelés tanítóképző főiskolán történő oktatásának kidolgozása, az oktatásba történő bevezetése.

1985-től haláláig Szarvason rendszeresen nyári pszichológiai szaktáborokat szervezett, ahol 15-20 hallgató intenzív tudományos munkáját segítette, támogatatta. Ezen együttlétek alkalmat biztosítottak tréningek megélésére, a humanisztikus pszichológia által szorgalmazott metodikák kipróbálására.

A három évtizedes pszichológusi tevékenysége kiterjedt a sportra is. Több mint 10 évig tanított sportpszichológiát sportmenedzsereknek, trénereknek, sportolóknak. Számos sportegyesületnek, csapatnak (kézilabda, kosár) volt segítségére a csapatépítésben, a csapatkialakításban. Sportolók és trénerek egyaránt igénybe vették szakmai és emberi kompetenciái miatt. Az általa feltárt diagnosztikai eredmények, a játékosok személyiségprofiljának feltárása, a pszichés fejlődésük követése, a csapaton belüli feszültségek kezelésének metodikája sokban segítette a csapatok sikeres szereplését.

A tudományos közéletben való részvétele:
- 1978-tól a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének tagja,
- 1986-tól a Magyar Pszichológiai Társaság tagja,
- 1986-tól a Magyar Pszichológus Kamara tagja,
- 2001-től a Debreceni Egyetem Pszichológiai Koordinációs Bizottságának tagja.

Nehéz lenne méltatását főhajtás nélkül befejezni. Nagy ívű pályának lehettünk tanúi, amely bizonyította sokoldalú, mély érzésű, elhivatott pszichológus és pedagógus egyéniségét. Széles körű műveltségéből, derűs bölcsességéből és józan ítélőképességéből folyamatosan sugárzott kollégáinak, tanítványainak, hallgatóságának.

Személyiségének árnyaltságát jól tükrözi egy 2007-ben lezajló interjú, ennek is egy kérdésre adott válasza.

A kérdés Girasek Jánoshoz: szeret-e játszani?

„Igen. Olyasmi ez, mint este a pattogó tábortűzbe bámulni. Fogva tart, messzire visz… végtelen messzire szállunk…

Pedig egy centit sem kell mozdulnunk, hogy megtaláljuk önmagunkat. Mégis, ha egyszer játékba merülünk, akkor az lehet a leghosszabb utazás életünk során.”

Két fiút nevelt fel, Balázst és Hunort.

2009 tavaszán ritka betegséget diagnosztizáltak nála, melyet megrendítő bátorsággal és méltósággal viselt.

Publikációs tevékenysége:
- *A tanuló hatékony megismerése.* Tanári kézikönyv, Sulinova Kht, Budapest, 2006.
- *Szorongás és iskolai teljesítmény összefüggése kisegítő iskolai tanulóknál.* In.: Gerencsér Attila (szerk.) Pedagógiai Pályamunkák, II. Hajdú-Bihar megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen, 1978.
- *A szorongás és teljesítmény kapcsolata, pedagógusi megítélhetősége és szabályozása.* In.: Szekerczés Pál (szerk.) Tanítóképző Főiskolák Tudományos Közleményei, XIX. Debrecen, 1985.
- *Felhasználói kézikönyv nevelési tanácsadók számára,* Hajdú-Bihar megyei Pedagógiai Intézet, Debrecen, 1987.
- *Önismereti játékok a középiskolákban* (Játékgyűjtemény), Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium és Szakközépiskola, Hajdúnánás, 1993.
- *A pedagógus személyiségének gyakorlati fejlesztése* - Gordon tréning. In.: Balogh László - Tóth László (szerk): Pszichológia a tanárképzésben, KLTE Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék, Debrecen, 1996.

Társszerzője volt számos pedagógiai, pszichológiai témájú tanulmánynak, szakcikknek.

Konferenciaszervezések:
- Az integrált nevelés lehetősége az oktatásban Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen, 2006.

Felesége, LÁPOSI TERKA
Debrecen

GYŐRI IDA (1896-1943): óvónő

(Életrajzi adatai hiányosak vagy bizonytalanok. Arcképvázlatát azonban a szerkesztőség – értékeire való tekintettel, kivételesen – közli.)

Győri Ida az óvónői oklevél megszerzése után ***Hajdúszoboszlón,*** novemberben kezdte el munkáját. Az őt felkészítő óvóképzés meggyőzően hirdette, hogy nemzeti szellemben történhet a magyar „gyermek temperamentumához" illő nevelés, melyhez szabadabb beszélgetéseket, népies verseket, énekeket, az alaki munkához pedig a nálunk fellelhető fűzfavesszőt, kukoricacsutkát és sást kell használni. Ehhez a munkához módszertani tanácsot ugyan nem adott Molnár Mária tanár, de mintákat igen, az egyéni és csoportos társalgáshoz. A tanárnő egykor az eperjesi kisdedóvóképző mintaóvónője volt, aki a *Kisdedóvodai beszéd- és értelemgyakorlatok* című tankönyv mintáival adott segítséget. A feldolgozásra szánt ismereteket már három korcsoport szerint differenciálta, ez előremutató volt abban az időben.

A foglalkozások témái nem szolgálták a helyes világkép kialakulását. Helyette misztikus ismeretek átadását jelezték a vázlatok, amit a mai óvodások is igazolnak. A cselekedtetés, játékosság elve helyes volt, bár néha erőltetett, a szemléltetés a valóságban történt.

Győri Ida óvónő abban a történelmi időszakban került Hajdúszoboszlóra, amikor Magyarországon a nemzeti függetlenség a szabadság, egyenlőség eszméinek hirdetése a tanítók és óvónők körében is elterjedt. A szellemiség terjesztésében maga Győri Ida is szerepet vállalt. Együttműködött a belső reformok szélesedésével a városi képviselőtestület elvei szerint. Ez a munka egybeesett az akkori oktatás-, illetve iskolaügy törvényesítésével.

Győri Ida kedvezőnek mondható politikai, társadalmi légkörben indította pályáját. Nagy lelkesedéssel dolgozott, munkáját a város Vasút utcai óvodájában kezdte, ahol elődje Nánási Róza volt, aki 30-40 kisgyerekkel foglalkozott. Majd az igény növekedésével Győri Ida már 120-140 gyermek óvó-védő, nevelő munkáját végezte egy dajka segítségével. A foglalkozások megszervezése az óvodai dajkával történt. A magas létszámú gyermeksereg életének kor szerinti foglalkoztatása rendkívül megterhelő volt. A differenciált módszerek alkalmazását a magas létszám nehezítette, ennek ellenére a kicsinyek óvodába járatása mégis egyfajta műveltség iránti igényt jelzett a család részéről. A verseknek, meséknek az értelmi nevelésen túl a nemzeti nevelést is szolgálniuk kellett. Ez elvárás volt a mesék kiválasztásánál. A munkafoglalkozásnál a könnyebbről a nehezebbre való tanítást alkalmazta. A munkára nevelés fontosságát korán felismerte, és arra törekedett, hogy egészséges kapcsolatot teremtsen az óvoda és család, az óvoda és iskola között. Az óvoda iskolára előkészítő funkcióját is figyelembe vette.

Győri Ida szemléletében, óvodanevelési gyakorlatában látható volt, hogy igyekezett differenciáltan kezelni a gyermekek közötti foglalkozások követelményét, munkájában kötetlen módszertani megoldások is fellelhetők voltak. A szemléltetés fontosságát ismerte és alkalmazta. Sőt az ismétlés beiktatása is előremutató volt. Az évzáró ünnepség bizonyította a nevelés eredményességét. Szemmel látható volt a gyerekek barátságosabb viszonya egymáshoz, örömmel vettek részt minden olyan munkában, amely tovább fokozta érdeklődésüket és tudás iránti vágyukat. Az ünnepélyen látott gyermekbemutatók betekintést adtak az óvodában folyó munka eredményességéről. Kiss József magyar királyi tanfelügyelő meglátogatta Győri Ida óvónőt is, elismerően nyilatkozott az általa vezetett óvodai munka nevelési eredményeiről, a gyermekek teljesítményéről.

Az óvoda foglalkoztatási rendje a következő volt: társalgás, vers; munka, játékos gyakorlat; séta, játékos testgyakorlat; ima, séta, dalok; tisztasági szemle délután; versek, dalok, mese; játék, munka.

A foglalkozások idejét félórában határozta meg. Délelőttre tette a kevesebb cselekvéssel megoldható foglalkozásokat, társalgást, verset, éneket, délutánra a gyermekeknek is szórakoztatóbb alaki munkát, mesét, játékot. A gyakorlatban két csoportba osztva folytak a foglalkozások, így a dajka játszhatott a gyerekek egy részével.

Az óvodásai körében

A szabadidőben is arra törekedett, hogy a gondolkodás-, beszédkészség-fejlesztést okos kérdésekkel, nyelvi és egyéb játékokkal, találós kérdésekkel töltsék ki. Így egész napos nyitvatartású volt az óvoda. Ida néni tudatosan vallotta, hogy az ismeretszerzés, a közösséghez szoktatás, nevelés, a szeretetteljes közeledés bátorságot ad a gyerekeknek, és az iskolai oktatás befogadására minden tekintetben alkalmassá teszi őket. Tudta azt is, hogy az óvoda nevelése a szülői gondviselésre is hatással lesz. A gyermekek foglalatosságra, türelemre tanítása, a testi munka, az önkiszolgálás elvárása a neveléstől elválaszthatatlan. Ezt Gönczy Pál (1817-1892) is vallotta. A kicsinyek gondozása, személyre szóló teendőkre tanítás, köszönés, kézmosás, étkezési szabályok, vagy az asztalnál ülő feladatvégzés, a foglalkozáson való ottlét megkívánta az odafigyelést, tanulást, motiválást, bátorítást, dicséretet az óvónőtől.

Nagy pártfogói, segítői voltak a Tizedekben működő olvasókörök, az odajáró polgárok lelkes szemlélete. A városházi képviselő-testület mellett a takarékpénztárak és a református egyház adta Győri Ida óvónői bérét.

Idus néni munkája mellett közéleti szereplést is vállalt és végzett. Tagja volt a Kisdednevelők Országos Egyesületének és a megyében működő Hajdú Vármegyei Tanítók Gönczy Egyesület Óvónő Szakosztályának. Ott is elismerték tudását, aktivitását, előremutató tevékenységét.

Szakma iránti igényességét, tudásának továbbfejlesztési vágyát mutatta az is, hogy csekély bére ellenére színvonalas óvodai nevelési sajtótermékre fizetett elő rendszeresen, sőt publikált a *Független Hajdúság* című városi újságban, és vallotta a sajtó fontosságát a művelődésben. Az 1933-34-es tanévtől egyre csökkent az óvoda központi támogatottsága. Az 1927. évben beírt gyermeklétszám 122, 1940-ben 135. Az óvodában tandíjat kellett fizetni a családoknak. Szívesen járatták óvodába gyermeküket a szülők, tisztelték, szerették, megbecsülték az óvónő munkáját. A családban is fokmérő volt az óvodába járás. Az óvodai élet különlegességnek számított a családok előtt.

Jó szívvel emlékeznek róla régi óvodásai, a ma élők közül *Szél Júlia*, a Magyar Rádió főmunkatársa, „aranytollas újságírója" és *Kiss Lajosné* nyugdíjas tanítónő is:

„A haja mákos, lazán feltűzve, a tekintete mintha már régen keresne, s most picit örül, hogy meglátott engem. Azt is látja persze, hogy az uzsonnámat legszívesebben a kályha melletti fatartóba ereszteném, ha merném, de nem merem, hát megeszem. Így megy itt a fegyelmezés, csendesen, vagy éppen szó nélkül. Soha nem büntet, soha nem kiabál, hogy szégyellje magát a gyerek. Nem úgy, mint otthon a szeleburdi kis huszonéves anyák, akik enyhe nyaklevest is adnak néha hozzá. Ő soha nem türelmetlen, maga a türelem, vagy még annál is több, összetettebb, ő a szelídség, és Idus néninek hívják.

Idus néni óvodája.

Nem otthon vagyunk! Ezt a meglehetősen bonyolult helyzetet hamar túléljük. Nem bömböl az ember minden reggel, mikor beteszik mögötte az óvoda kapuját. Rendesek vagyunk. A hajunk választéka szigorúan egyenes, a kötényünk madzaga szépen bokrára kötve, zsebünkben az összehajtogatott vasalt zsebkendő. Az óvodás másik fontos kötelezője az ámyékszék okos használata, és ha törik, ha szakad, tisztán beszél. Nem dadogunk, nem selypítünk és a kotló nem káhál, hanem kárál."

Győri Ida méltóképpen élt, önmagát megvalósítva dolgozott az óvodában. Fiatalon szakmai tekintélyt vívott ki, harcosa volt az országos, megyei és városi szakmai köröknek. Igyekezett átadni tudását tisztességgel, dolgozott alázattal és meggyőződéssel, vallotta, hogy a kisgyermekek szellemi gyarapodása a legjobb beruházás a jövőbe.

Kitartását, becsületes törekvését méltó örökségként ismerjük el.

Az akkori óvodások szívét láthatatlanul formálta, meggyőző erővel hatott a szülők szemléletének alakítására, emberi célok megvalósítására. Idus néninek önállóan dolgozva, egyedül kellett minden benne felébredt tervet, elképzelést megvalósítani a nevelési-oktatási keretek közé elhelyezve, valamint összehangolni a gyermekvédelem és az óvónő szerteágazó tennivalóival.

Herczeg Ferenc: A Gyurkovics-lányok című előadás szereplői között

Szerény volt és rövid életű, önkifejező, önmegvalósító élete nyilván megterhelő volt számára. Hivatásából 1943-ban fiatalon, élete teljében távozott el 47 évesen.

Szél Júlia emlékezése szerint Hajdúszoboszlón temették el. Mi, a ma élő óvónők sok mindent felfedezünk törekvéséből, óvónői hivatásából, személyiségének varázsából, de főként azt ismerhettük meg, hogy *„nem az számít, hogy mennyi év volt az életében, hanem, hogy mennyi élet volt az éveiben."*

Felhasznált irodalom:

- Hajdúszoboszló monográfiája, 1975
- Tanulmányok Hajdúszoboszló történetéből, 1979
- Tanulmányok és dokumentumok Hajdúszoboszló történetéből a Tanácsköztársaság leverésétől a felszabadulásig, 1981
- 400 év Hajdúszoboszló neveléstörténetéből, 1989
- Az értelmi nevelés története az óvodában 1828-1975 között
- Szókimondó, Hajdúszoboszló kulturális folyóirata, 2011

KÍGYÓS ISTVÁNNÉ, ny. óvónő és
PAPP SÁNDORNÉ, ny. óvodai dajka
Hajdúszoboszló

„A tanítás-nevelés nem gyurma-játék;
vétkes naivitás vagy bűnös agresszió azt képzelni,
azt tudom kihozni a gondjaimra bízott fiatalból,
amit csak akarok, vagy amit én akarok, önkényesen.
(Jókai Anna)

H

DR. HAHN ISTVÁN (Budapest, 1913. március 28. – Budapest, 1984. július 26.): ókortörténész, egyetemi tanár.

Zsidó értelmiségi családban született.
Tanulmányait a fővárosban végezte. Érettségi után beiratkozott az Országos Rabbiképző Intézetbe. Ezzel párhuzamosan tanulmányokat folytatott a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán is. Diplomáját 1935-ben kapta meg, és még ebben az évben doktorált. 1937-től 1942-ig a Pesti Izraelita Hitközség szolgálatában állott. 1943-tól 1949-ig az ***Országos Rabbiképző Intézetben***, illetve a ***Zsidó Gimnáziumban*** tanított. Közben 1944 júliusa és decembere között származása miatt munkaszolgálatos volt. 1945 után a pesti bölcsészkaron történelem-görög-latin szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett.

Miután 1949-ben az egyházi szolgálatot otthagyta, átmenetileg a sors ide-oda sodorta. 1949 és 1951 között a ***fővárosi Fazekas Mihály Gimnáziumban*** tanított. 1951 szeptemberétől 1952 januárjáig az ***Állami Zalka Máté Szakérettségis Kollégium*** tanára volt, közben elvégezte a Lenin Intézet orosz szakát. Tehetségéhez és tudásához méltó állást csak 1952 februárjától kapott, amikor az ***Apáczai Csere János Állami Pedagógiai Főiskola*** adjunktusa, később docense lett. Az intézet felszámolása után került az ***Egri Állami Pedagógiai Főiskolára*** 1955 szeptemberében, ahol előbb docensként, majd főiskolai tanárként oktatott.

Életében újabb fordulópontot jelentett 1957. február 1-je. Ekkor Kónya Albert kormánybiztos az ***ELTE Bölcsészettudományi Kara Ókortörténeti Tanszékére*** főállású oktatónak nevezte ki. Ettől kezdve az egri főiskolán másodállásban tanított. 1959. szeptember 1-től a művelődési miniszter a ***Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Ókortörténeti Tanszékének*** vezetésével bízta meg, egyetemi docensként.
Az év őszén búcsút mondott az egri főiskolának, ahol csak néhány évet töltött, de az intézet történetében kitörölhetetlen nyomokat hagyott. A magyar-történelem és a történelem-földrajz szakosoknak oktatta az egyetemes történelmet az első és a harmadik évfolyamon. Ő oktatta az őskor, az ókor, a kora középkor, s részben az új- és legújabb kor történelmét. Előadásai rendkívül magas színvonalúak és lebilincselőek voltak,

holott hallgatói nagy ámulatára minden jegyzet felhasználása nélkül tartotta őket. Szemináriumain is élmény volt részt venni. Óráit mindig pontosan kezdte, az óraközi szüneteket legtöbbször a hallgatók között töltötte. Tanítványaival sokat beszélgetett, akik ilyenkor gyakran faggatták kérdéseikkel, melyekre mindig a legnagyobb készséggel válaszolt. Ha történetesen nem hallgatóival beszélgetett, akkor a folyosón le-fel járkálva, minden percet kihasználva valamit olvasgatott. Híres volt legendás tájékozottságáról. Kötelező óráinak ellátásán kívül évenként hirdetett speciálkollégiumot. (Pl.: *Fejezetek az ókori és középkori kultúra történetéből*.) Önként jelentkezők számára latin nyelvet is oktatott. Órái és szemináriumai lelkiismeretes megtartásán kívül a vizsgáztatást is szívügyének tekintette. A számonkéréskor nem azt firtatta, hogy valaki mit nem tud, hanem azt, hogy mit tud. Vizsgamódszerét nem a következetes szigorúság, hanem a következetes igényesség jellemezte. A kihúzott tétel meghallgatása után kisebb kérdéseket tett fel növekvő nehézségi fokozattal. Jelest csak ritkán adott, elégtelent pedig talán soha.

A tanszék kollektívájába igen jól beilleszkedett. Kollégái iránt mindig készséges volt. Az Egerben hiányzó szakirodalmat, ritka forrásokat Budapestről meghozta számukra, s egyéb kéréseiket is teljesítette. Nem vonta ki magát a tanszéki rendezvényekből sem – amelyeken antialkoholista létére – még egy pohár bort is hajlandó volt elfogyasztani. Ízig-vérig tudós egyéniségétől nem volt idegen a humor sem. Tanártársai körében gyakran idézte Theodor Mommsen, a híres német történész ama mondását, hogy *„A tudományos munkához két dolog kell: fej és fenék."* Tehát, hogy valakiből igazi tudós legyen, annak két alapvető feltétele van: tehetség és szorgalom. Hahn István mindkét erény birtokában volt, ezért tudott időtálló munkákat írni. Főiskolai évei alatt tagja volt a pedagógiai főiskolák történelmi szakbizottságának. Az egyetemes történelem oktatását kitűnő jegyzetek megírásával segítette. (Pl.: *Az ókor* című jegyzet.)

Az ókor történetének kiváló tudósától nem volt idegen a legújabbkor sem. Az 1956. április 25-i főiskolai tanácsülésen ezzel kapcsolatos nézetét máig érvényesen fogalmazta meg:

„Az úgynevezett történelmi távlat nem biztosíték a tévedések ellen. Az ásatások, régi írások megfejtése stb. ugyancsak megváltoztathatják egyes korok értékelését. Semmi okunk sincs tehát arra, hogy a »tévedésektől« való félelem miatt húzódozzunk bármilyen korszak, így a mai idők komoly, határozott tárgyalásától és az állásfoglalástól."

Az általános iskolai és a középiskolai történelem szakos tanárok továbbképzése céljából a Magyar Történelmi Társulat Észak-Magyarországi Csoportjának szervezésében *A feudalizmus kialakulásának problémái a legújabb kutatások tükrében* címmel előadást tartott.

Hahn István az egri főiskolán töltött évei alatt is jelentékeny publikációs tevékenységet folytatott. Vallotta – még abban az időben kellően nem értékelt pedagógiai elvet –, hogy a felsőfokú tanintézetekben az oktatásnak és a kutatásnak egységet kell alkotnia. Tehát nem lehet jó oktató az, aki nem végez egyéni kutatómunkát. Tudományos kutatási eredményeinek egy részét a főiskola évkönyveiben tette közzé. Ezekben 1956 és 1959 között öt dolgozata jelent meg:

- *Történelmi szeminárium a főiskolán*
- *Egy városi felkelés a kései császárkor végén*
- *Julianus és Antiochia*
- *Prokopiosz uzurpációjának társadalmi alapjai*
- *A késő római adórendszer és a szaszanida adózás*.

Ebben az időszakban több tanulmánya jelent meg országos szakfolyóiratokban is (Antik Tanulmányok, Acta Orientalia, Századok).

Értekezéseiben elsősorban a kései ókor egy-egy fontos, kevésbé feldolgozott kérdésével foglalkozott. Ezekben az években került érdeklődési körébe Libaniosz rétor élete és munkássága, a Holt-tengeri tekercsek, a héber Genizák.

Egri évei alatt készítette el kandidátusi disszertációját: *Késő ókori város és szociális mozgalmai* címmel, amelyet 1958-ban védett meg.

Hahn István ama ritka tudósok közé tartozott, akik szenvedélyesen átélték azt a kort, amelyet kutattak és oktattak. Talán ebből származott legendás szórakozottsága. Egri éveit is igazi és kitalált történetek lengik körül. A városban nem volt állandó lakása. Először a főiskolán, majd a fiú-, később a leánykollégiumban lakott. Itt töltött idejét felhasználta a hallgatókkal való

egyéni foglalkozásra, korrepetálásukra. Tanár kollégái és diákjai egyaránt csodálattal adóztak hatalmas tárgyi tudásának, óriási olvasottságának és tájékozottságának, valamint széles körű nyelvismeretének. Ismert volt számukra, hogy több élő nyelven beszél, még több nyelven olvas, ezeken kívül számos holt nyelvet is birtokol. Alázattal könyvelték el magukban ritkaságszámba menő, bámulatos memóriáját és a gondolkodásában tapasztalt nem mindennapi logikai készségét. Kollégái és hallgatói szerény embernek ismerték, aki nem volt karrierista. Mindent a tartalomnak rendelt alá, a külső formaságokkal keveset törődött. Kollégái és hallgatói nagyra értékelték hatalmas tudását és emberségét.

Tanszékvezetője, *Szántó Imre* 1958. június 10-én kelt jellemzésében az alábbiakat írta róla:
„...nagy nyeresége lesz a Történelmi Tanszéknek, de magának a főiskolának is, ha Hahn Istvánt a lehető leghosszabb ideig meg tudja tartani Egerben."

Bihari József főiskolai tanár, akivel testi-lelki jó barátok voltak, így vallott róla:
„Közös barátság kötött össze vele, szellemes, okos ember volt."

A botanikus *Hortobágyi Tibor*, egyetemi tanár ekként vélekedett:
„Becsületes, jó szándékú, tisztelettudó embernek ismertem. Széles tudása révén mindig élmény volt a vele való találkozás... szerény, megértő ember benyomását keltette."

Hanus István egykori tanítványa ezt mondta róla:
„A távol eső ókor szeretetét a diákjaiba oltotta."

Tálas László, a Szolnok Megyei Múzeumi Szervezet hajdani igazgatója így emlékezett:
„Előadásai, szemináriumai élményt jelentettek fölényes tárgyi tudása, finom iróniával átszőtt előadásmódja miatt."

Ne vegye az olvasó szerénytelenségnek, ha személyes élményeimről is szólok. 1957 őszén kezdtem el tanulmányaimat az egri főiskola magyar-történelem szakán. A felvételi vizsgán, különösen történelemből elért szép eredményem híre eljutott hozzá is, és ezt az első óráján közölte is velem. Látva a történelem iránti érdeklődésemet és szorgalmamat, többször is buzdított. Sorsom alakulását Egerből való elkerülésem után is figyelemmel kísérte. 1960 áprilisában Szegeden, amikor a II. Országos Diákköri Konferencia keretében előadást tartottam, először is beszéltem vele. Bemutatott Szádeczky-Kardos Samu és Horváth István Károly klasszika-filológusoknak. Meghallgattam a bölcsészkar nagy előadótermében a Holt-tengeri tekercsekről tartott előadását is, amely a témában feltehetően az első volt Magyarországon. Elmentem annak a szekciónak az ülésére is, amelynek ő volt az elnöke. Itt fel is szólaltam, amit ő örömmel fogadott, és összefoglalójában kitért az addig már megjelent írásaimra is. Személyes törődésének szép jele volt, hogy közbenjárt a pesti bölcsészkaron tanulmányaim folytatásának érdekében. Egyetemi éveim alatt engem sajnos nem oktatott, s nem is vizsgáztam nála. Nagy meglepetésemre szolgált, hogy 1962-ben az egyetem folyosóján felismert, s miután nevemet említette, beszélgetésbe elegyedett velem. Tanulmányaimhoz sok sikert kívánt. 1964 őszén találkoztunk utoljára, amikor segítségét kértem személyes ügyben. Kedvesen fogadott és támogatásáról biztosított. Munkásságát folyamatosan figyelemmel kísértem. Nagy élmény volt számomra könyveinek, tanulmányainak olvasása.

Miután Hahn professzor a szegedi egyetemre került, ezzel párhuzamosan tovább oktatott az ELTE Bölcsészettudományi Karán is. 1963-ban Marót Károly halála után ő lett az Ókortörténeti (görög-római) Tanszék vezetője. Az egyetemen töltött évtizedei oktatói és tudományos munkásságának legeredményesebb időszakát jelentik. Itt vált a hazai ókortudomány egyik legkiválóbb képviselőjévé, nemzetközileg elismert tudósává. Életének e korszakában több könyve és számos tanulmánya jelent meg magyar és idegen nyelven.
Könyvei közül a legnépszerűbbeké váltak:
Az időszámítás története
Az ókor története
Istenek és népek
Naptári rendszerek és időszámítás
A próféták forradalma.

Írásait az egyetemes történeti látásmód, a sokirányú érdeklődés, a magas fokú szintetizáló képesség jellemezte. Munkái összefüggéseiben láttatják az ókor egész történetét. Kutatásai új eredményeket hoztak a mükénéi és a homéroszi kor tulajdonviszonyairól, a keleti földtulajdonról, a kései utókor paraszti függőségének két fajtájáról. Tisztázta a II. triumvirátus hadszerve-

zetét, a rabszolgamunka kiszorulását a közvetlen termelőágazatokból, az ókori városok fejlődésében. Megoldotta az alexandriai Appianosz történetíró forrásainak addig megoldhatatlannak tűnő problémáját, s meghatározta történetírói módszerét. Felfedezte a kapcsolatot Josephus Flavius *Zsidó háború* című munkája hátterét képező jóslat, valamint az esszénus szekta és a Holt-tengeri tekercsek ideológiája között. A halála előtti években írott, főként a Históriában közölt több cikkének tárgyát a jelen problémái sugallták (például: a munkaszervezés ókori típusai, a munkaintenzitás ókori megítélése, a korrupció ókori forrásai).

Hahn István nemcsak mint tudós, hanem mint tanár is kiváló volt. Az ELTE egyik legnagyobb hatású professzoraként ismerték, aki jelentős részt vállalt a felsőoktatás módszertanának megújításából is. Hallgatói megtanulták tőle a tudás tiszteletét, igényét és örömét. Mint kiváló nevelő, egyben nagyszerű ismeretterjesztő is volt. Nemcsak népszerűsítő könyvei mintapéldái az ismeretterjesztésnek, hanem előadásai is. Az ókort szerető közönségnek felejthetetlen élményt nyújtottak a Gólyavári estéken elhangzott előadásai is.

Hahn Istvánt életének utolsó másfél évtizedében nagy elismerés övezte. Ő volt az Ókortörténeti Bizottság elnöke, az Ókortörténeti Társaság társelnöke. Tagja volt a Tudományos Minősítő Bizottság Történelemtudományi Szakbizottságának, az Acta Antiqua, a Világosság és a Jénában megjelenő Philologus című folyóiratok szerkesztőbizottságának.
1972-ben elnyerte a tudományok doktora fokozatot. Megkésve ugyan, de a Magyar Tudományos Akadémia 1970-ben levelező-, 1982-ben pedig rendes tagjává választotta. A hazaiakon kívül több külföldi ókortudományi társaság is tagjává fogadta. Kétszer tüntették ki a Munkaérdemrend arany fokozatával. Kiváló tanárként az elsők között nyerte el 1974-ben az Apáczai-díjat. Hetvenéves korában tervekkel telve ment nyugdíjba. Elképzelései megvalósítását azonban a sors kegyetlensége félbeszakította.

Hahn István lezáratlan életművet hagyott hátra. Munkássága a magyar és a nemzetközi ókortudomány kitörölhetetlen része. Neve méltán került be a hazai ókortudomány nagyjainak (Goldziher Ignác, Ábel Jenő, Marót Károly, Trencsényi - Waldepfel Imre stb.) sorába.

Forrás:

- Berend T. Iván: Hahn István (1913- 1984). Magyar Tudomány, 1984. 12. sz. 1019-1020. p.
- Az Eszterházy Károly Főiskola irattárának anyaga
- Lukács József: Hahn István (1913-1984). Világosság, 1984. 8-9. sz. 600. p.
- Szecskó Károly: Az egri főiskola büszkesége volt. Hahn István történészprofesszor egri évei. Hevesi Szemle, 1986. 3. sz. 72-75. p.

Egykori tanítványa, SZECSKÓ KÁROLY
Eger

HALÁSZ MIKLÓS (Farmos, 1924. december 6. – Szolnok, 2011. november12.): mérnöktanár, szakközépiskolai igazgató.

Apja, Halász István mezőgazdasági gazdálkodó volt. Öccsével ketten voltak testvérek, akiket református hitben neveltek szüleik. Rendezett körülmények között teltek gyermekévei. A nagykátai polgári iskola elvégzése után 1941-ben vették fel az akkori szolnoki Magyar Királyi Állami Fa- és Fémipari Szakiskolába, a mai Gépipari Technikumba. Ebben az iskolában érettségizett, ugyanitt végezte el a felsőgépipari tagozatot is. Budapesten folytatta tanulmányait, ahol megszerezte a gépészmérnöki és villamosmérnöki egyetemi diplomát. Ezt követően Szolnokra került a volt iskolájába, ahol oktató művezetőként dolgozott.

A II. világháborút követő évek folyamán sokféle munkakört töltött be. A Nehézipari Központ Gyártervezési Osztályáról pályázat útján került vissza a ***szolnoki gépipari technikumba***. Majd ismét ***budapesti*** évek következtek: a ***műszaki főiskolán*** oktató volt, s annak megszűnte után 1953-ban visszakerült régi iskolájába beosztott tanárnak. 1955 szeptemberétől mint műszaki igazgatóhelyettes, majd 1959 januártól, csaknem 30 éven át mint igazgató dolgozott a technikumban.

1952-ben házasságot kötött Juhász Erzsébettel. Miklós Nándor nevű fiuk szintén műszaki pályára lépett, ahol mérnöktanári diplomát szerzett. Szolnokon tanított, szakfelügyelői kinevezést is kapott. Családja és szülei fájdalmára 37 éves korában elhalálozott.

Gúth Ferenc igazgató emlékezése:
„Én, mint egykori tanítvány, később kolléga a mostani utódiskola igazgatója elmondhatom, hogy mély nyomokat hagyott bennem az Igazgató Úr élete és példája. Én magam is élénken emlékszem a villamosgépek-órákra, illetve arra, hogy hogyan tanított bennünket, hogyan tartott rendet és fegyelmet és hogyan nevelte belénk a pontosság, a kötelességteljesítés erényeit személyes példamutatásán keresztül. A jelenlegi Műszaki Szakközép- és Szakiskola színvonalas működtetésével is tartozom Miklós bácsi emlékének.
A Gépiparban töltött évek alatt sok-sok diáknak adta át igazgató úr a szakma alapjait, a műszaki elmélet és gyakorlat szeretetét. Ma is sokan azzal a tudással, szakmaszeretettel keresik a kenyerüket, legyenek kétkezi munkások vagy vállalkozók, amit tőle tanultak. Vezetői munkája során mindig kiállt az intézményért, függetlenül attól, hogy a Kohó- és Gépipari Minisztériumhoz vagy megyei, vagy városi tanácsokhoz, önkormányzatokhoz tartozott. Mindig olyan tantestületet állított össze, ahol nagy tudású szakemberek, tanáregyéniségek dolgoztak, és talán ez volt a korszellem mellett az egyik összetevője személyes sikereinek, de az iskola sikerének is! Gyakoriak voltak azok az évek, amikor az évfolyamok 90 %-a továbbtanult egyetemen vagy főiskolán.
Halász Miklós munkássága példaértékű. Kell a példa, hisz igenis lehet jó műszaki pedagógusként élni, lehet is és kell is. Hiszen az igazi pedagógus nem csak önmagának él. Igazgató úr gyakran idézett bölcs mondásokat, hadd idézzek most Balassitól, és vonatkoztassam az idézetet igazgató úrra és tantestületére: *»Emberségről példát, vitézségről formát mindeneknek ők adnak.«*
Számunkra, kollégái számára ez a példa a legnagyobb örökség. Nem kis dolog. komoly feladat, amelyet életre kell váltani. Életre kell váltani olyan szigorral, olyan következetességgel, olyan derűvel és szeretettel, emberséggel és pontossággal, körültekintően és tapintatosan, amint azt ő tette."

Hozzánőtt az iskolához, tette dolgát, hogy az iskola eredményes és elismert legyen. A technikum mint iskolamodell az iparoktatásban az egykori felső-ipariskolai oktatást követően a legsikerültebb modell volt. Nemcsak vezethette, de tervezhette is a technikumi modellek egyikét, nevéhez fűződik a közlekedésgépész tagozat tantervének és utasításának az elkészítése.

A szolnoki Gépipari Technikum

1972-ben négy párhuzamos osztályban 150 tanuló érettségizett, ezek közül 121-et vettek fel felsőoktatási intézménybe (egyetemre 75-öt, főiskolára 46-ot), a végzősök 80,66 %-át. (Ezek KSH adatok.) Ez számszerűleg is, %-osan is több volt, mint az abban az évben Szolnok város összes középiskoláiból felvettek száma és %-os aránya. A Kohó- és Gépipari Minisztérium 26 technikuma között országos eredményességi megítélés szerint igazgatósága csaknem 30 éve alatt az 1-2. vagy 3. helyezést érte el az iskola, 1972-ben magasan az első helyezést.
Az ebben az iskolában végzettek meghatározói lettek a megye iparának – országosan sem jelentéktelen a számuk –, s hatással voltak a KGM technikumi oktatására: 8 technikumi igazgató és 11 műhelyfőnök került ki az egykori tanítványok közül, a közéletben is nagyon sokan kerültek vezető beosztásba.
1972-ben egy tollvonással megszüntették a technikumokat, ezzel az iskolarendszerű technikusképzés megszűnt, és ezzel az mondható, hogy „a középfokú magyar iparoktatás élt 100 évet". Ugyanis a középfokú magyar iparoktatás azzal kezdődött, hogy 1872. október 8-án Szákkay József leszerelt huszárkapitány, főreáliskolai tanár engedélyt kért és kapott dr. Eötvös

József minisztertől, hogy Kassán ipartanodát létesíthessen – létesített is. Bizonyára nem a véletlen műve, hogy a kassai iskolának (mindmáig magyar tannyelvű ipariskola!) Körtvélyessy Dezső személyében a szolnoki Fémipari Szakiskolából odakerült ember lett az igazgatója. S a sors úgy hozta, hogy 1972. október 8-án a 100 éves kassai ipariskolát az egykori kassai Magyar Nemzeti Színházban tartott ünnepélyen köszönthette a Kohó- és Gépipari Minisztérium és természetesen a szolnoki Gépipari Technikum nevében, majd köszönthette még 110 évesen, 120 és 125 évesen is.

A technikumok megszüntetése („kiirtása" ld. Mozgó Világ c. kritikai folyóirat 1980. decemberi és 1981. januári sz.) után következő különböző szakközépiskolai modellek egyike sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Hozzáértők írták le, hogy: sem nem „szak", sem nem „közép" és a nyomába sem léphetnek a technikumoknak.

Az iskolai rendszeren kívüli technikusképzés ügyében – mert technikus csak kellett – a KGM rá bízta a 14,10 sz. közlekedés-gépgyártó technikusi szakképzési és oktatási tervének elkészítését, amelyet el is fogadtak, és 1973-tól ebben a szakban, de más szakokban is megindult a képzés, amelynek irányításában a szolnoki iskola országos hatáskört kapott. A képzés jobbá tétele érdekében az iskolában technikusminősítő iroda és bizottság is működött. Ebben a képzési rendszerben 1973-tól 1987-ig (amíg igazgató volt) közel 1000 technikusi oklevelet adtak ki, s ez a későbbiekben is folytatódott.

1977-ben került sor az iskola fennállása 50. évfordulójának megünneplésére. Ekkor volt csaknem 20 éve az iskola igazgatója; a „papírtakarékossági rendelet ellenében, azt figyelmen kívül hagyva" kiadta az iskola jubileumi évkönyvét (1930 óta az ország egyetlen középiskolája voltunk, amely minden évben évkönyvet adott ki), ezért a Szolnok Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya „szigorú megrovás" írásbeli fegyelmi büntetésben részesítette. Ezt követően még 10 évig, összesen csaknem 30 évig vezette az iskolát, s hogy hogyan és milyen hatásfokkal, azt döntse el az utókor, s az a több mint 10.000 nappali, esti és levelező tagozaton végzett diák, akik ez alatt az idő alatt végeztek.

Halász Miklós maradandót alkotott a magyar iparoktatás érdekében. Kötődött az iskolához, kötődött a városhoz, s kedvező ajánlatok ellenére sem fordított hátat az iskolának. Ez az iskola állt s áll ma is itt a „Nagy-Magyar" Alföld közepén. Egykori tanítványai vezették és vezetik a megye iparát, irányítják a rádiót és a megyei újságot, vagy mint elsőszámú vezetők irányítják Jász-Nagykun-Szolnok megyét, közgyűlését, de ők irányítják ezt az iskolát is.

Az iskola alapításának 75. évfordulóján kiadott évkönyvben Pro memoria című visszaemlékezését azzal fejezi be: *„…érdemes volt ezt csinálni."*

Felesége, ***HALÁSZ MIKLÓSNÉ*** *és kollégája,* ***GALSI ISMÉRIA***
Szolnok

DR. HOFFER ANDRÁS (Derecske, 1884. december 16. – Debrecen, 1946. március 1.): gimnáziumi tanár, egyetemi magántanár, szakelőadó, intézetigazgató.

Hoffer András a Bihar vármegyei Derecskén született, szülei Hoffer Lajos és Kolláth Julianna voltak. Középiskolai tanulmányait Karcagon, majd a hírneves nagyenyedi Bethlen-kollégiumban végezte. Azután 1904-től a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen tanult, ahol 1909-ben ásvány- és kőzettanból doktorált, majd földrajz-természetrajz-vegytan szakos tanári oklevelet szerzett.

1911. szeptember 1-től a ***székelyudvarhelyi református kollégium*** helyettes tanára volt. 1914-

ben katonai szolgálatra vonult be, az I. világháború során hamarosan orosz hadifogságba esett, és 1920-ig az akmolinszki hadifogolytáborban élt.

Hazatérése után, 1921. szeptember 1-től a ***debreceni Református Kollégium Főgimnáziumában*** tanított, közben 1923-24-ben Olaszországban járt tanulmányúton. 1926-ban a ***debreceni Tisza István Tudományegyetem bölcsészkarán*** *„Az ősföldrajz”* tárgykörből magántanárrá habilitálták, majd 1937 decemberében nyilvános rendkívüli tanári címmel tüntették ki. A megindúló természettudományi képzés részeként 1926. november 23-tól 1929. június 28-ig a bölcsészkaron ásvány-, kőzet- és földtan szakelőadó volt. 1929-ben az Ásvány-földtani Intézet megalapításakor „aequo loco” [azonos első helyen] jelölték a másik pályázóval, Telegdi-Roth Károllyal együtt professzornak, de nem őt, hanem Telegdi-Rothot nevezték ki. 1936. szeptember 7-től 1937. június 30-ig az Ásvány-földtani Intézet helyettes igazgatója (Telegdi-Roth professzor Budapestre távozása után). 1937-ben az újabb pályázatkor egyedül őt jelölték első helyen professzornak, de megint mást neveztek ki helyette. A pályázat nyertesét, a professzorrá kinevezett Ferenczi Istvánt 1941 elején Szegedre helyezték át professzori állásával együtt az újonnan létrehozott Horthy Miklós Tudományegyetemre, így Hoffer 1941. január 28-tól 1944. október 5-ig ismét ásvány-, kőzet- és földtan szakelőadó, 1941. január 28-tól az Ásvány-földtani Intézet megbízott igazgatója is volt.

1944 októberében beteg feleségével Budapestre távoztak, október és december között Pomázon élt. 1944 decemberében a kultuszminisztérium kiürítő vonatával Lipcsébe került, ahol geológiai kutatásokat folytatott. 1945 júliusában tért haza.

Mint igazoló beszámolójában említi, *„…súlyos beteg voltam, szívgyengeség miatt katasztrófától is lehetett tartani…Útközben többszöri injekciózással tartották bennem az életerőt.”*

Bár igazolták 1945-ben, a következő év január 1-jével nyugdíjazták gimnáziumi állásából, és egyetemi szakelőadói tisztét meg az egyetemi Ásvány-földtani Intézet igazgatói posztját sem kapta vissza. 1946. március 1-jén, 61 éves korában tüdőgyulladással szövődött influenzás megbetegedésben hunyt el.

1927. július 2-án vette feleségül Csernátony Jolán zeneiskolai tanárnőt; fiuk: Csernátony-Hoffer András (szül. 1928) később a budapesti Műszaki Egyetem Elektromérnöki Karának docense.

Tudományos munkásságában főként Tihany (*A Tihanyi-félsziget vulkanikus képződményei*) és a Tokaji-hegység geológiájával foglalkozott (*Geológiai tanulmány a Tokaji-hegységből*). Vulkanológiai munkássága is jelentős (pl. *A föld belső erői*). Ő írta le a kabai meteoritot.

A nemrégiben elhunyt professzornő, *Székyné Fux Vilma* írta róla visszaemlékezésében:

„Dr. Hoffer András a csendben, szinte észrevétlenül dolgozó geológusok sorába tartozott. Munkássága azonban, ha összességében nézzük, jelentős, sőt sok esetben úttörő, előremutató. A vele azonos területen dolgozó fiatalabb geológusok pontos, gondos munkáját nagyon sokra értékelik, eredményeit rendszeresen felhasználják, s azok a legújabb munkákba alapvetően beépülnek.”

Székyné még abban az időben volt tanítványa, majd gyakornoka és tanársegéde, amikor a negyvenes évek elején Hoffer tanszék-helyettesítő szakelőadóként egyedül vezette az Ásvány-földtani Intézetet, így közelről ismerhette Hoffert, az embert és a pedagógust is:

„Mi jellemezte az embert? Csendes, szerény, de határozott jellem és szaktudományának határtalan szeretete. Gimnáziumi tanári állása mellett éveken át vállalta megbízott előadóként az Ásvány- és Földtani Tanszék vezetését. Előttem van, ahogy szálfa egyenesen, fehér hajjal, hóna alatt aktatáskával 2-3 gimnáziumi óra megtartása után a Tanszéken megjelent és tartotta az egyetemi előadásokat.”

Mivel már több mint hat évtizede hunyt el, sajnos már nemigen vannak, akik emlékezhetnek rá. Tudományos pályafutása sem tudott kellő mértékben kibontakozni, egyrészt az I. világháború és a hadifogság, majd a túlzott szerénysége miatt kialakult mellőzöttsége miatt, hiszen kétszer sem kap(hat)ta meg a neki járó professzori katedrát:

„Nehéz, mondhatni kétszer újrakezdett élet jutott neki osztályrészül. Közel egy évtizedig volt katona és hadifogoly, szép indulás után tört ketté és második életének tevékeny, harmonikus, szép eredményeket hozó korszaka is alig volt több két évtizednél.”

Források:

- Új Magyar Életrajzi Lexikon III. kötet

- Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái XIII. kötet
- Székyné Fux Vilma: Harminc éve hunyt el Hoffer András. Földtani Tudománytörténeti Évkönyv 1978
- Mudrák József: A Debreceni Tudományegyetem Ásvány-földtani Intézetének története 1929-1949 között – kislexikon. Acta Geographica ac Geologica et Meteorologica Debrecina – Geológia, geomorfológia, természetföldrajz sorozat, vol. 2. 2007. (Székyné Fux Vilma-emlékkönyv)
- Mudrák József: Alázattal a tudomány szolgálatában – Hoffer András utolsó levele. Acta Geographica ac Geologica et Meteorologica Debrecina – Geológia, geomorfológia, természetföldrajz sorozat, vol. 5. 2010. (megjelenés alatt)

DR. MUDRÁK JÓZSEF, egyetemtörténész
Debrecen

HOLDOSI JÓZSEF (Vép, 1951. szeptember 18. – Szombathely, 2005. május 4.) középiskolai tanár, író-költő, „a cigánymózes”.

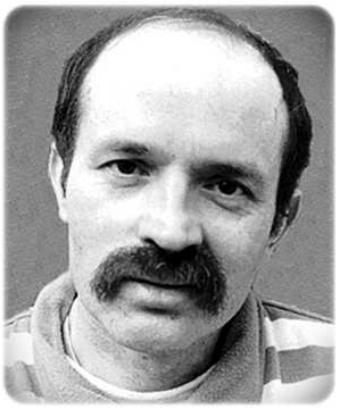

Vépen született és Szombathelyen vettek végbúcsút tőle. 1975-ben a pécsi tanárképző főiskolán a magyar-történelem szakot fejezte be, majd 1978-ban magyar szakos tanári diplomát szerzett az ELTE-en. 1975-től kollégiumi nevelőtanárként dolgozott. 1979-től Móricz Zsigmond-, majd SZOT-ösztöndíjas, 1981-től pedig a ***szombathelyi gimnázium*** tanára lett. 1971-től kezdődően jelentek meg versei, majd regényei. 1979-ben Kányák című regényével elnyerte a művészeti alap legjobb első kötetes szerző díját. Pedagógiai munkásságának elismerését fémjelzi, hogy egykori osztálya és kollégái 2009-ben emléktáblát állítottak tiszteletére.

A szombathelyi Kanizsai Dorottya Gimnázium I. emeleti folyosóján elhelyezett emléktábla

Főbb művei: *Kányák* (regény) 1978., *Glóriás, Dac* (kisregények) 1982., *Cigánymózes* (kisregények és dokumentumjáték) 1987., *A bandita és a halál* (elbeszélések) 1993.
A cigányok írója volt, akit tisztelői „cigánymózes” gyanánt őriznek emlékezetükben.

Az író-költő tanár így vallott önmagáról és szülőfalujáról, a Vas megyei Vépről:
„Itt talált egymásra apám, Holdosi József segédmunkás és anyám, Kányási Margit betanított munkás. Életüket meghatározta az utca, a falu szívéből számkivetettek világa, ahol együtt élt cigány, cseléd, napszámos és kommunista. Ez az utca ölelt magához engemet is születésemtől. Apám harmincévesen meghalt, anyám egyedül nevelte fel öcsémet és engemet. Magyar-történelem szakos tanár vagyok, Szombathelyen élek.”

Első köteteként a *Kányák* című regénye jelent meg 1978 végén, az olvasók 1979 januártól vehették kezükbe.

Az író magas művészi szinten tárta fel benne gyermekkori élményeit, családja sorsát, de nemcsak a családja, hanem a nagycsalád, a Kányák sorsát is, akik mind-mind jobbítani akartak sorsukon. A könyv alapgondolata, amint ezt az értékelő kritikák is egybehangzóan kifejezésre juttatták, az az értékítélet, hogy a cigány-

ság szebb, emberibb életét csak a munka teremtheti meg.

Maga az író így vallott első kötetéről:

„Egy általam teremtett cigánycsalád, a Kányák sorsában kívántam bemutatni, hogy a cigányság emberibb, szebb életéért folytatott küzdelem, a nyomorból, tudatlanságból való kitörési kísérletek egy embertelen közegben még elbuktak, de az ősök kísérletei nem voltak hiábavalók."

Később, 1983-ban, a rádióban elhangzott *Hajh cigányok, hajh Kányák* című dokumentumjátékban elmesélte első kötetének megrázó, az összeroppanás határáig embert próbáló utótörténetét. Az író anyai nagyapja és annak második felesége személyiségi jogaik megsértése címén bírósági pert indítottak ellene és anyagi kártérítést követeltek tőle, mondván: „A könyv tele van rágalommal, gyalázattal, erkölcstelen szavakkal…". A dokumentum-játék a hosszadalmas, a járásbíróságtól a megyei bíróságon át a legfelsőbb bíróságig folytatott per története: a dokumentumokból, a párbeszédekből és az író magyarázataiból egy kisszerű, ugyanakkor megrendítően szomorú processzus mozzanatai bontakoztak ki, amelynek során éppen azok érveltek és vádaskodtak, akikért és akiknek írta a könyvét.

Ez a gyötrelem is benne izzik az 1982-ben, egy kötetben kiadott *Glóriás* és *Dac* kisregényekben. A nyolcvanas évek elejétől Holdosi Józsefet az a gondolat és az a téma foglalkoztatta, amelyben benne van a cigányság sorsának egyik fontos kérdése: miként vállalja cigányságát az, aki a tanulás, munka révén kiemelkedett a gyermekkori környezetéből. Lényegében ez fogalmazódik meg később, az 1987-ben, egy kötetben kiadott *Cigánymózes* és *Fogoly* kisregényekben is. – Ennek az önemésztő gyötrelemnek a gyökerei az író gyermekkorába nyúlnak vissza. Éppen a Hajh cigányok, hajh Kányák című dokumentum-játékban idézte fel nagyapja, dédanyja, cigány értelmiségi társa intelmeit: *„Ülünk a domboldalban. – Sír, Mirikló, a fekete madár – mondja az öreg –, de már hiába, emberré nem változhat vissza. Vigyázz, úgy ne járj te is, ha elmész felsőbb iskolára! – Emberré, azaz cigánnyá, valahogy így kellett értelmeznem. Benne volt ebben a mondatban a fájdalom is, más lesz, de ez fájdalmas lesz. – Dédanyám fogja meg a kezemet: - Nagyon vigyázz magadra, fiam, te más vagy, mint a többiek. Rajtad ne fogjon a cigányátok! Talán a makacsságunk, akaratunk megsegít. Sose felejtsd el, a nélkül semmire se mész! – Egy, a cigányságból kikerült ad útra való jó tanácsot: - Nincs más megoldás, tagadd meg a fajtádat! Ha a városban találkozol velük, fordulj a kirakat felé, amíg el nem mennek. – Éreztem, hogy nem tudom őket megtagadni, de megoldást, feloldást nem találtam…".*

A *Cigánymózes* című kisregény egyetemista hőse anyja tanácsára és ösztönzésére igyekszik elfelejteni múltját és régi környezetét, ám súlyos betegsége rádöbbenti arra, hogy vissza kell térnie övéihez, tanítójukká kell válnia. S ez nem egyszerű, ahogy az álmokkal, víziókkal, gyermekkori emlékképekkel teli lírai hangvételű kisregényből megtudjuk. S hiába menekült el szüleitől a Fogoly című kisregény hőse, megnyugodni nem tudott soha: tanárként, felnőtt emberként is kísértette-kísérti a múlt, visszahívja a közösség – foglya marad, bármennyire is tiltakozik ellene.

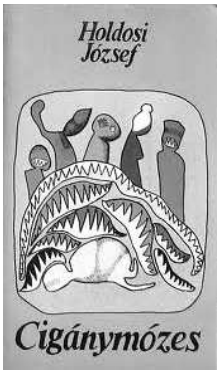

1993-ban elbeszéléskötetet publikált *A bandita és a halál* címmel, majd 1995-ben fejezte be *A döntés* című kisregényét.

Pedagógus kollégái, akikkel közel negyedszázadon át együtt dolgozott, közvetlenségét, segítőkészségét, együttműködési készségét és képességét méltatták leginkább. Tanítványai rajongtak érte.

„Nagyszerű tanár volt" – méltatják egykori tanítványai és kollégái egyaránt. Tiszta erkölcs, etikus magatartás jellemezte. Feltétel nélküli és rendkívül mély gyermekszeretettel foglalkozott tanítványaival. Nagy tudását és emberségét szuggesztíven sugározta. Az elesettekre szinte mági-

kus erővel hatott. Hátrányos helyzetű és többnyire nem cigány falusi tanítványai elmondták, hogy egy életre hálásak neki, mert az ő tudást, bölcsességet és önbizalmat, erőt adó segítsége nélkül nem jutottak volna el az egyetemi diplomáig. Tanórán kívül is önzetlenül fejlesztette tanítványait. Mindegyikükben fel tudta fedezni, hogy miben tehetséges, és hogyan lehet sikeres az életben. Az előadói tehetséggel rendelkezőket külön, szervezett formában is segítette. Ő maga gimnazista korában versmondóként tűnt fel, gimnáziumi tanárként pedig sikeres és népszerű diákszínpadot működtetett. Tanítványain kívül is segített mindazoknak, akik hozzá fordultak.

Egy *volt tanítványa* így emlékezik:
„Egyike voltam a 37 diák közül, aki egyetlen osztályába járt, ahol osztályfőnök lehetett. Csak évekkel a gimnázium befejezése után, felnőtt fejjel döbbentem rá, hogy mekkora ajándékot is kaptam az élettől. Azt mondják a fejlődéslélektannal foglalkozók, hogy két nagyon fontos időszak van az egyén személyiségfejlődése szempontjából, első három életév és a kamaszkor. A determináló természetesen az első. A kamaszkor már csak a finomításé. Az, hogy kamaszként egy olyan ember óráit hallgathattam, aki gondolataival, értékrendjével, természetességével, őszinteségével, humorával, tudásával segített eligazodni az életnek nevezett káoszban, így utólag már tudom, nagyon nagy ajándék."

Beck Zoltán egyetemi oktató, a 30Y zenekar frontembere elmondta, hogy sokszor találkozott és beszélgetett Holdosi Józseffel, aki mind romológiai tanszéki oktató munkájában, mind zenekari tevékenységében maradandó hatással volt rá. Megérintette személyes varázsa, teoretikus gondolkodása, közvetlensége, önzetlensége és számos útravaló tanácsa.

Egykori tanítványai kérésére *Kemény István* akadémikus is elismerően méltatta Holdosi Józsefet. Kiemelte, hogy míg „írói életműve a cigányságról szól", addig „tanári életműve egyetemesnek mondható." Továbbá: „Mágikus volt, akinek éppen a megváltás volt a világban a dolga, és meg is tette, amit tehetett."
Hangsúlyozta, hogy Holdosi József nagyon mélyről indult. Gyermekkorától tervezte, akarta, hogy több, sokkal több legyen azoknál, akiket nemcsak a szegénység, a nyomor, de a származásuk okán is félresöpörtek. Bizonyítani akarta elsősorban önmagának, a környezetének, végül a világnak, hogy a cigányok ugyanolyan értékes emberek a társadalomban, mint bárki más, aki munkával, tehetséggel, törekvő akarattal képes felülemelkedni önmaga és az őt körülfonó valóság korlátain. Tanult, hogy taníthasson, „iskoláztatta magát", hogy sorstársainak példát mutasson, az értelmiségi lét legmagasabb fokára tornázza fel magát.

Forrás: Hegedűs Sándor: *Cigány irodalmi kislexikon* (2000), internetes honlapok és saját kutatások.

TUZA TIBOR, romológus, romapedagógus
Debrecen

DR. HOLLÓSI GÁBOR (Vésztő, 1935. március 3. – Debrecen, 2012. március 12.): egyetemi docens, biológus, a biológiai tudomány kandidátusa.

A Békés vármegyei Vésztőn született. Apja, Hollósi Gábor bognármester volt, aki hamarosan eredeti szakmáját feladva Miskolcon a Diósgyőri Vasgyár lakatosa lett. Édesanyja, Turbucz Emma népbolti eladó.

Középiskolai tanulmányait közgazdasági szakközépiskolában, Miskolcon végezte, majd 1953-ban kezdte meg egyetemi tanulmányait Debrecenben biológia-kémia tanári szakon. Diplomáját 1957-ben kitüntetéssel vette át a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem (KLTE) Természettudományi Karán.

Friss diplomásként 1957 augusztusától a KLTE Állattani Intézetében kapott gyakornoki állást, de mivel véglegesítésére nem látott lehetőséget, 1958 májusától a Kecskeméti Konzervgyár mikrobiológusaként kezdett el dolgozni. Ahogyan erről évekkel később önéletrajzában írt, a mikrobiológiai laboratóriumban töltött idő tette nyílvánvalóvá elkötelezettségét a tudományos munka iránt. Ekkor kezdett el olyan lehetőséget keresni, amely mind az oktatást, mind a kutatást elérhetővé teszi számára. 1958 szeptembere már Pécsett találta, ahol a ***Pécsi Orvostudományi Egyetem Élettani Intézetében*** kezdett el dolgozni mint gyakornok, később mint tanársegéd (1964-ig). Kutatómunkáját a Debrecenből származó Lissák Kálmán professzor mellett végezte, kutatási témája a nukleinsav- és fehérjeanyagcsere idegi szabályozásának mechanizmusa izomszövetben. Emellett kísérletes sebészeti tapasztalatot is szerzett. A pécsi évek szakmailag nagyon termékeny időszakot jelentettek számára, ahogyan arról visszaemlékezéseiben beszélt.

1961-ben Budapesten egyetemi doktorátust szerzett összehasonlító élettani témában. Vendégkutatóként dolgozott Varsóban (Lengyel Tudományos Akadémia Biokémiai Intézet, 1964) és Łódźban (Orvosi Akadémia Élettani Intézet, 1964), Szófiában (Bolgár Tudományos Akadémia Biokémiai Intézet, 1964), Bonnban (Boskamp Gyógyszergyár, 1965). Azonban a pécsi intézet kutatási irányvonalának változása újabb döntés elé állította: hazatért Debrecenbe. 1964 szeptemberében elfogadta a ***KLTE Állattani Tanszékének*** adjunktusi állását. 1978-ban a biológiai tudomány kandidátusává avatták, ezt követően (1979 júliusában) docensi kinevezést kapott az Állattani Tanszéken.
1979-1980 között a Kaliforniai Egyetem (San Francisco, USA) vendégkutatója volt. Ebből az időszakból több nemzetközileg is jelentős tanulmány származik a vázizomzatban denerváció hatására bekövetkező anyagcsere változásokról.
1983-ban alapító tagja volt az Állattani Tanszékből kiváló, újonnan szerveződő ***Összehasonlító Állatélettani Tanszéknek***, amelynek 1993-ban és 1998-ban megbízott tanszékvezetője volt.

Felesége Dr. Kertai Etelka gyógyszerész, a KLTE TTK Gyógyszertechnológiai Tanszékének adjunktusa, egyetlen fia dr. Hollósi Gábor (sz. 1976), történész, a Magyar Országos Levéltár munkatársa.

A debreceni évek során bontakozott ki oktatói tevékenysége. Az anatómia oktatásában új koncepcióként mindig hangsúlyozta az egyes szervrendszerek történeti fejlődését, amiben a funkcionalitást tekintette az anatómiai változások mozgatórugójának. A Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg fő munkája, a háromkötetes *Funkcionális állatanatómia*. Ez volt az első magyar nyelven elérhető olyan anatómiai tankönyv, ami az egysejtű szervezetektől az emberi anatómiáig terjedően mutatta be azt a sokféleséget, ahogyan egy adott élettani igény irányítja a test anatómiájának evolúciós fejlődését. Emellett több egyetemi tankönyv megírásában vett részt, és számos anatómiai és élettani tankönyvet lektorált.

Az aranydiplomával

Íróasztala felett tudományos ars poeticája függött: mi egyébben állna a tudomány, mint a tudott dolgok összegzésében és az ismeretlen megértésének előmozdításában. Munkái ezt voltak hivatottak szolgálni: páratlan lexikális tudást felvonultatva, pontos és részletező leírásokban foglalta össze mindazt, amit már ismerünk – hogy kirajzolódjon, mely pontokon hiányosak még ismereteink.

Egyik tanítványa, Kiss Ottó zoológus Nepálban egy újonnan felfedezett tegzesfajt nevezett el róla (Rhyacophilia hollosii).

„Tudását nemcsak mint diákja csodáltam; több éven keresztül együtt is dolgozhattunk; ekkor ismertem meg

szigorú önfegyelmét, felkészültségét, munkabírását és elfogulatlan vizsgáztatói képességét. Egyik utolsó beszélgetésünkkor így fogalmazott: a tanár küldetése nemcsak oktatni, hanem nevelni is a rábízott diákokat. 2007-ben vette át aranydiplomáját; 2009-ben ötvenéves tanári jubileumán egy neki ajánlott közleménnyel köszöntöttem (Cell Tissue Res 336:325-335, 2009)." – vallotta róla tanítványa, legközelebbi munkatársa, tanársegéde, *Rőszer Tamás*.

Amikor egy újabb, nagyszabású monográfián dolgozott, súlyos betegsége – melyet a rá jellemző fegyelemmel viselt el – már nem adott neki elég erőt a kézirat sajtó alá rendezésére. 2012. március 12-én, Debrecenben véget ért tevékeny élete.

Tanítványa, munkatársa, DR. *RŐSZER TAMÁS*
Madrid
DR. *MUDRÁK JÓZSEF, egyetemtörténész*
Debrecen

HUDÁK ERZSÉBET (Nyírcsaholy, 1953. – Debrecen, 2000.): magyar, történelem és filozófia szakos középiskolai tanár, igazgató.

Minden iskolának megvannak a maga irányt szabó, meghatározó tanáregyéniségei, akik viszik tovább azt a hagyományt, értékrendet, amit stafétabotként kaptak azoktól a „tüzes szívkohóktól", akik őket nevelték.

Ilyen pedagógus egyéniség Hudák Erzsébet is, aki a ***fehérgyarmati Petőfi Sándor Közgazdasági Szakközépiskolában*** találkozott irányt mutató pedagógusokkal, és kapta tőlük azt a „hamuban sült pogácsát", amelyet értékekkel gazdagítottak tanárgenerációk Gacsó Lászlótól kezdve Kovács Gabriellláig (Erzsikének mindig Gabó néni volt emberi és tanári példaképe). Egyben feladatot is kapott tőlük, azt, hogy az egyetemi évek után térjen vissza az őt formáló iskolába, és legyen majd saját jelenében a múlt őrzője és a jövő előkészítője.

Hudák Erzsébet 1953. október 30-án született Nyírcsaholyban. Szülei földműves emberek, akik a munka szeretete mellett nagy lelki érzékenységet adtak gyermeküknek, hiszen édesanyja a virágok szépségében lelte egyik fontos örömét, édesapja pedig a maga hallgatag világában csiszolgatta tisztára gondolatait. Tette ezt úgy, hogy lánya egyik versében azt mondja róla: *„csak csendjét ismerem / gondolatát nem."* Ebből a világból érkezett 1968-ban Fehérgyarmatra, hogy iskolájának máig emlegetett képességű tanulója legyen.

Az 1972-es érettségi után magyar-történelem szakon tanult tovább a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, 1977-ben megszerezte diplomáját, és sietett vissza középiskolájába, hogy a rábízott értékek őrzője és a jövő építője legyen. Erről az időszakról egy visszaemlékezésében így ír: *„Ezután elvégeztem az egyetemet, és visszajöttem az iskolába tanítani. Számomra a beilleszkedés könnyű volt. Közrejátszott ebben, hogy a testület teljes értékű emberként kezelt."*

Tanított, patronálta a diákmozgalmat, és folyton képezte magát. Megszerezte a debreceni egyetemen a filozófia szakos tanári képesítést is. Jött egy év, amikor kísérletezni próbált, arra volt kíváncsi, hogy új közegben megtalálja-e a helyét: a nyíregyházi ***Bessenyei György Tanárképző Főiskolán*** filozófiát tanított, de az év végén megkeresték Fehérgyarmat vezetői, kérték, hogy jöjjön vissza, mert szükség van rá középiskolájában. Azonnal indult is, hiszen gyökerei mindig is itt voltak. Igazgatóhelyettes lett, majd 1988-ban igazgatónak választották. A rendszerváltás követelményeihez igazította iskoláját, bővítette profilját, és új tantermeket épített a számítógépek számára. Pedagógusokat hozott az iskolába, sorsuk felett őrködött. De akkor volt a legboldogabb, amikor bemehetett az osztályba, és csillogtak a diákszemek feléje, és vezetgethette őket lépésről lépésre a történelem, az irodalom és a filozófia kérdéseinek világá-

ban. Több tanítványából lett később magyar-, történelem- vagy filozófiatanár. Ez a legjobb fokmérője egy pedagógus munkájának.

Közben írta gyönyörű verseit, szerepelt lapokban, antológiákban, verseiből fordítottak finn nyelvre is. A Kölcsey Társaság elnökségi tagjaként dolgozott, a Hármashatár Irodalmi Társaság egyik alkotója volt. Közben őrködött az örök emberi értékek fölött, amelyeket a rendszerváltás forgataga néha össze is tört. Ő megszenvedett minden ilyen törést. Egyik verse erről így vall: *„nem a világ / lelkünk hull darabokra / s nézem, merre sodorja / mi összetartozott tegnap, az ár.”*

Aztán jött 1999. november 24-e, amikor az orvosi szakvizsgálat azt jelezte, hogy: *„bekalkulált a rettenet / és kézfogásba fagyott kezek / feketülnek a halálhoz.”*

És jött a borzasztó idő, amikor azt láttuk ágyánál tehetetlenül álldogálva, hogy:

„Jég veri hamvas igazunk
tenyérnyi kertjében a nyárnak
sír anyánk, szívére mered
halott szeme a dáliának.

Megfeszül, lábunkhoz borul,
elvérzik a rózsa,
patyolatingünk szeretőnk
tövis-ujjakkal oldja.

Kiszolgáltatva, mint az ének
sorsunk vigyázzuk,
elnyílt szemünkben didereg
szorongó bizakodásunk.”

(Hudák Erzsébet: Kiszolgáltatva)

2000 februárjában köszöntünk el tőle végleg.

Volt kollégája, KASZTOVSZKY LÁSZLÓ
Fehérgyarmat

„Míg a szobrász a márványt formálja,
addig az oktatás a lélek szobrásza.”
(J. Addison))

I

IVANCSÓ ÁGOSTON (Tiszakirva [ma Ukrajna], 1862. május 27. – Nyírbátor, 1931. szeptember 15.): kántortanító.

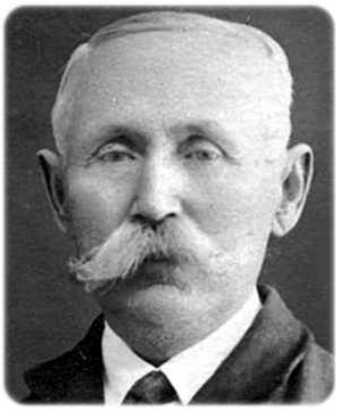

Régi görög katolikus pedagógusi családban született középső gyermekként. Felmenői már egy évszázaddal korábban is kántortanítók voltak. Amikor megszületett, édesapja, Ivancsó Sándor is ezt a szolgálatot végezte. Édesanyjának neve is ismeretes: Dublyánszky Mária.
A családból még két másik fiútestvérről tudunk. Az elsőszülött, Bazil görög katolikus pap lett, így nem került messze a pedagógusi vonaltól. András pedig, a harmadik fiú, szintén az édesapjuk hivatását választotta, a kántortanítóságot.
Ágoston (akit több okmányban Gusztávnak is neveznek) gyermekkorától szívta magába az ősöktől örökölt hivatás szeretetét. A templomi kántorpadban édesapjától tanulta el az énekeket, s kamatoztatta Istentől talentumként kapott gyönyörű énekhangjával.
Bár az élet sokat hányta-vetette, egész életében hű maradt pedagógusi pályájához, nem kevésbé igaz magyarságához. Nem is csak külső megjelenésében, hanem bensejéből fakadó viselkedése révén is. Ezt adta aztán tovább szintén pedagógus fiának, illetve leszármazottainak.
Ivancsó Ágoston nemcsak a kántorságot sajátította el, hanem megszerezte a tanítói oklevelet is: képesítését az 1882/1883-as tanévben kapta Ungváron. Azonban az életkörülményei úgy hozták, hogy már előtte munkába kellett állnia. Így első szolgálati helye a csepei egyházközségben volt, ahol 1880/1881-ben volt kántortanító, de még oklevél nélkül. Ekkor a görög katolikus iskolában 32 gyermeket tanított. Kezdő pedagógusnak nem nagy létszám ez, mégis háromszorosa annak, mint amennyi a református kollégájára jutott.
Egyévi szolgálat után máris tovább kellett költöznie: Sásvár (Tiszasásvár) egyházközségbe került kántortanítónak, ahol az 1881/1882-es tanévet töltötte. A még mindig diploma előtt álló tanító számára elérkezett a komoly megpróbáltatás ideje. Ugyanis a korabeli leírás arról szól, hogy nagyon kezdetleges volt itt a tanítás. Sőt, az 1896/1897-es tanévig a község mind a 121 tanulója egy éneklész tanító [éneklész a kántor régi elnevezése] vezetése alá volt rendelve (felekezetre való tekintet nélkül). A beszámoló közli, hogy az iskolaépület elavult, tanterme ki-

csiny, és nagyon hiányosan volt felszerelve. Ivancsó Ágoston csak egy tanévet töltött itt.

Miután 1882-ben megkapta az oklevelét, ***Tiszaújhelybe*** lett ideiglenes éneklész tanítóul kinevezve. Kántori szolgálatát az Istenszülő születése ünnepére szentelt fatemplomban végezte, az iskolában pedig 36 gyermeket tanított. A görög katolikus hívek létszámához viszonyítva ez meglehetősen jó adatot jelentett, hiszen teljes létszámuk 325 volt. Ivancsó Ágoston ekkor már a családalapításra is gondolhatott: házasságot kötött Miszticén 1884. február 19-én Dobra Magdolnával, az ottani körjegyző lányával. Anyósa az ősi nemesi családból származó Lipcsey Ágnes lett.

A fiatal és ambiciózus tanító mindig többre vágyott, ezért feleségével 1886-ban ***Gődényházára*** költözött. Csalódott-e, megelégedett volt-e az új helyen? Nem tudni. Viszont az ismeretes, hogy itt is 36 gyermekkel kellett a tanítást kezdenie. Az oktatási helyzetről nem mond jókat a korabeli leírás. A falu 317 főnyi görög katolikus lakossága csak egy éneklész tanító vezetése alatt álló egytantermű népiskolát tudott fenntartani, amelyet 1902-ben újjá is kellett építeni. „Azon szerencsétlen hitközségek közé tartozik, melyek az éneklész tanító javadalmát a falu kondásának béréhez mérik, s ezért soha, vagy igen ritkán jutnak egy-egy jobb tanítóhoz…

A gődényházi ember azt hitte, hogy ha kifizeti tanítójának az ágybért, hát azzal bedugja a száját s megváltotta gyermekét az iskolától. A tanító csak arra való, hogy legyen kinek fizetni, s hogy legyen, aki kiírja a mulasztókat, ha ugyan valamiképpen le nem kötelezi." – Ilyen körülmények között kellett Ivancsó Ágostonnak itt tanítania 1887 és 1890 között, átlagosan 25 tanulót. – Óhatatlanul is Móra Ferenc *„Kincskereső kisködmön"*-e, az abban leírt tanítási-oktatási körülmények juthatnak eszünkbe eme leírás kapcsán. A családi öröm azonban nem maradt el: itteni tartózkodása alatt született meg fia, Jenő Ödön, 1888. augusztus 30-án, majd a következő esztendőben Anna nevű lánya.

A fiatal tanító tovább próbálkozott a szerencsével: 1890-ben ***Priszlopra*** kapott helyettes éneklész tanítói kinevezést, de már ugyanebben az évben ***Bökényben (Tiszabökény)*** szolgált. Itt az édesapja után vette át az állást (aki valószínűleg ebben az időben halt meg, s a gyors költözés is ezért következhetett be). Mindenesetre nem volt szokatlan abban az időben, hogy a fiú kapja az apja kántortanítói állását. Az oktatási-nevelési helyzet itt sem volt rózsás. A közösség csupán egy éneklész tanítói állással rendelkezett, az iskolának is csak egy tanterme volt. Így és itt kezdte tanítani a 37 tanulót. Viszont figyelemre méltó tény és elhivatottságának bizonyítéka, hogy három év alatt csaknem megduplázta az iskolába járók számát, és az új iskola építéséből is kivette részét. Családi örömökben is bővelkedett, mert itt született másik leánygyermeke, Ivancsó Irén.

Életében igazi komoly megmérettetés következett 1894-ben, amikor ***Miszticére*** kapott éneklész tanítói kinevezést. Így a felesége családjához kerülhetett közelebb. Itt már komolyabb, csaknem kétezres létszámú közösséget talált, s a faluban bazilita monostor is volt, saját templommal. Szerencséjére már nem egyedül kellett tanítania az iskolában, hanem egy szerzetes atyával, és „okleveles, véglegesített kántortanító" lett. Kár, hogy nem tartott hosszú ideig az itteni működése.

Rövid megállók után (Puznyákfalva, Zádnya, Mártonka) 1904-ben ***Ugocsarosztokára*** nevezték ki kántortanítónak. Ez nem volt nagy közösség, de megállapodást hozott a tanító és családja számára. Az egyházközséghez több falu is tartozott, így a megélhetés is könnyebbé vált. Ivancsó Ágoston – mint általában a nagy családja – jótékonykodott is. Itteni tartózkodása alatt díjat tűzött ki „oly Erzsébet-házi polgári iskolai tanuló jutalmazására, ki a mennyiségtan tanulásában kitűnt". Figyelemre méltó, hogy éppen „menynyiségtan", vagyis mai nevén a matematika területe az, ahol jutalmaz. Íme, a család kötődése a számtanhoz, matematikához! Ez a „vonal" a mai napig is tart a családban.

Bár erős, egészséges ember volt Ivancsó Ágoston, elérte a betegség: 1908-tól csaknem egy évig fia, Jenő Ödön tanított helyette. Aztán folytatta a munkát, mígnem 1912-ben ***Szabolcsveresmartra*** költözött. De nem sokáig örülhetett ennek az állásnak, mert egészségügyi okokra hivatkozva, orvosi javaslat mellett, vissza kellett térnie a szabolcsi homok világából a hegyes vidékre. Aztán hamarosan nyugdíjba vonult (1918). Egész életében nagyon ügyes volt mind a kétkezi munkájában (még szekérkereket is tudott készíteni), mind a pénz előteremtésében. Előfordult többek között – amint a családban

fennmaradt hagyomány beszámol róla –, hogy tavasszal megvásárolt húsz pár csizmát, amit majd ősszel adott el busás haszonnal, a család megélhetését biztosítva. Több más ilyen üzletben is ügyeskedett.
Életének utolsó szakaszát Nyírbátorban töltötte, ahol fia feleségének szülei is letelepedtek nyugdíjasként. Itt már nem taníthatott. De még a közelmúltban is emlékeztek „híres, szép hangjára", amivel betöltötte a nyírbátori templomot, amikor énekelt. Ivancsó Ágoston 1931. szeptember 15-én halt meg 69 éves korában, miután a betegek szentségében részesült. Másnap el is temette Árdán István szervező lelkész a pócsi úti temetőben. Felesége három évvel élte túl. A nyírbátori régi görög katolikus temetőben nyugszanak.

Ha össze kellene foglalni Ivancsó Ágoston életét, akkor azt két szóban lehetne megtenni. *Örökség:* az ősöktől örökölt hagyományt hűségesen továbbadni az utódoknak.
Küldetés: minden körülmények között megmaradni igazi magyar pedagógusnak.

Irodalom:

- A családi levéltár okmányai, iratai, igazolványai.
- A Hajdúdorogi Görög Katolikus Püspöki Levéltár iratai
- A Munkácsi Görög Katolikus Püspöki Levéltár iratai
- Aczél László: *Ugocsa vármegye népoktatás ügye 1882-1902*, Budapest 1908
- Ivancsó István: *Az Ivancsó család és a hozzátartozó családok könyve*, Nyíregyháza 2011
- Михайло Сирохман: *Церкви України Закарпаття*, (Mykhailo Syrokhman: *Churches of Ukraine Zakarpattia*), Львів 2000, 380.
- Munkácsi Egyházmegyei Körlevelek
- Munkácsi Egyházmegyei Schematizmusok

Dédunokája, IVANCSÓ ISTVÁN
Nyíregyháza

IVANCSÓ JENŐ ÖDÖN (Gődényháza [ma Ukrajna], 1888. augusztus 30. – Nyíregyháza, 1967. szeptember 26.): kántortanító, népművelő, igazgató.

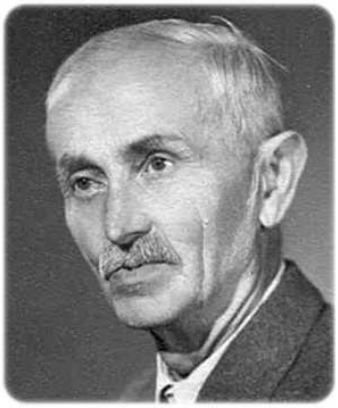

Régi pedagógus családból született, édesapja, Ivancsó Ágoston kántortanító, édesanyja Dobra Magdolna volt. Az elemi iskola öt osztályát szülőfalujában végezte, majd Beregszászon járt gimnáziumba. Ezután az Ungvári Királyi Görög Katolikus Kántortanítóképzőben folytatta tanulmányait. 1905-ben elnyerte a király ösztöndíját mint az (akkori) ország legjobb matematikus diákja. A számtannal egész élete folyamán szoros kapcsolatban maradt. Aztán 1908-ban kitüntetéssel szerzett tanítói oklevelet.
Már mint diák az *Ungvári Szemle*, majd 1908 júliusában és augusztusában a *Nagyszőlősi Hírlap* munkatársa volt.
1908. szeptember 1-jétől 1909. március 18-ig Ugocsagázlón beteg édesapja helyett tanított. Ekkor kapott kinevezést a Bereg megyei ***Szajkófalva állami népiskolájába***, igazgatói-tanítói munkakörbe állami tanítóként. 1910. augusztus 9-én „Bizonyítvánnyal" igazolja a gondnokság, hogy „1909. év március 18. napjától kezdve úgy a gondnokság, mint a község lakosságának megelégedésére működik; s mint szorgalmas köztisztviselő, köztiszteletben részesül."
Itt a bérelt rossz iskolaépület helyett saját költségén, bankhitellel kéttantermes, nevelői lakásos iskolát épített, melyet bérbe adott az államnak. 1912-től ebben az épületben folyt a tanítás. Ugyancsak 1912-ben *Borzsavölgy* címmel közgazdasági hetilapot alapított és szerkesztett.
1914 őszén a céltalan háború ellen agitált, ezért a kassai haditörvényszéken feljelentették. Ér-

demeire való tekintettel csak áthelyezéssel büntették. Így került Szolnok megyébe a ***Dévaványa-Ködmönöstanyára***. Itt állami tanítóként mintaiskolát létesített. (A *Dévaványa* című hetilap riportban számolt be róla.)

1915. szeptember 21-én Miklósy István hajdúdorogi püspök ***Nyírgyulajba*** (Szabolcs megye) rendes kántortanítóvá nevezte ki, ahol október 15-én kezdte munkáját. A katonai szolgálat alól felmentették, mivel egyedül 137 gyermeket tanított. Nyírgyulajban húsz éven keresztül, 1915-től 1935-ig volt egyházi tanító.

A tanítói és nevelői munka mellett folyamatosan gondot fordított a publikálásra is. Így 1916-ban, a görög katolikusok naptáregyesítésekor megjelentette a *Görög katolikus magyarok naptárát*, mely június 24-től tartalmazza a naptári részt. A kalendáriumot, amíg a családi kassza engedte, négy egymást követő évben adta ki.

Dénes fia megemlékezést írt erről a *Magyarország* című folyóiratban:

„Szeretném megemlíteni, hogy a magyar görög katolikusok 1916. június 24-én kezdték használni a Julián-naptár helyett a Gergely-naptárt. Édesapám megragadta ezt az alkalmat, 1916 második felére naptárt szerkesztett, mely azt hiszem, a világon egyedülállóan nem január 1-jével, hanem június 24-ével kezdődik. Édesapám naptára 1917-ben, '18-ban és '19-ben is megjelent."

Legtöbb cikkét maga írta, de sok neves embert is megszólaltatott. A lap- és naptárkiadásra bankhitelt vett fel, melyet a befolyt előfizetési díjakból rendszeresen törlesztett. A trianoni békeszerződés után viszont sok kintlévősége maradt erdélyi és felvidéki területeken, mely soha sem térült meg.

Továbbra is szívesen és örömmel folytatta azt az irodalmi munkásságot, amit már diákként megkezdett. Nemcsak a kalendáriumába és újságjába írt, hanem önálló színműveket is szerzett. Sőt, ezeket elő is adatta a tanulóival. Olyannyira, hogy fél éves nyírgyulaji működése után már a *görög katolikus újság* is beszámolt róla:

„Ivancsó Ödön Jenő nyírgyulaji görög-katholikus kántortanító a húsvéti ünnepek alatt 25-25 pontból álló hazafias ünnepélyeket rendez. Színre kerül első nap: *»A kis önkéntesek sorozása«*; második nap: *»Csatakép, szuronyroham«*; harmadnap: *»A kárpáti sírok megkoszorúzása«* és Tamás-vasárnap este 7 órakor: *»Honvéd, aki meg is hal«* c. iskolai színjátékok. Belépődíj tetszés szerint s a háború céljaira fordíttatik."

Egy másik színművét pedig nemcsak hirdette, hanem tudósítást is írt róla az *Esztergom* című újság, két alkalommal is.

A hajdúdorogi egyházmegye névtára is említi, hogy Nyírgyulajban volt kántortanító, s itt 101 tanulót tanított, csupán egy tanteremben. Neve mellett megjegyzi, hogy „a görög katholikus magyarok naptárának s a *Békesség* c. hetilapnak szerkesztője".

Ivancsó Jenő Ödön a háború céltalanságát az 1918-ban megindult *Békesség* című hetilapjában fejtette ki. 1921-ben újraindította ezt a lapját, amire Miklósy István megyéspüspök áldását is kérte:

„Átélve a romboló forradalmakat és a kellemetlen megszállást, nemkülönben ezek rossz utókövetkezményeit, megújult lélekkel, friss energiával újra hozzáfogok félbeszakított munkásságomhoz, ismét megjelentetem egyetlen és első néplapunkat, a Békességet, melynek első lenyomatát ide mellékelten kiváló tisztelettel van szerencsém beterjeszteni".

Emellett 1921-től kezdve szerkesztette a *Görög Katolikus Népiskola* című tanügyi lapot is, melynek melléklete volt a *Görög Katolikus Kántor*.

Így írt erről a megyéspüspöknek: *„Egyben küldöm az első szaklapunk, a »Görög Katolikus Népiskola« első lenyomatát is, mely lapnak »Görög Katolikus Kántor« c. melléklete is lesz."*

1919-ben a nép mellé állt, ezért bebörtönözték, majd internálták. Márciusban még arról írt az újságjában, hogy országgyűlési képviselőnek kérték fel:

„Több lelkes szabolcsi földmívelő arra kér leveleiben, hogy a közeli választásokon én is lépjek föl képviselőnek. »Nem választunk többé nagy urakat, ismeretlen alakokat – írják –, hanem saját embereinket, akik ismerik ügyes bajos dolgainkat, akik orvosolni fogják összes sérelmeinket, bajainkat.« E levelek megleptek éppúgy, mint híveim fölkérése, kiknek azt válaszoltam, hogy meggondolom a dolgot. Ha több szabolcsi községből kapnék még levelet, akkor lehet, hogy fellépnék földmívespárti programmal, mert itt a legtöbb földmívelő és kisbirtokos, és én ezek embere vagyok. A Földmíves-párt programját jan. 1-iki számunkban közöltem. Ez

teljesen keresztény alapokon nyugszik, és amellett szociális haladás és népjólét a fő célja. Ha a kb. 100 ezer szabolcsi választó közül 10 ezer rám szavazna, meg volnék választva. De ismétlem: még gondolkozom."

1920-tól a tanítás mellett az iskolán kívüli ismeretterjesztésben ért el szép sikereket. Amikor a *Görög Katolikus Tudósító* 1922-ben felsorolja a szabadoktatásban legtevékenyebb személyeket, Ivancsó Jenő Ödön „tanító és hírlapíró" neve is szerepel ott Nyírgyulajból.

Tanítói, oktatói, népművelői munkája mellett folyamatosan a továbbiakban sem feledkezett meg a publikálásról. A Magyar Görög Katolikusok Országos Szövetsége által kiadott *Máriapócsi Naptár* 1922. évi számában írása jelent meg. Nyírgyulaji működésének idején, 1922-ben a *Görög Katolikus Népiskola* című lapban jelent meg egy cikk a tanításáról, módszereiről, amit egy állás nélküli tanító írt.

A *Görög Katolikus Tudósító* terjedelmes írásban közölt ismertetést róla. Majd az újság egy szerkesztői üzenetében újra feltűnik a neve, s ebből az időből ismeretes egy újabb saját cikke a Tudósítóban.

Egy híradás arról szól ugyanebben az újságban, hogy 1000 koronát adományozott a nyírgyulaji új harangra, mivel a régit elvitték a háború alatt. Így nagyapja, Ivancsó Sándor nyomdokaiba lépett, aki Tiszabökénybe szerezte a nagyharangot 1873. július 1-jén, amit a második világháborúban beolvasztottak.

Ivancsó Jenő Ödön 1923. február 4-én nősült Nyírgyulajban, 35 éves korában. A 24 esztendős Groholy Máriát vette feleségül, aki Bölzsén (Belža) 1899. január 10-én született, és akinek édesapja Groholy Emmánuel görög katolikus kántortanító, édesanyja Szabados Borbála görög katolikus volt. A család pedagógusi vonala tovább erősödött, mivel apósa és annak felmenői, valamint családtagjai is kántortanítók voltak. A polgári házasságot már előbb megkötötték Homrogdon, 1923. február 1-jén.

Házasságukból hat gyermek született: Dénes (1923-2009), György (1926-2005), Tibor (1927-2006), Ágnes (1930-1978), Imre (1932-ben született, s ebben az évben meg is halt), Magdolna (1938-). Az öt felnevelt gyermekből három lett pedagógus. Legidősebb fia ugyancsak az ungvári tanítóképzőben végzett, mint édesapja, dédapja és ükapja. Egy fia pap lett, egy lánya pedig postatiszt.

Ivancsó Jenő családja

A *Görög Katolikus Tudósító* egyik híradásában 1925-ben szerepel Ivancsó Jenő Ödön neve, ami igazolja, hogy a pedagógusi közéletben is aktívan részt vett. A Görög Katolikus Tanítók Országos Egyesületének választmányi tagjait kérte az elnökség, hogy a nyíregyházi görög katolikus iskolában június 11-én tartandó értekezleten jelenjenek meg. Távolabbi rokonával, Ivancsó Emmával ő is a választmányi tagok közé tartozott.

Később azt is megírta a *Görög Katolikus Szemle*, hogy lelkes buzgalommal szervezte a Magyar Görög Katolikusok Országos Szövetségének tagjait.

Nyírgyulaji idejében jelenik meg róla egy híradás, amely jelzi életének legfontosabb adatait, valamint azt, hogy a *Békesség* újságot szerkesztette. Végül azt is megjegyzi a tudósítás, hogy „virágzó méhészete van". S valóban, nyugdíjas koráig végigkísérte életét a méhekkel való foglalkozás.

Ugyancsak a *Görög Katolikus Szemle* számolt be arról, hogyan ünnepelték Ivancsó Jenő Ödön tanítót eredményes működésének 25. évfordulóján:

„Megérdemelt meleg szeretettel ünnepelte Nyírgyulaj közönsége Ivancsó Ödön Jenő görög katolikus tanítót eredményes működésének 25-ik évfordulóján. Damjanovics József esperes-plébános gazdag üdvözlő beszéde után Bökönyi Szabó Mihály községi jegyző, az iskolaszék világi elnöke tartalmas, hosszabb beszédében méltatta az ünnepelt érdemeit.

Volt tanítványai közül dr. Bacsinszky Mihály, Molnár József nyíregyházi lelkész, dr. Égeni János és még sokan

táviratilag, levélben s élőszóval üdvözölték melegszívű volt jó tanítójukat. A kartársak nevében ifj. Kádár Béla h. rk. kántortanító köszöntötte."

Nyírgyulaji működése után, 1935. április 1-től ***Baktalórántházán*** volt igazgató-kántortanító. A családnak elsősorban a gyermekek iskoláztatása miatt kellett ide költöznie. Egyházi tanítóként működött itt 1941-ig.

Mind Nyírgyulajban, mind Baktalórántházán sokat tett a mezőgazdasági dolgozók életszínvonalának emeléséért. Vetőmag-akciókat szervezett, műtrágyát, facsemetéket hozatott. Ezüstkalászos gazda tanfolyamokat szervezett.

1941 júliusában Ungvárra költözött családjával, és előbb a ***szeklencei***, majd 1942 és 1945 között a ***minaji állami népiskola*** igazgató-tanítója volt állami tanítóként. Emellett ellátta a minaji görög katolikus kántori teendőket is.

1945. március 1-jén mint eredetileg „anyaországi lakost" kiutasították Ungvárról. Bár Nyíregyházán saját lakása volt, nem költözhetett oda, mert két család is lakott abban. Így ***Kisvárdán*** telepedett le, ahol az ***állami iskola*** tanítója lett, 1948-ig.

1948 nyarán költözött a család *Nyíregyházára*, és szeptember 1-jétől a ***Benczúr Gyula Általános Iskolában*** tanított. 1949. május 1-jén Ortutay Gyula, vallás- és közoktatásügyi miniszter a 13. fokozatba léptette elő. Ivancsó Jenő Ödön hosszú és tartalmas pedagógusi élet után 1950. január 1-jével ment nyugdíjba.

De pedagógusi vére nem hagyta nyugodni, nyugdíjasként még tíz évig dolgozott tanyai iskolákban: Nyírtelek Ferenctanyán, Oros Világostanyán, Borbányán és Nyírtura Béketanyán 1960. július 31-ig.

Ivancsó Jenő Ödön egész életében mélyen vallásos volt, halála előtt részesült a betegek kenetében. Azt tiszta öntudattal vette fel, a szentséget kiszolgáltató atya elbeszélése szerint az apostoli szakaszt ő maga mondta fejből, könyv nélkül. Temetését dr. Rojkovich István kanonok, püspöki h. adminisztrátor, dr. Cselényi István püspöki tanácsos, teológiai tanár, segédlelkész, Vaszkun György esperes, segédlelkész végezte.

Temetésén dr. Dudás Miklós megyéspüspök is részt vett, aki kijelentette: olyan embert veszítettünk el, akinek a magyar görög katolikusság igen sokat köszönhet. A feleségének pedig levélben fejezte ki vigasztaló részvétnyilvánítását.

Ivancsó Jenő Ödön személyének és munkásságának értékét jelzi, hogy bemutatják a magyar írók között, valamint lexikoncikk is készült róla. Érdekes és hatékony pedagógiai módszerei voltak. Ő még az a tanító volt, aki megkövetelte, hogy a gyermekek minden vasárnap és ünnepnap ott legyenek a templomban. A tanítást még nyugdíjas korában is imádsággal kezdte az osztályteremben. Magyarságát, mindvégig izzó hazaszeretetét igazolja, hogy ehhez az imához hozzákapcsolta a „Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy isteni örök igazságban" kezdetű (ma trianoni hiszekegyként emlegetett) imádságot. Az olvasás-írás tanítására eredeti ábécés jelrendszert dolgozott ki, amelyet nemcsak a diákok, hanem még a saját gyermekei is ismertek és használtak, idős korukban is. Így a tanulók könnyen el tudták sajátítani a betűket, illetve a betűvetést. A számtan területén is sajátos módszerei voltak.

A mostanra felnőtt unokái emlékeznek még rá, hogy már az előtt megtanította őket is számolni, mielőtt iskolába mentek volna. Sőt, már a történeket is megismertette velük. Mindezek mellett nagyon fontos, hogy 42 esztendős tanítói működése alatt soha senkit meg nem buktatott. Ha másként nem ment, korrepetált. Emlékezetes marad, hogy volt egy nagy biztosító tűje, amivel a gyenge tanuló kabátját karjánál hozzákapcsolta a sajátjához, s amíg ő a dolgozatokat javította, a gyermeknek ott kellett ülnie mellette. Így legalább elégségesre megtanulta a leckét. Módszertani újítókészsége ma is példaként szolgálhat.

Művei:

- Írások és versek az általa szerkesztett *Békesség* című újságban
- A *Görög Katolikus Magyarok Naptára* 1916, 1917, 1918, 1919. években
- *Apostoli királyunk névnapján* – Színmű 3 rövid felvonásban
- *A kis önkéntesek sorozása* – Színmű
- *Csatakép, szuronyroham* – Színmű
- *A kárpáti sírok megkoszorúzása* – Színmű
- *Honvéd, aki meg is hal* – Színmű
- „Népiskoláink feladata Magyarország újjáépítésében", in *Máriapócsi Naptár 1922. évre*, Nyíregyháza 1921, 100-102.

- G*örög Katolikus Népiskola* – tanügyi lap
- „Üldözzük az istenkáromlást!”, in *Görög-katholikus Tudósító*, 26 (1922) 2.

Irodalom :

- A családi levéltár okmányai, iratai, igazolványai.
- A *Görög Katholikus Szemle*, a *Görög-katolikus Szemle*, *Görög-katolikus Szemle* és a *Görögkatholikus Tudósító* cikkei (a lapcímek eredeti helyesírással)
- Ivancsó Dénes: „Vitát, de ne sértést”, in *Magyarország*. 6 (1988) 31.
- Ivancsó István: *Az Ivancsó család és a hozzá tartozó családok könyve*, Nyíregyháza 2011
- *Hajdúdorogi Schematizmus*, 1918
- László Gézáné Szarka Ágota: *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (a történelmi Bereg, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegyék sajtóbibliográfiája (1845-2000),* Nyíregyháza, 2002
- Hunek Emil (szerk.): *Nyíregyháza és Szabolcs vármegye községei,* (Magyar városok monográfiája VIII.), Budapest, 1931
- Gulyás Pál: *Magyar írók élete és munkái*, Budapest 1939-1995, XV. köt., 340.
- Pirigyi István: „Ivancsó Jenő Ödön”, in Diós István (szerk.): *Magyar Katolikus Lexikon*, Budapest, 2000, V. köt., 512.

Unokája, IVANCSÓ ISTVÁN
Nyíregyháza

„A pedagógiai alapelv nem módszer,
hanem alkat és magatartás.”
(Karácsony Sándor)

J

JÁSZOVICS MIKLÓS (Tiszanagyfalu, 1928. június 8. – Mátészalka, 1995. szeptember 23.): tanító, tanár.

Kedvenc tanáromnak, későbbi kollégámnak az édesapja asztalos és kerékgyártó kisiparos volt, édesanyja háztartásbeli. Három gyermeket neveltek fel. Miklós sokat játszott, később dolgozott apja műhelyében.

Az elemi iskolát Tiszanagyfaluban végezte, a polgári iskolát Tokajban. A tanulás nem fejeződött be, mert jelentkezett Nyíregyházára a tanítóképzőbe, ahová mindig is szeretett volna bekerülni. Sikerült tervét megvalósítania, de kántori oklevelét nem kaphatta meg, mert azt az akkori hatalom megtiltotta.

A tanítóképzőnek nagyon hamar közkedvelt tanulója lett. Minden közösségi munkába bekapcsolódott, a gyakorlóiskola tanulói szerették, hallgattak rá, véleményét nagyon sok esetben kikérték. A gyerekek tudták, hogy a titkukat, véleményüket tiszteletben tartja.

A képző sikeres elvégzése után nem akármilyen munkakörbe csöppent. Görögországban anarchikus állapotok uralkodtak, ezért az országból a gyermekeket kimenekítették, így került a görög tanulók egy része ***Balatonalmádiba***, ahol biztonságban élhettek, tanulhattak. Ide helyezték a képző elvégzése után Jászovics Miklóst.

Nem riadt vissza ettől a feladattól sem. Beszélgetni a gyerekekkel csak tolmács segítségével volt lehetséges, de az idő múlásával sok magyar szót megtanultak a gyerekek, nehézségeiket feloldotta a humor, a játék. Igazi baráti kapcsolat alakult ki tanár és gyerek között.

Amikor Görögországban konszolidálódott a helyzet, a gyerekek visszamehettek hazájukba, Miklóst pedig a Mátészalka melletti faluba helyezték, ***Ópályiba***. A következő munkahelye ***Kocsordon*** volt. Innen ***Mátészalkára*** helyezték a ***Hősök Terei Általános Iskolába***, ahová csak fiúk jártak. Ez nem jelentett számára nehézséget, mert a környező falvak iskoláinak a tanulói, akik délutánonként a szakmájuk elméleti részét ebben az iskolában tanulták, elmondták, hogy milyen kedves, tréfás tanár, de felhívták a figyelmet arra is, hogy nem szereti a hőbörgős, szemtelen magatartást. „Amilyen a mosdó, olyan a törölköző.” Ezt a mondatot minden tanuló megértette.

Elismertségét növelte, hogy a faipari szakmákra tanulóknak szakrajzot tanított délutánonként.

Rend, fegyelem, figyelem volt az óráin annak ellenére, hogy minden órájába becsempészett valami humoros dolgot, hogy a tanulók kis időre feloldódjanak, majd folytassák a megkezdett komoly munkát.
Első házasságából két gyermek született. Ilikéből tanítónő lett, Sándorból építésztechnikus, aki sajnos, 1999-ben elhunyt.
Az 1950-es évek második felében nagy „csapás" érte az iskolát, mivel szeretett tanárukat a mátészalkai Járási Kultúrház igazgatójának nevezték ki. Már szerveztük a tüntetést, hogy adják vissza tanárunkat, de a levert forradalom után nem lett volna a jó ez a megmozdulás.
Az addig üres kultúrház megújult, különböző csoportoknak, kluboknak adott helyet. (Irodalmárok klubja, zenekari próbák, néptánc klub, rendezvények tartása óvodától a gimnáziumig stb.) A nyíregyházi rádió egyórás adásban méltatta és ismertette az itt folyó munkát.
Jó volt látni és rövid beszélgetést folytatni Jászovics Miklóssal is. A beszélgetésekből azt szűrtük le, hogy a kultúrház sikeres működtetése nem pótolja számára a tanítást.
Kiváló szervező volt. A kultúrház színpadán olyan színészeket láthattunk, mint Gobbi Hilda, Feleki Kamill, Latabárék és sorolhatnám még oldalakon keresztül. Minden előadás, legyen az egészségügyi, pedagógiai vagy más rendezvény, telt ház előtt zajlott. Az előadások után lehetett kérdezni az előadóktól, és a kérdezők választ is kaptak.
Magát az épületet is modernizálta. A nézőtér hátsó részét fokozatosan megemeltette, így mindenki tökéletesen láthatta a színpadon történő eseményeket, ráadásul még a terem akusztikája is jobb lett, élvezhetőbbé váltak az előadások.
A kultúrház sikereinek csúcsán kérte feletteseit, hogy helyezzék vissza tanítani. Nem indokolta elhatározását. Próbálták marasztalni, de hajthatatlan volt, így a ***II. Rákóczi Ferenc Általános Iskolában*** kapott állást, ott dolgozott nyugdíjazásáig, itt megkapta azt a szolgálati lakást, ami az iskolához tartozott.
1956-ban helyezték Lackó Magdolna óvónőt Mátészalkára, aki akkor végezte el Nyírbátorban az óvónőképzőt. 1959-ben esküdtek meg, és boldog házasságban éltek. Egy fiúgyermekük született, aki jelenleg a tiszaújvárosi Polgármesteri Hivatalban dolgozik mint építészmérnök.

Jászovics Miklós saját bevallása szerint szinte minden tárgyat szívesen tanított, de a tárgyak közül a rajzot legszívesebben. Ebből a tárgyból szerzett az 1960-as évek végén tanári diplomát a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán.
Büszke volt arra, hogy taníthatta, alakíthatta Dienes Gábor művészi pályáját, aki később nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában ismert művész lett.
Másik tantárgya, amit nagyon szeretett, az a testnevelés volt. Különösen a labdajátékokat kedvelte. Számtalan mérkőzést vezetett kézilabdában, labdarúgásban, mivel mindkét sportágban edzői és játékvezetői oklevelet szerzett.
Miután szomszédok lettünk, nagyon jó kapcsolat alakult ki a két család között. Sokat beszélgettünk a tanítás és a tantárgyak megújításáról, tudtuk, hol vannak a hibák, hogyan lehetne kiküszöbölni azokat. Volt tanítványai is sokat emlegetik, tisztelettel beszélünk tanárunkról, akitől emberséget, becsületet, tiszteletet tanulhattunk. Nemcsak tanítványai, hanem volt kartársai is hasonlókat írtak róla.

Szakszonné Csepei Katalin, egykori kolléga, a többiek véleményét is tolmácsolva így emlékezik:
„Nem tisztem méltatni az én Jászovics Miklós kollégám pedagógiai munkásságát, de ahogyan azt végezte, az felejthetetlen volt!
Igazi tanító volt, a szónak a legigazibb értelmében. Óriási kisugárzással, nagy-nagy tudással és sokoldalúsággal. Mindegy volt, milyen órát kellett tartania, mindent a legigényesebben és a legegyszerűbben végzett, s ami a legfontosabb, a tanítványai rajongtak érte. A neve eggyé vált a mátészalkai II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola nevével. Csak úgy emlegetik ma is: Jaszi bácsi.
Csodálatos emberi tulajdonságai miatt a kollégák is nagyon szerették, pedig gyermekien őszinte volt. Emellett megértő és sohasem bántó. Talán éppen ezért kapta osztályába a »nehéz fiúkat«, akikért az osztályozó értekezleten úgy harcolt, ahogy a sajátjaiért soha.
Hihetetlen humorával, egy-egy találó mondatával a legnagyobb feszültséget is le tudta vezetni.
Senki sem tudta úgy kimutatni a nagy-nagy szeretetet a gyermekek és a kollégák iránt és a felelősséget a munkában és a családban, az emberekért, mint ő.
Megöregedtünk. Bár az iskolánkat elvették, minden pedagógusnapon összejövünk és beszélgetünk, ahonnan Jaszi nagyon-nagyon hiányzik. Szeretettel idézzük szavait (…) emlékezünk rá!"

Azzal fejezem be visszaemlékezésemet, mint már leírtam: nagyon szerette a gyerekeket, szeretett tanítani, második otthona volt az iskola.
Emberi magatartása, rátermettsége, szakmai elkötelezettsége tette őt a nép hiteles, igazi tanítójává.

Egykori tanítványa, JOBBÁGY BERTALAN
Debrecen

JENES SÁNDOR (Debrecen, 1900. október 8. – Csongrád, 1982. január 28.): kántortanító, iskolaigazgató.

Egyszerű, szegényes körülmények között élő családban nőtt fel. Édesanyja, Piroska Ilona háziasszony, édesapja, Jenes Sándor ipari munkás. Egy leánytestvére volt. Igen megviselte édesanyja korai halála, majd mostohaanyja és a család szűkös anyagi helyzete.

Az elemi iskola és a polgári iskola után tanulmányait a Debreceni Református Kollégiumban folytatta, ahol felső osztályos korában már iskolatársait pénzért korrepetálta, ebből tudta a család fizetni a tandíjat.
1919-ben a Kollégium Tanítóképző Intézetében szerzett tanítói és kántori oklevelet. A végzés után azonnal pályázott a ***Berettyószentmártoni*** Református Egyház által fenntartott és tulajdonát képező ***iskola*** tanítói és kántori állására. Az egyház vezetése és a presbitérium egyhangúlag választotta meg. Mint tanítónak és mint iskolavezetőnek, rektornak elsődleges feladata volt a református értékrendre, gondolkodásra, a református hit szellemében a valláserkölcs értékére nevelni tanítványait. Az 1919/20-as tanévtől 1942-ig volt a község tanítója és kántora. Szerencséje volt a községnek, mert sok évtizedes rendszertelenség után végre egy olyan tanító került ide, aki 24 éven keresztül nevelte, tanította az ifjúságot. Jenes Sándor igen hamar beilleszkedett a falusi környezetbe, szép, erős énekhangjával, orgonajátékával vezette a vasárnapi és ünnepnapi énekléseket. Mindenki elfogadta, nagy tisztelettel voltak iránta.
A fiatal „tanító úr" (a gyerekek így szólították, a falu népe rektor úrnak, kántor úrnak szólította) beköltözhetett Berettyószentmárton község egyik – akkor legkorszerűbb – tanítói lakásába. Az 1891-ben épült és 1918-ban teljesen felújított épület egy tágas tanteremből és egy kétszobás lakásból állt. Ekkor már pénzben fizették a tanítókat, melyet nem helyben határoztak meg, hanem az egyház felettes szervei.

A tanító úr udvariasságra, szeretetre, tiszteletre, egymás segítésére, tisztaságra, kitartó munkára és valóban az elemi ismeretek becsületes megtanulására nevelt bennünket. Türelmes, következetes, fegyelmet tartó szigorúsága és segítőkészsége utal arra, hogy szerette a gyerekeket. Mi, a tanítványok sokat köszönhettünk neki, felkészített bennünket az önálló, becsületes munkára, a gondolkodásra, az irodalom és a vers szeretetére, a szép kiejtés és beszéd fontosságára. Nagyon nagy figyelmet fordított a tehetséges és a gyenge tanulókra is. Sokszor elmondta: *„nem tudni azt, hogy kiből mi lesz, ha felnő…"* – s ebben nagyon igaza volt!

A berettyószentmártoni iskolások az 1935-36-os tanévben

Nem volt könnyű helyzetben a tanító úr, hiszen az anyakönyvi adatok és egy 1935-1936-os tanévben készült csoportkép alapján is igazolható, hogy 60-70, sőt 80 tanuló is járt egy osztály-

terembe, rendszerint a IV-V-VI. osztályos tanulók alkottak egy csoportot. Tovább nehezítette a helyzetet a hiányzások magas száma. Sok szegény család élt a községben, akik nem mindig tudták előteremteni a téli ruházatot. Ősszel és tavasszal a mezőgazdasági munkák miatt maradtak el a tanítási órák, a gyerekek a szüleiknek segítettek. Ez a nagy létszámú és több osztályból álló tanulócsoport egész embert kí-ván és nagy feladat elé állította, bizony reggeltől késő délutánig tanított.

„Nagyon nagy gondot fordított minden tantárgy alapjainak a megtanítására. Kiemelném az olvasás megszerettetésére való nevelést. Volt a tanteremben egy barna szekrény, abban zár alatt a könyvek: általában mese, vers, novella, ifjúsági kisregények. Sok verset tanultunk, nem mindig azért, mert kötelező volt, de saját elhatározásunkból is tanulhattunk és az osztály előtt elszavalhattuk. Minden héten egyszer kinyílt a szekrényajtó, kb. 50-60 könyvből válogathattunk, és 1-2 hétre haza is vihettük. Nemcsak tanított, de az élet apró dolgaira is gondot fordított, jól felkészült, nagy pedagógiai tudással és érzékkel rendelkezett. Érthetően, szép kiejtéssel magyarázott, megkövetelte tőlünk is a hangos, szép beszédet" – írta róla *egy volt tanítványa*.

Az 1930-as években gyors ütemben növekedett a község lélekszáma, így az iskolaköteles gyermekek létszáma is. Nagyon sokat fáradozott a község akkori református lelkészével azért, hogy legyen a településnek egy új iskolája, és kapjon még egy tanítói állásra is anyagi keretet. A fáradozás eredményre vezetett, a felső egyházi és állami, valamint a községi vezetők is belátták az igen súlyos helyzetet, melynek megoldásaként 1939 őszén átadták a községháza udvarán épült, a kornak megfelelő, egészséges és világos, két tantermes iskolát.

A községben ismerkedett meg Gaál Annával, későbbi feleségével, akinek családja a trianoni békeszerződés után Déváról költözött Berettyószentmártonba. Leendő apósa, Gaál Lajos is református tanító volt. 1928. május 15-én házasodtak össze, házasságukból két gyermek született, 1929-ben Sándor és 1931-ben Emília.

Családjával 1942-ben ***Nagyszalontára*** költözött, többek között szem előtt tartva, hogy gyermekei továbbtanulása biztosított legyen. Kitört a II. világháború, a szovjet csapatok közeledtével a várost kiürítették, nyugat felé menekültek. A háború végén a család épségben tért vissza Nagyszalontára. 1947-ben, tél végén átköltöztek az anyaországba, Hódmezővásárhelyre.

Szeretett volna szülőhelyére, Debrecenbe kerülni, de ott nem kapott állást. Szíve mindig visszahúzta, élete végéig büszkén vallotta magát „cívisvárosinak", mindig felkapta fejét, ha ismerősei a Hajdúságról vagy a Hortobágyról beszéltek, vagy újságcikket, TV-, illetve rádió-műsort látott, hallott szülőföldjéről. Régi iskolatársaival szinte haláláig levelezett, tartotta a kapcsolatot, még 1979-ben a 60 éves találkozóról is küldtek neki beszámolót.

Hódmezővásárhely, 1949/50-es tanév

Hódmezővásárhelyen 1950-től 1952-ig az ***Újvárosi Állami Általános Iskola*** igazgatója lett. A politikai változásokat elfogadta, a nyolcosztályos iskolarendszert jónak találta, mindez nem befolyásolta egyéniségét, a művelődés fejlődését látta benne.

Fia érettségi után sorköteles katonai szolgálatát kezdte, míg lánya tanítóképzőt végzett 1952-ben.

Városukban nem kaptak állást, így immáron ketten pályáztak általános iskolai elhelyezkedésre. Ekkor költözött a család ***Csongrádra,*** és lettek mindketten a ***Központi Általános Fiúiskola*** tanítói. 13 éven keresztül, nyugdíjazásáig ebben az iskolában dolgozott, az alsó tagozat III-IV. osztályát tanítva. A város legnagyobb múltjára visszatekintő oktatási intézmény falai között, több intézményi átszervezést átélve, tanította a „kisiskolásokat". Munkáját itt is nagy figyelemmel, hozzáértéssel és szeretettel végezte. Munkatársai tisztelettel vették körül és csodálták aktivitását, derűjét, természetszeretetét.

Református szellemiségben élte életét, de a háború utáni ideológiai elvárásoknak megfelelően

a közösségnevelői, mozgalmi és kulturális életből aktívan kivette részét. Elsősorban az iskolai nevelésben, de a felnőttképzésben és a város életében is közösségi szervezőként munkálkodott.

Életének minden területére jellemző volt a nyugodtság és a pontosság. A rendszeresség, a szabályok betartása és betartatása meghatározta pedagógiai munkásságát. Kollégái és embertársai felé mindig tisztelettel fordult. Tanítványait az osztályfőnöki intő megírásakor is emberséggel kezelte, mindig az adott feladat egyszerű megoldására törekedett. Elsősorban humán beállítottságú volt, közel állt hozzá a népköltészet és a népies alapokra építkező műköltészet. Az élet minden szituációjára tudott közmondásokkal példálózni, szólásmondásokat idézni. Tanító lévén talán az egyik legmeghatározóbb ilyen mondása: *„Amit Jancsi megtanult, János sem felejti!”*

1965-ben ment nyugdíjba. Ebből az alkalomból egy kerámiaszobrot kapott az iskolától és a szülői közösségtől. A kerámia egy kenyeret szelő édesanyát ábrázol a kislányával.

Az ünnepélyen a verset szavaló tanítványa rámutatott a szobor allegorikus jelentésére, miszerint a pedagógus úgy osztja a tudást, a lelki táplálékot, mint anya az élelmet gyermekének, és életünkben épp olyan fontos a tudás, mint mindennapjainkban a kenyér. A szobor jelenleg is a család nagy becsben tartott emléktárgya.

Nyugdíjba vonulása után, szerettei között, feleségével és lánya családjával élt együtt. Gyermekei családjaiban 1964-ben és 1965-ben három unokája született. Szinte haláláig megőrizte vonzódását az irodalom, azon belül is a hazai költészet és próza iránt. A keresztrejtvényfejtés a legkedveltebb időtöltése lett. Mivel nem csongrádi születésű volt, elsősorban volt kollégáival, pedagógusokkal tartotta a kapcsolatot, összejártak kártyázni, kirándulni a közelben, vagy csak a Fő utcán leülni a padon. Szoros, lelki kapcsolatban eltöltött 51 éves házasság után elvesztette feleségét. Majd az ő egészségi állapotának romlása, érrendszeri és szívkoszorúér-betegsége miatt, életének 82. évében, 1982. január 28-án hunyt el. A csongrádi temetőben nyugszik.

Források:

- Császiné Vitális Julianna: *Berettyószentmárton története* (Kézirat. Bihari Múzeum adattára. Leltári szám: Ad/2458-2012)
- Családi visszaemlékezések, dokumentumok
- Volt tanítvány emlékezése

Unokája, MAKÓ IMRE
Csongrád
Volt tanítványa, VITÁLIS JULIANNA
Hajdúszoboszló

JOÓ GÁBOR KÁZMÉR (Debrecen, 1939. augusztus 16. – Budapest, 1964. január 25.): tanító, kollégiumi vezető.

Az édesapja, Joó Imre iskolaigazgató-tanító volt, a délvidéki Bánátban lévő Torontálvásárhelyről (ma Debelyacsa) származik. Édesanyja, Pfeilmayer Erzsébet Beregszászon született. Mint háztartásvezetőnek, a négy gyerek mellett volt mit dolgoznia. Négyen voltak testvérek.

Attila (1930) pénzügyi előadó volt. Imre (1934) édesapja foglalkozását választotta, tanító lett. Napjainkban családjával Zircen él, nyugdíjas. Gábor a harmadik fiúgyermekként következett a családban. Csaba öccse (1944) az építőiparban dolgozott gépészként, jelenleg Debrecenben él.

Édesapja Gabit kiskorában engedte beülni az elsősök közé. Jó eszének köszönhetően a többiekkel együtt elvégezte az első osztályt. Mivel szépen írt, jól olvasott, nem rakták vissza a soros osztályba, így az általános iskolát egy évvel hamarabb végezte el, mint kortársai.
A debreceni tanítóképzőbe, ahova a nyolc osztály végzése után 1953-ban jelentkezett, beiratkozáskor ő volt az ötvenfős képzős első osztály legfiatalabb tagja.

Debrecenben lakó diákként jól értesült a település kulturális eseményeiről, erről szívesen tájékoztatta osztálytársait. Kiválóan rajzolt. Osztálytársai szerették. Ő volt nemcsak a legfiatalabb, hanem a legkisebb növésű is az osztályközösségben. Szellemes megjegyzésein jókat mulattak osztálytársai, de tanárai is.

1957-ben, a tanítóképző elvégzése után ***Fülöpre*** helyezték tanítani Simon Imrével, Burján Istvánnal, volt osztálytársaival.
Nagy volt Fülöpön a pedagógushiány, ezt a fiatalon végzett, frissen képzett munkaerővel pótolták. Velük sikerült is. A településre kikerült lelkes, tenni akaró fiatalok eredményesen dolgoztak az iskolában. Minden tanítási nap óráira rendszeresen óravázlatokat készítettek, úgy mentek be órákra (amit tőlük meg is követelt az iskolavezetés).
A településen lévő körülmények igen mostohák voltak. A négyezer lelkes faluban nem volt villany (1964-ben kezdték bevezetni). A kocsma és bolt jelentett az iskolán kívül közösségi színteret.
1957 őszén Fülöp településen is összehívták a fiatalokat, köztük az ott tanító pedagógusokat is, KISZ-alapszervezet megalakítása céljából. Az ott élő lányok és fiúk Joó Gábort javasolták az alapszervezet titkárának. Meg is választották. Munkáját úgy végezte, hogy később a debreceni járás KISZ-titkárának is jelölték. Behívták elbeszélgetésre, de miután kitudódott, hogy édesapja 1956 őszén, egy teherautón Debrecen utcáit járva szavalt és gyűléseken szónokolt, elálltak jelölésétől. Erről az „Az ellenforradalom tényei Hajdú-Biharban" című kiadványban olvasni lehet a következőket:
„Joó Imre parasztszármazású tanító október 13-án (valószínű 23-ra gondolnak, téves elírás) a »Pedagógus Forradalmi Bizottmányban« túllicitált mindenkit. Felszólította a »testvéreket«, hogy a volt funkcionáriusokat még a pedagógus pályáról is el kell távolítani."

Így maradt továbbra is Fülöp községben, ahol nem volt valami rózsás az élete.
Megváltás volt számukra a hétvégi hazautazás. Nyáron még volt valahogy, de télen petróleumlámpánál olvasni, felkészülni az órákra nem volt könnyű. Legtöbbet a tanáriban tartózkodtak, mert ott meleg volt. A szertárban laktak, ahol reggelre befagyott a lavórban a víz. Gyors öltözködés, egy pohár hideg víz, majd 3-4 cigaretta, s várták az ebédet. Így telt el öt év, amikor 1962-ben megegyeztek a fiatal kollégáival, hogy a nyár elején új állás után néznek.
Az áthelyezési kérelmüket nem is engedték, hogy beadják, hallani sem akartak távozásukról.
Végül maga Gábor nézett munkahely után. Azt tudta, hogy Hajdú-Bihar megyében nem fogják a járási művelődésügyi osztályok személyügyesei felvenni, az iskolák igazgatói alkalmazni. Ezért távolabbi helyekkel próbálkozott. Újságban olvasta, hogy dunántúli oktatási intézménybe munkaerőt keresnek
Így került Joó Gabi 1962 szeptemberében ***Székesfehérvárra a 323-as számú Szakmunkásképzőbe***, annak ***kollégiumába*** nevelőnek. Ez az iskola az ország egyik legnagyobb intézménye volt kollégiumával együtt. A dunántúli rész főleg bányász, valamint építőipari tanulói ebben az iskolában tanultak és a kollégiumában laktak. Munkájához nagy lelkesedéssel, tenni akarással kezdett hozzá.
A kollégium lakói 14 éven felüli, vidéki fiatalok voltak, közülük igen sokan nagyobb növésűek, magasabbak nevelőiknél. Korban sem volt nagy különbség köztük. Ennek ellenére Joó Gábor a szakmunkásképző kollégiumban a rábízott feladatát kiválóan teljesítette. A kollégiumban lakott. Tanítványai szerették, tisztelték, sokat volt együtt velük. A kollégiumban a tanítás után az előírt napirendi pontokat a reá bízott fiatalokkal betartatta. Tudatosította velük, hogy mindent a megfelelő időben el kell végezni, és jut idő a tanulás, a gyakorlati munkák elvégzése után mindenre. Munkája után megbecsülés övezte.

Eredményes tevékenységét felettesei is tapasztalták, így rövidesen a kollégium vezetője lett.

Gábor lelkiismeretesen, kitartóan, értelmesen tudott dolgozni, nagyon jó szervező volt, s mivel jól sportolt, tanítványaival ennek segítségével is közvetlen kapcsolatot tudott kialakítani. Nagyon szerették őt.

A Fülöpön tanító fiatal képzősök közül Szabó János tanító került még a szakmunkásképző iskolába. Burján István, aki tanítóképzős osztálytársa is volt, a közelében lévő Bakonyoszlop településen helyezkedett el. Így nagyon sokat találkoztak, gyakran voltak együtt. Burján István 1963. július 10-én tartott esküvőjén Joó Gábor és Szabó János voltak a tanúk.

Minden rendben volt életében. Sajnos, nem sokáig tartott Gábornál ez a jó, kellemes állapot. Érezte, hogy valami van a szervezetével, beteg lett, kórházba került. Székesfehérváron sokáig vizsgálták, majd Budapestre került, ott kezelték. Az volt a kívánsága, hogy Debrecenbe vigyék haza, ott majd kiül a szülői ház kertjébe, a hazai környezet, a kertben a tavaszi napsugár meggyógyítja. Sajnos nem így lett. Budapesten a kórházban halt meg leukémiában.

1964. január 29-én Debrecenben a nagyerdői temetőben helyezték örök nyugalomra. A szertartás ideje alatt egy szép húsz év körüli leány hatalmas vörös rózsacsokrot dobott a koporsóra és sírva elfutott. Ott tudták meg Joó Gábor bátyjától, hogy a tanév befejeztével tervezték az esküvőt.

Osztálytársai, közvetlen kollégái, közeli osztálytársai mind büszkék arra, hogy az utolsó pillanatig barátai lehettek.
Élt 24 évet. Többet érdemelt volna, de sajnos ennyi volt kiróva neki.

Forrás: testvérei, Imre és Csaba, valamint Burján István volt osztálytárs, pedagógus kolléga, barátainak, volt tanítóképzős osztálytársainak visszaemlékezése.

Volt tanítóképzős osztálytársa,
VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

JUHÁSZ ATTILA (Budapest, 1927. július 3. – Debrecen, 2001. április 3.): építészmérnök, mérnöktanár, lelkész, presbiter.

Értelmiségi családban született. Édesanyja, Kvaszinger Jolán háztartásbeli. Édesapja, dr. Juhász Attila köztisztviselő, pénzügyi szakember, kiváló sportoló, kézilabda-csapatkapitányként részt vett a berlini olimpián.
Attila gyermek- és ifjú korában hamar bekapcsolódott a vallásos ifjúsági életbe. Elemi iskolai tanulmányait Budapesten és Pécelen végezte. Középiskolai tanulmányait a gödöllői premontrei katolikus gimnáziumban kezdi meg, majd Dés és Debrecen következik, ez utóbbi városban a Főgimnáziumban egy tanévet tölt el. 1945-ben, a fővárosban érettségizik. A középiskolában a latin és a matematika tantárgyak keltik fel érdeklődését. Építészmérnök akar lenni.
A II. világháborúban. Budapesten édesapja kétezer zsidó életét menti meg, maga pedig Buda ostromában életét veszti.
Apja halála megrendíti a család anyagi helyzetét, nem tudja megkezdeni a Műegyetemen az első tanévet. Kénytelen kőműves segédmunkásként a Kellerman-Sipkó cégnél egy évet fizikai munkával tölteni.
A nehéz inflációs időkben újabb tragédia éri, elveszíti édesanyját is, maga anyagi támogatásra szorul. A péceli bibliaórák, tanulás, vallásos szolgálatai egyetemista korában élő hitre jutását eredményezik. A FÉBE és a Bethánia Szövetség vezetői (ezek evangéliumi szervezetek az evangélikus és a református egyházakon belül) anyagi támogatásban részesítik és szállást is biztosítanak neki egyetemi tanulmányai elkezdéséhez, illetve a diplomája megszerzéséig.

Gyötrelmesen nehéz, de mégis szép, felemelő éveket él meg. Eközben szorgalmasan látogatja a fentebb említett szövetségek alkalmait, gyülekezeti munkát végez Budán, Budakeszin, Pécelen, az evangelizációs alkalmakra kórust szervez, s maga is vezényli az énekkart. Ezek az idők a Bethánia Szövetségbe való belépésre alkalmassá válásának az évei.

Ifjúkori szolgálatairól így vall:
„Voltam »botcsinálta« karmester, igemagyarázó, diakóniai szolgálatot végző, vasárnap délutánonként evangelizáló az alkalmakon. Majd Pátyra kerültem megszervezni 1949-ben – az akkor már nem Bethánia – közösséget, és tartani órákat."

Juhász Attila mindezeket az 1946-os szárszói nagy ifjúsági konferencián tanultak élményeinek hatására tudta elvégezni mint már tapasztalt szervező, vezető egyéniség.
Szakmai önéletrajzában többek között ez olvasható:
„Mivel az ország romokban állt, építészre szükség volt. A felsőbb szervek úgy határoztak, hogy aki a negyedik évfolyam mellett a szigorlati tervét is kidolgozza, hamarabb kap diplomát. Így lettem 1950-ben építészmérnök. Mi voltunk az az évfolyam, akiknek a diplomáját Nyugaton is elfogadták…A Sátoraljaújhelyi Magasépítőipari Vállalat Mádon levő telephelyére helyeztek 860 Ft-os fizetéssel. Közben Enyedi Andor miskolci püspök engedélyével jártam a gyülekezeteket – Golop, Vilmány, Korlát, Vizsoly –, hívő emberek lelki gondozását végeztem…
1951-ben kerültem Debrecenbe az ottani Magasépítőipari Vállalathoz, a HÁÉV elődjéhez, ahol 37 épület építésénél, renoválásánál dolgoztam."
A Kassai út 26. szám alatti katonai létesítmény munkaterülete volt a második legnagyobb ilyen jellegű feladata a mádi után.
Először a központban dolgozott, majd jó képességei, munkája elismeréséül főépítésvezető-helyettesként irányítja a Kassai úton a teljes kivitelezést. Rajta kívül hasonló végzettségű építészmérnök nem is dolgozott a hatalmas munkaterületen. A fenti munkát az akkori Honvédelmi Minisztérium tervei alapján rendelték meg a vállalattól. A szovjet hadsereg kivonulása utáni rossz állapotok megszüntetését, a munka elvégzését követően sokáig bizonytalan volt, kié lesz a terület tényleges hasznosítása. Később eldőlt, hogy az állam a debreceni Universitas Egyesületet bízta meg a terület beépítésére, az Egyetemi Campus felépítése céljából.
1994-ben a Hajdú-Bihari Napló szerkesztője, Gulyás Imre az újság december 9-i száma Harmadik oldal c. rovatában készített interjút az elvégzett nagy alapozó munka történetéről a volt főépítésvezető-helyettessel. A következő nagy munkája a Debreceni Hűtőház felújítása, kibővítése és teljes átalakítása volt.
Erről a munkájáról mondta: *„A Hűtőházat ugyanebben a személyzeti összetételben építettük meg. Majd a vállalati központba kerültem az akkor új általános elszámolási rendszert bevezetni."*

Mérnöki munkája mellett 1951-től Debrecenben is folytatta hitépítő munkáját a Bethánia mozgalomban az ifjúság körében.
„Mikepércsre küldtek órákat tartani, majd az egyetemisták közösségébe kapcsolódtam be, közülük kaptam a »segítő társat« egy életre dr. Kovács Irén orvos személyében…"

Dr. Németh József Emlékeim Juhász Attilával kapcsolatban című visszaemlékezésében olvashatjuk:
„Rövidesen meghatározó szerepet töltött be Attila testvérünk az ifjúság körében. Ez az ifjúsági bibliaóra egyébként csodálatos módon túlélte az összes egyházi szervezetet, mozgalmakat, amelyeket a kommunista rezsim feloszlatott. Csendesen meghúzódva 1952 tavaszáig működött az egyetemisták bibliaórája. 1952 tavaszán rendeztünk egy egyetemista csendesnapot a Mester utcai gyülekezet termében. Ezen az alkalmon 150 egyetemista vett részt. Ez az alkalom már a hatóságok tudomására jutott, és fel kellett oszlatni az egyetemisták bibliaóráját. Ekkor pontosan Juhász Attila vállalta azt, hogy a lakásán összegyűjtötte a hűséges fiatalokat, és ezek közül csoportvezetőket állított be szolgálatra, akik egy-egy kis csoportot vezettek házaknál. Ilyen formában tehát tovább működött a mozgalom…
1952 és 1956 között titkos csendesnapokat is szervezett Attila, hol erdőben, hol temetőben, hol a nyíregyházi metodistáknál. Ilyenkor szép számban jöttek össze mindig az egyetemista fiatalok"
A Mester utcai gyülekezetben Berényi József akkori lelkész pártfogásába vette az egyetemisták csoportját, helyiséget biztosítva az órák megtartásához.

A fentebbi történések háttérül szolgálnak majd a ***debreceni Építőipari Technikumba*** 1953-ban

mérnöktanári beosztásba meghívott Juhász Attila életszakaszának későbbi váratlan, de nem előzmények nélküli alakulásában.

A kiváló felkészültségű, fiatalon már nagy szakmai tapasztalatokkal rendelkező szakembert nem véletlenül keresik meg szaktanári munkakör betöltésére. Neve, eddig végzett munkájának elismerése is, hogy az Építésügyi Minisztérium Személyzeti- és Oktatási Főosztálya állományába léphet. Részt vállalhat a magyar és a debreceni iparoktatás hősi korszakából.

Juhász Attila érezte, hogy szép és nemes feladatot kapott a Gondviseléstől, melyre teljesen felkészültnek is érezhette magát, hiszen kora ifjúságától az emberi közösségekben szolgált, ember- és ifjúságszeretete képessé tehetik tanári hivatás végzésére. Mire vállalkozott? Arra, hogy a majdnem egyévszázados, az ipartanodáktól (céljuk kézművesek és kisiparosok képzése) az iparoktatás szakiskolai és felső-reáliskolai, ipari gimnáziumi fokozatai után megszülethessen az ipari és az építőipari szakoktatás elitintézménye, a középfokú technikumok rendszere, amelyek ellátják a nagyüzemeket, vállalatokat középszintű irányításra alkalmas szakemberekkel. Az itt végzett diákokat érettségi és képesítő bizonyítvánnyal bocsátják ki az életbe úgy, hogy főiskolai-egyetemi tanulmányok folytatására is alkalmassá válnak.

Juhász Attila akkor lépett ebbe a nevelőmunkába, amikor az oktatási folyamatban az általános és szakmai műveltség helyes arányait a gyakorlati szakoktatói munkával is összhangba kellett hozni. Ő is azon kiváló mérnökök közé tartozott, akik pedagógiai végzettség nélkül – ekkor ez még nem volt előírás – taníthatott, tanulta meg az oktatás és nevelés fortélyait, a gyermeki lélektan alkalmazásának módszereit, s mint osztályfőnök az erkölcsi és a hazafias nevelés minden tanárra kötelező szabályait. Csakis a fentebbiek birtokában tudta színvonalas tervezői, beruházói, kivitelezői tapasztalatait átadni diákjainak, mint jó előadó, hiteles szakember.

Hadd szolgáljon mindezek alátámasztására a befogadó, a tanítvány *Gégény Györgyné Kiss Júlia* vallomásának egy részlete *Juhász tanár úr diákja voltam* című írásából:

„1954-ben iratkoztam be a technikumba, gyenge fizikumú leányként szüleim féltése, jogos aggodalmai ellenére, ők gimnáziumba akartak járatni… Az első osztályban – bár ismertem – nem ő tanította a szaktárgyakat…

A szülők kétségei hamarosan igazolódtak: nehezen haladtam előre a rajzolásban és a többi műszaki tantárgy elsajátításban is. Ekkor jött a segítség Juhász tanár úr egyik módszere által: szokása volt, hogy az első osztályos diákokat folyosói beszélgetések kezdeményezésével nehézségeikről, kudarcaikról kérdezgette, így próbálta megismerni őket, én is közéjük tartoztam szerencsére…

Azokkal a gyerekekkel is foglalkozott délutánonként, akiket még nem tanított, viszont elfogadták segítő szándékát, jóindulatát… A rászorulókat – köztük engemet is – szívesen korrepetált hetente 1-1 órában, otthonában is… Az így elnyert segítség a hiányzó alapokat lerakta, megerősítette műszaki szemléletemet, befejezhettem az I. osztályt, a II. évtől már ő tanította nekünk is a szaktárgyakat… A rendszeres munka meghozta a sikerélményt, eljutottam az érettségi és képesítő vizsgák letételéhez.

Mindezt neki is köszönhetem, mert önbizalomra nevelt, tudatos, fegyelmezett munkát és szigorú követelményrendszert állított elém is.

Széles látókörű, nagy tudású és gazdag általános műveltségű ember és mérnöktanár volt, a szó szoros értemében vett pedagógus. Mindig többet adott, mint ami előírt követelmény volt: pl. eligazított a hitélet nagy kérdéseiben, bátran vállalta vallásos elkötelezettségét: a hiteles, szelíd tanítványságot, hiszen erről szólt alapvetően egész élete. Mindezekért az üldöztetést is vállalta.

Férjemtől tudom – aki nálam idősebb volt, de ugyancsak a technikumban végzett –, hogy még a mitológia, a görög irodalom ismeretébe is bevezette az ő korosztályukat, pedig az nem volt tananyag akkor még az irodalom órákon sem.

Kivételes szerencsénknek tartjuk mindketten, hogy diákjai, neveltjei lehettünk Juhász Attila tanár úrnak, akit tantestülete is becsült, kiváló kollégái az egykori gyakorló gimnáziumból érkeztek tanítani, s később egyetemi oktatók lettek (pl. dr. Borbély András, Bars László, dr. Gacsályi Sándor, dr. Lengyel Imre)."

A feloszlatott Bethánia Szövetség tagjaként tovább irányítja a közösség munkáját. Juhász Attila hitbeli meggyőződése, Isten-hitének megvallása, az ifjúság körében végzett lelki munkája miatt (házánál bibliaórákat tartott) rendőri felügyelet alá helyezik, állásából felmentik: „az ifjúság nevelésére alkalmatlan" indokkal (1958. november 13.).

Rendőrségi felügyelete 1960. április 1-jén megszűnt. Ekkor először a Cementipari Vállalatnál sikerült elhelyezkednie, innen főmérnöki állásba

hívták meg a FŰSZÉRT nagykereskedelmi vállalathoz, ahol szakmai mérnöki munkája kiteljesedett, részt vett a nagyvállalat átszervezésében, a modern kor színvonalának megfelelő átalakításában és felépítésben. Itt töltötte el mérnöki pályája leghosszabb idejét. Munkájának elismeréseként kapta meg a Munka Érdemrend kitüntetést nyugdíjba menetelekor, 1987-ben.

Közben az 1978-as évtől az akkor adódó lehetőséget is megragadva beiratkozott a Debreceni Református Hittudományi Akadémia Teológiai Karára levelező hallgatónak, fáradhatatlan tudásvágya, bibliai tudása alapján a tudományos elmélyülés céljából – ezt jó eredménnyel el is végezte. A papi vizsgát ugyan a fennálló rendelkezések miatt nem tette le, mert az világi foglalkozása feladását, illetve a főállású lelkészség vállalását jelentette volna.

Így is engedélyt kapott palást viselésére szolgálatai végzéséhez dr. Kocsis Elemér püspöktől.

Szolgálatai végzése közben tovább folytatta mérnöki munkáját: tervezői, beruházói és kivitelezői minőségben a régió sok gyülekezetében, mintegy 110 alkalommal. Ezeket a munkákat térítésmentesen végezte azzal a feltétellel, hogy igével szolgálhat a gyülekezetekben.

Nagy öröm volt számára, hogy nemcsak szakrális értékeket menthetett meg az enyészettől, hanem 2 új templomot tervezhetett, és fel is építhette azokat Nagyhegyesen és Nyírcsászáriban az 1990-es években.

A nagyhegyesi református templom (építkezés kezdete: 1993)

Két gyülekezethez erős igei és érzelmi szálak fűzték feleségével, dr. Kovács Irén gyermekfőorvossal együtt.

A debreceni Kistemplomban már 1951-től evangelizált mint fiatal hitéleti munkás, majd sokáig mint presbiter és egyházmegyei tanácsos munkálkodott, s az utolsó templomfelújítás résztvevője, tanácsnoka is volt. Az e templomhoz tartozó Tégláskerti Gyülekezeti Részegyházban alapozó munkát végeztek feleségével: ő maga a gyülekezet felépítésén fáradozott, lelkeket hozott az iskolaépületbe, ekkor még csak a vágy munkált az ott élőkben templomépítésre. Istentiszteleteket, hittanórákat tartottak, konfirmációra készítették fel a gyermekeket. Egyházi, gyülekezetépítő látogatásokat végeztek fáradhatatlanul! Az ő munkájuk is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ott ma missziói gyülekezet működik, gyönyörű templomban dicsérhetik Istent a hívő lelkek.

Ki is volt hát Juhász Attila a hitszolga, építészmérnök, mérnöktanár és lelkész?

Erre – a fent leírtak mellett – a következő összefoglaló, befejező gondolatok igyekeznek választ adni szerető szívek tolmácsolásában.

Csohány János professzor írja: „Juhász Attila egyháztörténei személyiség. Egy korszak evangéliumi tisztaságot hordozó hitvallója."

Dr. Fekete Károly ny. professzor így szól róla *Emlékezés az ébredés teológusára* című írásában:

„Ízig-vérig ébredési ember, szövetségi tag, de kezdettől egészen haláláig a misszió, az ébredés egyházban tartásának munkása…Nem fukarkodott Attila a kritikai megállapításokkal a Teológián tapasztaltakkal kapcsolatban, de mégsem bánta meg soha, hogy éveken keresztül a bibliai tudományok közelében lehetett… Nem lett kisebb a missziói tűz, nem halványult el a Krisztus-arc a bizonyságtételeiben és a bátor kritika sem a beszélgetések közben. De érezhetően gazdagodtak a bibliai összefüggések feltárásai, történeti mélységet kapott az egyházlátás, és tovább gazdagodott a már azelőtt is félelmetesen gazdag bibliaismerete…, de a tanítás karizmája mindannyiónk előtt egyre inkább kibontakozott a szolgálatban… erre a hitet erősítő szolgálatra mindenkor égetően szüksége volt az ébredésnek, s szüksége is lesz mindig…

Hála Istennek soha nem tudta levetkőzni és elfelejteni, hogy építészmérnök. hogy tanár…

Mostanában sokat emlegetik Ravasz László püspök jelszóvá vált mondását: »A missziót egyházivá, az egyházat misszióivá kell tenni.«"

Utóda, *Vas Sándor* – a tégláskerti gyülekezet missziói lelkésze – így emlékezik rá (*Juhász*

Attila testvérünk szolgálata a téglaskerti egyházrészben):
„Humora, megjegyzései, véleményei sokszor csípősek, de ugyanakkor szeretetteljesek voltak… Szolgálata sok tekintetben példaértékű volt. Mindig tudta, hogy nem embereknek, hanem Istennek szolgál… Igehirdetési szolgálatai tükrözték a komoly felkészülést, a mély bibliaismeretet… Szolgálatát maradéktalanul végezte, hitét mindennapjaiban élte, az emberek iránti tisztelete mélyen kötelez bennünket arra, hogy emlékét megőrizzük."

Füle Lajos Juhász Attila c. versében így állít emléket,mintegy összegezve életművét:

„Rommá lett tested temploma,
de két épített templomod
érted is áll, és nem csoda,
ha rád is emlékeznek ott."

Felhasznált források:

- Halmos Sándor: *Egy hitben járó ember*, Hajdú-Bihari Napló, 1996. január18. (Tájkép)
- Széles Lajos: *Juhász Attila, az építészmérnök és lelkész* Presbiter, 1995. szeptember-október
- *Az igazak emlékezete* (Emlékkönyv Juhász Attiláról), Titus Hitéleti Alapítvány, Demecser, 2003
- Szakmai és lelki önéletrajzok
- A Péchy Mihály Építőipari Technikum Jubileumi évkönyve, Debrecen, 1974
- Gégényné Kiss Júlia: *Juhász tanár úr diákja voltam*
- FŰSZÉRT Üzemi Tájékoztató, 1984

Presbitertársa, SOÓS GÉZA
Debrecen

JUNG GYÖRGY (Rakamaz, 1942. május 3. – Rakamaz, 2010. március 28.): tanító, általános iskolai tanár.

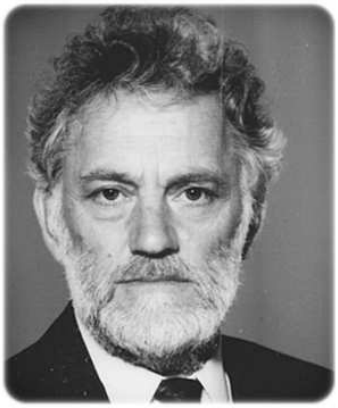

Rakamazon született egy többgyermekes, gazdálkodó család negyedik gyermekeként. Az általános iskolát szülőfalujában, Rakamazon végezte. Már gyermekkorában szembesült a háborús évek utáni, majd az 50-es évek embert próbáló nehézségeivel, de ezek ellenére jó tanuló gyermekként a vérzivataros 1956-ban felvételt nyert a Nyíregyházi Állami Tanítóképző Líceumba. Az utolsó gyakorlóévre ***Tiszacsécsére***, Móricz Zsigmond szülőfalujába kapott kinevezést. Itt a fiatal tanítójelöltet komoly feladat elé állították, hiszen az 1-4. összevont osztály tanítását bízták rá, közel 30 gyermeket.

A gyakorlóév letelte után 1961-ben tanítói oklevelet szerzett. A szatmári kis falu visszavárta tanítóját, így továbbra is itt folytatta munkáját. Az összevont alsó tagozat mellett heti egy napon tanította a felső tagozatosokat is. Kollégájával több éven keresztül lelkesen szervezte a dolgozók iskoláját, fontosnak tartották nemcsak a gyermekek, hanem a felnőtt lakosság felzárkózását is. Szabadidejében a helyi kultúrotthon igazgatójaként irányította a község kulturális életét, és szívesen segített az egyszerű falusi emberek ügyes-bajos dolgainak megoldásában is. A mai napig szeretettel emlékeznek rá.
A minősítő okiratok tanúskodnak róla, hogy munkájával a felettesei és a szakfelügyelet is elégedett volt, így nehéz szívvel váltak meg a fiatal, törekvő pedagógustól, amikor kérelmezte áthelyezését szülőfalujába, ahol esküvőjének dátuma már ki volt tűzve. A tiszacsécsei embe-

rek ragaszkodását mutatta, hogy sokszor felkeresték Rakamazon.

1966. augusztusában házasságot kötött Spéder Máriával, aki szintén pedagógus. Az 1966-1967-es tanévet már a ***rakamazi iskolában*** kezdte, ahol felesége és apósa – Spéder Lőrinc – is tanított.
Közben levelező tagozaton tanult a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán, ahol 1967-ben mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok, 1971-ben kémia szakon szerzett általános iskolai tanári oklevelet.
Nagy igyekezettel tanította szaktantárgyait. A mindig megújuló szakmai ismeretekkel állandóan lépést tartott. A gyakorlati foglalkozást felváltó technika tantárgyra való átállás során a megyei szakfelügyelet kérésére részt vett a módszertani alapelvek kidolgozásában, majd a technika B változatú tankönyv módosító javaslatainak kidolgozásában, a tankönyvszerzőkkel való konzultációkban. Több éven keresztül vezette a körzeti munkaközösséget.
Kezdettől fogva osztályfőnökként tevékenykedett, olyan hittel és elhivatottsággal, hogy 1972-től az osztályfőnöki munkaközösség vezetésével bízták meg. 15 évig végezte ezt a tevékenységét társadalmi munkában.

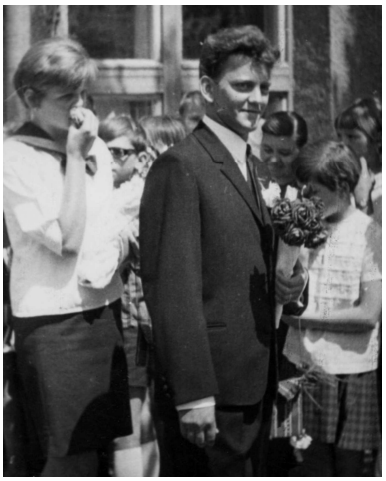

Ballagás

Különösen nagy gondot fordított a gyermekek pályaválasztásának segítésére, a tehetségek gondozására. Újításként vezette be az üzemlátogatásokat, a pályaválasztási szülői értekezleteket.

Mindezek mellett több mint egy évtizeden keresztül volt a tantestület szakszervezeti vezetője. Munkájának elismeréseként 1986-ban elnökségi kitüntetést kapott.
A nyári szünet sem telt el a gyermekek nélkül, feleségével rendszeresen kísérte a diákokat nyári táborozásokra.

1992-ben a környéken egyedülálló kezdeményezésként a rakamazi iskola speciális képzést indított 9-10. évfolyamon. Ennek a képzési formának a bevezetésében is igen nagy szerepet vállalt. A speciális képzés továbbfejlesztéseként 1994-től szakmunkásképzés folyik az iskolában cipész szakon. Ennek a tagintézménynek a létrehozása az iskola vezetőivel karöltve neki köszönhető, hiszen fáradságot nem kímélve járta a megye és az ország cipő és bőripari üzemeit, hogy a gyakorlati oktatáshoz szükséges gépeket, eszközöket minél kevesebb költséggel tudja az iskola beszerezni. A tagintézménynek megalakulásától ő volt a vezetője. Nagy hangsúlyt fektetett az ott tanító pedagógusok és szakoktatók munkájának segítésére is.
A Rakamazon nagy múltra visszatekintő cipőgyárral (RACITA) és az újonnan létrehozott cipőipari üzemekkel nagyon jó kapcsolatot tartott fenn. Az ő közbenjárásának köszönhetően a szakmunkásképző diákjainak mindig sikerült gyakorlati helyet biztosítani, a végzett szakmunkásoknak munkát szerezni.
2000-től nyugdíjba vonulásáig főtanácsosként segítette a tagintézmény működését.

Szerteágazó munkáját mindig segítette felesége, aki biztos családi hátteret jelentett, s ha kellett, kollégaként tanácsaival is segítette. 44 évig éltek boldog házasságban. Két gyermekük született, 1967-ben Noémi, aki gyógyszerész lett és 1972-ben György, aki gazdasági mérnök diplomát szerzett.

Mindig jó kapcsolatot ápolt volt tanítóképzős barátaival, kollégáival. A hagyományos érettségi találkozók az idő múlásával évről-évre megismétlődő családias hangulatú baráti találkozókká váltak, melyeken a családtagok is szívesen részt vettek. Mindig volt mire visszaemlékezni, elmesélni az elmúlt év történéseit, és az idő múlásával olykor már egy-egy barátról megemlékezni.

Nyugdíjas korában is igen aktív életet élt. Szívesen olvasott, gondozta kertjét, a tokaji szőlőt. Pedagógusi vénája ekkor is benne volt, sokat foglalkozott unokáival, főképp Péterrel, akivel még 15 év adatott meg neki.
Aktívan részt vett a Rakamazi Római Katolikus Egyházközség munkájában. Egyháztanácstagként, ha kellett, segített a közösségi ház építésében, templomot újított, vagy rendezvények szervezésében segédkezett.
Szívesen utazott, kirándult feleségével, gyerekeivel, majd azok családjaival is. Sajnos, egy gyönyörűen kezdődő nyaralás közben derült ki, hogy úrrá lett rajta a gyógyíthatatlan betegség, és kilenc hónap küzdelem után 68 éves korában végleg eltávozott.

Hosszú pályafutása alatt kollégáival kölcsönösen tisztelték egymást. Fiatal kollégái mindig számíthattak tanácsaira. Különösen figyelt a volt tanítványaiból lett pályatársainak támogatására. Segítségével nemcsak az iskola, hanem a lakosság tiszteletét is kivívta.

Rakamazon neve mindig nagy tisztelettel hangzott el, hiszen nem volt olyan család, amelynek valamely tagját, vagy akár több generációját ne tanította volna.
Szigorára és törődésére mindig szeretettel gondolnak volt tanítványai és pályatársai.
Végső útján ezekkel a szavakkal rótta le kegyeletét egykori tiszacsécsei tanítványa, *Zajácz Istvánné Tukacs Márta*:
„Nagyon megrendített halála, hisz engem négy éven keresztül tanított. A legjobb tanító volt, ő volt a példaképem, ezért lettem én is pedagógus. Minden tanítványa és az egész falu népe szerette és tisztelte őt.

Tali Gitta versével emlékezek kedves tanítómra.

Akire sokat gondolok…

Aki írni s olvasni megtanított,
Aki ha hibáztam, kijavított,
Arra ma is szívesen gondolok.

Aki ha botlottam, kezet nyújtott,
S aki a bajból is kihúzott,
Arra oly sokszor visszagondolok.

Aki ha féltem, mindig nyugtatott,
Aki ha duzzogtam, féltőn csitított,
Arra mindig melegen gondolok.
Aki tudással vértezett,
Aki még szürkén is észrevett,
Arra jó szívvel gondolok.

Akire emberként felnézhettem,
És aki mindig példa volt nekem,
Arra ma büszkén gondolok.

Aki helytállni megtanított,
Aki ha csüggedtem, hittel bíztatott,
Arra naponta sokszor gondolok.

Aki az órán nem csak oktatott,
S aki belőlem embert faragott,
Arra végtelen hálával gondolok.”

Forrás: Önéletrajz, családi és iskolai dokumentumok, visszaemlékezések. Felesége és pályatársa Jung Györgyné (Spéder Mária) emlékezései.

Lánya, DR. *Rabóczkiné* DR. *Jung Noémi*
Barabás

„Tanulni és nem gondolkodni: hiábavaló fáradság,
gondolkodni és nem tanulni pedig veszedelmes.”
(Konfucius)

K

KÁLLAI JÁNOS (Derecske, 1938. október 3. – Budapest, 1994. július): tanító, iskolaigazgató.

Édesapja, Kállai János cipészmester, édesanyja, Király Zsuzsanna fodrász megbecsült kisiparosai a településnek. Egy nővére és egy öccse született. A három gyermeket a szülők nagy szeretetben, de szigorúsággal nevelték. Ma már, sajnos, csak a nővére él.

Általános iskolai tanulmányait Derecskén végezte. Társait szerette, becsülte, szívesen volt társaságukban. Hamarosan megmutatkozott jó szervezőkészsége. Ezért szülei beíratták Debrecenben a fiú-tanítóképzőbe, melyet 1953-ben kezdett el.
Az iskolában igyekezett tisztességgel megfelelni a tanulmányi kötelezettségeknek. A reá bízott feladatokat elvégezte. Az osztályának megbecsült tagja volt.

Társai szerették, tanárai jó véleménnyel voltak róla. Az utolsó iskolai évet súlyos mellhártyagyulladás miatt nem tudta Debrecenben folytatni, ezért átiratkozott az egri tanítóképzőbe, ahol 1958-ban érettségizett.

Az érettségi után ***Pocsajban*** kezdett el tanítani, mint gyakorlóéves tanító. Egy év múlva képesítő vizsgát tett, megkapta tanítói oklevelét, és ***Derecskén*** folytatta tanítói munkáját.
A tanítás mellett aktívan focizott a helyi csapatban. 1959-ben változás következett be családi életében. Feleségül vette Nagy Rózsát, aki rajz-földrajz szakos tanárnő volt.
Hamarosan a családi létszámban is változás állt be, megszületett 1960-ban Tünde, majd 1961-ben Rózsa lányuk. Gyermekeiket nagy szeretetben, igen nagy gondossággal nevelték.
1964-ben kisebbik lányuk légcsőhurutja miatt költöztek orvosi javaslatra a Heves megyei ***Tarnaleleszre***. Ott kezdtek tanítani a ***helyi általános iskolában.*** Új munkahelyén mint fiatal, lelkes nevelő megpezsdítette a kis település pedagógiai életét. Nagyon jó felkészültséggel, szorgos munkával, tanítványaival komoly sikereket értek el. A tarnaleleszi általános iskolában tanított 1964-től 1968-ig.

Jó pedagógiai tevékenységét nemcsak figyelemmel kísérték felettesei, hanem el is ismerték azzal, hogy 1968-ban a településsel szomszédos ***Szentdomonkosra*** hívták a megüresedett iskolaigazgatói munka végzésére.

A helyi művelődési otthon igazgatói feladataival is megbízták. A család ismét új helyre költözött. Mint az összevont általános iskola 1-4. osztályának tanítója feladatát nagy szorgalommal végezte. Most vette csak hasznát mindazoknak az elméleti és gyakorlati ismereteknek, melyet a debreceni és az egri tanítóképzőben tanítottak neki tapasztalt tanárai. Komoly eredményeket ért el a diákokkal. Nagyon szerették tanítványai, tisztelték őt és családját a kis településen lakó emberek is. Ő is nagy szeretettel gondolt ezekre az évekre.

Tanítványaival a szentdomonkosi iskolában

1972-ben idős szüleik miatt költözött vissza a család az Alfölde, Derecskére. Egy évig ***Konyáron*** találtak pedagógusi állást, közben Derecskén, a szülői ház mellett kezdtek el építkezni, majd 1973-ban költöztek be az új otthonba.

A mindennapi munkavégzés mellett János szerette a sportot is. Konyár községben megszervezte a település felnőtt labdarúgócsapatát, melyben maga is játszott. Majd később Derecskén a lányok számára kézilabdacsapatot alakított. Szabadidejében edzéseket tartott, járt velük a mérkőzésekre.

Nagyon szépen és szívesen énekelt. 1972-ben a televízióban zajló Röpülj Páva mozgalom hatására Konyár községben megalapította a Konyári Pávakört. Hónapokig csak lányok és asszonyok jártak a csoportba, de később csatlakoztak hozzájuk férfiak is. Megyei és országos minősítéseken vettek részt, számos fellépésük és az országos minősítéseken szerzett arany fokozatok mellett 1984-ben rádiófelvétel is készült a Pávakör előadásáról.

1984-ben a család életében újra alapos változás állt be, Szentendrére költöztek. A családfő ***Pilisszentlászlón*** az ottani ***általános iskolában*** tanította az alsó tagozatosokat, illetve a felsőbb évfolyamoknak ének-zenét és testnevelést oktatott. Tréfásan jegyezte meg, de komolyan gondolta, hogy milyen komoly értéke van egy olyan tanítónak, aki nagy gyakorlattal rendelkezve eredményesen tudja tanítani az alsó tagozatos osztályokat, továbbá ének-zene és testnevelés tantárgyak tanításában is jártas. Kállai János mindezeket nagy szakértelemmel és szívesen tanította.

A tanítás mellett edző volt a BKV Előre ifjúsági focicsapatnál, ahol 1990-ben irányításával a fiatalok országos bajnoki címet szereztek.

Gyerekei Budapestre kerültek, diplomások lettek, ott is dolgoznak. 1986-ban született meg első, majd 1991-ben második fiú unokája.
1993 karácsonyára betlehemes játékot tanított Szentendrén, melyet, az ismerős házakat járva adtak elő. Nagy tiszteletet vívott ki csoportjával a település lakói előtt.

1994 januárjában hírtelen megbetegedett, és szervezete a gyógyíthatatlan betegségnek csak nagyon kevés ideig tudott ellenállni. Harmadik unokája születését már sajnos, nem érhette meg.

Élete során mindenki nagyon szerette és tisztelte. Csöndes, szerény, jó humorú, a szakmája iránt alázatos ember volt. Rajongásig szerették tanítványai, kollégái és legfőképpen családja. Élete nagy szerelme, a foci mellett hobbija volt a motorozás, a zene, a természetjárás.
A konyári Pávakör évek múltán is büszke alapítójára, tagjai még ma is szívesen emlékeznek rá.

Forrás:
- Testvére, Mikola Károlyné Kállai Éva visszaemlékezése,
- Pallás Imréné, a konyári Pávakör vezetőjének kiegészítése
- Lánya, Kállai Rózsa leírása
- Vmirjáncki József: *Volt egyszer egy fiúosztály* c. kiadványban osztálytársainak visszaemlékezése

Osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

KALMÁR ZOLTÁNNÉ Virág Ilona Katalin (Balmazújváros, 1926. október 11. – Budapest, 2012. január 29.): tanító.

Balmazújvároson született, szülei: Virág István és Wágner Katalin, mindketten más vidékről kerültek ide. Édesapja Monokon, édesanyja Mezőberényben született sváb családban. Vallásuk evangélikus. Édesapja árva gyerekként nevelkedett rokonoknál, ezért fiatalon beállt katonának. Négy testvére a Felvidéken, Csehszlovákiában rekedt, ő egyedül maradt itt. Harcokban megfáradva eldöntötte, végre saját családban szeretne élni. 1922-ben vitézi oklevéllel, éremmel és 9 kitüntetéssel leszerelt és megnősült. Balmazújvároson kapott vitézi telket. Lázár Károly, Horthy Miklós egyik szárnysegédjének újvárosi birtokán lakhattak. Ők viselték gondját a háznak és a ház körüli állatoknak. Itt születtek gyermekeik: István és Ilona, akiknek a boldog szabadságérzés itt a tanyán ivódott az ereikbe. Az iskolát már a faluban kezdték, beköltöztek Újvárosra. Az édesapa gazdálkodott, az édesanya szőtt, varrt, horgolt, kötött a családnak és másoknak is. Nagy szeretetben nevelték gyermekeiket. A sváb nagyapa ács-kőműves mester lévén az újvárosi evangélikus templom tornyának ácsmunkáit végezte. Békés megyében is hasonló munkái voltak. Szeretett énekelni, sokszor az állványról is lehallatszott dudorászása. Ő ringatta dalolva unokáját a bölcsőben. Azt mesélte, innen indult az ő ének-szeretete.

Elemi iskoláját 1933-ban kezdte Balmazújvároson, a Bánlakon, majd a polgárit is itt, Újvároson végezték testvérével, Pityuval. Később boldogan emlékeztek erre az iskolára és a vidám baráti körre. Testvére közgazdaságtant tanult Debrecenben, ő pedig a Dóczi Gedeon Református Tanítóképzőben folytatta tanulmányait.

Közben a háború a családot is megtépázta. A svábságuk miatt menekülniük kellett, testvérét deportálták, fél lábát elveszítette, de legalább hazajöhetett. Sikerült mindnyájuknak hazatérni.

A tanítóképzőt jó eredménnyel végezte. Oklevelén a testnevelést és az ének-zenét külön kiemelték: „zenei képessége, érdeklődése, ügyessége alapján az énekórákat teljes óraszámban taníthatja," így ének szaktanítóként kapott oklevelet. 1946. június 24-én, Gulyás György ének-zenetanár és László Géza igazgató aláírásával. Itt országos hírű kórusban énekelhetett Gulyás György és Csenki Imre vezetésével, sőt találkozhatott személyesen Kodály Zoltánnal.

Későbbi férje, Kalmár Zoltán is a debreceni Református Tanítóképző Intézetben szerezte első diplomáját. A tanítóképzőkben mindketten református vallási nevelésben részesültek. Az iskola figyelt diákjai érdeklődésére, a világi tárgyakban is tökéletes képzést kaptak. Őket főleg az irodalom, történelem, ének-zene, tánc és a sport érdekelte. Az ottani felkészítésből szervezték további életüket, hitüket, és adták tovább tanítványaiknak.

1946 szeptemberében a ***balmazújvárosi Állami Fiú Iskolában*** indult pályafutása. A háború borzalmait nem feledve, de mégis fiatalos lendülettel, boldogan kezdtek tanítani, és ez átragadt a tanítványokra is (l. a tanítványok visszaemlékezéseit).

Az új béke magával hozott egy kötelező világnézeti váltást. Olyan mély vallási alapok után, amit iskolájukban megszereztek, komoly töprengést okozott a hirtelen változás. Az akkori vezetés budapesti szemináriumokon igyekezett az ország fiatal tanítóit nevelni. Leendő férjével váltott levelekből olvasható ki az az óvatos, körültekintő, de mindenképpen jóhiszemű gondolkodás, ahogyan a hitben nevelkedett emberből – legalább kívülről – materialistává kellene válniuk. Az iskolából és otthonról hozott igaz, emberi szeretetben nevelkedésnek köszönhették, hogy sikeresen vették az „átváltozást", megtartva minden régi emberi és erkölcsi értéket és a saját mély belső hitüket. 1947-ben az országban is elsők között alakítják meg a Szemere Klára nevét viselő úttörőcsapatot Balmazújvároson. A szemináriumokon ugyan meg-

ismerkedtek Marx-Engels materializmusával, a lenini dialektikus materializmussal, de az egymásnak írt levél szerint: „Vasárnap reggel a csapatnak a traktorállomásra kellett vonulnia, hogy az avatáson énekeljünk, aztán reggeltől estig a bibliával foglalkoztunk." „Majd a debreceni Bikában is fogunk énekelni. Bábszínházat csináltunk az alsó tagozatnak. A Jóka ördögét kétszer meg kellett ismételni. Szép lett a színpad és a háttér is. Vasárnap úrvacsoraosztás, minden este hattól istentiszteleten vagyunk a tanfolyamban." (1948. október)
Ezeken kívül néptáncot tanultak, gyűjtött koreográfia alapján, festettek üvegre népi motívumokat osztálydíszként, tanulták a tájjellegű hímzéseket, hímeztek párnákat.
A hittan aztán eltűnt a nevelésből.
A nehéz politikai helyzetben és egész életükben egymás tanácsának meghallgatása nélkül soha nem tettek semmit. Komolyan kellett venni az életet, hiszen nevelték az új nemzedéket.

1947-ben helyezik át a ***Leány Állami Általános Iskolába.*** 1948-ban kérte és kapta az állami általános iskolai tanítói kinevezést.

1949-ben kötött házasságot Kalmár Zoltánnal, és minden idejüket, figyelmüket a nevelésre összpontosították. Vallották: a boldog emberi életet a szeretet, a tudás, a széles látókör, a szabadidő színvonalas eltöltése adja. Ezt szinte minden körülmények között megteheti bárki, csak akarat kell hozzá. Az ő belső boldogságuk ebből fakadt, és ezt sugározták tanítványaikra. A tanítványokat csinos külsejével is meghódította (18 évesen bálkirálynővé választották anyja szülőfalujában, Mezőberényben), különösen a lányok igyekeztek hasonlóvá válni. Még idősebb korában is volt olyan osztály, ahol a lányoknak „Ica-néni" körme volt (rendezett és rövid).
Fiatal barátnője mondta: ha nálunk voltak, úgy tudott nevetni, hogy csakúgy csengett az a pici szoba.
Mindenki szerette őket. Esküvőjükön a templomtól hazáig virágot szórtak eléjük.
1950-ben született első gyermekük, Ilona, 1958-ban fiuk, Zoltán. Mindketten az építészetet választották tanulásuk és pályaválasztásuk céljául. Lányuk építésztechnikus, fiuk építész üzemmérnök lett, majd tervező szakmérnöki diplomát szerzett. Emberré válásukat (a nagyszülők, nagybácsi gondoskodása mellett) a mindennapos megbeszéléseik irányították.
Ismerték a falu, az emberek, tanítványok problémáit. Hallották, hogyan próbálnak segíteni a gyerekeken a családi hátteret ismerve. Ugyanolyan odafigyeléssel nevelték a gyengébb képességű, pajkos gyerekeket, mint az eminenseket. Tudták, ki mire képes, és igyekeztek ennek tudatára ébreszteni őket. Sok felnőtt mondja, milyen hálásak ezért máig.

Szakos nevelőhiány miatt, pedagógiai munkáját is értékelve felső tagozatba helyezték. Magyart és éneket tanított nagyon szép eredménnyel. Énekkara sok elismerést és arany minősítést kapott megyei versenyeken. A szakfelügyelő kérésére bemutató órákat tartott a járási ének szakosoknak. Énekszó csengett a kirándulásokon: buszon, vonaton, tábortüzeknél, rendezvényeken. Élvezték a gyerekek.

Tanítványa, *Juhász Julika* így emlékszik vissza: „Engem Ica néni nagyon szeretett. Mindig küldött polgári esküvőkre a maroknyi kis kórussal énekelni. Szerettünk menni, mert a nehéz bársonyfüggöny mögött mindig várt minket valami finom a lakodalmas ételekből: sült tyúk, sütemények, csatos szőke és barna kóla."

A családi otthonban is szólt a zene, nyári estéken a nagybácsi hegedült, az édesapa mandolinozott vagy tangóharmonikázott. (A klarinétja elveszett a háború alatt.)

Kolléganője, *Györfi Lászlóné Gabika* így emlékszik vissza:
„Meggyőződése volt, hogy a gyerekekben soha nem a tökéletes felnőttet, hanem a tökéletes gyereket kell keresni."

Egyik tanítványa véleménye:
„Ica néni türelme, derűs, mosolygós tekintete, hozzánk való őszintesége is hozzájárult pályaválasztásomhoz, tanár lettem. Többször és sokat beszélgetett a tanári pályára készülő akkori tanítványával, Bereczki Bálinttal. (Ő sajnos, már nincs az élők sorában, együtt folytatják beszélgetésüket fönn a csillagok világában.) Elmondta Bálintnak, a pedagógus nem is lehet valódi szellemi munkás, hiszen nem alkot. Ha sikere van, az inkább a tanítvány eredménye. Sok-sok munkával sem fog annyit keresni, mint más értelmiségiek. Munkája eredményének csak pillanatokra örülhet. Egy-egy felcsillant szempárnak, néhány zavarba ejtően őszinte köszönő szónak, amikor arról értesül, hogy az egykori diák fényesen halad a választott pályán. Nincsenek hangos sikerei. Hogy nem végzett rossz munkát, azt

legfeljebb a diákja érzi, aki megtanulta, megértette, továbbjutott, megnyerte, elvégezte, felvették. Elmondta, a jól-rosszul megírt felmérők, a »javítanivaló« már-már ellenséges tomyosulását, amelyeket azért mindig kíváncsian javított. Elmondott minden igazán jót is. A néhány hónap alatt kiviruló megszeppent szótlanokat, a komolyan vett összetartozást, remek osztályközösségeket, a jól sikerült kirándulásokat, az elégedett szülőket, a bizalmával megtisztelő diákot. Az iskola ígéretes szeptemberszagát, a versenyek lelkesítő eredményeit. Az egyre magabiztosabb kamaszokat, a végre kiérdemelt jeleseket, a dicséret jóleső érzését.

Aztán arra kérte, ezen túl is hallgasson meg minden tanácsot, és döntsön úgy, ahogy a szíve diktálja.

Ő nemcsak kiváló pedagógus, hanem nagy tudású kolléga is volt. Munkásságára jellemző a következő idézet:

»Próbálj meg úgy élni, hogy ne vegyenek észre ott, ahol vagy, de nagyon hiányozz onnan, ahonnan elmentél.«
(Ibsen)"

Az 1960-as években elveszítette testvérét és édesapját. A halálesetek mindig mélyen érintették. Nem tudta elfogadni az űrt szerettei helyett. A tanításban találta meg örömét újra.

1982-ben nyugdíjba ment. Aztán jöttek a váratlan és tragikus események. Férje is meghalt 1984. február 22-én. Számára felfoghatatlan volt a halála, hiszen nem végezhette még el földi dolgait.

Kordás Ferenc (író, műfordító, egyetemi tanár), a család régi jó barátja próbálta megértetni vele: „Ne gondold, hogy a remény megcsúfolódott. Zoli agyonhajszolt szíve nem bírta tovább. A mindennapos iga alatt csak összeroppanni lehet. Nem mérsékelhette magát, mert gondoskodtak az igáról. Csak a krisztusi igát lehet végtelenül bírni. Ő gondoskodik erről. Ne hidd, hogy megsemmisült!"

Gyermekei felnőttek, önállóak lettek. Csak idős édesanyja volt mellette. Úgy gondolta, visszamegy tanítani. Napközis nevelőnek sikerült visszamennie, boldogan dolgozott. 1986 nyarán anyukája magatehetetlenné vált, és éppen az iskolakezdés napján, szeptember 1-jén meghalt.

A tanítás ellenére sem bírta a magányt és az épületfenntartást most már a nagy (régen csodálatos) üres házban. Kisújszállásra került. A református egyháznál a konfirmáló gyerekeknek zsoltárénekeket és bibliai jeleneteket tanított. Rövid időre újra magára talált. De újra egyedül maradt, sürgősen el kellett jönnie. Egyetlen megoldás volt: a lánya megüresedett 3. emeleti lakása Debrecenben. Falusi szabad embernek ez komoly megpróbáltatás. A könyvek, versek, a zene és a földszinten egy gyermek- és fiatalkori barátnő, pályatárs Taraczköziné – Iglói Anci néni – sokáig megnyugtatták. De a belső nyugalmát már nem szerezte vissza. Betegsége miatt a Budapesten élő lányához kellett mennie, hogy családban legyen. A várost itt sem tudta megszokni. Három unokájának, Gyöngyinek, Ibinek és Petinek nagyon örült, amíg tudott, sokat vigyázott rájuk. Örült, hogy mindhárman szépen zongoráznak. De lassan ők is felnőttek, és a gyereksereg utáni vágya összeomlott. Sokat ült kinn az erkélyen, és hallgatta a szemben lévő iskolából áthallatszó gyerekzsivajt. Betegsége miatt gondolatait egyre kevésbé tudta szavakba foglalni. Álmában néha jobban sikerült a beszéd.

2012. január 29-én pár napos nehéz betegség után vasárnap reggel már nem nyitotta ki a szemét. Lelke elillant megkeresni a régmúltat. Boldogság maradt az arcán. Táskájában lánya egy kis lapot talált ezekkel a sorokkal: *Vidd hírül ezt a drága szent dacot: boldog vagyok!*

De megértette az élet sötétebb oldalát is. Juhász Gyula verssorait megjelölte a verseskötetében:

Örülni kell a gazdag hervadásnak,
Dalolni kell a téli sírokon,
Szeretni kell a csillagot s az árnyat,
És tudni kell, hogy gyöngy és könny rokon!

Élete vége felé a Tanítóképzőtől kapott elismerések: aranydiploma (1996), gyémántdiploma (2006), vasdiploma (2011).

A véletlen úgy hozta, utolsó héten a család minden tagjával találkozott és elbúcsúzott.

Források: pályatársak, kollégák, tanítványok visszaemlékezései.

Lánya, KALMÁR ILONA
Budapest

KARÁDI JÁNOS (Balmazújváros, 1926. január 14. – Budapest, 2011. január 2.): tanító, általános és középiskolai tanár.

Balmazújvárosban, a Darutelepen nevelkedett három nagyon tehetséges fiú: Burai István, Kányási István és Karádi János. A VI. utcán lévő elemi iskola V. osztályának elvégzése után az iskola hittantanárának közbejárására a szülők beíratták őket a polgári iskolába, majd továbbtanulásukat támogatták. Debrecenben a Református Kollégium Tanítóképző Intézetében 1946-ban szereztek tanítói oklevelet. Ők voltak a Daru első diplomásai.

Karádi János édesapja földműves, napszámos. Édesanyja, Harangi Erzsébet rendkívül okos és művelt parasztasszony, aki a község közéletében tevékenyen vett részt. 1946 és '49 között a Független Kisgazdapárt helyi szervezetének aktivistája, 1950-től sok évig községi tanácstagként képviselte a Daruban lakók érdekeit. Daruban a IX. utcán laktak. Ez volt a község egyik legszegényebb része, mely Veres Pétert a *Gyepsor* novellák írására ihlette. Itt született 1926-ban János fiuk. Innen indult el a tudását gyarapítani.

Életútja a tanítás lett. 1948-tól ***Balmazújvárosban,*** a községi (központi) iskolában tanított, majd ***Nyírábrányban*** és ***Csökmőn*** volt igazgató. 1951-ben a ***Darutelepi Általános Iskolának*** lett igazgatója.

Balmazújvárosban ismerte meg a háború után Észak-Erdélyből áttelepült Juhász Lászlót, a leányiskola igazgatóhelyettesét és leányát, Juhász Magdolnát, a görögtanyai, majd leányiskola tanítónőjét. A két fiatal hamarosan örök hűséget fogadott egymásnak. Itt született aztán lányuk, Magdolna.

A Karádi és Juhász család 1955-ben Hajdúböszörménybe költözött. Jánost kinevezték a városi tanács oktatatási osztálya vezetőjének, majd igazgatónak. Közben az egri Tanárképző Főiskolán magyar-történelem szakos általános iskolai oklevelet szerzett. (Felesége pedig földrajz-biológia szakos oklevelet.) Ezt követően Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészkarán levelező hallgatóként megszerezte a középiskolai tanári diplomát is.

A hajdúvárosból a fővárosba vezetett útjuk. A vezetésre, irányításra alkalmas tanárt a hazánkban tanuló vietnami diákok szakmai igazgatójának nevezték ki. A vietnami tanulók távozása után 1970-ben helyezték át a lakásuk közelében levő ***XVI. ker. Hősök-fasori általános iskolába. Budapesten*** baráti összejöveteleket tartottak a fővárosba került pedagógus kollégákkal. Gyakran meglátogatta a fővárosban egyedül élő kedves tanítóját, Pál Zsuzsannát.

Korán megismerkedett a népi irodalommal, és elkötelezettje is lett. Veres Péternek a népi írókról irt gondolatai hatottak rá már diákkorában kiváló tanárai segítségével. Megértette, hogy a népi írók a magyarság sorsát ábrázolják műveikben, s benne az ő paraszti elődei sorsát is, hiszen a „Gyepsoron" nőtt fel. Még diák volt, mikor 1945-ben belépett a Nemzeti Parasztpártba, s annak tagja volt 1949-ig, a felszámolásig. 1989-ben az újjászerveződött parasztpárt, a Magyar Néppárt néven működő politikai szervezet budapesti szervezetének elnöke volt 2002-ig.

Aktívan vett részt a főváros szellemi életében. Alapító tagja volt a Népi Írók Baráti Társaságának, és szerkesztőségi tagja a Népi Krónikának.

50 éves korában szívinfarktust kapott. Néhány hónap eltelte után újra beállt tanítani, és 62 éves koráig tanított. Életeleme volt az iskola, a tanítás, mert nagyon szerette a gyerekeket. A vietnami tanulók is kijelentették az egyik kollégiumi vitaest alkalmával, hogy „nem szeret minket csak János tanár".

Az iskolán kívüli tevékenységből csak 82 éves kora után vonult vissza.

2011. január 2-án halt meg 85 éves korában. A református egyházi szertartás után a Népi Írók

Baráti Társaságának elnöke, Dobszay Károly búcsúztatta a tiszteletbeli elnököt:

„Kedves Barátunk! Gyászol szeretett családod, feleséged, leányod, unokád, a rokonság, a barátok. Gyászolunk mi is, a népi-nemzetiek szellemi tábora, amelynek közel hetven éven át elismert szolgája voltál. A szellemi mozgalmunk küzdelmeiben Te mindig az elsők között voltál. Hűséges maradtál a népi írók szellemiségét követő párthoz, amelyet a hatalom háromszor betiltott.

Az 1989 nyarán újjászervezett Magyar Néppárt – Nemzeti Parasztpárt alapító tagja, és a Fővárosi Szervezet pártelnöke voltál, amely tisztségre titkos szavazással választottak meg. Tisztségedet és tekintélyedet elsősorban az alapozta meg, hogy igen művelt tanárember voltál. Különösen emelte tekintélyedet az, hogy Veres Péter emlékét teljes odaadással és hűséggel őrizted és védelmezted a támadások ellen. Ez természetesnek is mondható, mivel Te is Balmazújvárosban születtél, mint Veres Péter, akit Németh László a magyar parasztság vezérének tekintett. Sokat utaztál, **és** paraszti magyarságod harmonikus egyetértéssel követte Veres Péter *Én nem mehetek el innen* című versének záró sorait: »*Ide kell hozzunk a nagyvilágot, ide kell hoznunk ami szép, ami jó, ami nemes, és amit érdemes.*«

Kedves Barátunk! Te is a magyar nemzetnek olyan értelmiségi követe voltál, akinek emléke velünk él.”

Forrás:

- Balmazújváros Önkormányzat lapjában Király István cikke
- Népi Írók Baráti Társasága „Új tanú” c. folyóiratban Dobszay Károly írása

Felesége, KARÁDI JÁNOSNÉ
Budapest

DR. KARALYOS GYULA (Kisszántó [ma Románia], 1905. január 20. – Debrecen, 1994. május 21.): tanító, középiskolai tanár.

Élete egy század lenyomata. Sorsát meghatározta a gyermekkori küzdelem az életért, a világháború pusztítása, a régi és új világ ütközése.

„Biharországban” született, apja cipész, anyja, Szappanos Julianna hétgyermekes napszámos zsellér lánya, aki szabadulni akart a paraszti világ nyomorúságából, Pesten próbált szerencsét, nem sok sikerrel. Ott szétszóródott a család, így apám visszakerült a falujába a nagyszülőkhöz, ahol – 9 évesen – nehéz fizikai munkára kényszerült. A szerető nagyszülők, nagybácsi támogatásával már írt, olvasott, számolt, amikor az elemi iskolába került. Iskolába nagyon szeretett járni, így történt, hogy kiemelkedett társai közül eszével, szorgalmával, szépen csengő énekhangjával, ami a templomban „énekvezérré” avatta.

Tanítója – Orosz Zoltán – és papja, Babicsák tiszteletes lettek felkarolói, életpályájának elindítói. Így került 1917 nyarán, 12 évesen a híres debreceni kollégiumba.

A kollégiumba szekérrel érkezett, majd magára maradt. Úgy tartotta fenn magát, hogy jobbsorsú társainak segített, az ő könyveikből tanult, amikor már mindenki lefeküdt aludni. Majd a Csemete u. 8. alatt kapott szállást és étkezést, amit a kollégium támogatása is segített. Ilyen körülmények között lett csaknem jeles tanuló.

A történelem vihara és családi helyzete miatt soha senki meg nem látogatta. Nyáron mezőgazdasági munkát végzett, hogy megkeresse a jövő évi gimnáziumi tandíját.

Hol hazautazott Szántóra, hol édesanyjához utazott Pestre, míg megtehette. Megkötötték Trianonban a békeszerződést, a szülőfaluja Santaul Mic lett, a megye: Judetul Bihor. Akkor fejezte be a IV. gimnáziumot, de már idegen állampolgár volt, „kelet-magyarországi kiutasított" – ahogy az Országos Menekültügyi Hivatal számon tartotta. Nem utazhatott haza, lezárták a határt. 1922-től segélyekből tartotta el magát, 80-200 koronát kapott, amikor a tandíja féltandíjasként is 5000 korona lett volna. Így aztán váltania kellett. Lement a kollégium második emeletéről az elsőre. Ott volt a Református Tanítóképző akkori igazgatója, dr. Veress István. Az ő szíves támogatásával eldőlt, hogy tanító lesz. Tanulmányi eredménye javult, bár helyzete az új helyen egyre nehezebb lett. Vigasztalást a sport jelentett számára. Mint edzett, erős, jó alkatú fiú, főleg az atlétikában ért el sikereket. Társai „gumiláb"-nak nevezték.

Nyáron munkát vállalt. Egyszer például Szlovákiába szökött, ahonnan a bérével csak a Dunát átúszva menekülhetett haza, lőttek rá. Tanulmányaival jól haladt, legátuskodott is.

A tanítói oklevél megszerzése után a gönci református lelkész segítségével a Hegyközben, ***Pusztafalun*** vállalt kántortanítói állást 1926 augusztusától. A néhány száz lelkes református faluban se jegyző, se pap nem volt, az iskolában a tanítás délelőtt- délután a 6 osztálynak együtt folyt. Reggelenként és a vasárnapi istentiszteleten kántorizált, minden harmadik vasárnap prédikált is. Egy év alatt különbözeti vizsgát tett a gimnázium 5-7. évi anyagából, majd a 8.-ból is. 1928-ban érettségi vizsgát tett. A következő évben a ***Törökszentmiklós-Pusztatenyő iskolában*** kapott állást. 1929-ben megkezdte jogi tanulmányait. 1932-ben a Kecskeméten működő jogakadémián doktorrá avatták.

Újabb kérelmére megjött a válasz: „***Balmazújváros-Darutelepre***, rendes állami tanítónak áthelyezem." A Darutelep IV. utcájában lakott, az iskolával szemben, itt laktak az igazán szegények, még az utcáknak sem adtak nevet.

A munka özöne várt rá. A tanítás mellett kultúrfelelős, a közművelődés szervezője volt. Munkáját, mint mindig, nagy lelkesedéssel és felelős szorgalommal végezte, így rövidesen szakfelügyelői állásra érdemesítették.

Ekkor nyílt fel a szeme a lányok felé. Bejárt a közeli Debrecenbe, és a nősülés foglalkoztatta. Itt ismerte meg későbbi feleségét, egy jómódú cíviscsalád akkor már félárva lányát. Önállóan szervezett külföldi utakat vonattal, kerékpárral. Járt Münchenben, Grázban körutazási jeggyel, kerékpárral Olaszországban, pedagógiai gyakorlaton Svájcban. Londonban is járt 1936-ban kéthavi fizetéséből barátaival, s közben nyelvet tanult.

Esküvőjük után, 1939 júniusában – ahol a rokonok hiánya miatt volt tanítója, dr. Veress István vállalta a násznagyi tisztet – Svájcba vitte nászútra újdonsült feleségét.

Kinevezték a „feketeföldi tanyák" iskolafelügyelői posztjára, s ezzel egyidőben a ***Debrecen-Tégláskerti Állami Iskola*** igazgatója lett. A 40-es évek borzalmai családos emberként érték. Jött a katonai behívó, a nyarakat katonai kiképzéssel kellett tölteni, majd a háború. A hadtápnál szolgált, innen igyekezett segíteni gyarapodó családját.

A megváltozott világban jogi diplomája és felesége származása nem jelentett előnyt további életében. Lakásuk feldúlása után csak a rokonoktól kölcsönzött ruhában tudott megjelenni munkahelyén. De nem adta fel a reményt. Dolgozott, alkotott. Megszervezte az iskolán kívüli népművelést, színjátszó csoportot, énekkart, kiemelkedett sportegyesületi munkájával. 1945 karácsonyán már elismerésben részesítette az Oktatásügyi Minisztérium Keresztury Dezső aláírásával, amire nagyon büszke volt.

1947-ben az igazgatói munka, két gyermek nevelése mellett folytatta tanulmányait a Debreceni Tudományegyetem magyar-történelem szakán. 45 éves korára a középiskolai tanári oklevelet is megszerezte. További munkahelyei: a ***Csapókerti Általános Iskola*** igazgatója, a ***Pacsirta utcai Általános Iskola*** tanára, csapatvezetője, a ***Pallagi Mezőgazdasági Technikum*** magyartanára, a ***Péterfia úti Állami Általános Fiúiskola*** tanára, az ***Új Élet parki Általános Iskola*** könyvtárosa.

Kitűnő előadó és szervező volt. Nagy lexikális tudása és előadói képessége alapján érdekfeszítő előadásokat tartott, hallgatóit lenyűgözte. Különösen szerette a szabad beszélgetéseket, vitákat, s minden akadályon átvezette jóízű humora. Igényesen készült óráira is, nem tűrte a sekélyességet, ugyanakkor nagy szeretettel bánt a tanulókkal, megértően fordult feléjük. Kiváló

emberek kerültek ki tanítványai közül. Jól szervezte a kulturális és sportrendezvényeket, diáktáborokat, sport- és természetjáró utakat. Jó testi felépítettsége miatt mindvégig igényes szellemi és testi teljesítményekre volt képes.

Részlet *Buda Ferenc: Világ, világom* című önéletírásából (Holnap Kiadó 2011):
„Dr. Karalyos Gyula… negyven körüli, enyhén őszülő s kopaszodó, bajszos, szemüveges, derűs alaptermészetű férfiú – magyart és történelmet tanított (talán latint is…) – értett a kiskamaszok nyelvén, s jobban szeretett dicséri, mint pirongatni. Kölcsönös rokonszenv fűzött össze bennünket, egy sajátos teljesítménye révén pedig végképp kivívta az osztály őszinte s leplezetlen csodálatát. Az úgy volt, hogy óra közben szemet szúrt neki, amint az egyik első padban ülő gyerek – ahelyett, hogy őreá figyelne – valamivel matat a pad alatt. Szó nélkül, lassan, halkan odalépett hozzá, s a gyerek annyira el volt merülve magántevékenysége részleteiben, hogy nem vette észre közeledését. Karalyos tanár úr ekkor kifordított tenyérrel a padra támaszkodott, majd két könyökét a törzse alá feszítve, egyenesen tartással előredőlve csinált egy szabályos mérleget – így kukkantott be a pad alatti titkok rejtekébe. Mondanom sem kell: előbb az elismerés moraja, a fiú elképedt ábrázata láttán pedig hangos kacaj hullámzott végig a padsorokon. *»Most ugye láthattátok fiúk* – szólalt meg bajsza két vége alatt bujkáló mosollyal a tanár úr –, *előttem semmi nem marad rejtve. Különben is négy szemmel figyelek.*" – s mutatóujjával középütt megigazította a szemüvegét."

Nyugdíjazása után sem vesztette el aktivitását. Nyelvórákat adott, külföldi utakat szervezett, s szabad idejében gondosan ápolta kertjét. Elvégezte az IBUSZ idegenvezetői tanfolyamát, és kitűnő eredménnyel vizsgázott. 80 évesen elvégzett egy eszperantó tanfolyamot, és nyelvvizsgát tett. Bejárta az ország legszebb tájait, mint túravezető, megszerezte az Országos Kék Túra arany fokozatát.

Egész életében szerényen, beosztással élt. Erre tanította a fiatalkori szegénység, a Kollégium, az élet, s ebben jó társa volt a felesége, a „jó beosztás és takarékosság művésze". Így lett lehetősége bejárni öreg napjaiban Erdély tájait, a Lengyel-Tátra csúcsait, Ungvár-Munkács környékét. Utazást tett Horvát-Szlavónián, Bosznia-Hercegovinán át egészen az olasz tengerpartig – Fiumén át –, szép napokat töltöttek Riminiben, az olasz Riviérán. Megnézték Velencét, Firenzét, legnagyobb élményük San Marino volt.

Volt része elismerésben, de számos bántásban, mellőzésben is. Mindezek ellenére teljes életet élt. Munkássága elismeréseként megkapta az arany- és gyémántdiplomát.
Nagy család vette körül, magyartanár lánya és agrármérnök fia után 6 unokának és 8 dédunokának örülhetett. Közülük 4 pedagógus, 1 jogász végzettségű.

Életének 85. évében, házasságának 50. évfordulóján, tanítói-népoktatói tevékenysége 40. évében, 40 éves presbiteri szolgálata emlékére, azok megőrzésére megírta és könyvbe rendezte életrajzát. Álmában érte a halál 90 éves korában.
(Az önéletrajz felhasználásával, az unokák közreműködésével alakját lánya idézte fel, ezzel is emléket állítva egy pedagógus tartalmas életének.)

Lánya, KATRINÁK JÁNOSNÉ KARALYOS ENIKŐ
Eger

KÁRPÁTI JENŐ (Békéssámson, 1928. – Karcag, 2011.): tanító, tanár.

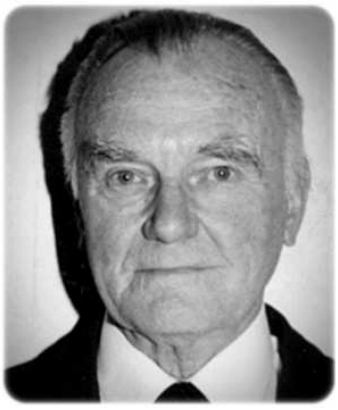

Édesapja tanító volt, édesanyja a háztartást vezette. Négyen voltak testvérek, mindannyian tanárok lettek.
Kárpáti Jenő iskoláit Karcagon kezdte, majd a debreceni református tanítóképzőben folytatta.
Már kisiskolás korában felfigyelt kézügyességére egyik tanítója, és repülőmodellező szakkörbe

hívta. Sok gépet épített és röptetett. Később maga is vezetett szakkört, ehhez „időmérői" vizsgát is tett.

Pedagógiai pályafutását ***Karcagon a kiskulcsosi református iskolában*** kezdte (1948-tól 1952-ig). Itt ismerte meg Kulhavi Margit tanítónőt, akit feleségül is vett. 63 évet éltek együtt békességben, szeretetben. Két gyermekük született: Margit (1950) és Jenő (1952). Margitnak három gyermeke és három unokája van, akiket a nagyapa, dédnagyapa nagyon szeretett. Jenő mérnök lett. Megnősült, gyermekük nem született. Sajnos, nagyon fiatalon, 47 éves korában meghalt.

Dr. Hajdú Sándor, egykori tanítvány az *Emlékezés első iskolámra* című írásában többek között így emlékszik tanítóira:

„A kiskulcsosi iskolában 1947-től 1950-ig, másodiktól negyedik osztályig tanított kezdő tanítóként Kárpáti Jenő tanító bácsi és felesége, Margitka tanító néni. Hogy melyik évfolyamon (esetleg melyik tantárgyból) melyikük tanított, arra már nem emlékszem…

Abban az időben a nádpálca legális nevelőeszköz volt, ám nem emlékszem rá, hogy egyszer is sor került volna a használatára. A két tanítónak volt akkora tekintélye és szakmai tudása, hogy jó szóval, változatos ötletekkel, ügyes munkaszervezéssel kordában tudott tartani, és munkára tudott fogni bennünket. Ez a tekintély akkor is működött, amikor a tanító őrködő szeme már nem függött rajtunk…

Ám a tanítóknak nemcsak a fegyelmezés és a tudás átadása volt a feladatuk. Bizony nagyon sok nebuló az iskolában tanulta meg, hogyan kell helyesen tisztálkodnia, a kezet és a körmöt, a nyakat, a térdet és a fület tisztán tartania, vagy azt, hogy naponta tiszta inget vegyen fel.

Jóval később, a matematika tantárgy módszertanának oktatójaként jöttem rá arra, hogy milyen modern pedagógiai elveket vallottak a mi tanítóink. Például a méréssel kapcsolatos ismereteket – a »hagyományos iskola« verbális, sulykoltató módszere helyett – tevékenykedve, tényleges méréseket végezve sajátítottuk el…

Tanítóink mindennapi pedagógiai megoldása volt, hogy a nagyobbakat a kisebbek mellé ültetve gyakoroltatták például az írásbeli műveleteket. A kisebbek így megtanulták az új tananyagot, ha valamit nem értettek, azonnal megkérdezhették azt a nagyobb társuktól. Ugyanakkor a nagyobbak felelevenítették és megszilárdították az előző évben tanult ismereteket, így a tananyag elsajátítása és begyakorlása mellett fontos emberi tulajdonságok is kifejlődhettek a tanulókban: a másikkal szembeni türelem, a felelősségérzet és az együttműködés képessége.

Emlékeimben élénken megőrződött az otthoni »tízpercek« hangulata. A tanítók felügyelete és irányítása mellett rengeteget játszottunk…

Későbbi iskoláimban sohasem játszottunk annyit. Néhány évvel ezelőtt nemcsak a régi iskolámat, hanem a tanítóimat is meglátogattam. Kiderült, hogy nem csupán én emlékeztem rájuk, hanem több mint fél évszázad elteltével ők is énrám. Sőt a szüleimre – és név szerint! – a testvéreimre is…

El tudták mondani azt is, hogy mi történt egyes osztálytársaimmal. A két tanító gyermekszeretete, emberi hozzáállása, pedagógiai érzéke eredményeként nemcsak írni, olvasni és számolni tanultunk meg, hanem önállóan dolgozni és tanulni is. Így a felső tagozatban, a városi iskolában is: legtöbbünk megállta a helyét. Nekem személy szerint ennél is többet jelentettek az alsó tagozatban eltöltött évek. Külterületi iskolában, a hátrányos körülmények között élő gyerekeket tanító kezdő tanárként, később pedig a módszertan oktatójaként, majd tankönyvíróként is újra és újra visszaemlékeztem rájuk, és munkámban alkalmaztam azt, amit alsós tanítóim pedagógiai, módszertani megoldásaiból megtanultam."

Kárpáti Jenőt ***Karcagra*** hívták helyettes igazgatónak. Később ***Berekfürdőbe*** került igazgatónak. Szegeden a tanárképző főiskolán szerzett tanári diplomát.

1958 és 1966 között művelődési osztályvezető Karcagon. Tanulmányi felügyelőként Karcag, Berekfürdő, Kunmadaras tartozott hozzá.

Kitüntetései ebből az időből:

- Munkaérdemrend bronz fokozata (1966)
- Tanácsi munkáért (1980)
- A tanács dolgozója arany fokozata (1984)

Szabad idejében fafaragással is foglakozott.

A „pávakerítés"

2000-ben *Körmendi Lajos* író nyitotta meg első önálló kiállítását. Szerinte:

„Polihisztor, aki mindenhez ért. A repülőgép-modellezőből fafaragó lett, autodidakta iparművész, aki kántortanítói diplomával kitűnően zongorázott, de magasugró bajnok is lett már Debrecenben, majd katonaként a tüzérhadosztályok országos bajnoka Budapesten. Megtanult kötni, horgolni, sütni-főzni. Olyan kerítést faragott Vass Lajos halálának emlékére, hogy a »pávakerítés« csodájára járnak az utcabeliek. Olyan bölcsőt faragott első dédunokájának, amilyen csak a Napkirálynak volt, ha volt; Nagykun-emlékoszlopot a városnak; színes mesebeli szűr-virágos kopjafát a Györffi iskolának; református címert a kiskulcsosi templomnak."

Sokat tett Karcagért és a magyar népért. Tizenhat kopjafája az ország minden részén található.

Két életrajzi regényt is írt. Első könyvét 78 évesen, súlyos betegségből felgyógyulva, gyógyító terápiaként írta. Címe: *Keserves*.

2006. augusztus 29-én mutatták be Karcagon a város dísztermében telt ház előtt.

„Az ősnyugalom áradt könyvéből, úgy írt, hogy a lelkével látott. Ezért nem emlékszik a naturális nyomorúságra" – mondta *egy magyartanár*.

Az egyik kritikusa, *dr. Varga Gábor* nyugalmazott főiskolai docens így írt könyvéről:

„Szinte egy ültő helyben szeretné elolvasni az ember. Mi ennek a titka? A jó stílusa, a tematikai gazdagság, a változatosság. Felöleli a város mindennapi életét, mozgalmassá tevő eseményeket, történéseket. Pontos megfigyelő, plasztikus képet tár elénk a szomszédok, az utcabeliek munkásságáról, mindennapi küzdelmeiről, szorgalmáról, munkaszeretetéről. Ugyanolyan érdekes és hiteles leírásokat a debreceni református kollégiumi tanítóképző életéről, a kedves diákcsínytevésekről, a tanárok szigorú, de megértő habitusáról."

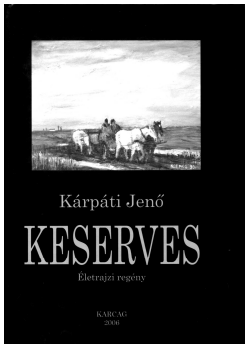

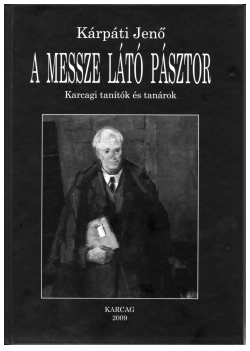

Második könyve: *A messze látó pásztor*.

81 éves korában jelent meg. A maga és felesége családja sorsát írja le (1948-1988) nyugdíjba vonulásáig. No meg a tanyai tanítókról szól. A hatalmas karcagi határban 17 tanyasi iskola működött. Tanulmányi felügyelőként látogatta ezeket. Megmutatta a tanyai tanítók küzdelmes, fáradságos, nehéz, lelkiismeretes munkáját, életüket.

Könyvének, munkáinak híre ment. 2010-ben az országos lap, a Demokrata fényképes riportot közölt róla.

Sárándi József, József Attila-díjas költő kétszer is felkereste levelével. Egyik levelében ezt írta: „Túlzás nélkül állíthatom, hogy a *Keserves* és *A messzelátó pásztor* a Kunság fővárosa, illetve környéke enciklopédiája, önéletrajzi dokumentumokban elbeszélve. Személyes sorsod és a Történelem lehelete érintett lelken műveid olvastán. Nagy dolgot cselekedtél a tájhaza társadalmának érzékletes megjelenítésével, egész Históriánk magyar sorskérdéseit hoztad felszínre."

Közéleti szereplései közül a kínai porcelán kiállításának megnyitó beszédét, 1998-ból pedig a Magyar Kultúra Napja országos megnyitóján, Karcagon a Déryné Művelődési Központban mondott beszédét emelhetjük ki.

Dr. Fazekas Sándor polgármester mondta róla 2009-ben: „Kárpáti Jenő méltán lehet példa jelenkorunk és a jövendő generációk előtt is." Ekkor kapta meg utolsó kitüntetését: a Karcag Város Kultúrájáért díjat.

Felesége, KÁRPÁTI JENŐNÉ KULHAVI MARGIT
Karcag

KEREZSI ISTVÁNNÉ Szarvas Amália (Hajdúszoboszló, 1947. április 21. – Hajdúszoboszló, 2010. december 3.): óvónő.

Hajdúszoboszlón született, egyszerű, dolgos család hetedik gyermekeként.
Általános és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. A Hőgyes Endre Gimnázium és Szakközépiskolában érettségizett 1968-ban.
Szorosan kötődött a családi házhoz, a testvérekhez, szerette és értékelte a fizikai munkát. Értékrendjében a család, a munka, a tisztesség már fiatalkorában megfogantak. Földműves édesapjától, a nagycsalád ellátásával foglalkozó édesanyjától emberséget, munkaszeretetet örökölt.

Azt vallotta, hogy:

„Embernek lenni nehéz! S ha ezt tudod, és ha ebben mégis mélységes értelmet, sőt gyönyörűséget találsz, boldog ember leszel."

(Müller Péter: Gondviselés)

Ő boldog ember volt már akkor is, amikor érettségi után a Bútoripari Vállalatnál segédmunkásként dolgozott. Úgy érezte – és ez boldoggá tette –, hogy a családon, amely annyi áldozatot hozott, hogy őt taníttassa, valamit segíteni tud.
Ez a munka azonban nem töltötte ki teljesen életét, többet akart: tanulni, tanítani, gyermekeket nevelni. A gyermekek szeretete, a róluk való gondoskodás érzése arra sarkallta, hogy velük foglalkozzon. 1969-ben mint képesítés nélküli óvónő a ***hajdúszoboszlói VI. sz. óvodában*** helyezkedett el. Itt érezte azt, hogy oda érkezett, ahová vágyott, azt csinálja, amit mindig is szeretett volna. Hogy ezt a hivatást művelni tudja, 1972-ben beiratkozott a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézetbe, ahol 1974-ben óvónői oklevelet kapott.
A 3 éves képesítés nélküli tevékenység a nehéz körülmények között élő fiatal pályakezdőre nagy hatással volt. Megtanulta a fegyelmet, a szakma szeretetét, a gyermekek, a felnőttek iránti bizalmat, tiszteletet és felelősséget.

1973-ban házasságot kötött Kerezsi Istvánnal, a TIVIZIG gépkocsivezetőjével, akivel nagy szeretetben, boldogságban nevelték az 1974-ben, 1975-ben, és 1979-ben született fiaikat.
Már a pályakezdés időszakában felismerte a szakmai önképzés, az intézményes továbbképzés szükségességét. Ez a felismerés kötelezte arra, hogy szakirodalomból elméletileg képezze magát, valamint szervezett továbbképzéseken vegyen részt. Különösen a gyermekvédelemmel kapcsolatosan bővítette ismereteit.
A nagy családban megtapasztalta az összefogás, az egymáson való segíteni akarás, a szeretet jelentőségét, ezt munkája során az óvodás gyermekek körében is alkalmazta..
Hosszú évekig volt az óvoda gyermekvédelmi felelőse. A szülőkkel rendszeresen tartotta a kapcsolatot a gyermekek nevelése érdekében. Kiemelten kezelte a hátrányos helyzetű gyermekek életkörülményeinek javítását, a hátrányok mérséklését, illetve megszüntetését.
Mindezek érdekében szükségét érezte, hogy szakmai ismeretei gazdagodjanak, pedagógiai igényessége növekedjen, tapasztalatait a gyermekközösségben alkalmazza, az értékek közvetítője, megvalósítója legyen. Fontos volt számára, hogy differenciáltan foglalkozzon a gyermekekkel, a képességek, a készségek fejlesztésével, az érzelmi gazdagság biztosításával, az egyéni képességek figyelembe vételével. A nagycsoportosokban kialakította a kíváncsiságot az iskola iránt.
Nem volt híres, nem volt hős, „csak" talpig ember – ezen gondolatok jutottak eszembe, amikor Málikára mint jó munkatársra és kiváló óvónőre gondoltam.
Ő nem külsőségekben hordta az egyszerű családi otthonból hozott hitelét. A gyermekek szeretetén, tiszteletén kívül munkatársaival is bizalmon alapuló, őszinte kapcsolatot alakított ki és tartott fenn.

Talán ez indította feletteseit arra, hogy 1988-ban „Miniszteri dicséret”-tel ismerték el munkáját.
Nyugdíjba vonulása után csak szeretett családjának élt. Életének utolsó szakaszában a sors nem volt kegyes hozzá. Gyógyíthatatlan betegség támadta meg szervezetét. Bízott benne, hogy legyőzi a gyilkos kórt és unokái körében tölti idős napjait. Ez, sajnos, nem adatott meg neki. 2010 decemberében betegségtől meggyötörten csendesen megpihent. Hamvait szülővárosának temetője őrzi.

Volt kollégája, SZABÓ ZOLTÁNNÉ
Hajdúszoboszló

KISS ISTVÁNNÉ Chmely Erzsébet (Salgótarján, 1910. november 14. – Salgótarján, 1997.): tanító.

A nagyszüleim – Chmely Imre és felesége, Boncsina Julianna – öt gyermeket neveltek fel. Kilenc gyermekükből három egész pici korban elhalálozott, Vencel nevű fiuk pedig tizenévesen halt meg az I. világháborúban. Gyermekeik közül Imre híres gyógyszerész lett: övé volt a tarjáni főutca szép, csupaüveg patikája. Azután jöttek a lányok – Ilona, Anna, Erzsébet, Jolán – akik mind a négyen pedagógusok lettek.
Ilona nővérük jóval idősebb volt, így aztán ő is besegített a kicsik nevelésébe, sőt magánéletét szinte feláldozta a lányok taníttatásáért.
Édesanyánk és ikertestvére, Anna, 1910. november 14-én látták meg a napvilágot.
A család sokáig az acélgyári soron lakott, így az ikrek itt kezdték meg tanulmányaikat Salgótarján gyártelepi iskolájában.
Édesanyám, Chmely Erzsébet az elemi iskolát 1917 és 1922 között „dicséretes” minősítésű magaviselettel és szorgalommal végezte a Porázik György által vezetett iskolában.
A vasgyári iskolát befejezve a salgótarjáni magyar királyi állami polgári leányiskola diákja lett 1922-ben.
A Prohászka Lajos igazgató által aláírt bizonyítványok jó előmenetelről tanúskodnak. Érdekes olvasmány a „Rendtartási és előmeneti könyv”, melyben lefektették a rendtartási szabályokat: hogyan kell viselkedni a templomban, a családban, az iskolában, az utcán, színházban, moziban. A legfontosabb jelszavak: „Isten, király, haza, műveltség, nemzeti nagyság”.
A tanulók nevelését az iskolafalakon kívül is szívügyüknek érezték. „Tanítványaink az iskolai szünetek alatt is az intézet kötelékében vannak és fegyelmi eljárásaink alá tartoznak” – szól a rendtartás zárása. Nagyon szimpatikus, hogy a szabályok elolvasását a szülőnek aláírásával igazolnia kellett. A könyvecske végén egészségtani „Tíz Parancsolat” olvasható, amely hasonló tartalmú az elemi népiskolai értesítő könyvecske belső borító oldalain látható „Szükséges tudnivalók”-hoz.
Anna és Erzsébet 1926 és 1931 között jártak az Angolkisasszonyok Egri Érseki Római Katholikus Népiskolai Tanítóképző Intézetébe.
Végzés után tanítónőként nehéz volt elhelyezkedni.
Egy későbbi önéletrajzában édesanyánk így emlékszik vissza erre az időre: *„Megkezdődött a hajsza, állás után. Kérvényt kérvény után küldtem, vittem - hiába. Legfeljebb gratuláltak a szép oklevélhez, de az állást másnak kell adni, mert...”*

Többfelé próbálkozott, de még helyettesként sem alkalmazták, mint ahogyan látható egy 1932-es levélből: „Beadott pályázati kérvényére értesítjük t. Címet, hogy a salgótarjáni Acélgyári iskolánál április 1-től, június 30-ig terjedő időre üresedésben levő állásra a vezérigazgatóság más pályázót bízott meg.” Indoklás nincs. Az olvashatatlan aláírás a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. salgótarjáni kerületének iskolaszék elnökéé.
Így hát ezekben az ínséges években kézimunká-

zással, néha magántanítványokkal tartotta fenn magát, illetve besegített a háztartási teendőkbe.
Chmely Erzsébet 1936. június 29-én örök hűséget esküdött Kiss István kántortanítónak.

Az ifjú pár Bárnába költözött, ahová a kántortanítót munkája szólította. A havi 42 pengő és a pici (alig termő) föld büszkeséggel töltötte el a férjet. De jöttek a gyerekek. A nedves szolgálati lakásban megbetegedett az elsőszülött, szövődményként komoly szívpanaszok jelentkeztek nála. A kisebbik fiú – okos, értelmes gyermek – vérhas áldozata lett. Akkor még nem tudták gyógyítani. A két leány már a háború után született.

Az a szörnyű II. világháború a Kiss család életébe is beleszólt. Édesapámat többször is behívták, végül a frontszolgálat és a 279 napi fogság miatt hosszasan távol maradt. Addig édesanyám látta el a családot és a kántori teendőket. Ha kellett, orgonált, ha kellett, temetett.
A diploma 1931-es kézhezvételéhez viszonyítva 20 év telt el. Édesanyám csak 1951-ben kapott állást. ***Bárnába*** kérte magát férje mellé, ahol az osztatlan iskolában egyszerre több osztály tanult egy teremben. Ma így mondanák: „differenciált foglalkozást" vezetett a 90-100 fős seregnek.
1955 júliusától ***Salgótarjánba*** helyezték a szüleimet saját kérésükre.
Édesanyám ***a Salgó úti iskolában*** énekkart szervezett, amivel az iskola falain kívül is szerepeltek: pl. a rendőrségen. Karvezetői tanfolyamot végzett énektanárok társaságában. Zeke László, az akkori ének szakfelügyelő külön kiemelte Kissné profikat megszégyenítő rátermettségét, hozzáértését, lelkesedését.
1958-ban elkészült a ***Május 1. úti iskola*** (ma ***Kodály Zoltán Tagiskola***) ahová szüleim átkerültek alapító tagokként.
Édesanyám végre megállapodhatott: a nyugodt, esztétikus környezetben kiélhette szakmai törekvéseit, vágyait. Természetesen az alsó tagozaton tanított, de ha szükség volt rá, szívesen helyettesített az 5-6. osztályban.

Nem ment be rutinból az órára, hiszen ahány csoport, annyiféle – vallotta. Mindig tudott érdekességgel szolgálni, ami motiválta a tanulókat, s a lankadók figyelmét is ébren tartotta. Édesanyám imádta a mesét! Csodálatosan tudott felolvasni, s mesék gazdag szókincsét a gyermekekkel is felfedeztette. Erőssége volt a fogalmazás tanítása. Érthetővé, világossá tette a gyerekeknek a műfajokat, azok jellegzetességeit. Ha az iskolába „magas vendégek" jöttek látogatni, minisztériumból vagy az Országos Pedagógiai Intézetből, biztos, hogy őhozzá vitték be órára. Egy alkalommal a neves Csoma Vilmos is járt nála, és elismerően nyilatkozott a tervszerű, biztos óravezetésről, a szakszerűségről és a metodikai gazdagságról: „Amint az a nagy könyvben meg van írva" – szólt az összegzés.

Tanítványai körében

1968-ban került sor a nyugdíjazásra. A gyermekei kezébe is diploma került. *„Kettő közülük pedagógus lett"* – büszke volt ránk.
A nyugdíjazás után még 12 évet dolgozott hallatlan vitalitással, korát meghazudtoló energiával, a fiatalokat megszégyenítő hivatástudattal.
71 évesen még 40 gyereket bíztak rá! Sőt! A szülők is szinte versenyeztek, hogy abba a csoportba kerülhessen csemetéjük, ahol Kiss Istvánné dolgozik.

Somogyiné Quallich Lenke emlékképei Kiss Istvánnéról, Erzsike néniről:
„Erzsike nénit kezdő tanító koromban ismertem meg a 70-es évek közepén a Kodály Zoltán Általános Iskolában.
Mivel ő napközis tanító néniként dolgozott, így elsősorban szünetben és a gyermekek udvaron eltöltött szabadidős tevékenysége alatt kerültem vele kapcsolatba.
Milyen emlékképek jutnak eszembe a több mint harminc év távlatából?
Szigorú, de igazságos, a gyermekeket szerető és megértő pedagógus egyéniséget ismertem meg benne. Tanítványai minden problémájukkal bizalommal fordultak hozzá, érződött ez a kisgyermekhez lehajoló, a gyermekfejeket megsimogató, de szükség esetén figyelmeztető nevelési stílusából.
A kollégákhoz való viszonya meghitt, emberséges és szeretetteljes, mindig szívesen segített azoknak, akik hozzáfordultak. Máig is ott cseng a fülemben megszólítása – egyedül csak ő szólított így – *„Hogy vagy, Lencsikém?"*

Kiegyensúlyozottsága, egész személyisége, példát adó, hivatásszeretettel végzett munkája fontos érték volt az akkori nagy tantestületben.
Szeretettel és tisztelettel emlékezem Erzsike nénire, mint emberre, mint pedagógusra, mint a tudását szívesen átadó és másokkal megosztó kollégára és munkatársra."

1981 júniusában már végleg elbúcsúzott a tanítástól. 1984-ben, a Kodály iskola 25 éves évfordulóján még megjelent az intézményben, eleget téve a kedves meghívásnak, de azután már csak családjának élt.

Édesanyám igazi pedagógus volt. Lámpásként világított, tette a dolgát, amikor felvilágosított, rámutatott a dolgok mélyén rejtőző titkokra, az ismeretlent ismertté varázsolta, érthetővé tette a természeti törvényeket. Az oktatáson túl szívvel-lélekkel nevelt. Nevelt minden szépre és jóra: az udvariasságra, a tiszteletre, a munka becsületére, hazaszeretetre, fegyelemre... az alapértékekre.
Mondják: villámlott a szeme – úgy tudott rendet teremteni, de ugyanaz a szem simogatni is tudott, jóságos szeretettel.
Számomra örök emberi és pedagógusi példakép marad az édesanyám!

Lánya, BOROS ISTVÁNNÉ
Salgótarján

KISS JÁNOSNÉ Vadnai Julianna (Hajdúnánás 1896. január 31. – Ózd, 1977. március 12.): magyar irodalom és nyelv szakos tanár.

Az elemi iskola elvégzése után 1916-ban Debrecenben a Református Főgimnáziumban érettségizett. Még ebben az évben a Debreczeni Magyar Királyi Tudományegyetem első női hallgatójaként kezdte meg egyetemi tanulmányait, majd 1918-ban bölcsészeti alapvizsgát tett.

Kiss János református lelkész felesége, három fiúgyermek édesanyja, aki férje mellett a lelkész-feleség teendőit is ellátta. Összefogta a község lányait, asszonyait. Tanította, nevelte őket, formálta ízlésüket, segítette életüket.

Lelkész férje és ő a gyülekezet tagjaival

A Bede Kálmán által vezetett Horthy-dalárda tagja is volt, mivel szívügyének érezte a falu kulturális felemelkedését, az emberek szórakoztatását.
1938. január 19-én megalakult a Hajdúsámsoni Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének csoportja, melynek ő lett egyik alelnöke.

1941. június 19-től a Vöröskeresztes Egylet helyi csoportjának elnöki tisztét töltötte be évekig, így segítve a falu lakóinak életét és lelkész férjének munkáját.

1944 októberétől a szovjet megszállás alatt a parókián szállásolták el a tiszteket. Azért, hogy megfelelően tudjon közvetíteni a falu érdekében a parancsnokság és a lakosság között – kihasználva jó nyelvérzékét, francia tudását – megtanulta az orosz beszédet és írást. A sors fintora, hogy lelkész-feleségként a későbbiekben ő tanította az iskolában az orosz nyelvet. Ennek a tudásának köszönhette, hogy később „osztályidegen"-ként egyáltalán taníthatott.

1948 és 1963 között tanár ***Hajdúsámsonban***.
1953. augusztus 28-án – 57 évesen – bölcsészeti alapképesítését kiegészítve a Debreceni Általános Tanítóképzőben kiegészítő diplomát szerzett.

Idős kora ellenére is mindenben pontosságra törekedett. A szóbeli és írásbeli kifejezésre nagy gondot fordított. Óráin a tanulóktól a szép, választékos beszédet követelte meg. Olyan típusú tanár volt, akihez bármilyen problémával fordulhattak tanítványai és szüleik. Rendszeres nyelvleckéket is adott diákjainak német, angol, francia és orosz nyelvből. A rendszeres önképzésre sok időt fordított. Előadásokat tartott az irodalmi munkaközösségben, az irodalomelméleti ismeretek tanításáról. Tudását az iskola vezetése tisztelte, s mint nyugdíjas nevelőt még számtalan alkalommal visszahívták helyettesíteni.

Életútja, kitartása, az új iránti nyitottsága több generáción keresztül a mai napig is példa maradt a család minden tagja számára.

Idős korában gyermeke, Kiss Ernő – aki szintén sok éven át hajdúsámsoni pedagógus volt – Ózdra vette magához, ahol 1977-ben meghalt. Kívánsága szerint Hajdúsámsonban, férje mellé temették el.

Unokája, CSALLÁNY GÉZÁNÉ KISS ÁGNES
Eger

KISS MIKLÓSNÉ Sajtos Margit (Hajdúböszörmény, 1928. január 10. – Hajdúböszörmény, 2011. október 5.): tanító, gyógypedagógus.

Szüleinek egyetlen gyermeke. Édesapja csizmadiamester, édesanyja szülésznő volt.

A négy elemi elvégzése után a Nagyváradi Állami Tanítóképzőbe iratkozott be. Ide hét évig járt, majd a háború után a híres debreceni Dócziba került. Itt szerzett tanítói oklevelet 1947-ben. Pályaválasztásában szerepet játszott anyai nagynénjének, egyben keresztanyjának, Fehér Margitnak munkássága is, aki kiváló, híres tanítónő volt Hajdúböszörményben, ahol 70 éves koráig, 50 éven át tanított első osztályosokat és az Arcképcsarnok 2004-ben megjelent kötetében is szerepel.

1948-ban férjhez ment, azonban 27 év boldog házasság után megözvegyült, és egyedül nevelte tovább két lánygyermekét. Edit és Anikó is követték édesanyjuk példáját, gyógypedagógusok lettek. Ma is igen tevékenyen működnek közre szülővárosukban, egyikük immár nyugdíjasként.

Pedagóguspályáját 1948-ban kezdte. Először helyettes tanítói állást kapott a polgári iskolában, ahol természetismeretet, földrajzot, egészségtant és gyakorlati foglalkozást tanított. Ez idő tájt alakult meg a gyógypedagógiai iskola 4 osztállyal, ahová az akkori igazgató – Lada János – nevelőket toborzott. Elfogadta a kínálkozó lehetőséget, ami, mint később kiderült, egy életre szólt, hiszen 1983-ban történt nyugdíjba vonulásáig itt dolgozott, 35 évig. Kilenc évig osztálytanító, 20 évig igazgatóhelyettes, majd 6 évig az intézmény igazgatója volt. Az első időszak nehéz körülmények között telt, lakóházakból átalakított tantermekben folyt a tanítás, csak több mint 10 év után költözhettek másik épületbe, ahol már megfelelő volt a felszereltség is.

Gyermekkorom óta ismertem őt. Először mint szüleim pedagógustársát, majd kollégaként, igazi közösségi emberként. Manyika néninek az egész életét a gyermekek, a tanítványok, az emberek iránti szeretet töltötte ki. Tanítványai mind a mai napig nagy tisztelettel, ragaszkodással beszélnek róla, emlékeznek rá. Munkatársai felé is megértéssel, odafigyeléssel, segítőkészséggel fordult, az iskolában családias, nyugodt légkört alakított ki.

Jellemzően bizonyítja ezt az alábbi eset is. Iskolaigazgatóként magam is sokféle gyermekkel, szülővel kerültem kapcsolatba. Az egyik körzetünkbe tartozó szerényebb képességű gyermek édesanyja azt kérte, hogy a Manyika néni által vezetett iskolába írathassa gyermekét, mondván, ő is odajárt, és nagyon szerette azt az iskolát.

Természetesen ez nem volt lehetséges, de beszédes példa! Magam is többször találkoztam táborokban, kulturális rendezvényeken az iskolába járó eltérő bánásmódot, speciális pedagógiai szakértelmet igénylő tanulókkal. Mind viselkedésben, mind egyéb megnyilvánulásaikban tiszteletre méltó teljesítményt nyújtottak. Ez az ott folyó odaadó, magas szintű pedagógiai munkát igazolja.

Hivatása mellett mindig vállalt közéleti feladatokat. Szolid, szerény, ugyanakkor rendkívül dinamikus, életigenlő ember volt. A becsület, az egyszerűség, az önzetlen szeretet, a kifogyhatatlan életerő jellemezte. Nyugdíjas éveiben is aktívan részt vett a város életében. A kulturális rendezvények rendszeres látogatója volt.
20 évig vezette a Nyugdíjas Pedagógus Klubot, nagy odaadással szervezte a különböző programokat. Nem feledkezett el az idős, beteg, elesett, egyedülálló volt kollégákról sem. Rendszeresen látogatta őket, vagy megszervezte látgatásukat. Nagy szerepe volt az üdültetés szervezésében, legyen szó gyermekekről, nászutasokról, gyógykezelésre szoruló idős nyugdíjasokról. Mindig megtalálta módját, hogy akiknek legnagyobb szüksége volt rá, hozzájussanak beutalóhoz. Sok évig tevékenykedett a Városi Vöröskeresztben is.
Tartalmas, egészséges, tevékeny életét a 2010. januárjában kezdődő betegsége törte meg. Szerető családja, gyógyítói minden áldozata ellenére hosszú betegség után csendesen megpihent. Sokan emlékezünk rá a városban nagy tisztelettel és szeretettel.

Elismerések és kitüntetések:
- Aranydiploma (1997)
- Gyémántdiploma (2007)
- Érdemes Szakszervezeti Munkáért Emlékérem (2 darab)
- Eötvös József Emlékérem
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem

Források:
- Lányai visszaemlékezése
- Kollégák, tanítványok visszaemlékezése
- A városi hetilapban vele készült interjú
- Saját tapasztalataim

Egykori kollégája, LENGYEL ISTVÁNNÉ
Hajdúböszörmény

KISS ZOLTÁN (Nagyvárad, 1942. október 30. – Nyíregyháza, 2007. január22.): tanító, tanár, szakfelügyelő, igazgató, főtanácsos.

„…akik igazságra oktattak sokakat, tündökölnek örökön-örökké, mint a csillagok."
(Dániel próféta 12. 3 b.)

Nagyváradon született. A háború alatt menekülniük kellett, egy vagonnyi ingóságuk odalett. 1946-ban Nyírlugos-Cserhágón telepedtek le. Édesanyja tanítónő volt, itt kapott pedagógusi állást. Édesapja a háborúban szerzett betegség miatt nem tudott állandó munkát vállalni. Az édesanyjának kellett az öttagú családot eltartani (1944 januárjában és decemberében két húga született).
Még nem töltötte be a hat évet, már beíratták az első osztályba, mert nagyon jó képességű volt. Az alsó tagozatot Cserhágón, a felsőt Nyírlugoson végezte végig kiváló eredménnyel.
1956-tól 1960-ig a Nyíregyházi Állami Tanítóképző hallgatója volt. Kitüntetéssel végzett, oklevelét az akkori művelődésügyi miniszter, Benke Valéria adta át neki.
Az első munkahelye ***Nyírmihálydiban*** volt. Majd 1962. november 5-én ***Nyírlugos-Szenynyespusztára*** helyezték. Alsó tagozatosokat tanított nagyon nagy türelemmel. Sokszor délután is foglalkozott velük, mert a szülők nem tudtak segíteni elfoglaltságuk vagy iskolázatlanságuk miatt.
1965-ben igazgatóhelyettesi megbízást kapott. 1969-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán földrajz-testnevelés szakos tanári oklevelet szerzett. Még ebben az évben megnősült, felesége szintén pedagógus. Házasságukból két gyerek

született: Zoltán 1970-ben, Angelika 1973-ban. Ők is pedagógusok. Általános és középiskolai tanári végzettségük is van.
Tudták, látták, hogy ez nehéz hivatás, itt nincs meghatározott munkaidő. Velük legtöbbször csak este tudtak foglalkozni a szülők, mégis ezt választották. Zoltán földrajz-testnevelés szakos, a felcsúti Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia kollégiumának az igazgatója. A futball iránti szeretetet édesapjától örökölte. Angelika a székesfehérvári Felsővárosi Általános Iskola (Oberstädtische Grundschule) tanára. Biológia-kémia-környezetvédelem szakos.

Kiss Zoltánt 1971-ben testnevelés szakos szakfelügyelővé nevezték ki. 1976-ban megválasztották a ***nyírlugosi általános iskola*** igazgatójává. Ezt a tisztséget folyamatosan tizenöt évig töltötte be. 1991-től 1998-ig történelmet, földrajzot, testnevelést tanított. 1998-tól 2002-ig igazgatóhelyettes, 2002-től 2003-ig (nyugdíjazásáig) megbízott igazgató volt.

Életpályájára a rendszeres és következetes oktató-nevelő munka jellemző. Azon fáradozott, hogy az iskolába járó gyerekek humánusak, emberszeretők, társaikkal és a felnőttekkel szemben udvariasak legyenek. Észrevegyék környezetükben az igazi értékeket, mint a tisztesség, becsületesség, őszinteség. Legyenek fogékonyak a szép iránt. Segítséget nyújtott abban, hogy a számukra megfelelő középiskolában tanuljanak tovább. Az egyéni képességeknek megfelelő fejlesztését kiemelt feladatnak tekintette.

Futóatlétái körében, 1994-ben

A leigazolt sportolói (futók, futballisták) mondták, hogy az edzőtáborozásokon nem úgy viselkedett, mint egy szigorú edző, hanem olyan volt, mintha az apjuk lenne.
A gyerekek gyakran dicsekedtek, hogy a jó szereplés jutalmául, a saját pénzéből vett édességet nekik. Többen közülük még a megyén túl sem voltak, de mint kiváló sportolók még külföldre is eljutottak. Sokat magyarázott nekik, azt is megmutatta, hogyan kell rendben tartaniuk a holmijukat.
Hosszú és eredményes munkássága alatt több generációval ismertette és szerettette meg a testnevelést, az egészséges életmódhoz szükséges testmozgást.
Szakfelügyelőként segítő szándékkal ment látogatni. Több településen nem volt testnevelő tanár. Szakmai továbbképzésen a kollégák mesélték, hogy kezdetben féltek a látogatásától: egy szigorú embert vártak. Helyette egy barátságos, segítőkész pedagógus érkezett, aki még bemutató órát is tartott. Nagyon meglepődtek, hogy ilyen felügyelő is van.
Igazgatóként szigorú, de emberséges volt. Beosztottjai bármikor bizalommal fordulhattak hozzá, igyekezett mindenben segíteni. A tanítványok előtt is mindig nyitva állt az igazgatói iroda, illetve a testnevelés szertár ajtaja.
Nem volt kötött munkaideje. Legtöbbször reggeltől estig benn volt az iskolában. Hétvégeken a sporttal foglalkozott. Intézte a sportkör ügyeit.

A tanítóképzős osztályfőnöke, *dr. Szabó József* a 70-es évek végén látogatott el a nyírlugosi iskolába, és a következőket mondta:
„Azt tapasztaltam, hogy az iskola minden dolgozója fegyelmezetten, nyugodtan végezte munkáját, úgy, ahogyan azt már 1625-ben a tudós pedagógus, Apáczai Csere János a híres gyulafehérvári iskolai szabályzatban megfogalmazta. »A tanárok óráikat nagy szorgalmasan tartsák, illjenek egybe a köz javára, …mérsékelt szelídséggel alkalmazzák a szigort, … a tanulók vidámak, élénkek legyenek, de nem rohangálók…«"

Az iskolatitkár, *Árvai Miklósné* így emlékszik rá:
„Életének munkásságában közel 10 évig voltam jelen. Velem mint iskolatitkárral dolgozott együtt. Ezért is megtiszteltetés számomra, hogy pár szóban leírhatom milyen ember is volt »Ő«. »Tekintélyes, nyugodt, kiegyensúlyozott, halk szavú, közvetlen, megértő, türelmes… «
Ezek a szavak jutnak az eszembe, ha visszaemlékszem rá. A munkatársakkal jó volt a kapcsolata, mert nem csak az »egy Embert«, hanem »az Embert« látta, kereste minden-

kiben. Akár felnőtt, akár gyerek bizalommal fordulhatott hozzá.
Hihetetlenül jó emberismerő volt, azt is észrevette, amit mások nem, mert Neki nem a külsőségek, hanem a belső értékek voltak a fontosak: ha kellett, engedékeny volt, de ha a helyzet úgy kívánta, tudott szigorú is lenni. Megkövetelte a pontos, precíz, szép munkát. Számára ez természetes volt, hisz Igazgató Úr így élt és dolgozott. Bár már nincs közöttünk, de én mindig nagy tisztelettel és szeretettel gondolok vissza rá."

Egész életében tevékeny ember volt.
Nyírlugos polgármestere, *Hovánszki György* a Lugosi Krónikában a következőket írja:
„Nyírlugos köz- és sportéletének meghatározó egyénisége volt. Több mint 40 éven át legjobb tudása szerint, lelkiismeretesen, a közösség iránti elkötelezettséggel dolgozott.
Vezetőként lehetetlent nem ismerő munkabírása, türelme, szakmai, pedagógiai felkészültsége meghatározóan járult hozzá Nyírlugos szellemi építkezéséhez.
Pedagógiai, vezetői feladatai mellett a szíve közepén mindig a sport segítése, szervezése, az utánpótlás nevelése foglalt helyet. Sporteredményei önmagukért beszélnek.
Ezek a munkaterületek mind-mind egész ember kívánnak, mégis részt vállalt városunk közéletéből is, mint polgár, de két ciklusban önkormányzati képviselőként is."

Életútja során sokféle feladatot végzett, mindegyiket teljes erkölcsi felelősségérzettel. Volt tanácstag, népi ellenőr, úttörővezető, önkormányzati képviselő, sportvezető, önkéntes véradó. Nagyon szerette a természetet, tagja volt a Magyar Madártani Egyesületnek, támogatta a kutyamenhelyeket.

Több oklevele, kitüntetése van.

Orbán Viktor 1994-es nyírlugosi látogatásakor az eredményes sport érdekében kifejtett kimagasló munkájáért elismerésben részesítette.

Élvezhette a szülők, tanítványok, kollégák többségének a szeretetét, tiszteletét.

Erre bizonyíték, hogy az iskolában Kiss Zoltán emlékfalat állítottak, amelyet 2010. január 22-én Hovánszki György polgármester avatott fel a család, az iskola dolgozói, diákjai és ismerősök jelenlétében. 2008-tól minden évben megrendezik a „Kiss Zoltán Utánpótlás Labdarúgó Emléktornát".

Felesége, KISS ZOLTÁNNÉ
Nyírlugos

KOMOR ANDRÁS (Hajdúhadház, 1939. július 22. – Debrecen, 2010. április 21.): tanító, tanár.

Édesapja, Komor András fodrászmester, édesanyja, Kálmánczi Róza háztartásbeli volt. Testvérei nem voltak, egyedül nevelkedett fel nagy szeretetben szüleivel.
Általános iskolai tanulmányait Hajdúhadházon végezte el. Már gyermekkorában is vonzódást érzett a pedagóguspálya iránt. Tanítóit, tanárait példaképnek tekintette, ami segítette élethivatásának megválasztásában.
Miután befejezte az általános iskolát, jelentkezett a debreceni Maróthi György Tanítóképző Intézetbe, ahol a sikeres felvételi után feledhetetlen diákévekben készült az élethivatására.

1958-ban érettségizett, majd egy évig a ***bedői Általános Iskolában*** tanított mint gyakorlóéves tanítójelölt.
1959-ben sikeres képesítő vizsgát tett, s most már mint kinevezett tanító tért vissza a bedői iskolához. Ugyanez év őszén sorkatonai szolgálatra vonult be Kalocsára, s majd csak a lesze-

relése után, 1962-ben folytathatta tanítói munkáját, továbbra is a bedői Általános Iskolában. Eleinte alsó tagozatos diákokat tanított, de az iskola vezetői többször bíztak rá órákat az iskola felsőbb osztályaiban.

Bedői tanítványaival 1963-ban

A tanítás mellett mint fiatalember aktívan kapcsolódott be a kis falu kulturális életébe. Színdarabokat, táncot tanított a fiataloknak, ezzel szórakoztatták a település lakóit karácsonykor, szilveszterkor.

1962-ben házasságot kötött Kővári Mária tanítónővel, aki szintén a bedői iskolában tanított, ahol mind a ketten nagy lelkesedéssel és odaadással végezték pedagógiai munkájukat.
1963-ban megszületett kislányuk, Mária, akit nagy szeretettel neveltek. Felnőttként ő is a pedagóguspályát választotta.
Munkavégzéséhez nagyon komoly felkészítést kapott a tanítóképző tanáraitól, ami további ismeretek elsajátítására ösztönözte. Ezért 1963-ban beiratkozott Egerben a Tanárképző Főiskola magyar-történelem szakára. A mindennapos pedagógusi tevékenység mellett 1967-ben a főiskolát sikeresen elvégezte, és ezután mint magyar-történelem szakos tanár is dolgozhatott tovább a bedői iskolában. A hetenkénti váltásban működő iskolában délelőtt a 2-4. összevont osztályt vezette, délután pedig a felső tagozatban tanította a magyart és történelmet. A téli estéken pedig az 1960-70-es években a dolgozók általános iskolájában tanított éveken át.
1969-ben a biharkeresztesi Járási Művelődésügyi Osztályra nevezték ki személyügyi előadónak.

1970-ben kezdtek hozzá Biharkeresztesen családi ház építéséhez, s annak felépítése után ott telepedett le családjával.

1970-ben a ***biharkeresztesi*** járás megszűnése után a helyi ***Bocskai István Általános Iskolához*** került magyar-történelem szakos tanárként.
Itt is nagy odaadással és lelkiismeretesen végezte pedagógiai tevékenységét. Bár felső tagozatos tanárként volt kinevezve, mint tanítói képesítéssel is rendelkezőt szívesen bízta meg az iskolavezetés az alsó tagozatban tanítani, ha erre szükség volt. Emellett a felnőttoktatásban szerzett tapasztalatait is kamatoztathatta a dolgozók iskolájában, ha egyszer-egyszer beindították.
Az új lakóhelyén, Biharkeresztesen is tevékenyen részt vett az akkori nagyközség kulturális életében.
Az iskolában végzett tevékenysége során megmutatkozó szervezői munkáját vezetői is észrevették. Úttörő csapatvezetői megbízatást kapott. Ezt a feladatot igyekezett az akkori elvárásoknak megfelelően lelkiismeretesen elvégezni. Játék- és sporttevékenységet, tantárgyi vetélkedőket, kirándulásokat, táborozásokat, országjárásokat, nyári táborozásokat szervezett.
Azt akkori időkben végzett tanítványai kellemes élményként emlékeznek az Északi-középhegységben lévő bélapátfalvai, a Balaton melletti káptalanfüredi táborozásokra.

Tantárgyi vetélkedőt vezet 1977-ben

Az iskolában szakmai munkaközösség-vezetőként irányította a magyar-történelem szaktanárok munkáját, s koordinálta az átmenetet az alsó és a felső tagozat között.
Kezdeményezője volt a „Szép magyar beszéd” Kazinczy-verseny megszervezésének és lebonyolításának, amely azóta már hagyománnyá vált az iskolában. E verseny lebonyolítására nyugdíjba vonulása után is visszahívták. Több éven keresztül a zsűri munkájában is részt vett.
Az 1980-as években sokáig a helyi takarékszövetkezet igazgatóságának tagja volt. Ezt a tevé-

kenységét is a rendszeresség és a pontos munkavégzés jellemezte
1999-ben ment nyugdíjba, de még egy tanévet az általános iskolában, két évet a szakmunkásképző intézetben dolgozott.
Nyugdíjasként szívesen kertészkedett, olvasott, rejtvényt fejtett. Örömmel várta unokáinak látogatását. Nagy szeretettel mesélt nekik, sétálni, játszani, kirándulni vitte őket.
2009 szeptemberében örömmel vette át volt osztálytársaival együtt Debrecenben, a Református Nagytemplomban az „Aranydiplomát".
Nagyon szeretett volna a családjához, unokáihoz közel élni, Debrecenbe vágyott. Betegsége ebben már megakadályozta.
2010 januárjában kórházba került, ahol megállapították betegségét. Hiába volt az élni akarása, szervezete nem tudta legyőzni súlyos betegségét. 2011. április 21-én örökre megpihent, május 3-án kísérték utolsó útjára a debreceni temetőben volt kollégái, tanítványai, mindazok, akik szerették és tisztelték.

Pócsné Boros Magdolna (volt Jávor Jánosné), egykori biharkeresztesi kollégája a Keresztesi Hírek 2010. májusi számában, visszaemlékezésében többek között ezeket írta:
„Magyar-történelem szakos tanárként került hozzánk 1970-ben. Nagyon sok gyermeket tanított nagy türelemmel és szeretettel… Becsülték tanítványai »hosszútűrő« szeretetéért, emberséges bánásmódjáért. Komor Bandi »jó ember« volt. Soha nem éreztem benne senki iránt rosszindulatot. Nem sértett meg bennünket soha. Mint igazi hivatásos pedagógus bízott abban, hogy a gonosz fölött mindig győzedelmeskedik a jóindulat. Végtelen türelem és empátia sugárzott belőle kollégái iránt is. Csapatvezetőm volt, tiszteltem és szerettem felelősségtudatáért, kitartó szervező munkájáért… Velem együtt még biztosan sokan hálásak neki a Bélapátfalván, a Balaton mellett töltött táborozásokért. Áldozatos közösségszervező munkája nyomán megismerhettük szeretett hazánk szép tájait, gazdagodhattunk néprajzi és művészettörténeti ismeretekben. A történelmi és irodalmi témájú vetélkedők lebonyolításának is nagy mestere volt. Emlékezetesek számunkra a kulturális seregszemlék is…"

Tartalmas életének eredményeit az alábbiakban ismerték el:
- 1972-ben Úttörővezetői Érdemérmet kapott
- 1979-ben KISZ Érdemérmet vett át
- 1984-ben a Művelődési Miniszter Eredményes Munkáért dicsérő oklevéllel jutalmazta
- 1989-ben a Minisztertanács Kiváló Munkáért kitüntetésben részesítette
- 2010. május 17-én Biharkeresztes város önkormányzat képviselő-testülete a közoktatás érdekében végzett elismeréséül posztumusz A Közoktatásért kitüntetésben részesítette.

Forrás: Felesége, Komor Andrásné (Kővári Mária) tanítónő visszaemlékezése, osztálytársak, kollégák elbeszélése.

Volt iskolatársa, *VMIRJÁNCKI JÓZSEF*,
Körösszegapáti

DR. KOVÁCS ANDRÁS (Debrecen, 1960. február 9. – Debrecen, 2011. november 9.): középiskolai tanár, egyetemi adjunktus.

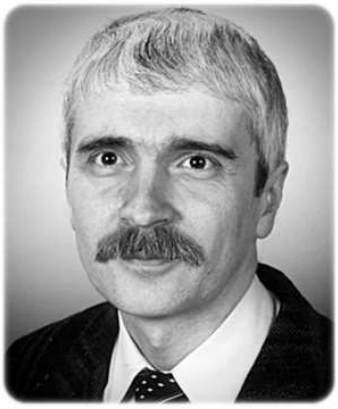

Három éve tudtuk, hogy beteg, de óriási akaraterővel, lendülettel és töretlenül végezte mindvégig oktató és szervező munkáját. Lelkiismeretesen és precízen látta el a rábízott feladatokat. Még akkor is, amikor „csak átszaladt" a Klinikára, mert vért vettek tőle, vagy bekötötték az infúziós palackot. 51 évet élt! Mint kollégára mindig lehetett rá számítani. Segítőkész ember volt.
Hitvallása: *a szakmai igényesség és tudás, a humánum és a szigorúság meg a jó tudásátadási képesség.*

Édesapja, Kovács András MÁV főintéző, édesanyja, Rózsa Margit MÁV pénztáros volt. Ketten voltak testvérek. Judit húga fizika-kémia szakos középiskolai tanár.

Általános iskoláit Debrecenben, a Bányai Júlia Általános Iskola ének-zene tagozatán végezte, középiskolai tanulmányait pedig a debreceni Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumban matematika-fizika tagozaton. Matematikatanára, tanári és emberi példaképe Titkó István, a Hajdu tankönyvsorozat köteteinek egyik lektora volt.

Kovács András matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomáját a KLTE-n szerezte 1984-ben.

Tanári pályafutását a ***debreceni Bethlen Gábor Közgazdasági és Postaforgalmi Szakközépiskolában*** kezdte (1984-1995). 1995 óta a ***Debreceni Egyetem Matematikai Intézetében*** volt tanársegéd, majd egyetemi adjunktus, a matematika szakmódszertan előadója, tanártovábbképzések, hazai és nemzetközi tanári konferenciák szervezője és előadója, és az utóbbi időben a Matematikai Intézet igazgatóhelyettese.

Részt vett a Bolyai János Matematikai Társulat XIX. Debrecenben rendezett Rátz László Vándorgyűlésének a szervezésében. Bekapcsolódott a ProMath nemzetközi matematika módszertani csoport munkájába (Debrecen, Révkomárom). Itt is és a Rózsahegyi Katolikus Egyetem konferenciáján is Kántor Sándornéval közös szakmódszertani kutatásaikról, a *kooperatív tanulás*ról tartottak előadást.

Egyik mentora volt a Kutatótanárok képzése (PDTR) Comenius–Krygowska nemzetközi projektnek, és szakmai vezetője egy, a kooperatív tanulással kapcsolatos TÁMOP pályázatnak.

1995-ben szerzett egyetemi doktori fokozatot. *Gondolkodási hibák a középiskolai matematika oktatásában* című disszertációjában a hibakutatás problémájával foglalkozott. Később ezt fejlesztette tovább, és 2006-ban szerezte meg a PhD fokozatot.

1998-tól volt a Debreceni Egyetem gyakorló iskolájában az egyik matematika szaktanácsadó.

Kutatási területe: matematika-módszertan, a tankönyvírás és -elemzés módszertana, az informatika alkalmazása a matematika tanításában, tehetséggondozás.

Fő munkája és egyben hobbija is a tankönyvírás volt. Először a matematika és fizika írásbeli érettségi felvételi feladatokkal és a felvételi vizsgára való felkészítéssel foglalkozott.

Ő állította össze az *Összefoglaló a matematika érettségi-felvételi vizsgához* című segédanyagot.

2001-től tankönyvi szakértő. 2002-től kezdve egészen a halálálig részt vett a Hajdu matematika tankönyvsorozat középiskolai tankönyveinek a megírásában. Az utolsó kötet, a Matematika – Gondolkodni jó sorozat 12. évfolyamos tankönyvének befejezése közben esett ki a toll a kezéből.

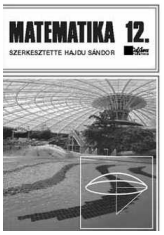

Részt vett a Debreceni Egyetem Matematikai Intézetében folyó tehetséggondozó munkában. A Hajdú-Bihar Megyei Középiskolák Matematikai Versenyére és a Református Iskolák Országos Matematika Versenyére a 9. évfolyam számára ő készítette a feladatsorokat és a javítási útmutatókat.

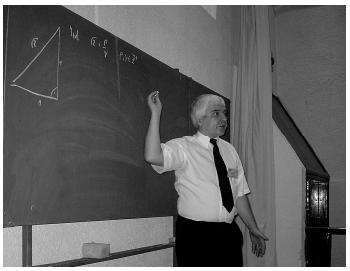

Előadás közben

A matematika oktatásának korszerűsítési kérdései foglalkoztatták: a kooperatív tanulás, az új oktatási formák, a komputer alkalmazása a matematikaórán. Ezekről a témákról több tudományos dolgozata jelent meg, főképpen társszerzőkkel közösen (dr. Czeglédy István, dr. Kántor

Sándorné, dr. Nyakóné dr. Juhász Katalin) magyarul és angolul is.
Felesége, Pető Andrea szintén matematika-fizika szakos tanár. 1984-ben kötöttek házasságot. Két lányuk született. A nagyobbik Szalókiné Kovács Krisztina (1988) hatodéves orvostanhallgató, a kisebbik Kovács Edit (1993) anglisztika szakos egyetemi hallgató.

Főbb publikációi.
Tankönyvek, oktatási segédanyagok:
- Válogatott érettségi-felvételi feladatok matematikából (Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1996)
- Válogatott érettségi-felvételi feladatok fizikából (Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1997)
- Összefoglaló a matematika érettségi-felvételi vizsgához (Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1998)
- Matematika 9. (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2002)
- Matematika 10. (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2003)
- Matematika 11. (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2004)
- Matematika 12. (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2005)
- Matematika nyelvi Előkészítő tagozat (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2005)
- Gondolkodni jó, Matematika 9. évfolyam számára (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2009)
- Gondolkodni jó, Matematika10. évfolyam számára (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2010)
- Gondolkodni jó, Matematika 11. évfolyam számára (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2011)
- Gondolkodni jó, Matematika 12. évfolyam számára (társszerzőkkel) Műszaki Kiadó (2012)

Módszertani cikkei:
- Problem solving in mathematics with the help of computers, Teaching Mathematics and Computer Sciences , University of Debrecen, 2003 (2) 405-422
- Writing a textbook- as we do it (Czeglédy Istvánnal közösen), Teaching Mathematics and Computer Sciences, University of Debrecen, 2004 (1) 185-203
- Problems in Mathematical Problem Solving, Proceedings of the ProMath 6 Meeting 2006, 49-56, Institute of Mathematics, University of Debrecen
- First Steps in Cooperative Learning (Kántor Sándornéval közösen), Rusomberok, Pedagogical Faculty of the Catholic University, Guncaga, Jan (ed.) (2008)

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ,
matematikatörténész
Debrecen

KOVÁCS KÁLMÁN ATTILA (Szeged, 1943. február 1. – Edmonton [Kanada], 2011. szeptember 27.): zenetanár, igazgató, karnagy.

Kovács Kálmán Attila, a ***berettyóújfalui Zeneiskola*** igazgatója, az Ifjúsági Fúvószenekar alapító karnagya Szegeden született. A család az 50-es évek elején Nyíregyházára költözött. Zenei hajlamát édesapjától örökölte, aki, még asztalossegéd korában, minden segítség nélkül, működőképes hegedűt fabrikált. Az önálló hangszertanulás nehézségei arra indították, hogy fiai zenei nevelését már jól képzett tanárokra, az akkor beinduló zeneiskolai hálózatra bízza.
Kálmán a trombitálás alapjait a Kodály-tanítvány, Vikár Sándor által vezetett zeneiskolában sajátította el. Gyorsan fejlődött, 13 évesen már trombitált a helyi szimfonikus zenekarban is. Zenei tanulmányait Debrecenben a Kodály Zoltán Szakközépiskolában folytatta, Kökényessy Miklós, majd Kammerer András növendékeként. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatán szerzett trombitatanári diplomát. A Filharmonikus Zenekarban trombitált, amikor 1963-ben Károlyiné Lázár Györgyi

igazgatónő tanítani hívta ***Berettyóújfaluba, a helyi zeneiskolába.***
Munkába állása után az akkor még kis létszámú rézfúvós tanszak oktatása mellett szolfézsórát is tartott, és rendszeresen próbált az iskola vonószenekarával is.

Az 1967-es igazgatói kinevezése mellett lehetőség nyílt a tanulói létszám jelentős bővítésére is. A kezdeti években minden rézfúvós hangszert maga tanított, csak évekkel később lett harsonatanára is az iskolának. A kitűnő tanárokból álló tantestület egymás munkáját elismerve, segítve dolgozott.
A 12 ezer fős nagyközségnek korábban élénk zenei élete volt, egyházi, iskolai, vállalati támogatással fúvós, vonós, pengetős és szalonzenekarai színesítették életét. Ezen zenekarok fokozatos megszűnése után a megszületendő zeneiskolai fúvószenekartól várták széles körben a rendezvényeken, ünnepeken való közreműködést.
A zeneiskola tanulói heti 2-2 alkalommal elméleti (szolfézsórai) és hangszeres képzést kaptak, a legügyesebbekkel novemberben megkezdődtek a szólampróbák, decemberben már szólt a magyar himnusz. A fejlődés feltűnően gyors, és a későbbi országos megméretések által igazoltan egyéni hangszeres és zenekari kategóriákban is eredményes volt!

A berettyóújfalui zeneiskola megalakulásának segítéséért, a tanulók toborzásában nyújtott segítségéért meg kell említeni Erdélyi Gábor nevét. Erdélyi Gábor életében személyesen tapasztalta meg a zene életmentő szerepét, s általános iskolai igazgató korában, szakköri szinten, maga is működtetett zenei együtteseket. A zeneiskolában nagy lehetőséget látott arra, hogy a képzett tanárok által magas színvonalon jusson el a zenetanulás lehetősége minden gyermekhez! Segítő tevékenysége a zenekar megalakítása után is tovább folytatódott: nyári táboroztatásokkal, fellépések szervezésével, mecénások felkérésével biztosította a jó működés feltételeit.

Kálmán a zeneiskolákban országosan használt Kodály-módszert a hangszertanításban új, Berettyóújfaluban kifejlesztett elemekkel egészítette ki. Differenciált, a tanulók egyéni képességeihez, adottságaihoz maximálisan igazodó, a tökéletesen képzetlen kezdőtől a zenei előképzettséggel bíró tanulóig személyre szabott, mindenki számára komoly gyakorlást igénylő, de teljesíthető feladatokkal megvalósított hangszeroktatást vezetett be.
A fúvószenekar homogén életkora biztosította a tagok egyenletes és közel hasonló zenei fejlődését. A hangszerjátékosok megfelelő szakmai felkészítése, az egységes hangképzés, intonáció, játékfegyelem kialakítása messze túlhaladta a korabeli zeneiskolai fúvószenekarok színvonalát.

A műsorválasztás mindig igényesen és a zenekar lehetőségeihez igazodva történt. Egyaránt használta a magyar és a nemzetközi fúvószenekari irodalom nagy hagyományú műveit és a kortársak igényes alkotásait. Bátor vállalkozása volt Ujj Viktor Géza zeneszerző újszerű műveinek megtanítása és magas szintű bemutatása. A csehszlovákiai Cheb városában megrendezett 1972-es FIJO-fesztivál szakmai zsűrije a szerző *„Scherzo Interotto”* című művét a fúvószenekari irodalom továbbfejlődése irányadójának tekintette.

A zenepedagógia új eredményei először fúvószenekari vonalon tették országosan ismertté Berettyóújfalu nevét. Hivatalosan szervezett megyei, majd a továbbjutások után országos versenyek több éven át tartó sora következett: versenyeztek Balmazújvároson, Debrecenben, Egerben, Kőszegen, Szombathelyen. Az egri és a szombathelyi versenyeken az országos első díjat is kiérdemelték. Az egri gálát az akkori egyetlen magyar televízió is felvette és a nyári tanítási szünetben közvetítette.
A zenekari megméretések mellett sikerült kisebb létszámmal is bizonyítani: a budapesti versenyen kamarazene kategóriában a szextett országos harmadik, szólóhangszer kategóriában országos negyedik helyezést ért el. A szextett és a zenekar műsoráról felvétel is készült a Rádió 6-os stúdiójában, és jöttek a moszkvai kamarazenei és a londoni szólóhangszeres fellépések.
Az 1971-es Egri Országos Úttörő Fúvószenekari Verseny első díja után az 1972-es, Csehszlovákiában megrendezett chebi fesztiválra a Magyar Fúvószenei Szövetség a fiatal Berettyóújfalui Zenekart jelölte. A zenekart a 68-as Prágai Tavasz leverésének friss emlékével, nagyon hűvösen fogadták. A város, a fesztivál a jelentéktelen együttesek között kezelte a zenekart: a legkisebb és életkor alapján is a legfiatalabb

zenekartól nem sokat vártak. A szerény viselkedés mellett a sokszínű, nagyon kidolgozott, igényesen előadott műsor volt az, amire mindenki felfigyelt. A cseh és német népzenén alapuló, hagyományos polkák és landlerek helyett míves rézfúvós komolyzenét hallottak.
A patetikus, magyar történelmi indulók mellett preklasszikus átiratok, Farkas Antal magyar népdalihletésű szerzeményei, továbbá Ujj Viktornak a zenekar számára komponált, szimfonikus zenét idéző művei hangzottak el. A szakmai közönségre olyan nagy hatással voltak az elhangzottak, hogy a FIJO 1974-es fesztiváljára a meghívókon, plakátokon ennek a zenekarnak a fotójával invitálták a közönséget.

Felsőtárkányban 2 hetes nyári táborozás következett, ahonnan a Győri Zenei Nevelési Konferenciára utaztak. 2 órás koncerttel bizonyították, hogy a sikersorozatot megérdemelten kapták.
A FIJO fesztivál után is, és a Győri konferencia után is rendre érkeztek a szakmai előrelépést jelentő felkérések: megyei, fővárosi intézmények mellett két külföldi intézmény vezetését is felajánlották.
Ám mindegyikhez – a Berettyóújfaluban maradáshoz is – társítottak olyan titkos feladatot, amit nem vállalt el, nem vállalhatott el! Gyötrődő lelkiismeretének a kiutat a szabadabb világban való újrakezdésben találta meg.
Kálmán ***Kanadában*** kezdett tanítani, később emellett a biztosítást, majd a befektetési tanácsadást választotta. A trombitatanítás mellett végig kitartott: minden évben 20 tanulót vállalt, akiknek, az előjegyzési naptár szerint, gyakran 2 évet kellett várniuk, hogy sorra kerüljenek.

A pénzügyi és pedagógiai tevékenység mellett gyakran lépett fel: orgonált, zongorázott, de leggyakrabban a trombitáján játszott. Haláláig első trombitása volt a helyi fúvószenekarnak, egy évig a vezetését is elvállalta. Kórust is vezetett egy időben, s egy kanadai vendégszereplésen lévő Boross Csilla magyar operaénekesnő zongorakíséretét is ellátta.
Kántorizált, s gyakran fellépett az edmontoni zenekedvelők és az ottani magyar baráti társaságok találkozóin is. Képzett zenepedagógusként rendszeresen kapott felkérést zenei cikkek írására. Kedvelt témái a kodályi zenepedagógia, a tehetséges kanadai fiatalok ösztöndíjas kecskeméti képzése és a zenetanulás emberi agy fejlődésére gyakorolt hatása voltak.
Napjainkban egyre aktuálisabbá válik a Kodály-évfordulón írt cikkének záró gondolata:
„Kívánom, hogy a magyar zeneoktatás továbbra is elismerést váltson ki az egész világon, és a jelenlegi nagytőke meghatározó uralma ne próbálja amerikanizálni a kiváló magyar zeneoktatási rendszert."

Sportosan élt, hetente kétszer futott, reggelenként együtt gyakorolt a gyermekeivel.
A kanadai távollét sem akadályozta meg abban, hogy ismerőseivel, tanítványaival kapcsolatot tartson: a levelek, telefonok után az e-mailek jelentették az új lehetőséget.
A politikai helyzet enyhülése után háromszor járt Magyarországon. A család, a barátok meglátogatása mellett mindig talált lehetőséget a tanítványokkal való személyes találkozásra is. Utolsó, 2008-as látogatása idején a debreceni Pódium-teremben tartották meg a nagy találkozót: az ország minden részéből érkeztek a volt kollégák, tanítványok.

Boross Csilla operaénekesnő társaságában

Életútját, hitvallását a 2008-as Hajdú-Bihari Napló is bemutatta.
Az újságcikkből néhány mondat:
„…Egész életemben hittem, hogy a zenetanulás serkenti a gyermeki agy fejlődését. Ha egy gyermek a jobb agyféltekét használja, a bal oldali agyműködést tornáztatja általa, ha »bal agyféltekés«, a jobb oldalit: könnyebben alakul átmenet, kapcsolat a két oldal között. Így a fiatal szellemi képességei meghatványozódnak. Érdekes, hogy ha százalékosan megnéznénk, az egykori, 40 tagú általános iskolából mennyi értelmiségi és előadóművész nőtt ki, meglepő arányt kapnánk – hangsúlyozta Kovács Kálmán...
A szíve mélyén zenész és zenetanár volt. Akkor érezte jól magát, ha ezt az ügyet szolgálta: tanítani a gyerekeket a

»faluban«, egyengetni útjukat. – *Földművelő gondolkodású voltam: szerettem elvetni a magot, gondozni, felnevelni, majd learatni a termést* – mondta. Nem hagyta el a vidéket ezért, 1974-ig, amikor követte feleségét külhonba, részben a kiábrándultság miatt, mert az akkori politikai környezetben a hatalmat szolgálta minden, a művészeti képzés is…"

Lelkesít és gyógyít a muzsika

Negyvenegy éves a fúvószenekar: alapító karnagyukat köszöntötték régi tanítványai.

Berettyóújfalu (HBN) – „Emlékszel, úgy kezdted a tanévet, hogy a tévéhíradó szignáljával toboroztál?" – mondta a Berettyóújfalui Fúvószenekar alapító karnagyának egykori tanítványa, Tompáné Mária, amikor – a napokban – több mint ötvenen gyűltek össze az ország minden részéről a Debreceni Művelődési Központ pódiumtermében, hogy találkozzanak Kovács Kálmánnal, akinél elsősök tanulni a hangszer csínját-binját. Tanáruk egyenesen Kanadából érkezett, miatuk, hozzájuk jött.

Kovács Kálmán (balról), volt tanítványával, Kállai Miklóssal (Fotó: Magánarchívum)

Nem csak zenészek…

Tanítvány volt az újfalui zenekar jelenlegi vezetője, Szilágyi Péter is, a debreceni zenekar első trombitása, Csosz János; a Fesztiválzenekarból ismerik sokan Tóth Zoltánt. Boros József a szegedi filharmonikusok első trombitásaként és főiskolai docensként; sokan maradtak zenei pályán és szép karriert építettek. Ám nem egy ügyvéd, orvos, filozófus nőtt ki a „részekből". – Egész életemben hittem, hogy a zenetanulás sokat jelent a gyermeki agy fejlődését. Ha egy gyermek a jobb agyféltekét használja, a bal oldali agyműködést tornáztatja általa, ha „bal agyféltekés", a jobb oldalit: könnyebben alakul átmenet, kapcsolat a két oldal között. Így a fiatal szellemi képességei megmaradnak. Érdekes, hogy ha százalékosan megnéznénk, az egykori, 60 tagú általános iskolából mennyi értelmiségi és előadóművész nőtt ki, meglepő arányt kapnánk – hangsúlyozta Kovács Kálmán. Később elmondta, hogy Kanadában a közelmúltban jelentkezett hozzá zongoraórákra egy hölgy, akinek kézmozgásai, járása agysérülés miatt korlátozottak. Negyven évig foglalkozott vele, és a hölgy megtanult autót vezetni. Járása javult, harmonikusabbá vált. Zongorázott egy templomban, ahol beleszeretett egy férfi, és feleségül vette. Négy hónappal azelőtt kislánya született.

A legjobbak közt

Kovács Kálmánt negyvenöt évvel ezelőtt, húszéves korában hívták Berettyóújfalúba. Néhány gyermek tanult az ottani, úgynevezett kihelyezett tagozaton zenét, de abban az évben – a Híradó-szignál volt az első kedvcsináló – nyolcan-tizen jelentkeztek. Másfél év alatt olyan szépen gyarapodtak és fejlődtek a növendékek, hogy összeállhatott a fúvószenekar. 1967-ben… Nyári táborok, fellépések, táborok, utak és sikerek követték egymást. Teltek évek, a zenetanár és karnagy egyre több – munkáját elismerő – feladatot kapott: a zeneiskola igazgatója lett, a megyei tanács zeneiskolai főigazgatója. Keresték azzal is, hogy a debreceni zeneiskola igazgatóságát elvállalná-e. A szíve mélyén zenész és zenetanár volt. Akkor érezte jól magát, ha ezt az ügyet szolgálta: tanítani a gyerekeket a „faluban", egyengetni útjukat. – Földművelő gondolkodású voltam: szerettem elvetni a magot, gondozni, felnevelni, majd learatni a termést – mondta. Nem hagyta el a vidéket ezért, 1974-ig, amikor követte feleségét külhonba, részben a kiábrándultság miatt, mert az akkori politikai környezetben a hatalmat szolgálta minden, a művészeti képzés is.

A cikk bővebben a HAON-on

Mindenkit meg lehet tanítani

Hite, hogy mindenkit meg lehet tanítani zenélni, végtelen sok módszertani ötletet adott a fejlesztésre – derült ki az esten a történetekből, anekdotákból. A másik elhatározása – Kodály Zoltán jelmondata –, hogy „Legyen a zene mindenkié!", senkit sem szabad megfosztani a zenétől.

1975-től Kanadában, Edmontonban élt. Ott nincs olyan zenei intézményrendszer és képzés, mint hazánkban, de folytatta: kórusokat fejlesztett, zongorán és hangszereken tanította a növendékeit. Negyvenévesen váltott, a világhírű New York Life biztosítótársaságnál befektetési tanácsadó lett. Természetesen mellette néhány órát és egy templomi énekkart – melyet 1978-tól vezet – vállal.

Kovács Kálmán Attila 2011. szeptember 27-én Kanadában örökre lehunyta a szemét.

Edmonton városában történt temetése idején 2011. október 8-án, szombaton, magyar idő szerint 21,30-kor megszólaltak a berettyóújfalui református templom harangjai, a tanítványok, barátok néma főhajtással, gyertyagyújtással fejezték ki részvétüket szerte az országban. Életére és munkásságára a magyarországi és a kanadai tanítványok is emlékhangversennyel emlékeztek.

Források:

- *Parlandó*, zenepedagógiai folyóirat
- *Hajdú-Bihari Napló*
- Tanítványok visszaemlékezései

Egykori tanítványa, TÓTH GYULA
Berettyóújfalu

DR. K. KOVÁCS PÉTER (Polgár-Örvényszögpuszta, 1912. július 4. – Budapest 1981. szeptember 19.): tanár, néprajzkutató.

Kovács Péter a család hetedik élő gyermekeként látta meg a napvilágot Örvényszögtanyán. (Örvényszög közigazgatásilag a tiszántúli Polgárhoz tartozott.)

Édesapja, Kovács Gábor az egri káptalan hortobágyi birtokán volt számadó kondás. Írni-olvasni nem tudott, de ismerte a rovásírást és jól számolt. Édesanyja, csáti Kovács Borbála volt a család „rugója", a két eszes fiú Laci és Péter továbbtanulásának szorgalmazója. Peti édesanyjára hasonlított fizikumában is, de a teljesen hófehér haját is tőle örökölte. Beszédes, kíváncsi kisgyerek volt, a játék mellett kivette részét a családi munkákból, a libák és malacok őrzése, legeltetése volt a feladata. Mivel édesapja a Hortobágyon dolgozott, és szerette volna családját biztonságos közelben tudni, földet és házat vettek Tiszacsegén, ahol halálukig éltek.

Az elemi iskolát Tiszacsegén végezte el. Tanítója, Bacza Zoltán hívta fel édesanyjuk figyelmét arra, Pétert taníttatni kellene. A hét testvér közül a korban és érdeklődésben hozzá közel álló Lászlóval léptek ki a szülői ház oltalmazó melegéből és indultak el szűkebb pátriánkon túl a nagyvilágba.

Először Balmazújvárosba kerültek polgáriba. Ott a Kordás családnál laktak, majd Debrecenben, a kereskedelmi iskolában folytatták tanulmányaikat. A költségeket pénzben, részben pedig terményben állta a család, a fiúk tanítványokat is vállaltak, hogy könnyítsék a család anyagi terheit. A taníttatás költsége és az örö-

kölhető föld miatt sok vita, veszekedés volt a családban, a testvérek között, ezért a két továbbtanuló fiú, Laci és Péter lemondott testvérei javára az őket megillető földről.
Édesanyjának írott leveleiből értesülünk arról, hogy Péterre nagy hatással volt irodalomtanára, Juhász Géza, aki élete végéig atyai jó barátja maradt, és Márton Béla földrajztanár.
A tanulás mellett részt vett az önképzőkör munkájában, tagja volta cserkészcsapatnak. 1931-ben érettségizett.

1931. április 1-jén kelt levelében írja, hogy katonának szeretne jelentkezni és ott majd egy év múlva „eldől a jövője". A kiképzés után egyetemi századba szeretett volna kerülni, hogy ne terhelje továbbtanulásának költségével a családot.
Anyai engedéllyel bevonult hivatásos „örömkatonának", tanulmányait Nyírbátorban, a 12. sz. II. Rákóczi Ferenc karpaszományos iskolában kezdte meg. Két nappal a zászlóssá történő előléptetését megelőzően gyakorlatoztak, és az ekkor történt robbanás miatt harmadfokú égési sérülést szenvedett, fél évre kórházba került. A robbanás következtében ekcémája keletkezett, ami végigkísérte egész életében. A debreceni klinikán töltött hosszú idő alatt sokat változott, nemcsak az írásának külalakja, gondolkodása is:
„1933 októberében, némi hánykolódás után (állás, foglalkozás-keresés, stb.) édesanyám kérésének engedve beiratkoztam földrajz-kémia-áruismeret szakra a József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karára és azon belül a Kereskedelmi Iskolai Tanárképző Intézetbe."
Egyúttal be kellett iratkozzon – mivel nem gimnáziumi érettségije volt – a Pázmány Péter Tudományegyetem Tanárképzőjébe is.
„Az a vágy, ami bennem az emberek szeretettel, szívvel való nevelése után él, itt levezetésre talál." – írta később debreceni volt iskolai igazgatójának.
Kovács Péter – pénz híján – Tiszacsegéről biciklivel érkezett Budapestre, hogy beiratkozzon az egyetemre. 1933 szeptemberében egy levelezőlapon értesült arról, hogy felvételt nyert mind az egyetemre, mind a Horthy-kollégiumba. Attól kezdve folyamatosan ott lakott, de minden évben meg kellett pályáznia az ingyenes bentlakást.
Ebben a kollégiumban sok, önmagához hasonló származású, helyzetű diákot ismert meg, életre szóló barátságok szövődtek. Ebből az időből származik az ismeretsége a későbbi akadémikussal, Balogh János „Pókász"-szal, Molnár Balázs néprajzkutatóval, dr. Zentai János ügyvéddel, Benyó Sándor mérnökkel.
Természetesen pénzt is kellett keressen, hiszen az ingyenesség ellenére a vizsgadíjaira szintén gyűjteni kellett. Így – többek között – Püski Sándor Magyar Élet kiadójának dolgozott folyamatosan, és Teleki Pál előadásait jegyezte le gyorsírással, melyet még a kereskedelmiben sajátított el.
1934-ben már tanárjelölt Budapesten.
1936 tavaszán, a családnak írt egyik levelében említi szakdolgozatának témáját: *„A nyáron nagyon sokat fogok odahaza, többek között Örvényszögbe is csavarogni, mert kikaptam a szakdolgozatom. Tiszafüred - Polgár és köztük lévő területek címen. Nagyon sok munka lesz vele, mert ezt a vidéket még nem dolgozta fel senki összefüggően."*

Ez az első jele a táj- és népkutató munkának, melynek a későbbiekben lelkes résztvevője, szervezője, irányítója lesz. Valójában ezt a tudását, képességét kamatoztatja a háború és hadifogság után a Néprajzi Múzeumban, valamint az önkéntes gyűjtőmunka megszervezésében, kiteljesítésében.
1938-ban lett Teleki Pál gyakornoka a ***József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaságföldrajzi Intézetében***, később tanársegédje. Ugyancsak az ő tanácsára kezdte el látogatni Győrffy István néprajzkutató óráit is.
Édesanyjának írott levelében beszámolt arról, hogyan vizsgáztatta 1938 májusában az akkor már miniszterelnök Teleki Pál mint asszisztensét. Személyesen jött át minisztertanács üléséről, hogy hármójukat, köztük őt is meghallgassa. Az Intézet valamennyi munkatársa jelen volt a vizsgán az altisztig bezárólag, mely remekül sikerült. Mindenki gratulált és ujjongott, ezután egyszerre két tanárnak (Győrffy és Teleki) asszisztált, tanított, és készült a doktorátusára.
Ugyancsak májusi leveléből tudjuk, megbízták egy öntözési monográfiát készítő két munkacsoport összekötő, munkájukat összehangoló feladatával.

E monográfia elkészítésére és az azt megelőző munkálatok irányítására Győrffy István kapott megbízást, aki egy néprajzi (Győrffy, K. Kovács László, Vargha László, „kis" Fejér) és egy gazdaságföldrajzi (Elek Péter, Kádár László, Zólyomi Bálint) csoportot alakított fiatal, tiszántúli szakemberek bevonásával. A két csoport az érintett falvak szociográfiai, néprajzi felmérését végezte. Tiszafürednél ugyanis egy olyan szivattyús vízátemelő rendszert terveztek kialakítani Kunhegyes irányába, amely 13 község határának állandó öntözését oldotta volna meg. A monográfia elkészültét novemberre tervezték.

Nyár folyamán Kovács Péter Tiszaigaron vezetett „munkatábort", Gyöngyösön előadásokat tartott. Utána Tiszaörs, Karcag feltérképezése következett, majd Tiszaderzsen „helycsináló"-ként, egy kutató tábor munkáját készítette elő.
A terepen végzett munka mellett térképeivel segítette a Teleki Pál által vezetett magyar delegáció határkiigazító tárgyalását.
1938 októberében Táj- és Népkutató Központot hoztak létre a Pázmány Péter Tudományegyetemen a gazdaságföldrajzi, néprajzi és közigazgatás-tudományi tanszék közreműködésével. Előzményét az 1936-tól 1938-ig tartó kemsei gazdaságföldrajzi, néprajzi és szociográfiai felmérés jelentette. A kutatómunka eredményét 1938 novemberében a Károlyi-palotában rendezett kiállításon mutatták be, amely felhívta a figyelmet a magyar vidék szociális problémáira, a súlyosbodó földkérdésre és a közigazgatás reformjának szükségességére. Ebben a munkában aktív résztvevő volt Kovács Péter; a második terem anyagán, dokumentációján dolgozott, és a kiállítás katalógusában ő írta meg a részletes ismertetőt.
Az 1939-es év igen mozgalmasan telt, júliusban Újbarson, Bars megyében vezetett táj- és népkutató egyetemi csoportot. Októberben gyakorló tanár, egyetemi asszisztens, a Horthy-kollégiumban pedig felügyelő-helyettes.
1939 decemberében az egyetem kari tanácsa megválasztja Teleki Pál mellé tanársegédnek, s a tanítás mellett megbízta az Erdély-album szerkesztésével. Az album az Athaeneum Nyomdában készült, magyarul, németül és olaszul, azaz a tengelyhatalmak nyelvén jelentették meg.

Gazdasági szaktanári oklevelét 1940 januárjában szerezte meg. 1941-ben Teleki Pál különleges kulturális megbízásával az USA-ba utazott, ahonnan 1942 első napjaiban tért haza. Ekkor Hóman Bálint kultuszminiszter kinevezte az Államtudományi Intézet Térképészeti Osztályának vezetőjévé.

1942. augusztus 16-án vette feleségül Hajdú Anikó grafikusművészt. A házasságkötésre a tiszacsegei református templomban került sor, melyre az idősebb generáció tagjai még ma is emlékeznek.
Az életre szóló családi esemény után tovább folytatódott a táj- és népkutató táborok előkészítése, megszervezése. Az első és egész megyére kiterjedő felmérésre Ugocsa megyében került sor 1943 júliusában és 1944 januárjában. A tábor munkájában több budapesti egyetem hallgatója vett részt, voltak közöttük képzőművészek, közgazdászok, gazdaságföldrajzosok, szociális munkások. A kutatást egyéves elő- és felkészítő munka, kiképzés előzte meg, melyet Kovács Péter és Mádi (Hilscher) Zoltán végzett. Hetente két alkalommal tartottak a leendő kutatóknak felkészítő előadásokat.
A Soli Deo Gloria református ifjúsági szervezeten, majd később a miniszterelnökségen keresztül közeli kapcsolatba került Zsindelyné Tüdős Klárával, aki felismerte jó szervezőkészségét, kapcsolatteremtő képességét, és bevonta a Győrffy-kollégium szervezési munkálataiba, valamint a Magyar Közösség körüli feladatok megszervezésébe.
1944-ben az Államtudományi Intézetet, annak anyagát és a munkatársakat, azok családját Balatonfüredre telepítették ki. Innen hívták be katonának. Decemberben fogságba esett, megjárta a Szovjetunió több hadifogoly-táborát, 1947. augusztus 20-án érkezett haza.

1948 tavaszán doktorált Rónai Andrásnál gazdaságföldrajz, politikai földrajz-néprajz tárgyakból. Disszertációjának címe: *Az életformák változása a táj életében* (Észak-Tiszántúl gazdasági élete Bp. 1948). Disszertációja nem jelenhetett meg az igen nagyszámú, költséges térképmelléklet miatt.
1947 és 1950 között több levelet váltottak Kádár László debreceni professzorral, ezekben debreceni álláslehetőség és pályázat is felmerült. Gunda Béla tanácsára azonban a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Múzeumába, az

Etnológiai Adattárba került, ahol 1949-től dolgozott. Az Adattár vezetőjeként nemcsak jelentősen gyarapította annak állományát, hanem számtalan egyetemi hallgatót, fiatal kutatót oktatott, nevelt a néprajztudomány számára. Elévülhetetlen érdemei vannak elsősorban a Kézirat Gyűjtemény gazdagításában, gyűjtések, hagyatékok megszerzésében és a rendszerezés kialakításában, névmutató, földrajzi és szakmutató elkészítésében. Részt vett az Országos Néprajzi Társadalmi Gyűjtés és Pályázat elindításában, majd végig tevékenyen közreműködött benne, kérdőívek, útmutatók készítésével segítette a munkát, a tudományos dolgozatok elbírálásába is aktívan bekapcsolódott. Tudományos munkái elsősorban a Hortobágy környéki állattartás témájában készültek, írásai az Ethnographia c. szakmai lapban, ill. a Néprajzi Múzeum Értesítőjében jelentek meg. Kiváló kapcsolatteremtő és -tartó tulajdonságának köszönhető, hogy számtalan értékes hagyaték és hangfelvétel került a Néprajzi Múzeum Adattárának birtokába.

1973-ban, nyugdíjba vonulása alkalmával, megkapta a Munka Érdemrend ezüst fokozatát. 1981-ben bekövetkezett haláláig Budapesten, a családja körében élt, Szolnokon a református temetőben nyugszik.

Életében a legfontosabb szereplők: édesanyja, felesége és lányai

Kovács Péter sok nehézséggel induló, de szépen ívelő életpályáját (tanári, etnográfusi) Teleki Pál halála visszavetette, és részben módosította. A második világháborúban átélt viszontagságok, valamint a hadifogságban megrendült egészsége pedig alaposan megnehezítette a további szakmai munka maradéktalan és a kezdetekhez méltó folytatását.

Születésének 100. évfordulója tiszteletére a Néprajzi Múzeum emlékülést rendezett 2011. november 2-án, ahol felesége részvételével lányai: Anikó (művészettörténész) és Réka (tanár, jelenleg Németországban él) bemutatták édesapjuk életútját, dr. Forrai Ibolya és dr. Granasztói Péter pedig a munkásságának egy-egy jelentősebb állomását ismertette. Az előadások után kötetlen beszélgetés keretében emlékeztek a volt munkatársak, tanítványok, barátok.
2012. augusztus 3-ára Tiszacsege Város Önkormányzata szervez nagyszabású megemlékezést dr. K Kovács Péter tiszteletére.

Források:

- Kovács Anikó: *K. Kovács Péter emlékére.* Magyar Szemle, Új folyam XX. 5-6 szám, Budapest, 2011. (98-114 p)
- Balassa Iván: *K. Kovács Péter. 1912-1981*. Ethnographia, XCIII. évfolyam 4. szám Budapest 1982. (616-618 p)
- A család tulajdonában lévő dokumentumok
- Felesége és Anikó lánya visszaemlékezése

FARKAS JÁNOSNÉ, a család ismerőse
Tiszacsege

KOVÁCS ZOLTÁN (Tisztaberek, 1930. április 6. – Mátészalka, 2010. március 5.): történelem-földrajz szakos gimnáziumi tanár.

A mátészalkai Esze Tamás Gimnázium tanára 37 éven át, 1954-től 1991-ig.
Középparaszti családba született egyedüli gyerekként a 600 lelkes Szatmár megyei faluban.

Édesapja szabadidejében összefogta a fiatalokat, és színjátszó köröket szervezett, előadásokat tanított be. Nagyszülei, mivel telkük lehetőséget adott rá, helyet adtak a református templom és a görög katolikus harangláb megépítésére. Kisgyerekként így többször átment az építkezésre, s lábnyoma benne maradt a templomajtónál a friss betonban, mely a mai napig is megtalálható.

Az elemi iskolai 4 osztály elvégzése után a szatmárnémeti polgári iskolába íratták be keresztszülei, akik ott laktak. A polgári elvégzése után Debrecenben a Református Kollégium Líceumában folytatta tanulmányait.

1950-ben felvételt nyert a Debreceni Tudományegyetem történelem-földrajz szakára.

1954-ben kinevezést kapott a ***mátészalkai Esze Tamás Gimnáziumba*** (ő is, mint még 5 frissen végzett társa).

Puskás Kálmán igazgató úr örömmel fogadta őket. Az akkori tantestület tagjai „kanyargós" utakon kerültek ide. Ki Erdélyből, ki Ungvárról és környékéről jött, ki a papi hivatást cserélte tanári pályára.

Egy év után három fiatal tanár maradt: T. Nagy Gyula, Misley Győző és Kovács Zoltán, akik között a hivatástudat mellett igaz barátság is kialakult.

Kovács Zoltán már az első évben kapott osztályfőnökséget (első éveseket), és minden évfolyamon humán és reáltagozaton is tanított. Emellett ő is, mint minden fiatal tanár, hosszú éveken keresztül a kollégiumban nevelőként is dolgozott. Segítették a vidékről bekerülő fiatalokat a tanulásban, korrepetálásokat szerveztek. Szeretetből fakadó segítségét én is megtapasztaltam.

Sokáig az ének-zene tantárgyat is tanította, míg szaktanár nem érkezett. Lelkes alapító tagja volt az akkoriban alakuló pedagógus kórusnak, s évtizedeken át részt vett belföldi és külföldi fellépéseken a ma már Ádám Jenő nevét viselő pedagógus kórussal.

Szerette azt, amit csinált, tanári munkáját, és nagyon szerette tanítványait. Fiatalos, természetes, de tekintélyt tartó, a tananyag pontos tudását követelő tanár volt. Gyakran elvitte tanítványait a „Csikó"-hegyre a Kraszna-partra, megismertetni a Nyírség és Ecsedi-láp környékét, a tájegységek találkozását. A későbbiekben ezek a tanulmányi kirándulások kiterjedtek az egész ország területére. Színházlátogatást szervezett Debrecenbe, összekötve a város nevezetességeinek megtekintésével, valamint gyárlátogatásokat, amihez akkor a minisztériumból kellett engedélyt kérnie. Az oktatás-nevelés ilyenfajta kiegészítése teljesen szokatlan volt, ő indította el.

1956-ban munkája elismeréseként egy egyhetes csehszlovákiai jutalomutat kapott.

Az akkori tanítványaitól (későbbi felesége osztályától) kapta a kedves becenevet: „Kopek tanár úr", mely csaknem egy fél évszázadon keresztül kísérte és ismerősen csengett és cseng mai is a megye több családjában.

1957-ben feleségül vette volt tanítványát, Szökő Irént, aki szintén pedagógus lett.

1958-ban megszületett egyetlen gyermekük, Enikő.

1958-ban meglepő öröm érte őket. Az akkor már saját tulajdonukban levő Kossuth utcai házuk udvarán feleségével megtalálták a vörös márványból készült Báthory-címert. A szenzáció odacsalta a tantestületet. Egyik kollégája, az akkori igazgatóhelyettes felajánlotta, hogy ő majd elintézi a hivatalos ügyeket… Ez meg is történt, de megtalálóként a saját nevét jegyeztette be. Ez nagy csalódást okozott Kovács Zoltánnak, becsapva érezte magát.

1959-től már nyári táborozásokat is szervezett kedves, örökös barátjával, Misley Győzővel. A szálláshelyeket, melyek iskolák tornatermei voltak, előre lekötötték. A Mátrát, Gyöngyöst, a Balatont és ezek környékét túrázásokkal ismerték meg.

Sosem voltak nagy ambíciói. Feladatait csendben, legjobb tudása szerint, becsülettel végezte. Eredményeivel, kitüntetéseivel, megbízatásaival soha nem élt vissza. Neki elég volt tanítványai tisztelete, szeretete. Éppen ezért bátran vállalta, hogy a KISZ-ben tanácsadó tanár, majd a gimnázium párttitkára legyen hosszú éveken át.

Megbízatása miatt lehetősége nyílt a tehetséges, de hátrányos helyzetű tanulók felkarolására, tanulmányi előmenetelük és életkörülményeik jobbítására. S mindezt csendben, háttérből egyengette. Különös gonddal segítette a faluról bekerült egyszerű tanulókat. Engem földrajzból tanított. Kedves humoráért különösen szerettem. Igazságos szigora életre szólóan megmaradt

bennem. Szerettem a tantárgyát, mert őt is, mivel legtöbbször a pedagóguson keresztül szereti meg a diák a tantárgyat. Jeles voltam földrajzból. Ám egy eset kapcsán megtanított arra, hogy egy diák soha nem dacolhat a tanárával. Három 5-ös osztályzatom volt már a tanév második félévében. Az egyik feleletem után a következő órán is kiszólított felelni. (Lehet, hogy nem figyeltem, vagy éppen beszélgettem.) Amikor Afrika vízrajzát kérdezte, elfordítottam a fejem dacosan, és egy szót sem szóltam, mivel már előző órán feleltem belőle. Ő várt néhány percig, majd ezt mondta: *„Tudom, hogy tudod az anyagot, de meg kell tanulnod egy életre, hogy nem makacskodhatsz, nem dacolhatsz."* És nyugodtan – nevelési céllal – beírta az elégtelent. Így év végén négyest kaptam. Akkor ez nagyon zokon esett, ám tanultam belőle. Nem is felejtettem el soha. Sokat felemlegettük aztán a találkozóinkon, amiken mindig részt vett. Nem találkozhattunk úgy a városban az évtizedek alatt, hogy ne álltunk volna meg egy szeretetteljes ölelésre, pár kedves szóra.

Egykori tanítványa, *Bétéri Zoltán* így emlékezik:

„Kopek! Ha ezt a nevet kimondjuk egy korombeli volt gimnazistának, egyből tudjuk, kiről van szó! Tudjuk, hogy olyan ember volt a név mögött, akire mindig számíthattunk.

Sajnos, engem csak 2 évig tanított, de mindig élveztem az óráit. Mindig látta, érezte, hogy mire van szükségünk. Érezte, ha csak beszélgetni szeretnénk, vagy azt is, ha bátorításra van szükségünk!

Nem tűrte a pontatlanságot és a hazugságot.

Amikor találkoztunk**,** nagy örömmel üdvözöltük egymást. Sokat beszélgettünk, hallgattam a történeteit, ő az enyémeket, és örültem, hogy elmondhattam, miatta lettem történelemtanár."

Ifj. Erdős Jenő, nyugdíjas tanár ugyancsak tanítványai közé tartozik, ő így emlékezik:

„Kovács Zoltán tanár úr nagyon hamar megismert bennünket nevünk szerint. Elmondása szerint úgy jegyezte meg a tanulók nevét, hogy bizonyos jellemző, egyedi tulajdonságokhoz kötötte őket. Korán felfedezte gyengéinket, jó és rossz tulajdonságainkat. Ha a helyzet úgy kívánta, magánbeszélgetések során próbált a problémák mélyére nézni, és azokra megoldást találni. Jellemző volt rá az érzékenység a tanulók iránt. Nyugodtsága, higgadtsága jó hatással volt osztályunkra, melynek 3 évig osztályfőnöke volt. Nem volt olyan eset, hogy magából kikelve viselkedett volna. Nyugodt hangon, de hatásos szavakkal feddte meg, aki arra rászolgált. Jellemezte őt a pontosság is. Órákra mindig pontosan érkezett, de pontosan is fejezte be. »A szünet a tanulóké, és persze a tanároké« – emlegette mosolyogva.

Nekem módomban állt Zoli bácsit magánemberként is megismerni. Érettségi után vállaltam az osztálytalálkozók szervezését, melyben megtapasztaltam önzetlen segítőkészségét. Nyugdíjba vonulása után is tevékeny ember volt, örömmel dolgozott a város szélén lévő kis gyümölcsösében."

Gál Menyhért, kémia-fizika szakos tanár nemcsak tanítványa, de később kollégája is volt: „Kovács tanár úrral gyermekkoromban egy utcában laktam. Majd az Esze Tamás Gimnáziumban 2. és 3. évfolyamon tanította nekünk a földrajz tantárgyat. Tanítási óráit a biztos tárgyi tudás és a meggyőző előadásmód jellemezte. Számonkérés során a türelem és a segítőkészség dominált. Érettségi után 4 évvel – miután végeztem a KLTE-n – visszakerültem a gimnáziumba tanítani. Kovács tanár úr – alias Zoli bá' – barátként fogadott, sokat segített a beilleszkedésben. Osztályfőnökként tapasztaltam, hogy diákjaim az általa tanított biztos tárgyi tudással rendelkeztek, a felvételiken megállták a helyüket. Levelező tagozaton is együtt tanítottam vele, ahol nagyfokú empátiával foglalkozott az egyéni esetekkel, a felnőtt tanulók egyéni gondjaival. Több mint 30 éven át voltam a kartársa. Nyugdíjba vonulása után is sokat találkoztunk, és jóízű beszélgetéseket folytattunk a kertekben."

Lelkesen tanította a dolgozó felnőtteknek is a történelem és földrajz tantárgyakat a levelező tagozaton. Vezette a tanulószobai pedagógiai munkát. A beinduló óvónőképző tagozat lelkes segítője és első osztályfőnöke volt.

1991-ben nyugdíjba ment. Csaknem egy fél évszázadon keresztül egy munkahelyen, hiányzás nélkül végezte lelkiismeretes oktató-nevelő munkáját és segítette számos diákját a diploma megszerzésében.

Nyugdíjas éveit színesítette, mikor volt kollégája, Oláh István megkereste, hogy vállaljon tanítást, érettségiztetést a ***nagyecsedi református gimnáziumban.*** Örömmel vállalta ezt is. Felkészületlenül soha nem ment tanítani. Az utolsó óráira is olyan intenzitással, lelkesedéssel készült, mint az elsőkre. Azt vallotta, hogy az ember érték, akit tisztelni kell, s a jó pap is holtig tanul.

Magánéletében a család nagyon fontos volt. Mindig önzetlenül segített mindenkin, de két

unokája volt számára a legfontosabb, akikre nagyon büszke volt.
Pályafutásának legmeghatóbb pillanata az volt, amikor 2004-ben átvehette az aranyoklevelet a Kossuth Lajos Tudományegyetemen.
Haláláig megtartotta kedves humorát, segítőkészségét, becsületességét.
A városban és a környéken sok volt tanítványa emlékszik szeretettel Kopek tanár úrra.

Forrás:

- Kovács Zoltánné – felesége
- Konczné Kovács Enikő tanító – lánya
- Bétéri Zoltán, ifj. Erdős Jenő – volt tanítványai
- Gál Menyhért – volt tanítványa és kollégája

Volt tanítványa, LOSONCZI LÉNA
Mátészalka

„Ha a pedagógus nem tud optimista lenni,
jó eredményeket sem tud produkálni,
sem a nevelésben, sem pedig az oktatásban.”
(Lippai Margit)

L

LACZKÓ JÓZSEF (Mezősas, 1938. február 25. – Debrecen, 2010. július 4.): tanító.

Nyolcgyermekes család negyedik gyermekeként született Bihar megyében, egy ezer főn aluli lélekszámú kis faluban. A háború alatt és az azt követő években nehéz körülmények között küzdelmes életet élt a család. A mindennapos megélhetés előteremtése megkövetelte a felnövekedő gyermekektől is, hogy munkájukkal bekapcsolódjanak a család napi gondjainak megoldásába.
József így már gyermekként megtanulta, hogy mindig küzdeni kell, le kell győzni sok-sok akadályt ahhoz, hogy az életben megvalósíthassa önmagát. Megtanulta azt is, hogy a boldogsághoz rögös út vezet, ám ha leküzdjük, akkor elmondhatjuk, hogy boldogok vagyunk.

A hétköznapok küzdelmei azonban nemcsak terheket jelentettek e nagy család számára, hanem össze is kovácsolta őket. Tudták, hogy ha egymás segítői a családon belül, akkor együtt erősebbek lesznek. Így boldogság volt ebben a családban élni.
Később a család Mezősasról a település közeli Körmösdpusztára költözött. József itt végezte el az általános iskolát is. Az itt töltött évek sem voltak könnyűek, sokszor gyalog tette meg az utat Berettyóújfaluba, hogy kenyérhez jusson a család (az ötvenes évek elején).
A boltoknál mindennapos volt a sorban állás a kenyérért. Az is előfordult, hogy mire sor került volna rá, a kenyér elfogyott.
Körmösdpusztán összevont iskolában tanult. Ilyen körülmények közepette indult el 1953-ban Debrecenbe, a tanítóképzőbe felvételizni. Miután sikeresen bejutott, ott szorgalmasan tanult. A négyévi tanulmányi időszak alatt az iskolán kívüli szabadidejét több más osztálytársával a kollégiumban töltötte. Ott számtalan barátra is talált.

Sikeres érettségi után tanítói munkásságát ***Magyarhomorogon*** kezdte 1957-ben, mint gyakorlóéves tanítójelölt. Egy év múlva, miután képesítői vizsgát tett, mint tanító dolgozott. A településen az akkori körülmények igen mostohák voltak. Egyedül álló fiatalembernek nem volt könnyű, különösen az étkezés megoldása okozott gondot.

Az iskolai munkával nem volt gond, hisz a tanítóképzőben felkészítették őket a mindennapi oktató-nevelő munka végzésére.
1961-ben megnősült, feleségül vette Kulcsár Edit óvónőt. Még abban az évben lakásproblémájuk megoldása, valamint életfeltételeik alaposabb javulásának reményében örömmel tett eleget annak, hogy Ártánd településre költözzenek, mert feleségét oda hívták dolgozni. Ott is laktak az óvoda épületében lévő szolgálati lakásban. Jóska pedig a ***biharkeresztesi általános iskolában*** kezdett tanítani.
Mint tanító az alsó tagozatban általában harmadik és negyedik osztályosokat tanított. Kollégáival is jó kapcsolatot tartott fent, mindenben segítette őket. Még ma is emlegetik, mint olyan embert, akitől mindig választ kaphattak szakmai kérdésekben is.
Munkáját az iskolavezetés és a szakfelügyelet is elismerte. Rendszeressé vált, hogy az iskolájába érkező tanítóképzős végzős hallgatók voltak nála gyakorló tanításokon.
Tanítványaihoz szigorú volt, óráira a jó hangulat volt jellemző. Több alkalommal felkészítette őket különböző tantárgyi versenyekre, ahol szép eredményeket értek el. A gyermekek szülei tisztelték, elfogadták a véleményét, tanácsait.
Nagyon szerette a sportot. Atlétika-, torna- és fociversenyekre készítette fel az alsó tagozatosokat, vitte, kísérte őket különböző versenyekre.
Kedvenc elfoglaltsága volt a bábjáték. Sok iskolai rendezvényen szerepeltek, a bábukat tanítványaival együtt készítette a.
Úttörővezetőként minden nyáron táborozni vitte a tanulókat.
1962-ben született Alfonz nevű fia, aki Szolnokon a Katonai Műszaki Főiskolát végezte el, légiirányítóként dolgozik, egy kisfia van, Bálint Dániel.

Úttörővezetőként egy iskolai ünnepségen

Józsi később feleségétől elvált, de a fiával továbbra is jó kapcsolatot tartott, életének alakulását figyelemmel kísérte.
1966. november 5-én Biharkeresztesen kötött új házasságot Papp Katalin tanítónővel, aki két gyermekkel ajándékozta meg. 1968-ban született Gábor, aki műszaki főiskolán végzett, ügyvezető igazgató, két kis unoka, Bálint és Péter édesapja. 1970-ben Katalin érkezett a családba, aki Szegeden elvégezte a jogi egyetemet, később unokákkal ajándékozta meg a szerető nagypapát (Balázs és Kincső).
1968-ban Biharkeresztesen a pedagógus kölcsön lehetőségét kihasználva családi házat építettek közösen feleségével. Az új otthonuk elfoglalása után a tanítás utáni szabadidejét is a lakásuk még otthonosabbá tételére áldozta. Meg is lett az eredménye. Barátai, kollégái elismeréssel szóltak otthonteremtő munkájáról.
Szabadidejét, ami még maradt, két kedvenc tevékenységgel töltötte el. Ez volt a ház körüli kert gondozása és a horgászat. A kertjében kora tavasztól késő őszig megtermelte a család részére a szükséges zöldségféléket és gyümölcsöket, de jutott belőle a barátoknak is.

Pócsné Boros Magdolna (volt Jávor Jánosné) egykori biharkeresztesi kollégája így emlékezik: „Igazi, vérbeli pedagógus volt. Férfi létére alsós gyerekeket tanított, akik imádták tanító bácsijukat. Tárgyilagos, egyenes jellemű, következetes egyéniségével tiszteletet vívott ki magának. Szerető szigorúságával mindent elért a gyermekeknél, ami az ő fejlődésüket szolgálta. Humorával jó légkört teremtett osztályában. A szülők is ragaszkodtak hozzá, mert biztonságban érezték gyermeküket az ő szárnyai alatt. Laczkó Jóskával napközis sátortáborban voltam – talán igaz sem volt – a 60-as évek elején Közép-Garadnán. Önellátók voltunk, a kisvasúton hordtuk az élelmet a táborba. Mindenre gondja volt, mégis játékos, a sportot nagyon szerető tudott lenni. Tűzbe ment az igazságért. A fiamat is tanította, ezért hálás vagyok neki."

1983-ban munkahelyet változtatott, ***Nyírábrányban*** folytatta pedagógiai munkáját. Amikor megkérdezték tőle, miért itt folytatta tevékenységét, azt válaszolta: már középiskolás kora óta ismerte az iskola vezetőit, gyönyörű az iskola környezete, nagyon jó az iskola technikai felszereltsége, s nem utolsó sorban sokat számított az anyagi biztonság is a döntésénél.
Új munkahelyén is vidámnak, szorgosnak, örökmozgónak, lelkiismeretesnek és segítőkésznek,

tanítványait értő, velük együtt érző, embertársait tisztelő embernek ismerték.
Igazi tanító volt, a szó legnemesebb értelmében. Sok-sok gyermeket oktatott és nevelt, akik ma is nagy szeretettel emlékeznek vissza tanító bácsijukra, mert ő ugyanúgy érzett irántuk. Ám kollégái, kartársai emlékei szerint is mindig számíthattak rá, tőle mindig kérhettek és kaptak is segítséget. Mindenki olyan embernek ismerte, aki embertársait és a munkát szerette és tisztelte. Hitvallása volt az életben kitartónak, küzdőnek lenni és minél többet adni.

1996-ban egészségi állapotában változás állt be, észlelte betegségét. Hihetetlen önfegyelemmel viselte annak kellemetlenségeit. Pedagóguspályáját Nyírábrányban fejezte be. 59 évesen, 1997-ben vonult nyugállományba.

A Nyírábrányban havonként megjelenő *Nyírábrányi Hírek* közéleti lap 1996 július-augusztusi számban *Pólyik Józsefné,* kollégája egy vele készült interjút közölt. Arra a kérdésre, hogy hogyan maradnak meg emlékeidben a nyírábrányi kisdiákok, pedagógusok? – ezt válaszolta:
„Mikor idekerültem, azt hittem, hogy *itt az alacsony (20 fő*) *osztálylétszámnál professzort nevelek mindenkiből. Sajnos nem* így *történt. A mai rohanó világban a szülők is egyre kevesebbet foglalkoznak a gyerekekkel. Úgy érzem, két kiemelkedő osztályom volt itt Nyírábrányban: a most végzett nyolcadik és a leendő harmadik* osztály, *akikkel különböző versenyeket nyertünk. Mindig is* gyer*mekközpontú voltam, az ő érdekeiket tartottam szem előtt, és megpróbáltam így tanítani. Az iskolavezetéssel, a nevelőtestület minden tagjával jó volt a kapcsolatom, hiszen haragban soha nem voltam senkivel sem. Sajnos a betegségem miatt nyugdíjba kell vonulnom, de jószívvel gondolok vissza a Nyírábrányban eltöltött évekre.”*

Szorgalmas, kitartó ember volt nyugdíjas éveiben is. Természetesen nem hagyta el magát. Igyekezett betegségével együtt élni. Még nagyobb szorgalommal dolgozott kertjében.
Egyre több ideje volt arra, hogy szeretett unokáival együtt legyen.

Nagyon szeretett horgászni, ez volt a hobbija. Az meg még nagyobb örömmel töltötte el, amikor már az unokáit is magával vihette, s tanította őket a horgászat tudományára.

Hozzáértő emberként szerette és örömmel gondozta a kertet. Betegsége is a kertből szólította el, innen került a kórházba, Debrecenbe, a klinikára 2010. június 1-jén. Igazi fájdalmat jelentett számára, hogy súlyos betegségeinek következtében mindinkább ágyhoz kötötté vált.

Az aranydiploma átvétele 2008-ban

Erős akarata, kitartó reménye és bizakodása, az élni akarás ereje 2010. július 4-re mind elfogytak, s a földi lét minden fájdalmától megszabadulva örök nyugalomba tért élete hetvenkettedik évében

Munkájának elismerése:
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1977)

Forrás:
- Felesége, Papp Katalin közlései
- Volt munkatársai, kollégái elbeszélései
- Tanítóképzős osztálytársainak visszaemlékezése (*Volt egyszer egy fiúosztály* c. kiadvány)

Volt osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

LAKATOS MENYHÉRT (Vésztő, 1926. április 11. – Budapest, 2007. augusztus 21.) mérnök-tanár, szociológus, író-költő, „a cigányok messiása”.

„A vésztői pátriárka, a cigányok messiása” – maradandó titulusa.

Pátriárkai személyiségként jellemzi őt író-költő és újságíró barátja, Farkas Kálmán Értetek kiáltok című könyvében. Különleges fény lengi körül alakját – írja róla. Lakatos Menyhért (Menyus) a cigányság élő lexikonja, költője. Ezt érezni parázsként izzó szavaiból, cigánysorsokat idéző emlékepizódjaiból és nagyhatású műveiből.

Különös játéka a sorsnak, hogy József Attila születésnapján látta meg a napvilágot. *Az Új magyar irodalmi lexikon* lakonikusan fogalmaz: író. 1954-ben a nagykőrösi népi kollégium általános mérnöki szakán végzett. 1954-től a szeghalmi járási tanács igazgatási osztályvezetője. 1955-1962 között Szarvason és Nagykőrösön üzemmérnök. 1964-től a Cigány Téglagyár igazgatója volt. 1969-től az Magyar Tudományos Akadémia szociológiai kutatócsoportjának ciganológiai munkatársa. 1973-tól szabadfoglalkozású író. 1988-tól a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének elnöke, magyarországi cigány társadalmi és kulturális szervezetekben tevékenykedett. Az irodalmi elismerést első regénye (*Füstös képek*) hozta meg számára. A falusi társadalom és a cigányok világának ellentétét ábrázolta. Későbbi könyveibe, egzotikus keleti meséibe és rövid életképeibe is beleszövi a cigány folklór elemeit.

Lakatos Menyhért a magyarországi cigány írók és költők doyenje volt, ám nem csupán a rangidős, korelnöki volta miatt, hanem mindenek előtt példaértékű és példaadó életével és munkásságával vívott ki páratlan tiszteletet, megbecsülést és szeretetet. Íróvá-költővé válását, pedagógus-elhivatottságát és messiási küldetésének vállalását akkor érthetjük meg teljesebben, ha bepillantunk a száraz életrajzi adatok mögé.

Születésére és gyermekkorára hetvenévesen így emlékezett vissza (Cigány Hírlap 1996. április 28.): *„Anyámnak tizennégy gyermeke volt. Ebből kilenc még mindig élő. Szült és temetett. Ez volt az élete. Apám egy-két lóval, anyám tollal és zománcedénnyel kereskedett.*

Valójában Okány és Vésztő között szült meg az anyám. Még az anyakönyvi kivonatomban is az van írva, hogy „született Vésztő község legelőjén”. Egy lélek sem volt körülötte. Anyám berakott a kötényébe. Egy ember jött arra kocsival, de nem vette fel az anyámat. Annyi becsület azért volt benne, hogy bekiabált Vésztőn a Párizsba (így nevezték a cigánytelepet) „Bonca! A legelőn vajúdik a felesége”. (Bonca az apám neve volt. Nagyapám Boncza János erdélyi nemes volt.) Anyám hátán a batyu, a kötényében meg én… Így érkeztünk meg Párizsba. – Ebben a vésztői Párizsban legalább nyolcszáz cigány élt. Putrikban, viskókban. Földbevájt világ nyomorral, szép álmokkal, cigány hiedelmekkel, históriákkal, megszépülő fájdalmas emlékekkel. Számomra a világ közepét jelentette. Láthatatlan kerítés választott el egy másiktól, amelynek a megismerésére vágytam. Anyám tanult, hat elemis asszony volt. Ő másként látta az életet, mint az analfabéta apám. Engem is járatott iskolába. Hatodikos voltam, amikor társaim nyúlhajtásra hívtak napi húsz fillér fizetségért. Eltalált az igazgató vadászpuskával. Anyámat sokkhatás érte, amikor megvitték neki a hírt. Engem a község hintóján szállítottak a telepre. Anyám feljelentette az igazgatót. A bíróság azt ajánlotta, hogy egyezzenek ki. Ennek az egyezségnek, szerencsétlenség-megváltásnak az árán kerültem Békésre, a gimnáziumba. Sokan gúnyoltak. Anyámnak köszönhetem, hogy lenyeltem a sérelmeket, fogcsikorgatva s könnyeket rejtve tanultam. S rádöbbentem: nem igaz, hogy az okos emberek lenéznek. És amikor ráeszméltem erre az igazságra, akkor kényszerültem megválni az iskolától. Deportálták a családot. Kettévágtak bennünket, mint a kenyeret. Engem anyámmal és négy testvéremmel Ausztriába vit-

tek. Csak a véletlenek összjátéka mentette meg az életünket. Egy hónapi gyaloglás után érkeztünk haza Magyarországra. Boldogok voltunk, mert éltünk”.

Élete során ide-oda csapta, sodorta őt a szükség szele-vihara, az embert próbáló idő. Lakatos Menyhért a legkritikusabb körülmények között is képes volt talpon maradni. Egyenes gerinccel élt, s járta a maga választotta, de mégis kijelölt utat. Messiásként. Tanult. Volt népi kollégista, mérnöki diplomát szerzett már Budapesten, ahonnan hazament Vésztőre, a gépjavítóba. Főnöke megsértette. Kikérte, de ő nem alázkodott meg. Elkényszerült a gyártól. Katedrát vállalt a ***vésztői gimnáziumban***, később ***Okányban, a szakmunkásképzőben*** tanított matematikát és fizikát. S miután csaknem öt esztendőt szolgált a Nagykőrösi Állami Gazdaságban, a segíteni akarás szándéka csalta haza megint Vésztőre. Ötvenezer forintos alapítvány révén megvetette az első magyarországi cigány téglagyár alapját. Összefogta a cigányokat. S még állt a vésztői Párizs, a kivetettség jelképe, amikor Lakatos Menyhért a termelőszövetkezettől tíz évre, a valójában semmire sem jó, de a cigányságnak mindennapi betevő falatot jelentő földet, gödröket megvásárolta. Téglát vetett, szenet, szénport vásárolt, épített égető boksakemencéket. Falat rakott, szárítószíneket tervezett. Egyszerre teremtettek munkahelyet és otthont maguknak a cigányok, reményt tápláló fészkeket, s már fél ezren voltak, amikor vészharang kondult a gyár felett. Elvették.

„A magánéletem is tönkrement” – emlékezett vissza –, mert *„mindig vitatkoztunk”*. Ami nem is volt csoda. Lakatos Menyhért a kezdetektől sokat dolgozott és takarékoskodott, majd minden megtakarított pénzét, összesen kettőszázezer forintot, ami nagy pénz volt akkoriban, a téglagyárba fektette, s az is odalett. Felesége ezt már nem tudta elviselni. *„Feljöttem Budapestre, utánam jöttek a gyerekeim is”* – zárta le ezt az ügyet visszaemlékezésében.

Fájdalma, elkeseredése és a remény hajtotta Budapestre. Beállt diszpécsernek a Vörös Csillag Szállóba, később megismerkedett a nyomdászattal, s amikor napvilágot látott a Miniszteretanács határozata a cigány lakosság helyzetéről s a teendőkről, a Magyar Tudományos Akadémia szociológiai csoportjához került. Nyakába vette az országot. Járta a cigánytelepeket. Két évig gyűjtött Szabolcsban is. Állandó vendége és rektora volt a hajdú-bihari cigány olvasótáboroknak. Szinte élete végéig úton volt.
Gondoskodott gyermekei képzéséről, akik közül a legidősebb, Anka lánya lett a legismertebb. Lakatos Ankának, a költő-író teológusnak középiskolás korában jelentek meg első írásai. Egészségügyi főiskolát végzett és hosszú ideig az egészségügy területén dolgozott, majd egy – rászoruló idősek számára létrehozott – szociális otthon vezetője lett. Az ezredfordulót követően teológusként dolgozik.

Lakatos Menyhért titokban már iskolás korában írt. Ahogyan hetvenévesen önmaga vallott róla: *„Gyerekkori szenvedélyem. Írtam a feszültségek feloldására. Éreztem, megkönnyebbülök általa. Írtam a magam megnyugtatására, a megaláztatások levezetésére. És rengeteget olvastam. Mindent. Elsősorban a magyar klasszikusokat, később a világirodalom óriásait.”*

Franciaországban járt vendégként, amikor az *Új Írásban* megjelent pályázatra lánya, Anka beküldte a *Szántó* című novelláját. Óriási volt a siker. Hatezer forintos csekkel kopogtatott be a postás. És érkeztek a felkérések. Megkereste a Magvető Könyvkiadó igazgatója, hogy rábeszélje egy regény megírására. Megijedt, szabadkozott. Barátai, Pilinszky János és Pünkösti Árpád sikerrel rábeszélték, hogy írja meg. Így született meg a *Füstös képek*, a szociografikus regény. Olyan alapmű, mint Illyés Gyulától a *Puszták népe.*

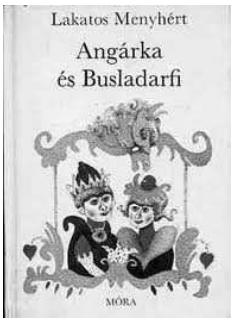

Főbb művei:
- *Füstös képek* (regény, 1975 és 2000)
- *Anglarka és Busladarfi* (mesék, 1978)
- *A hét szakállas farkas* (mesék, 1979)
- *A piramisák ivadékai* (kisregény, 1979)

- *Az öreg fazék titka* (mese, 1981)
- *Csandra szekere* (elbeszélések, 1981)
- *Akik élni akartak* (regény, 1982)
- *Átok és szerelem* (filmforgatókönyv, 1985)
- *Hosszú éjszakák meséi* (mesék, 1995)
- *A titok* (elbeszélések, mesék, 1998)
- *Tenyérből mondtál jövendőt* (versek, 1999)

Vésztőn és Okányban mély empátiával, nagy türelemmel és feltétel nélküli szeretettel, önbizalmat, hitet és erőt adva foglalkozott tanítványaival. Szeretetet és tiszteletet vívott ki kollégái és a szülők körében is. Pedagógus maradt egész életében, bárhol is élt, bármit is dolgozott. Pályatársa és barátja, Choli Daróczi József is úgy jellemezte, hogy „néptanító, népművelő volt". Az volt a meggyőződése élete végéig töretlenül, hogy a szociális alultápláltság megszüntetéséhez a műveltségbeli alultápláltság felszámolására van szükség. Ezen fáradozott akkor is, amikor nemcsak munkát adott a téglagyárban, hanem esténként az iskolapadba ültette, tanította, nevelte és oktatta is a dolgozókat. Szociológiai tevékenységét, országjárásait, gyakori iskolalátogatásait is felhasználta erre. Az 1970-es évektől előbb a Choli Daróczi József által szervezett, majd a megyék, később civil szervezetek által is rendezett nyári gyermektáborokban ösztönözte tanulásra, diplomaszerzésre, társadalmi felemelkedésre a legelesettebb gyermekeket. Balogh Gyula tanár, költő és oktatási szakértő elmondta, hogy tízéves korában találkozott Lakatos Menyhérttel a hortobágyi cigány olvasótáborban. Ez a találkozás, a vele való beszélgetés adott ösztönzést és erőt neki arra, hogy főiskolát, majd egyetemet végezzen, ő is pedagógus legyen, cigányságát vállalva karolja fel, vezesse a polgárosodás útjára a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket.

Lakatos Menyhért alapítványt is létesített a szociálisan hátrányos helyzetű tehetséges cigány gyermekek tanulmányi támogatására. Halála után pedig Lakatos Menyhért Közalapítvány kezdte meg működését hasonló céllal, amely névadója emléktábláját is felavatta Budapesten 2011-ben, születésének nyolcvanötödik évfordulóján.

Elismerései:
- Füst Milán-díj (1976)
- József Attila-díj (1976 és 1993)
- Munka Érdemrend arany fokozata (1986)
- Az Év Könyve Jutalom (1995)
- A Magyar Írószövetség pályázatának különdíja (1995)
- A Magyar Köztársaság Babérkoszorúja (1999)
- Az Országos Cigány Önkormányzat életműdíja (2000)

Nem véletlen, hogy elsőként iskolák és közművelődési intézmények vették fel Lakatos Menyhért nevét, akinek tanításai nemcsak az ő tanítványai, munkatársai, barátai, személyes ismerősei emlékezetében, hanem halhatatlan műveiben is tovább élnek.

A budapesti VIII. kerületi Erdélyi utcai Általános Iskola és Gimnázium címtáblája

Forrás: Lexikonok, interjúk és méltatások roma lapokban, internetes honlapok, barátok és munkatársak visszaemlékezései, saját (részben már publikált) kutatás.

TUZA TIBOR, romológus, romapedagógus
Debrecen

LENGYEL MIHÁLY (Hosszúpályi, 1932. szeptember 13. – Berettyóújfalu, 2012. április 17.): matematika-fizika szakos tanár, iskolaigazgató.

Lengyel Mihály kétgyermekes család gyermeke. Édesapja, Lengyel Mihály Hosszúpályiban és Monostorpályiban főjegyző, majd 1950-ben a tanácsok megalakulásával vb-titkár lett nyugdíjazásáig Sárándon. Édesanyja háztartásbeliként együtt élt a falu asszonyaival, idős korában nyugdíjas klubot alakított és irányított egészen haláláig.

Lengyel Mihály a szülőfalujában végzett négy elemi után 11 éves korában került a nagymúltú Debreceni Református Kollégium diákjai közé. A nyolc gimnáziumi év után 1951-ben érettségizett. Az egyházi iskolában végzett tanulmányai miatt a hőn áhított miskolci egyetem diákjai közé nem sikerült felvételt nyernie. Még ebben az évben szeptembertől óraadó pedagógusként alkalmazták ***Sárándon az általános iskolában.*** A sárándi iskolában alig 19 évesen ismerkedett meg a gyermeknevelés fáradságos, de örömteli munkájával. Matematikát, fizikát és testnevelést tanított, együtt élt a település fiataljaival, tagja lett a labdarúgócsapatnak, röplabdacsapatot és műkedvelő színjátszócsoportot is szervezett a településen.

Nagy fordulatot jelentett számára, hogy időközben az újra beadott továbbtanulási kérelmére 1952-ben a Budapesti Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán kezdhette meg felsőfokú tanulmányait. A főiskola emberséges légkörében két kemény év munkája alapján fizika-matematika szakos diplomát kapott 1954-ben.

Olyan kiváló szaktanároktól tanulhatott, mint Öveges József Kossuth-díjas fizikus és Péter Rózsa Kossuth-díjas matematikus.

Ő maga így emlékezett ezekre az évekre: *„Reggeltől estig a főiskolán voltunk, komoly feleltetés volt minden órán. Öveges professzor kísérletei élményszámba mentek. Péter Rózsa keményebb volt, néha ideges. Akkor értettük meg ennek okát, amikor a háborúban elszenvedett deportálásáról mesélt."*

A főiskolán ismerkedett meg leendő feleségével, Szanyi Annával, akivel 1955-ben kötöttek házasságot. Gyakorló tanári évüket két egymáshoz közel lévő dunántúli településen töltötték, ***Acsádon*** és ***Rábahidvégen***, közel a felesége családjához. Az államvizsga letétele után mindketten a közeli ***Sárvárra*** kerültek. Felesége matematika-fizika tanári beosztást kapott, ő pedig a sárvári járás úttörővezetője lett. A járás közel 40 településén foglalkozott a gyermekekkel, versenyeket, különféle kulturális programokat, táborozásokat szervezett. Az 1956-os forradalmat követően a Sárvári Cukorgyár tanulószobájának vezetése mellett a dolgozók esti iskolájában fizika és matematika oktatására is felkérték.

Ebben a nehéz, emberpróbáló időszakban született a család első gyermeke, Tibor. A sárvári iskolában szertárból kialakított szükséglakás a háromtagú fiatal család számára kicsinek bizonyult. Mivel a lakásgondok megoldására nemigen látszott remény, 1957-ben Vas megyéből szüleihez közel, egy hajdú-bihari kisközségbe, ***Pocsajba*** költöztek. Pocsajban osztályfőnöki megbízást kapott. Egy 47 fős létszámú osztályban tanított, ahol pedagógiai működésére a sokoldalú törődés, a céltudatos nevelés és a jó osztályközösség kialakítása volt jellemző. A két fő tantárgy mellett – fizika és matematika – testnevelést is oktatott, sportkört vezetett. Neki volt köszönhető, hogy a pocsaji iskolában bevezetésre került az év végi tornavizsga. A község közéletébe itt is aktívan bekapcsolódott. 1959-ben itt született második gyermekük, Erika. Családjával jól érezték magukat Pocsajban, igaz a lakásgondjaik változatlanok maradtak. Az immár négytagú család 1961-ben kapott áthelyezést ***Földesre,*** ősei földjére, ahol végleg letelepedtek, és feleségével együtt odaadással és kitartással végezték pedagógusi tevékenységüket egészen nyugdíjazásukig.

A földesi általános iskolában a Lengyel házaspárnak hamar sikerült beilleszkedni. Kiváló emberi tulajdonságokkal rendelkező nevelők voltak. Szorgalom, következetesség, igényesség jellemezte munkájukat.
Mihályt már az érkezésük után igazgatóhelyettesnek nevezték ki. Két évig dolgozott ebben a minőségben, majd ezt követően 17 esztendőn keresztül volt az iskola igazgatója.
Nehéz időszak volt ez, hiszen több mint 900 tanuló nevelését-oktatását kellett úgy irányítania, hogy 6-8 nevelő hiányzott a szakmai munkához. A tanteremhiány miatt váltótanítással kellett megszerveznie a munkát. A nehézségek ellenére jó volt az iskola légköre, a pedagógusok és a szülők kapcsolata. Képesítés nélküli kollégáit sikerült továbbtanulásra ösztönöznie, így a szakos hiány egyre inkább megoldódott. Igazgatói beosztásának első 10 évében sikerült segítséget nyújtania a földesi pedagógusok lakáskérdésének megoldásában is. Az irányítása alatt álló iskola országos hírnevet szerzett magának a sport, az ének, a KRESZ, kerékpáros versenyek és az iskolai táborozások tekintetében. Színdarabok rendezője, a pedagógus kórus patrónusa, a település kulturális életének meghatározó személyisége már ebben az időszakban is. Az igazgatói teendőket 1980-ig látta el legjobb tudása szerint. Ezt követően a legnehezebb nevelési területen, a leginkább csonka családok gyermekeit befogadó napközi otthonos csoportban dolgozott feleségével együtt egészen 1986-ban bekövetkezett nyugdíjazásáig. A napközis foglalkozások átgondolt, tervszerű szervezésével az otthon melegét varázsolta az iskola falai közé. A képességek és készségek kibontakozása érdekében a gyengébb tanulókat is sikerélményhez juttatta. Nagy türelemmel és szakértelemmel készítette fel diákjait a másnapi tanórákra. A napköziben mintegy családban érezhették magukat a rábízott gyermekek.

Az emberi sorsokra nyitott személyisége hamar ismertté tette a településen. Tanácstagként, a földesi emberek képviselőjeként közel húsz éven keresztül igyekezett a lakosság problémáinak megoldásában segíteni. A közéletben vállalt funkcióit is odaadással és kitartással végezte. Sportszeretétre jellemző, hogy 12 éven keresztül precízen látta el a földesi Sportegyesület elnöki tisztségét. Kiváló szervezői készségét bizonyítják az éveken keresztül megrendezett sportnapok („Fut a falu” – futó és „Gurul a falu” – kerékpáros programok), melyek az egész falu közösségét megmozdították, az egészséges életmódra neveltek.
Az évek múlásával egyre nagyobb figyelmet szentelt a település idősödő embereinek. Az Őszirózsa Nyugdíjasklub megszervezésével közel 160 idős embernek tette tartalmasabbá nyugdíjas éveit. Öt éven keresztül irányította a lelkes közösséget mindenki megelégedésére. Egészségmegőrző napot, kirándulásokat, közgyűléseket szervezett, hogy rájuk irányítsa a lakosság figyelmét.

A szeretett feleség, Anikó 1988-ban vonult nyugdíjba. Örömöt jelentett számukra, hogy lányuk, Erika, aki ma az Általános Művelődési Központ igazgatóhelyettese, férjével és gyermekeikkel együtt Földesen laknak. Örömmel figyelték a két unoka, Attila és Viktória növekedését. Együtt örültek iskolai eredményeiknek, felnövekedésüknek, pályaválasztásuknak, felnőtt sikereiknek is.
Az emberi életet az örömök mellett olykor tragikus események is kísérik. A jó édesapa pótolhatatlan veszteségként érte meg fia, Tibor tragikus halálát 1997-ben. Alig öt év múltával veszítette el a szeretett feleségét, a drága édesanyát, akivel 47 esztendőt töltöttek el boldogságban, nagy egyetértésben. 2002-től, felesége halála után egyedül élt a családi házban, de lánya és családja mindig gondoskodó szeretettel vették körül.
A magány azonban – amit a szeretett társ hiánya okozott – újabb tettekre sarkallta. Pályafutása során mindig törekedett arra, hogy munkásságának emlékei összegyűjtve, rendszerezve legyenek. Helytörténeti gyűjtőmunkába fogott, melynek alapját az aktív pedagógusi évek iratai adták. Kerékpárral járta a falut, beszélgetett, kutatott, telefonált. Régen elfeledett események elevenedtek meg az összegyűjtött fotókon, egykori földesi kötődésű emberek életútjai váltak ismertté. Sorsok, a falu valamikori élete, értékek gyűltek keze nyomán. A múlt emlékeinek összegyűjtése, kötetekbe rendezése bizonyítja nyugdíjas éveinek kitartó, állhatatos, precíz munkáját.

Földes írott történetének termékeny krónikása lett, hiszen a következő könyvei, írásai jelentek meg:

- *Földes sporttörténete 1925-2000* (2001)
- *A derűsebb időskorért* (2005)
- *Iskolatörténet, Földes 1880-1980* (2008)
- *Diplomások és alkotók arcképcsarnoka* (2008)
- *Földes története képekben, Fénnyel írt falutörténet* (2010)
- *Szülőfalunk képeskönyve* (2010)
- *A földesi zenészek albuma* (2012)

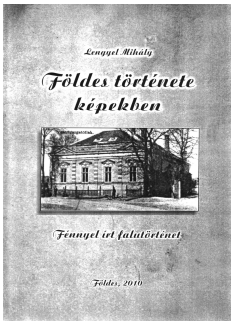

Életének utolsó tíz esztendejében termékeny munkakapcsolat és mély emberi barátság fűzte Ungvári Jánoshoz, a debreceni Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület vezetőjéhez, aki segítséget nyújtott számára köteteinek megjelenéséhez. A nemes ügy megvalósításában – melyet a település történetének összegyűjtése érdekében végzett – sok jóérzésű földesi ember nyújtott számára segítséget és példáját követve önzetlen támogatást.

Misi bácsinak – így szólították a faluban – minden apró részletre kiterjedt a figyelme. Könyveinek átadási ünnepségeit percre pontosan megtervezte. Ezek az alkalmak az érdeklődők száma alapján fontos és megbecsült eseményei voltak a településnek.

Könyveinek megjelenésével nemes ügyek megvalósulásához nyújtott segítséget. A *Földes sporttörténete* c. könyv eladásából nyert pénzösszeggel támogatta az iskolai sportkört, melylyel megteremtette a birkózó szakosztály újjászervezésének alapját Földesen. Az Iskolatörténet köteteit a földesi gyermekek nevelésének-oktatásának támogatására szétosztotta a Földes Községért és Tanulóifjúságáért, a Földes Község Művészeti Oktatásáért és Földes Község Óvodásaiért alapítványok között.

Munkásságáért számos elismerést kapott. 1994-ben Földes Községért Emlékéremmel tüntették ki. Az elismerést attól a falutól kapta, ahol egykoron nagyapja, Lengyel Mihály kántortanító is született. Az atyai nagyapa, aki maga is, akárcsak az unoka, Lengyel Mihály nyugalmazott iskolaigazgató, szintén a debreceni Református Kollégium diákja volt. 1899-ben Hosszúpályiba kerülve, fiatal oktatóként a fiúk oktatását bízták rá. 1935-ben bekövetkezett nyugdíjba vonulásáig igazi néptanítóként tevékenykedett. Micsoda türelem, pedagógiai hozzáértés, önfegyelem és kitartás kellett ahhoz, hogy egyetlen tanteremben közel 120 gyermeket oktasson-neveljen! Emberséges, gyermekszerető tanítóként emlegetik a nagypapát, akire az unoka is mindig hálás szívvel gondolt, mert tőle útravalót kapott az életéhez. Milyen érdekes a sors keze! Lengyel Mihály életútja Hosszúpályiban kezdődött, ott, ahol a nagyra becsült nagyapa tanítóskodott és élt. Sorsa őt Földesre irányította, a nagyapa szülőfalujába, hogy ott teljesedjen ki az unoka pedagógus életpályája.

Életútjával, tenni akarásával példát mutatott számunkra, hogyan lehet egy életen át, hittel, bizakodással a legvégső erőnkig mások javára is szolgálni. A szó nemes értelmében pedagógus volt. Olyan ember, aki a pedagógus mesterséget nemcsak foglalkozásnak, hanem szolgálatnak is tekintette. Hosszú évtizedeken át gondja volt iskolánkra, településünk szellemi fejlődésére, az itt élő emberek hétköznapi gondjaira. Tudott merészet álmodni, közösséget formáló ötleteivel, programokkal összefogásra, egymás tiszteletére sarkallt mindannyiunkat, Földes lakói igen nagy megbecsüléssel emlegetik nevét. Megérdemli, hiszen közöttük „fáklya volt!"

Horváth István, volt kolléga visszaemlékezése:

„Az emberi kiválóság egyik mércéje, hogy a közülünk eltávozottnak van-e utóélete. Számon tartja-e az utána következő nemzedék az ő munkásságát. A nemrég elhunyt Lengyel Mihály tanár úr – Földes »Misije«, »Misi bácsija« utóéletét bizonyosra vehetjük. Sokat tett érte, hogy így legyen. Községünkben töltött ötven éve alatti szerteágazó tevékenységéből testnevelő tanárként, valamint labdarúgó és kézilabda játékosként, edzőként az iskolai és községi verseny- és tömegsportért végzett munkájáról szeretnék megemlékezni.

Mint igazgatóhelyettes, majd igazgató két évtizeden át lelkes segítője, támogatója volt iskolánk sportéletének. A

tárgyi feltételek megteremtéséért sokat munkálkodott. Többek között bitumenes kézilabdapálya épült nagyrészt társadalmi munkában, majd a pálya megvilágítása következett. Ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy lány és fiú kézilabda-csoportjaink hosszú időn át kimagasló eredményeket értek el járási, megyei, sőt országos versenyeken is annak ellenére, hogy tornatermünk nem volt. Szervezte a területi és országos kézilabda-versenyekre a szülők és szurkolók utazását, hogy buzdíthassák gyermekeiket. Hozzáállása döntő volt abban, hogy a korábbi évekhez hasonlóan rangja, megbecsültsége volt iskolánkban a testnevelésnek, a sportnak.

Irányítása alatt a többségben fiatalokból álló tantestületet sikerült a gyerekekért, a községért dolgozni akaró és tudó közösséggé formálnia. Sok vidám, jó hangulatú rendezvény (szilveszteri, farsangi mulatság, barátságos labdarúgómérkőzés a község üzemeinek dolgozóival…) kezdeményezője, szervezője volt.

Községi sportegyesületi elnökként irányította évekig a felnőtt és ifjúsági verseny- és tömegsportot. Ebben az időben női és férfi kézilabda, valamint labdarúgó- és sakkcsapataink a megyei, asztalitenisz csapatunk a járási bajnokságban szerepeltek.

Nagy tömegeket mozgósítottak az alkalmi tömegsportnapok, mint a »Fut a falu«, »Gurul a falu« kerékpáros rendezvény, amely majálisszerű közös ebéddel zárult. Sokan vettek részt a Falusi Dolgozók Szpartakiádján is. E rendezvények lebonyolításában 35-40 fős szabadidősport-aktíva segített.

Megszervezte a községi kispályás labdarúgó bajnokságot. Irányította, szervezte a Rákóczi Tsz. különböző verseny és tömegsport rendezvényeit.

Helytörténeti publikáló tevékenységét pályázati felhívásra a *„Földes sporttörténete 1925-2000”* című 350 oldalas kiadványával nyitotta 2001-ben. Ebben a testnevelő kollégáimmal együtt segítettük. Talán e terület állt szívéhez legközelebb.

Munkájában pontos, aprólékosan precíz volt. Tudott lelkesedni és lelkesíteni. Segítőkész, az átélt családi tragédiákig életvidám, a humort szerető és művelő ember volt.

Emlékezésemet Vajda János soraival zárom:

»Mindennek, ami remek volt
Emléke, nyoma fönnmarad,
Ki mit nagyot tett, szépet gondolt,
Örökké él, mert egyre hat.«

Emlékét kegyelettel megőrizzük és ápoljuk.”

Ungvári János, pályatárs és barát emlékezése:

„Lengyel Mihály ahhoz a nemzedékhez tartozott, amely a múlt század ’50-es éveinek első felében megtapasztalta az akkori politika osztályharcát. Egyházi iskolában érettségizett, ezért viselnie kellett ennek következményeit. A családjában olyan eszmékben nevelkedett, amely a küzdelemre edzette. Veszíteni nem tudott, így némi késéssel ugyan, de tanári diplomát szerzett. Péter Rózsa, kedves tanára segítségével leendő feleségével együtt a Dunántúl apró falvaiban kezdte a pedagóguspályát, majd a szülőföld vonzására Pocsajban folytatta.

Pedagógusi habitusának leginkább jellemző vonása az emberség. Mi sem bizonyítja ezt meggyőzőbben, mint hogy hívó szavára még élő első pocsaji tanítványai több mint fél évszázad múltán is osztálytalálkozót rendeztek. Pocsaj után következett az »ősi fészek«, Földes, amelyet szülőfalujának tekintett.

A kultúra vonzására azonosult a nagy társadalmi átalakulással, s érlelt döntéssel közéleti szerepet is vállalt. Életkedvét a tenni akarás, a bizonyítási vágy fokozta. Szerette Földest, az ott élő embereket, s ennek kifejezésére foglalkozott az ott élő emberek múltjának, életének feltárásával és közkinccsé tételével, féltucatnyi kiadványba mentve a feltárt értékeket. Így lett Földes krónikása. Önként és önzetlenül vállalt hatalmas munkájában a szociális érzékenység és elkötelezettség vezette. Segítette őt az irodalom és a művészetek iránti affinitása, ezért fordult minden alkotásában a költészet és a zene felé. Különösen kedvelte Vámai Zseni és Krecsmáry László verseit. Érezte a szavak zenéjét, a mondatokban rejlő bölcsességet, a zenében pedig az élet szépségét és teljességét.

Hálás volt a földesi embereknek, hogy bizalommal tárták fel életüket, sorsukat, eseményeket, történéseket, ő pedig íródeák módjára papírra vetette azokat.

Önvallomása szerint nem tartotta magát írónak, azonban hagyta magára hatni az emberi sorsokat, s csupán az emberek iránti szeretet vezette tollát.

Ma is csodálattal tölt el, ahogyan az egyszerű emberek életéből kihantolta egyik könyvének mottóját: Van valami felemelő érzés abban a tudatban, hogy el tudunk életünkkel számolni – úgy ahogyan történt, és ahogyan igaz volt!

Misi barátom földi pályája visszavonhatatlanul lezárult, és ő már elszámolt életével. Megadatott neki, hogy a Földön járjon, és ő mély emléknyomokat hagyott sokunkban egyéniségével, emberségével. Távozása követésre és lemondásra késztet bennünket. Valamiről azonban nem mondhatunk le: emlékéről és a róla való emlékezésről, ezzel tartozunk neki. Hiányát immár csupán ez enyhítheti.”

Lengyel Mihály kiemelkedő tevékenységet fejtett ki a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületben is. A kiváló szervező tevékenysége mellett mintegy 30 volt pályatársa emlékezetét örökítette meg az egyesület évente megjelenő

Pedagógusok arcképcsarnoka c. kiadványában. Az elnökség felterjesztésére 2004-ben a Magyar Köztársaság elnöke Lengyel Mihálynak érdemes munkásságáért a *Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkereszt* kitüntetést adományozta.

Volt kollégája, HORVÁTH SÁNDORNÉ
Földes

LOVÁSZ GÁBORNÉ Sarkadi Veronika (Hajdúsámson, 1937. október 4. – Hajdúsámson, 2002. november 7.): tanító.

Édesapja Sarkadi Miklós, édesanyja Tóth Veronika. Egy leánytestvére szintén pedagógus volt.
Általános iskolai tanulmányait 1952-ben végezte el kitűnő tanulmányi eredménnyel a hajdúsámsoni Általános Iskolában. Majd 1957-ben a debreceni Tanítóképzőben tanítói diplomát szerzett.
Az 1956/57-es tanévben ***Szentpéterszegen*** az ***általános iskolában*** kezdte el hivatását, a pedagóguspályát, kinevezett tanítói munkakörben.
1958. szeptember 1-jével a Megyei Tanács Művelődési Osztálya kinevezte az iskola igazgatóhelyettesévé, ekkor már számtant és fizikát tanított. Társadalmi munkát a KISZ-alapszervezetben s az úttörőcsapatban végzett. Kiváló munkájáért háromhetes jutalomüdülést kapott a bulgár tengerpartra.
1959. augusztus 1-jével saját kérésére áthelyezték ***Berettyószentmártonba*** az ***általános iskolába.*** A felső tagozaton számtant, fizikát, a dolgozók iskolájában számtant tanított. Az úttörőcsapat tánccsoportját vezette. A helyi KISZ-szervezetben kultúrfelelősként és a Lánytanács elnökeként végzett hatékony munkát. A falu közösségi életébe is aktívan bekapcsolódott, ezért a község 5. sz. körzetének tanácstagjává választották.

1962. augusztus 12-én magánéletében is változás történt, férjhez ment Lovász Gáborhoz, aki Tokodaltárón kapott szolgálati lakást. Ezért 1962. április 1-jétől a ***tokodaltárói Általános Iskola*** pedagógusa lett. Kezdetben az 1-4. osztályokban tanított és az úttörőcsapat kisdobos vezetője volt, közben ellátta a járási kisdobosvezetői feladatokat is. Mivel véglegesen szeretett volna letelepedni szülőfalujában, Hajdúsámsonban, ezért áthelyezését kérte, amelyet meg is kapott 1966. szeptember 26-ával.
Nyugdíjazásáig az iskola nevelője volt. Kezdetben az 5-8. osztályokban taníthatott magyart, élővilágot, éneket, a dolgozók esti iskolájában élővilágot és fizikát. 1968-ban kérte fel az iskola vezetősége az iskola úttörőcsapatának irányítására, melyet két és fél tanéven keresztül látott el. A tantestülettel együtt arra törekedett, hogy az iskola tanulói, az úttörőcsapat tagjai minél több élményhez jussanak a raj- és őrsi foglalkozásokon, táguljon ismeretük a tervezett és megvalósított sok színes programmal.
Mindig figyelembe vette a gyerekek igényeit, kívánságait, életkorukkal együtt járó adottságaikat.

Nevelő, oktató munkáját tervszerűen, jól felkészülten végezte. A korszerű módszereket alkalmazta, fegyelmezés terén a jutalmazás dominált nála. Differenciált tanórai foglalkoztatással segítette a nehéz körülmények között élőket, gyenge vagy lemaradó tanulókat. Színes, élvezetes tanóráival, foglalkozásaival kiválóan hozzájárult tanítványai műveltségi szintjének emeléséhez. Munkáját pontosan, a folyamatosan növekvő szakmai elvárásoknak való példamutató megfeleléssel végezte.
Nyugalmával, permanens segítőkészségével, munkavégzésével, a nevelés ügye iránt érzett lelkesedésével kivívta kollégái, tanítványai és a szülők tiszteletét. Humanizmusa, gyermekszeretete, amely okos követeléssel, következetességgel párosult, hatotta át egész pedagógiai munkáját. A szülőket, a település lakóit közvetlen beszélgetések során hasznos jó tanácsokkal látta el, amelyet szívesen fogadtak, és igyekeztek be

is tartani. Rendszeresen segítette az iskolavezetés munkáját együttműködésével, ötleteivel. Szívesen vállalt bemutató foglalkozásokat, ahol megosztotta kollégáival jól bevált módszereit, óravezetési stílusát, amelyek eredményes tanításhoz, tanuláshoz vezettek. Gyakran vállalt szakmai témákban előadásokat, tájékoztató beszámolókat. A pályakezdő kollégák segítését valósággal kedves kötelességének érezte.
Az évek során folyamatosan képezte magát, többféle tanfolyamot elvégzett.
A Hajdú-Bihar Megyei Tanács V.B. Művelődésügyi Osztálya 1980. október 15-től megyei napközis szakfelügyelővé nevezte ki. Munkáját nagy ambícióval, időt és fáradságot nem kímélve végezte. Elméleti és szakmai felkészültségét sokéves napközis tapasztalata egészítette ki. Területi munkájában igen nagy súlyt fektetett az igazgatók, pedagógusok segítésére, ráirányítva figyelmüket a napközi megnövekedett szerepére az egész napos nevelésben.
A mindennapi oktató-nevelőmunka mellett jelentős a társadalmi szerepvállalása is. Megyei és községi tanácstagként elismert tevékenységet végzett.

Kiváló munkájáért többször részesült jutalomban, kitüntetésben. 1969-ben és 1970-ben a Hajdú-Bihar megyei Hazafias Népfront Társadalmi Munkáért ezüstplakett tulajdonosa lett. 1984-ben a Művelődési Minisztérium „Kiváló Munkáért" érdeméremmel tüntette ki.

1991-ben ment nyugdíjba, 11 évig élvezte a jól megérdemelt munka jutalmát a nyugdíjas éveket. Az iskoláról, a volt kollégákról ez idő alatt sem feledkezett meg, hiszen rendszeres résztvevője volt az iskolai ünnepségeknek, rendezvényeknek.
2002-ben örökre megpihent.

Lovász Gáborné, Vera olyan pedagógus volt, akit nem lehet elfelejteni. Mindig mosolygós arca a jóság mellett következetességet, mély intelligenciát és humort is sugárzott. Igazi egyéniség volt, akit az évek múlása sem feledtet.

Tanítványai és volt kollégái,
DANDÉ LÁSZLÓNÉ és TÓTHNÉ SZATHMÁRY IRÉN
Hajdúsámson

LUDMANN LÍDIA (Nádudvar, 1913. július 7. – Kaba, 1992. szeptember 27.): tanító, igazgatóhelyettes.

Ludmann Imre és Piros Lídia házasságából született. Az édesapa földműveléssel foglalkozott, és az első világháború áldozata lett. Az iparos családból származó édesanya mindenhez értett, ezermesterként végezte a ház körüli munkákat, gazdálkodott, iparkodott megfelelő feltételeket biztosítani a három hadiárva neveléséhez. Lídia kisgyermekkorától segítette testvéreit, és ez így is maradt élete végéig. Kedves, mindig mosolygó, másokat is jó tanáccsal ellátó embernek ismerték őt a szülőfalujában.
Elemi iskoláit Nádudvaron végezte. Már ekkor megmutatkozott jó kézügyessége, határozott jelleme. Tanulmányait Nyíregyházán, a Leánykálvineumban folytatta, tagja volt a neves kórusnak.

A Kálvineum kórusa
(elől Vikár Sándor, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos)

Képzős korában országos rajzpályázaton első díjat nyert. Ezekben az években szorgalmasan készült hivatására, és életre szóló barátságokat

kötött az ország különböző településeiről érkező lányokkal.

1935-ben szerzett tanítói képesítést. Két évig állás nélkül volt, ingyen korrepetált, majd 1937-ben ***Nádudvaron a Református Iskola*** tanítójává választották.
A pályakezdő tanítóra is hálásan emlékeztek tanítványai, erről tanúskodnak a hozzá írt levelek:
Váczy Katalin Erzsébet, 1937:
„Köszönjük azt a sok órát, amit tartott, köszönjük azt a sok szép éneket, amit tanultunk kis tanító néninktől."

Pálfi Miklós tanszékvezető főiskolai tanár, 1987:
„Sokszor emlegetem Önt a kedves feleségemnek, aki sajnos nem ismerheti személyesen Lidike nénit, az én kedves, igazi Tanítómat, de már el tudja képzelni a személyiségét. Csak évek, évtizedek múltán érlelődik meg az emberben, mit is jelent számára egy jó tanító. Nos nekem Ön volt, és az is marad, a Tanítóm!"

Az iskolák államosítását követően az ***Állami Általános Leányiskola***, későbbi nevén ***2. sz. Általános Iskola*** tanítója, majd évtizedeken át igazgatóhelyettese volt. Szerényen összegezte sokrétű tevékenységét*: „Sokat dolgoztam iskolánkért."*
Több osztályban tanította a magyar nyelv és irodalom, valamint a rajz tantárgyakat. Komoly szerepe volt a helyesírás-tanításban, fáradhatatlanul korrepetálta a lemaradókat, de tanítványai versenyeken is eredményesen szerepeltek. Irányította az „A" szakos munkaközösséget, segítette a képesítés nélküli nevelőket, az iskolai adminisztrációban és a pedagógiai irányító munkában is az iskolavezetés hatékony segítője volt. Nagy munkabírásának köszönhetően időben ismerte fel a soros tennivalókat, szervezte, és maga is bekapcsolódott azok megvalósításába. Több iskolareform, irányelv, nevelési terv megismertetése, a koedukációval járó problémák megelőzése, megoldása, az üzemeltetéssel kapcsolatos napi teendők szervezése is munkaköréhez tartozott.
Az iskola dekorációjáért is ő felelt, amihez gyakran saját rajzait, festményeit használta. 1953-ban békefalat festett, tanulóival plakátokat készített. Minden tanév végén látványos rajzkiállításon mutatta be a tanulók munkáit. A Művelődési Állandó Bizottság elnökeként eredményesen képviselte az iskolaügyet. A tankötelezettség teljesítése, a hiányzások, lemorzsolódások csökkentése szívügye volt. Ezért kezdeményezte új iskolaépület felépítését a község peremén, a Sinkó-kertben. 1956-ban községfejlesztési alapból, sok-sok társadalmi munkával elkészült a 2 tantermes iskola. Megszervezte a dolgozók iskoláját. Célként az analfabétizmus felszámolását tűzte ki.
Járási tanácstagként is az oktatás-művelődés ügyét képviselte, szorgalmazta a fiatalkorúakkal való foglalkozást, a hiányos iskolai végzettségek pótlását. Jelentős szerepe volt abban is, hogy Nádudvaron a dolgozók általános iskolája mellett kihelyezett mezőgazdasági technikumi osztályban is megindult a tanítás.

Igazgatója így minősítette munkáját:
„Óráin szemléltető oktatással aktivizálja a tanulókat. Sok szemléltető eszközt készít, ezzel a magyar- és rajzszertárat is bővíti. Az értelem mellett az érzelmekre is hat, így még inkább aktivizálja diákjait. A házi füzeteket több színnel vezetteti, a hibákat rendszeresen javítja és javíttatja. Önképzéssel és különféle oktatási formákba való bekapcsolódással fejleszti módszertani ismereteit.
Igazgatóhelyettesi munkája pontos, a munkatársakkal jó kapcsolatot ápol. A nevelőtestületi egység alakítása érdekében előadást is tartott. Jó szervezési készsége több alkalommal kitűnt községi szinten is. Párton kívüli, de igen aktív közéleti tevékenységet végez."

EMLÉKLAP

ki a Müller Testvérek Vegyészeti Gyár Részvénytársaságnak a
MAGYAR IPAR PÁRTOLÁSA CÉLJÁBÓL
rendezett országos rajzpályázatán kiváló munkájával csoportban
első díjat
nyert.
minek emlékére a bíráló bizottság ezen emléklapot kiállította.
Budapesten, 193
a bíráló bizottság tagjai.
PÁRTOLJUK A MAGYAR KEZEK MUNKÁJÁT!

Országos rajzpályázaton elért 1. díj

Munkájáért több alkalommal részesült elismerésben.
1957-ben Miniszteri elismerést, 1962-ben Miniszteri Dicséretet kapott oktató-nevelő munkájáért. 1970-ben a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége elismerő oklevelét kapta a dolgozók iskolája irányításáért, 1973-ban a Művelődés-

ügyi Miniszter emléklappal és pénzjutalommal ismerte el sokoldalú tevékenységét. Közéleti tevékenységét is jutalmazták helyi, járási, megyei szervek.

Saját családja nem volt, de testvére lányát, unokáját sajátjaként szerette, nevelésükbe bekapcsolódott. Ennek érdekében kérte 1965-ben áthelyezését a ***kabai Általános Iskolához***, ahol nyugdíjazásáig dolgozott tanítóként, napközis nevelőként. Gyorsan alkalmazkodott az új helyzethez, hamar beilleszkedett a nevelőtestületbe, és eredményesen végezte a rábízott feladatokat.
Nyugdíjas éveiben is szorgalmasan tevékenykedett, sokat olvasott, festett, kézimunkázott, ruhát tervezett, családfakutatást végzett, versben örökítette meg emlékeit és a családi eseményeket. 1985-ben Aranyoklevelet vehetett át Nyíregyházán.
Nagy örömére szolgált, hogy a nevelt unoka tanítónő lett.
Így üdvözölte őt a diploma átvételekor:

Szívből gratulálunk most Tutikám,
Mától fogva tanítónő lettél.
Szép hivatás, nehéz feladat
Ami reád vár, ám de ne félj,
Hiteddel legyőzöl minden akadályt!
(…)
Mit én nem egészen dicstelenül kezdék,
Folytasd Te, Tutikám, teljes dicsőséggel!

E sorok írója is azonosul a Petőfi Sándortól kölcsönvett sorokkal (l. az utolsó két sort), mivel az 50-es években Lidike néni tanítványa volt, a 70-es években pedig a tanítónővé vált unoka és a kabai nevelőtestület több tagjának is tanára lehetett.
Betegségét türelemmel viselte, hamvai szülőhelyén nyugszanak édesanyjával, leánytestvérével egy sírban. Emlékét sokan őrizzük.

Forrás:
- Irattári dokumentumok
- Családi és személyes emlékek

Volt tanítványa, KÁLMÁN ANTALNÉ
Debrecen

„Én azt hiszem, annál nincs nagyobb öröm,
mint valakit megtanítani valamire,
amit nem tud, és nagyobb jótétemény sem.”
(Móricz Zsigmond)

M

MADARÁSZ GYULA (Zsáka, 1935. március 14. – Debrecen, 2012. február 7.): rajztanár, festőművész, tanszékvezető főiskolai tanár.

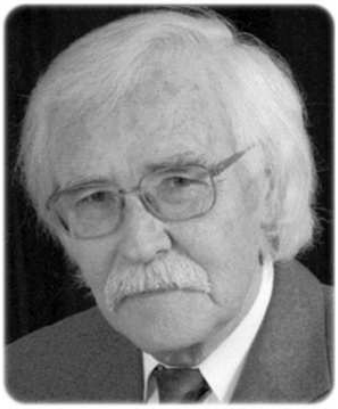

Gyermekéveit Bakonszegen töltötte, ami mély nyomot hagyott egész életén. Középiskolai tanulmányait Berettyóújfaluban végezte. Egerben, a pedagógiai főiskolán rajz-biológia szakos tanári diplomát szerzett ’56-ban. 1960-tól bekapcsolódott a tokaji művésztelep munkájába, 1964-ben pedig tagja lett a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapjának (ma Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete). Később, 1980-ban a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen neveléstudományi szakon diplomázott.

Tanított rajzot alsó-, közép- és felsőfokú intézményekben. Szakfelügyelői munkáját tanári működésével párhuzamosan látta el Hajdú-Bihar megyében 1961-től.

Többnyire motorral járta a területeket egykoron, ahogyan később mesélte kollégáinak. Mintegy két évtizedet töltött el családjával ***Hajdúnánáson***, életének egyik meghatározó helyszínén: itt rendezte első kiállítását 1961-ben; feleségével, Kathy Margit iparművésszel közös képzőművészköri munkája pedig kiemelkedő volt ebben az időben. Sok tehetséges fiatalt indítottak el innen, Nánásról a tanári és művészi pályán, többek között leányaikat, Gyöngyit és Ildikót is.

E különös és izgalmas vidéki életet követte a felkérés a magasabb szinten történő tanári munkára: a ***Debreceni Tanítóképző Intézet*** docense lett 1975-ben, majd három évvel később az időközben főiskolává fejlődött intézményben a Művészeti Tanszék vezetését ellátó főiskolai tanárrá lépett elő és maradt egészen nyugdíjba vonulásáig. Ekkor már a Képzőművészeti Alap mellett több komoly szakmai szervezet tagja: 1970-76 között a Képzőművészek Kelet-magyarországi Területi Szervezete Hajdú-Bihar megyei elnöke, illetve 1981-ben tagja lett a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének is.

Erős emberi és szakmai kihívást jelentett számára a tanítójelöltek oktatása, hiszen a rajz mellett az ének-zene területet is felügyelni, illetve más szakterület kollégáinak munkáját is szerveznie kellett. Ehhez a munkához keresett olyan munkatársakat, akik jól ismerték a kisiskolás gyermekek lelkivilágát, nagy szakmai tapasztalattal rendelkeztek, és művészi elhivatottsággal is fel voltak vértezve. Megszervezte

az esti és levelező tagozatos képzést, hogy minél több jól képzett tanító kerüljön a pályára, a vidéki iskolákba. Számtalan tehetséget fedezett fel, sokan köszönhetik neki a művészet iránti szeretetet. A gyakorlóiskolában folyó szakmai és módszertani munkát is koordinálta, ezzel együtt határozottan irányította a tanszék életét a főiskolán. A vidéki rajztanári pályát lezárva, de attól soha el nem szakadva érkezett meg tehát a főiskolai katedrára, ahol újjászervezte a vizuális művészeti nevelést. Olyan tanárokat gyűjtött maga köré, akik tájékozottak voltak a kisgyermekek világában, jártassággal rendelkeztek a vizualitás terén, ugyanakkor művészi ambícióval megáldott emberek voltak. Második emeleti tanszéki szobája nyitott volt mindenki számára, legyen az hallgató, oktató vagy éppen arra járó idegen. Ma már ez a szoba nincs meg, hiszen lépcsőházzá alakították, s fölfelé vezet az út a magaslatokba – csak kevesen ismerik a régi helyszínt.

Az általa kialakított vizuális oktatói közösség erős szimbiózisban élt és működött együtt. Később fiatal művésztanárok jöttek több évtizedre biztosítva a folyamatosan magas szintű szakmai munkát az időközben egyházi intézménnyé vált Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán is. Ebben az időben a debreceni tanítóképzés helyszíne vizuális módszertani központnak számított országszerte. Jeles szakemberek érkeztek Budapestről és máshonnan is, hogy részesei, illetve előadói lehessenek a főiskola által rendezett konferenciáknak. Kiállítások, előadások, tanácskozások és viták pezsgő színtere volt tehát a tanítóképző. A gyermekrajzok belopták magukat falai közé, ám ezt követően már soha nem volt ilyen intenzív képzőművészeti élet az intézményben, s nem volt többé fellegvára Debrecen a gyermekrajzok világának.

Madarász Gyula 1990-től szabadfoglalkozású művészként alkotott. Ezekben az években jelentős művésztelepi mozgalom indult el országszerte, így Hajdú-Bihar megyében is. Több nemzetközi telepnek is alapító tagja volt:
- a Hortobágyi Nemzetközi Alkotótábornak;
- a hajdúböszörményi Hajdúsági Nemzetközi Művésztelepnek, melynek évtizedekig szervezőbizottsági tagja;
- a hajdúszoboszlói Cívis Nemzetközi Művésztelepnek 2000-2005 között művészeti vezetője is;
- a Kárpát-medencei magyar festők művésztelepének szervezője, 1997-2000 között művészeti vezetője (Balatonvilágos, Alsóörs).

Igazi háttérszereplő volt, észrevétlenül szervezte és irányította a táborok életét, és lopta be magát a meghívott alkotók szívébe. Részvételével emelte az abádszalóki, ajkai, berekfürdői, hajdúhadházi, keceli, pannonhalmi és vajai, valamint bulgáriai, franciaországi, lengyelországi, litvániai, romániai, szerbiai és ukrajnai telepek színvonalát 1963 és 2012 között. Művei számos közgyűjteményben megtalálhatók Erdélytől hazánkon át Ukrajnáig.

Ha Gyulát valamilyen tárgyhoz lehetett volna hasonlítani élete során, az egy nagy szabászolló vagy talán egy nyitott könyv lett volna. Ez az olló gyakran szélesre volt tárva, hiszen nagyon sok emberrel volt kapcsolata, természetes emberi viszonya. Közvetlen és baráti megnyilvánulásai miatt közel érezhette magát mindenki hozzá. Ő egy sziporkázó egyéniség volt, nem szűkölködött anekdotákban, tréfás történetekben. Az a fajta ember volt, aki többnyire háttérbe húzódva, az acsarkodókat követve lépett a színtérre. Archaikus hangja, példa nélküli dalismerete, lenyűgöző humora tette őt a társaság középpontjába, bár soha nem vágyott arra. Csodálatos, régies énekhangja innentől kezdve meghatározta az est hangulatát, majd amilyen észrevétlenül vált a közösség meghatározó emberévé, oly diszkréten távozott maga után hagyva a kollégákat. Ez a mentalitása éveken át megfigyelhető volt a művésztelepeken, bárhol is volt a világban. Ezt a sajátos, csak rá jellemző hangulati hatást már senki sem tudja pótolni, sajnos végérvényesen eltűnt személyével.

Termékeny alkotóművész volt, gyakori szereplője hazai és nemzetközi kiállításoknak, megszámlálhatatlan díj és elismerés birtokosa:
- többszörös Káplár Miklós-díjas,
- Holló László-díjas,
- Kölcsey Ferenc-díjas,
- Boromisza Tibor-díjas,
- Tőkés Sándor-díjas,

- Csokonai-díjas alkotó, aki számtalan alkalommal elnyerte Debrecen, Hajdú-Bihar megye és a távolabbi régió, illetve Magyarország tradicionális tárlatainak és alkotótáborainak diplomáit, művészeti díjait, nívódíjait, emlékérmeit.
- Büszke volt „Közszolgálati díj"-ára, melyet szülőhelyétől, Zsákától kapott,
- illetve arra a „Közjószolgálatért" kitüntetésére, amit a Királyhágó-melléki Református Egyházkerület adományozott neki Nagyváradon.

Szűkebb pátriája, az Alföld, a Hortobágy szerelmese volt, minden rezdülésében a táj szépsége igézte meg. Akvarelljeinek és gouache (guas)-technikával készült képeinek témája volt e vidék. Tér és idő, évszakok és napszakok váltakozása festészetének középponti elemévé vált. E technikai tudás birtokában a remekművek sorozatát hozta létre.

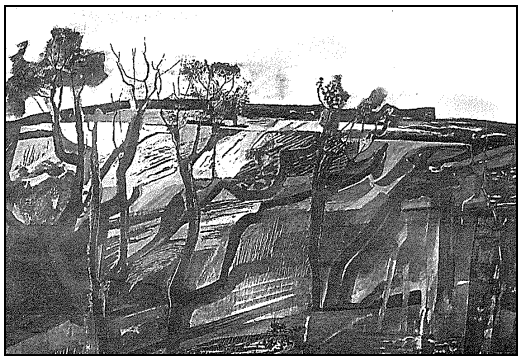

Nyár vége (1999, gouache, 34 x 46 cm)

A képein alkalmazott szignó: 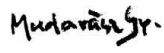

Pályájának hetvenes évekbeli szakaszában az egyszerű emberi élet közelsége, a családi ház, a házak körüli részletek, motívumok ragadták magukkal, és mindezt drámai módon fogalmazta meg. Kevés szín, a sötét és világos kontrasztok, felborzolt felületek tették izgalmassá művészetét. A későbbiekben sem szakított e téma művészi ábrázolásával, viszont egyre inkább tágult a horizont, a képépítés, a táj felé irányította figyelmét. Számtalan szebbnél szebb és izgalmas, olykor rendkívül feszes és kiérlelt munkák születtek festészete által. A képméretek változatosak, hiszen bármilyen méretben is dolgozott, nem jelentett akadályt számára a fehér felület, csak kihívást.

Az évtizedek során mindig képes volt megújulni a monokronitás felől a színek irányába, és a tájtól elszakadva a városképi hangulatot idézve. Az utóbbi években a burjánzó vegetáció, a növény, a virág, a színkavalkád iránti igénye is felerősödött. Egy dologban azonban kérlelhetetlen volt - ez pedig a szigorú, feszes, a végletekig kiérlelt kompozíciós rend, mely mindig drámaisággal párosult nála. Művészete hatalmas ívet rajzolt a festészet palettáján, és beírta magát az egyetemes és magyar piktúra történetébe.

Mai gondolkodásmódunkkal tudjuk csak megérteni Aba Novák elhíresült szokását, miszerint amikor Amerikában járt, akkor Zsögödöt festette. Madarász Gyula művészetének is volt egy „rögeszméje": a Hortobágy.

„… a harmónia, a líra mögött valami kemény és sugárzó hit szorong, olyasmi, mint amit Boda István írt a Hortobágyról: »*Hazám! Életem repedezett pereme, / végvári tájam, csorba / Ázsiai táj. A szél / kavarta idehordta. / Idehordta és összetörte / ezt a világot és ezt az eget. / Itt élek most már fulladásig, / amíg bele nem gebedek!*«… S olyan magasról nézi ezt a világot a festő, mintha nagy madárként röppenne a táj fölé, őrző – áttekintő, emlékező – szerető szemmel." – írta *Bényei József* költő a Hajdú-Bihari Napló 1983. május 26-i számában.

Az utókor feladata lesz e tekintélyes pályát feltérképezni, nem madártávlatból, hanem minden rezdülésében, s e hagyatékot ápolni, gondozni és megőrizni évszázadokon át, vagyis jól sáfárkodni e hatalmas örökséggel.

Nyugdíjba vonulása után a művésztelepek szervezésében jeleskedett tehát, majd 2007-től a debreceni „Munkácsy Trilógiáért" Közalapítvány kuratóriumi elnöke volt. Mindvégig szívügyének tekintette ezt a feladatot. Gyakran zárta szűkebbre azt a már említett, képzeletbeli ollót, ha bántódás, sérelem vagy lelkületének nem tetsző dolog érte. Nem replikázott, ilyenkor bezárkózott és magába fordult, emésztette önmagát, s valószínű, hogy ilyenkor hű társa, Mancó és a festés volt a vigasza. Jól cselekedett, ez tette őt nagyszerű, szeretni való emberré családja, szerettei és a hazai, valamint a nemzetközi művésztársadalom körében.

Idén februárban érkezett a hír – Madarász Gyula elhunyt. Váratlan és lesújtó volt mindannyiunk számára határon innen, határon túl és Európa számos országában, hiszen mint rendszeresen

kiállító művész több ízben is járt külföldön, és művészi alkotásai révén nyomot hagyott mindenütt hitelességével. Az elmúlt év végén, a két ünnep között találkoztunk vele otthonában. Orvosi kezelések közepette is derűs tekintete és optimista hangulata sugárzott róla. Érdeklődő és szeretetteljes volt Gyöngyi lánya és felesége, Manyika körében. Egy pillanatig sem tűnt úgy, hogy ez az utolsó személyes találkozásunk Gyulával, ami mára már végérvényes. A lelkiismeretünk lázong ezért, így vagyunk ezzel valamennyien, kínzó fájdalmat és felelősséget érzünk, eleget tettünk-e a dolgok alakulásáért.
Hiányozni fog még nagyon sokáig elbűvölő egyénisége, jellegzetes mozdulatai, mint ahogy gyöngybetűkkel tűzdelt szépírása is, melyet gyakran csodáltunk, a most is fülünkbe csengő énekhangja, nótás kedve, és nem utolsósorban szárnyaló festészete.

Egyik kiállításán

Hiányzik nemcsak nekünk, egykori kollégáknak, művésztársaknak, barátoknak, hanem egész családjának, rajongásig szeretett feleségének, leányainak, vejeinek és unokáinak is, akikhez példamutatóan teljes szeretetkapcsolat fűzte.

„Az olló végleg összezárt, a Hortobágy felett felhők tornyosulnak, a táj most egyhangú, az alkotó pihen, a művek önálló életre kelnek."
E szavakkal búcsúztattuk őt az utolsó úton, és most is így köszönünk el tőle jeles életművét méltatva. Isten veled drága barátunk Gyula, nyugodj békében!

Pályatársa, tanszéki kollégája és barátja,
TAMUS ISTVÁN
Debrecen

Oláh András, egykori tanítványa így emlékezik hajdúnánási tanárára:
„Hálás vagyok a sorsnak, hogy a Gyula bácsi tanítványa lehettem a hajdúnánási I. sz. Általános Iskolában. Túlzás nélkül állíthatom: ragyogóan értett a gyerekek nyelvén, kitűnő hangulatú órákat tartott, tele derűvel, nevetéssel. Utánozhatatlan humora, közvetlensége, segítőkészsége hamar mindannyiunk kedvencévé avatta. Kisiskolásként örömmel jártunk a rajzszakkörére, ahol – amellett, hogy kedvünkre alkothattunk – közben észrevétlenül csiszolódtunk, nevelődtünk, formálódtunk.
Viszonyunk bensőséges voltát tökéletesen bizonyítja, hogy első irodalmi próbálkozásomat (egy vonalas füzetbe írt történelmi kalandregényt) neki mutattam meg 7. osztályos koromban. Emlékszem, milyen lázas izgalommal vártam a reakcióját. Már önmagában az a tény is elbűvölt, hogy végigolvasta a kézzel írott vaskos anyagot. A hozzáfűzött vélemény pedig egyenesen a mennyekbe röpített: az egyébként nyilvánvalóan esetlen és suta fogalmazványban is megtalálta a dicsérhető pontokat, és szelíden megfogalmazott kritikáját erős biztatással spékelve tálalta.
A tanítási órákat, a szakköri foglalkozásokat sohasem éreztük tehernek, az ott töltött idő szinte észrevétlenül röpült el. Mindig történt valami, és mindig tanultunk valami újat.

Máig bennem él a pillanat, amikor ötödikesként bátortalanul próbáltam az ecsetemmel elválasztani a rajzlapomon a színeket. Erős kontúrokkal kísérleteztem, de csak ügyetlen maszatolás lett belőle. Már-már elpityeredtem, amikor Gyula bácsi odaállt mellém, és azt mondta: »Ne félj a színektől! Nem baj, ha összefutnak, összemosódnak. Nézd csak meg, mire képesek együtt!« És mindjárt meg is mutatta: elővett egy rajzlapot, vízbe mártotta az ecsetet, s villámgyors mozdulatokkal elkészített egy pompás akvarellt, amelyen szinte egymásba olvadtak a színek.

A legváltozatosabb technikákat sajátíthattuk el tőle: festettünk temperával, csináltunk tusrajzot, dolgoztunk diópáccal, használtunk pasztellkrétát, zsírkrétát, sőt még linómetszeteket is készítettünk – esernyődrótból magunk gyártotta metszőkésekkel hívtuk életre az ötleteinket.

Bámulatos dolgokat hozott ki belőlünk. Szuggesztív egyéniség volt. Gyermekbarát. Igazi pedagógus.

Sok év után 2010 decemberében találkoztam vele Hajdúnánáson – a »Hazaváró ünnepségen«. Dedikált nekem egy – a festményeiből összeállított – gyönyörű albumot. Az albumban pedig van egy fénykép, amely a 75 éves Madarász Gyulát ábrázolja ugyan, de a tekintetében nyomban felfedeztem azt a kedves, huncut, hamiskás mosolyt, amit annak idején úgy szerettünk."

MAJOR BÉLÁNÉ Bujdosó Erzsébet (Mezősas, 1943. november 18. – Debrecen, 1999. április 9): magyar-orosz szakos tanár, igazgatóhelyettes.

Édesapja, Bujdosó Lajos asztalosmester, édesanyja, Lovas Piroska háztartásbeli.

Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte el jeles eredménnyel. Ezért szülei gyermeküket középiskolába íratták, bízva abban, hogy könnyebb lesz majd az élete, mint nekik. Debrecenben, a Csokonai Gimnáziumban érettségizett.

Az iskola elvégzése után még abban az évben munkába állt. Abban az időben elképzelhetetlen volt, hogy egy életerős fiatal, aki elvégezte az iskolát, ne dolgozzon valahol. A szülőfalujában, ***Mezősason*** a helyi ***általános iskolában*** mint képesítés nélküli nevelő tevékenykedett.

Az 1962-63-as tanévtől kezdődően a ***körösszegapáti általános iskola*** pedagógusa lett. Ott nagyobb létszámú iskolában megismerkedett a tanári munka jó és rossz oldalával egyaránt. Elhatározta, hogy pedagógus lesz.

Családi életében is alapvető változás történt, 1963-ban férjhez ment Major Béla pedagógushoz. Ezután már a vidéki élettel járó gondokat közösen, könnyebben oldották meg.

Két gyermekük született, Tamás 1966-ban, Péter 1969-ben. Mindkét gyermeküket nagy szeretetben nevelték, iskoláztatták őket.

Közben jelentkezett főiskolára. 1963-ban sikeres felvételt nyert a nyíregyházi tanárképzőbe, ahol magyar-orosz szakon kezdhette el tanulmányait.

Erzsike oktató-nevelői munkáját lelkiismeretesen, odaadóan végezte. Közben tanult, mert a főiskolai vizsgakövetelményeknek jól akart eleget tenni. Odahaza a családi háznál is volt teendője mint feleségnek és édesanyának egyaránt.

Szeretett tanítani. Irodalmi szakkört vezetett, tanítványai tapasztalták, hogy segíti őket tanulási gondjaik leküzdésében. Külön foglalkozott azokkal, akik középiskolába jelentkeztek. Nagyon boldogan mutatták meg neki később a félévi és év végi eredményeket a középiskolában tanuló volt diákjai. Tevékenykedett a település felnőtt énekkarában is.

1970 év nyarán a család lakásproblémájának jobb megoldása érdekében ***Váncsod*** településre költöztek, az ottani ***általános iskolában*** dolgoztak tovább férjével együtt. Ott szolgálati lakást kaptak, Erzsike nagy lendülettel, tenni akarással dolgozott új munkahelyén. Ezt tapasztalták a település vezetői, szülők, gyermekek egyaránt. A felsőbb szervek (Járási Tanács V.B. Művelődési Osztálya) az iskolaigazgató javaslatára igazgatóhelyettesnek nevezte ki.

A szaktantárgyak tanítása mellett ezután újabb kihívásokkal kellett megküzdenie. A gyermekekkel való törődés mellett pedagógus kollégáinak, az iskola technikai dolgozóinak gondját, baját is a vállára vette. Igyekezett a reá bízott feladatokat lelkiismeretesen megoldani.

Ahogyan gyermekei, Tamás és Péter felcseperedtek, a férjével együtt sokat töprengtek azon, miként tudnák őket taníttatni a szűkös pedagóguskeresetből. Akkor határozták el, hogy városba költöznek. Ennek érdekében sokat fáradoztak. 1974-ben sikerült neki és férjének ***Debrecenben a Kinizsi Pál Általános Iskolában*** állást találni. Lakásproblémájuk is megoldódott, mivel férje Debrecenből került ki Biharba.

A városi iskolában reájuk háruló pedagógiai tevékenységek sokaságát igyekeztek eredményesen megoldani. Az iskola vezetői, a kollégák befogadták őket.

Folyamatosan megbízták osztályfőnöki teendők végzésével. A tanítványaival való bánásmódot jól megtanulta. Mint rajvezető is eredményesen működött az úttörőmozgalomban. Számtalan tanulmányi kirándulást szervezett tanítványainak. Táborozáson mint vezető igyekezett a gyermekek programját megszervezni és megvalósulását segíteni.

Lelkiismeretesen tanította szaktárgyait, a magyart és az oroszt. Nem volt könnyű dolga, hisz az iskolában orosz tagozatos osztályok voltak. Az iskola vezetői, a tantárgyait felügyelő szak-

emberek elismeréssel szóltak az óralátogatások alkalmával tapasztaltakról.
Folyamatosan, évekig vezetője volt az iskolájában a társadalomtudományokat tanító nevelők munkaközösségének.
Az iskolavezetés több esetben (szinte folyamatosan) megbízta helyettesítéssel, mert a tantestületben viszonylag sok fiatal nő dolgozott, sokan mentek szülési szabadságra.

A Kinizsi Pál Általános Iskola tantestülete 1985-ben

A tanítási órákon túl foglalkozott a tanulók szabadidejének hasznos eltöltésével. Hosszabb lélegzetű színdarabokat tanított be és rendezett. Ezek bemutatására Debrecenben, a Csapókerti Művelődési Házban került sor. E szereplésekre való felkészülés, a darabok előadása a tanítványait rendszerességre, kitartásra, továbbá szép beszédre és tanulásra késztette.

1988-ban a végzős osztályával

A későbbiek folyamán tapasztalta, hogy a színdarabokban való szereplés hatására több tanítványa a színjátszást választotta élethivatásul. Az akkori szereplők közül került ki Varju Kálmán, Kokics István, Tóth Anita és Kadas József, ők ismert színészek lettek. Nevezettek ezt több alkalommal is megköszönték volt tanárnőjüknek.
Ahhoz, hogy munkáját jól végezze, szükségesnek tartotta tovább képezni magát. Orosz nyelvi tudását két alkalommal egy-egy hónapig Leningrádban tökéletesíthette. Tanítványaival folyamatosan jó munkakapcsolatot alakított ki, ezért szerették és tisztelték őt. Munkatársaival való kapcsolatait is a kölcsönös megbecsülés és tisztelet jellemezte.
1996-ban egészsége megrendült, megoperálták, mely után látványos javulás következett be, felépült.
1998-ban ismét kórházi ápolásra szorult, de a gyógyító tevékenység már nem járt sikerrel.
1999 áprilisában hunyt el, utolsó útjára a családtagok mellett kollégái és tanítványai kísérték el.

Kitüntetése:
1984-ben eredményes munkájáért Miniszteri Dicséretet kapott.

Forrás: férjének visszaemlékezése, kollégáinak elbeszélése.

Volt kollégája, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

DR. MAJZIK LAJOSNÉ Márton Ilona (Budapest, 1921. május 27. – Budapest, 2008. szeptember 30.): tanító.

Édesapja, vitéz Márton Sámuel egyetemi altiszt, édesanyja, Nagy Ilona háztartásvezető. Bátyja, vitéz Márton Sándor színművész, a Vígszínház tagja volt.
Férjével, tarcsai dr. Majzik Lajos okleveles közgazdával, annak haláláig, 43 évig éltek boldog házasságban. Három gyermekük született.
Nyolc unokáját és tizennégy dédunokáját is mindig szeretettel vette körül.
Márton Ilona 1940. június 21-én kapott Népiskolai Tanítói Oklevelet a magyar Királyi Taní-

tónőképző Intézetben. 1940-ben elkészítette *„Budafok megyei város”* monográfiáját. 1940-41-ben elvégezte az egyéves Pedagógiai Szemináriumot.
1943. szeptember 1-jétől már tanított dr. Majzik Lajosné néven ***Budapest XI. kerületében, a Fehérvári úti iskolában.*** Innen ment nyugdíjba 1976. február 6-án. Szolgálati ideje 37 év és 46 nap volt.

IV. B osztályával az 1972/73-as tanévben

Munkájának elismeréseképpen többször kapott pénzjutalmat és „rendkívüli feljebbsorolást”. Ugyancsak jó munkáját dicséri, hogy éveken keresztül jártak osztályaiba „kistanító nénik”, akiket nagy türelemmel és szeretettel oktatott.

Winkler Márta, a budapesti Kincskereső Iskola megálmodója és alapítója így emlékezik egykori „mentorára”, majd kolléganőjére:
„Eleven képeket követek magamban most, amikor visszaidézni kívánom Ilikét, dr. Majzik Lajosnét. Nagy örömmel, könnyen teszem ezt meg, hiszen egész lénye mélyen belém íródott.
A Felsőfokú Tanítóképző Intézet utolsó éves hallgatója voltam, tanítási gyakorlatra kiírt pályázatok közül a Fehérvári utcai 12 évfolyamos iskolát választottam ki. Az iskolában nagy tantestület fogadott, sok tanító és tanár, jókora tanári szobában. Először megállni köztük nagyon megható érzés, egyben nehéz feladat egy éppen induló tanító számára.
Ebben a helyzetemben vett pártfogásába egy tanítónő, akinek máig, mélyen bennem él az alakja: mély barna szemek, nagyon szép arc, fényes barna haja kontyba tűzve. Így szólított meg először: »Te valóban tanító akarsz lenni? Tudod, ez nagyon szép pálya, ha hivatássá válik, de még úgy is nagyon nehéz!« Ezzel a mondatával vonta magára figyelmemet, azontúl kerestem az alkalmakat a közelébe jutni: tanórákon és minden egyéb iskolai tevékenység idején figyeltem gyerekekkel való munkáját.
Néhány hónap múlva én is a Fehérvári úti Iskola kinevezett tanítója lettem, csak jóval később tudtam meg, hogy Ilike javaslatával ösztönözte az iskola vezetőségét alkalmazásom érdekében. Így lehettem a szeretett tanítónő, Majzik Ilike közelében még sok éven keresztül.
Legerősebb emlékképem róla az emberi tartása, amely sokféle élethelyzetben jellemezte őt, erős példává vált számomra. Nagy tisztelettel fordult az emberekhez, nevelőtársaihoz, éppúgy, mint a szülőkhöz, nem emlékszem, hogy bárkivel is nézeteltérésbe került volna. Kisszakaszos rendszerben a harmadik, negyedik osztályt tanította szívesen. Rövid idő alatt telt meg új osztályainak névsora a szülők kérése nyomán.
Szép arca túlnyomó részben mosolygós volt, egész személyisége belső harmóniáról árulkodott, amellyel az iskolai nehézségeket, munkahelyi konfliktusokat egyaránt bölcsen fogadta, azokat jó irányba terelgette. Leolvasható volt róla belső békéje, amellyel kollégáinak nagy tiszteletét vívta ki. Vitás, nehéz helyzeteket határozott, ugyanakkor mindig szeretetteljes megoldási javaslataival, megfontolt tanácsaival segített elsimítani, jobbra fordítani. Mindannyian kértük, vártuk véleményét, amely mérvadó volt számunkra. Szerényen, halkan mutatta a helyes irányt a tanári közösség mindennapi döntéseiben, annak ellenére, hogy a nyilvános szereplés sohasem lelkesítette.
Nyugalmat, melegséget árasztó lényével, kedvességével, természetes stílusával vonta magára a gyerekek figyelmét. Irántuk érzett nagy szeretetét bátran, bőséggel sugározta, emellett tanítói munkájában határozott, következetes volt velük. Tanítási órái szépen szerkesztettek, pontosan megtervezettek, tartalmasak, jó légkörűek voltak, mindig éreztem mögöttük lelkiismeretes, gondos felkészülését. Nagy szerencsének tartom, hogy tanítóvá érlelődésem folyamatában tőle is kölcsönözhettem az alapokat, ezért hálát érzek a mai napig.”

1990-ben aranydiplomát, 2000-ben gyémántdiplomát, 2005-ben vasdiplomát kapott.
Pedagógiai munkája során a legfontosabbnak azt tartotta, hogy minden nap valami újat tudjon adni saját tudásából növendékeinek. Hármas jelszava a hivatás, a türelem és a szeretet volt. Feladatának tekintette, hogy hazaszeretetre, a magyar kultúra értékeire nevelje tanítványait.
Szépen zongorázott és énekelt, kórusban is szerepelt.

Unokájának a felesége,
MAJZIKNÉ LICHTENBERGER KRISZTINA
Budapest

DR. MÁTYÁS ERNŐ (Perbete [ma Szlovákia], 1935. augusztus 16. – Mád, 2012. április 4.): középiskolai tanár, geológus, egyetemi docens, a geológiai tudományok kandidátusa.

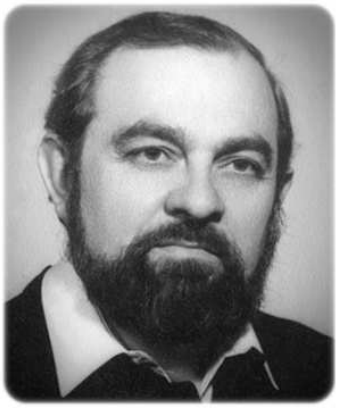

Befogad majd a föld, vagy elégetnek
Mindegy az lelkednek már.
Ha jön az ősz, lehull a levél,
De egyetlen levél maradjon fenn a fán.

Ezen a levélen az legyen majd,
Rőten, barnán, vagy fagyszíttán írva:
Szép volt ez az élet, bizony szép.
Senki ne fakadjon utánam sírva.

(Dr. Mátyás Ernő: Egy öregember ars poeticaja)

Mátyás Ernő az akkor Csehszlovákiához tartozó felvidéki kis faluban, Perbetén született, szegény földműves családban. Mátyás Benő és Nyírő Erzsébet első gyermekeként látta meg a napvilágot. A kemény munkával és keservesen összekapart 6 hold földön gazdálkodtak, amelyen csak nagyon kemény munka árán lehetett megélni. A betűvetést a helyi református magyar elemi iskolában kezdte elsajátítani, ahova – mint ahogy egyszer írta – tavasszal és kora ősszel mindig mezítláb jártak. Aztán egy évre átrakták egy szlovák iskolába, ahol tilos volt magyarul beszélni, de megtanulta a Miatyánkot és a Hiszekegyet szlovákul, és ott is jó bizonyítványt szerzett.

És jött a nagy összeomlás, a második világháború és a vereség. A Csehszlovákia területén élő kétszázezer magyart és köztük a Mátyás családot is áttelepítették Magyarországra, a Tolna megyei Nagyszékely községbe. Erdélyi székelyekkel, ottmaradt svábokkal és az Alföldről jött magyarokkal kezdtek új életet. Itt fejezte be az általános iskoláit kitűnő eredménnyel. Mivel neki is, mint a család minden tagjának dolgoznia kellett, az általános iskola elvégzése után kőművesinasnak állt. Természetesnek vette, hogy neki most dolgoznia kell, pedig nagyon szeretett volna továbbtanulni. Az álma végül is megvalósult, mert korábbi tanárai segítségével, támogatásával, és szülei beleegyezésével a gyönki Alpári Gyula Általános Gimnázium tanulója lett, ahol 1954-ben érettségizett kitűnő eredménnyel.

Ez az iskola sok tekintetben meghatározó volt számára a további életét illetően. A kitűnő érettségin túl 1954-ben a középiskolai tanulmányi versenyen – vagy ahogy azt akkor hívták : Rákosi Mátyás Országos Középiskolai Tanulmányi verseny – földrajzból második helyezést ért el. Ez lehetővé tette számára, hogy felvételi nélkül bejusson az ELTE Élet- és Földtudományi karára, földrajz-földtan szakra. Ezzel párhuzamosan a Rákosi Ösztöndíjat is elnyerte, ami biztosította számára az anyagi gondoktól mentes tanulást. De itt ismerte meg Hólik Annát, a feleségét, aki az élete utolsó percéig hűséges és odaadó társa lett, aki sokkal több volt, mint feleség, társ jóban, rosszban, kutatásban, gyereknevelésben, szóval igazi társ a szó nagybetűs értelmében.

Az egyetem jelenti számára az igazi kibontakozás lehetőségét. Gőzerővel tanul, a tudás örömeért. Ebben számos professzora is motiválta. Ahogy egyszer leírta, szakmai életútját meghatározó professzorai voltak: Vadász Elemér, aki a Föld felszínén zajló geológiai folyamatok megértésében segítette; Sztrókay Kálmán, akitől az ásványok ismeretét és szeretetét tanulta meg és Székyné Fux Vilma, aki az egyetemre felvette, és aki az ásványtanra, a munka és a Föld szeretetére tanította. Harmadéves volt, amikor 1956-ban Budapesten kitört a forradalom. Váratlanul, mint derült égből a villámcsapás. Mint minden akkori fiatal és egyetemista részt vett a felvonuláson és később fegyverrel a kezében, az egyetemi nemzetőrségben is. De tagja volt az ELTE Forradalmi Diákbizottságának is. Ezért aztán bőven volt része megtorlásban. Időnként – április 4-e, március 15-e, és május elseje előtt – letartóztatták. Meg is verték, és súlyos börtönbüntetéssel fenyegették. Az egyetemre sem járhatott be, folyamatosan megfigyelték. Csak

úgy tudta magát fenntartani, hogy titokban vasúti kocsikat rakodott ki, de keresetének felét le kellett adnia egy neppernek. Akkor ilyen világ volt! Végül is 1957. május 7-én rehabilitálták, és visszamehetett tanulni és vizsgázni. A tanárai többsége nagy szeretettel fogadta, és segítette a további tanulmányait, bár volt olyan professzorasszony, aki kijelentette, hogy ellenforradalmárokat nem vizsgáztat. Mindez nem törte meg Mátyás Ernőt, hanem még nagyobb lendülettel vetette bele magát a tanulásba és a diplomamunkájának – ami a Tolnai-hegyhát geomorfológiája volt – elkészítésébe. Emlékszem, hogy milyen szenvedélyesen beszélt kutatómunkájáról, és már ekkor is látszott kiváló előadói képessége, amivel igyekezett mindenkit meggyőzni igazáról. Kiváló vitatkozó volt. De ezt annak idején el is várták tőlünk az egyetemen, hogy legyen saját gondolatunk és meg is tudjuk az védeni. Mátyás Ernőnek mindig volt! Élete végéig! Az egyetemet 1958-ban fejezte be kitüntetéses diplomával, vagy ahogy abban az időben mondták, vörös diplomával. Kezében volt egy földrajz-földtan szakos középiskolai tanári oklevél, amivel geológusként is el tudott helyezkedni. Ő az utóbbit választotta.

Szeretett volna a dunántúli bauxitbányákhoz kerülni, ahol szép csendesen elutasították, és javasolták számára, hogy mint 56-os, inkább Magyarország egy távolabbi részére a Hegyaljára menjen. Így került Mádra az Ásványbánya- és Őrlő Vállalathoz, ahol 1958. augusztus 1-jén állt munkába. A vállalat főnöke egy munkásigazgató volt, aki örült, hogy ha olyan szakemberek veszik körül, akiknek az életén valami folt van, mert azokat könnyebb irányítani. De segítette, hogy talajt fogjon Mádon. Belevetette magát a munkába, igyekezett közvetlen és jó kapcsolatot kiépíteni a beosztottjaival, és 10 év alatt létrehozták 13 ásványi nyersanyag 26 változatának iparát. Ő szervezte meg a területen a fúrásokkal történő kutatásokat. Ezek mintái alapján készítette el 1968-ban a doktori disszertációját *„Mád és környékének geológiai és földtani természeti viszonyai”* címmel. Munkájára már korábban felfigyelt a miskolci egyetem geológiaprofesszora, dr. Földvári Aladár, és 1964-ben meghívta a tanszékére félállású tanársegédnek. Ekkor kezdődött el a 26 éves tanári pályafutása, amelyet mint docens fejezett be.

1959 márciusában vette feleségül a gimnáziumban megismert Hólik Annát, akit elhozott Mádra, és itt alapított családot. 1960-ban született Tibor, majd 66-ban Szabolcs fiuk. Mindketten követték apjukat a szakmában. Tibor Pozsonyban geokémiát tanult, Szabolcs pedig Miskolcon bányamérnök lett. Ez a későbbiek során nagy segítség volt a családi vállalkozás kialakításakor. Felesége a vállalat analitikai laboratóriumának lett a munkatársa.

A doktori disszertációnál nem állt meg tudományos tevékenysége, mert a nagyszámú geológiai adat, amelyet a fúrások során szerzett és értékelt, lehetővé tette számára 1974-ben kandidátusi értekezése elkészítését *„A Tokaji-hegység nemfémes ásványi nyersanyagainak földtani és teleptani viszonyai”* címmel. Disszertációját 1977-ben sikeresen meg is védte. Erre az időre már befutott embernek számított a szakmában, nem véletlen, hogy számos külföldi expedícióban vett részt mint kutató geológus. A leghosszabb időt Mongóliában töltötte, de dolgozott Kubában, Irakban, Marokkóban, Iránban, Libanonban. Járt tanulmányúton Csehszlovákiában, Bulgáriában és a Szovjetunióban.

Közben az érdeklődése egyre inkább a zeolit irányába terelődött. Rájött arra, hogy ennek az ásványnak igen széles körű felhasználási lehetőségei vannak mind a humán, mind pedig a mezőgazdasági vonalon. Ekkor vált „nehéz emberré” és került szembe az őt meg nem értő, kicsinyes és irigy emberekkel. 1984-ben az iparágban történő átszervezések hatására – mintegy kényszerként – létrehozta a GEOPRODUKT Gmk-t, amelyet fokozatosan fejleszt nagyvállalattá és Kft-vé. Ez a tény még csak fokozza az ellene és családja iránti ellenérzéseket, és 1988-ban mind őt, mind pedig feleségét és geokémikus fiát elbocsátják a vállalattól, sőt még a kisebbik fiától is megvonják a tanulmányi támogatást. Ettől kezdve csak a családi vállalkozás fejlesztésén dolgozik, közben oktat, előadásokat tart, népszerűsíti a zeolit-készítményeket, amelyeket az ember, a növények, az állatok, a környezetvédelem és az építőipar számára állítanak elő.

A zeolit humán gyógyító hatásának felismerése kapcsán bekapcsolódik a természetgyógyászok munkájába, ahol számtalan körzeti és kórházi orvos elismeréssel nyilatkozik a készítményei-

ről, és használják is azokat. A rendszerváltást követő kemény konkurenciaharc és a vállalata elleni küzdelmek megviselik az egészségét. De a családja mellette van, a Geoprodukt egyre fejlődik, és több mint 100 munkatársnak adnak kenyeret és munkát. Az egészsége azonban egyre romlik, bár keményen küzd és soha nem adja fel. A folyamatos stressz, az állandó nemtelen támadások végül is felőrlik az erejét és 2012. április 4-én a mindig hevesen dobogó szíve megállt.

Mátyás Ernő született pedagógus volt. Ez már látszott az egyetemen is és akkor is, amikor az egyetem Cukor utcai Gyakorló Gimnáziumában végezte gyakorló tanítását. Nem érdemtelenül kapott tanári oklevelet. Noha pályája a gyakorlati geológia felé vitte, nem mondott le az oktatásról. Mint már korábban is említettem, 1964-ben meghívták a ***miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Geológia Tanszékére*** előadónak. Mint tanársegéd kezdte, és akkor ásványtant adott elő. Szigorú és következetes tanárnak ismerték, aki nem követelt lehetetlent, de a leadott anyagot szigorúan számonkérte hallgatóitól. Később, már docens korában általános földtant, geokémiát és teleptant oktatott. A következetessége, a kiváló előadó-képessége és a humora miatt nemcsak azok a hallgatók jártak be az óráira, akiknek ez kötelező volt, hanem sokan mások is, mert élvezni akarták az előadását. Sokszor kétszer annyian voltak az óráján, mint azok a hallgatók, akik számára órát tartott. Azt szokták mondani, hogy a puding próbája az evés. A pedagógusé meg az, ha a tanítványai szívesen vesznek részt az óráján. Mátyás Ernőnek ezzel kapcsolatban nem volt gondja. Pedagógiai elvei szerint előbb az alapokat kell megtanítani, majd erre építeni a többi ismeretet. Tudom, ez nem új dolog, de hányan feledkeznek meg erről és csodálkoznak oktatásuk sikertelenségén! Szívesen vitte tanítványait terepgyakorlatra, hogy a sokéves tapasztalatát a terepen is át tudja adni. Ezt különösen kedvelték tanítványai. Még külföldre is vitte hallgatóit, amikor a Kaukázus hegyeit mászták meg Grúziában. Tanári kvalitását jelzi az is, hogy hosszú évek múlva is visszavisszajártak hozzá volt hallgatói, hogy tanácsát kérjék, vagy egyszerűen csak hogyléte felől érdeklődjenek.

Nem véletlen, hogy 1989-ben a Miskolci Egyetemisták Szövetsége „Kiváló Nevelő” diplomát adományozott számára.

Terepgyakorlaton

Előadásainak anyagából jegyzetet is írt Geológia címmel. Erre a munkájára számos külföldi szakirodalom is hivatkozik, és használja az adatait. A geokémia jegyzete azonban már nem jelent meg, mert 1996-ban megszűnt az állása az egyetemen. Ez után fordul intenzívebben a természetgyógyászat felé, illetve a zeolit felhasználása irányába a humángyógyászatban. Tapasztalatairól, az ásványi anyagok biológiai és élettani hatásairól a *Geoterápia* c. jegyzetében számol be.

Küzdelmekkel teli, de tartalmas élete volt Mátyás Ernőnek, aki geológus generációkat nevelt fel, és egész életében oktatott. Amikor már nem az egyetemen, akkor a lakásában kialakított előadóteremben, ahol fogadta a terepgyakorlatra érkező egyetemi és főiskolai hallgatókat, vagy csak a pusztán geológia iránt érdeklődő kirándulókat.

A tisztességes és jó szakmai munkát el kellett ismerni, Mátyás Ernő is részesült elismerésekben:

- Kiváló Dolgozó (1960 és 1967)
- Munka Érdemrend bronz fokozata (1968)
- Bányász Szolgálati Érdemérem bronz fokozata (1973)
- Bányász Szolgálati Érdemérem ezüst fokozata (1983)
- Kiváló Feltaláló kitüntetés arany fokozata (1985)
- Bányász Szolgálati Érdemérem arany fokozata (1988)

Megkapta továbbá

- 1993-ban a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés Alkotói Díját, a Magyar Termé-

szetgyógyászok Uniójától a Pro Natura et Vita díjat,
- 2002-ben A 2000. év Vállalkozója díjat; a Magyar Köztársaság Miniszteri Kitüntetését a Szent Borbála-díjat, a BAZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamarától az Eötvös Loránd-díjat.

Bizony hosszú a lista, de egy ilyen tevékeny élet mellett ez természetes.

Mivel fejezhetném be mással Mátyás Ernőről írt megemlékezést, mint saját soraival:

Itt leszek újra rügypattanásban
Itt leszek újra, ha a tavasz virágot fakaszt.
Itt leszek majd az égető nyárban
S letörlöm bárki is könnyeket fakaszt.

Forrás:
Dr. Mátyás Ernő: *A Tokaj-hegység geológiája és ásványi nyersanyagai egy geológus életútja tükrében.* (A hollóházi kőbaltától a mádi gyógyító ásványokig) Mád 2005. (Saját kiadás.)

Egykori egyetemistatársa, későbbi jó barátja,
Dr. LEGÁNY ANDRÁS
Tiszavasvári

MÁTYÁS FERENC (vitéz) (Debrecen, 1927. június 1. – Debrecen, 2011. március 31.): mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakos általános iskolai tanár.

Szülei mezőgazdasággal foglalkoztak, nehéz anyagi körülmények között éltek.
Édesapja szőlőcsősz, édesanyja háztartásbeli volt. Házasságukból három gyermek született. A család nehéz anyagi körülményei miatt pici gyermekként állami gondoskodásba adták, nevelőszülőkhöz: Mikáczó Györgyhöz Hajdúsámsonba, ahol sajátjukként szerették, segítették mindenben. Itt tanulta meg a munka szükségességét és az emberek tiszteletét, megbecsülését. Ezen a településen végezte el az elemi iskola 6 osztályát, majd Debrecenbe került. Szakmát szeretett volna tanulni, hogy eltarthassa magát. Különböző iparosoknál volt tanuló (szíjgyártó, szakács, pék, vadőr). Anyagi és egyéb közbejött körülmények miatt egyik szakmai bizonyítványt sem tudta megszerezni. Egyéni sorsát a hazaszeretet határozta meg a továbbiakban.

1944. június 1-jétől önkéntes katonának vonult be, a debreceni 16-os Magyar Királyi Tűzérségi Osztagnál teljesített szolgálatot mint honvéd. Kikerült a frontra, és Dunavecsénél 1944. október 8-án súlyosan megsebesült, így mint sebesültet vitték Budapestre, majd Keszthelyre, ahonnan bevagonírozták, hogy Szombathelyre vigyék, de e helyett Landshutba (Bajorországba) került, amerikai fogolytáborba.
Ebben a nehéz időszakban sem hátrált meg, hitt abban, hogy hazakerül Magyarországra. Súlyos sebesülése miatt kórházban töltött egy évet. Több kórházi kezelésen esett át, le akarták vágni jobb karját, de ebbe ő nem egyezett bele. Egy év múlva a kórházzal hazajött, s a 6. Helyőrségi Kórházban ápolták, majd a debreceni klinikán kétszer megműtötték. Felgyógyulása után több helyen is munkát vállalt.

1948. október 9-én házasságot kötött Szabó Zsuzsannával, de fiuk megszületése után röviddel kettéváltak útjaik. Hivatalsegéd lett az ÁMG raktárában. Szakszervezeti tagként tevékenyen bekapcsolódott a kulturális életbe. Beteg karja miatt erős fizikai munkát nem végezhetett. Munka mellett állandóan tovább képezte magát, Népművelési Iskolát végzett Szentendrén, bekerült a Hajdú-Bihar Megyei Tanács Művelődési Osztályára, és a püspökladányi Járási Tanács V.B. népművelési előadója lett 1951-től. Dolgozott népművelési előadóként, a püspökladányi könyvtár alapítójaként/vezetőjeként, majd a Járási Művelődési Ház igazgatója lett.
Híven ápolta a község néphagyományait. Ő alakította meg a helyi citerazenekart, és emellett odafigyelt a helyi kisebbség kultúrájára is. Közben állandóan képezte magát, érettségi után

jelentkezett a Szegedi Pedagógiai Főiskola mezőgazdasági ismeretek és gyakorlatok szakára, ahol 1961-ben sikeres államvizsgát tett.

1956-ban feleségül vette Karacs Margit tanárnőt, akiben a kultúra ápolásában is méltó társra talált.
Házasságukból egy lányuk született, Éva 1959-ben, akinek nevelését nagy odaadással és szeretettel látták el. Ő szintén megkedvelte a pedagóguspályát, zenetanár végzettséget szerzett, ütő-zeneiskolai szolfézs szakon.

Mátyás Ferenc pedagógiai munkáját a ***püspökladányi Petőfi Sándor Általános Iskolában*** kezdte, majd 1967. szeptember 1-jétől az akkori ***Zója,*** mai ***Kálvin Téri Általános Iskolában*** tanította szaktárgyát.
Mindkét iskolában példamutató, tudatos pedagógiai nevelőmunkával irányította tanítványait. Mindig volt ideje rájuk, tanórákon kívül is szívesen foglalkozott velük, átadta tantárgya ismereteit, szeretetét, de élettapasztalatát is. Határtalan munkabírással, feladatvállalással végezte munkáját. Sosem hiányzott az iskolából, pedig egészségi állapota néha indokolta volna. Lelkiismeretesen, becsületesen látta el feladatait, segítette az iskoláját mindenben, de a településért, annak előrehaladásáért is szívesen vállalt tevékenységeket. Nem ismert lehetetlent, megoldhatatlan dolgot. Mindenkinek segített. Volt a mezőgazdasági gyakorlatok foglalkozás járási munkaközösség-vezetője, a Járási Pedagógiai Munkaügyi Döntőbizottság elnöke, a helyi Autóklub vezetője, a nagyközségi Közlekedésbiztonsági Tanács tagja. Közvetlen iskolai munkája sem volt kevesebb. A gyakorlókert egész évi gondozása, a különböző szakkörök, tanórán kívüli foglalkozások szervezése, az iskolai KRESZ-oktatás összefogása, irányítása, az iskolai rendezvények segítése, versenyek rendezése mind a tanulók sokoldalú fejlesztését, nevelését szolgálták. A diákok szívesen jöttek, még ünnepnap és vasárnap is a gyakorlókert gondozására, a termékek árusítására. A szülők is segítették ezt a tevékenységet, a közös célért szívesen dolgoztak együtt.
Közösen, a nevelők segítségével úttörőgárda szerveződött, lövész, rendőr, tűzoltó, vöröskereszt és honvédelmi szakasz lett.
Járási, megyei és országos versenyeken mindig az elsők között végeztek. Annyira megkedvelték ezt a tanórán kívüli tevékenységet, hogy sokan életpályájuknak választották (rendőr, tűzoltó, egészségügyi hivatás).

Mátyás Ferenc tanár úr a nevelőtestület meghatározó egyénisége volt. A nyári szünetre is kirándulásokat, úttörőtáborokat szervezett, ezzel is erősítve a közösségek életét. Kedvenc elfoglaltsága lett a méhészkedés, amit nagy elszántsággal, hozzáértéssel, lelkesedéssel végzett. A fiatal, kezdő méhészeket mint a Püspökladány és Vidéke Méhészek Egyesületének méhegészségügyi felelőse segítette.
Sok-sokévi pedagógiai munkássága alatt nemzedékek kerültek ki osztályaiból, akik a későbbiek során is szívesen fordultak tanácsért Feri bácsihoz, mint felnőttek, emlékezve közösen az iskolai évekre, amit számtalan élmény és rengeteg fénykép örökít meg.

Szerteágazó oktató-nevelő munkáját a következő elismerések igazolják:
- Kiváló Úttörővezető (1972)
- KB. Dicsérő Oklevél (1968)
- Úttörővezetői Érdemérem (1978)
- Kiváló Munkáért Kitüntetés (1986)
- Szolgálati Érdemérem (1987)
- Magyar Autóklub Kiváló Munkáért kitüntetés (1975)
- A Művelődési Minisztérium Gyermekekért kitüntetése (1998)
- 1992-ben tagja lett a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének, lelkesen vállalta az ezzel járó feladatokat, a bajtársak szervezését, találkozókat, megemlékezéseket, ünnepségeket. A II. világháború emlékére Háborús emlékéremmel tüntették ki.
- Hazáért Érdemkereszt ezüst fokozata (1997) 2010. október 23-án az arany fokozatát kapta meg.
- A POFOSZ jelöltjeként 2001. október 23-án vitézzé avatták.

1988. július 1-jén feleségével együtt nyugdíjba vonult. Nyugdíjas éveiben is aktív résztvevője volt a város, az iskola kulturális rendezvényeinek, megemlékezéseknek, ünnepségeknek.
Az évtizedek múlása, a sok munka és az átélt lelki teher nyomot hagyott szervezetén, és egy véletlen baleset folytán, a leggondosabb orvosi ellátás ellenére 2011. március 31-én elhunyt.

Rokonai, kartársai, egykori tanítványai, s tisztelői körében a püspökladányi temetőben helyeztük végső nyugalomba.

Életpályáját, pedagógusi hitvallását hűen tükrözi az alábbi idézet:
„*De mi nem a meghátrálás emberei vagyunk, hogy elvesszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerjünk.*" (Zsid. 10,39)

Kollégája, BENDE JÓZSEFNÉ és
Felesége, MÁTYÁS FERENCNÉ
Püspökladány

MEZŐFI ZOLTÁNNÉ Fekete Julianna (Hajdúhadház, 1938. – Salgótarján, 2010.): óvónő, óvodai felügyelő, szaktanácsadó.

A Püspökladányi Óvónőképző elvégzése után 1959 márciusában érkezett Nógrád megyébe. Neve, személyisége és közéleti munkássága nagyon sok szálon Salgótarjánhoz kötődött.
Diplomájának megfelelően óvónőként kezdte pályafutását ***Salgótarjánban***, majd vezetői feladatokat látott el a ***VIII. sz., a XVI. sz.*** és a ***Brunszvik Teréz Óvodában.***
Szakmai életútjában jelentős állomás volt az országos matematika kísérletbe történő bekapcsolódása, mely a matematikai nevelés korszerűsítését célozta meg, valamint a Hermann Alice által irányított, a környezetismereti témájú kísérlethez való csatlakozása, amely a gyermeki világkép alakítását kutatta. Irányításával és segítségével az Óvodai Nevelési Program kísérleti bevezetése indult meg 1971-ben.
1973. október 1-jétől a ***Pedagógus Továbbképzési Kabinet*** továbbképzési felügyelője. Feladatkörébe tartozott az alsó tagozatos, a napközi otthonos, a nevelőotthoni, a gyógypedagógiai és az óvodai nevelők továbbképzésének szervezése, a tanítói és az óvónői konzultációs központ irányítása. A Művelődésügyi Minisztérium, az Országos Pedagógiai Intézet és a József Attila Tudományegyetem megbízásából kísérleti felmérések és megyei összegző vizsgálatok vezetője volt ezen időben. Nívós szakmai munkája elismeréseként a Balassagyarmaton működő Óvónői Szakközépiskola szakmai felügyelőjének kérték fel.
Óvodai felügyelőként tevékenyen részt vállalt a bázisóvodai rendszer kimunkálásában, amely egy nevelési terület gondozását vállalta fel. Szakmai tanfolyamain a megye számos területéről vettek részt óvónők. 1979-től óvodavezetőként és felügyelőként dolgozott, majd 1990-től a Nógrád Megyei Pedagógiai Intézet felkérésére szaktanácsadóként tevékenykedett. Szaktanácsadói munkájában az új alternatív programok, hazai törekvések megismertetése került előtérbe.
A vezetés korszerű értelmezéséről nemcsak Nógrád megyében, hanem Bács-Kiskun és Heves megyében is tartott előadásokat.

Lánya, *Ferenczyné Kerekes Edit* „Anyáról" a következőket írja röviden:
„Valahogy evidencia volt, hogy pedagógus leszek, az, hogy óvónő lettem, az meg csak »úgy« jött... Gyermekkoromban nálunk mindig voltak óvónők, akik megváltották a világot, és benne az óvodapedagógiát.
Hogy felnőve mit tanultam? Óvónőként a gyermek mindenekfelett álló érdekének elsődlegességét. Vezetőként a megoldáskeresést, emberséget, tudatosságot és a stratégiát, mely mindig előtte járt saját korának.
Emberként érzékenységet, szeretetet és bizalmat, amellyel mindenki felé fordult.
Amióta nincs velem, hiányzik, de mégis csupa jó érzések vannak bennem, mert tudom, hogy maradandót alkotott. Benne él mindenkiben, aki ismerte.
Arra törekszem, hogy továbbvigyem mindazt, amit tanultam tőle, hogy méltó legyek hozzá."

1994. január 1-jétől vonult nyugállományba, és továbbra is óvodai szaktanácsadói feladatokat látott el a Nógrád Megyei Pedagógiai Intézet megbízásából.
Aktívan tevékenykedett Magyar Pedagógiai

Társaság tagjaként is. A Magyar Óvodapedagógiai Egyesület Salgótarjáni Körének 1993-tól 2008-ig elnöke, majd haláláig tiszteletbeli elnöke volt.

Egyéni életpályáját az óvodaszervezési feladatok, az óvodai nevelőmunka elismertségéért folytatott intenzív munka, az óvodai hálózat fejlesztése és az óvónői utánpótlás nevelése iránti elkötelezettség jellemezte. Gyermekközpontú pedagógiai szemlélete sokoldalú szakmai felkészültséggel párosult.

Jelentősebb kitüntetései közül az 1994-ben kapott megyei Veres Pálné- és az országos Brunszvik Teréz-díj, valamint az Aranydiploma fémjelzi pedagógiai, vezetői munkája elismerten magas színvonalát. Salgótarján Város Önkormányzata 1998-ban munkásságáért Salgótarján Gyermekeiért és Ifjúságáért-díjjal tüntette ki.
Elkötelezett, odaadó híve volt a salgótarjáni óvodai nevelés folyamatos fejlesztésének, áldozatos munkája nyomán sokat fejlődött a város óvodáinak helyzete, az óvodás gyermekek szellemi és erkölcsi fejlődésének személyi és tárgyi feltételei is jelentősen javultak. Halálával pótolhatatlan veszteség érte Salgótarján oktatásügyét.

Kollégái így emlékeznek rá.
Romhányi Flóriánné:
„Látom, ahogy lelkes, ambiciózus, minden új iránt nyitott szakemberként, vitalitással teli fiatal nőként, majd gazdag tapasztalattal rendelkező, mindenki problémájára megoldást kereső és találó vezetőként intézi, segíti az óvoda (később az óvodák) ügyeit: óvodaépítést szorgalmaz, csoportbővítésért, eszközfejlesztésért harcol, főnökökkel, igazgatókkal, kőművesekkel, vízvezeték- és villanyszerelőkkel tárgyal. Szülőket nyer meg az óvodai elképzelések megvalósításában való közreműködésre, bemutató foglalkozást tart, munkaközösséget vezet, tapasztalatcserét szervez, bővíti a szakmai könyvtárat, önképzésre, tanulásra ösztönöz, munkatársakat jutalmaz... Negyvennégy évi ismeretségünk és közös munkáink talaján barátsággá mélyülő kapcsolatunk alapján tudom, mennyire szívügyének tartotta az óvodák fejlődését, minden értelemben való fejlesztését. Püspökladányban igen jó felkészítést kapott. Sok óvónőnek segítette a pályáját, inspirálta szakmai fejlődését. Fontosnak tartotta minden kolléganőjével megértetni, hogy szeretet és elkötelezettség nélkül ezen a pályán kevés a puszta tudás. Különös képessége volt munkatársai tehetsége felismeréséhez, kibontakozásuk feltételeinek megteremtéséhez, az egészséges szakmai ambíció élesztéséhez, az óvónői pálya büszke vállalásának meghonosításához. Személyes példája volt az a hatóerő, mellyel mindezek elfogadását, bensőleg vállalt követését mindenkori környezetében maradandóan elérte. És még valami: hitt az emberekben, és el tudta hitetni velük, hogy képesek valamire.
A gyermekek örömteli óvodai életéért folytatott tevékenysége megbecsülését számos kitüntetés, díj jelzi.
72 évet élt. Halálával az én életemben is, az óvodai életben is lezárult egy korszak, ezután barátságát nélkülözve, rá és élete tanulságára emlékezve arra próbálok gondolni, menynyire fontos az emberi életben a szeretet, a másokkal kialakított kapcsolat; erősítsük, ápoljuk hát tovább!"

Dupákné Gecse Adél is tisztelettel adózik emlékének:
„Sokkal könnyebben jöttek akkor a szavak, amikor a Brunszvik Teréz-díj kapcsán köszöntöttük őt...
Juci néni szakmai és emberi sokszínűségét nehéz méltó módon szavakba önteni, talán, ha mindannyian, akik ismertük és szerettük őt, tollat ragadnánk, akkor is csak töredékét tudnánk összerakni pedagógiai arculatának, mélységes humánumának.
Szakfelügyelőként, szaktanácsadóként, munkatársként a mai napig tisztelettel adózom emlékének. Okos, komoly beszélgetéseikre emlékszem Loncikával a Pedagógiai Intézetben, dilemmázó, a problémák megoldását kutató, egyedi, az adott településre, óvodára alkalmazható javaslataira, óvodák megszűnését elhárító megoldásaira, egy-egy vezetői pályázat gondos mérlegelésére…
Szakmai és érdekképviseleti szervezetekben, a Magyar Óvodapedagógiai Egyesületben, a Magyar Pedagógiai Társaságban csodálattal hallgattam érvelését, vitáit, és az óvodaügy iránti mélységes elkötelezettségét, hitét az óvónőkben. Méltán vállalta szűkebb környezete, Salgótarján, majd későbbi szaktanácsadói munkája révén Nógrád megye képviseletét. Tartást közvetített minden egyes megnyilvánulása, amelyet városi, megyei, országos fórumokon hallatott.
Salgótarján városközpontjában járva is rá emlékezhetünk, ha a város első óvodaépületének emlékét őrző táblára tekintünk, amelyet az ő kezdeményezésére helyeztek el, csakúgy, mint az »Óvoda tér« táblát."

Fehér Edit emlékképei:
„A Magyar Óvodapedagógiai Egyesület Salgótarjáni Városi Köre 1994 szeptemberében alakult, csatlakozva az 1990-ben miskolci központtal létrehozott országos szervezethez, annak tagszervezeteként.
A helyi szervezet Mezőfi Zoltánné (Juci néni) elnökségével kezdte el működését, és fogta össze a város és vonzáskörzete érdeklődő óvodapedagógusait.
Irányításával, elkötelezett fáradhatatlan munkájával a helyi szakmai civil szervezet képviselte: az óvodapedagógiai

értékek közvetítését, az óvodapedagógusok szakmaiságának védelmét, a család és óvoda együttműködésének támogatását, az óvodatörténeti értékek felkutatását, más civil szervezetekkel való együttműködés kialakítását. Kezdeményezésével vált immár hagyománnyá több óvodai program, ami színesíti a város rendezvényeit: mesemondó délelőtt a városi gyermeknaphoz kapcsolódóan, nevelők napja, karácsonyvárás, nyugdíjas pedagógusok meghívása, pedagógus- és gyermekalkotások kiállítása, megemlékezés a város első óvodájáról.

Kiemelt figyelmet fordított a szakmai fórumok megszervezésére, melyekre pályázati forrásokból, illetve szponzori támogatásból biztosította az anyagi feltételeket.

A tagság így neves szakmai előadókat hallgathatott, többek között dr. Ranschburg Jenőt, dr. Deliné dr. Fráter Katalint, W. Mikó Magdolnát.

Sikeresen szervezte és vezette az országos MOE küldöttgyűlést a hozzá kapcsolódó szakmai programmal, melynek Salgótarján városa adott helyet 1999-ben.

2008-ban lemondott a helyi szervezet elnökségéről, és tiszteletbeli elnökként segítette az egyesület munkáját.

Azt hiszem, sokan emlékszünk azokra a gondolatokra, amelyet felolvasott a tagsághoz írt leveléből:

»Hosszú pályafutásom során mindig az óvodákért, az óvodában dolgozó emberekért – hittel – küzdöttem. A hitet Ti adtátok abban, hogy érdemes értetek, veletek együtt előre nézni és tenni, amit tudásunk, lelkiismeretünk, gyermekszeretetünk táplált. A rátok jellemző nyitottsággal, hivatásotok felelősségével vállaljátok fel e fontos szakmai civil szervezet életképességének, sikeres működésének biztosítását! Bízom bennetek, számítok – mint mindig – rátok!«

A helyi szervezet elnöksége szeretné folytatva megőrizni azokat a hagyományokat, melyeket Juci néni indított az egyesület programjaiban, szellemiségében."

Andóné Angyal Mária személyes emlékei:

„Főiskolás voltam, amikor egy számomra addig ismeretlen, kedves arcú, de nagyon határozott hölgy megszólított a Kecskeméti Óvónőképző Intézet bejáratánál, s kilétünk tisztázása után azt mondta:

»Kislányom, egy feladattal bízlak meg, s tudom, nagyon ügyesen meg fogod oldani!«

Így is lett, mert a belém vetett bizalom elkezdett »működni«, igyekeztem legjobb tudásommal megfelelni.

Gyakran felidéztük ezt a találkozást Juci nénivel is, és az akkor salgótarjáni, óvónőképzős kolléganőkkel is, és érdekes módon kiderült, hogy tudott mindannyiunkról, vette a fáradságot, hogy megkeressen minket, s a rá jellemző módon feladattal, bizalommal, jövőképpel ajándékozzon meg bennünket. Bizonyára tetszett neki a teljesítésünk, mert névre szóló, határozatlan idejű kinevezést kaptunk, ami még abban az időben nagy dolog volt, büszkék vagyunk erre a mai napig.

Az a bizonyos első mondat pedig mottója lett kapcsolatunknak. Feladattal bízott meg, mert képesnek tartott rá, kihívások elé állított, ösztönzött, biztatott és hittel töltött meg, amit saját személye táplált. Kritikája is építő volt, pedig csak a maximális teljesítményt fogadta el, hiszen ő is így végezte munkáját. Elismerése számunkra jutalom volt, mert éreztük határtalan szeretetét, támogatását, útmutatását.

Érdekes módon szinte mindannyian egyénenként éreztük azt, hogy csak »rám figyel, engem segít, nekem ad tanácsot«. Mindenki számított neki, ismerte a legjobb utat személyiségünk megnyitására, előrelépésünk motiválására, képességeink kibontakoztatására.

Mindezeket a tulajdonságait érvényesítette a gyerekek és a szülők felé is. Bennük is azonnal meglátta a »különlegességüket«, amit türelemmel, odafigyeléssel, célirányos segítségnyújtással támogatott.

Sohasem jutott eszembe, hogy feladjam óvodapedagógusi hivatásom, mert örömömet lelem a gyermekekkel, kollégákkal, szülőkkel való nevelő-partnerségben. Látom és élvezem szépségét, kihívásként élem meg, s szeretettel gyakorlom a szakmai előrelépés, megújulás lépcsőfokait. Ebben óriási szerepe van Juci néninek, aki szintén így viszonyult az óvodapedagógusi tevékenységéhez, s ezt tanította meg nagyon sok salgótarjáni óvó néninek. Hálásak vagyunk ezért neki."

Pályám kezdetén ismertem meg őt a VIII-as számú óvodában. Vezetői, szaktanácsadói és szakértői munkámban a tanításának megfelelően és vele együtt az óvodaügyet próbáltuk szolgálni. Büszkeséggel és nagyon jó érzéssel tölt el, hogy a figyelmével és bizalmával kitüntetettek közé tartozhattam.

Azt el kell mondanom, hogy nagyon hiányzik nekem az ő okos tanácsokat adó, biztonságot és bizalmat nyújtó személyisége. Az utolsó, szűk körű névnapon szinte lubickolt az anekdotázásban, és mi, az összeszokott négyes, nagyon örültünk jókedvének és történeteinek. Nem gondoltuk, hogy ez lesz az utolsó találkozásunk. Halálával nemcsak egy jó kollégát, hanem egy igaz barátot is elvesztettem.

Jucika a Magyar Pedagógiai Társaság Nógrád Megyei Tagozatának alapító tagja és motorja volt. Egyetlen összejövetelünkről, programunkról sem hiányozhatott. Ő mindig derűs bölcsességgel figyelt, reálisan értékelt, tett javaslatot, és mindig segített. Megvolt a helye az üléseken.

A 2010. szeptember 10-i társasági ülésünkön ez a hely üresen maradt. Jucika helyén csak egy gyertya égett, de lélekben akkor is velünk volt...

Volt kollégája, DR. HUSZÁRNÉ KRAFT VALÉRIA
Salgótarján

MLINKÓ ISTVÁN (Vác, 1872. augusztus 6. – Eger, 1924. március. 30.)**:** gyógypedagógus.

Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. 1892-ben az esztergomi prímási tanítóképzőben szerzett oklevelet. Első munkahelye ***Vác***, ahol a ***római katolikus népiskolában*** tanított. Az ország első ***siketnéma tanintézetében***, amelyet Cházár András alapított 1802-ben. 1894. november 8-án kezdett mint gyakornok. 1896. június 13-án a siketnémák oktatására képesítő tanári oklevelet szerzett. 1901. június 4-én helyezték át ***Egerbe***.

A költözés Eger városába új szakaszt jelentett életében. 1901. október 15-én kezdte meg intézetalapítói, igazgatói tevékenységét. Az a feladat hárult rá, hogy mindenre kiterjedő szervezőmunkával alapozza meg a növendékek szociális biztonságát, eredményes oktatását annak bizonyítására, hogy a siketnémák oktatása és nevelése rendkívül fontos társadalmi feladat. Igazolva azt, hogy a tanult siket ember nem teher a társadalom számára, hanem teljes értékű tagja annak. A növendékek felvételéhez évente közzétette az újságokban a következő figyelemfelhívó szöveget:

„Az intézetben a gyermekek hat év alatt megtanulnak hangosan beszélni, írni, olvasni, számolni. Sőt, a fiúk valamely iparágban, a lányok pedig konyhai teendőkben, női kézimunkában és ruhavarrásban is képeztetnek."

A helyi diákok oktatását is csak bentlakásos formában lehetett eredményesen megoldani. A szervezőbizottság 1901 tavaszán a Kertész utca (Külső sor) végén lévő Orosz Tibor-féle házat akarta iskola és internátus céljára megvásárolni. Mlinkó Istvánnak azonban kételyei támadtak a ház fekvése miatt, amely egyébként hároméves fejlesztés után máris szűk lett volna az intézet számára. Mlinkó elképzelése az volt – s erről 1901. szeptember 11-én nyilatkozott is –, hogy a Király utca 14-16. számú Székfi- és Bábli-házak átalakítás után alkalmasabbak lennének intézetnek. A javaslat után a szervezőbizottság szeptember 16-án döntött az említett két ház október 1-jétől történő bérbevételéről. Az 1902-1903-as tanévben az iskola új helyre, a Kertész utca 38. számú, úgynevezett Tarjáni-házba költözött, ahol 1908 őszéig folyt az oktatás. Ekkor költöztek át a Káptalan utca (ma Kossuth Lajos utca) 29. szám alá, az úgynevezett Barkóczy-házba (jelenleg Buttler-ház). A siketnémák intézete egészen az 1927-1928-as tanév végéig ebben az épületben működött.

Mlinkó István és a szervezőbizottság már 1902. március 12-én kérelemmel fordult a város képviselőtestületéhez, amelyben kérték, hogy: *„az intézet céljaira emelendő épület telkéül a megyei laktanya és a ciszterci rendház külső kertje között lévő köztérből és legelőből 2 hold 1147 négyszögöl adományozzon."*

A városi képviselő-testület 1904. április 30-án a kért területet átengedte a testületnek azzal a feltétellel, hogy a siketnémák intézete internátussal egybekötve három éven belül felépítendő. 1908-ban azonban az építkezést el kellett halasztani. 1911. szeptember 23-án a városi képviselő-testület újból tárgyalta a kérdést, ezúttal már a vásártéren (a mai Barkóczy utca környékén) kérte 614 négyszögöl közterület átengedését a siketnémák intézetének. A telket végül Gampler Róza egri lakos 1916. augusztus 24-én keltezett végrendeletében örök alapítványul hagyta az ***egri siketnéma intézetre***. Ezt követően 1912-ben a vallás- és közoktatásügyi miniszter elküldte az új intézet terveit, amelyet Hajós

Alfréd és Villányi János budapesti műépítészek készítettek. Ennek felépítését azonban az 1914 nyarán kitört világháború hosszú évekre megakadályozta. Ráadásul a Mlinkó István által összegyűjtött pénzt, az intézet alaptőkéjét a hadikölcsön felemésztette.

Mlinkó István már egri éveinek kezdetén kapcsolatba lépett a város, a járás és a megye oktatási intézményeivel, hogy folyamatosan támogassák a siketnémák iskoláját. Bemutató tanításokat és a témáról több előadást is tartott, újságcikkeket írt. Népszerűsítő előadásaiban beszélt a siketség okairól, a siketek oktatásának történetéről. Az Egri Keresztény Iparoskörben évente gyakorlati bemutatókat szervezett. A vármegyeháza nagytermében a tanév végén nyilvános záróvizsgákat rendezett a megye és a város vezetői, a szülők és az érdeklődő polgárok előtt. Később már a város iskoláinak, a tanítóképző intézeteknek a képviselőit is meghívta. A szóbeli vizsgákat rajz- és kézimunka-kiállításokkal egészítette ki, és az iskola tanulói tornabemutatókat is tartottak. A nyilvános vizsgákkal kezdetben az volt a célja, hogy rámutasson: a tanult siket ember teljes értékű tagja lehet a társadalomnak, később pedig a szakmai eredmények felmutatására tevődik át a hangsúly. Felhívásokat tett közzé adományozásra is. Munkájának jelentős része volt abban, hogy az intézet tanárait és növendékeit Eger polgárai rövid idő alatt a szívükbe zárták.

Mlinkó István közéleti ember volt. Tagja volt Heves vármegye Törvényhatósági Bizottságának, Eger város képviselő-testületének. Tagjává választotta az Egri Állami és Gazdasági Iskolák Gondnoksága és a Kereskedő Tanonciskola Felügyelőbizottsága. Tevékenykedett a Polgári Lövészegyletben, a Keresztény Iparoskörben, választmányi tagja volt az Agrár Takarékpénztárnak, az Egri Kaszinónak, az Egri Katolikus Körnek. A Hangya Szövetkezetnek Igazgatósági tagja, az Egri Torna Egyesületnek pedig elnöke volt. Széles körű társadalmi tevékenysége mellett 30 éven keresztül még önkéntes tűzoltóként is szolgált. A város és a megye társadalmi életében vállalt sokszínű tevékenysége is segítette s siketnémák érdekében kifejtett szívós és nehéz munkáját, amelynek eredményeképpen az 1901-ben elindított egri siketnéma oktatás és nevelés folyamatosan fejlődött és a szakma által is elismert eredményeket ért el.

Szervező és szakmai munkájának elismeréseként 1909. július 3. és 6. között Egerben rendezték meg a Siketnéma Intézeti Tanárok Országos Egyesületének évi közgyűlését. Mlinkó István a siketnémák oktatásával kapcsolatos nézeteinek nemcsak a városban, a megyében, hanem országos szinten is hangot adott, például a *Magyar Siketnéma-Oktatás* című folyóiratban. 1907-től tagja volt a Siketnéma Intézeti Tanárok Országos Egyesületének, ahol 1911 novemberében kifejtette véleményét az érzéki- és értelmi fogyatékosok tankötelezettségéről szóló törvényjavaslattal kapcsolatban.

A Mlinkó István nevét viselő iskola Egerben

Felismerte, hogy a siketnémák oktatása mellett Eger város beszédhibás gyermekeiért is tenni kell valamit. 1904-ben hathetes „gyógytanfolyamot" indított dadogók és más beszédhibás fiatalok számára. Felkarolta a siketnémák testi nevelését is. Számukra játékdélutánokat és tanulmányi kirándulásokat szervezett. Növendékei kulturális nevelése érdekében megnyerte az egri színház és mozi vezetőit, akik ingyenes belépőjegyeket biztosítottak az iskola tanulói számára. Gondja volt az intézet szakkönyvtárának fejlesztésére.

Mlinkó nagy álma egy önálló, a siketnéma oktatás céljaira tervezett intézet felépítése volt. Már korábban említettük, hogy a tervek elkészültek, de azok megvalósítását az első világháború és az azt követő gazdasági visszaesés meghiúsította. 1922-ben az anyagi alapok előteremtését újrakezdte. Kollégáival előadó-körutakra utazott Borsod és Heves megyékben, hogy népszerűsítse a siketoktatást. 1924. március 30-án, 52 éves korában elhunyt.

Az intézet vezetését Leopold Rezső fiatal kollégája vette át, akinek nevéhez fűződik az iskola felépítése, Wälder Gyula műegyetemi tanár tervei alapján. 1928 szeptemberében a tanév már a minden igényt kielégítő épületben kezdődött. Azóta is itt működik az intézmény, mely Mlinkó István nevét viseli, kinek álma végre megvalósult. Földi maradványait az egri Fájdalmas Szűzről elnevezett (Hatvani) temetőben helyezték örök nyugalomra.

Forrás:

- Pozder Péter: Mlinkó István munkássága. A siketnémák egri intézetének megszervezése (1901-1924). Mlinkó István Óvoda, Általános Iskola és Diákotthon jubileumi évkönyve. Eger, 1991. 9-24. p.
- Szecskó Károly: A siketnémák egri iskolájának megszervezője volt. Mlinkó István emlékezete. Heves Megyei Népújság, 1990. márc. 1. 5. p.

SZECSKÓ KÁROLY, történész
Eger

MOLNÁR JÁNOS (Hajdúböszörmény, 1930. október 20. – Hajdúböszörmény, 2002. december 11.): középiskolai tanár, igazgató.

Tősgyökeres hajdúböszörményi család legidősebb gyermeke. Édesapja csizmadia, majd 1945-től rendőrségi alkalmazott. Édesanyja háztartásbeli, de nyaranta alkalmi mezőgazdasági munkát vállalt a család. Egyik öccse asztalos, a másik bányász, húga pedig óvodai dajka lett. Őt a könyvek, az ismeretszerzés érdekelte, és továbbtanult.

A helyi gimnáziumban kitűnő eredménnyel érettségizett, így került 1950-ben Debrecenbe a Tudományegyetem magyar-történelem szakára. 1954-ben történelem szakos oklevelet kapott, mert egyszakosították.

Az egyetem után a Hajdú-Bihar Megyei Pártbizottságon köznevelési előadóként dolgozott 1957-ig. Vonzotta a tanítás és a szülőváros, ezért saját kérésére helyezték a ***hajdúböszörményi Bocskai István Gimnáziumba*** történelmet tanítani. Ezzel párhuzamosan óraadó lett a helyi ipari iskolában.

1959-ben megbízták a Kálvineum épületében működő ***Középiskolai Kollégium*** igazgatásával, mely feladatot tíz éven át, 1969-ig látott el.

1969 és 1990 között – nyugdíjazásáig – a ***122. számú Ipari Szakmunkásképző Intézet*** igazgatója volt.

Aktív közéleti életet élt.

1951-től tagja az MDP-nek, majd az MSZMP-nek. 1957-től a pedagógusok pártszervezetét irányította szülővárosában. 1964-től a Hazafias Népfront helyi titkára.

A kor követelményeivel lépést tartva állandóan képezte magát, vezetőképzőt, minisztériumi bentlakásos iskolákat végzett a munka mellett.

Kitüntették:

- Munka Érdemrenddel
- MSZBT Aranykoszorús jelvénnyel
- ’75-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója lett.

1954-ben nősült. Felesége könyvelő volt. Az édesapai mintát követve mindkét gyermeke a pedagóguspályát választotta, nagyobbik lánya óvodapedagógus, kisebbik lánya tanítónő lett.

Múlhatatlan érdemei vannak mint iskolateremtőnek.

Az 1969-ben új épületbe költöző ipari iskolai osztályok még szervezetileg a debreceni 109-es iskolához tartoztak, de már önálló nevelőtestülete volt Molnár János igazgatása alatt. 1972-től teljesen önállósodott az intézmény. Minden, ami az iskola életében fontos volt, az ő nevéhez köthető, tárgyi és személyi feltételekben egyaránt.

Az 1969-ben átadott 6 tantermes ipari iskola épületét – kitartó szervezőmunkája eredményeként – 1972-re új termekkel, tornateremmel, sportudvarral, könyvtárral, irodákkal bővítették,

gyarapodtak a szemléltetőeszközök, a berendezési tárgyak. A 400-500 fős iskola a böszörményi és környékbeli fiatalok szakmaszerzését biztosította 9-10 szakmában.
Energikusan, következetesen vezette az iskolát.
Harcolt a tanulók érdekében a lehető legjobb iskolai és gyakorlati körülmények kialakításáért, az elméleti és gyakorlati képzés összhangjának megteremtéséért. Irányítása alatt elismert, a város legnagyobb létszámú középiskolájává fejlődött az ipari tanulók oktatását végző intézmény. Segítette a tanórán kívüli iskolai élet lehetőségeit, a könyvtárat, az ifjúsági klubot, a sportéletet, s kirándulásokat és táborozásokat szerveztek.

Tanítványok körében

Szívügye volt a korábban szakmunkás-bizonyítványt szerzett, tehetséges emberek továbbtanulása, ezért érettségit adó felnőttképzést szervezett, ahol történelmet is tanított.
Rendszeresek voltak a tantestület színvonalas önképzését szolgáló szakmai és pedagógiai rendezvények.
A pedagógusok továbbtanulási szándékát mindenkor támogatta, sőt inspirálta őket szakmai, módszertani ismereteik bővítésére.
Különös gondot fordított az eredményes munka elismerésére.
Családias, gondoskodó légkörben éltek pedagógusok és diákok az ő igazgatása idején. Az évente hozott sok országos tanulmányi és szakmai eredmény igazolta a magas színvonalú pedagógiai és szakmai munkát. Igényes, lelkiismeretes és következetes volt, úgy érezte jól magát, ha munkája naprakész. Minden területen maximálisan helytállt. Őszinte, nyílt emberként élt, nagyfokú igazságérzettel.
Érdeklődött a történelmi témájú filmek iránt, szeretett országot járni, szerette a társaságot. Családi, illetve baráti körben elmesélt történetei, humoros mondásai ma is élnek. Tisztelte és nagyra becsülte az egyszerű, de dolgos kezű embereket.
Két évtizedes igazgatói tevékenykedés után kissé megfáradva vonult nyugdíjba 1990-ben. Kárpótlást talált szőlőskertjében, hobbijának élhetett néhány évig. A nyugdíjas éveit egyre bővülő családja körében töltötte, két unokája szeretetét csak rövid ideig élvezhette. 2002. december 11-én betegségekkel küzdve szervezete feladta, 72 éves korában ment el örökre.
Az általa elindított iskola neve ma már ***Veress Ferenc Szakképző Iskola***, formálódik, változik, de szilárd alapokon áll.

Egykori kollégája, BAGOSSI GÁBORNÉ
Hajdúböszörmény

„Túlzás nélkül állíthatom,
hogy alig van izgalmasabb,
több kihívást igénylő mesterség
a világon, mint a tanáré.”
(Muhi Csilla))

N

NÁBRÁDI ISTVÁN (Budapest, 1930. január 22. – Budapest, 2011. december 29.): tanító, középiskolai tanár, minisztériumi főelőadó, főiskolai igazgatóhelyettes.

Apja szíjgyártóként a honvédség alkalmazottja lett az I. világháború után, aki 18 éves korától majd’ négy évet az Isonzó melletti lövészárokban töltött, ahol 52 szuronyrohamban küzdött. Apját 1949-ben elbocsátották munkahelyéről minden jogosultság és a munkában eltöltött évek elismerése nélkül. Ezt követően az egyik általános iskola hivatalsegédje volt. Anyja 5 gyermek ellátása, nevelése mellett varrással segített anyagi alapot teremteni a gyerekek tanulásához. Főleg az ő érdeme, hogy mindegyikük élhetett a lehetőséggel, és értelmiségivé válhatott.

Öt elemi osztály elvégzése után – családja ekkor tudta vállalni továbbtanulását – beiratkozott a Debreceni Református Kollégium Polgári Iskolájába, ahol színjeles eredménye alapján tandíjmentes lehetett. Többször kapott pénzsegélyt és jutalomkönyveket.

Négy év után a Kollégium tanítóképző intézetében folytatta tanulását. Kiemelkedő tanuló volt. Jeles tanulmányi eredményeit tartva tagja volt a képző sportkörének (másodéves korától az atlétikai szakosztály elnöke), és részt vett a Kollégiumi Kórus munkájában. Több évig a „Loki” ifjúsági labdarúgó csapatának tagja volt.

A sportban (különösen labdarúgásban és atlétikában) kiemelkedő eredményei voltak. Kedves testnevelő tanára, Somorjai László szervezésében nyári balatoni táborozásokon, őszi hegyaljai kirándulásokon és téli sítáborokban ismerhette meg az ország számos vidékét, és azokat az embereket, akik anyagilag támogatták a kollégium tanulóit. Testnevelő tanára első felhívására több mint ötven társával részt vett 1948 februárjában a nagy tiszai árvíz szenvedő lakosainak segítésében. Tarpánál (Esze Tamás talpasainak földjén) egy hétig hordták a követ és a homokzsákokat a mentési munkálatokhoz.

Hasonló, egész életére kiható élményeket nyújtott az énekkari munka. Csenki Imre tanár vezetésével, sok-sok gyakorlás eredményeként színvonalas hangversenyeket adtak Debrecenben és az ország számos más településén Kabától és Földestől Szombathelyig. Énekeltek a Magyar Rádióban, a Zeneakadémia nagytermében, részt vettek Budapesten az 1949. évi

Világifjúsági Találkozón (VIT), ahol Kodály Zoltán *Székely fonójával* léptek fel az Operaház színpadán. A sokévi munka betetőzése volt a nyolcnapos svájci hangversenykörút. Négy városban, köztük Genfben, a Szent Pál katedrálisban énekeltek. A kálvinista világ központjának tekintett város világhírű templomában Kodály Zoltán *Jézus és a kufárok* című művét adták elő nagy sikerrel. A kórus teljes műsorát felvette a lausanne-i rádió.

A tanulás, a sport, a közös éneklés sok örömöt és egész életre kiható barátságot alakított ki osztálytársai között. A kollégium évszázados hagyományainak megfelelően segítették egymást a tanulásban. Az énekórákra való közös felkészülés, az iskolai feladatok együttes megoldása máig kihat baráti kapcsolataira.

Bede Lajos tanár úrnak köszönheti, hogy megkedvelte a matematikát, s a képző után főiskolai matematika-fizika szakra jelentkezett Egerbe. Felvétele azonban nem volt nehézség nélküli.
Főiskolai felvétele dr. Országh László (aki érettségi elnöke volt) közbenjárásának köszönhető, így csak október 31-én iratkozhatott be.
1949 és 1951 között nehéz, de nagyon szép két évet töltött el a főiskolán.
Rapcsák András professzor megbízása alapján másodéves korától matematikából és fizikából gyakorlatot vezetett. A professzora tanársegédnek szerette volna alkalmazni a matematika tanszéken, de a minisztérium ezt nem engedélyezte. Ennek oka egy rosszindulatú feljelentés, amely szerint apja csendőr volt. A korra jellemző, hogy őt meg sem kérdezték, igaz-e a feljelentő állítása.
Egerben is a sport és a főiskolai kórus adott neki sok maradandó élményt a kemény tanulás hétköznapjaiban.

Diplomaszerzés után első munkahelye ***Detk*** község ***általános iskolája***, ahol részben osztott csoportokban folyt a munka. Az 5-6. illetve 7-8. osztályok csoportjában számtant, mértant, fizikát, éneket, rajzot, testnevelést és alkotmánytant tanított. Mivel a tantermekben nem volt villany, a tanítványai által összehordott anyagból, az ő aktív részvételükkel mindhárom tanterembe áramot vezetett. Célja ezzel is a falusi gyerekek érdeklődésének felkeltése, közös munkára ösztönzése, az ambiciózusabbak szakkörökbe vonása és továbbtanulásra alkalmassá tétele volt.

Megkezdett iskolai munkája hamar megszakadt, mert 1952. február 16-i hatállyal az akkori Közoktatási Minisztériumba kapott meghívást, ahol bő 15 évig dolgozott. A minisztériumban kezdetben felvételi és elhelyezési ügyek előadója volt, később az egyetemi és főiskolai főosztály munkatársaként a tanárképző főiskolák felügyelete, a természettudományi tárgyak szakbizottságainak irányítása, a tantervek és tantárgyi programok szerkesztése, majd a bővülő hallgatói létszámhoz igazodó fejlesztések irányítása tartozott a feladatkörébe. Fő céljának a távlati feladatoknak és igényeknek is megfelelő méretű és felszereltségű intézményhálózat kialakítását, korszerű tantervek kidolgozását tekintette. Oktatásszervező elgondolása és tevékenysége a nyíregyházi tanárképző főiskola létesítésében, valamint az egri főiskola bővítésében testesült meg.

Munkája mellett matematika-ábrázoló geometria szakos középiskolai tanári képesítést szerzett, és több éven át tanított matematikát néhány órában a ***fővárosi Eötvös József Gimnáziumban***.
1967-ben kérte áthelyezését oktatási intézménybe, s ez év július 1-től nyugdíjazásáig a ***Budapesti Tanítóképző Főiskola*** dolgozója volt. A természettudományi, majd a matematika tanszék vezetőjeként és főigazgató-helyettesként vett részt a főiskola irányításában.
A minisztérium emellett működő oktatástechnikai, később a matematikai szakbizottságban (évekig ez utóbbi elnökeként) vett részt tantervi munkálatokban. Az új programokat a főiskola elsőként próbálta ki és vezette be, s a tapasztalatokat szakmai konferenciákon összegezte.
Részt vett a budapesti felsőfokú óvóképzés megszervezésében, közreműködött a Nemzetközi Pető Intézetben a konduktor-tanári képzés tanítói tanterveinek kimunkálásában.

Nyugdíjba vonulása után tíz évig óraadóként matematikát oktatott nappali tagozatos tanítójelölteknek.

Minisztériumi és oktató-nevelő munkája elismeréseként több kitüntetésben részesült:
- Miniszteri Dicséret (1963)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1959 és 1965)
- Munka Érdemrend bronz fokozata (1973)
- Munka Érdemrend ezüst fokozata (1982)
- Ifjúságért Érdemérem (1986)

- Felsőoktatásért (1992)
- Főiskoláért (1996)

Oktatásszervezési és pedagógiai cikkei a Budapesti Tanítóképző Főiskola évkönyveiben, valamint az Audió-Vizuális Közleményekben jelentek meg.

Felesége középiskolai tanári képesítéssel általános iskolában tanított, igazgatókét vonult nyugdíjba. Lányuk angol-orosz-történelem szakos középiskolai tanár, főleg nyelveket tanít. Fél évig volt ösztöndíjjal az USA-ban, rövidebb ideig Angliában. 2003-ban mestertanári fokozatot szerzett a manchesteri egyetemen.
Fiuk szintén pedagógus. Testnevelésből középiskolai, földrajzból általános iskolai tanári végzettséggel rendelkezik.
Nagy örömöt szerzett neki két unokájának boldogulása. Lányunokája iskolapszichológus, férjezett. Fiúunokája egy vállalkozás kereskedelmi és marketing ügyintézője.

Forrás:
- Az Eszterházy Károly Főiskola kiadásában megjelent *Ha hív a csengő szó…* 2003-ban megjelent kiadvány
- A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola 2009-ben *Számadás* címmel megjelent kiadvány
- Személyes emlékezések.

Osztálytársai,
KEREK LAJOS
Létavértes
UNGVÁRI JÁNOS
Debrecen

DR. NAGY ANDRÁS (Nyírbátor, 1904. február 9. – Nagykálló, 1992. december 22.): magyar-latin-orosz szakos középiskolai tanár, kollégiumi és gimnáziumi igazgató.

Egyszerű parasztcsaládban született, második gyerekként. Édesanyját, Nagy Euláliát 6 éves korában elvesztette. Félárvaként testvérével együtt hamar megismerte az élet nehézségeit. Édesapja évek múlva kötött új házasságot egy jóságos szívű asszonnyal, így sorsa jobbra fordult, ismét érezhette a családi élet melegét. Az új házasságból még két gyermek született.
A négygyermekes család sorsa nem volt könnyű, életük sok munkával telt. András hamar kitűnt éles eszével, így elemi iskolai tanítói javaslatára a családból egyedül ő továbbtanulhatott.
Gimnáziumi érettségi után felvételt nyert a debreceni Gróf Tisza István Tudományegyetem latin-magyar szakára. Tanulmányait kiváló eredménnyel végezte, bár életkörülményei nagyon nehezek voltak. Gyakran emlegette gyermekeinek: *„A villamos mellett gyalog jártam, mert pénzem erre nem volt.”*
Előfordult, hogy lesoványodva, sápadtan ment vizsgára. A professzor megkérdezte: „Kolléga, meg akar halni?" Az ironikus válasza ez volt: *„Nem, professzor úr! Először szeretnék levizsgázni.”* Már ekkor megmutatkozott hatalmas akaratereje, amely egész életében elkísérte. Nem csüggedt el. Módos emberek gyermekeit tanította, s ezért a fizetség mellett „sorkosztra" járt. Már akkor is legnagyobb értéknek tartotta a tudást. Következetesen, kitartóan és céltudatosan tanult. Elismerésként jó jegyei mellett jutalomként az egyetem Görögországba küldte.

Professzorai igen sokra értékelték szorgalmát, céltudatos, okos, olykor szellemes egyéniségét. Diplomadolgozatát Oláh Gábor életéről és költészetéről írta, amelyet bírálói alkalmasnak tartottak a doktori disszertációként való elfogadásra, így lett dr. Nagy András.

Egyetemi tanulmányainak befejezése után helyettes tanárként különböző településeken kapott állást. ***Hódmezővásárhelyen,*** majd ***Nyírbátorban*** a polgáriban volt óraadó.

1936-ban feleségül vette Bedő Jolán tanítónőt. Házasságukból négy gyermek született: 1937-ben Endre, aki fül-orr-gégész főorvos lett, ebben az évben kapja aranydiplomáját. 1940-ben Jolán leánya, aki örökölte édesapja nyelvérzékét, ezért is nagyon büszke volt rá. Középiskolás korában országos tanulmányi versenyen első díjat nyert, így felvételi nélkül kerülhetett az egyetemre: orosz-latin szakosként végzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, jelenleg 6 nyelven beszél, immár nyugdíjas. 1942-ben Klára leánya, aki édesanyja nyomdokán tanítóképző főiskolát végzett, de belgyógyász főorvos férje pályáját kísérve a laboraszszisztensi hivatást választotta. Végül 1945-ben Emília, aki sajnos, csak egy évet élt.

Dr. Nagy András Nyírbátorból ***Munkácsra,*** majd ***Beregszászra*** került, ahol gimnáziumi tanárként folytatta pályáját. 1945-ben hazakerültek Nyírbátorba, utána véglegesen ***Nagykállóban*** telepedtek le. A ***Budai Nagy Antal Gimnáziumban*** kapott tanári állást, de mivel a latin mellett oroszt is kellett tanítania, 48 évesen elvégezte az orosz szakot, ezt is kiváló eredménnyel.

Tehetséges és példátlan munkabírású ember lévén latint, magyart, oroszt és németet tanított. Rövidesen kollégiumi igazgató lett, majd megbízást kapott a gimnázium igazgatására. Szigorú, nagy tudású, következetes, céltudatos – a diákok körében olykor „rettegett" tanár volt, de mindig igazságosan osztályozott, ezért diákjai elfogadták értékrendjét. Sokszor hangoztatta: „*Non scholae, sed vitae discimus"* (Nem az iskolának, az életnek tanulunk.)

Tanítványai közül a jó tanulók magas ívű pályákat jártak be. Visszatérő „öreg diákok" találkozóikon elismeréssel emlegették emberségét, jóakaratát, páratlan humorát, még a szigorát is. Pályája során akadtak konfliktusok is. Olyan időszakra estek munkás évei, amikor könnyen lehetett „szemet szúrni" a hatalomnak, különösen, ha azt kiszolgáló munkatársai is akadtak. A kudarcokat hősiesen kivédte, helyét mindenkor, mindenben megállta, győztesen került ki ezekből a nehézségekből. Munkája során központi elismerést nem kapott. Ezt is a tőle megszokott derűvel fogadta. Mindennél többet jelentettek számára diákjai és gyermekei sikerei, elért eredményeik.

Életelve volt: „A munka a mozgás, s a mozgás az élet." Ez lehetett hosszú életének titka is.

A mindennapokban a szellemi munkát fizikai tevékenységgel egészítette ki, szorgalmasan művelte szőlőjét, amely gyakran volt közös munkavégzés, hangulatos találkozók helyszíne. A munka mellett mindig volt egy-egy okos gondolata, amellyel további ismeretszerzésre sarkallta gyermekeit, vendégeit.

62 éves korában komoly trauma érte: elvesztette hallását, amely maradandó lett. Ez nagyon megviselte. Búcsút mondott szeretett pedagóguspályájának, nyugdíjba vonult. Talán egyetlen vigasza volt, hogy Jolán lánya került a helyére. Megnövekedett szabad idejét is arra fordította, hogy tudását szakadatlanul bővítse. Nagyon sokat olvasott, s környezete ekkor közelről is megismerhette, hogy szigorúsága mögött mély érzelmek rejtőznek. Mélyen átélte olvasmányélményeit: nem szégyellte a könnyeit, ha a tartalom úgy kívánta, s hangosan nevetett a humoros részeknél.

Nyugdíjas éveiben többet tudott törődni családtagjaival, akiket okos szigorúsággal szeretett. Kiegyensúlyozottságát, boldogságát harmonikus házassága is biztosította. Unokáit örömmel fogadta, s igazi nagyapa módjára vette őket körül szeretetével, nem mulasztva el az „oktatást" sem.

1991-ben egyedül maradt, elvesztette hosszú élete társát, feleségét. A hiányt nem tudta feldolgozni. Ereje egyre fogyott, és 1992-ben követte szeretett párját, egy hideg téli napon elhunyt. Gyermekei így nyilatkoznak róla:

„Számunkra áldás volt, hogy szüleink ilyen magas kort éltek meg, s tanácsaikkal, példájukkal segítették életünket."

Egykori diákjai közül is szívesen idézik vissza alakját.

Dr. Batár István, szülész-nőgyógyász, egyetemi docens:

„A szaktárgyában maximálisan felkészült, az ismeretanyagot szemléletesen és könnyen felfogható módon átadó tanár típusa. Számonkérése igen szigorú, de reális, nem túlzó és elfogultságtól mentes volt."

Pethő Gábor, középiskolai tanár*:*
„Szigorú, következetes, tantárgyát jól tanító tanárként maradt meg emlékezetemben. Nem skatulyázta be tanítványait, nem volt nála kivételezés. Tanórán kívül is szívesen beszélgetett velünk. Kedvenc témája volt a gazdálkodás. Nem tagadta meg származását. Oktatói, nevelői tevékenységével igyekezett példát adni, utat mutatni. Nyugdíjas éveit a tevékeny gazdálkodással tette hasznossá, ebben lelte örömét. Többször vettem részt baráti társasággal szőlőjében a szüreten, ahol megszégyenítő frissességgel, latin idézetekkel »bombázott bennünket«. Jókat derült, hogy mi, a régi tanítványai már nem nagyon emlékszünk ezekre. Úgy gondolom, hogy ez az életmód is segítette a hosszú életkor megéléséhez."

Források: családtagok és tanítványok visszaemlékezései.

Lánya, DR. *TISZA JÓZSEFNÉ NAGY KLÁRA*
Debrecen

NAGY CSABA (Debrecen, 1943. június 30. – Mátraháza, 2003. december 18.): általános és középiskolai tanár, igazgató.

Pedagógus családban született. Édesanyja, Fóris Erzsébet tanítónő. Édesapja, Nagy Jenő a Debreceni Református Tanítóképzőben végzett, kántortanítóként, majd később biológia-földrajz szakos tanári diplomát szerzett Egerben. Piskoltligeten, Sámsonkertben és Ondódon tanítottak.
Egy öccse van, aki a MÁV-tól ment nyugdíjba.
Nagyszüleik is pedagógusok voltak.
„Gyermekkori éveim nagy része az iskolában telt el, hisz szüleim tanyán tanítottak, így az iskola épületében volt a lakásunk is. Mindezek közrejátszottak abban, hogy úgy döntöttem, én is pedagógus leszek" – írja önéletrajzában.
Általános iskolai tanulmányait a debreceni Sámsonkertben végezte, majd a Fazekas Mihály Gimnáziumban érettségizett 1961-ben. Ezt követően felvételizett a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-orosz szakára, de nem vették fel. Képesítés nélküli nevelőként kezdte pedagógusi tevékenységét a Hajdú-Bihar megyei ***Nyírmártonfalván*** 1961. szeptember 1-jén.
„Szerencsém volt, mert a kis falu lakói tisztelték a pedagógust, és első igazgatóm nyugodt, derűs, mégis határozott egyénisége is meghatározó volt számomra, és ma is példaképemnek tartom" – írta önéletrajzában.
Kartársaival és a gyermekekkel is jól megértették egymást. Hat tanéven keresztül tanított ebben az iskolában, közben 1966. október 15-én levelező tagozaton magyar-orosz szakos általános iskolai tanári diplomát szerzett az egri Tanárképző Főiskolán.

1964. augusztus 19-én megnősült. Felesége, Végvári Etelka gyógyszerkiadó szakasszisztens a debreceni Mátyás Király Patikában. 50 éve, folyamatosan ott dolgozik, kellő szakmai lelkiismeretességgel végzi munkáját, jelenleg nyugdíjasként is.
Házasságukból két gyermek született.
Ivetta (1966) magyar-történelem szakot végzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Időközben lakberendezői képesítést szerzett, jelenleg is ez a munkája. Két lány- és egy fiúgyermeke van.
Nándor (1972) vállalkozó, házas, egy fiúgyermeke van.

Első gyermekük megszületése után egy évvel, 1967-ben kérte az áthelyezését a jobban megközelíthető ***Balmazújvárosra.*** Ott 1967. augusztus 6-tól 1968. augusztus 15-ig tanított a ***Szigetkerti Általános Iskolában***. Igen jó pedagógusközösségbe került, ahol jól érezte magát. Ugyanakkor második gyerekük megszületése után szeretett volna végleg megszabadulni a kijárás terheitől,

és a ***debreceni Ady Endre Általános Iskolába*** pályázott, ahol az igazgató elfogadta a pályázatát. Úttörő csapatvezetői megbízatást kapott és szakját tanította 1968. augusztus 16-tól 1972. november 1-ig.

Eredményes gyermekmozgalmi tevékenységére felfigyeltek az irányító mozgalmi szervek, ennek alapján megbízták a debreceni Lőwy Sándor Úttörőház igazgatói feladatával, majd 1973. január 1-jétől a Debreceni Városi Úttörőelnökség megválasztotta elnökévé, mely tisztséget 1979. augusztus 15-ig töltötte be.

Városi úttörőelnöki munkáját *e sorok írója* mint Nagy Csaba *volt úttörőmozgalmi felettese* az alábbiak szerint értékeli:

„Nagy Csaba elkötelezett, nagy munkabírású, jó szervező, kiváló kapcsolatteremtő készséggel rendelkező vezetője volt Debrecen város úttörő mozgalmának. Működése alatt mindvégig tudatában volt annak, hogy a nagy megyei város úttörőmozgalmi tevékenysége, úttörőcsapatainak tartalmi és szervezeti munkája meghatározó megyei, sőt sok esetben országos viszonylatban is. A feladat súlyának megfelelően végezte felelősségteljes munkáját, melynek során mindvégig nagy gondot fordított a Debreceni Városi Úttörőelnökség irányító munkájának, kapcsolatrendszerének fejlesztésére, ezáltal az úttörőcsapatok társadalmi és gyermekszervezeti jellegének, szervezeti életének erősítésére, a hagyományos városi rendezvények (pl. Éneklő Ifjúság, Kórusverseny, Összevont Városi Kisdobos és Úttörőavatás stb.) színvonalának emelésére, újak létrehozására. Mindenkor tartalmasan működött közre a megyében rendezett országos rendezvények – pl. Őrsvezetők Országos Találkozója (1975), Bugac- Hortobágy Úttörő Vetélkedő (1974), Országos Kisdobos Tornász Verseny (1977), Országos Úttörőparlament (1979) előkészítő szakasza stb. – szervezésében.

Nagy Csaba Debrecen város és Hajdú-Bihar megye úttörő mozgalmának jelentős egyénisége, szolid, lelkiismeretes munkása volt, aki beírta nevét régiónk gyermekmozgalma legjobbjainak emlékkönyvébe."

„Végül a gyermekszeretet hozott vissza az iskolába is" – írja önéletrajzában. 1979. augusztus 15-én kérésére felmentették Debrecen város úttörőelnöki tisztségéből, és kinevezték 1979. augusztus 15-től a ***debreceni Füvészkerti Általános Iskola*** igazgatói posztjára. Jól felkészült, lelkiismeretesen dolgozó tantestület fogadta, mely arra inspirálta, hogy szakmai téren képezze magát. A Szegedi József Attila Tudományegyetemen pedagógia szakos előadói diplomát szerzett 1983. október 27-én. Az itt szerzett ismeretek birtokában nagyobb biztonsággal tudta segíteni kollégái munkáját, dönteni az egyre nehezedő körülmények között a pedagógiai és gazdasági kérdésekben és képviselni a testület, az iskola érdekeit az irányító és más szervek fórumain.

Önéletrajzában írja: „*Egyik legfontosabb feladatomnak a kiegyensúlyozott, nyugodt légkör megteremtését tartottam."*

A közös munka meg is hozta eredményét. Öt év múlva a város 35 általános iskolája közül negyedikként lehetőséget kaptak a II. idegen nyelv, az angol tagozatos nyelvoktatás bevezetésére. Ez egyben azt is jelentette, hogy a testület munkáját –„végre" – a város szakmai vezetése a legjobbak közé sorolta. E jó légkörben végzett színvonalas munka folytatása kérdésessé vált, amikor 1991 őszén a református egyház az iskola épületét visszaigényelte, és ott református elemi iskolát kívánt beindítani. 1993 őszén a város és az egyház vezetői kormányzati kárpótlást kértek, melynek biztosítása esetén 1994-ben önkormányzati iskola épül, és ezt követően 1995-ben az egyház átveheti a Füvészkert utcai iskola épületét. Sajnos, ez nem valósult meg, de az egyház közben felmenő rendszerrel megindította az épületben a református egyházi iskolát kétosztályos évfolyamokkal. Két év után sem született kormányzati döntés. Az igazgató ebben az áldatlan helyzetben nagy eredménynek tartotta, hogy sikerült különösebb konfliktusok nélkül egyben tartani a tantestületet és az egész iskolaközösséget, de úgy döntött, hogy ebben az iskolában nem pályázza meg ismételten az igazgatói beosztást.

Nagy Csaba, debreceni Füvészkert utcai iskolavezetői tevékenységéről az alábbiakat írja *dr. Taar László*, Debrecen Megyei Jogú Városi Tanács Művelődési Osztályának volt helyettes vezetője:

„Nagy Csaba a debreceni Füvészkerti Általános Iskolába történő kinevezésével Debrecen Város egyik legrangosabb alsó fokú intézménye irányítását vállalta fel. Ebben az iskolában akkor egy szakmailag, pedagógiailag igen rangos testület végezte a gyermekek oktatását, nevelését. Ezt a színvonalat kellett magas szinten továbbvinni a testület többségénél fiatalabb igazgatónak. Átérezve a feladat nagyságát, hatalmas energiával látott neki az iskola hagyományai, értékei megőrzéséhez, továbbfejlesztéséhez.

Oldott egyéniségével, barátságos és a munkatársaiban bízó magatartásával a megismerést szolgáló, körültekintő óralátogatásaival fokozatosan sikerült megvalósítani egy, a közösség véleményén nyugvó irányítási rendszert, és megteremteni egy jó hangulatú, egymást tisztelő, oldott tantestületi légkört, melynek eredményeként tovább emelkedett az ottani oktató-nevelő munka színvonala. A szűkös körülmények ellenére eredményes szakköri mozgalom indult el az iskolában. Szaktantermeket hoztak létre, nyáron élményszerű és tartalmas táborokat szerveztek. Mindezek hatására a Füvészkert utcai gyerekeket szívesen fogadták a város középiskolái."

Közben, 1984-ben elvált, majd 1986. augusztus 16-án újranősült. Második felesége, Seres Magdolna földrajz-biológia szakos általános iskolai tanár, pedagógia szakos előadó. Működési helyei: Püspökladány, Zója Általános Iskola; Debrecen: Fazekas és Vénkerti Általános Iskola, majd együtt tanítottak az atkári Általános Iskolában. Volt szaktanácsadó és a Heves Megyei Pedagógiai Intézet minőségfejlesztési és pedagógiai szakvezetője.

Nagy Csaba 1994-ben megpályázta a Heves megyei ***Atkár Általános Iskolájának*** igazgatói posztját, melyet elnyert és 1994. augusztus 1-jétől 2003. július 30-ig látott el eredményesen. Feleségével együtt nagy szakmai kihívásnak tekintették az ebben az iskolában végzett munkát. Mindketten nagy lelkesedéssel végezték tevékenységüket.

A kinevező szervekhez írt önéletrajzában írja:

„32 éves pedagógiai tapasztalatom, szakmai-pedagógiai ismereteim, vezetői gyakorlatom alapján biztos vagyok abban, hogy még 10 évig jelentősen hozzá tudok járulni iskolájuk fejlődéséhez, hasznosan tudom szolgálni a gyermekek, a tantestület és a falu érdekeit."

Hogyan sikerült ígéretét teljesíteni? Ékesen és hitelesen szól erről volt helyettesének, az atkári iskola jelenlegi igazgatójának, *Bartókné Lukács Irénnek* a véleménye:

„A tantestületet rövid időn belül jól együttműködő, színvonalas munkát végző munkatársi közösséggé fejlesztette. Hatására a testületet az új módszerek iránti nyitottság jellemezte és jellemzi mind a mai napig. Minden pedagógus bekapcsolódott a szakmai képzésekbe. Közülük többen egyetemi szakvizsgának megfelelő kiegészítő szakot szereztek.."

Ő maga és felesége is élen jártak a szakmai továbbképzésben. 1999. július 24-én vették át diplomájukat mindketten a Budapesti Műszaki Egyetem Természet- és Társadalomtudományi Kara Közoktatás vezetői szakán. Az igazgató elvégezte még a CED Rotterdam Pedagógiai Intézet Gazdasági és Társadalomtudományi Kara minőségfejlesztési kurzusát.

Bartókné Lukács Irén véleménye így folytatódik:

„Az intézmény működéséhez szükséges megbízatások rendszerét jól kiépítette (szakmai munkaközösségek, diákönkormányzat, sportolási lehetőségek stb.). Indítványozta a »Gyermekekért Alapítvány Atkár« létrehozását, melynek célja a tanulók tanórai és tanórán kívüli tevékenységének segítése, az idegen nyelv, az informatika és a tanulók sportolási lehetőségeinek támogatása. Kezdeményezésére az iskola felvette Petőfi Sándor nevét. Az intézmény fejlesztését pályázati lehetőségek kihasználásával segítette elő. Igazgatása idején minden évben volt sikeres pályázat."

A továbbiakban az igazgatónő három fő területen mutatja be Nagy Csaba szervezőkészségét.

a) személyiségfejlesztés (erkölcsi értékek közvetítése, állampolgárrá nevelés)
b) képességfejlesztés (újszerű pedagógiai program, helyi tantervek, minőségirányítási rendszer a Comenius-pályázat keretében)
c) kapcsolatteremtés más iskolákkal, versenyeztetés.

Ez utóbbi különös figyelmet érdemel, ezért idézzük újra az igazgatónőt:

- „Vezetése alatt hagyománnyá vált a tanulmányi versenyeken, vetélkedőkön való részvétel. Az atkári iskola rendszeresen szervezett természettudományi tárgyakból 3-8. évfolyamos tanulók számára vetélkedőt a megyében működő általános iskolák részvételével
- Szakmai kezdeményezései közé tartozott az iskola névadójához kapcsolódó rendezvények szervezése a meghívottak széles körének részvételével.
- A COMENIUS csoportos minőségfejlesztési rendszer bevezetésének segítése társintézményben, az iskola szakembereinek segítségével, melynek során az atkári iskola mint bázisintézmény működött.
- A környező iskolák közötti partner- kapcsolat kialakítása, évente közös rendezvény szervezése a gyermeknapon a fenntartók, a tanulók, a nevelők, a szülők részvételével.
- Kiváló kapcsolatot épített ki és ápolt a Heves Megyei Pedagógiai Intézettel.
- A társiskolákkal közös programokat szerveztek: pl: Adács, Vámosgyörk, Karácsond »Játék, Suli Határok Nélkül program.«

- Vámosgyörk, Gyöngyöshalász, Kisnána, közös kistérségi, számítástechnikai pályázat.
- Adács, Gyöngyöshalász, Mátraszentimre, Gyöngyössolymos, Visonta , COMENIUS.

Kollégái igazi vezetőegyéniségnek tekintették, mert felkészült volt a vezetésre, képes volt másokat is megérteni és másokkal emberi kapcsolatokat kialakítani. Igyekezett a pedagógusoknak a megfelelő munkafeltételeket megteremteni. Kollégái bizalommal fordultak hozzá, szakmai segítségért, tanácsért, egyéni problémáik orvoslásáért. Egyértelmű, világos célokat és feladatokat fogalmazott meg, de a módszertani szabadságot mindenkinek biztosította. A munka megítélésénél legfőbb szempontja az eredményesség volt. Diákjai szerették az általa tanított tárgyakat. Középiskolában megállták a helyüket. Tanítványai még középiskolás korukban is megkeresték. Legfontosabb partnereinek a szülőket tekintette. Fontos volt számára a folyamatos tájékoztatás és a kölcsönös bizalom. Bokros teendői közepette szakított időt az iskolán kívüli más civil szervezetek pl: sportegyesület, vadásztársaság, vöröskereszt segítésére is."

Összegezve: Nagy Csaba egy higgadt, meggondolt és céltudatos vezető volt, aki egész életében igyekezett maradéktalanul eleget tenni a vele szemben támasztott elvárásoknak. Ennek érdekében élete folyamán mindvégig magas szinten képezte magát kitűzött céljai hasonló szintű megvalósítása érdekében. Céljai elérésében segítette családi neveltetése, a kiváló kapcsolatteremtő és együttműködési készség, a joviális magatartás. Felfelé ívelő, szép és eredményes pályát hagyott maga mögött. 2003. július 1-jétől betegsége miatt nyugdíjba kényszerült. Pályájának csúcsa volt az atkári időszak, melynek könyörtelenül vetett véget súlyos betegsége és korai, fájdalmas halála.
Olyan ember volt, aki a munkájának élt, és magáénak vallotta kedves költője, József Attila sorait:

„…dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes."

Társasági ember volt, szeretett túrázni, beszélgetni. Szeretett és tudott vitatkozni. Sok esetben remek érvei voltak. A végsőkig kiállt munkatársaiért és annak a szervezetnek és intézménynek az érdekeiért, melynek vezetésére megválasztották, illetve kinevezték. Ugyanakkor szakított időt kedvteléseire, melyek közül kiemelkedett a természet és az emberek szeretete.

Családját, barátait és munkatársait is mélységesen megdöbbentette korai távozása. Legjobb barátja, *Kolozsi Sándor*, nyugállományú honvéd ezredes, aki mellette volt és halála után is sokat segített a válságos napokban. – fájdalommal mondta:
„Egy nagyszerű munkatársat, kiváló barátot veszítettem el halálával. Mindig tisztelettel fogom őrizni emlékét."

Kívánsága szerint szülővárosában, Debrecenben, a köztemetőben helyezték örök nyugalomra 2003. december 29-én.

Kitüntetései:
- Aranykoszorús KISZ Jelvény (1972)
- Kiváló Úttörővezető (1976)
- Úttörővezető Érdemérem (1979)
- A Magyar Néphadsereg Politikai Főcsoportfőnökének Dicsérete a Pedagógus Nap alkalmából (1982)
- Kiváló Munkáért (1984)
- Haza Szolgálatáért Érdemrend Arany Fokozat (1987)

Források:
- Nagy Csabának az atkári iskola igazgatói posztja megpályázása céljából írt önéletrajza
- Első felesége, Nagy Csabáné visszaemlékezései
- Második felesége, Nagyné Seres Magdolna visszaemlékezései

Volt munkatársa, KOVÁCS ANDRÁS
Debrecen

DR. NAGY GÉZA (Püspökladány, 1942. június 17. – Debrecen, 2006. október 28.): gépészmérnök, főiskolai tanár, dékán.

„A vezetés elsősorban példa."
(gróf Teleki Pál miniszterelnök)

Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte. A debreceni Mechwart András Gépipari Technikumban érettségizett 1960-ban. Visszaemlékezésében 1998-ban erről így írt:
„Néhány évvel ezelőtt kezembe került a napközis füzetem az 50-es évek elejéről, akkor voltam tízéves. Az első oldalon a következő mottót találtam: »Igyekszem, hogy gépészmérnök lehessek.« Valószínű, a gépek csodálatos világa már akkor megfogott. Szinte természetes volt, hogy az általános iskola elvégzése után a Mechwart András Gépipari Technikumba jelentkeztem."

1960-ban felvételt nyert a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára. 1965-ben vette át gépészmérnöki oklevelét a járműgépész szak hajógépész ágazatán. 1971-ben kitüntetéses szakmérnöki oklevelet szerzett anyagmozgató gépész szakon, 1979-ben műszaki doktori címet kapott, majd 2000-ben summa cum laude minősítéssel PhD tudományos fokozatot szerzett. Értekezését *Az anyagmozgató gépek fejlődéstörténete* címmel írta.

Az egyetem elvégzése után két évig a MAHART (Magyar Hajózási Rt.) tervezőmérnökként alkalmazta, majd 1967-ben a ***Debreceni Felsőfokú Építőgépészeti Technikumba*** került, és annak jogutódaiban dolgozott elhunytáig.
Szakmai pályája egyenletesen ívelt felfelé, amit szorgalma, céltudatos egyénisége tett lehetővé. Amikor 1967-ben a Debreceni Egyetem Műszaki Karának jogelődjéhez került, elhatározta, hogy az anyagmozgatás és gépei szakterület hiányos magyar nyelvű szakirodalmát kiegészíti és bővíti könyveivel, szakcikkeivel. Ezt halála napjáig végezte.
Beosztásai, vezetői megbízatásai a Debreceni Egyetemen és jogelődein:
- adjunktus (1967-1975)
- docens (1975-2001)
- főiskolai tanár (2001-2006)
- tanszékvezető az Általános Géptan Tanszéken (1982-1990)
- intézetigazgató-helyettes a Gépészeti Intézetben (1982-1992)
- ügyvezető igazgató az Ybl Miklós Műszaki Főiskola Debreceni Területi Egységében (1992-1995)
- oktatási főigazgató-helyettes (1995-1998)
- intézetigazgató-helyettes a Gépészeti Intézetben (2001-2003)
- oktatási főigazgató-helyettes (2003-2005)
- mb. főigazgató, ill. mb. dékán a Debreceni Egyetem Műszaki Főiskolai Karán (2005-2006)

Dr. Nagy Géza négy évtizedes tudományos és publicisztikai tevékenységének eredményét 7 szakkönyv, 3 középiskolai tankönyv, 4 tudományos dolgozat, 21 főiskolai és tanfolyami jegyzet, 35 szakcikk, 24 ismeretterjesztő cikk, 20 hazai és nemzetközi konferenciákon, nyomtatásban megjelent előadás fémjelzi.
Alkotó mérnöki tevékenységét több mint 100 tervezői, szakértői és fejlesztő munka jellemzi. Munkabírása legendává lett. Mindenütt ott volt, ahol úgy érezte, hogy a mérnökképzést, a műszakiak megbecsülését kell szolgálni. Tudását kiváló előadóként kamatoztatta nemcsak a főiskolai mérnökképzésben, hanem a Budapesti Műszaki Egyetem Mérnöktovábbképző Intézetében is. Szerette azt, amit csinált. Mérnöki hitvallását a *„Mérnök és etikája"* című monográfiájában foglalta össze. Szerinte jó mérnök csak megfelelő szakmai tudással, széles körű műveltséggel és szilárd erkölccsel lehet valaki.

Egyik eszményképe Széchenyi volt. Tőle tanulta, hogy az értelmiségi ember legfőbb feladata a közösséget szolgálni. Az oktatás elsődleges volt számára, szerette és megbecsülte hallgatóit. Több mint fél tucat tárgy tematikáját állította

össze, bővítette és fejlesztette. Ezekhez jegyzeteket írt. Főigazgatóként, dékánként sem hanyagolta el tárgyait, azokat lelkesen és lelkiismeretesen oktatta. Hivatástudattal, mély erkölcsi meggyőződéssel tanította, nevelte tanítványok ezreit. Tanítványai nemcsak tisztelték, hanem őszintén szerették is, sőt rajongtak érte. Embersége abban is megmutatkozott, hogy sokszor saját pénzével segítette ki a nehéz sorsú hallgatókat. Előadásain már megjelenése is tekintélyt parancsolt, de kedves mosolyával rögtön eloszlatta a félelmet, és a hallgatóság az első mondat elhangzása után megérezte, hogy egy rendkívüli emberrel találkozik, és csoda történik. A száraznak tűnő műszaki tárgyakat élvezetesen adta elő, mintha mesélne. Igaz mesét is mondott, mert széles körű műveltsége lehetővé tette, hogy előadásaiban a szakma múltját is bemutassa.

Szakirodalmi tevékenysége közül legjelentősebb *„Az anyagmozgatógépek fejlődéstörténete”* című monográfiája, melyet több mint húsz évig írt. Ennek jelentőségét *egyik opponense* így jellemezte: „…minden szava aranyat ér…” A másik jelentős alkotása az ő összeállításában megjelent *Négynyelvű műszaki szótár gépészmérnökök részére*. Ez 28500 szakmai kifejezést tartalmaz. Ehhez is évekig gyűjtötte az anyagot, és szombatonként órákat töltött el a Budapesti Műszaki Egyetem és a Miskolci Egyetem könyvtáraiban.

Szívesen foglalkozott szakmája múltjával. A technikatörténet egyik fő kutatási területe volt. Eredményeit a fent említett monográfián kívül szakcikkekben foglalta össze: *A sin története, A betonszivattyú története, A kötél története, Az ipari robotok fejlődéstörténete, A kerék fejlődéstörténete, A lánc fejlődéstörténete, A csavar fejlődéstörténete, A gumiabroncs fejlődéstörténete, A fogaskerék fejlődéstörténete, A felvonó fejlődéstörténete, A sodronykötélpálya fejlődéstörténete.*

Nemcsak kutatta a múltat, hanem tett is azért, hogy a technikatörténet nagy alakjainak méltó emléket állítsunk. Kezdeményezte, hogy Debrecenben az István Gőzmalom helyén emlékoszlopot állítsanak fel Pekár Imre gépészmérnök emlékére.

A Hajdú-Bihar megyei Mérnöki Kamara az ő javaslatára alapította a Pekár Imre-díjat.

Szívesen dolgozott a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségében és a Gépipari Tudományos Egyesületben. Felsorolni szinte lehetetlen azon funkciókat, melyeket betöltött. Volt szakosztályi titkár, különböző bizottságok elnöke és 1994-től haláláig a GTE Hajdú-Bihar Megyei Szervezet elnöke, előtte társelnöke. 1990-től a megyei MTESZ Szövetségi Tanács tagja, majd társelnöke. Dolgozott a Mérnöki Kamarában, a MTA Központi Logisztikai Albizottságában, a Magyar Akkreditációs Bizottság Albizottságában és a Debreceni Akadémiai Bizottság Gépipari Munkabizottságában is 1991-1999 között elnökként, majd titkárként.

Tudományos kutató, oktató, közéleti és vezetői munkája elismeréseként kitüntetésekben részesült:

- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1972)
- Építésügy Kiváló Dolgozója (1977)
- Gépipari Tudományos Egyesület Egyesületi Érem (1981)
- Hatvani István Megyei MTESZ-díj (1983)
- Anyagmozgatás és csomagolás fejlesztéséért MTESZ érem (1988)
- Kiváló Munkáért (1988)
- Pattantyús Ábrahám Géza GTE Egyesületi Nagydíj (1997)
- Magyar Köztársaság Érdemrend kiskeresztje (1998)
- SIMP lengyel mérnökegylet egyesületi érem (1999)
- Pekár Imre Alkotó Mérnöki Életműdíj, Hajdú-Bihar Megyei Mérnökkamara (2003)

Írói vénája nemcsak a szakmában mutatkozott meg. Középiskolás kora óta gyűjtötte az idézeteket, mondásokat. Ezekből életében hármat jelentetett meg, negyedik kötetét halála után egyik tanítványa rendezte sajtó alá.

Legendás szerénysége a közvetlen kapcsolatokban is megnyilvánult, barátságosan és természetesen viszonyult mindenkihez. Felelősségtudat jellemezte minden esetben, a legapróbb ügytől az emberi sorsokat meghatározó döntésekig. Minden emberben a jót kereste. Soha nem volt hivatalos fogadóórája, ajtaja mindig nyitva állt a hallgatók és munkatársak előtt. Nem szerette a szócséplést. Mondanivalóját előtte mindig leírta, kerülte a burkolt célzásokat. Tárgyalásokon, vezetői értekezleten soha nem emelte fel a hangját, inkább belülről őrlődött.

Mindig emlékezett rá, honnan jött, kik közül, hálás volt egykori tanárainak, volt iskolájának – a Gépiparinak és a Műegyetemnek, amiért közösségi tudatának, emberi tartásának kialakításában segítették. Baráti körben szívesen mesélt gyermekkoráról, szeretett tanárairól és nagyra becsült professzorairól.

Visszaemlékezésében írja: *„Nézem a tablón tanáraimat. Kedves emlékkel gondolok vissza valamennyire, leginkább Böszörményi László tanár úrra. … Vele kapcsolatban is van egy életre szóló emlékem. Az óráján már nagyon álmos voltam, és lehajtottam a fejem a padra. A szomszédom lökdösni kezdett. Én meg Böszörményi tanár úr hangját hallottam, mielőtt elaludtam volna: „Hadd aludni, biztosan fáradt, hiszen bejáró." Ehhez hozzátartozik, hogy négy éven keresztül Püspökladányból bejáró voltam. Abban az időben 5.14 órakor indult a vonat, így minden nap (akkor még szombaton is volt tanítás) negyed ötkor kellett felkelnem. Télen még sötét volt, amikor az iskolába megérkeztem. Később, amikor tanárként dolgoztam, egy átrajzolt éjszaka után az én előadásomon is elaludt egy hallgatónő. Én sem engedtem felkelteni."*

1968-ban kötött házasságot Kassai Irén matematika-fizika szakos általános iskolai tanárnővel. Házasságuk harmonikus, kiegyensúlyozott volt. Gyermekük nem született. Keresztgyerekeinek pályáját atyai szeretettel segítette.

Halálának egyéves évfordulóján a Debreceni Egyetem Műszaki Karának Tanácsa előadótermet nevezett el róla.

Sokszor és sokat volt hallgatóival, szakmai tanulmányi kirándulások szervezésében élen járt. Ezeken szakmai vezetőként maga is részt vett. Végzett hallgatók találkozóit kíváncsian várta, vajon kiből mi lett? Tanítványai végzés után is megkeresték és kikérték szakmai tanácsait, melyeket ő örömmel, önzetlenül adott.

Szeretett a fiatalok között lenni, ahol csak lehetett, jó tanácsokkal lelkesítette őket.

Legutolsó nyilvános szereplésén – a DE MK – gólyabálján e szavakkal lelkesítette hallgatóit: *„Becsüljük meg a ma és a holnap örömeit. Higgyük valamennyien, hogy a jövő tőlünk is függ, és dolgozzunk érte erőnk szerint."*

Válogatás Nagy Géza tudományos munkáiból (időrendi sorrendben):

- Emelőgépek. Felsőfokú technikumi és főiskolai jegyzet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1976, 1979
- Anyagmozgatógépek, II. Főiskolai jegyzet, Tankönyvkiadó, Budapest, 1976, 1980
- Daruk teherfelvevő szerkezetei. Építésügyi Tájékoztatási Központ, Budapest, 1986
- Építőgépek, I. Anyagmozgatógépek. Tankönyvkiadó, Budapest, 1987
- A beton szivattyús szállítása. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1987
- Emelőgépek és szerkesztésük. Technikumi tankönyv, Műszaki Könyvkiadó Budapest, 1989
- Daruk biztonsági berendezései. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1989
- Mérnök és etikája. Universitas Alapítvány – KIKO Nyomdagrafikai Stúdió, Debrecen, 1997
- Négynyelvű műszaki szótár gépészmérnökök részére, Magánkiadás, dr. Nagy Géza – dr. Lőrincz Béla, Debrecen, 2000
- 600 idézet a barátságról. Alkotás 2000 Könyvkiadó és Mérnöki Szolgáltató Bt., Debrecen, 2002
- Anyagmozgatógépek fejlődéstörténete. Alkotás 2000 Könyvkiadó és Mérnöki Szolgáltató Bt, Debrecen, 2002
- A szeretet idézetkincse. Alkotás 2000 Könyvkiadó és Mérnöki Szolgáltató Bt, Debrecen, 2002

Posztumusz kiadások:

- A tudás, az oktatás és a nevelés idézetkincse. DELA Könyvkiadó Kft. Debrecen, 2007
- Általános Géptan, Debreceni Egyetem AMTC Műszaki Kar dékánja, Debrecen, 2007

Források:

- Nagy Géza: Emlékezés iskolámra, 90 éves a debreceni Mechwart András Gépipari és Informatikai Középiskola, Jubileumi Emlékkönyv, 1908-1998, Debrecen, 1998. p. 36-39.

- Nagy Géza: Főiskolai tanári pályázat, Debrecen, 2000. 40.
- Lőrincz Béla: Dr. Nagy Géza 1942-2006. Egyetemi Élet, 2006. november, 6.
- Személyes emlékek

Tanszéki kollégája, barátja, DR. *LŐRINCZ BÉLA*
Debrecen

K. NAGY JÓZSEF (Balmazújváros, 1925. október 22. – Debrecen, 2004. május 19.): tanító, tanár, általános iskolai igazgató.

Apja, K. Nagy János napszámos, anyja, Csobán Erzsébet „segítő társa a nincstelenségben".
Ő a 10. gyerek volt a családban, de csak négyen érték meg a felnőttkort. Az ilyen mértékű gyerekhalandóság nem volt ritkaság Újvároson. Testvérei jóval idősebbek voltak nála, hiszen ők a sor legelején születtek, ő meg a „vakarék" volt.
Jófejű gyereknek tartották, ezért az ő sorsa elkanyarodott a szülők és a testvérek sorsától. Belőle a „nemzet napszámosa" lett.
Elemi iskolába Balmazújvároson járt. 5. osztályos tanítója, Varga Antal unszolására beíratták a helybeli polgári iskolába. Testvérei is azon a véleményen voltak, hogy ne legyen ez a vézna, de amúgy egészséges gyerek is napszámos.
Így került kitűnő elemi iskolai bizonyítvánnyal a Debreceni utcai polgári iskolába, ahol 4 évet töltött az 1940/41-es tanévig.
A polgári iskola befejezése után Debrecenbe került. Erről így ír önéletrajzában:

„Benke Gyula igazgató rábeszélésére anyám nagy nehezen hozzájárult, hogy Debrecenben tanuljak tovább valamelyik középiskolában. Anyámnak arra az ellenvetésére, hogy nincs nekünk pénzünk a drága debreceni iskolákra, Gyula bácsi így replikázott: Majd keresünk valami olcsó iskolát!"
Így lett 1941 őszén a Református Kollégium Tanítóképző Intézetének a tanulója. Mint napszámos család gyermeke, igen hamar megkóstolta az „értékteremtő munkát". Nyaranta dolgozott, hogy megkeresse a „tandíjra valót". Apja szavai *(„Fiam, ha elvállalsz valamit, annak tegyél eleget tisztességgel.")* végigkísérték egész életén, sőt, nekünk, gyerekeinek is továbbadta.
Már 10 éves korában napszámos volt a grófi uradalomban. Dolgozott 12 évesen kovácsműhelyben, később a községházán, ahol gazdalajstromot írt, volt cséplőmunkás, a Hangya Szövetkezetnél zsákraktáros, majd 1944-ben vasúti munkás.
1944. június 15-től szeptember 19-ig hadimunkás volt Priszlopon (Máramaros megye), majd a Községi Elöljáróságnál kisegítő munkaerő, írnok volt.
A háború miatt a tanítóképző 5. évét magánvizsgával fejezte be 1947-ben, ekkor kapta meg a tanítói oklevelet.

1948 decemberéig ***Nagyháton*** tanítóskodott, utána a ***balmazújvárosi Központi Fiúiskolában*** előbb tanító, majd igazgatóhelyettes lett, később igazgató a ***balmazújvárosi Leányiskolában***.
Közben orosz nyelvi szaktanítói képesítést szerzett Győrben.
1951 augusztusában családjával Pestre költözött. A Magyar Írók Szövetségénél alkalmazták lektorként, de rövidesen visszatért ***Balmazújvárosra***, ahol igazgatóként dolgozott tovább 1957. január 31-ig a ***Központi Iskolában***. (Szinte a semmiből kellett itt iskolát teremteni: kevés volt a szakképzett tanító, iskolai bútorok sem voltak. Ekkor sem riadva vissza a fizikai munkától, a községháza kiselejtezett bútoraiból asztalokat, hokedliket fabrikált, majd böszörményi igazgatóként az egyik télen bejárt hajnalonként az iskolába begyújtani a cserépkályhákba, hogy meleg legyen, mire jönnek a gyerekek.)
1957 februárjában családjával együtt átköltözött ***Hajdúböszörménybe***, ahol 1961-ig a ***Rákóczi***

utcai iskolában dolgozott magyar szakos tanárként. 1962-től '64-ig népművelési felügyelő volt, majd 1968-ig igazgatóhelyettesként dolgozott előbbi iskolájában, nyugdíjazásáig, 1985-ig, igazgató a ***2. sz. Általános Iskolában***.
Tanári okleveleit munka közben szerezte: az általános iskolait az egri Pedagógiai Főiskolán 1956 júliusában, a középiskolai tanári oklevelet a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 1967-ben.
Elvégzett egy színjátszó-rendezői tanfolyamot, az itt szerzett tudást színjátszó körökben kamatoztatta. Többek között bemutatták Darvas József *Kormos ég* című drámáját.
Széles látókörű, minden iránt érdeklődő, minden újra fogékony, szakmailag felkészült, a törvényeket ismerő, azokat alkalmazni tudó, vezetésre termett egyéniség volt. Kereste az új módszereket. Ezek kipróbálására biztatta a nevelőket is. Biztosított hozzá minden szükséges eszközt.
Így kezdte iskolánk fejleszteni a matematikatanítást, vagy ezért vezette be a nyelvi-irodalmi kommunikációs Zsolnai-módszert, ezért újítottak az iskola-előkészítő foglalkozások anyagán és rendszerén; bevezette az iskolaotthonos oktatást, a differenciált tanítást, a diákotthon mostoha körülményei között sikeresen irányította a tanyasi tanulók felzárkóztatását stb. Ezeket mind nagy lelkesedéssel, hozzáértéssel, felelősséggel végezte.
Hosszú évekig tanított a ***Dolgozók iskolájában***, évekig volt az igazgatói munkaközösség vezetője.
Hatalmas munkabírással rendelkezett, fáradtságot nem ismert. Mélységes humanitás, tisztesség és emberség jellemezte.

40 éves működése alatt több, kisebb-nagyobb kitüntetést kapott. A jelentősebbek:
Mozgalmi**:**

- Aranykoszorús békejelvény (1963, 1965)
- Érdemes Társadalmi Munkás (1977)
- Érdemes Szakszervezeti Munkáért
- A Pedagógus Szakszervezet Megalakulásának 50. Évfordulója
- Kiváló Társadalmi Munkáért

Szakmai:

- Miniszteri Dicséret (1950, 1952)
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1976)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1985)
- Maróthi-díj (1985)

Irodalmi tevékenysége is említésre méltó.
Egykötetes író. Ez a kötet 1951-ben jelent meg a Szépirodalmi Kiadónál *Nehéz esztendő* címen, amelyben az 1941. évi vasúti és priszlopi élményeit írta le.
Később idejét, energiáját a pedagógusi munka kötötte le, így már nem jutott idő az újabb regény befejezésére, aztán végképp le is mondott a regényírásról.
E regényen kívül írásai jelentek meg a Hajdú-Bihari Naplóban, a Hajdúböszörményi Hírlapban, valamint az Építünk, az Alföld és a Munkánkról című folyóiratokban.

Munkatársai, a Bocskai Általános Iskola tanárai a *Szabadhajdú* hasábjain a következőt írták róla: „Olvasottsága, tájékozottsága legendás volt. Ha megjelent egy új könyv, hamarosan a kezébe került. Ő maga is írt. Erről keveset beszélt, mert szerénysége megmaradt élete végéig. Hitte és vallotta: *»A tisztelet többet ér a hírnévnél, a megbecsülés a tekintélynél, a becsület pedig a dicsőségnél«*.
A diákok oktatásában, nevelésében a kölcsönös megbecsülés elvét vallotta. Mindenkitől az általa teljesíthetőt követelte. A tanítványok nevelése, tanítása mellett a kollégák nevelésére is gondot fordított. Nem szavakkal, hanem igazi pedagógusként: emberi helytállásával, példamutatásával, néha egy-egy mozdulatával. Mindig mellettük állt, ha védelemre szorultak, de keményen ostorozott, ha úgy látta jónak. Tudott haragudni, tudott jót nevetni és tudott felejteni. Igazi emberi nagysága a szürke hétköznapi munkában világlott ki. Bízott munkatársaiban, akár diákjaiban. Hitt tehetségükben, kreativitásukban, engedte őket kibontakozni. Ha jó tanácsra, segítségre volt szükség, készségesen megosztotta gazdag életútja során felhalmozott tapasztalatait, megszerzett tudását. Számolatlanul osztogatta lelkének kincseit, miközben az élet nehézségeit felemelt fejjel viselte. Róla valóban elmondhatjuk: »az igaz ember eltávozik, de fénye megmarad«. Az általa gyújtott fény ott világít sok száz tanítványa szívében, tovább él munkatársai lelkében."

Nyugdíjas korában nagyon sokáig nehezen viselte el a szeptember 1-jéket: kezdődik a tanítás, és ő nem lehet ott.
Jólesett neki, ha régi tanítványai ráköszöntek. Ha az arcukról nem is ismerte fel őket, a nevükre emlékezett, sőt, sokszor még arra is, hogy hol, melyik padban ültek.

Szívesen dolgozott a kertben, a szőlőben, amire nyugdíjasként már több ideje lett volna, de a levegő egyre kevesebb lett.
Nagyon szeretett kirándulni. Fiatal korában szívesen túrázott, mászott hegyet, idős korában pedig ahova autóval el lehetett menni, oda szívesen elment.
„Mindegy, hova visz az út. Szépet, megnyugtatót, érdekeset mindenütt talál az ember, csak az úton végig kell menni.” Ő végigment rajta. 2004. május 19-én ért a végére.

Források:

- K. Nagy József önéletrajza
- *Százévesek lettünk* – a Bocskai István Általános Iskola és Városi Sportiskola kiadványa, 2010
- *Szabadhajdú* folyóirat – 2004. június 17.

Lánya, UDVARFALVI ISTVÁNNÉ K. NAGY ILONA
Hajdúböszörmény

NAGY SÁNDORNÉ László Katalin (Nagybánya [ma Románia], 1911. július 11. – Budapest, 2007. január 30.): református lelkész, tanító, tanár.

Édesapja, László János földrajz-történelem szakos gimnáziumi tanár, paptanár és református lelkész, a szatmárnémeti református Tanítóképző igazgatója, édesanyja, Szűcs Erzsébet tanítónő volt.
Édesanyám második leányként érkezett a családba. Nővére varrónő lett, húga gyógyszerészi diplomát szerzett.

Kicsi gyermekkorát szeretett városában, a festők által is olyannyira kedvelt Nagybányán töltötte a család. Már korán magába szívta édesapjától a tanulás örömét és a tudásvágyat, édesanyjától pedig a tanítás szeretetét.
A becstelen trianoni békeszerződés után a magyar nemzetiségű értelmiség nehéz helyzetbe került, így a család Magyarországra, Kisújszállásra költözött, az édesapja ott kapott tanári állást a református reálgimnáziumban. Ebben a gimnáziumban tanult Móricz Zsigmond is, később róla nevezték el az iskolát.
Édesanyám elemi és gimnáziumi tanulmányait Kisújszálláson végezte, a református reálgimnáziumban. 1935-ben tette le érettségi vizsgáját kiváló eredménnyel.

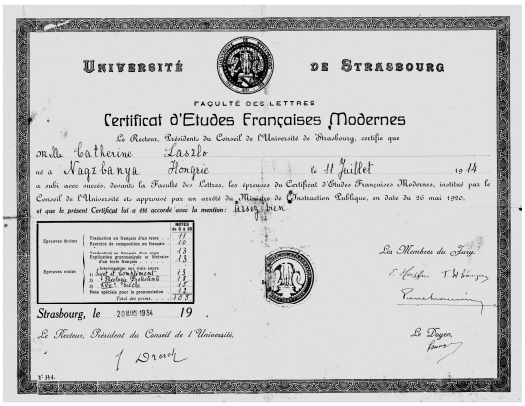

UNIVERSITÉ DE STRASBOURG
FACULTÉ DES LETTRES
Certificat d'Etudes Françaises Modernes
Le Recteur, Président du Conseil de l'Université de Strasbourg, certifie que
Mlle Catherine Laszlo
né à Nagzbanya Hongrie le 11 Juillet 1914
a subi avec succès, devant la Faculté des Lettres, les épreuves du Certificat d'Etudes Françaises Modernes, institué par le Conseil de l'Université et approuvé par un arrêté du Ministre de l'Instruction Publique, en date du 26 mai 1920,
et que le présent Certificat lui a été accordé avec la mention: Assez bien.

		NOTES de 0 à 20
Epreuves écrites	Traduction en français d'un texte	11
	Exercice de composition en français	10
Epreuves orales	Traduction en français d'un texte	13
	Explication grammaticale et littéraire d'un texte français	13
	Interrogation sur quelques pages	13
	1) Sujet de conversation	13
	2) Lecture Prétexte	12
	3) Lecture Poésie	12
	Note spéciale pour la prononciation	12
	Total des points	105

Les Membres du Jury.
E. Herzfeld T. Hebbinger
Strasbourg, le 20 MAI 1934 19
Le Recteur, Président du Conseil de l'Université,
J. Drosch
Le Doyen,
V. 34.

Érettségi után a strasbourgi egyetem teológiai karának lett ösztöndíjas hallgatója, és beiratkozott a bölcsészkar francia nyelvmesteri kurzusára is. Ez utóbbi karon 1937-ben megszerezte a nyelvmesteri diplomáját, de a családja utáni vágyakozás hazaszólította.

Bizonyítvány
52/1938. sz.
az első lelkészképesítő vizsgálatról.
A magyarországi református tiszántúli egyházkerületének lelkészképesítő bizottsága nevében bizonyítjuk, hogy
Tisztelettes László Katalin Mária atyánkfiát,
aki az 1914. évben Szatmár megyi Nagybánya ~~[illegible]~~ születtett s theologiai akadémiai tanulmányait a strasbourgi theol. fakultáson és a debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem református hittudományi karán és a tiszántúli református egyházkerület lelkészképesítő bizottsága az 1937. évben szabályszerűen elvégezte, egyházkerületünk lelkészképesítő szabályzata értelmében
első lelkészképesítő vizsgálatra
bocsátottuk s irásbeli és szóbeli vizsgálata alapján jól képesítettnek, és segédlelkészi szolgálatra alkalmazhatónak nyilvánítottuk.
Kelt Debrecenben, 1938. év februá 9 napján.
[illegible]
a tiszántúli egyházkerület lelkészképesítő bizottságának jegyzője
[illegible]
a tiszántúli egyházkerület lelkészképesítő bizottságának elnöke
Tisza István Tudományegyetem Debrecen 1938—1940.

A következő évben a debreceni Tisza István Tudományegyetem református hittudományi ka-

rán folytatta tanulmányait, s szerzett segédlelkészi oklevelet 1938-ban.

A ***debreceni Dóczi Leánynevelő Intézet*** internátusában dolgozott felügyelő tanárként 1940 végéig.

Ekkor férjhez ment édesapámhoz, Nagy Sándorhoz. Édesapám református lelkészi oklevéllel rendelkezett, de a partiumi Apában földbirtoka volt, ott tevékenykedett.

Már két gyermeke, a bátyám és én megvoltunk, amikor a harmadik gyermeket várva, stráfszekérrel menekült a család Apából. Mátészalkán telepedtek le, hogy közel legyenek az édes hazaföldhöz, a drága Erdélyhez, hogy ha vissza lehet menni, a három gyerekkel könnyebben tudjanak mozdulni.

Ez nem következett be, viszont jöttek a nehéz évek. Édesapám nem kapott állást, segédmunkásként próbálta családját eltartani, de Apa közel volt, jöttek a „hírek", s mindig elvesztette munkáját. Végül a 60-as években kapott egy normális állást, az Állatforgalmi Vállalat kirendeltség-vezetője lett nyugdíjazásáig. 1977. március 2-én hunyta le a szemét örökre.

Keservesen taníttatták három gyermeküket. A bátyám, Sándor gépésztechnikus, az öcsém, Miklós a linzi Bruchnerorchester első hegedűse, én könyvtáros lettem.

Édesanyám 1947-ben különbözeti vizsgát tett a Kálvineum nyíregyházi református népiskolai tanítóképzőjén, s megszerezte tanítónői oklevelét. 1949-től először ***Kocsordon***, majd ***Mátészalkán a Zalka Máté általános iskolában*** tanított, s mivel a francia nyelv oktatása ekkor nem létező álom volt, minden évben egész nyáron orosz nyelvű tanfolyamon vett részt, a három kicsi gyermeket nyaranta az édesanyja gondozta. 1951-ben orosz nyelvből általános iskolai tanári diplomát szerzett. Tovább hajtotta a tanulásvágy, 1955-ben beiratkozott a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem bölcsészkarára, 1960-ban francia nyelvből gimnáziumi tanári oklevelet is szerzett. A ***mátészalkai Esze Tamás Gimnáziumban*** tanított 1959-től orosz és francia nyelvet.

1973-ban miniszteri kitüntetést kapott.

1974-ben ment nyugdíjba, de a tanítást nem fejezte be, 86 éves koráig adott franciaórákat.

4 unokája, négy dédunokája született, nagyon sajnálta, hogy a gyerekek nem voltak a közelében, mivel mind a négy unokája és dédunokája Németországban él. Nagy boldogság töltötte el, hogy unokái közül kettő a zenét választotta hivatásul, sőt a legkisebb dédunokája is már koncerteken zongorázik.

Oláhné Borzován Edit, magyar-orosz-francia szakos tanár, egykori tanítvány így emlékezik:

„Képes Gézának a következő néhány sorból álló csodálatos verse jutott eszembe, amikor egykori tanáromra, Nagy Sándorné Katika nénire emlékezem: *»Gyümölcs, örülhetsz: / széthullt mag, újra sarjadsz – / virág leszel.«*

Igaz, a költő ezt a verset saját emlékére, emlékezetére írta, de ki ne érezné bele a tanári létet, a tanári hivatást? Az áldozatosan munkálkodó pedagógusnak ez jelentheti azt a felemelő érzést, amelyet pályája végén – visszatekintve az eltelt évekre – érezhet. Hisz a hosszú évek alatt mennyi, mennyi magot vetett el, mennyi lelket gazdagított, mennyi fiatal palántát látott virágba szökkenni! Hány meg hány diákot formált, egyengetett, s indított útjára! Katika néni is ezt érezhette, és ezt tette tanítása során a mátészalkai Esze Tamás Gimnáziumban, ahol 1959-től 1974-ig oktatta az orosz és a francia nyelvet.

A középiskolába kerülve alig vártam, hogy az orosz mellett végre – saját választásom alapján – a franciát is tanulhassam. Várakozással teli, titokzatos szépség vette körül ezt a nyelvet. Ekkor megjelent Katika néni, az első franciatanárom – aki a csoportunkat a nyugdíjba vonulása előtti két évig tanította –, és lassan-lassan felfedte a titokzatosságot, megmutatva ennek a nyelvnek a rendszerét, érzékeltetve a zeneiségét. Magyarázatai logikusak és egyszerűek voltak, türelme pedig végtelen. A titok többé már nem volt titok, hisz az óráin egyre több ismeretre tettem szert, és alig vártam a következőt. Lelkiismeretes volt és következetes, barátságos és szeretetteljes. Lénye és a francia nyelv teljes harmóniában létezett. Nem az volt számára elsősorban a fontos, hogy a nyelvtant megtanuljuk, hanem hogy megismerjük a francia emberek életmódját, életvitelét, s így a nyelvet a maga teljes egészében sajátítsuk el. Tökéletesen tudta közvetíteni a francia kultúra sokszínűségét, irodalmának gazdagságát és történelmét. Mindig derűs volt, mosolygós, mert amint franciául beszélt, vagy a franciákról mesélt, áthatotta az a lelkesedés, amelyet irántuk, illetve a kultúrájuk, irodalmuk, képzőművészetük, zenéjük iránt érzett. Ezt, a tantárgya és annak tanítása iránti őszinte szeretetét, rajongását éreztük meg mi, a tanítványok, és ragadt sokunkra. Óráiba tökéletesen be tudta építeni ezeket a civilizációs ismereteket, és saját élményeit, tapasztalatait is örömmel osztotta meg velünk. Így a franciaórák változatosak, érdekesek, élménydúsak voltak, s a sokak számára nehéz nyelvtani anyagok sem maradtak nehezek és

szárazak, mert egy-két emlék vagy történet mindig színesítette, életközelbe hozta a tananyagot. A francia nyelv szépsége, amely első perctől kezdve rabul ejtett, meg is maradt mind a mai napig. Igaz, hogy Katika néni csak két évig tanított, de igen erőteljesen hatott rám. Mivel nem úgy vált el a csoporttól, hogy jövőre már nem találkozunk, ezért fájdalmas meglepetésként ért bennünket, hogy nyugdíjazták. El sem tudtunk köszönni egymástól! S bár az őt követő, az egyetemről épp kikerülő fiatal tanárnő is elhivatott és lelkes volt – így méltó követője lett elődjének –, nekünk mégis nagyon hiányzott régi tanárunk jóságos, anyáskodó szeretete, mosolygós arca. A gimnáziumi, majd a főiskolás évek után, sőt a későbbi évek folyamán is tartottuk egymással a kapcsolatot, egészen addig, amíg egészsége megengedte. Mindig örömmel fogadott, sokat beszélgettünk. Segített, mikor a nyelvvizsgára készültem, és boldog volt, mikor a magyar-orosz szak után elvégeztem a franciát is. Ezek alatt az évek alatt újra csodálhattam tudását, műveltségét, szellemi frissességét, és megállapíthattam, hogy lelkesedése, szeretete, munkabírása nem csökkent egy cseppet sem. Kollégaként is segített, tanácsokkal látott el, bátorított elkeseredésemben. Ha csalódásaimról, nehézségeimről meséltem neki, lelket öntött belém, és megerősített elhivatottságomban. Lelkes híve, támogatója volt az iskolánk által szervezett országos francia nyelvű gyermekfesztiválnak, és nagyra értékelte a francia nyelv és kultúra népszerűsítéséért végzett tevékenységünket.

Példa volt ő számomra. Nemcsak szaktudásával, széles műveltségével, hitével, hanem közvetlenségével, emberi megnyilvánulásaival, kollegiális kapcsolataival egyaránt. Olyan ember volt, akitől tanultam gimnazistaként, de akitől tudtam tanulni főiskolásként és tanárként is.

Emlékezésem végén dr. Csermely Péter professzornak, a Nemzeti Tehetség Tanács elnökének egy megállapítása jutott eszembe a jó tanárról: *»A jó tanár egész életen át ható példát ad, egy olyan új világot nyit meg emberségben és tudásban, amelyet a diák soha el nem felejt.«* Nekem ilyen volt Katika néni, akit soha nem is fogok elfelejteni, s aki jelen van a mindennapi tanításomban."

Egy másik tanítvány, *Visotka Mihály*, újságíró *Példakép a katedrán* című írásával emlékezik:

„1959. szeptember elseje volt, amikor a szovjet-román határ menti szatmári szegény aprófalvakból több osztálynyi, döntően parasztszármazású gyerek kezdte meg a tanulmányait a mátészalkai Esze Tamás Gimnáziumban. Ma már tudom, hogy az a képzettség, amit az általános iskoláinkban kaptunk, csak az olvasás és számolás alapjait jelentette.

Nekünk akkor a 10 ezer főt alig elérő Mátészalka a várost jelentette, mert a főutcán a házak összeértek, s kirakatok voltak meg cukrászdák. A vasútállomáson pedig sok sínpár, a faluban megszokott egy-kettő helyett. És a gimnázium! A titkokat sejtető nevével, az »igazi« tanárokkal, akik szerintünk a bölcsek kövét birtokolták. Félistenek, akik más emberi lények felettiek. Ma már, 67 évesen úgy emlékszem vissza, hogy hónapokig tartott az új életem okozta kábulat. Mindenbe kapaszkodtam, ami némi biztonságot nyújthatott. A félelem és reménykedés között vergődtem.

Ebben a felfordult világban jelent meg az osztályfőnökünk, Nagy Sándorné, a diákok által ráruházott ragadványnévvel »Katyusa«. Oroszt tanított. A politikából semmit nem tudtunk, csak a zsigereinkben, s az otthon hallott elejtett mondatokból éreztük, hogy ehhez a nyelvhez másképpen kell viszonyulni, mint az egyéb tantárgyakhoz. Azt meg csak bámultuk, hogy »Katyusa« még franciául is beszél. Imádtuk és tiszteltük. Éreztük, hogy szigorú, de érettünk. Anyánk lett, a távol lévő anyánk helyett. Ahogy e sorokat írom, nyelem a könnyeimet. Megjelenik a szigorú tanár és a kezünket fogó, értünk élő pedagógus.

Az érettségi után 40 évig nem volt találkozónk. Akkor megszerveztük. Kinyomoztuk, hogy Budapesten él a leányával. Két osztálytársammal meglátogattuk. Túl volt a 90. évén, de a mosolya és érdeklődő szemei a régiek voltak. Emlékezett ránk. A találkozóra nem tudtuk elvinni, de levelet küldött. A még élő hajdani, már őszfejű diákok könnyezve hallgatták az üzenetét.

Újabb két év telt el, amikor a temetésére vittem a IV. B koszorúját. Ott, a pap búcsúztatójából tudtam meg, hogy a második világháború után Erdélyből menekült el a családjával az anyaországba. A református teológiát is elvégezte, paptanár volt. Megértettem, miért lett példaképünk. A mai magyar középiskolásoknak szívből kívánom, hogy Nagy Sándornék legyenek az osztályfőnökeik."

A tanítás mellett a zenehallgatás volt a fő szórakozása élete utolsó éveiben, na és ameddig látott, olvasással töltötte szabad idejét. Ekkor jelentek meg Magyarországon Wass Albert könyvei; amíg látott, ő olvasta, utána én olvastam fel neki.

2007. január 30-án örökre lehunyta szemeit.

Nekünk, gyerekeinek mindig azt mondta: „*Nagyon szeretni kell, amit csinálsz*". Ő nagyon szerette, nyugdíjba vonulása utáni szlogenje: „*Nem az a baj, hogy megöregszik az ember, hanem az, hogy nem taníthat.*"

Utolsó éveinek egyik megható pillanata volt, hogy az utolsó osztályából néhány tanítvány a 90. születésnapján felutazott Budapestre felköszönteni őt.

Nem tudom mással, mint egy Reményik Sándor idézettel befejezni e rövid megemlékezést:

„Ti nem akartok semmi rosszat,
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állaná.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlan jogot ád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!”

Lánya, NAGY KATALIN
Budapest

NÉMETH LAJOS (Hódmezővásárhely, 1927. november 6. – 1998. május 5.): tanító, biológia-kémia szakos tanár, tanyai körzeti igazgató.

Hódmezővásárhelyen a város vezetése számára, a határ óriási területe miatt, egészen napjainkig a külterületi iskoláztatás jelentette az egyik legégetőbb gondot. Bár 1950-ben, a tanácsok megalakulásával három község (Székkutas, Kardoskút, Mártély) önállósult a város területéből, a maradék majd százezer hold négyezernyi tanyáján még mindig kinn élt a lakosság körülbelül 40%-a.

Forrásaink szerint az első tanyai iskolákat 1856-ban nyitották, tavasszal egy, ősszel három meglétéről tudunk. Úgynevezett vándoriskolát persze többet is létrehozott a kényszerű szükség. Egy nagyobb tanyán telente összejöttek a környék gyermekei, a szülők összeadták a tüzelőt, tanítóul fogadván egy kiszolgált katonát, írástudó mesterembert, többnyire olyan személyt – jegyzi meg az egyik népiskolai évkönyv –, *„kiknek nemhogy oklevelök lett volna, de gyakran még annyi ismeretök sem volt, mennyit a reájok bízott gyermekeknek a legszerényebb kívánat szerint is kellett volna tanítaniok”*.

Az első okleveles tanító egyébként 1882-ben jött a vásárhelyi határba.

1871-ben nyolc iskoláról tudni, de az 1725 tanköteles tanyai gyermek közül ekkor csak 101 járt iskolába. A Wekerle-féle 1894-1895-ös egyházpolitikai reformok nyomán 1897-ben a város átvette az egyházaktól az iskoláztatás gondját. Ezt, majd az 1903-as államosítást követően gyorsabb fejlődés indult. 1910-ben 36 iskola működött, 1922-ben a 35 iskolát két, 1930-ban a 41 intézményt már három körzetre osztották. Egy 1950-es fölmérés szerint (amikor a legmagasabbak a mutatók), 46 iskolába 3228 gyermek járt, akiket 70 nevelő tanított. 1950 után azonban a tanyáról való elvándorlás, a szövetkezetesítés miatt lassú fogyás kezdődött. Az 1960-1961-es tanév végén ennek ellenére még mindig népesek az iskolák, majd kétezer gyermek tanult tanyán. Az apadást szakosítással, az iskolák villamosításával, technikai felszereltségének javításával próbálták ellensúlyozni.

Németh Lajost ebben az időben, 1961. július 1-jén nevezték ki a ***Külterületi Általános Iskolák I. számú körzetének*** igazgatójává, Kovács Jenő mártélyi tanító utódjaként.

Németh Lajos 1927. november 6-án született Hódmezővásárhelyen egyszerű családból. Apja állami alkalmazott – rendőr volt.

Iskoláit szülővárosában és Szegeden végezte, ahol a Katholikus Líceum és Népiskolai Tanítóképzőben 1948-ban tanítói oklevelet szerzett. Ez év őszén már a vásárhelyi határban, a 46 tanyai iskola egyikében, a középkorban elpusztult Csomorkány falu romtemploma melletti ***csomorkányi iskolában*** tanított. Pedagógiai pályája mindvégig ***Hódmezővásárhelyhez*** kötődött, 1951-ben a városba, az ***újvárosi iskolába*** helyezték. 1952-től a ***Rózsa Ferenc Általános Iskolában*** dolgozott, 1957-től igazgatóhelyettesként, mivel közben, 1954-ben elvégezte a Szegedi Pedagógiai Főiskolán a biológia-kémia szakot.

A külterületi I. körzet élére való kinevezésekor a városban 34 tanyai iskola működött. Ezekben

1724 kisdiák tanult, a 63 tanulócsoportban 82 pedagógus végezte az oktató-nevelő munkát.

A Rózsa Ferenc Általános Iskolában osztályával

Saját körzetéhez tíz iskola tartozott. (Batida Tanyaközpont, Belső-Erzsébet, Erzsébet Tanyaközpont, Gorzsa, Hatrongyos, Külső-Batida, Külső-Erzsébet, Nagysziget, Répáshát, Szentkirály.) Ezek legtöbbjében hagyományosan házaspárok dolgoztak, a feleség a kisiskolásokat, a férj a fölsősöket tanította.

A Rózsa Ferenc iskola tantestülete

A tanyavilág folyamatos átalakulását jelezte, hogy a gyermeklétszám csökkenése miatt csak 1973-ig igazgatták három körzetben a külterületi oktatási intézményeket. Ekkor a még működő iskolákat két körzetre osztották, 1977-re pedig már csak egyetlen körzet maradt. A 13 iskolát 23 tanulócsoporttal, húsz nevelővel, az egyetlen igazgatóságot ugyancsak Németh Lajos vezette. Az egyetlen külterületi körzet 1987-ig működött. A tíz év alatt sorra szűntek meg a tanyai iskolák. Az utolsónak maradt vajháti és mátyáshalmi kisiskolák (ahol a szülők kívánságára egészen 1992-ig, illetve 1997-ig volt tanítás), a szinte önálló faluvá kinőtt tanyaközpont, Szikáncs iskolájának tagintézményei lettek. 1987-ben megszűnt a Külterületi Iskolák Igazgatósága. Az épületeket eladták vagy lebontották. A kevésszámú tanyai gyermeket iskolabusz szállította két városi iskolába. A pedagógusok nem maradtak munka nélkül.

Németh Lajosnak, miután körültekintően, tisztességgel, emberséggel megszervezte iskolái megszüntetését, gondja volt gyermekei, munkatársai további sorsára – 1987. november 6-án nyugállományba vonult.

A másfél évszázados oktatási rendszer egyik kulcsszereplőjeként tevékenysége történelemmé vált.

Olajos Lajossal, a III. körzet igazgatójával

Életműve a külvárosi, tanyai gyermekek nemzedékeinek emberségre nevelése, továbbtanuláshoz, szakmához segítése. Munkáját mindvégig mélységes hivatástudat, szakmaszeretet jellemezte. Figyelemmel kísérte a szakirodalmat, könyveket vásárolt iskoláinak, előadásokra hívta, küldte munkatársait. Ő maga státusának és a kor előírásainak megfelelően, 1967-ben elvégezte a marxista-leninista egyetemet.

Hitt abban, hogy tanyán is kell a minőség: bemutató tanítást, kulturális, sportprogramokat, versenyeket szervezett. Azt vallotta, nem az ellenőrzés miatt kell dolgozni, hanem azért, hogy a szülők és tanítványaik zárják szívükbe a pedagógust. Egymástól távol dolgozó munkatársait igyekezett közösséggé formálni, részt vett iskolai kirándulásokon, tanév végén baráti együttléttel zárták a munkát. Nyitott, derűs egyénisége is hozzájárult, hogy a város közismert, népszerű személyisége lett.

1965-ben megválasztották a városi munkaügyi döntőbizottság elnökhelyettesévé, 1970-ben a Maros árvize által fenyegetett makóiak áttelepítésében, elhelyezésében való közreműködésé-

ért Árvízvédelemért emlékéremmel is kitüntették. 1971-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója lett, 1979-ben Úttörővezető Érdeméremmel, 1987-ben Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel tüntették ki.
Aranydiplomája átvétele előtt néhány héttel hirtelen távozott az élők sorából.

Források:

- Fia, Németh Péter családi dokumentumai
- Franciszstiné Molnár Erzsébet: Külterületi nép- és általános iskolák Hódmezővásárhelyen (Kézirat, szerzője birtokában.)
- Kőszegfalvi Ferenc: Iskoláztatás a kiegyezés előtt = Hódmezővásárhely története. II/2. k. 1993. 737 – 741. p.
- Gál József művelődési osztályvezető (Hódmezővásárhely Városi Tanács) búcsúztató beszéde 1987-ben, Németh Lajos nyugdíjba vonulása alkalmával.
- Kőszegfalvi Ferenc személyes emlékei (1968 és 1975 között a Batida Tanyaközpont Általános Iskola tanára).

Volt kollégája, KŐSZEGFALVI FERENC
Hódmezővásárhely

„A tanár híddá feszül s biztatja tanítványait,
keljenek át rajta; majd miután megkönnyítette
számukra az átjutást, boldogan összeroskad,
arra buzdítva őket, hogy maguk építsenek hidakat.”
(Nikosz Kazantzakisz)

O

OLÁH MIKLÓS (Hajdúnánás, 1922. október 11. – Hajdúnánás, 2011. augusztus 30.): tanító, általános iskolai tanár, igazgató.

A hajdúnánási jómódú parasztszülők boldog gyermekkort, gondtalan, vidám diákéveket biztosítottak egyetlen fiuk és lányuk számára. Az elemi iskola után a helyi nyolcosztályos gimnáziumban végezte tanulmányait. Pályaválasztását jelentősen meghatározó tanárairól a legnagyobb elismeréssel szólt, akik életének ezekben a meghatározó éveiben hozzásegítették ahhoz, hogy szilárd ismeretek birtokában induljon el a nagybetűs életbe.

Tanítói oklevelének megszerzése után egy kis Baranya megyei faluban, ***Rádfalván*** kezdte el pályáját, ahol osztatlan iskolában minden tantárgyat egyedül tanított, de egyetlen értelmiségiként minden másban segítséget nyújtott a falu felnőtt lakosainak – még temetett is. Sorkoszton élt, naponta máshol étkezett, így ismerte meg az itt élő emberek életét, szokásait. E rövid „kirándulás” életre szóló élményt jelentett számára. Amint azonban lehetett, hazajött Nánásra, mert hiányzott a szülői ház melege, a nánási ételek íze, az alföldi táj illata. A városhoz népes tanyavilág tartozott, tanyai tanító lett ***Balázstelken.*** A szorgalmas, dolgos tanyai emberek élete, gondolkodása nem volt ismeretlen számára, jól értette „nyelvüket”, rövidesen élvezte befogadó szeretetüket.

A tanítás kemény próbatétel elé állította, reggeltől-estig tanította az iskolától több kilométerre lakó, hóban-sárban gyalogoló gyerekeket az alapvető ismeretekre. Három nehéz tanév után 1946-ban került a ***hajdúnánási fiúiskolába***, ahol 1982-ben bekövetkezett nyugdíjazásáig különböző beosztásokban dolgozott. Kezdetben alsósokat tanított.

Egykori tanítványa írta róla a 80. születésnapja alkalmából:

„Útipoggyászában ritka szép népdalokat hozott haza nekünk, akkori másodikosoknak… Ha kellett elővette hegedűjét, hogy »kiegyenesedjen« a dallam. A másik »vonót« a csizmaszárban tartotta, egyszer-kétszer mindőnk hangszerekké váltunk. Megérdemeltük.”

Első igazgatójának útra indító szavait azonban sohasem felejtette el. „Légy szigorú a gyermekhez, de úgy, hogy azok érezzék, szigorúságod az iránt érzett szeretetből fakad.”

A háború után alig volt szaktanár a városban. Elvégezte Egerben a biológia-kémia szakot. Ez

utóbbi tantárgyat köztudottan nem nagyon kedvelik a gyerekek. Az életből vett gyakorlati példákkal, sok kísérlettel, tréfás szövegekkel próbálta kézzelfoghatóvá tenni az elvont kémiai fogalmakat. Megyeszerte elismert szakmai és módszertani tudását munkaközösség-vezetőként is kamatoztatta, tanítványai megyei, országos versenyeken értek el kitűnő helyezéseket.
Gyűjtőmunkát szervezett az elavult és használhatatlanná vált biológiai szertári állomány felújítására, bővítésére, hogy a tanulók közvetlenül vizsgálhassák az adott preparátumokat.
A tanári fizetés kiegészítéseként este az ipari iskolában anyagismeretet, a dolgozók esti iskolájában szaktárgyát tanította, egyéb szabad idejében szervezte – a TIT városi titkáraként – az ismeretterjesztő előadásokat.

1962-től két évig volt igazgatóhelyettes a szigorú és sokak által nagyra becsült – ma már teljesen elfeledett – Jakab Tamás igazgató mellett, akinek korai halála után vette át a stafétabotot, és tizenhárom éven át irányította, vezette, szolgálta szeretett iskoláját.
Az akkori nevelőtestületről így nyilatkozott: *„Nagyon összetartó, szakmailag kiválóan felkészült kartársakkal dolgoztam. Szerették és segítették egymást, kitűnő volt a munkalégkör. Többen szakfelügyelők, igazgatók lettek a későbbiek során."*
Igazgatóként a nevelők munkáját könnyítő, segítő, jobb tárgyi feltételek megteremtésére törekedett, mert a kezdetekben olajos padlójú, vas- és olajkályha fűtésű, rossz megvilágítású, agyonhasznált bútorzatú tantermekben folyt az oktatás reggeltől estig, délelőtt és délután váltásban. A városnak nem nagyon volt pénze a fejlesztésre, a szülők és a patronáló üzemek segítségét vette igénybe a kisebb munkák elvégzéséhez és korszerűbb taneszközök beszerzéséhez. A legkisebb fejlődésnek is nagyon örült. Nem panaszkodott, a megoldásokat kereste, nevelőit is erre buzdította. Támogatta a kísérletező kedvű, új eszközöket, eljárásokat, módszereket alkalmazó kollégák munkáját. Nem félt az újtól, de a régi, jól bevált módszereket sem szabad elvetni, tanácsolta óralátogatásai során. Segítő szándékú magatartásáért a nevelők és fizikai dolgozók egyaránt tisztelték. Elsőként érkezett és utolsóként hagyta el az iskolát. Példát mutatott pontosságban, fegyelmezettségben, következetességben mindenkinek.

Felelősségteljes munkáját csak úgy végezhette zavartalanul, hogy biztos családi hátteret tudott maga mögött.
1948-ban kötött házasságot Nagy Irén tanítónővel, aki 63 évig volt hűséges feleség, odaadó családanya és nem mellesleg lelkiismeretes, munkáját hivatástudattal végző elismert pedagógus. Házasságukból két gyermek született, Miklós építész technikus lett, Ágnes vegyipari automatizálási üzemmérnökit végzett, jelenleg informatikus. Szerető, aggódó figyelme sohasem szűnt meg irántuk, pályájukat, családalapításukat segítette, támogatta.
Gyermekeik 2-2 unokával ajándékozták meg a nagyszülőket, akiknek növekedését, fejlődését féltő szeretettel követte. A sors különös ajándékának tekintette, hogy két lányunokájának esküvőjén – túl a nyolcvanon – táncolhatott. Ünnepnapnak számított minden olyan alkalom, amikor feleségével együtt hazavárták gyermekeiket és a földrajzilag egyre távolabb kerülő unokákat.

Nyugdíjas éveit igyekezett értelmesen, hasznosan eltölteni. A szakirodalmat felváltotta a prózai művek olvasása, kedvelt íróinak, költőinek műveit végre újból olvashatta, rádiót, zenét hallgatott, rejtvényt fejtett, osztálytalálkozók meghívásainak tett eleget. Hosszú élete során mindig is éltető eleme volt a természet szeretete, közelsége. A kertészkedés teljes kikapcsolódást, felüdülést jelentett számára, amihez kiváló gyakorlati érzékkel és jó fizikai adottsággal rendelkezett. Amikor tavasszal megérezte a „föld szagát", minden idejét gyümölcsfáinak ápolására, szőlőlugasának gondozására, a veteményeskert benépesítésére fordította. Fiatalabb korában sikeresen méhészkedett is. A munkájának eredményeként született szép és bőséges termés méltán töltötte el büszkeséggel.
Az évek múlásával egészségi állapota fokozatosan romlott, testi ereje fogyott, a mozgás egyre nagyobb fájdalommal járt. Lázadt és dacolt betegségével, nem akart tudomást venni róla, félt a kiszolgáltatottságtól. Életének utolsó hónapjait ágyhoz kötötten élte, legyőzte a kór, nem harcolt tovább, feladta. Két hónappal 89. születésnapja előtt végleg megpihent.

Kitüntetései:
- Miniszteri Dicséret
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- Arany-, gyémánt-, vasoklevél
- Makláry Lajos-díj

Forrás: családi visszaemlékezés, személyes emlékek.

Egykori kollégája, VIRÁG JÚLIA
Hajdúnánás

OROSZ LÁSZLÓNÉ Fehértemplomi Simon Orosz Jolán (Borsi [ma Szlovákia], 1923. október 28. – Nyíregyháza, 2003. augusztus 8.): tanító.

Édesapja, S. Orosz Gergely gazdatiszt a Károlyi uradalomban, édesanyja G. Dobránszky Erzsébet. Öt gyermeket neveltek (3 fiú, 2 lány), taníttattak lehetőségeik szerint.
Általános iskolai tanulmányait Gebén (1-2-3. o) és Nyírcsászáriban végezte, s aztán került Debrecenbe a nagy múltú Svetits Intézetbe, amely 2006-ban ünnepelte fennállásának 110. évfordulóját.

Tanítói oklevelét 1940-ben szerezte meg Debrecenben a Római Katolikus Tanítóképzőben. Az 1943-44-es tanévtől kezdett tanítani Balkány (Cibakpuszta, Kocogtanya) ***Biri, Balkány iskoláiban*** alsó tagozatos összevont osztályokban.
1948. november 13-án ment férjhez Orosz László általános iskolai tanárhoz.
1954-bn kerültek ***Kótaj község általános iskolájába***, és nyugdíjazásukig mindketten itt tanítottak.

Az Orosz házaspár

Három gyermekük (László, Tamás és Klára) közül Klára folytatta a családi hagyományt: pedagógus lett. Jelenleg Nyíregyházán a Jókai Mór Református Iskolában német nyelvet oktat. A két fiú mérnöki végzettséget szerzett.
Jolika, akit mindenki csak Náki néniként ismert, nagyon sokat tett a hátrányos helyzetű gyermekekért. Mindig szívügye volt, hogy ne azt éljék, folytassák, amire rossz példa volt előttük nap mint nap.
Huncsik Józsefné Nyegucz Margit egykori kollégája így emlékezik:
„Egy tanító munkája túl a munkaköri leíráson nagyon sokrétű. Ilyen többek között a »kistanítók« gyakorlatvezetése is. Jó sorsomnak köszönhetően az 1971/72-es tanévben tanítási gyakorlaton lehettem Orosz Lászlóné tanító, Náki néni mellett.
A kor szokása szerint a gyakorlati idő 4 hónap volt, vagyis az alsó tagozat minden évfolyamán egy hónap. Nagyon hasznosnak ítéltem meg, hogy a gyakorlóiskola örök mércét adó iránytűje mellett a nagybetűs ÉLET-ben is kipróbálhattuk, amit elméletben tanultunk. Nagy várakozással, kicsit szorongva kezdődött tanítási gyakorlatom Kótajban 1972. február 1-jén Náki néni védőszárnya alatt első osztályban. Egy hétig csak hospitáltam, vagyis figyeltem a tanítót, ismerkedtem a gyerekekkel. Örömmel állapítottam meg, hogy képzős tanáraim gyakori mondása, miszerint előre 40 évre képeznek bennünket, mennyire beigazolódott Náki néni tanításában.
Szakmai tudása, a nevelési helyzetek kihasználása, a korszerű módszerek alkalmazása, a gyerekekkel való szeretetteljes bánásmódja valósággal lenyűgözött. Gondos, nyugodt, egyszerű óravezetésének köszönhetően soha nem kellett fegyelmeznie. Nagyon tetszett, ahogy a tanítási anyag kínálta nevelési helyzeteket kibontotta. Ő tudta, hogy minden oktatási anyag eszköz valamilyen neveléshez. A jólneveltség nehezen mérhető, de tanítványain

látszott, amit tanítójuktól hallottak, beleivódott mindennapi viselkedésükbe. Különös gondja volt a cigánygyerekekre is, lemaradásukat csökkentve türelemmel korrepetálta őket. Sok tehetséges gyerek volt az osztályban, nagy élmény volt köztük lenni. Egy olvasásórán Majakovszkij: *Mi a jó és mi a rossz?* c. versét tanulták. A tartalmi elemzés után megkérdezte Náki néni, ki volt Majakovszkij? Természetesen senki sem tudta. Ilyenkor jön a tanítói közlés: Majakovszkij egy szovjet költő volt. Tudjátok-e kik a szovjetek? Újra csend, majd a középső sor első padjából felpattant a csepp Jani (ma római katolikus plébános): – Tanító néni! – akik megtámadták az országunkat. Szegény Náki néni nem tudhatta, hogy kistanítója e témában milyen háttéranyaggal rendelkezik (édesapám hosszú ideig orosz fogságban, 56-ért börtönben volt), mentette, ami menthető. Jancsikám! – azok a németek voltak. Jani nem hagyta magát: Tanító néni, azt mondta »najapám«, hogy az oroszok voltak, még a disznónkat is elvitték. Náki néni nem folytatta a vitát, tudta, a nagyapák nem hazudnak, meg az igazságot ő is tudta.

A következőkben már én folytathattam a tanítást napi egy órában, majd két héten át minden tantárgyat tanítva. Meghatározó volt életemben ez a gyakorlat. Kölcsönösen megszerettük egymást Náki nénivel, kollégák lettünk, személyében találtam meg a példaképemet. Biztos vagyok benne, hogy az »Égi Iskolában« is a glóriát igazgatja a rakoncátlan angyalkák fején."

Nyugdíjba vonulásuk után Nyíregyházára költöztek, de szívesen jöttek vissza, bármikor hívták őket osztálytalálkozókra, pedagógusnapra, községi ünnepekre.

1994-ben kapta kézhez aranydiplomáját Nyíregyházán.

50. házassági évfordulójukat 1998-ban ünnepelték családi körben.

Nincsenek „neves" kitüntetései, csendben szeretett dolgozni, tevékenykedni. Jóság, becsületesség és nyíltszívűség voltak legfontosabb jellemzői.

Hobbijai közül kiemelkednek a kézzel végezhető tevékenységek. Nagyon szeretett kézimunkázni, hímezni, riselni, horgolni, kötni. A családban őrzött gyönyörű terítők mind rá emlékeztetnek.

Összetartója volt a nagy Orosz famíliának: évente ősszel összegyűjtötte, megszervezte a találkozókat a nagyszülői háznál Kótajban.

Lánya, Klárika emlékei az édesanyjáról:

„Imádott sütni, főzni a családnak. Mélyen él bennem az ünnepek előtti »forgolódása« a konyhában és az az illatfelhő, amelyet a sokféle süteménye árasztott. Hiányoznak a meghitt beszélgetések és jóízű nevetések. Érdekesség, hogy soha nem panaszkodott: ízületes csuklója, visszeres lába adtak volna okot erre. Most is gyakran meghatódom és könnyek nélkül nem tudok emlékezni rá."

A 2000-es évektől sokat betegeskedett, sok időt töltött kórházban, végül szervezete feladta a harcot, és a betegség diadalmaskodott.

2003-ban elhunyt, hamva a nyíregyházi görög katolikus templom (Korányi Frigyes út) urnatemetőjében van elhelyezve.

Férje, Laci bácsi még él, az idén ünnepli 86. életévét, jó egészségben, szellemi frissességben.

Egy korábban írott versem minden sora Náki nénire is érvényes:

A tanító

A tanító, drága lélek:
keze alatt él az élet
nevel sok-sok nemzedéket.

A tanító, szelíd szolga:
keze alatt szorgos a munka
saját baját eltitkolja.

A tanító, jó barát:
keze gondot visel rád
kövesd hűen példáját.

A tanító, nagy alkotó:
műve kézzel fogható
emlékezni rá megható.

A tanító, fénylő lámpás:
keze intő, ékes, csodás
teszi dolgát, mint mindenki más.

A tanító, igaz ember:
keze formálni nem restell
nevét soha ne feledd el!

Források:

- Lánya, Orosz Klára segítsége
- Személyes emlékek

Volt kollégája, LUPSA JÓZSEFNÉ GÁL MÁRIA
Kótaj

OSZIK MIKLÓSNÉ Berei Adél (Komádi, 1932. június 5. – Debrecen, 1989. október 22.): tanító.

Szüleinek egyetlen gyermekeként nőtt fel. A család földművelésből, gazdálkodásból élt, kisbirtokosoknak számítottak. Édesapja egy rövid ideig földmérőként dolgozott.

Polgári iskolát végzett, majd tanulmányait Szarvason, az evangélikus Luther Leánylíceumban folytatta, és az időközben államosított Szarvasi Általános Tanítóképző Intézetben végezte 1951-ben. Általános iskolai gyakorló tanítójelölti évét a Komádi-Ihrázpusztai Állami Általános Iskolában töltötte 1951-52-ben. Általános iskolai tanítói oklevelét 1952-ben szerezte.

Pedagógusi pályáját 1952-ben tanyai tanítóként kezdte az ***I. számú Általános Iskola Komádi*** tagintézményében ***Komádi-Dobaipusztán***, majd ***Komádiban*** tanított. 1964 és 1985 között ***Hajdúszoboszlón,*** a ***3. sz. Általános Iskolában*** (később: ***Gyurkó Ferenc Általános Iskolában)*** tanítóként és napközis nevelőként dolgozott. 1985-től 1989-ig az újonnan átadott ***6. Számú Általános Iskola*** (ma: ***Thököly Imre Kéttannyelvű Általános Iskola***) iskolaotthonos osztályának volt tanítója.

Munkája elismeréseként 1987-ben Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt, majd 1988-ban Pedagógus Szolgálati Emlékérmet kapott a pedagógusnap alkalmából. 1988. év végén nyugdíjba vonult, de az 1988/1989. tanévet végigtanította.

1956-ban kötött házasságot Oszik Miklós gépészmérnökkel. Házasságukból két lánygyermek született, Márta és Anna, akik édesanyjuk példáját követve szintén a pedagógushivatást választották.

Édesanyánk 1989 októberében rövid betegség után 57 éves korában hunyt el. Ez volt az első ősz számára, melynek során, bár tervezte, nem kezdett új tanévet az iskolában.

Mindig nagy tisztelettel beszélt a szarvasi képző tanárairól, akik őt tanították. A következő eset elmesélése szerint a vizsgatanításán történt, amelyen szokásosan részt vett a képző minden tanára. A tananyag tárgya természetismeretből a gólya volt. Édesanyám igyekezett minél szemléletesebben, az akkori lehetőségeket kihasználva élvezetesen tanítani ezt a témát, ezért bevitt egy kitömött jószágot is erre a foglalkozásra. Az osztályba járó gyerekek tudták, hogy itt most komoly munka folyik, ezért jól viselkedtek, nem mertek megszólalni a sok vendég miatt. Anyukám nagyon szerette volna, hogy aktívabbak legyenek, és az óra végén feltette a kérdést: *„Kinek van még kérdése a mai anyaggal kapcsolatban?”* Egy bátor jelentkező volt, egy kisfiú. Édesanyám nagyon megörült a jelentkezésnek: *„Mit szeretnél tudni?”* „Hogy került ez a gólya ide az iskolába?” – mutatott a kitömött állatra. Édesanyám szeme kikerekedett, és kétségbeesetten nézett a terem hátsó részén ülő tanáraira, látta rajtuk, hogy nagyon kíváncsiak, hogyan is válaszolja meg ezt a nem mindennapi kérdést. Az egyik tanárára rápillantva a következő választ adta az: *„Urbancsek tanár úr fogta kötéllel.”* A kisdiákok biztosan nem értették a komoly tanári kar harsány nevetését erre a mondatra.

Császi Gyuláné, volt kollégája így emlékezik:

„Nyáron kaptunk hírt arról, hogy a következő tanévre a Komádi-Dobaipuszta iskola kap egy új tanerőt. Néhány nap elteltével bemutatkozó látogatásra megérkezett az új tanítónő Berei Adél személyében. Igen helyes, mondhatnám, hogy szép, sötét hajú, formás, jó megjelenésű, kedves, fiatal hölgy, egyszínű piros ruhában, az első pillanattól kezdve megnyerő egyéniségét igen megszerettük. A kedves, egyszerű, emberi kapcsolatokat teremtő egyéniségét a gyermekek, a szülők is hamar elfogadták. Nagyon tudott a kisgyermekekkel bánni, a velük való foglalkozás apró dolgait és sokrétű feladatát jól ismerte, szinte kényeztette, babusgatta őket igen nagy türelemmel. Különösen az első, iskolában töltött napokban volt erre szükség, hiszen az édesanya szoknyájától ekkor szakadt el az iskolába lépő gyermek (óvoda itt nem volt). Vigasztalta a sírókat, csitítot-

ta a csivitelőket, szóval az első néhány napon eldőlt és megállapítható volt, hogy igen jó pedagógus egyéniség, az Isten is erre a pályára teremtette. Nagy súlyt fektetett az alapismeretek megtanítására (írás, olvasás, számolás). Többször rendezett kis tanulóival előadásokat (mondókák, versek, énekek, gyermekjátékok). A szülők szívesen vették, segítették, és hálásak voltak érte. (…)

A sors útja kifürkészhetetlen. 1964-ben Oszik Miklósné Berei Adél a hajdúszoboszlói III. számú iskolába került tanítani, ebben az iskolában ismét találkoztunk. Nagyon hamar beilleszkedett az itteni iskola életkörülményeibe. A kartársakkal megtalálta a kapcsolatot, mindenki szeretettel fogadta a csendes, szerény, nyugodt, határozott egyéniségét és jó pedagógiai felkészültségét.

Az alsó tagozati osztályokban tanított, legtöbbször kis felmenő rendszerben (1-2. osztály tartozott ebbe a csoportba). Tanítványai igen szerették. Gondolt arra, hogy testnevelés óra után hogyan öltözködnek fel, szükség esetén bekötötte cipőiket, ezzel is igyekezett a kisgyermekeket ránevelni a mindennapi kötelességükre. Rendre, szeretetre, egymás segítésére, szép beszédre, udvariasságra nevelt bennünket. Nem kivételezett a tanulóival, mindenkit egyformán szeretett, becsült. Ünnepnapok alkalmával, főleg karácsony előtt gyakran kaptunk 1-2 szem cukorkát, amit nagyon vártunk, és igen örültünk neki. Olyan »anyás természete volt Adélka néninek« – mondta egykori tanítványa egy 45 éves találkozón. (…) Ízig-vérig tanító volt, aki nagyon szerette azt a munkát, amit a tanítói oklevéllel vállalt."

Komádiban 1958-ban

Kicsi koromtól kezdve tudtam, hogy édesanyám iskolában dolgozik, kisgyerekeket tanít írni, olvasni, számolni. Engem különösen az olvasás izgatott, hiszen sok könyvünk volt, és édesanyám, ha ideje engedte, olvasott vagy hímzett. Abban az évben, amikor hatéves lettem, édesanyám első osztályban kezdett tanítani. Én is készültem iskolába, és reméltem, hogy ő fog tanítani. Nem így történt. Őszi születésű lévén még várnom kellett egy évet, ezért megkértem őt, tanítson meg olvasni, és néha vigyen magával az iskolába, abba az első osztályba, ahol ő tanít. Nagy öröm volt számomra, ha részt vehettem, ha csak rövid időre is, ezeken az órákon, és valóban, tőle tanultam meg olvasni. Betűről betűre, könyvről könyvre. A hivatásomat is az ő példája alapján választottam.

Egy hajdúszoboszlói osztály tanító nénijeként a 60-as években

Húgom, Anna a következő emlékeket idézi fel:

„Amikor első osztályos lettem, még délelőtt - délutáni váltásban folyt a tanítás. Természetesen abba az iskolába írattak, ahol édesanyám is tanított. Ő is elsősöket kapott, és hamarosan kiderült, hogy váltva kellene iskolába járunk. Mivel messze laktunk az iskolától, átkerültem az ő osztályába. Így lett az édesanyám az elsőosztályos tanító nénim. Az órákon mindig rend és fegyelem volt, sosem kivételezett velem. Otthon azért ugyanolyan bújós-hízelgős kislány maradtam.

Az L betűt tanultuk, amikor órán rádöbbentem, hogy nem készítettem el a házi feladatot. Akié nem volt kész, fekete pontot kapott. Máig nem tudom miért, de ijedtemben azt mondtam, hogy az enyém kész van, csak otthon felejtettem. Ezzel pillanatnyilag el volt intézve a dolog. Aztán eszembe jutott, hogy együtt megyünk haza a buszon, mi lesz, ha megkérdezi, hol a lecke. Rettenetesen tépelődtem, és hazaérve titokban gyorsan elkészítettem a feladatot. Nem kérdezte sem akkor, sem az iskolában, sem később. Talán tudta, és azért, talán, mert fontosabb dolgok is voltak ennél.

Mikor már engem nem tanított, sokszor be-bementem az osztályába, csoportjába. Elkísértem a napközis táborba is. Szerettem vele lenni. Pedagógus pályám első évében tanítottam már, amikor a tanév vége felé egy szabad napomon hazautaztam, és anyukám iskolájában vele együtt töltöttem egy napot. Neki ez az utolsó napok egyike volt. Azóta már én is tanítottam mindhárom gyermekemet, és

tudom, vannak olyan dolgok, amit nem mondunk ki, egyszerűen csak megtörténnek velünk."

A hajdúszoboszlói 6. számú Általános Iskola tanítójaként

A hivatás, a gyermekek, az iskolai munka tisztelete – ezt láttam tőle. Mindennap olyan volt a munkába indulása, mintha kicsit ünnep lenne a számára. Amikor öltözött, lélekben is készült a munkájára. Nemcsak az öltözéke volt mindig rendezett, hanem a lelke is. A készülés folyamatában elcsendesedett, ráhangolódott aznapi feladatára, amikor hazaért, időt kért tőlünk ahhoz is, hogy a problémákat maga mögött hagyja. Mindennap felkészülten és lélekben is a munkájára, tanítványaira ráhangolódva indult el otthonról. Az év végén mindig nagy gonddal választotta ki a jutalomkönyveket. Az számított, kinek választja, mert személyre szólóajk voltak. Táskájában titkok lapultak: apróságok, édességek tanítványai számára, idézetek, versek az ünnepekre, csupa kincs egy gyermek szemében.

Rendszeresen vett részt szakmai továbbképzéseken, így 1975-1977-ben a napköziotthon-vezető komplex gyakorlat szemináriumán.

A szemináriumvezető 1977 májusában a következő módon jellemezte a munkáját:
„Sokszínű foglalkozásokat szervez. A pajtások jól érzik magukat, mindenkinek van bőven tennivalója, s közben edződnek, fejlődnek, pozitív személyiségjegyekkel gyarapodnak. Stílusa változatos, könnyen érthető. Hangneme: természetes. Minden mondatát áthatja a lelkiismeretesség, precíz pontosság s vonzódása a gyermekeihez."

Domokos Pálné, volt kollégája is emlékezik:
„Ha Adélkára gondolok, vagy beszélünk róla, egyből a derűje, bölcs nyugalma, közvetlen, barátságos egyénisége jelenik meg előttem. Ezt sugározta tanítványai felé is, akik szinte anyjukként szerették, bíztak benne. Meghallgatta apró-cseprő gondjaikat, éreztette velük, hogy komolyan veszi őket. Még a csínytevéseiket is humorral, megértéssel kezelte. Igényes, következetes, komoly munkája példa volt a kollégák előtt. Szakértelme elismert volt, mindig számíthattunk a tanácsaira, segítségére. Ő igazi TANÍTÓNŐ volt – csupa nagy betűvel! Mindig szeretettel fogok rá emlékezni!"

Édesapánk, *Oszik Miklós* 1989 novemberében levelet írt a 6. számú Általános Iskola dolgozóinak. A levélből néhány mondat:
„Jónéhányszor előfordult, megkért, pár szál bimbós rózsaszálat vágjak le névnapi köszöntéshez. Mondtam, hogy nem ismerek olyan nevűt a kollégái közül, akinek névnapja aktuális. Ekkor mondta, hogy általam kevésbé ismert konyhai dolgozót köszönt.
Adélkám augusztus 18-tól kórházban volt, és szeptember 1-jén alig vigasztalhatóan sírt. Akkortájt még a vizsgálatok tartottak, és valamelyest megvolt a remény a gyógyulásra. A kórteremben fekvő három pedagógus kollégája közül a legidősebb jött rá hamarosan a hirtelen jött állapot, lelki fájdalom okára: a zajos iskolaudvar helyett most a csendes kórteremben fekszik."

Máig őrzöm határidőnaplóját feljegyzésekkel, emlékeztetőkkel, melyeket a nevelőtestületi és más értekezleten vetett papírra. Az utolsó bejegyzés dátuma 1989. május 12. Feladatokat tartalmaz: év végi felmérések a második évfolyamon, előzetes tantárgyfelosztás elkészítése a következő tanévre. Az utolsó mondata befejezetlenül maradt, ahogy pályafutása is korán, váratlanul, nagyon hirtelen ért véget.

Lánya, OSZIK MÁRTA
Budapest

„Az iskolának az a feladata, hogy a kérdezést természetes és leküzdhetetlen szokásunkká tegye.”
(Örkény István)

P

DR. PAPP JÓZSEF (Tiszacsege, 1928. november 10. – Szombathely, 2007. február 5.): néprajzkutató, nyugdíjas egyetemi docens, az ELTE Rektori Hivatalának vezetője.

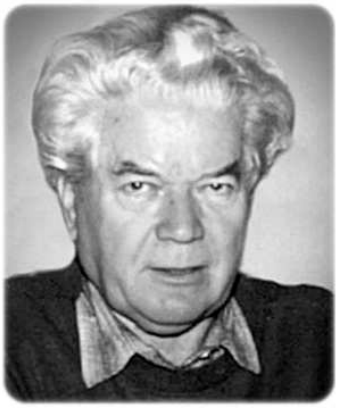

„Innen csak indulni lehet,
S aki indul, visszajöhet.”
(Kányádi Sándor)

Az elemi iskola négy osztályát Tiszacsegén végezte, majd szülei – a tanítók javaslatára – a debreceni Református Kollégiumba küldték tanulni, ahol 1947-ben érettségizett. Kitűnő tanulmányi eredményével és a múlt eseményeinek megismerése iránt mutatott érdeklődése miatt kiemelkedett kortársai közül.
Egyetemi tanulmányait is ebben az évben kezdte a Debreceni Tudományegyetem történelem-földrajz szakán, ahol középiskolai tanári diplomát szerzett.

Ebben az időszakban még nem volt néprajz szakos képzés az egyetemen, ezért N. Bartha Károly etnográfus, majd Gunda Béla előadásait látogatta, részt vett az általuk szervezett néprajzi gyűjtőutakon.
1949-ben alakult meg a debreceni Néprajzi Intézet, melynek az elsők között tagja lett. A néprajzi terepmunkára felkészítő szemináriumon életre szóló indíttatást kapott kutató munkájához.

Az egyetem elvégzése után, 1951. július 1-jével a Vallás- és Közoktatási Minisztérium Egyetemi Főosztályára kapott kinevezést történelem és néprajz referensként.
1952 őszén – saját kérésére – áthelyezték az ***ELTE*** frissen alakult, Tálasi István vezette ***Tárgyi Néprajzi Tanszékre***, s még ebben az évben a Bölcsészettudományi Kar Dékáni Hivatalának vezetésével is megbízták.
1953-ban szolgálattételre a Rektori Hivatalba rendelték, melynek 1957-től 1979-ig (több mint 20 évig) a vezetője volt, oktatói státusza továbbra is a fentebb említett tanszékhez kötötte.

1956-ban házasságot kötött Paksy Máriával, aki szintén pedagógus volt. Két év múlva született meg Gyuri fiuk, s így lett teljes a család, ami nagy felelősséggel járt.

Az adminisztratív egyetemvezetői feladatok mellett, néprajzos énjét nem feledve kezdte kutatni, feltárni az egyetemi hagyományokat, melynek eredményeként több tanulmánya, könyve jelent meg:
- *A néprajzoktatás története az egyetemen*

- *Hagyományok és tárgyi emlékek az Eötvös Loránd Tudományegyetemen*

Ez utóbbi „bestsellerré" vált az egyetemi berkekben, csakúgy, mint az általa 20 éven át szerkesztett, havonta megjelenő Egyetemi Tájékoztató, a „Papp-cejtung".

A rektori hivatal élén végzett munkája mellett szerezte meg 1960-ban néprajzból a bölcsészdoktori fokozatot. Disszertációja – mely a szülőfölddel foglalkozik – *Tiszacsege* címmel 1967-ben került kiadásra.

Hivatali munkáját egyetemszerte elismerték, és kitüntetéssel díjazták. Valamennyi közül a Pro Universitate kitüntetést emelném ki, melyet az ELTE Tanácsa „az egyetem szolgálatában szerzett kimagasló érdemei elismeréséül" adományozott számára.

1979-től visszatért az általa nagyon szeretett néprajzi munkához, ahol fő feladatának a terepmunkával összekötött néprajzi kutatásmódszertan oktatását tekintette. Megismertette tanítványaival a néprajzi gyűjtések alapvető területeit, az adatgyűjtéssel, a feldolgozással összefüggő ismereteket, megtanította őket a lényeglátásra, a fényképezés és fényképelőhívás tudományára.

Legendás hírű nyári terepgyakorlatai, melyeket szülőföldjén, Tiszacsegén, valamint a közeli Ároktőn, Tiszadorogmán szervezett, több ma is aktív néprajzkutató munkásságának volt megalapozója.

A szakmai munkához való teljes visszatérését jelentette a történelem- (néprajz-) tudományok kandidátusa fokozat megszerzése 1980-ban, amikor egyetemi docenssé is kinevezték.

Az egyetemen közkedvelt oktató volt, az 1980-as évek közepén a hallgatók megválasztották az ELTE Budaörsi úti Kollégiumainak (jogász, bölcsész és TTK-s kollégiumok) élére főigazgatónak.

A sikeres oktató és kollégiumi vezető 1988-ban, 60. évét betöltve, nyugdíjazását kérte, s hazaköltözött Tiszacsegére az általa tervezett és építtetett tornácos házba.

A közép-Tisza-vidéki tájon elkezdett kutatások folytatása mellett örömmel tett eleget dr. Újvári Zoltán professzor úr meghívásának, 1990-től bekapcsolódott a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszékén a kutató és oktató munkába.

Erre az időszakra datálódik a tiszacsegei iskolában az igazgatói munkám, az ismeretségünk és egyre tartalmasabbá váló barátságunk kezdete is. Józsi bácsi, ahogyan Tiszacsege aprajanagyja szólította, rendkívül tehetséges, szorgalmas, szerény ember volt, aki a szülőföld vonzásában élt. Több tanulmánya, számtalan cikke mind-mind szülőfalujának és környékének történetéről és néprajzáról szól, mélységében ismerte településünk múltját, jelenét, az emberek mindennapi életét, problémáit. Kezdeményezte a helyi értékek védetté nyilvánítását, a még meglévő műemlékeink helyreállítását, bemutatását. Lelkes híve volt az elszármazottak találkozójának, a Csegei Napok, Szüreti Vigasságok szervezésének. A Csege Újság megalapításán túl folyamatosan dolgozott a szerkesztőbizottságban is, havilapunk olvasmányos tájékoztatói miatt volt igen népszerű és kelendő.

1994-től két ciklusban az Önkormányzat Képviselőtestületében az Ügyrendi és Etikai Bizottság elnöke, s az Oktatási Bizottság tagja.

Aktív munkával járult hozzá Tiszacsege városi címének elnyeréséhez.

Szívesen látott vendég volt az iskolában, óvodában, sok időt töltött a könyvtárban, a helyi üzemekben. Számos iskolai projekt megvalósításába kapcsolódott be, ahol nemcsak a felnőttek, de a tanítványaink egyéni munkáját is segítette.

A Horgász Egyesület vezetőségi tagjaként folyamatosan tárgyalt az illetékesekkel a nyugati csatornán lévő horgászati jog visszaszerzéséért, a kendergyári horgászparadicsom megvalósításáért.

Újszerű kezdeményezéseivel, sokrétű, példaértékű, a közösségért végzett munkájával, emberi tisztaságával nyerte el a település lakóinak megbecsülését, így számára az önkormányzat 1995-ben Tiszacsege Díszpolgára kitüntetést adományozott.

Németh József polgármester a Józsi bácsi 70. születésnapja alkalmából az Ethnica kiadásában megjelentetett ünnepi kiadványban pontosan megfogalmazta: „Munkájában a megértés, az őszinteség, az emberi odafigyelés, az önzetlenség vezérli."

Hazaköltözése után hamar baráti kapcsolat alakult ki Tóth Jánossal, aki nagy horgásztársból elválaszthatatlan baráttá vált, és segített

újra megismerni a nagymértékben átformált és formálódott csodálatos tiszai tájat.
Hasonlóan alakult kapcsolata Nagy Bertalan nyugdíjas agrármérnökkel is, aki a tiszacsegei közélet megismerésében szolgált hasznos információkkal, majd a bizottsági munkákban, iskolai programokban, kulturális rendezvények lebonyolításában volt szigorú, de következetes, becsületes társ.

Szabóné Molnár Ida társaságában a városavató10. évfordulójára rendezett kiállításon

Munkásságát megismerve állítottuk össze javaslatunkat, mely alapján 2002-ben megkapta a Magyar Kultúra Lovagja címet, „a magyar kulturális örökség megőrzéséért".

2000-től nyitotta meg kapuit településünkön a mai napig működő Tornác Galéria, Szabóné Molnár Ida vezetésével, melynek egyik szakmai tanácsadója volt Józsi bácsi. Mindig elismeréssel, tisztelettel szólt Ida néni kiemelkedő, eredményekben bővelkedő, értékmentő munkájáról, hagyományápoló tevékenységéről, a múltat és a jelent megörökítő fényképeiről.
Az általa készített képek egy részét – Lovas napok, Díjugratás, Hídi vásár, állatkihajtás – fel kívánta használni a Hortobágy című könyvében, de erre a késői megjelenés miatt már nem került sor.

Folyamatosan készült a nagydoktori munkája, melyet egészségének 2005-ben bekövetkezett megromlása miatt nem tudott már elkészíteni. Utolsó éveit feleségével együtt fiánál, Gyurinál, és menyénél, Mónikánál töltötte, ahol imádott unokái, Márton és Péter nagy-nagy szeretettel vették körül. 2007. február 5-én bekövetkezett haláláig élt körükben, majd halála után hamvait Tiszacsegén a szülei sírjába helyezték örök nyugalomra.
A temetési szertartáson a prominens személyek közül dr. Balázs Géza az ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszékének vezetője az egyetem és a szeretett tanítványok nevében is búcsúztatta.

Kutatásaim során nagyon sok helybélivel elbeszélgettem, valamennyien szeretettel, tisztelettel beszélnek Józsi bácsiról, és örömmel fogadták, hogy az általa szinte naponta látogatott városi könyvtár névadója lett dr. Papp József, településünk díszpolgára, országos hírű néprajztudósa.

Az életrajz adatainak összegyűjtésében, rendezésében segítette munkámat Papp György és családja, Ládi Jánosné könyvtárvezető, Tóth Jánosné könyvtáros unokatestvére, Pap János és családja.
Munkám során a *„Szülőföldem a hortobágyi Tisza mente"* című könyvében megjelent írásokra, a személyes dedikációra, a Csege Újságban olvasható cikkeire, ünnepi beszédeire, személyes tapasztalataimra támaszkodva igyekeztem bemutatni azt az embert, aki „a tudós érdeklődésével kutatta a múltat, de hozzáértő alkotóként formálta a jövőt".

FARKAS JÁNOSNÉ, a család barátja
Tiszacsege

DR. PÉTER ZOLTÁN (Nyíregyháza, 1901. november 7. – Budapest, 1969. június 8.): középiskolai tanár, református lelkész, levéltáros, egyetemi magántanár, könyvtárigazgató.

Felmenői apai és anyai ágon is református lelkészek, kántortanítók voltak. Édesapja a Kalota-

szentkirályról elszármazott Péter József Zilahon, a Wesselényi Kollégiumban Ady Endre iskolatársa volt. Édesanyja, Széchy Ilona az újfehértói lelkész leánya volt. Házasságukból két gyermek született: Zoltán és Mária. Zoltán születése idején az édesapa a nyíregyházi pénzügyigazgatóságon dolgozott.

A gyermekek a nyári hónapokat az édesanya rokonainál, falun töltötték, ahol megismerték a vidéki élet dolgos hétköznapjait, rokonaik és a falusiak mély vallásosságát. Az ott hallott mesék, történetek és a családi házban tanult zsoltárok meghatározó jelentőségűek voltak Péter Zoltán későbbi életútján.

Iskoláit a nyíregyházi református elemi iskolában kezdte. Édesapja hivatali beosztását követve néhány hónapig Székelyudvarhelyen tanult, majd a család Ungvárra költözése után középiskolai tanulmányait az ottani állami reáliskolában folytatta. Visszaemlékezésében szeretettel, hálával említette matematikatanárát, Jesch Mátyást, Stimakovits Lászlót, aki a történelmet, különösen az Árpád-kort szerettette meg tanítványaival, Kárpáthy Ferenc némettanárát és a költőként is ismert György Oszkárt, aki a magyar irodalmat és a francia nyelvet tanította. Legnagyobb hatással az akkor Ungváron tanító Szabó Dezső volt reá, aki a felsőbb osztályok magyar- és franciatanára volt.

„Féltünk tőle, mielőtt tanárunk lett volna… de úgy megszerettük rendkívül tartalmas és érdekes óráit – poétikát is tanított egyetemi színvonalon –, hogy a végén valósággal sírtunk, ha elmaradt az órája. Éreztük és élveztük gazdag egyéniségének erős, ösztönző hatását” – írta.

A gimnázium utolsó két osztályát Nyíregyházán az Evangélikus Gimnáziumban végezte.

„Tanáraim közül Vietórisz József, a poéta és filozófus igazgató ragadott meg pompás lélektani óráival, továbbá Szalay Sándor, matematika-fizika tanításával” – olvasható visszaemlékezésében.

A mindvégig színjeles diák olyan tanárokkal találkozott, akiktől nemcsak kiváló szakmai felkészítést kapott, de példát és ösztönzést is a tanári hivatáshoz és a tudományos munkához.

Egyetemi tanulmányait 1919 őszén kezdte meg a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán, magyar-történelem szakon. Korán bekapcsolódott a Református Kollégium internátusának munkájába mint a Szabolcs-megyei hallgatók segélyezésének intézője. A kollégiumi hagyományoknak megfelelően bölcsészkari tanulmányai mellett a Teológiai Karon is tanult. Az 1923/24-es tanévben a Református Gimnáziumban gyakorló tanárként, az internátusban esküdt felügyelőként dolgozott, amikor lehetősége nyílt volna arra, hogy egy évet a strasbourgi teológián végezzen, ebben azonban egy súlyos betegség megakadályozta.

1925-ben kitüntetéses oklevele ellenére csak óraadói megbízást kapott a ***Nagykőrösi Tanítóképző Intézetben***, ahol a tanítás mellett az iskolai könyvtár lélektani, pedagógiai és filozófiai gyűjteményének megalapozását kapta feladatul. Időközben befejezte teológiai tanulmányait, s mivel végleges kinevezésre nem számíthatott, megpályázta az előző évben alapított ***szeghalmi Péter András Református Gimnázium*** magyar-német szakos állását. Alkalmazásának feltételeként szabták a német szakképesítés megszerzését. 1927 őszétől szeghalmi tanár és német szakos továbbképzés résztvevője lett. Nyelvtudását jénai, grazi és müncheni tanulmányutakon tökéletesítette.

A szeghalmi évekre mindig szívesen emlékezett: *„Itt azzal fogadott az igazgatóm, Nagy Miklós, korunk egyik legkiválóbb nevelője, hogy alkossam meg az intézet filozófiai és pszichológiai könyvtárát, s e célra az akkori középiskolai viszonyokhoz képest igen tekintélyes évi átalányt biztosított. Együtt hozzáfogtunk Spranger: Ifjúkor lélektana című művének lefordításához, s ez …rövidesen meg is jelent. Nagy Miklós egyénisége nagy inspiráló hatással volt egész tanári karunkra, amelynek fiatal tagjai versengve vették ki részüket a tanítás munkájának tudatos, módszeres tökéletesítéséből és a szaktudományok műveléséből.”*

A Péter András Gimnázium, a Sárrét „parasztgimnáziuma” megnyitásától kezdve a hazai tehetségkutató munka egyik fontos intézménye volt. Elsők között foglalkoztak pszichológiai stúdiumokkal és a művelődésterjesztés különféle módszereivel. Tanár kollégájával, a később szintén Debrecenbe került Nagy Józseffel honosították meg Szeghalmon a vetítettképes előadásokat. A zenetanulásra jelentkezőknek ingyenes hegedűórákat tartott, Nagy József a cimbalomjátékba avatta be az érdeklődőket. Hazai és külföldi kirándulásokat vezettek.

1928-ban Péter Zoltán feleségül vette a tanítói családból származó szép, fiatal német-magyar szakos tanárnőt, Török Erzsébetet. A gimnázium első külföldi kirándulását együtt vezették Ausztriába, Bécsbe, a Semmeringre. Tanári lakás hiányában mindketten internátusi munkát is vállaltak, így jutottak szolgálati szobához.

A Péter házaspár

Időközben Péter Zoltán megszerezte a német szakos középiskolai tanári képesítést. Ez tette lehetővé, hogy megpályázza 1930-ban a ***debreceni Református Főgimnázium*** magyar-német szakos tanári állását. Nagy bizalommal fogadták, hiszen tulajdonképpen hazatért Debrecenbe. A gimnázium igazgatója elhalmozta feladatokkal: a felsőbb osztályokban tanította az irodalmat és a német nyelvet. A német szakos tanárjelölteket őmellé osztották be hospitálni, gyakorolni. Irányította az irodalmi önképzőkör munkáját. Bekapcsolódott a Református Tanáregyesület tevékenységébe, utóbb az egyesület alelnökévé választották.

Mint kiváló muzsikus, évekig tagja volt a debreceni MÁV Filharmónia zenekarának, részese az együttes olaszországi vendégszereplésének.
Debreceni lakáshelyzetük megoldásában nagy segítséget jelentett a szüleik támogatásával épített villalakás. Péter Zoltán és Török Erzsébet házasságát szép gyermekáldás kísérte, három fiuk: Zoltán, Ferenc és Mózes orvosprofesszor lett, Erzsike szülei példáját követve a tanári hivatást választotta. Az édesapa szerteágazó tevékenysége olyan anyagi hátteret teremtett, amellyel biztosítani tudta családja eltartását, felesége a gyermekek nevelésének szentelhette életét. Elve volt, hogy amikor állástalan diplomások, tanárok alkalmi munkára kényszerülnek, nem foglalhatja el mások elől a tanári beosztást.

Péter Zoltán Debrecenben is folytatta tudományos munkáját, 1933-ra elkészítette és megvédte doktori értekezését *„Spanger, a pszichológus”* címmel. Summa cum laude minősítésű doktorátusa és minden korábbi – középiskolai és egyetemi – kitűnő eredménye alapján 1935. október 12-én kormányzógyűrűs doktorrá avatták a Tisza István Tudományegyetemen.

A doktorrá avatáson

A fiatal tanár rendkívüli munkabírása, széles körű műveltsége, egyházának hűséges szolgálata meggyőzte a Tiszántúli Református Egyházkerület elnökségét, hogy ő lesz alkalmas ***a Kollégium egyetemi internátusának, tápintézetének és tanárképző intézetének*** vezetésére. 1934-ben kezdte meg ezt a felelősségteljes munkát. Működése idején került sor arra, hogy az internátusi épületszárny harmadik emelettel bővüljön. Kezdeményezésére és szerkesztésében indult a Tanárképző Intézet tudományos kiadványsorozata. A Református Kollégium Tanárképző Intézete sok tekintetben az Eötvös Kollégiumhoz hasonlítható intézmény volt. Tanárai közül utóbb többen egyetemi tanárok lettek, az egykori tanárképzős hallgatók közül elég megemlíteni néhány ismert tanár, tudós és professzor nevét: Balassa Iván, Barla Gyula, Béládi Miklós, Ember Ernő, É. Kiss Sándor, Lengyel Imre, Magyar Zoltán, Molnár Pál, Nagy János, Osváth István, Pősze Lajos, Rábold Gábor, Szele Tibor, Tibori János, Végh József.
Péter Zoltán kezdeményezte és irányította a kollégiumi ifjúság telepítési mozgalmát, amelynek az volt a célja, hogy az elnéptelenedő dunántúli falvakba alföldi sokgyermekes, nincstelen családok letelepedését, földhöz juttatását anyagi támogatással segítse.

Közel húsz esztendőn át igazgatta a Kollégium intézményeit és közben a Református Gimnáziumban is tanított. A német nyelv mellett a felsőbb osztályokban pszichológiai és filozófiai előadásokat tartott. 1943-ban jelent meg *„Böl-*

cselet gimnáziumok és leánygimnáziumok részére" című tankönyve és az a munkája, amely a lélektan és a nevelés összefüggéseit tárgyalja. *„Világnézeti alapvetés"* című művében a világnézet fogalmi tisztázását és azokat az összefüggéseket elemezte, amelyek emberi létünk valamennyi relációját meghatározzák. Külön tanulmányt szentelt a tudomány és a világnézet egymáshoz kapcsolódó kérdéseinek. E tárgykörökből a tanárképzőben valamennyi évfolyam számára előadásokat és szakszemináriumot tartott.

A gimnáziumi oktató- és nevelőmunka nála szerves egységet alkotott. Magas, de nem teljesíthetetlen igényeket támasztott tanítványaival szemben. A gyengébbektől is elvárta a rendszeres munkát, méltányolta a szorgalmat, támogatta a tehetség kibontakozását. 1938-tól a Református Főgimnázium helyettes igazgatójaként jelentős részt vállalt az iskola tanügyi szervezésében, és különös gondot fordított a szegényebb sorsú diákok segítésére. Ebben az időben már a Kollégium igazgatótanácsának és az egyházkerület tanügyi bizottságának tagja, tankerületi tanulmányi felügyelő. 1943-tól 1952-ig a Református Kollégium igazgatója volt.

Zoltán bácsit, mint kedves rokont, nagyon szerettük és tiszteltük. Csak később tudtuk meg, hogy szigorú tanár, szigorú ember volt. Fia visszaemlékezése szerint még a Kollégiumba beszállásolt szovjet katonák is tartottak tőle.

A II. világháború éveiben az ő szervezőkészsége, gyakorlati érzéke segítette át a Kollégium intézményeinek életét az újabb és újabb nehézségeken. Amikor a szép, új gimnáziumi épületet a német hadsereg lefoglalta, az ősi Kollégium épülettömbjében biztosított helyet a tanításnak. Utóbb a Kollégium egyes épületrészeit a szovjet hadsereg vette igénybe. Ezekben az időkben volt különösen nagy szükség Péter Zoltán bölcs kompromisszumkészségére, józan belátására, arra, ahogyan a békés megoldásokat kereste. A legnehezebb gazdasági viszonyok között is tudott gondoskodni a reá bízottak biztonságáról, szerény ellátásáról.

A jobb jövő reményében tudományos terveiről sem mondott le. 1947-ben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán „Világnézeti típusok" tárgykörből magántanárrá habilitálták. Úgy tűnt, pályája csúcsához közeledik. Egykori szeghalmi igazgatója, az akkor államtitkári rangban lévő Nagy Miklós, ismerve Péter Zoltán kiváló képességeit, magasabb állami beosztást szánt neki. Szóba került tankerületi főigazgatóvá történő kinevezése is, de ő ragaszkodott református egyházához, szeretett Kollégiumához.

A fordulat évét követően gyökeres változás állt be Péter Zoltán életében. Mint az egyházi oktatás elkötelezett híve, nem tudott azonosulni a református egyház és az állam között létrejött egyezmény oktatásügyre vonatkozó részeivel, nyíltan szembefordult az egyházi iskolák államosításával. A körülmények úgy alakultak, hogy a Tiszántúli Egyházkerület új püspöke szoros együttműködést alakított ki a hírhedt Állami Egyházügyi Hivatallal, s mintegy annak intencióit követve fokozatosan bevezette azokat az intézkedéseket, amelyeket az állami vezetés diktált. A református felekezeti iskolák államosítása maga után vonta a református tanárképző felszámolását. Péter Zoltán igazgatói lemondatását valóságos erőszakkal eszközölték ki, s 1952 júniusában megszűnt a Tanárképző Intézet.

Állásától, tanári munkájától megfosztva Péter Zoltán a Kollégiumban működő Egyházkerületi Levéltárba került, majd a Nagykönyvtár munkatársa lett. A méltánytalan elbánás után is hűséges szolgája maradt református egyházának. Tudását, szorgalmát, alkotó erejét új munkakörében is kiváló eredménnyel kamatoztatta. Tiszteletreméltó emberi tartása ebben a helyzetben is példaadó volt, nem panaszkodott, saját sorsa helyett a református egyházi gyűjtemények jövője foglalkoztatta. Mértékadó körökben Debrecenben, az egyházban is számon tartott személyiség maradt.

1957-ben, amikor a ***KLTE-n*** újra indult a nyugati nyelvek oktatása, őt is felkérték német nyelvórák tartására, de rövidesen újabb felkérést kapott, amely elszólította Debrecenből.

1958-ban Esze Tamás főgondnok, gyűjteményi főigazgató meghívta a ***budapesti Ráday Könyvtár*** igazgatójának. A könyvek, könyvtárak világa otthonos volt számára. Szívesen vállalt feladatként foglalkozott a könyvtári állomány rendjének kialakításával, fejlesztésével, a gyűjtemény kincseinek feldolgozásával. A sors különös ajándékaként keze alá került Jókai Mór kiadatlan feljegyzéseinek közel harminc füzete,

számtalan irodalom- és kortörténeti adalékkal. A kéziratok feldolgozása, sajtó alá rendezése, több évi kitartó munka eredménye az Akadémiai Kiadónál l967-ben megjelent Jókai Mór: Följegyzések, I-II. kötete, amelyet az irodalomkritika úgy értékelt, mint egy új Jókai-művet.

A Ráday Könyvtár gyűjteményeiből szép kiállításokon mutatta be a különleges darabokat, dolgozott az egyházkerületi múzeum létrehozásán. Szívesen látott vendége, előadója volt a kollégiumi öregdiákok budapesti összejöveteleinek. Tanári munkája ezekben az években a TIT által szervezett nyelvtanfolyamokra korlátozódott.

Élete utolsó percéig dolgozott. Halálhíre megdöbbentette munkatársait, a Dunamelléki és Tiszántúli Egyházkerületet, egykori tanítványait, tisztelőit, de mindenekelőtt családja számára okozott pótolhatatlan veszteséget korai távozása.

Temetésén *Esze Tamás* főgondnok így búcsúztatta:

„Tudós és pedagógus volt egy személyben, Lelki világában és tevékenységében e kettő ötvöződött. Magyarság és emberség, szigorúság és szeretet, jóság és következetesség, lelkesedés és a kötelesség folyamatos, hűséges teljesítése jellemezték. Az egész európai látóhatárt átfogó műveltsége és a múltat a jövő érdekében megbecsülő, de korának követelményeire is figyelő okos hazafisága az egyházon kívüli körökben is ismertté tették. Mélyen református életszemlélete példamutató."

Felhasznált források:

- Péter Zoltán önéletrajzi feljegyzése (A család tulajdonában.)
- Péter András Emlékkönyv, 1926-1976. (Szerk. U. Nagy István) – Szeghalom, 1976.
- A Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának értesítője, 1938/39. – Debrecen, 1940.
- Péter Zoltán: A kollégiumi diákság időszerű áldozata. In: Debreceni Képes Kalendáriom, 1940. 133-136. l.
- Tibori János: A Debreceni Református Kollégium Tanárképző Intézetének története. In: Ráday Gyűjtemény emlékkönyve, VIII. köt. – Bp.1997.
- A „Debreceni Iskola" A neveléstudomány történeti vázlata. Szerk. Brezsnyánszky László. – Bp.2007.
- Péter Zoltán nekrológja. In: Reformátusok Lapja, 1969. jún. 22.
- Családi iratok, személyes emlékek

KOROMPAI GÁBORNÉ, ny. könyvtári ov.
Debrecen

DR. PINCZÉS ZOLTÁN (Balmazújváros, 1926. – Debrecen, 2011.): középiskolai tanár, tanszékvezető egyetemi tanár, MTA doktor.

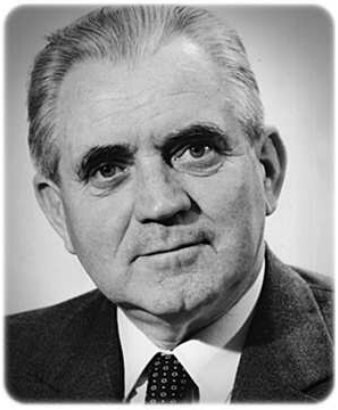

Pinczés Zoltán a Debreceni Egyetem egykori professzora, aki csaknem ötven éven keresztül volt földrajzos generációk tanára, 1926. július 29-én született Balmazújvárosban. Apja, Pinczés Imre református kántortanító volt.

1944-ben a debreceni Fazekas Mihály Gimnáziumban érettségizett, majd 1949-ben a Debreceni Tudományegyetemen szerzett középiskolai történelem-földrajz tanári oklevelet. 1948 és1951 között a ***debreceni Szakirányú Iparitanuló Iskolában*** tanított. 1951-1956 között az a ***Kossuth Lajos Tudományegyetem Földrajzi Intézetében*** dolgozott Kádár László tanársegédeként, ahol egy kiváló felkészültségű fiatal munkatársakból álló kutatói csapatnak lett tagja. Kutatásainak mintaterületei ebben az időszakban a Bükkalja, a Zempléni-hegyvidék és a Tokaji-hegy voltak. Publikációiban a Hór- és az Eger-patak völgyének morfológiájával, a dél-zempléni tönkfelszínekkel és a Tokaji-hegy lösztakarójával foglalkozott. Mindeközben szakértőjévé vált a hegylábfelszíneknek, a fagyaprózódás és a löszpusztulás folyamatának. 1956-ban adjunktusi kinevezést kapott az egyetem Termé-

szetföldrajzi Tanszékén. Kandidátusi értekezését 1961-ben írta meg a Zempléni-hegyvidék déli részének természeti földrajzáról. Ebben kutatási eredményei alapján elsőként vetette fel hazánkban a tönkösödésről vallott nézetek újragondolásának szükségességét és a pedimentáció (hegylábképződés) nagyobb szerepét a hegyvidéki formakincs kialakulásában.

1963-ban immár docensként óriási szerepe volt Kádár László és Borsy Zoltán mellett az egyetem Fizikai Földrajzi Laboratóriumának kialakításában és működtetésében. A saját tervei alapján felépített fagylaboratóriumban kezdte el azokat az anyagvizsgálatokat, amelyek a periglaciális (jégkorszaki) formák terepi vizsgálataival kiegészülve később az akadémiai doktori értekezésének alapjait képezték. 1972 és 1990 közötti években tanszékvezető volt a Gazdaságföldrajzi, később – már egyetemi tanárként – a Gazdasági és Regionális Földrajzi Tanszéken, közben 1975-1978 között a Természettudományi Kar dékánhelyetteseként is dolgozott. A hetvenes években körülötte szerveződött tájkutató csoporttal – köztük Martonné Erdős Katalinnal, Kerényi Attilával és Csorba Péterrel – komplex tájföldrajzi-tájökológiai kutatásokat végzett a Bodrogkeresztúri-félmedencében. Az 1980-as években számos tanulmánya jelent meg a periglaciális formák és üledékek térbeli rendjéről, a krioplanációról (fagyaprózódással létrejövő felszíni forma) és a hegylábfelszínek pleisztocén továbbformálódásáról. 1985-ben lett a földrajztudományok doktora *„A jelenkori fagy felszínformáló hatása hazánkban és ennek gyakorlati jelentősége”* című értekezésével. 1987-1998 között a Kárpát-Balkán Geomorfológiai Bizottság elnökeként koordinálta örök szerelme, a Kárpátok tudományos kutatását, és szervezte a nemzetközi konferenciákat. 1990-ben megalapította az Alkalmazott Tájföldrajzi Tanszéket (ma Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék) melynek tanáraként tevékenykedett 1996-os nyugdíjba vonulásáig. Ezt követően emeritus professzorként 2005-ig aktív tevékenységet vállalt a tanszék munkájában a Kárpátok tájföldrajza című tantárgy oktatásával. 1948. szeptember 1-jétől a közép- és felsőfokú oktatásban összesen 57 esztendőt töltött. Életének 85. évében hosszú súlyos betegséget követően hunyt el 2011-ben.

Tudományos munkássága során közel 200 értekezése született a természeti földrajz, a tájökológia, a tájértékelés és a történeti földrajz témaköreiben. A Magyar Földrajzi Társaságnak 1952-től tagja, 1972 után rendszeresen újraválasztott választmányi tagja, 1992 után pedig tiszteletbeli tagja volt.

Már 1974-ben elnyerte a mai Pro Geographia-emléklap elődjét, 1987-ben pedig a Magyar Földrajzi Társaság egyik legnagyobb kitüntetését a Lóczy-emlékérmet. 1994-ben megkapta a Magyar Felsőoktatásért Emlékplakettet, 1997-ben pedig a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét. 2010-ben szülővárosa díszpolgári címet adományozott számára.

Csorba Péter egyetemi tanár, az egykori bodrogkeresztúri kutatócsoport tagja, aki ma a Debreceni Egyetem Földtudományi Intézetének igazgatója, így emlékezik egykori mentorára: „Professzor úr 1972-1977 között irányította a hazai geográfia máig legrészletesebb tájelemzési munkáját a bodrogkeresztúri mintaterületen. Ezekben a terepi kutatótáborokban igazán elemében érezte magát, egyszerre volt tanár és munkatárs, nagy hangulatteremtő mesélő és komoly szakmai támpont. Geomorfológiai megfigyeléseivel, eróziós méréseivel, tájkutatásaival kijelölt néhány új tájékozódási pontot a korábban még homályos tudományos összefüggések terén, maradandó eredményekkel gyarapítva szakmánkat, a geográfiát. Nemzedékétől a történelem csaknem 20 évig megtagadta a nagy ívű külföldi összehasonlító tanulmányutak, szakmai kapcsolatok, konferenciák lehetőségét. Csupán az 1970-es évek végétől oldódott a bezártság. Ekkortól vált lehetővé, hogy szellemi megújulást eredményező utakat tegyen Finnországban, Németországban, módszeresen végigjárja a Kárpátokat, a Felvidéket és Erdélyt. Utolsó aktív éveiben – emlékezetes hallgatói terepgyakorlatok keretében – legszívesebben Erdélybe utazott; otthon érezte magát Kolozsváron, Csíkszeredán és a Hargitában. Európa természetföldrajzáról szóló előadásait évtizedek alatt egyetemisták százai élvezhették, közülük – ha ma a térképre néznek – bizonyára sokakban felidéződik az a tanár, akitől először hallottak a Párizsi-medence lépcsőiről, a Dobsinai-jégbarlangról, vagy a finn tunturikról.”

Ilyés Zoltán egyetemi docens, aki Pinczés Zoltán legfiatalabb doktoranduszai között 1999-ben írta meg PhD értekezését a Gyimes tájhasználat változásairól, így emlékszik egykori témavezetőjére:

„Kiváló oktató volt, aki terepgyakorlatokat vezetett, segédanyagokat szerkesztett, egyetemi jegyzetet írt Észak-Amerika és Ausztrália természeti földrajzáról, tájföldrajzi fejezeteket a Szovjetunió földrajza című könyvbe. Nagyszerű előadóként plasztikus tájleírásaival igyekezett megragadni egy-egy táj fejlődésének lényegét. Hosszú évtizedeken keresztül oktatta Európa természeti földrajzát, magyarázatai dinamikusak és lebilincselők voltak. Ugyanakkor kemény és szigorú vizsgáztató volt; földrajzos hallgatók nemzedékei számára volt rettegett fogalom az Európa vizsga és a Világ szigorlat. Regionális természetföldrajzi előadásai mellett a tanítványok mindenekelőtt legendás 8-10 szemeszteren át tartó, a Kárpátokat bemutató speciálkollégiumaira emlékeznek, melyeket nyugdíjba vonulását követően is nagy lelkesedéssel tartott. Az egyes kárpáti tájakat magyar és más nyelvű irodalmak feldolgozása és saját terepi tapasztalatai alapján bemutató előadásai kultúrtörténeti órák is voltak, hiszen a történelem iránt is fogékony lévén sohasem mulasztotta el, hogy a magyarok vagy a szomszéd népek históriájába ágyazva mutassa be egy-egy terület nevezetességeit. Tette ezt azokban az időkben is, amikor ez egyáltalán nem volt elvárt, így hintve el hallgatóiban a határon túli, magyarok által is lakott tájak felkeresésének, megismerésének igényét. Munkássága a magyar földrajztudomány nagy adósságát törlesztette azzal, hogy a szomszédos államok kutatásait szintetizálva, azokat elfogulatlansággal és előítéletektől mentesen szemlélve a hazai érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tette. A kollégiumain előadottakat az 1990-es évek közepétől megjelentetett kismonográfiákban foglalta össze. Oktatói munkájának része volt az is, hogy törődött a végzett hallgatók elhelyezkedésével, folyamatosan figyelemmel kísérte diákjai előmenetelét, évtizedek távlatából is emlékezett a hallgatók teljesítményére, személyiségére, tanítványok több nemzedéke köszönheti neki az indíttatást és az indítást."

Szakmai, társadalmi tisztségei:
- Magyar Földrajzi Társaság Tiszántúli Osztályának titkára 1960-67
- Magyar Földrajzi Társaság Tiszántúli Osztályának elnöke 1967-72
- MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának tagja 1973-85
- Minisztériumi Szakbizottsági tag1974-84
- INQUA Magyar Nemzeti Bizottsága tag 1985-94
- Kárpát-Balkán Geomorfológiai Comissio elnöke 1987-98
- IALA Magyar Nemzeti Szekciójának elnöke1989-től
- A DAB Természetvédelmi és Tájföldrajzi Munkabizottságában 1985-től több éven át tag

Kitüntetései:
- Nevelj Jobban Mozgalom, Elismerő oklevél (1950)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1967)
- Szakszervezeti Munkáért kitüntető jelvény ezüst fokozat (1969)
- Emléklap az Egyetemi Földrajzi Oktatás 100 éves fennállása alkalmából (1970)
- Emléklap a Magyar Földrajzi Társaság Centenáriumi ünnepsége alkalmából (1971)
- Szocialista Földrajzért Oklevél (1974)
- Munka Érdemrend bronz fokozata (1975)
- Ünnepi Emléklap a Magyar Földrajzi Társaság fennállásának 110. évford. alkalmából (1982)
- Lóczy Emlékérem (1987)
- Magyar Földrajzi Társaság Tiszteleti Tag kitüntetés (1992)
- Tanármester kitüntetés, Országos Tudományos Diákköri Tanács (1993)
- Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett (1994)
- A Legnépszerűbb Tanár kitüntető cím (1997)
- Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (1997)
- Elismerő Oklevél (Országos Tudományos Diákköri Konferencia 1985, 1987, 1989, 1991, 1993)
- Teleki Sámuel Érem (1999)
- Kárpát-Balkán Geomorfológiai Comissió megalakulásának 50. évfordulója alkalmával tiszteletbeli tagsági oklevél (alapító tag) (2003)

Fontosabb jegyzetek, tankönyvek:
- *Regionális természeti földrajz. Észak-Amerika. Ausztrália*. - Egységes jegyzet – Tankönyvkiadó, Budapest, 1982., 2l0 p.
- *A jelenkori fagy felszínformáló hatása hazánkban és ennek gyakorlati jelentősége* – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1994. 247p.
- *Déli-Felföld természeti földrajza (Déli-Kárpátok és a Bánsági-hegyvidék)* – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1995. 152p.
- *Az Erdélyi-peremhegyvidék természeti földrajza* – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1997. 137p.
- *Az Erdélyi-medence természeti földrajza* – Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1998. 97p.

Fontosabb tudományos közlemények:

- *A tönkösödés kérdése a Zempléni-hegység déli részén* (Zur Frage der Rumpfbildung auf der Südseite des "Zempléni" Gebirges) – Földrajzi Értesítő, IX/4. 1960. 453-477.
- *Hazai középhegységek periglaciális planációs felszinei és üledékei* (Periglacial planation surfaces and sediments in the Hungarian Mountains) – Földrajzi Közlemények, XXV. (CI) 1-2. 1977. 29-45.
- Kerényi A. társszerzővel: Die Kryoplanation und ihre bodenkundlichen Beziehungen auf Bergfussgebiet (*A krioplanáció és talajtani vonatkozásai hegylábi területen*) – Acta Geographica Debrecina, Tom. XXI. 1983. 5-24.
- A Tokaji-hegység geomorfológiai nagyformái – Földrajzi Értesítő XLVII. 3. 1998. 379-393.

Tanítványa, FAZEKAS ISTVÁN
Debrecen

PLETTE FERENCNÉ Turchányi Gabriella (Budapest, 1914. március 28. – Budapest, 2005. július 3.): görög, latin, német szakos középiskolai tanár, orosz nyelvtanár, egyetemi adjunktus.

Gimnáziumi görög-, latin-, német- és orosztanárnő. Apai ágon ősi, Nyitra vármegyei családból származott; édesapja, dr. Turchányi Mihály jogtanácsos volt Budapesten, a MÁV központjában. Édesanyja, Uhlarik Margit szintén felvidéki család sarjaként Kolozsvárott látta meg a napvilágot. Az ő édesapja Uhlarik Béla, okleveles gépészmérnök volt, később debreceni MÁV-üzletvezető. Gabriellának egy testvére volt, a nála három évvel idősebb Klára.

Gabriella általános iskolába és gimnáziumba a fővárosban járt. 1920-24-ig a „Városmajor utcai községi elemi népiskola" tanulója volt (az épületet Kós Károly tervezte), ezt követően Belgiumban tanulta a francia nyelvet (és a közismereti tárgyakat is franciául) a nővérével együtt (Antwerpen, 1924/25). Középiskolai tanulmányait az I. kerületi Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban kezdte (1925/28), majd magánúton folytatta. 1929. jún. 15-én jeles eredménnyel vizsgázott a IV. osztály anyagából, ezután a nyarat végigtanulva szeptember 3-án az V. osztály tanulmányi kötelezettségeiről számolt be ugyancsak jeles minősítéssel.
Mindkét „magánvizsgálat" a „Sophianum" Sacrė Coeur Leánygimnáziumban zajlott le a szükséges engedélyek birtokában (az előbbi a budapesti Tankerületi Királyi Főigazgatóság, utóbbi a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium hozzájárulásával). A VI-VIII. osztályt a Szent Orsolya-rendi „Szent Angéla" Leánygimnáziumban végezte el, ott is érettségizett 1932. június 4-én – kitüntetéssel.
Egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen kezdte meg, ahol öt év múlva, 1937. május 1-jén görög, latin, német szakos középiskolai tanári oklevelet kapott. Mindegyik vizsgáját és szigorlatát jeles eredménnyel tette le. Így végig a legnagyobb tandíjkedvezményben részesült. Egyéni ambícióin túl ezzel akarta tehermentesíteni a szüleit a lehetséges mértékig.
Az alapvizsgája magyar, valamint görög nyelv és irodalomból kitűnő minősítésű lett. A szakvizsgán latinból kitűnő, németből dicséretes osztályzatot nyert, a pedagógiai vizsgán filozófiából kitűnő, pedagógiából dicséretes eredménnyel zárt.

A frissen végzett tanárnő 1937. szeptember 1-jétől kezdett tanítani mint óraadó helyettes a ***budapesti Patrona Hungariae Leánygimnáziumban.*** 1939. január 4-étől 1941. január 20-áig a ***kassai Állami Leánygimnáziumban*** volt alkalmazásban. Közben óraadó helyettesből 1940. január 1-jén állami gimnáziumi helyettes tanár lett, 1941. december 30-án nevezték ki állami gimnáziumi rendes tanárrá. Kassára a nővérével

együtt került, aki okleveles középiskolai rajztanárnő volt (a művészképzőt is elvégezte). 1941. január 20-ától 1949. december 30-áig az ***Állami Mária Terézia (majd Varga Katalin) Leánygimnáziumban*** tanított ***Budapest VI. kerületében***. Ezt követően pontosan egy évig a ***fővárosi Zrínyi Ilona Leánygimnázium*** tanárnője volt. Ugyanakkor „Oleg Kosevoj" szovjet ösztöndíjasként orosz nyelvet tanult. 1951. szeptember 11-étől az ***ELTE Bölcsészettudományi Karán az Idegennyelvi Lektorátuson*** dolgozott. 1952. augusztus 1-jei hatállyal a Közoktatásügyi Minisztérium adjunktussá nevezte ki a Bölcsészettudományi Karra. Idővel a Lektorátus vezetője lett. A Budapesti Tudományegyetem Lenin Intézetében esti tagozaton orosz nyelvtanári oklevelet szerzett 1953. május 20-án. A vizsgán orosz nyelvből jeles, orosz nyelv és irodalomból, valamint marxizmus-leninizmusból jó osztályzatot kapott. Az államvizsga-bizonyítvány kelte: 1953. június 30.
1955. július 1-jével fölmentették vezető lektori beosztásából, és visszasorolták lektori munkakörbe. 1958. augusztus 1-jével a ***II. kerületi Brunszvik Teréz Óvónőképző,*** majd ***Lorántffy Zsuzsanna (később Móricz Zsigmond) Leánygimnázium*** tanárnőjének nevezték ki. Innen ment nyugdíjba 1969. október 1-jén.

Mindig fogékony volt a szorosan vett munkáján kívüli feladatok ellátása iránt. Érdekességként megemlítjük, hogy elvégezte a Légoltalmi Liga Kassai Kerületi Elnöksége által szervezett légoltalmi oktatóképző tanfolyamot 1939. május 15-e és 26-a között. Le is vizsgázott, és így oktatói képesítést szerzett.

Az I. bécsi döntés (1938. november 2.) következtében Magyarországhoz részben visszacsatolt Felvidéken pedagógushiány volt. Ennek enyhítésére több tanárt odairányítottak az anyaországból. Így került a fiatal tanárnő ***Kassára*** – többedmagával. Rákóczi városában nagyon jól érezte magát. Noha csak két évet töltött ott, diáklányai nagyon megszerették. Elbúcsúzásakor – mivel időközben menyasszony lett – tanárnőjüknek egy kis alpakka tálcát ajándékoztak. Az általa használt kedves kifejezést is rávésették a lányok: Emlékül a pockoktól… Eltelt néhány évtized, és 1988-ban a volt osztályfőnöknő egyszer csak meghívót kapott Kassáról ennek az osztálynak a 45 éves érettségi találkozójára, május 28-ára.

1941-ben férjhez ment Plette Ferenc budapesti okleveles építészmérnökhöz. Emiatt kérte magát fővárosi gimnáziumba, ami az akkori viszonyok között sok nehézséggel járt, de végül is sikerült. A házasságból három gyermek született: Tihamér (1942), Richárd (1943) és Kornélia (1947).

A II. világháború utáni különleges feladata volt, hogy – több fővárosi pedagógushoz hasonlóan – budapesti gyerekeket kísérjen vidékre. A cél az volt, hogy föltáplálják a kicsiket (a levegőváltozás jótékony hatása mellett). 1946. január 20-ától július 1-jéig a Medgyesegyházára kihelyezett tanulók felügyeletét látta el, és tanította a kis diákokat. Ezt a munkát persze csak úgy tudta ellátni, hogy két kisfiát is magával vitte, akik két-, ill. háromévesek voltak (!). Nem volt egyszerű feladat…
Ottani tevékenységéről Medgyesegyháza község bírája és helyettes vezetőjegyzője aláírásával ellátott, elismerő „Helyhatósági bizonyítványt" állított ki 1946. július hó 5-én.

Szakérettségi vizsgán társelnök volt Székesfehérvárott az 1950-es évek első felében. 1950-ben az ***Állami Műszaki Főiskolán*** tanított.
A Magyar Közalkalmazottak Szabad Szakszervezete Budapesti Bizottsága megbízása alapján tanár lett az 1957/58. évi nyelvtanfolyamon. A nyolchónapos tanévben német nyelvet tanított.
A hagyományos polgári értékrend szerint a gyerekek vallásos nevelését a szülők alapvetően fontosnak tartották. Mikor a legidősebbet beíratták hittanra, a besúgórendszer jelezte ezt a nyelvtanárnő munkahelyi fölötteseinek. Egy idő múlva megkapta az első „figyelmeztetést": vezető lektori munkaköréből elmozdították (1955). A további lépés sem késett túl sokáig: eltávolították az ELTE-ről, és középiskolai tanárnak nevezte ki Ortutay Gyula rektor (1958) – „népgazdasági érdekből".

Férjével nagy vállalkozásba fogott 1954-ben. Szülei telkén hitvese tervei szerint családi házat építettek. Az építkezés költségeiből részt vállalt sógornője, Plette Mária okleveles tanítónő is. Az akkori viszonyok között embert próbáló feladat volt a ház fölépítése – bontott anyagból. Az épület elkészülte után (1957) a tanárnő végre újból hódolhatott kedvenc időtöltésének, a ker-

tészkedésnek. Az örök szép, a természet és a humán műveltség nyújtotta gyönyörűségek bűvöletében élte le életét. A legkisebb dolgokat is észrevette, ha azok szívének-lelkének örömet okoztak: egy virág, egy madárfütty, különös alakú kő, lávadarab, Wagner-ária, egy kiállításon látott festmény, szobor, netán egy műemléképület részlete, vagy szép vers, tartalmas film, regény, fotóalbum, frappáns nyelvi fordulat.
Életét alapjaiban meghatározta a család, a nyelvek, a tanítás, a művészetek szeretete és a hit. Igyekezett is továbbadni szeretteinek, tanítványainak ezt a lelkületet, látásmódot a szép csodálatára egész élete során.

Plette Ferencné a nyugdíjba vonulása után is folytatta a munkát. Kartársnője és kedves barátnője, dr. Lőrincze Lajosné dr. Vehovszky-Emerich Erzsébet segített neki, hogy álláshoz jusson. A Belügyminisztérium alkalmazta nyelvtanárnőként. Hosszú ideig tanította a Kelet-Németországba (NDK) kiküldés előtt álló tűzoltókat német nyelvre. Ezeket a fiatalokat felsőfokú tanulmányok elvégzésére iskolázták be. Határőröknek is vezetett nyelvtanfolyamokat, tanított a Rendőrtiszti Főiskolán és magában a BM-ben is. Munkájával meg voltak elégedve. Ugyanakkor jellemző, hogy telefonigénylését nem teljesítették. Mennyire megkönnyítette volna a kapcsolattartást a tevékenységéhez oly nélkülözhetetlen telefon…!

Hosszú éveken át folyamatosan voltak magántanítványai: főleg németórákat adott, de latint is tanított néha. Hány doktoranduszt segített a sikeres vizsgákhoz…! Ő maga is szeretett volna ledoktorálni (erre minden adottsága megvolt), de édesapja – sajnos! – lebeszélte erről. Azzal érvelt, hogy ha leendő férjének nincs tudományos fokozata, neki pedig van, akkor zavaróan fog hatni a végzettségük közötti különbség…! (Kár volt szót fogadnia!)

A tanítás, a diákság és a nyelvek szeretete is vezette akkor, amikor „keletnémet” kapcsolatokat keresett. Így ismerősökre, majd barátokra tett szert – főleg Türingiából. A kölcsönös látogatások alkalmával német anyanyelvűekkel beszélgethetett. Ezáltal nyomon tudta követni az élő nyelv változásait, folyamatosan megismerte az új kifejezéseket, nyelvi fordulatokat. Sokat jelentett neki az új kézikönyvek, magyarázó szótárak, stb. beszerzése a baráti kapcsolatok révén. Tanítási módszerének lényeges eleme volt a nyelvek közötti azonosságok, hasonlóságok vagy különbségek bemutatása. Ezekre az analógiákra mindig fölhívta a növendékei figyelmét. Tehette ezt annál inkább, mert szakjain kívül a francia és angol nyelvben is járatos volt.

Gabika – ahogy a tanártársai hívták – nagy utazási élménye volt a férjével együtt megtett nyugat-európai út. Erre az ezüstlakodalma évében ment a jubiláns házaspár 1966 nyarán. Az akkori viszonyoknak megfelelően vonatos, hátizsákos, diákszállós utazás volt az, a sok nélkülözés ellenére is rengeteg maradandó élménynyel. Velence varázsa, Firenze művészeti gazdagsága, Róma, Nápoly sokszínűsége, Szicília gyönyörű vidéke és műemlékei, a tenger csodája stb. felejthetetlen hatással volt rájuk. Jártak még Franciaországban, Angliában, az akkori Nyugat-Németországban is, de talán az itáliai látnivalók, a klasszikus római kultúra kincses emlékei gyakorolták rájuk a legmélyebb benyomást.
A tanárnőnek megadatott, hogy az európai kultúra másik – ha úgy tetszik idősebb – bölcsőjébe is ellátogasson társasutazás formájában. A nővérével 1987. szeptember-október hó fordulóján Görögországban járt. Ismét alig tudott betelni az antik szépségek látványával. Egy erdélyi körút pedig merőben más, de ugyancsak emlékezetes látnivalókkal ajándékozta meg.

Életművének hattyúdala volt a ***Fasori Evangélikus Gimnáziumban*** óraadóként eltöltött öt és fél év (1991. február 1-jétől 1996 júniusáig). Ide régi ismerőse és tanártársa, dr. Gyapay Gábor igazgató úr hívta: mind a négy szakát taníthatta „búcsúzóul”. Az oroszt a „kimenő” osztályokban, a görögöt a „kisgimnazistáknak”, a latint és németet a szükség szerinti beosztásban. A „kicsik” annyira élvezték a görögórákat, hogy kicsöngetéskor szinte kérlelték a tanárnőt: Még ezt, még azt szeretnék kérdezni…!
Itteni munkásságának elismeréséül 1995-ben megkapta a Dr. Edgar Groz Emlékalapítvány díját. Az Alapítvány a német nyelv és kultúra elkötelezett művelőit és ápolóit ismeri el – tanárokat és diákokat. Nem szokványos eset, hogy evangélikus tanárok között egy katolikus tanárnőt tüntetnek ki…!

Az igazgató úr rávette, hogy tanártársával, Fodor Csongorral állítsanak össze egy latin nyelvkönyvet a gimnáziumok első négy osztályának. Először szabódott, de a biztatásra elvállalta a feladatot. A legnagyobb egyetértésben dolgozott együtt szerzőtársával, akit egyébként egykor oroszra tanított! Megjelent a közös munka – sokak megelégedésére (Plette Ferencné – Fodor Csongor: *Latin nyelvkönyv I-IV.* [7 részben] – Stadler és Társa Kiadó, Pomáz, 1997; majd Comenius Kiadó, Pomáz, 1996-1997). A tankönyv írásakor fontos szerkesztési szempontja volt, hogy sok illusztráció kísérje a szövegeket. A diákoknak a képek jó segítséget nyújtanak a fogalmak könnyebb megismeréséhez.
Egerben pl. az angolkisasszonyok Sancta Maria Gimnáziumában a diákok a tankönyvet, a latin szótárt és a Bibliát egyszerre használva ismerkedtek meg a sok szentírási idézettel…

Szívesen vett részt érettségi találkozókon. Mindig érdeklődéssel hallgatta volt növendékei beszámolóját, mire vitték a „leányai" az életben.
Mikor már nyugdíjas volt, éveken át fölkeresték a Móricz Zsigmond Gimnázium küldöttei advent idején. Az intézet megbízásából általában két-két tanuló látogatta meg, egy kis ajándékot hozva.
A kedves figyelmességet minden alkalommal hálás szívvel nyugtázta, miközben egy kicsit elbeszélgetett a diáklányokkal.

Gabika jó fizikai és szellemi állapotban megérte arany-, gyémánt- ill. vasdiplomájának átvételét. Az ELTE aulájában megható ünnepséget rendeztek mindhárom alkalommal a jubilánsok tiszteletére (1987. november 25., 1997. október 30., 2002. október 30.). Számára különösen az aranyoklevél elnyerése volt emlékezetes, ui. nem gondolta, hogy „még valahol számon tartják".
Gabi néni egész életében vidám, játékos valaki volt, a humor kedvelője és művelője. Nagy tudású egyéniségére így emlékeznek azok, akik szerették – tisztelték.

Források:
- Turchányi Gabriella iskolai értesítői, bizonyítványai, egyetemi leckekönyvei, jubileumi diplomái, családi iratai, személyes közlései
- Fodor Csongor tanár úr visszaemlékezései
- Havas-Horváthné Plette Kornélia életrajzi kiegészítései

Veje, HAVAS-HORVÁTH ISTVÁN
Eger

„A jó nevelő örök tanuló, s azonnal fölismeri,
ha nálánál különb tanítványra talál.”
(Pilinszky János)

R

RÁCZI GYŐZŐ (Mezőpeterd, 1935. július 29. – Putnok, 2008. szeptember 8.): erdőmérnök, főiskolai óraadó tanár.

Régi erdész családból származott. Az erdő szeretetét a Debrecenhez közeli Téglási erdőben nagyapjától, majd nagybátyjától és unokabátyjától tanulta. Itt ismerkedett meg az erdő szépségeivel.
Apja vasúti alkalmazott volt, így a család gyakran kényszerült lakóhelyét változtatni. 1939-ben Kárpátaljára kerültek, ahol magyar iskola nem volt, ezért a nagyszülőkhöz volt kénytelen költözni Hajdúböszörménybe, s itt végezte alapfokú tanulmányait. A középiskolát a böszörményi Bocskai István Gimnáziumban kezdte el, majd a debreceni Erdőgazdasági Technikumban fejezte be.
Átkerülése Debrecenbe tudatos szakmai döntés volt, mert apai felmenőinek példáját akarta követni.
Sopronban az Erdőmérnöki és Faipari Egyetemen erdőmérnöki diplomát kapott, majd később ugyanitt az erdészeti technológus szakmérnöki diplomát is megszerezte.
Felesége, aki a putnoki Polgármesteri Hivatal megbecsült dolgozója volt, és akivel 36 évig élt boldog házasságban, hosszas betegség után elhalálozott. Ezután egyedül élt. Három fia van, akik már családot alapítottak és hat unokával ajándékozták meg.
Munkája során kiemelt figyelmet fordított a fiatalok nevelésére, képzésére, a környéken rejlő munkaerő-tartalékok kiaknázására. Fejlesztette a településen a faipart, majd a rakodólap gyártását és a faszénégetést is. Szívesen foglalkozott erdőfeltárással, a környéken lévő erdei utak az ő kezdeményezésére és elképzelései szerint épültek meg. Az erdők hármas funkcióját szem előtt tartva több kirándulóhelyet tervezett, illetve létesített, mint pl. a halastói erdei pihenő, a Lehoczky-liget. Részt vállalt a szakmai oktatásban is, a putnoki Mezőgazdasági Főiskolán óraadó tanár volt.
Igazi oktató és tanár, aki igen nagy odaadással mutatta be hallgatóinak az erdő minden részét, ideértve a faállomány ápolását, az erdő tiszteletét, megbecsülését. Hozzáértően tanulmányozta diákjaival az erdő növényzetét, virágait, vadállományát. De nem utolsóként igen nagy figyelmet fordított az ásványok ismeretére (szép gyűj-

teménnyel rendelkezett). Örökké tevékenykedő, színes egyéniség volt. Gyűjtötte és mentette, ami érték!

Molnár Ferenc agrármérnök, aki 1971 és 1974 között volt a putnoki főiskola hallgatója *„Ráczi Győző mint egykori oktatóm”* című írásában így emlékezik:

„Igen nagy odaadással tanította, adta át tudását az erdészet jelentőségéről, mint népgazdasági ágazatról. Előadásaiban különösen sokat beszélt arról, hogyan kell erdőt telepíteni, milyen szempontokat kell figyelembe vennünk. Például: a talaj szerkezetét, annak milyenségét, az éghajlati változásokat, a facsemete fajtájának megválasztását.

Beszélt az erdővágásról, a fakitermelésről, s arról, hogy melyik fafajta milyen ipari célra használható fel. Kiemelte a facsemete ápolását is (kapálás, öntözés, metszés, törzs kialakítása).

Fontosnak tartotta az erdő aljnövényzetének milyenségét, gyógynövények, különféle bogyós cserjék termésének gyűjtését és azok felhasználását. Figyelt az erdő vadgazdálkodására, az élő és kilőtt vadak tekintetében egyaránt,

Hangsúlyozta, hogy ez jelentős érték a vadhús termelésének szempontjából, nem is beszélve az agancs és szőrme értékéről.

Felhívta a figyelmünket arra is, hogy az erdőben való közlekedés útvonalait pontosan meg kell határozni (pl. turistautak, kerékpárútvonalak, gazdasági utak). A pihenőhelyek kijelölését a legfontosabbak közé sorolta.

Azt is kiemelte, hogy téli időszakban a vadak megfelelő etetőhelyének kijelölése sem maradhat el, s a megfelelő takarmány ellátása sem (szálas és szemes takarmány).

Győző bácsi vadászemberként elmondta, hogy nem szerette gyakran használni a fegyverét.

A hegyvidék, annak kőzetei, valamint azok felhasználása (mészégetés, építkezéshez használt kövek stb.) sem hiányozhatott előadásaiból.

Jelentősnek tartotta mint erdész a madárvilág figyelemmel kísérését. Kiemelte hasznosságukat a kártevők elpusztításában, emellett megláttatta, hallatta velünk a madárdaltól hangos erdő szépségét is.

Gyakran vállalt túravezetést is, főleg fiatalok számára.”

Idősebb korában is kezdett új dolgokba. Igen későn tudtuk meg, hogy sokrétű munkája mellett gyűjtőszenvedélye a kisgrafika is. Mi Hajdúböszörményben abban az időben alapítottuk meg kisgrafikai körünket. Itt élő testvérei segítségével felvettük vele a kapcsolatot, amely haláláig igen tartós és gyümölcsöző volt.

Személyes találkozásunk igen sikeresen zárult, azonnal pártoló tagja lett a Körnek. Alig van olyan felnőtt, aki gyermekkorában ne gyűjtött volna valamit. Van, akiben felnőtt korában is tovább él a szenvedély, mint Ráczi Győzőben, aki putnoki képeslapgyűjteményéből készített pályázati anyagot.

Az elkészült munka első díjat kapott a Gömöri Múzeum és Baráti Köre Fügedy Márta nevét viselő pályázatán. A Megyei Istvánffy Gyula Honismereti pályázaton közel 70 pályázó között szintén első díjat kapott.

Győző bácsi rendkívül sokoldalú ember volt, aki nyugdíjas éveit is tartalmasan töltötte. Hetente többször kirándult.

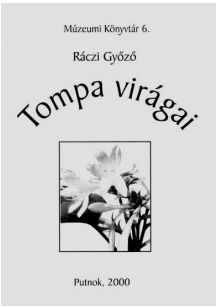

Tagja volt a Tompa Mihály Emlékbizottságnak, amely 2000-ben kiadta „Tompa virágai” könyvecskét.

Tompa Mihály és felesége sírja Hanván

A Tompa-hagyományok mellett a gömöri térség történetének egyéb szeleteivel is foglalkozott. Erről tanúskodik az a hosszú publikációs jegyzék, amely honismereti munkásságát fémjelzi. Önálló kötetben – a putnoki Gömöri Múzeum és Baráti Köre kiadványsorozatban – jelent meg a magyarországi gömöri falvakat bemutató könyvecske, ahol társszerzőként olvashatjuk nevét.

Általában Magyaroszágon jelentek meg írásai, de személye és tevékenysége a szlovákiai Gömörben sem ismeretlen. Élő kapcsolatot ápolt a szlovákiai gömöri magyar kulturális szervezetekkel és számos képviselőjükkel. Különböző országokban több mint 140 írása jelent meg.
„Nem éltem hiába" – mondta egyszer. Valóban nem élt hiába, hiszen öröksége mindannyiunkban tovább él.

EGY IGAZI ERDŐJÁRÓ EMLÉKÉRE...

Non omnis moriar .... Az hal meg, akit elfelejtenek.

Akit szerettünk, azt soha nem felejtjük el, hanem a szívünkben marad, amíg csak élünk.
Az ég döntése ellen, erőd bármily mérhetetlen , gyarló ember, nem győzhetsz soha! Az élet folyamként hömpölygő tova, messze kanyarog veszélyes szeszéllyel, s nem kedvére vágja ki ágyát.Nem ismert törvények útját álljuk, kényszerítik folyni hol erre, hol arra, bánatmezőkön át napos domboldalra, szigorú, de atyai kézzel.
Balga álmodó, te! Akaratod véled erősebbnek, mint a könyörtelen végzet?"

Idei Tompa Mihály Teljesítménytúránkról hiányzott egy ember. Nagyon hiányzott. Az az ember, aki évek során az egészet mozgatta, szervezte. Aki ismert mindent, ami a sikeres rendezéshez szükséges. Ismerte a környéket, ismerte Tompa munkásságát, verseit, Tompa természetszeretetét.

Elment egy barátunk, itt hagyott minket Ráczi Győző sporttársunk.
Tudtuk, évek óta kűzd a betegségével, de bizakodtunk, hátha úrrá lesz a kóron, fog még velünk túrázni.
Ráczi Győző barátunk 1935-ben született, régi erdészcsaládból származik. Korán megismerkedett az erdővel, az erdő szépségeivel, s tanulmányait ilyen irányban folytatta. Iskolai elvégzése után erdőmérnökként dolgozott, szakmai tevékenysége Gömör erdeiben teljesedett ki. Nyugdíjba vonulása előtt 25 évig Putnokon volt erdészetvezető, illetve erdészeti igazgató. Szakmai tevékenysége során már akkor is gondot fordított az erdei kirándulóhelyek kialakítására, fontos volt számára hogy az erdő ne csak gazdaságilag legyen hasznos, hanem esztétikus legyen, vonzza a turistát. Az erdőtől és a fától nyugdíjba vonulása után sem szakadt el, vállalkozóként folytatott faipari tevékenységet. Készített virágládát, méhkaptárt, padot, de kerítéselemeket és raklapot is.
Győző barátunkat az erdő, az erdőgazdálkodás mellett sok egyéb dolog is érdekelte. Az 1980-as évek végén, a 90-es évek elején alakította ki a Kelemér-Gömörszőlősi Tompa Mihály Emlékbizottság a néprajzi gyűjtemény mellett az egykori iskolaudvaron a szabadtéri bemutatót, ahol a gömöri térség népi erdőgazdálkodása látható. Ebben a munkában, értékmentésben ő is aktívan közreműködött.
Örökké tevékenykedő, színes egyéniség volt. Gyűjtötte és mentette, ami érték. Lelkes gömöri ember volt, lokálpatrióta. Kapcsolatot tartott a világ különböző részén élő, Putnokról származott emberekkel. Birtokában volt számos olyan képeslap, Putnokhoz köthető képeslap. Kiemelkedő a Tompa-hagyományok iránti vonzalma. Régóta foglalkozott Tompa Mihály költő életének, munkásságának kutatásával, a Tompa kiadványok gyűjtésével. Számos ilyen tematikájú előadást tartott, és írást publikált Magyarországon és Szlovákiában is. Egyik fő mentora volt a Gömöri Múzeum által 1999 őszén megszervezett Tompa konferenciának. Ekkor jelent meg Tompa virágai címmel könyve, a putnoki Gömöri Múzeum kiadványsorozatában.
Szakmai és honismereti munkásságáért 1999. szeptember 9-én Ember az Erdőért Emlékéremmel tüntették ki, 2000. októberében pedig Putnok városának képviselőtestülete a Putnok Városért Plakettet adományozta neki.
Képes volt idősebb korában is új dolgokba kezdeni. Ez idő tájt kapcsolódott be a Vasutas Természetjáró Baráti Kör munkájába. Egyre gyakrabban jött túrázni. Aztán szinte ő lett a legintenzívebben túrázó sporttársunk. Elnökségi tag lett. Gyorsan jöttek a bronz, az ezüst, az arany, majd az érdemes jelvények. A kiválóról épp csak lemaradt...
Ötleteire, kreatív gondolkodására mindig számíthattunk. Sokszor vettük használt kiváló ismereteinek, jó memóriájának, kapcsolatainak. Barátjával. túratársával végigjárták az Országos Kék Túrát, majd a Dél-Dunántúlit is. Aztán az Alföldi Kéket is és összezárult a kék kör.
Belevágtak a versenyzésbe. Egy alkalommal kategóriájuk második helyén végeztek az Országos Csapatbajnokságban, épp csak lecsúszva az első helyről.
Nem voltak tőle idegenek az új dolgok. Használta a világhálót, e-mailokat küldött, térképet keresett az interneten. Új mozgalmakat talált ki, felfedezte a környék földvárait, igazolófüzetet állított össze. Szerette, és értette is a fiatalabb generációt. Nem utasított el valamit azért, mert az számára már nem lett volna vállalható.
A túrák során élvezték a társaságát. Jókat beszélgettünk, ha kérdeztük mindent elmondott, amit tudott. És képes volt arra is, hogy egyszerűen beismerje, ha valamit mégsem tud.
Hiányozni fog .Emlékét megőrizzük, örülünk, hogy soraink között tudhattuk, hogy együtt túrázhattunk vele.

Tóth Ferenc Attila, VTBK titkára

Halála után a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Természetjáró Szövetség *Északi Tájakon* című lapjában (XIV. évf. 5. szám) jelent meg *Tóth Ferenc Attila* írása, amiből néhány gondolatot idézünk:

„… Idei Tompa Mihály Teljesítménytúránkról hiányzott egy ember. Nagyon hiányzott. Az az ember, aki évek során az egészet mozgatta, szervezte. Aki ismert mindent ami a sikeres rendezéshez szükséges. Ismerte a környéket ismerte Tompa munkásságát, verseit Tompa természetszeretetét.
Elment egy barátunk, itt hagyott minket Ráczi Győző sporttársunk…
Győző barátunkat az erdő, az erdőgazdálkodás mellett sok egyéb dolog is érdekelte. Az 1980-as évek végén, a 90-es évek elején alakította ki a Kelemér-Gömörszőlősi Tompa Mihály Emlékbizottság a néprajzi gyűjtemény mellett az egykori iskolaudvaron a szabadtéri bemutatót, ahol a gömöri térség népi erdőgazdálkodása látható. Ebben a munkában, értékmentésben ő is aktívan közreműködött. Örökké tevékenykedő, színes egyéniség volt…
Ez idő tájt kapcsolódott be a Vasutas Természetjáró Baráti Kör munkájába. Egyre gyakrabban jött túrázni. Aztán szinte ő lett a legintenzívebben túrázó sporttársunk. Elnökségi tag lett. Gyorsan jöttek a bronz, az ezüst az arany, majd az érdemes jelvények. A kiválóról épp csak lemaradt….
Nem voltak tőle idegenek az új dolgok. Használta a világhálót e-maileket küldött, térképet keresett az interneten.
Új mozgalmakat talált ki, felfedezte a környék földvárait, igazolófüzetet állított össze. Szerette, és értette is a fiatalabb generációt Nem utasított el valamit azért, mert az számára már nem lett volna vállalható…"

Díjai, elismerései:
- 1999-ben szakmai és honismereti munkásságáért „Ember az erdőért" emlékéremmel tüntették ki, amelyet a Soproni Egyetem tanévnyitó ünnepségén vehetett át;
- 2000. október 19-én megkapta a „Putnok Városért" plakettet;
- 2001-ben dr. Fügedy Márta nevét viselő Honismereti Gyűjtő Pályázat I. díját vehette át;
- 2001-ben Istvánffy Gyula nevével fémjelzett Honismereti Pályázat I. díját Miskolcon kapta meg;
- 2002-ben „Pro Gömör–Gömörért Díj" birtokosa lett;
- 2006-ban „Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Természetjárásáért" Emlékérem boldog tulajdonosa lehetett.

Tagsága különböző szervezetekben:
- Magyar Hidrológiai Társaság (1953 –)
- Országos Erdészeti Egyesület (1954 –)
- Tompa Mihály Emlékbizottság (1980 –)
- Gömöri Település Szövetség (1996 –)
- Gömöri Népfőiskolai Egyesület (1996 –)
- Gömöri Múzeum Baráti Köre (1996 –)
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület (1993–)
- Magyar Természetjáró Szövetség és Vasutas Természetjáró Szövetség (1999 –)

Helytörténeti kutatásainak témái:
- Tompa Mihály költő, pap keleméri és hanvai éveinek kutatása
- Putnok város és környékének fakereskedelme
- Putnok város XIX. és XX. századi helytörténete, kiemelten a városról megjelenő képeslapok és írások

1995-től 1999-ig szerkesztője volt a Gömöri Hírmondónak.
Nyomtatásban megjelent munkáinak egyszerű felsorolása is több oldalt tenne ki, tematikájuk igen változatos.
Tisztelői, barátai, munkatársai a legnagyobb elismeréssel búcsúztatták a gömöri erdők és tájak kiváló kutatóját.

Tanítványának bátyja, MOLNÁR PÁL
Hajdúböszörmény

RÁKÓCZY ISTVÁN (Biharkeresztes, 1930. március 22. − Salgótarján, 1993. április 15.): testnevelés-biológia szakos tanár.

Rákóczy István, a ***salgótarjáni Petőfi iskola*** (a ***korábbi acélgyári iskola***) egykori tanára különleges képességekkel megáldott, igazi tanár-egyéniség volt. Munkája, eredményei révén ismerték szinte az egész országban.
1930-ban Biharkeresztesen, vasúti vendéglős fiaként látta meg a napvilágot. Veszprémben járt középiskolába, a későbbi köztársasági elnök, Mádl Ferenc osztálytársaként. A testnevelés-biológia szak elvégzése után 1953-ban került Salgótarjánba. Amikor leszállt a vonatról és meglátta a várost és az azt körülvevő, erdővel borított hegyeket, kijelentette: „*Azt hiszem, elfogadom az állást*." S valódi otthona maradt az Acélgyári úti intézmény élete végéig, 1993-ban bekövetkezett haláláig.
Kollégái, tanítványai úgy érezték, hogy az iskolában él, ugyanis hajnaltól estig ott, vagy a közeli sportpályákon volt dolga. Gyakran már reggel 7 órától a tornateremben tartott légpuskás edzéseket a sízők palántáknak, akikből később országos bajnok sífutók, biatlonosok, vagy a nemzetközi versenyeken a világ élvonalába tartozó sírollerezők lettek.
Volt tanítványai közül többen – a példáját követve – a testnevelői pályát választották. Munkatársai történetek, sztorik sokaságát ismerik és mesélik a jeles szakemberről. Nemcsak oktatott, hanem nevelt is. Nála a szigorúság, s a vidámság, a viccelődés jól megfért egymással. Az egyik mutatóujja egy gyermekkori baleset következtében az utolsó ujjpercnél derékszögbe görbült. Előfordult, hogy azzal mutatta, hogy ki hová álljon. *„Nem látjátok kicsikéim, hogy merre mutat az ujjam?"* – mondta. A gyerekek ilyenkor jót nevettek, s ezután vidáman hajtották végre a nehéz feladatokat is. *„Kiscsibéim", „Gyönyörűségem", „Kisfiam", „Petikém"* – szólongatta tanítványait, s bizony sok gyermekének mondhatta simogatóan, hogy *„Bajnokom"*… Olyanoknak is, akik kezdetben nehezen tudtak felmászni például a tornarúdra.
„Nem bírok! Segíts Pista bácsi! – kérlelték a kicsik, de ő sokszor hajthatatlan maradt: *„Fel tudsz te mászni, mert ügyes vagy!* – biztatta a kicsit ügyetlenebbeket is. A petőfisek május elsejei felvonulásának „koreografálását" is ellátta. Látványos és emlékezetes attrakció volt a dísztribün előtti rudakra mászás. Markos fiúk a tribün előtt felállítottak és kitámasztottak 5-6 tornarudat, és egy-egy picike, de erős elsős vagy másodikos gyerek fürgén felmászott a végére, s onnan integetett a felvonulóknak és a nézőknek. Előfordult (1986-ban), hogy az ő és kollégái sízők tanítványai 12 hatalmas hungarocell hóemberrel görsíztek az iskola felvonuló csapatában, látványosan jelezve, hogy 12 aranyérmet szereztek abban az évben az országos téli úttörő olimpián, legyőzve valamennyi megye és Nagy-Budapest csapatát az Eresztvényben 500 fő részvételével lebonyolított 3 napos versenyben.
Rákóczy tanár urat sokan varázslóként tisztelték. Mindegyik tanítványáról pillanatok alatt meg tudta állapítani, hogy ki miben tehetséges, ennek megfelelően foglalkozott velük, s ajánlotta az egyesületi edzők figyelmébe. Szerte az országban síszakembernek tartották, noha ő – mint síkvidéken felnövő ember – sohasem kötött lécet a lábára. De tény, hogy az általa útnak

indított és intenzíven figyelemmel kísért kiváló sízők sokaságát sorolhatnánk.
Itt csupán néhány, nemzetközi megmérettetett egykori tanítványát említjük: Galbács Judit, Horváth János, Tóth Klára, Horváth Péter, Szabó Krisztián és nem utolsó sorban Bereczki Brigitta, de mások is helytálltak a korosztályos és felnőtt nemzetközi versenyeken. Sírollerezésben világ- és európa-bajnoki érmeket is szereztek. A bárnai *Bereczki Brigitta* − aki nyolcszor érdemelte ki a „*Nógrád megye legeredményesebb sportolója*” címet – három téli olimpián: 1992-ben Albertvilleben és 1994-ben Lillehammerben versenyzőként, 1998-ban Naganoban a biatlon szakág szövetségi kapitányaként képviselte Magyarországot és a salgótarjáni síbázist, az iskolában működő Petőfi DSE-t.
A jeles szakember tanítványa volt több későbbi kiváló sportoló, így az NB I-es focista Krajcsi, Kleiban, Lahos, Marcsok, Földi, az olimpiai bajnok Básti István, s számos atléta, többek között az 5000 méteren Európa-bajnoki ezüstérmes Mecser Lajos, a többszörös hosszú- és középtávfutó magyar bajnok Kadlót Zoltán, a tízpróbázó Czúder Antal, s több kitűnő kosaraslány, például az ország élvonalbeli csapataiba is eljutó Miskolczy Katalin.

Értett a látványos rendezvényekhez. Az akkoriban szokásos sportnapok bemutatóinak egyik fő szervezője volt mint a városi AISB elnöke. Talán a sportnapokon és más rendezvényeken, így a Petőfi iskola Kohász Stadionban tartott látványos ünnepségein, ballagásain és tanévzáróin pörgetett piros-kék korongjaiból és más mutatós kellékekből még található néhány az iskola padlásán. Szívesen tartott ovis tornát. A városból és környékéről esténként 50-60 gyereket vittek szüleik az Acélgyári útra, hogy az ő irányításával készüljenek csemetéik a tagozatos felvételire. 1971-től, a Rákóczy István által irányított iskolai sportnak köszönhetően az országban az első 7 között lett testnevelés tagozatos a jó nevű intézmény.
A testnevelés mellett technikát is tanított. Valóságos ezermester volt. A somoskőújfalusi többszintes hétvégi házát is sajátkezűleg építette. Évekig az iskolai úttörőcsapat vezetői teendőit is ellátta. Egykori tanítványai mesélték, hogy a 60-as évek közepén Berekfürdőn értesült arról, hogy az úttörőcsapat éléről leváltották. Az ifisták kiálltak mellette, és – akkor igen nagy bátorságnak számító – éhségsztrájkba kezdtek visszahelyezéséért. Ő csendesítette le őket, s természetesen továbbra is szervezte a táborozásokat. Sokan nem tudják, hogy nem kis szerepe volt abban, hogy Berekfürdő a salgótarjániak kedvenc melegvizes üdülőhelye lett.

Imádta a családját. Büszke volt az 1968-as téli úttörő olimpia sátoraljaújhelyi országos döntőjén kiválóan szereplő, később is sikeres testnevelő lányára és az unokáira is.
A tantestületi rendezvények, kirándulások mókamestere volt. A „kihelyezett” évzáró értekezletek hivatalos részén való részvétel helyett finomakat főzött kollégái nagy örömére.

Az egyik országos sikereket elérő negyedik korcsoportos kosárlabdacsapat 1974-ből (A képen szereplő lányok fele a tanári pályát választotta, s többen ismert testnevelők lettek.)

Rákóczy tanár úr nem szerette az írásos kötelmeket. A naplókba hetekig nem írt be semmit. Az írásos jelentések leadásával is akadtak gondjai. Mindenki tudta, hogy a „felesleges” adminisztrációt nem szerette. A hagyatékából előkerült „álcázott”dokumentum is ezt bizonyítja. A gondosan vezetett és fényképekkel színesített nagy spirálfüzet, melyet Salgótarjánba kerülése óta vezetett, igazi iskolatörténeti dokumentum, amelynek a fedőlapján a következő szerepel: „*A salgótarjáni Sztahanov úti iskola 1654. sz. Petőfi Sándor úttörőcsapat pénztárkönyve*” Belül azonban rajzolt betűkkel sporteredmények és a kiválóan teljesítő gyerekek fényképei sorakoznak: például Krajcsi, Lahos, Básti, Pipás, Babják, Kleibán, Tadics, Szlivka, Darázs, Szentkúti stb.
Tanévenként rögzítette, hogy ki és milyen eredményekkel érdemelte ki „*Az iskola legjobb sportolója*” címet. Az 1954/55-ös tanévben például *Krajcsi Józsefé* lett a rangos „trófea”, aki városi és megyei versenyeken számos sport-

ágban jeleskedett: kiváló atléta volt, de erősítette a városi bajnok tornászcsapatot, a kosarasokat, s kézilabdázott, asztaliteniszezett, valamint remekül focizott is.

Az 1955/56-os tanévben *Szentkúti János* (aki 60 méteres futásban 7,5 mp-cel országos csúcsot állított fel), az 1956/57-es tanévben *Pipás József*, 1957/58-ban *Babják János* és *Viszóczki Rezső*, 1958/59-ben *Antal Attila, Tóth Pál és Básti István* (akit Szepesi György a magyar Corso-nak nevezett és 1968-ban *Mexikóban olimpiai bajnok* lett). Természetesen tanítványai mindegyikének az alapsportággal, az atlétikával közelebbi barátságot kellett kötni, s ennek köszönhető, hogy tanítványai más sportágban is nagyszerűen helytálltak. Remekül tudott csapatokat, közösségeket formálni. Az 1966-ban országos sikereket arató kosaraslányaival − *Molnár Ágnessel, Válóczi Évával, Rózsa Zsuzsával, Molnár Judittal, Dián Klárával, Rákóczy Zsuzsával, Deák Máriával, Bolyós Máriával és Szabó Györgyivel* – évente találkozott felnőtt korukban is. (Ez jó példa arra, hogy milyen összekovácsoló erő a siker!) A „lányok" (nagymamák) ma is rendszeresen találkoznak és emlékeznek „Pista bácsira".

Számos rangos kitüntetésben részesült, de számára tanítványai sikerei jelentették az igazi elismerést. Örült, hogy 1980-ban jutalomból részt vehetett a moszkvai olimpián.

Rákóczy István nagy örömmel fogadta, és – teljes joggal – részben saját sikerének tartotta, hogy 1992-ben Andrásfalvy Bertalan művelődési és közoktatási miniszter szeretett iskoláját több mint 4000 iskola közül az első 17 közé sorolva: a *„Testnevelésben és Sportban Kiváló Intézmény"* címmel tüntette ki.

Nyugdíjazása után is tanított néhány osztályt a Petőfiben: *„Nekem az iskola az életem!"* – mondta váratlanul bekövetkezett halála előtt néhány nappal e sorok írójának. Többen büszkék arra, hogy tanítványai lehettek, vagy munkájuk során találkozhattak a kiváló szakemberrel.

Néhány emlékkép Rákóczy Istvánról.

Maróthyné Rákóczy Zsuzsa testnevelő, Rákóczy István lánya:

„ »Pista bácsi« – így hívta őt minden gyerek, kivéve engem. Nekem az apukám volt, és a példaképem! Imádott, de nem kényeztetett el. Szeretettel terelgette az életemet. Jó alanynak bizonyultam: hasonlítani akartam rá. Így lettem én is testnevelő tanár.

Harmadik osztályos voltam, amikor az iskolánkra épülő városi sportiskola kosárlabda szakosztályában apu lett az edzője a lányoknak. Én is jártam az edzésekre és jól éreztem magam a hangulatos foglalkozásokon. Nagyon sikeres csapattá váltunk és sok szép élménnyel gazdagodtunk. A csapat tagjai azóta is tarják egymással a kapcsolatot.

Téli szórakozásunk a korcsolyázás volt. »Pista bácsi« és brigádja jégpályát készített az iskolaudvaron. Ennek köszönhetően jól koriztam, s 1966-ban a Téli Úttörő Olimpián koriban megnyertem a vidékbajnokságot. De hogyan? A bemelegítésnél elestem, s letört egy-egy darab a két első fogamból. Vérzett, és a szám széle megdagadt. Apu azt kérdezte: versenyezzünk vagy orvoshoz menjünk? Láttam a szemében a féltést, de a bizakodást is, hogy meg tudom csinálni! A versenyzést választottam és nyertem! Utána elmentünk a fogorvoshoz.

Aztán jött a sízés. Apuval a Pécskő-hegy aljában rengeteget gyakoroltunk, s apukám nagy örömére a sportág szerelmeseként sífutásban 1969-ben úttörőbajnok lettem. Évek múltán – már a Vasas színeiben – felnőtt országos bajnokságot is szereztem csapatban.

A TF elvégzése után egy budapesti általános iskolában helyezkedtem el. Abban is hasonlítok apura, hogy – noha lehetőségem lett volna középiskolába menni – én is a sport iránt fogékonyabb korosztályt választottam. Szeretett apukám hamar elment. Ha élne, most boldogan látná, hogy fiatalabb unokája is a gyönyörű testnevelői pályát választotta."

Krajcsi József, kohómérnök, egykori tanítvány:

„Rákóczy István nagyon szigorú, rendet, fegyelmet tartó tanár volt. Nagyon szeretett bennünket. Akiben felfedezett valamilyen képességet, azzal külön is foglalkozott. Nálam is észrevette, hogy a labdarúgáshoz érzékem van, s többünk bevonásával összehozott egy jó focicsapatot. Kiemelt figyelmet fordított az atlétikára is, ami állóképességre, kitartásra nevelt bennünket. Sporttáborba küldött Zamárdiba, amiért hálás voltam, mert itt találkoztam először azokkal (Mészöly, Kékesi), akikkel később, 18 éves korunkban Ifjúsági Európa Bajnokok (UEFA) lettünk. A foci az életem részévé vált. Először az SKSE-ben, majd az NB. I-es SBTC-ben játszottam. Sikereimet Rákóczy tanár úrnál alapoztam meg."

Krajcsi Józsefné Wágner Judit, tanítónő, Rákóczy István kollégája:

„Az acélgyári iskolába jártam, de Pistával csak a főiskola elvégzése után kerültem közelebbi kapcsolatba. Volt iskolámba a második gyermekem születése után 1974-ben kerültem, itt ismerősként üdvözöltük egymást. Az alsó

tagozatban testnevelést is tanítottam. Az óra előtti szünetben mentem Pistához eszközökért, ő kinyitotta a szertárat, s kiadta, amikre szükségem volt. Az óra végén mindennel el kellett számolnom. Miután látta, hogy precíz vagyok, vigyázok, idaadta a kulcsot. Megbízott bennem.
A tanári szobában »kisütött a nap«, ha ő megjelent. Rengeteget viccelődött két másik kollégával együtt. Az évente megrendezett tantestületi kirándulásokon és a kihelyezett, lazítással egybekötött tanévzáró értekezleteken is ő vitte a prímet. Történeteit gyakran emlegetjük ma is.
Sokat beszélt imádott lányáról, Zsuzsiról, majd később unokáiról. Felesége, Marika igazi otthont teremtett számára Nagy munkabírású, példaképnek állítható pedagógusként tisztelték kollégái, tanítványai és a szülők is. Tehetségek egész sorát nevelte. Tanítványai távolabbra is elvitték Rákóczy tanár úr és az iskola jó hírét."

Krajcsi Mónika tanítónő, Rákóczy István tanítványa:
„Apukám és anyukám szeretett iskolájában az első tesi órán, 6 évesen, beszabadultunk az óriási tornaterembe. Tanár úr hagyott minket szaladgálni, kiabálni egy kis ideig. Aztán belefújt a sípjába. Mindenki elhallgatott. Fölemelte ujját és sorakozásra szólított fel. Én akkor félelemmel néztem a kezére. Görbe ujja miatt azt gondoltam, hogy ő egy Földön kívüli. Szigorú tanárként elvárta, hogy mindenki képességeinek megfelelően, maximálisan teljesítsen, de ha lehet, még azon felül is. Sok tehetséges, sikeres gyerek került ki a kezei alól. Testnevelési órákon fegyelmezettek voltunk. Gyakran poénkodott velünk, ezeken még az öltözőben is felszabadultan, jókat hahotáztunk.
Tavasszal, amikor beköszöntött a jó idő, a szabadban tartottuk az órákat. Rengeteget indultunk egyesével pár másodpercenként. A volt kórház melletti ösvénynél föl, át a garázssoron, majd a betonos lejtőn le. 3-4 kört kellett megtenni. Mivel tanár urat nem láttuk sehol, először megpróbálkoztunk pihenni, sétálni, de abban a pillanatban hallottuk Pista bácsi érces hangját. Soha nem tudtunk rájönni, honnan figyelt minket, de mindenki úgy érezte, mintha mellette szólalt volna meg. Büntetni nem szokott, a dicsérete egy mosoly, vagy a buksink megsimítása volt."

Bereczki Brigitta, tanár – sífutó, sírollerező, biatlonos, többszörös olimpikon – tanítvány:
„Életem alakulásában döntő szerepe volt Pista bácsinak. Ő szerettette meg velem a sportot, s figyelemmel kísérte – ugyanúgy, mint másoknál – tanulmányi eredményeim alakulását is. Szigorú volt hozzánk, de szeretett bennünket. Mi is szerettük és tiszteltük őt."

Rákóczy István nyomot hagyott a város sporttörténetében. Aki a salgótarjáni sportcsarnokban jár, a bejáratnál az olimpikonok díszfala fogadja, rajta – többek között – az alábbiak:

1964 Tokió	Mecser Lajos
1968 Mexikó	Mecser Lajos
	Básti István
1972 München	Básti István
1992 Albertville	Bereczki Brigitta
1994 Lillehammer	Bereczki Brigitta

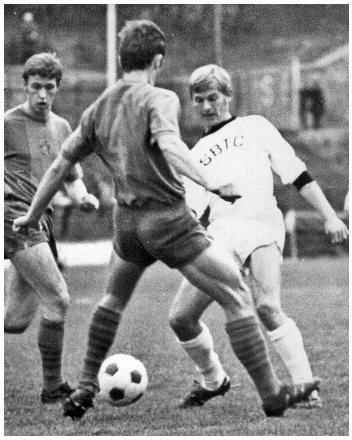

Básti István olimpiai bajnok labdarúgó (fehér mezben)

Mindegyikük Rákóczy István tanítványa volt. Tanár úr emlékét az 1929-ben épült iskola tornaterme őrzi, melyet róla neveztek el.

Volt kollégája, CZENE GYULA
Salgótarján

DR. REIMAN ISTVÁN (Fülek [ma Szlovákia], 1927. február 26. – Budapest, 2012. március 11.): tanszékvezető egyetemi docens, a matematikai tudományok kandidátusa.

Tősgyökeres füleki családból származott. Édesapja, Reiman Gyula szabóként dolgozott, édesanyja, Bóna Rozália a családot látta el. Mindketten életük végéig Füleken éltek. Édesapja 1945-ben, édesanyja 1981-ben halt meg. A házuk a füleki vár aljában volt, a Vár alsó utca 424 alatt.

Ilyennek látta gyerekkorában házuk ablakából a füleki várat

Nagyanyja 1970-ben halt meg, ekkor egyedül maradt az édesanyja, és a régi házból egy új, lakótelepi lakásba költözött el. Fia gyakran meglátogatta, szinte minden évben egy hónapot töltött Füleken édesanyjánál.

Reiman Istvánnak bátyja, Reiman Pál Budapesten szerzett kitüntetéses orvosi diplomát.

Reiman István az első négy elemi osztályt Füleken járta, utána a losonci csehszlovák Állami Gimnázium magyar tagozatán végezte az 1-2. osztályt. 1938-tól, a visszacsatolás után, az iskola neve megváltozott, így a továbbiakban a Kármán József Gimnázium bejáró tanulója. Az iskolában a humán tárgyak domináltak. Nagyon szerette és tudta a latin nyelvet, így a tanárok őrá bízták a gyengébb tanulók korrepetálását. A pénzkereset jól jött a családnak, mert az orvostanhallgató bátyjának a taníttatása nagy anyagi megterhelést jelentett.

Osztályfőnöke és matematikatanára Szénfy Zoltán volt. 1944 őszén lett nyolcadikos gimnazista. 1944 novemberében a Nógrád megyei fiataloknak is azonnal be kellett vonulniuk katonának. Nagyon jól emlékszik az utolsó matematikaórára, amelyen Szénfy tanár úr a komplex számokat kezdte magyarázni, és ezt szakította félbe az osztályba berohanó tanuló azzal a hírrel, hogy másnap mindenkinek be kell vonulnia.

Németországba szállították őket, 1945 májusában esett orosz hadifogságba. Lengyelországba és utána a Szovjetunióba szállították őket, ahonnan csak 1948 tavaszán jöhetett haza. Az orosz hadifogságban súlyosan megbetegedett.

Németországból a Szovjetunióba (Hadifoglyok írják, MEK–NIIF.HU 02200|02237) című írásában így emlékezett vissza a hadifogságára:

„Mint levente, 1944 novembere végén rendeletre kellett jelentkeznem a területileg illetékes honvéd kiegészítő parancsnokságon. Füleki (Nógrád megye) lakos voltam. Kezdetben lövészárkokat ástunk, majd a nyilas pártszolgálatosok kíséretében Németországba szállítottak. Az Elba folyó jobb partján fekvő városban, Wittenbergben estem szovjet hadifogságba 1945. május 2-án. Rögtön megkezdődött a tömegek terelése. A különböző helyekről érkező magyarok igyekeztek egy tömbben maradni. Következett a napi 20-30 kilométeres gyaloglás, ennivaló, víz és szállás nélkül. Stargardban csatlakoztak hozzánk a Dániából jövők. Július elején Graudenzbe szállítottak, ahol már több tízezer embert tartottak fogva. Itt kitört a tífuszjárvány. Én is beteg lettem. Átszállítottak a lengyelországi toruni, úgynevezett haláltáborba. Októberre járóképes lettem, kaptam egy igazolványt, hogy hazamehetek. El is utaztam Frankfurtba, de itt összeestem, nem utazhattam tovább. Bekerültem egy orosz hadifogolykórházba. 1946 áprilisára ismét talpra álltam, beosztottak egy állítólag hazainduló csoportba. Április 15-én, nagypénteken indult el a vonat, de hamarosan kiderült, hogy nem Magyarország felé megyünk,

*hanem Lengyelországon keresztül a Szovjetunióba. Május első napjaiban Sepetovkán szálltunk ki a vagonokból, innen átvittek Szlavutára. Leráng*atták rólunk jó ruháinkat, rongyokba öltöztettek, miközben elvették és összetépték a Torunban kapott igazolványt. Megkezdődött az 1948. május 2-ig tartó második hadifogságom, ezúttal a Szovjetunióban."*

A Szovjetunióból Debrecenbe hozták haza. Debrecenből leromlott egészségi állapota miatt a Szent János kórházban volt néhány hónapig, majd a szentgotthárdi iskolaszanatóriumban hozták helyre egészségét. Ott tanítással gyógyították őket, és így 1949-ben leérettségizett. 1949-ben pályát kellett választania. Hodászi Endrének és Szívás Jánosnak, két kedves és kitűnő matematikatanárának az volt a véleménye, hogy el tudja végezni a matematika-fizika szakot. Reiman István javaslatára később mindketten a Bolyai János Matematikai Társulat részéről Beke-emlékdíjban részesültek.

Mindig is a tanári pálya vonzotta. Diákkorában azt tapasztalta, hogy egy kisvárosban a tanárnak nagy tekintélye van. Vonzotta a tanítás öröme is, mert diákkorában eredményesen tanította osztálytársait, Füleken is és Szentgotthárdon is.

1949-ben beiratkozott matematika-fizika-ábrázoló geometria szakra a Pázmány Péter Tudományegyetemre. Az egyetemen Hajós György akadémikus professzor geometria előadásai voltak rá a legnagyobb hatással. Az ő tanszékén kezdett el, még hallgatóként, geometria gyakorlatokat vezetni. 1953-ban szerezte meg tanári diplomáját. A tanári hivatásra való felkészülésnél vezetőtanára Barra György, a híres debreceni matematikatanár volt.

A matematikaversenyekkel egyetemi hallgató korában találkozott először.

Nagyon sokat köszönhetett Horvay Katalin kollégájának, különösen a tanítással kapcsolatban.

Reiman Istvánt a matematika elsősorban a tanítás szempontjából érdekelte, így az egyetemi órái mellett különböző középiskolákban tanított 1954 és 1963 között ***(Kossuth Zsuzsa Gimnázium***, ***Árpád Gimnázium, ELTE Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium***).

Két évtizeden keresztül dolgozott együtt Horvay Katalinnal, az ELTE szakmódszertanos oktatójával. A későbbiekben közös munkát is készítettek, a ma is használatos középiskolai példatárat, a *Geometriai feladatok gyűjteményét.*

Ekkor alakult ki az a véleménye, hogy iskolai gyakorlatot kell szereznie ahhoz, hogy hitelesen oktathassa a tanárokat és a diákokat. 1954-től a legkülönbözőbb fórumokon tartott tanártovábbképzési előadásokat.

A matematika-tankönyvek közül kettő volt rá nagy hatással: Hajós György *Bevezetés a geometriába* című könyve és Péter Rózsa-Gallai Tibor első gimnáziumi tankönyvének (1950) elsősorban a geometria része. Ez a tankönyv a középiskolások számára az igazi matematikát tartalmazta és gondolkodni tanított. Sajnos a tanárok nem voltak felkészülve a modernebb matematikai oktatásra, maximalistának minősítették a tankönyvet, és ezért igen hamar kivonták a forgalomból.

Ő is írt tankönyveket, ő írta a *Fejezetek az elemi geometriából* geometria-tankönyvet a speciális matematika tagozatos diákok számára és az *Ábrázoló geometria* gimnáziumi fakultatív tárgy tankönyvét.

1953-1970-ig ***az ELTE TTK-n*** képezte a matematika és az ábrázoló geometria szakos tanárjelölteket. 1970-1996-ig a ***budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Kar Geometria Tanszékén*** volt egyetemi docens, 1986-1992 között a tanszék vezetője. 1995-ben vonult nyugdíjba.

1961-től 2002-ig, több mint 40 éven keresztül vezette és szervezte a magyar diákoknak a Nemzetközi Matematikai Diákolimpiára való felkészítését, a versenyzők csúcsszakkörének a vezetője volt. A nevéhez fűződik az *Ifjúsági Matematikai Kör* tevékenységének jelenlegi formájában való megszervezése. Nagyon igényes munkája hozzájárult a magyar diákok sikeréhez. Mint a magyar csapat egyik vezetőjének, fontos szerepe volt abban, hogy a mindenkori magyar csapat megállta a versenyen a helyét.

Kiemelkedő versenyfelkészítő tevékenységért kapta meg a nemzetközi elismerést, a *Paul Erdős-díj*at a Matematikaversenyek Nemzetközi Szövetségétől (Budapest. 2000. október 9.)

Az Ifjúsági Matematikai Kör a kiemelkedő középiskolások számára szervezett olyan rendszeres foglalkozás, amelynek célja az, hogy a tehetséges tanulók matematikusoktól, kiváló matematikatanároktól halljanak olyan témakörökről, amelyek a középiskolai tananyagot megha-

ladják, de továbbfejlesztésükhöz szükségesek, gondolatébresztők. Ezeket a foglalkozásokat 3 hetente tartották, és vidéki tanulók is részt vettek rajta. A Nemzetközi Matematikai Diákolimpiára való felkészülés eszközei voltak a válogató versenyek és matematikai intenzív felkészítő táborok.

Peter Taylor, a WFNMC elnöke átadja a „Paul Erdős"- díjat Reiman Istvánnak

Tagja volt különböző országos matematikai versenybizottságoknak:
- OKTV II. Bizottság elnöke,
- Arany Dániel Matematika Tanulóverseny Bizottság,
- Kalmár László Versenybizottság,
- Kürschák Matematikai Tanulóverseny Versenybizottság

Reiman István generációk matematikamestere. A magyar matematika elismeréséhez nagyban hozzájárult az ő munkája, problémafelvető és -megoldó módszere. Külön hangsúlyoznánk a magyar matematikai nyelv szép és igényes használatát, változatos stílusát. *Ars poetikája* az volt, hogy igazi, mély matematikai ismereteket kell átadni a tehetséges diákoknak.
Debrecenből is sok tanuló vett részt a Reiman–szakkör foglalkozásain, Hajdú-Bihar megye matematikai olimpiai érmesei (Pap Gyula, Csóka Endre, Egri Attila) is sokat tanultak tőle.
Több esetben volt a Nemzetközi Magyar Matematikai Verseny zsűrijének az elnöke: Komárom (1992), Vác (1993), Paks (1995); illetve tűzött ki feladatokat, tartott nagysikerű plenáris előadásokat (pl. Komáromban Bolyai Jánosról).
A komáromi verseny zárószavában kiemelte, hogy: *„A két helyszín közötti Duna-hídon naponta többször is átkelve éreztük talán először igazán, hogy ez a híd úgy kapcsolhat össze embereket és országokat, ahogyan azt a jövő Európájában elképzeljük."*
Ezt a híd-szellemet tükrözi, hogy szülővárosa, Fülek díszpolgárává választotta.
1953 óta tagja volt a Bolyai János Matematikai Társulatnak, illetve a Választmánynak, majd a Társulat tiszteletbeli elnöke lett. Hosszú ideig vett részt a TIT munkájában is, ismeretterjesztő előadásaival járta az országot, és sok tanárt nyert meg a tehetséggondozó munkára. Módszertani cikkei is ezt a célt szolgálták.

Tudományos kutatási területe: *véges geometriák megalapozása és annak kombinatorikus és gráfelméleti vonatkozásai.* A témával Kárteszi Ferenc professzor ismertette meg, és eredményeinek elérésében Turán Pál professzortól kapott nagy segítséget. A témát Turán Pál adta, aki a véges geometriák és a mátrixok vizsgálatával foglalkozott. A 60-as évek közepén Erdős Pál azt mondta neki, hogy maga megoldotta a négyszög létezésének a kérdését a gráfelméletben. Ezen a kijelentésen Reiman István először elcsodálkozott, de T. Soós Vera elmagyarázta neki, hogy a mátrixelméleti probléma mindig átfogalmazható gráfelméleti problémává.
Kandidátusi fokozatát *a véges kombinatorikus geometriák* témakörből 1969-ben szerezte meg.
13 tudományos dolgozata, 4 könyve, 10-nél több középiskolai tankönyve, 4 egyetemi jegyzete jelent meg. A szakmódszertani és ismeretterjesztő cikkei, a TV-s forgatókönyvek, a Ki miben tudós? vetélkedő, az MTV műsorában való részvétele, a felvételi feladatok megoldásainak az MTV-ben való ismertetései széles körben tették ismertté nevét. Az egyetemi elemimatematika-oktatásban és a tehetséges diákok felkészítésében is igen jól lehetett használni a Gyapjas Ferenccel közösen írt *Elemi matematika I.* jegyzetét. *A geometria határterületei* című könyve a versenyzők kötelező olvasmánya ma is.

Reiman István *Matematika* könyve több évtizedes oktatómunkának párlata, egy kiválóan felépített, precíz munkával megírt, jól áttekinthető kézikönyv.
„Reiman István matematikai összefoglalója egy több évtizedes forradalmi mozgalom, az ún. új matek záró ékköve. Az új matekosok, függetlenül attól, hogy hol és

kiket tanítottak, a matematika szépségét magukévá tették, és azon buzgólkodtak, hogy ezt a látásmódot továbbadják. Reiman István nem foglalkozott didaktikával, hanem lenyűgözően tanított, mert nem csak teljes mélységben értette, amit mond, hanem ezt a megértést teljes mélységben át is tudta adni a tanítványainak. Jó volt az ő diákjának lenni, de ma már csak ezzel a könyvvel kárpótolhatja magát az olvasó. Örülök, hogy az a könyv, melynek az ötlete több mint harminc éve merült fel bennem, szerkesztői pályám legelején, most a mi gondozásunkban jelenik meg." (*Votisky Zsuzsa*, Typotex Kiadó)

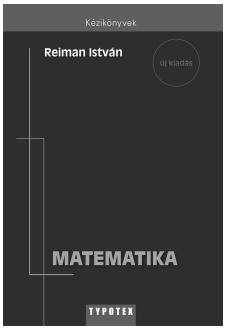

Igen jelentős a *Nemzetközi Matematikai Diákolimpiák*ról Dobos Sándorral közösen írt, több kiadást megért könyvük, amelyben a szemtanúk hitelességével mutatják be a 40 év diákolimpiáit. A könyvet minden a tehetséggondozó tanár és tehetséges diákja nagy haszonnal forgathatja. Reiman István felesége egykori évfolyamtársa, Baumann Éva volt, aki budapesti főiskolai, illetve egyetemi oktatóként matematikát tanított.

1995-ben Beke-díjban részesült. Arra törekedett, hogy megkíséreljе a felsőoktatásban nem túlságosan kedvelt matematika iránt az érdeklődés felkeltését. Külön foglalkozott azokkal a hallgatókkal, akik a Neumann János Vándordíjas matematikaversenyeken a főiskolát képviselték. Vezetésével létrejött a Hajós György matematikaverseny szabályzata, és elindították a Hajós György matematikaversenyt. Részt vett a versenyek megszervezésében, a feladatok kitűzésében és elbírálásában még nyugdíjba vonulása után is. Egyetemi és főiskolai tankönyv és jegyzet szerkesztője és lektora volt.

Gyermekeik: Reiman Judit (1954) és Reiman Katalin (1960).

Főbb munkái:

- Geometriai feladatok megoldása a komplex számsíkon, Középiskolai Szakköri Füzetek, Tankönyvkiadó (1957)
- Gyapjas-Reiman: Elemi matematika I., ELTE jegyzet, Tankönyvkiadó (1969)
- Geometriai feladatok gyűjteménye I-II. (társszerzőkkel közösen), Tankönyvkiadó, (1975).
- A geometria és határterületei, Gondolat (1986)
- Ábrázoló geometria. Gimnáziumi fakultatív tárgy tankönyve, Tankönyvkiadó (1986)
- Matematika, Műszaki Kiadó (1992), Typotex (2011)
- Fejezetek az elemi geometriából, Typotex, Budapest (1998)
- Nemzetközi Matematikai Diákolimpiák (1959-2003) (Dobos Sándorral közösen) Typotex (2003)

Kitüntetései:

- Beke Manó-emlékdíj (1958, 1966 nagydíj)
- Grünwald Géza-emlékdíj (1963)
- MTESZ-díj (1986)
- Apáczai Csere János-díj (1993)
- Paul Erdos Award, vagyis az Erdős-díj (2000) az Országos Matematikaversenyek Világszövetségének (World Federation of National Mathematics Competitions) a díja
- Rátz Tanár Úr Életműdíj (2002)

Források: Reiman István és a megemlékező személyes találkozásai, Reiman Istvánnak a szerző számára átadott dokumentumai és fényképei.

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ,
matematikatörténész
Debrecen

RÉVÉSZ MIKLÓSNÉ Ferenczi Mária (Oros, 1943. szeptember 12. – Nyíregyháza, 2012. január 31.): ápolónő, egészségügyi szakoktató.

A II. világháború idején született elsőként egy nagyon szegény négygyerekes családban. Apja ácssegéd volt, fiatal édesanyja háztartásbeli.
Korán megtanulta tűrni a nélkülözést, és azt, hogy az életben maradáshoz elengedhetetlen az összefogás, egymás segítése. Értelmes, jó tanuló gyerekként arra törekedett, hogy szülei büszkék lehessenek rá.
Általános iskolai tanulmányait Oroson végezte. Az iskolában kitűnt szorgalmával, tanulni vágyásával, kitűnő tanuló volt. Az általános iskola elvégzése után a középiskolát Nyíregyházán végezte.
A középiskolai érettségi után 20 évesen férjhez ment, és megszülte egyetlen imádott kislányát, a kis Zsuzsikát. Férje, Révész Miklós katonatiszt volt, így kaptak egy kis szolgálati lakást Nyíregyházán. Érettségi után ápolónői szakképesítést szerzett, és a Nyíregyházi Sóstói Tüdőszanatóriumban kapott állást, itt kezdett el dolgozni. Nagyon szerette a munkáját, igazi hivatás volt számára a beteg emberek gondozása, ápolása.
Sajnos, családjában is sokan szorultak a szakmai segítségére. 25 évesen veszítette el öccsét, betegsége következtében. Majd gondozta nagybeteg nagymamáját, édesanyját, sőt, férje halála után magatehetetlen anyósa gondozása is rá maradt. De munkája mellett önzetlenül helytállt. Arra nagyon ügyelt, és igényes volt, hogy a szakmai munkája mindezek miatt csorbát ne szenvedjen. A súlyos betegek szívvel-lélekkel való ápolásának elismerése eljutott az akkori ***Kölcsey Ferenc Gimnázium*** igazgatónőjéhez, Gyarmati Jánosnéhoz is, aki 1974-től kezdte szervezni az iskolában az egészségügyi tagozat beindítását. Felkérést kapott az igazgatónőtől, hogy vegyen részt az egészségügyi szakoktatásban, és tanítson az ő iskolájában. Örömmel vállalta a felkérést, vállalkozott a nem kis feladatra, és azonnal elkezdte a Budapesten épp akkor induló Egészségügyi Főiskola szakoktatói karán a képzést. Ennek sikeres elvégzése, befejezése után szinte minden évben érettségire felkészítő osztályai voltak. Minden igyekezetével arra törekedett, hogy a tudás legjavát nyújtsa és átadja tanítványainak. Tanította az ifjúságot a szépre, a jóra, főleg az egészséges életre, az egészség megóvására, az idősek gondozására, ápolására, mert ezt vállalta, ez volt a küldetése. 1987-től az egészségügyi oktatás átkerült az újonnan megnyitott ***Zay Anna Egészségügyi Szakközépiskolába***. Ettől az időtől nyugdíjazásáig továbbra is itt dolgozott, az egészségügyi szakképzést erősítve.

Nem véletlen, hogy mint szakoktató-tanárnak nagyon sok orvos, gyógyszerész, ápoló, csecsemő- és gyermekgondozó nőtt fel a kezei alatt. Egykori tanítványai a mai napig is orvosi rendelőkben, gyógyszertárakban dolgoznak. Sikeres és közkedvelt tanár volt. Tanítványaival, sőt néhányuk szüleivel élete végéig nagyon jó kapcsolatot tartott fenn. Több diákot készített fel országos szakmai versenyekre, kísérte őket a verseny színhelyére, ahol kimagasló eredményt értek el.
Munkája elismeréseként számos kitüntetést kapott, ezek közül a legrangosabbak: Zay-díj 1999-ben, Nyíregyháza Városért Emlékérem, és 2001-ben az OM Pedagógus Szolgálati Emlékérem.

Anyaként szigorú, következetes, de végtelenül gondoskodó és önfeláldozó volt. Nagyon tudott örülni kislánya sikereinek, folyamatosan biztatta és bátorította az egyre elismertebb teljesítményeire. Férjét is tanulásra inspirálta. Zsuzsika az érettségi után pszichológusként végzett a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen.
Majd férjhez ment dr. Mogyorósi Csaba orvoshoz. Hosszabb ideig Debrecenben laktak, ott dolgoztak és tanítottak.
Három gyereket szült, két lányt és egy fiút, a szülei legnagyobb örömére és boldogságára. Egyetlen fájó pontja volt Marikának, hogy egyre távolabb költöztek szerettei, de a megélhetés és a munka Budapestre szólította a családot.

Ám ez sem okozott gondot, szinte 2-3 hetente utazott hozzájuk. Vitte a szabolcsi piac friss áruját, főzte a három unoka kedvenc ételeit, segítette őket, amiben csak tudta. Vigyázott a gyerekekre, mikor betegek voltak. Szakszerűen gondozta, ápolta beteg kis unokáit. Mindenben segítségükre volt. Pótolhatatlan marad a család és környezete számára. Támasz volt a bajban, betegségben okos tanácsadó.

Megbízható ügyintéző, szervező és nagyon jó barát volt, kirándulások, színházi előadások fő szervezője. Ugyanakkor nem volt megalkuvó, ha kellett, kiállt az igazáért, az igazságért, és nem félt a konfliktusoktól. Soha nem hagyta abba a tanulást, sokat olvasott, előadásokra járt, szerette a színházat és a koncerteket. Hívő ember volt, nem hivalkodott ezzel, de tudom, hogy sokat imádkozott családjáért, unokáiért, értünk, barátaiért, a klub minden tagjáért és a szenvedőkért.

Közel 10 éve lett nyugdíjas, ami nem jelentett visszavonulást. Számos szervezet, egyesület tagjaként tevékenykedett. A Belvárosi Nyugdíjas Egyesület titkára volt, aktív tagja a Természetjáró Klubnak és a Napfény és Életmód Klubnak.
Férjének nyolc évvel korábbi halála nagyon megviselte. Ezt követően minden erejét arra fordította, hogy másokon segítsen, jobbá, szebbé tegye a körülötte élők életét. A betegség nem válogatott. Ő is több gonddal küszködött. Éppen kivizsgálásra sietett, mikor végzetes autóbaleset érte. Szeretteihez készült, előtte a vizsgálatot szerette volna elvégeztetni, de már soha többé nem tudta tervezett útját befejezni, nem oda érkezett meg, ahova tervezte.

„A halál nem a végállomás, csak földi utunk vége. Másképp, máshogyan folytatjuk."

„Az Úr vezet majd szüntelen, …olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz." (Ézsaiás 58. 11.)

Azt kívánom, legyünk mindannyian a szeretet, a megértés és a cselekvő segítség forrásai egymás számára, olyanok, mint nekem a kollégám, barátnőm, Marika volt közel 40 éven át.

Kollégája, barátnője, ERDEI SÁNDORNÉ
Nyíregyháza

DR. RUBOVSZKY KÁLMÁN (Kisvárda, 1942. július 26. – Debrecen, 2011. június 8.): egyetemi docens, tanszékvezető.

Kisvárdán látta meg a napvilágot, kereskedő-iparos családban. A háború átmenetileg az ő családjukat is szétzilálta, édesapja orosz hadifogságba került. Hazakerülése után megszületett öccse, Laci, aki 9 évvel volt fiatalabb, mint ő. Mint annyian mások, ők is nehéz körülmények között éltek, de a család nyitott szellemisége meghatározta a fiúk szellemi pályáját. Édesanyja gyakran vitte Kálmánt a közeli nagyvárosba, Nyíregyházára, mindenféle kulturális eseményre. Az édesanyával való szoros kapcsolat annak korai halála miatt drámai gyorsasággal megszakadt, ami mélyen lesújtotta, és lelkileg nagyon megviselte az akkor 16 éves gimnazista fiút. Ezt a traumát talán sohasem tudta feldolgozni. Saját bánata mellett különösen fájt neki kisöccse árvasága.
Ekkor a sors segítségükre sietett egy új házassággal, amelybe szintén két félárva kis- és nagylány érkezett; családban élhettek újra. Igazi testvérként szerették és szeretik egymást mind a mai napig, amikor már mindnyájan elvesztették szüleiket. Rubovszky Kálmánban a kisvárdai gyermekkor annak minden nehézségével, bánatával igazi paradicsomot jelentett: drága nagymamája, édesanyja testvére és unokatestvérei, az igazi, őszinte baráti kapcsolatok, gimnáziumi tanulmányai a jó nevű Bessenyei György Gimnáziumban és a diákszínpadi sikerek, a nagy focizások a kisvárosi utcákban mélyen vésődtek be emlékezetébe, és határozták meg jövőjét, emberségét, viszonyát a világhoz, a kapcsolataihoz, és emberi tartásához. Már ezekben az években világosan

látszott erős vonzódása az irodalom, a könyvek, a művészetek, a komolyzene világához.
A kisvárosi, és szinte falusias lét ellenére, amikor felvették a Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar-történelem szakára, amelyet kiegészített a népművelés szakkal is, műveltségben már szinte semmiben sem különbözött a városi értelmiségi családokból jött évfolyamtársaktól. Az egyetemista létet hallatlanul élvezte: az órák szüneteiben sok évfolyamtárs vette körül, és hallgatta élvezettel a szerény, halk szavú fiatalember spontán irodalmi elemzéseit. A színpadhoz való vonzalma itt is megjelent, aktívan, szenvedélyesen vett részt az egyetemi színpad működtetésében. Neve az egyetemisták körében, főleg műveltsége, intellektualitása, szerény emberi tartása miatt már akkor fogalom volt.
1966-ban szerzett diplomát. Az egyetem után a Fővárosi Moziüzemi Vállalatnál dolgozott, és itt került igazi szenvedélyes kapcsolatba a filmvilággal. Itt, Budapesten kötött házasságot Marosvölgyi Gizellával, amelyet szép, küzdelmes, de tartalmas, élet követett.
A művészetek világához való korai kötődés egész pályafutását meghatározta, s vált évek, évtizedek alatt a magyar film- és kommunikációelmélet országos szinten meghatározó alakjává. A néhány év budapesti kitérő után, Durkó Mátyás tanszékvezető invitálására 1972-ben visszatért a ***debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem*** egyre erősödő és népszerűvé váló Felnőttnevelési és Közművelődési Tanszékére.
Egyetemi szakmai pályája sikeresen indult: 1974-ben megszerzi bölcsészdoktori oklevelét 40 évesen, 1982-ben az irodalomtudományok kandidátusa címet, s a tanszéken egyetemi docens lett.
1975-ben megszületett Bálint fia és 1976-ban Éva lánya, akiket szeretettel, felelősségtudattal, aggódó gondoskodással neveltek. Az apa minden rezdülésükre figyelt, és életével, a világhoz, az emberekhez való viszonyával mutatott példát emberi tartásra, hivatástudatra, becsületre, szeretetre. Igazi útravalót, az életben való eligazodáshoz szükséges értékeket közvetített finoman, szelíden, minden kényszer nélkül. Bálint fia a tudományos pályafutásban, Éva lánya pedig a művelődési életben folytatja az apai hagyományokat.
A rendszerváltás körüli évek jelentős változást hoztak a szakma, így a tanszék és Rubovszky Kálmán életében is. 1991-ben kinevezték tanszékvezetőnek az akkor már nemcsak az elnevezésében, de képzési tartalmában is átalakuló ***Művelődéstudományi és Felnőttnevelési Tanszék*** élére. Nagyon nehéz, de egyben izgalmas időszak volt ez. A nehézség a képzés és a hallgatók megtartásából adódott, az izgalom pedig abból eredt, hogy közben az átalakuló képzés ne csak az új kulturális és művelődési politikához, hanem a társadalmi-gazdasági változásokhoz is igazodjon. Ezen munka eredménye az átalakuló tanszék mellett a művelődési- és felnőttképzési menedzserképzés kidolgozása és megalapítása. A nehéz átmeneti időszak az 1990-es évek közepére lezárult, amikor stabilizálódott a tanszék személyi állománya, letisztulttá, „bejáratottá" vált az új képzési profil, és a hallgatói létszám is növekedésnek indult. Az 1990-es évek közepére az egyetemi szakmai tevékenységek legmagasabb szintjeként elindult a Kozma Tamás professzorral közösen alapított Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program, s ezen belül Rubovszky Kálmán a Közművelődési és Felnőttnevelési Alprogram vezetője lett egészen 2005-ös nyugdíjazásáig. Az országban egyedülálló módon a Kossuth Lajos, majd a jogutód Debreceni Egyetemen lehetett művelődési, felnőttoktatási és felnőttképzési területeken PhD-fokozatot szerezni.
Rubovszky Kálmán munkássága az 1980-as évekre nemcsak országosan vált jegyzetté (több felsőoktatási intézményben párhuzamosan órákat ad), de színesedett, és nemzetközi szakmai kapcsolataiban is gazdagodott. Kutatási és szakmai szereplésének legfőbb területei: ifjúság és könyv; a kultúraterjesztés intézményei és kérdései; média és kultúra, képregény; informális, nonformális nevelés és médiakommunikáció; a művészetek helyzete Magyarországon; kommunikáció, film, lokális művelődés; tömegkommunikáció és regionalitás.

Kiss Annamária, egykori tanítvány így emlékezik: „Tanár úr emlékeimben úgy él, mint nagyszerű tanár és kiváló előadó. Kiváltságosnak érzem magam, hogy tőle tanulhattam a filmtörténet legnagyobb alkotásairól, illetve a kommunikációelmélet kapcsán betekintést nyerhettem az emberi viselkedés rejtelmeibe. Mindezt oly módon tette, hogy élvezetes, közvetlen stílusának és tanári zsenialitásának köszönhetően a tanórák könnyed, barátságos hangulatú légkörében ittuk szavait és elfelejtkeztünk az órák formális voltáról, így feszengés és félelem nélkül nyílhattunk meg és válhattak interaktívvá az előadások és a sze-

mináriumok egyaránt. Tanár úr habitusával, lehengerlő személyiségével érte azt el, amit más tanároknak talán soha nem sikerülhet, mély tiszteletet és figyelő érdeklődést váltott ki tanítványaiból, belőlünk, akik szeretettel és őszinte megbecsüléssel őrizzük meg emlékezetünkben."

Dr. Sári Mihály, rektorhelyettes, egykori tanítvány Bajáról a következőket írja:
„Dr. Rubovszky Kálmán életútja tipikus, Árkádia keserűédes szolgálata: felemelkedés a vidékiségből, belenövés a Debrecen-provincia fél országnyi közösségébe, az ország kulturális centrumának aktorává válás, európai kapcsolatok építése. Kisvárdától Debrecenen át Budapestig, holland, olasz, német, angliai, csehországi útvonalon visszajutni Debrecenbe, a »Föl-földobott kő« sorsot vállalni: küldetés.
A magyar rendszerváltás generációjának különös alakja, aki szívósan küzdött az emberi értékek átmentéséért, de már értette a harmadik évezred szavát is. A Kultúratudományi és Felnőttnevelési Tanszék vezetőjeként, elsőként újította meg 1991-ben a közművelő-felnőttnevelő képzést, s alakította ki a »kulturális menedzser« szakemberképzést, amelyet átvettek egyetemeink. A saját tudását is kritikusan szemlélő tudós habilitációjával egyetemi magántanári státuszt is szerzett. Mindehhez európai perspektívában való látás, mély tudományos, igényes gondolkodás és felsőoktatási tapasztalat volt szükséges, ugyanúgy, mint az egyetem neveléstudományi doktori programja keretében általa kidolgozott közművelődési-felnőttnevelési alprogram következetes vezetéséhez is. A debreceniség, Árkádia szelleme Budapesten volt meghökkentő, Debrecenben pedig az Apáczai-Csokonai-Ady Európa-élményeit idéző tudós és oktató magatartás volt szokatlan
A tudós ember szerénysége, a jó oktató módszertani felkészültsége, kiváló kooperációs készsége a kollégákkal, hallgatóival, mély humánuma, a megértés, a türelem éppúgy jellemezték, mint a szociológiailag és történetileg megalapozott, művészet, irodalom- és kommunikációtudományi dimenzióit is magába foglaló multidiszciplináris tudás, amely eredményeként sok-sok könyve, tanulmánya megjelent Magyarországon és külföldön, másrészt megteremtette a »tanítványok táborá«-t. Mint az ifjúsági szépirodalom és vizuális kultúra kutatója ma is elismert szakember Európában, műveit olvassák és idézik kutatók, a neveléstudomány szakemberei.".

Nemzetközi szerkesztőbizottsági tagságok:
- Comic Art (Róma) művészeti folyóirat
- International Journal of Comics (Pennsylvania University)

A hazai szakmai szervezetek számos területén kapcsolódott be a művelődés, kultúra fejlesztésébe: a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Szakmai Kollégium elnöke, a Kultúraközvetítők Kamarájának tagja, a Magyar Szociológiai Társaság Művészetszociológiai Munkabizottságának tagja, a DAB Művelődéskutató Bizottság vezetője, a tanszéki kiadványok szerkesztője.
Termékeny munkásságának eredménye: tíz önálló kötet (részben angol nyelven), társszerzős köteteinek száma tizenegy. Több mint százötven publikáció hazai és nemzetközi folyóiratokban, tanulmányok szakmai kötetekben, megszámlálhatatlan hazai és nemzetközi konferencia-előadás.

Néhány könyve és jegyzete:
- *A könyv mint művelődési jelenség* (1995)
- *Apropo Comics*
- *Szépirodalmi művek adaptálása*
- *Szöveggyűjtemény a közlési rendszerek tanulmányozásához* (1989)
- *A könyv mint ifjúsági médium* (habilitáció Pécsi Tudományegyetem) (1998)
- *Books for Children and young people* (1998)

Kitüntetései:
- Miniszteri köszönet a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Szakmai Kollégium vezetőjének 2 évi munkájáért (1995)
- Iskolateremtő mestertanár (MTA Művelődési és Közoktatási Minisztérium 1997)
- Fáy András-díj (OTP Bank Csányi Sándor, Kosáry Domokos kuratóriumi elnök 1997)
- 2005-ös nyugdíjazásakor megkapta a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Emlékérmét.

Bár szakmai elkötelezettsége, tudományos motivációja további munkára ösztökélte, súlyosbodó betegsége ezt egyre inkább akadályozta.
Személyében a filmesztétika és kommunikációelmélet határainkon túl is ismert szakembere, képzés- és iskolateremtő tudós, valamint humánus, konszenzuskereső és támogató kolléga távozott közülünk, életének 69. évében.

Felesége, RUBOVSZKY KÁLMÁNNÉ
Debrecen

„Mindazt, amit születésünkkor
nélkülözünk, s amire nagykorunkban
szükségünk van, a nevelés adja meg nekünk.”
(Rousseau)

S

SÁNDOR JENŐ (Szarvas, 1913. augusztus 27. – Debrecen, 2005. május 2.): középiskolai tanár, gimnáziumigazgató.

Édesapja, a Tiszacsegéről elszármazott Sándor Gábor Szarvason a helyi rendvédelem alkalmazásában állt. Édesanyja, Janurik Zsuzsanna tősgyökeres szarvasi család leánya volt. Két fiút neveltek: Gábort és Jenőt, akik elemi iskolai tanulmányaikat szülővárosukban végezték, Jenő a gimnázium első négy osztályát Békéscsabán, a további tanéveket Szarvason, ahol 1931-ben az Evangélikus Gimnáziumban érettségizett. Középiskolai évei alatt különös érdeklődést mutatott az irodalom iránt, nyelvtehetségére tanárai is felfigyeltek. Határozott, segítőkész magatartásával iskolája népszerű diákja volt, aki életcéljának a tanári pályát tekintette.
Tanulmányi eredményei meggyőzték szüleit, hogy szándékát támogassák, ez tette lehetővé beiratkozását a szegedi egyetemre. Az 1931/32-es tanévtől kezdve magyar-német szakon tanult. Egyetemi hallgatóként Németországban mint ösztöndíjas tökéletesítette nyelvtudását.
Egyetemi évei kezdetén, 1931-ben alakult a „Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma”, amelyben bölcsészhallgatók, fiatal írók, művészek részvételével társadalomtudományi, irodalmi, néprajzi kutatások indultak. Ismeretterjesztő előadásokkal, könyvkiadással pezsgő kulturális életet hoztak létre, s ez nem maradt hatástalan a fiatal tanárjelöltre, aki 1937-ben szerezte meg középiskolai tanári oklevelét.

Gyakorló éve után katonai szolgálatot teljesített, így csak 1939-ben kezdhette a tanári munkát. Az 1939/40-es tanévben ***Aszódon, a Petőfi Sándor Gimnázium internátusában*** kapott állást, ahol nevelőtanárként a vidékről bekerült diákokkal foglalkozott. Feladatának tekintette a különböző színvonalú iskolákból jött tanulók felzárkóztatásának segítését. Mint nevelőtanárnak elsősorban a tanulmányi munka felügyeletével, az internátusi rend betartatásával kellett foglalkoznia, de ő ezen kívül a diákok egyéni érdeklődési körére és tehetségére alapozva külön foglalkozásokat is szervezett, nyelvórákat tartott, ünnepi megemlékezéseket rendezett.
A következő tanévben, a Felvidék visszacsatolása után kinevezték ***Rimaszombaban az Egyesített Protestáns Gimnázium*** tanárának. Az ismét magyarrá lett város gimnáziumában lényegében újra kellett alapozni a magyar nyelvű középiskolai oktatást. Különösen nagy feladatot

jelentett ez az irodalomtanároknak, hiszen gyakorlatilag tankönyvellátás nélkül kellett a magyar irodalommal kapcsolatos alapvető ismereteket tanítaniok. Fokozott figyelmet fordítottak az írásbeli munkára. Ebben különösen nagy jelentőséget kapott a táblai vázlat, amelyet Sándor Jenő lényegre törő, rövid mondatokban, áttekinthető tagolással, jól olvashatóan írt a táblára. Magyarázatai is szakszerű, tömör, közérthető formában hangzottak el. Az írásbeli feladatok megoldásánál és feleltetéskor elvárta a szabatos és fegyelmezett fogalmazást a diákoktól. A nyelvi hibákat megértő türelemmel javította.

A nagy ambícióval és szép eredménnyel induló tanári munkát megszakította a katonai behívó. Tartalékos tisztként közel hároméves frontszolgálat, utóbb három esztendő hadifogság után 1947-ben került haza ***Szarvasra***, ahol kezdetben az ***elemi iskola*** felsőbb osztályaiban tanított, majd a ***2. számú általános iskola*** alapító tanáraként vett részt az állami alsófokú oktatás újjászervezésében. A pedagógiai munka iránti elhivatottságát, kiváló szervezőkészségét elismerve 1948 szeptemberétől a ***Szarvasi Tanító- és Óvónőképző Intézet*** (Szarvasi Pedagógiai Gimnázium) tanárának, majd 1949-től igazgatójának nevezték ki. Kétéves igazgatói munkája során megalapozta és megerősítette az intézményben folyó pedagógusképzést. Az időközben bekövetkezett politikai változások próbára tették alkalmazkodókészségét, diplomáciai érzékét, hiszen szívügyének tekintette, hogy az oktatásügy reformja következtében a nemes hagyományok ne semmisüljenek meg.

Addigi munkája elismerését kell látnunk abban, hogy 1951-ben a Sárrét híres gimnáziumának vezetésére kapott megbízást. Szeghalomban a gimnáziumot egy jómódú, okos református parasztgazda, Péter András alapította: „… egy paraszti származású földbirtokos tekintélyes földbirtokát iskolai célokra, azaz a népi szellem munkálására fordítja – egyedül való jelenség nem csak a parasztság, hanem az egyetemes magyarság történetében." – írta 1940-ben Szabó Pál. Szavainál jobban aligha lehet hangsúlyozni az 1926-ban megnyílt ***Péter András Gimnázium*** jelentőségét, amelyben ***Szeghalom*** és a vonzáskörzetéhez tartozó falvak tehetséges parasztgyermekei kaptak lehetőséget a tanulásra. 1951-ben, amikor Sándor Jenőt nevezték ki az intézmény igazgatójának, már ***Állami Bolyai Farkas Általános Gimnáziumnak*** nevezték, s a hivatalos intézkedések következtében az egykor példásan működő „parasztgimnázium"-ban le kellett mondani a hagyományok ápolásáról.

Nehéz történelmi időszakban és az iskola hanyatlásának idején vette át a vezetést Sándor Jenő 1951. október 27-én. A helyi viszonyokkal, a tanári karral, a diáksággal és a szülőkkel való ismerkedésre kevés ideje volt, de vezetői tapasztalata, emberismerete, tenni akarása átsegítette a kezdeti nehézségeken. A régi tantestületből csakhamar megnyerte Fülöp Károly, Jermendy László, dr. Pásztor József és Vikár István támogatását, hiszen valamennyien a gimnázium korábbi tekintélyének, eredményes munkájának visszaállításában voltak érdekeltek. Nemcsak az oktató-nevelő munka, a tanári kar létszámának bővítése, a beiskolázások ügye, hanem a tárgyi feltételek, elsősorban az iskola épületének rendbe hozása, a szemléltető eszközök pótlása jelentett halaszthatatlan feladatot. A problémák megoldásában Sándor Jenőre hárult a kulcsszerep: az anyagi támogatások megszerzése, az épületrészek felújításának ellenőrzése, a vonzáskörzet általános iskoláinak látogatása, a társadalmi munkák szervezése mellett nem akart lemondani az aktív pedagógusi munkáról sem. Szükség is volt rá, hiszen az iskolában kevés volt a tanárok száma, míg a diákok létszáma fokozatosan nőtt. Ezekben az években erősen érvényesült a továbbtanulásra ösztönző oktatáspolitika, amelynek szellemi és tárgyi feltételei viszont lassan javultak.

A vidéki tanulók elhelyezésére több kollégiumi férőhelyet kellett biztosítani, a nagyobb létszámú diákság étkeztetését is meg kellett oldani. A tanári fluktuáció miatt állandósult a helyettesítések gondja. Kitartó és szívós munkával lehetett a nehézségeken úrrá lenni.

Gyökeres fordulatot csak a forradalom utáni évek hoztak. A második idegen nyelv tanításának bevezetésével Sándor Jenő németórákat is tartott. Jóllehet alapszintről indult a nyelvoktatás, de tanári ösztönzésre megindult és népszerűvé vált a külföldi diákokkal való levelezés, amely nagy lendületet adott a nyelvtanulásnak.

Tíz év alatt a Sándor Jenő vezetésével működő szeghalmi gimnázium a jól felszerelt és eredményesen működő iskolák sorába lépett: 1963-ban új szárnnyal bővült a gimnázium épülete, nőtt a diákotthoni férőhelyek száma, szakközép-

iskolai tagozat és tanműhely felállítására került sor. 1957-ben eljött az ideje annak is, hogy a gimnázium újra felvehesse alapítója nevét. Az iskola régi tanáraival, öregdiákjaival és szeghalmi barátaival való beszélgetések során megérlelődött Sándor Jenőben az az elhatározás, hogy kezdeményezze: újra Péter András nevét viselhesse az intézmény. Az egykori diákok hathatós támogatásával sikerült elérnie ezt s ezzel az iskola hagyományainak újraélesztését is. A tanári szobában széke a Péter Andrást ábrázoló festmény alatt állt.

A tantestületi értekezleteken tömör, rövid beszámolókat tartott. Mindenről tudott, ami az iskolában történt. Gyakori óralátogatásait a segítőkészség jellemezte, Rendszeresen részt vett a szülői értekezleteken. A diákok döntő hányadát már elsőéves korukban név szerint ismerte, dolgaikban kellő szigorral és megértéssel járt el. Gyakran elkísérte diákjait a tanulmányi kirándulásokra. Gondja volt arra, hogy az iskola minden tanulója magáénak érezze Péter András és a gimnázium első igazgatója, Nagy Miklós síremlékének gondozását. Feltétlen tekintélye volt a tanulók előtt, akik mindig figyelemmel és fegyelmezetten hallgatták érces hangját ünnepélyeken, sportrendezvényeken, osztályteremben vagy a folyosón. Kollégái iránt őszinte bizalommal viseltetett. Megfontoltan bánt a szavakkal, és kimondott szavához, ígéretéhez hű maradt. Támogatta a tanárok újító szándékát, ennek köszönhető a jól felszerelt fizikai szaktanterem, a földrajzi szertár, a nyelvi laboratórium létrehozása.

Tudta, hogy a kezdő tanári fizetés nagyon kevés, ezért az ipari tanulók oktatásába is bevonta őket. A fiatal tanárok helyben tartása érdekében igyekezett lakáshoz jutásukat segíteni. Örült kollégái és tanítványai sikereinek.

Visszaemlékezésében így írt erről:

„… örülök, hogy egyeseknek tudtam munkatársaimmal együtt adni valamit, és az illető így magasabb fokra tudott hágni az életben, mint én. Úgy érzem, egy pedagógus számára ez lehet a legnagyszerűbb érzés."

Eredményekben gazdag munkásságához, kiegyensúlyozottságához nagyban hozzájárult harmonikus családi élete. 1957-ben vette feleségül a szintén pedagógus Herczeg Gizellát, együtt nevelték fel felesége első házasságából született fiát és Zsuzsanna leányukat.

A Péter András Gimnázium jubileumi évében közel 25 esztendei igazgatói munkája után vonult nyugdíjba, de nem nyugalomba, hiszen a pedagógiai munkán kívül korábban is aktívan részt vett különféle társadalmi munkákban. Nem kis része volt abban, hogy Szeghalom 1984-ben városi rangot kapott. Szívesen vállalta az öregdiákok szervezetével és az általuk létrehozott alapítvánnyal kapcsolatos teendőket.

1983-ban Debrecenbe költözött. Pedagógusi munkáját itt is folytatta. Előbb a Kossuth Laktanyában mozambiki katonáknak tanította a magyar nyelvet, majd több éven át az Ady Endre Gimnáziumban németet tanított, utóbb a Péchy Mihály Építőipari Szakközépiskola diákotthonában vállalt nevelőtanárságot.

A szeghalmi öregdiákokkal kialakult jó kapcsolata Debrecenben is folytatódott: 23 éven át évente két alkalommal fogadta egykori diákjait, akik közül sokan tanárok, orvosok, mérnökök és más munkakörökben megbecsült szakemberek lettek. Régi tanárkollégái is rendre megjelentek a debreceni találkozókon, ahol a baráti beszélgetések mellett szakmai témákról is eszmét cseréltek. A köréje gyűltek továbbra is kíváncsiak voltak véleményére, és számot tartottak józan tanácsaira.

Tanári és igazgatói tevékenységének elismeréseként több kitüntetésben részesült: a Pedagógus Emlékérem, az Oktatásügy Kiváló Dolgozója, a Munkaérdemrend ezüst fokozata mellett Szeghalom város díszpolgári címmel is megtisztelte 1993-ban. 2002-ben vette át szegedi alma materétől vasdiplomáját. Örömmel fogadta a hivatalos elismeréseket, de mindennél többet jelentett számára a diákjai részéről megnyilvánuló ragaszkodás és szeretet.

2005. május 2-án bekövetkezett halálával szép és tartalmas élet zárult le. Debrecenben helyezték örök nyugalomra, Szeghalom város halottjaként. Temetésén sok-sok szeghalmi diák, tanár és öregdiák kísérte utolsó útjára.

Tisztelői, iskolája és a diákok adományaiból készült emlékkövét 2006. június 10-én a Péter András Gimnázium előtti parkban avatták fel, amelyen a vonásait ábrázoló dombormű – Györfi Lajos alkotása – idézi emlékét.

Felhasznált források:

- Sándor Jenő: Visszapillantás. In: Péter András Emlékkönyv, 1926-1976 (Szerk. U. Nagy István) – Szeghalom, 1976. 187-197. l. l
- Családi iratok
- Személyes emlékek

Felesége, SÁNDOR JENŐNÉ és
Szeghalmon kollégája, DR. KOROMPAI GÁBOR
Debrecen

SCHNEIDER MÁRIA MARGIT (Debrecen, 1917. október 29. – Debrecen, 2012. április 20.): középiskolai tanár.

Marika néniről csak jelen időben beszélhetünk. Eltávozott közülünk, és mégis úgy érezzük, köztünk van. Életútja úgyszólván az egész 20. századot átfogja, és a forduló után még több mint egy évtizedet. Azt is mondhatjuk, tipikus kárpát-medencei sors.

Az édesapa régi szász földmíves család tagjaként születik Beszterce közelében, a Kelemenhavasok tövében. Innen követi idősebb fivéreit Debrecenbe, ahol családot alapít.

Édesanyja debreceni református kisbirtokos gazdálkodó család legidősebb leánya. A családban a megfeszített munka mellett a karének és a magyar költők-írók művei jelentik a derűsebb perceket.

A népes család szerető gondoskodással veszi körül a felnövekvő gyermeket, aki református családi gyökereihez és városunkhoz egész életében hűséges marad. Mint ahogyan a tanári pályához is, amelyet élethivatásául választ. Útja a Leány utcai elemi iskolából a Dóczi Református Leánygimnáziumba vezet. Itt osztálytársa lesz Szabó Magdának, a későbbi világhírű írónőnek. Bár a humán tárgyak is közel állnak hozzá, érdeklődése tanára, Szondy György révén mégis az akkoriban még természetrajznak nevezett biológia felé fordul. Osztályából 39 tanuló közül csupán heten tanulnak tovább egyetemen.

Mária 1936-ban a Tisza István Tudományegyetemre iratkozik be, ahol évfolyamtársai mind férfiak. Itt leginkább a növénytan vonzza. Később is szívesen emlékezik vissza a Soó Rezső professzor vezette botanikai kirándulásokra. Itt szerzi meg később is legendássá vált növény- és növénytársulás-ismeretét. Diákjai tőle hallják először, hogy a debreceni Nagyerdő „gyöngyvirágos tölgyes”, és máig emlékszem, milyen érzékletesen mutatja be a nyírségi homokvidék e sajátos, mára sajnos egyre veszélyeztetettebb növényegyüttesét. Magától értetődő alapossággal veszi át tanítványaival a tankönyvi anyagot, de mindig él annak a lehetőségével, hogy személyes tudásából is átadhasson valamilyen többletet, különösen azoknak, akikről tudja, hogy ilyen irányban szeretnének továbbtanulni. Az 50-es években, középiskolás időnkben, a micsurinista-liszenkóista „biológia” reakciós mendel-morganizmussá minősíti a genetika tudományát. Marika néni viszont nem mulasztja el annak a lehetőségét, hogy megmutathassa az öröklődés alapvető szabályait, jóllehet felfedezőjük egy brünni tudós szerzetes, aki korát messze megelőzve látja meg a felszín alatt az elemi matematikai összefüggéseket.

Ám most mégis nyúljunk vissza abba a múltba, amely Schneider Mária fiatalsága volt, és amelyről a mai nemzedékeknek már nincsenek személyes élményei. A friss diplomás természetrajztanár a háborús viszonyok között a sok lehetőség közül a szülővárosához közeli ***nyíregyházi Kalvineum Intézet polgári iskoláját*** választja, ahol református lelkészek árvái tanulnak. Ám ez csak átmeneti helyzet. 1941-ben megpályázza a ***szarvasi Evangélikus Tanítóképző Intézet*** egyik megüresedett állását, amely ebben az időben az ország egyetlen ilyen intézménye. A körülmények megértéséhez tudnunk kell, hogy ezidőtájt számos tanár vállal állást a Magyarországhoz visszatért Észak-Erdélyben, ahogyan a Fazekas Gimnázium későbbi tanári karából dr. Kornya Sándor és dr. Nagy József is. Schneider Mária Szarvason tölti a háborús éveket, mindaddig, amíg a front közeledtével az iskolát felsőbb utasításra Budapestre nem költöztetik. Belátva, hogy ezt az utasítást értelmetlen volna követnie, a szülei sorsa iránti aggódástól vezérelve hazatér Debrecenbe, ahol a szőnyegbombázások okozta pusztítás ellenére épségben viszontláthatja szüleit és a szülői házat.

A háború végeztével állami szolgálatba jelentkezik. Rövid időre a ***Dózciba*** kerül, azonban hamarosan a ***Mester utcai általános iskolában*** kezd tanítani, majd áthelyezik a ***Csapókerti általános iskolába***, ahol – visszaemlékezései szerint – a nehéz gazdasági és politikai helyzet ellenére, 1946-1949 között, baráti-kollegiális közegben tölthet néhány évet. Ezeknek az éveknek szép fejleménye életre szóló, fél évszázadig tartó barátsága Üveges Petronella tanárnővel, akivel nemcsak a hasonló irányú érdeklődés, hanem a hiten és szereteten alapuló életfelfogás is összeköti. Életük örömteli fejleménye, hogy néhány év elteltével ismét tanártársak lesznek a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumban.

Mi, volt fazekasista diákok is csak a legnagyobb szeretettel gondolhatunk rájuk, mint „elválaszthatatlan barátnőkre”, akik az akkori szűkös lehetőségekkel élve, élménydús közös útjaikon jutnak el Ausztriába, a volt Jugoszláviába és – nem utolsósorban – Budapestre és a hazai tájakra. A Fazekas Gimnázium előtt azonban még adódik egy rövidebb „kitérő”, hiszen Marika néni sem kerülhette el az akkori időkre jellemző gyakori áthelyezéseket. 1952-ig a ***tanítóképző intézetben*** tanít, majd munkája elismeréseként a ***Fazekas Gyakorló Gimnáziumba*** kerül, ahol a napi tanítás mellett mint gyakorlóvezető tanár a biológia szakos végzős egyetemi hallgatók szakmai munkáját irányítja, és kiváló pedagógiai érzékkel vezeti be őket az oktatás-nevelés tudományába. Néhány hétig nála gyakorol például Juhász-Nagy Pál is, az ökológia későbbi ismert professzora.

Az 1957-ben érettségizett IV. a osztály tablója

Nem lehet elmenni szó nélkül ezek mellett az évek mellett sem. Ekkor válik a Fazekas országosan ismert és elismert gimnáziummá, a város akkor legerősebb, szinte csak a régi Református Gimnáziummal összemérhető szellemi erősségű tanári karával. Közülük ma az új magyar irodalom jeles alkotójaként tartjuk számon az idén éppen száz éve született „poeta doctus” Kiss Tamást, és akik közül később többen egyetemi oktatók lesznek, mint dr. Balogh Béla (földrajz), dr. Barla Gyula (magyar), dr. Nagy László (fizika), dr. Veress Géza (történelem), illetve szakjuk módszertanát oktatják az egyetemen, mint dr. Jodál Károly (kémia), dr.Nagy János (magyar irodalom), dr. Szvetits Zoltán (matematika).

Schneider Mária ennek az illusztris testületnek lesz megbecsült, kollégái és diákjai által egyaránt elismert, szeretett tagja. És talán ebben az iskolában éri őt szeretett osztályai részéről is a legtöbb hálás, köszönő pillantás.

Sajnos, az 1956-os forradalom leveretése utáni oktatási átszervezések az ő tanári pályáját is érintik. A Fazekas Gimnázium igazgatóját méltatlan vádak alapján leminősítik és áthelyezik, majd a koedukált oktatás bevezetésével a gim-

názium el is veszíti gyakorlóiskolai rangját. Mivel a ***Kossuth Gimnázium*** lesz a város egyetlen gyakorló gimnáziuma, a volt „fazekasista” gyakorlóvezető tanári kar jelentős része, mondhatni „krémje” is átkerül a Kossuthba. Itt évekig a biológia szakmai munkaközösség vezetője, tárgenerációk újabb sorának nevelője, szárnyaira bocsátója.

Máig életem egyik meghatározó élménye az az 1961-62-es tanév, amelynek egy félévét biológia tanárjelöltként mellette gyakorolhattam végig, méghozzá olyan erős osztályban, hogy tagjai közül két jelenlegi akadémikus is kikerült (fizikus, illetve nyelvész).

Még közel másfél évtizedig tanít, jóllehet a nyugdíjkorhatárt 1972-ben elérve, maga kéri nyugdíjazását. A Gimnázium vezetése kérésének engedve, további három évet vállal; így 1975-ben vonul nyugdíjba.

Ez azonban korántsem jelenti számára az eseménytelen nyugdíjas éveket, az egyedüllétet, az iskolától és a volt tanítványoktól való elszakadást. Bár idős korában a betegségek őt sem kerülik el, szikár fizikai alkatából adódó mozgékonysága, teljes szellemi frissessége és erős hite átsegíti a nehezebb időszakokon. Otthona az a régi, szerény debreceni családi ház, amelyet még dédnagyapja épített a Maróthi György utcában – szinte az utca névadója is jelkép lehetne. Szívesen olvassa újra azokat a magyar klasszikusokat, akik dóczista korától kísérik életpályáját, és gyakran hódol másik „szenvedélyének”, a keresztrejtvény-fejtésnek is.

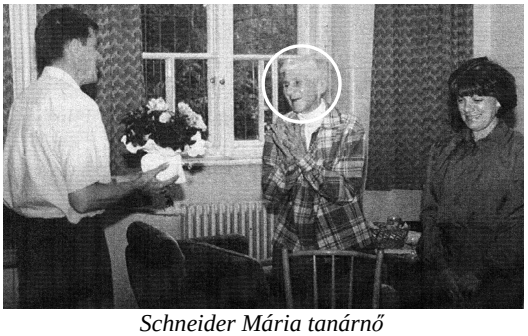

Schneider Mária tanárnő születésnapi köszöntése 1997-ben

Fizikai ereje fogytán unokahúga és annak leánya szerető gondoskodással veszik körül. Örömmel tölti el, hogy volt tanítványai ünnepek táján, jelesebb napokon rendszeresen meglátogatják. Számon tartja életük alakulását, és ilyenkor szívesen idézi fel életének egy-egy érdekesebb epizódját.

Ez az írás sem születhetett volna meg azok nélkül a gondolatok nélkül, amelyeket Marika néni hagyott ránk eleven örökségül. Ezért is érezzük, hogy közöttünk van, azok között, akiknek a Sors megadta, hogy gondolatait és tudását továbbadhassuk.

Egykori tanítványa, DR. *VARGA ZOLTÁN*
Debrecen

SEREGI KÁLMÁN (Nyíregyháza, 1912. június. 30 – Nyíregyháza, 1989. január. 24.): tanító, igazgató, tanár, szakfelügyelő.

Édesapja a nyíregyházi Takarékpalota épületgépésze volt, édesanyja korán meghalt. Őt a nagymamája és a nagynénjei nevelték.

A családban rendszeresek voltak a muzsikálások, éneklések, Kálmán már gyermekként bizonyította tehetségét – szépen hegedült.

Édesapja ellenezte, hogy zenei pályát válasszon, így került előtérbe a pedagógushivatás. A 30-as években érettségizett Nyíregyházán, diplomát szerzett a Fiú Tanítóképzőben. Munkát viszont nem kapott. A városnál alkalmazták, ingyen írnoki teendőket látott el. Közben biológia-kémia szakos tanári képesítést szerzett. Idővel kinevezést kapott ***Buzitapusztára***. (A Debrecen-Nyírbátor vonalon volt valamikor).

1938. november 5-én megnősült, óvónő felesége Nagybányáról származott. Erdély vissza-

csatolásakor mindkettőjüket a Nagybányával szomszédos ***Misztótfaluba*** nevezték ki (1942. november 18). Két lányuk született: egyikük matematika-fizika szakos ny. pedagógus, a másik radiológus.
A II. világháború kitörésekor behívták katonának, családját kitelepítették. 1944-ben orosz hadifogságba esett. A család a kitelepítés miatt angol fennhatóságú területen volt, felesége egy bundáért „elcserélte" férjét az oroszoktól, és így lett együtt a család gyakorlatilag angol hadifogságban.
Amikor nincstelenül visszakerültek Nyíregyházára, az új kisteleki szőlőben található nagyanyai borházban találtak menedéket.
A politikai minősítő bizottság „B listára" (politikailag megbízhatatlan) tette feleségével együtt, ezért nem jutottak álláshoz.
Alkalmi munkákat vállalt, hogy családját eltarthassa.
1947 őszétől ***Kótajban*** kapott tanítói megbízatást. Reggelente télen-nyáron kerékpárral járt át a településre, este ugyanígy vissza. Az iskolában nem voltak iskolapadok, székek. Éjszakánként deszkából barkácsolt berendezést., hogy a gyerekek ne az otthonról cipelt hokedliken, kis sámlikon dolgozzanak.
Egy év múlva kinevezték igazgatónak, s szolgálati lakást is kapott.
1949-ben a szomszédos település, ***Kemecse iskolájában*** látta el az igazgatói feladatokat. Politikailag gyanús lett, egy éjjel elvitték az ÁVH emberei, és napokig tartották fogva egy pincében.
A házkutatás alkalmával még az ágyneműket is szétvágták, de nem akadtak terhelő bizonyítékra. Egy pisztoly mutogatásával akarták rábírni, hogy ismerje el: otthon rejtegette! Erre semmilyen módon nem tudták rávenni, végül elengedték. Mindent hátrahagyva elmenekültek Kemecséről, mert tudomására jutott: újra bevihetik.
A megyei oktatási osztály felfüggesztette állásából. Koncepciós pert indítottak ellene, mely évekig elhúzódott.
Megpróbált elhelyezkedni, de sehol nem merték alkalmazni. Végül a szervestrágyásoknál felvették. Lajtos kocsival járt, s ürítették az udvari árnyékszékeket Jármy gróffal. Később emelkedett a ranglétrán, mert abban az időben kezdődött el a „Guszev" (Nyíregyháza) laktanya közművesítése, ahol kubikos munkát kapott. Esténként a Szabolcsi Szimfonikus Zenekarban hegedűn játszott.

Négyen a szimfonikus zenekarból

Utóbb a villanytelep transzformátorjavító műhelyébe került segédmunkásnak. Kitanulta a szakmát és szakmunkásvizsgát tett. Lassan a pere is befejeződött, a bíró megállapította: „Ezt az embert nem megbüntetni, hanem kitüntetni kellene!" Visszamehetett volna a tanári pályára, de ő maradt trafószerelő.
1956 után addig győzködték, míg újra tanítást vállalt. Előbb a ***Vasvári Pál Gimnáziumban*** oktatott. Ebből az időből való az a cikke, amelyet az iskola munkaoktatásáról írt, s amely szerepel a gimnázium 1964-67-es évkönyvében. Részlet az írásból:

ISKOLÁNK MUNKAOKTATÁSA

„Lenni, vagy nem lenni? Kérdések kérdése..."

Talán e Shakespeare-i idézet talánya közelítette meg iskolánk munkaoktatásának 1964/65. évi helyzetét. Gyakorlati oktatásunk ugyanis a domináns lakatosipari vonal mellett igen sokrétű volt, mert a fémipar mellett megtalálható volt a mezőgazdasági és állattenyésztési bevezetésre épülő tejipar, az irodagép-javítás, a csempekészítés és cserépkályha-építés, a szőlőtermesztés és borkezelés, a kőművesképzés, valamint az elektronika.

Alig két esztendő távlatából ma már inkább csodálkozással tekintünk vissza erre a szakmai kaleidoszkópra és feleletet nem várva kérdezhetnénk, hogyan is lehetett ez. Más intézetekkel, iskolákkal egyetemben mi is szenvedtük a még viszonylag oly fiatal tantárgy, a politechnikai képzés egyik jellemző gyermekbetegségét. Felsőbb szerveink intézkedése, majd azt követő segítségével haladéktalanul megkezdtük a heterogén jelleg felszámolását.

Ez természetesen nem történt meg egyik napról a másikra. Minden lépésünket alapos mérlegelés, a rendelkezésünkre álló, szükséges tárgyi és személyi feltételeink, lehetőségeink mérlegelése után fokozatosan igyekeztünk megvalósítani. Ma már nyugodt szívvel és jóleső érzéssel mondhatjuk el önmagunknak, de ezen túlmenően tanulóinknak és a szülőknek, az egész társadalomnak, hogy iskolánk gyakorlati oktatását arra a területre tettük, ahol valamennyiünk számára a legszebb eredményeket fogja hozni.

[…]

1964-ben, 52 évesen vehette át Egerben harmadik diplomáját, a műszaki ismeretek és gyakorlatok szakos általános iskolai tanári oklevelét. (Ez az egyetlen dokumentum, amely tanári pályájáról fennmaradt).

Közben mellékhivatású nevelő volt a ***Bessenyei György Fiúkollégiumban*** (1965-66). Később a ***Krúdy Gyula Gimnáziumba*** került (1969-74),

majd innen a ***Kossuth Lajos Gimnáziumba***, ahová nyugdíjazása után is visszajárt (fotószakkört vezetett).

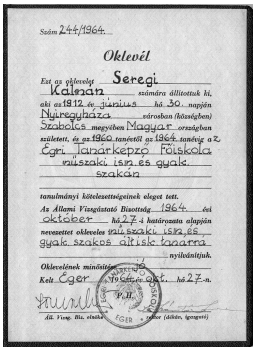

Szám 244/1964.

Oklevél

Ezt az oklevelet Seregi Kálmán számára állítottuk ki, aki az 1912. év június hó 30. napján Nyíregyháza városban (községben) Szabolcs megyében Magyar országban született, és az 1960. tanévtől az 1964. tanévig az Egri Tanárképző Főiskola műszaki ism. és gyak. szakán

tanulmányi kötelezettségeinek eleget tett.

Az Állami Vizsgáztató Bizottság 1964. évi október hó 27-i határozata alapján nevezettet oklevelet műszaki ism. és gyak. szakos általák tanárra nyilvánítjuk.

Oklevelének minősítése jó

Kelt Eger 1964. évi okt. hó 27-n.

P.H.

Áll. Vizsg. Biz. elnöke

Szabolcs Szatmár Bereg Megyei Tanárkép. Főiskola EGER

Szabolcs (dökön, igazgató)

Bessenyei Lajos nyugalmazott középiskolai tanár, egykori középiskolai általános tanulmányi felügyelő így emlékezik:

„1959-ban találkoztam először Seregi Kálmánnal. Ekkor indult el a középiskolákban a politechnikai oktatás (5+1; 4+2**)**. A diákoknak ugyanis a közismereti tárgyak mellett meg kellett ismerkedniük a gyakorlati, a mindennapi élet fontos dolgaival (mezőgazdaság, elektrotechnika, szabásvarrás, fa- és vasipari munkák alapvető elemeivel).

Mindehhez nélkülözhetetlen volt az iskolák gyakorlati oktatáshoz szükséges eszközökkel, anyagokkal való ellátása. Nagyvállalatok, gyárak, üzemek vállalkoztak erre. Számukra nélkülözhető vagy fölösleges eszközeiket felajánlották az iskolák számára.

Megyénkben (Szabolcs-Szatmár-Bereg) a nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium gyűjtötte ezeket a felajánlásokat, s *igé*nyek szerint osztotta szét a megye középiskolái között. Ennek volt irányítója Seregi Kálmán. Munkatársaival fogadta, fajták szerint válogatta, raktározta, majd az iskolák rendelkezésére bocsátotta az igényelt anyagot.

A politechnikai oktatás gyakorlati szervezéséhez, irányításához és ellenőrzéséhez komoly segítség kellett, így jött létre e tárgyak szakfelügyelete. A fentiekben említett munkálatokban ismertem meg Seregi Kálmánt s ennek alapján javasoltam szakfelügyelői kinevezését. Mint megyei főnöke (középiskolai általános tanulmányi felügyelő voltam) munkáját szakértelemmel, szorgalommal végző embernek ismertem meg. Sokat segített az e tárgyat oktató nevelőknek.

A gyakorlati oktatás kezdetével egyidőben a nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium igazgatójának, Sinka Antalnak a kezdeményezésére társadalmi munkában a gyakorlati oktatást szolgáló műhelytermek és pedagógus szolgálati lakások építése kezdődött. Hatalmas munka volt, amelynek szervezésében Seregi Kálmánnak jelentős szerepe volt.

Szakmai munkáján túl közvetlen, jó kedélyű, társaságot kedvelő, önzetlen, segítőkész embernek ismertem meg. Ezt erősítette meg egyik volt kótaji kollégája, akivel nyugdíjasként mint »telkes jobbágy« ismerkedtem meg.

A teljességhez talán hozzátartozik: 1988 őszén az ő biztatására vettem meg a vele szomszédos telket. Sok hasznos tanácsot kaptam tőle – köszönet érte. Sajnos, csak pár hónapig élvezhettem társaságát és segítségét. A következő év januárjában meghalt."

Ötvenedik házassági évfordulójukon

Elismerései, kitüntetései a kitelepítések, költözések során elvesztek. A rendszerváltás előnyeit már nem élvezhette.

Feleségét 95. születésnapján köszöntötte a város vezetése, családja, barátai, ismerősei körében.

Forrás:

- Felesége és lánya, Judit visszaemlékezése
- A Nyíregyházi Vasvári Pál Gimnázium Évkönyve 1964-67
- A Nyíregyházi Krúdy Gyula Gimnázium évkönyve 1969-74

Személyes ismerőse,
LUPSA JÓZSEFNÉ GÁL MÁRIA
Kótaj

SIMKOVICS GYULÁNÉ Garai Lenke (Nyíregyháza, 1931. december 8. – Nyíregyháza, 2009. augusztus 8.): magyar-történelem szakos tanár.

A nyíregyházi tanyavilágban nyolcgyermekes parasztcsalád 4. gyermekeként született. Korán megismerte a tanyasi élet nehézségeit, megpróbáltatásait.
Édesapja mint katona részt vett a Felvidék és Erdély visszacsatolásában, majd a doni visszavonulást átélve 1946-ban jutott haza családjához, amerikai fogolytáborokat is megjárva.
Édesapja távollétében a család gondjai, a kisebbek nevelése édesanyja mellett az ő vállán nyugodott. Szüleitől elszánt akaraterőt, kitartó hitet, mély emberséget tanult. Segítségükkel ismerte fel a becsületes munka értékét, mások megbecsülésének fontosságát, az anyagiakkal való józan bánásmódot.

Első generációs értelmiségi. Elemi iskoláit a mandabokori osztatlan tanyasi iskolában kezdte, Váci Mihály, a későbbi József Attila- és Kossuth-díjas költő tanítványaként. Váci környezetében, pedagógiája hatására tanulta meg egy életre az irodalom szeretetét, a gondolat tiszteletét. Akkor alakult ki lelkében az elhatározás: irodalomtanár lesz.
Váci ösztönzésére beiratkozott a Nyíregyházi Kálvineumba, ahová a 10 km távolságra fekvő szülői házból gyalog, később kerékpáron járt be.
A család anyagi nehézségei miatt középiskolai tanulmányait csak 1955-ben Szegeden, jeles érettségi vizsgával fejezte be.

A helyi termelőszövetkezet anyagi támogatásával beiratkozott az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar-történelem tanári szakára.
Szándékainak alakulásában jelentős szerepet játszott Váci Mihály biztatása, aki akkor az Új Írás szerkesztője volt.
Ösztöndíjas hallgatóként tanítványa volt Borzsák István, Sőtér István, Szabad György és Bóka László professzoroknak. Vizsgáit minden esetben jeles eredménnyel tette le. 1959-ben magyar-történelem szakos tanári diplomát kapott.

1959-ben férjhez ment Simkovics Gyula, filozófia-történelem szakos középiskolai tanárhoz, aki szintén a tanyavilágban nőtt fel a Mandabokorral határos Rozsrétszőlőben, egy rokkant cipészmester egyetlen gyermekeként.
Mindketten ***Sopronba*** nyertek kinevezést. Férje a Széchenyi István Gimnáziumban, ő maga pedig az ***Orsolya téri Általános Iskolában*** kapott beosztást.
1960-tól a ***Martos Flóra Leánygimnáziumban*** tanított tíz éven keresztül.

Ballagás 1965-ben

1968-ban Nyíregyházára kérték áthelyezésüket, hogy szüleikhez közelebb kerüljenek. Nyíregyházán a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum tanulmányi osztályát vezette, majd nyugdíjazásáig a Járási Művelődési Osztály vezetője volt. 1975-ben társadalmi munkásként a megyei Vöröskereszt titkárhelyettese volt. Feladatát megelégedéssel látta el, megbecsülés vette körül. 1960-ban született Gyula nevű gyermeke, aki a Kandó Kálmán Főiskola elvégzése után 1980-tól számítógépes üzemmérnökként dolgozott.
Nyugdíjas éveit 1999-ben született unokája tette számára különösen értékessé.

Házasságának 50. évében súlyos betegségben szíve megszűnt dobogni, hamvai a nyíregyházi temetőben nyugszanak.

Pedagógiai tevékenysége példaértékű volt. Sok időt fordított a gondjaira bízott tanulók megismerésére, nevelésére is. Tanítványai szerették, a szülők elismerték, tisztelték, elfogadták véleményét. Ehhez kellett, hogy minden iránt fogékony legyen, általános műveltsége imponáló volt nemcsak a gyerekeknek, de kollégáinak is.
Pedagógiai munkájára jellemző volt a kiváló pedagógiai felkészültség, a hivatásszeretet. Ehhez kellett az állandó önképzés és a hivatástisztelet is. A kitűzött célokért mindig nagy energiával küzdött, dolgozott. Kapcsolata a szülőkkel segítette a családok nevelési problémáinak megoldását is.

Kitüntetései:
- Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1970)
- Kiváló Úttörővezető érdemérem (1975)
- Érdemes Társadalmi Munkás kitüntetés 1979)
- Kiváló Munkáért kitüntetés (1981)
- A Magyar Vöröskereszt Centenáriumára Alapított Emlékérem arany fokozata (1981)
- Vöröskeresztes Munkáért Emlékérem arany fokozata (1988)
- A Tanács Kiváló Dolgozója (1990)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1991)
- Aranydiploma, Eötvös Loránd Tudományegyetem (2009)

OLÁH GÁBOR,
ped. szaksz. volt megyei titkára
Nyíregyháza

SIMON IMRE (Nyíracsád, 1939. június 3. – Hódmezővásárhely, 2006. december 4.): tanító.

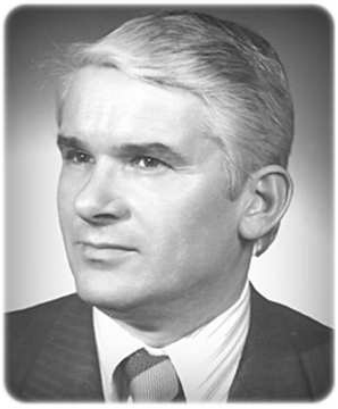

Szülei egyszerű falusi földművelő emberek voltak. Édesapja egyben a baptista gyülekezet prédikátora, édesanyja, Kmetz Mária háztartásbeli volt.
Négy gyermeket neveltek, két lányt és két fiút. Imre volt a legidősebb, őt követte Károly, Marika és Erzsike. A szülők mind a négy gyermeket iskoláztatták.

Imre, miután elvégezte a tanítóképzőt, a nyírségi ***Fülöp*** település ***iskolájában*** kapott állást. Közben jelentkezett Debrecenbe, matematika-fizika szakra, de a szülők a felmerülő költségeket nem tudták fizetni, mert Károly testvérét is taníttatni kellett a nyolc osztály elvégzése után. Így a főiskolai tanulmányaiból nem lett semmi.
1959-ben Fülöp településről vonult be katonának Kalocsára. Meglehetősen nehezen viselte a katonaéveket. Felettese a „népbutítót” – így nevezte – minden igyekezetével próbálta féken tartani. Nem túl nagy sikerrel, mert kb. 52 napot töltött fogdában. Sokat és sok humorral mesélt ezekről az évekről.
A katonáskodása idején néptáncosként ismerkedett meg egy szintén néptáncos lánnyal. Miután leszerelt, össze is házasodtak, és felesége szüleihez, Hódmezővásárhelyre költöztek. Nem volt hosszú ez a házasság, mindössze négy hónapig tartott.

Imre ***Hódmezővásárhelyen*** tanított a ***Ságvári Endre Általános Iskolában***. Itt ismerkedett meg második feleségével, Hegedűs Ibolyával, aki 1962-ben végzett a szegedi Felsőfokú Tanító-

képző Intézetben, és szülővárosában kezdett tanítani.
Imre mint fiatal munkaerő igyekezett bizonyítani, hogy megfelel felettesei elvárásainak. E tevékenységéhez, munkavégzéséhez a debreceni tanítóképzőben nagyszerű felkészítést kapott.
Az 1963/64-es tanévben „népgazdasági érdekből" mindkettőjüket tanyasi iskolába helyezték. A művelődésügyi osztály akkori vezetője megígérte, ha kibírnak ott 5-6 évet, visszahozza őket a városba. Nos, ebből semmi sem lett.
Hódmezővásárhely nagy kiterjedésű ***tanyavilágának egyik iskolájában, Répásháton*** tanítottak a sártenger közepén. A legközelebbi tanyaközpont is, Batida 3-4 km-re volt tőlük.
1964-ben házasságot kötöttek, és hét évig taposták a tanyavilág vendégmarasztaló sarát. Villany nem volt a két tanteremből és egy lakásból álló épületben, kútvíz is eléggé távol. Az iskolához tartozó kert földjének minősége olyan rossz volt, hogy több éves komoly fizikai munkaráfordítással sem tudták megfelelően termővé tenni. Az egyedüli szórakozást az iskola könyvtára jelentette. Sikerült is kiolvasniuk a könyvtár szinte minden kötetét, melynek hasznát később kamatoztathatták.
Az iskolában a mindennapos munkavégzésük során Imre a felső tagozatban, felesége az alsóban tanított. Minden tantárgyat nekik kellett tanítani. Hétvégeken a heti terveket dolgozták ki, ami elengedhetetlenül szükséges volt ahhoz, hogy a következő hétre megtervezzék az önálló és közvetlen órák anyagát, sok esetben tanulókra lebontva. Pedig az osztályok létszáma nem volt kevés.
Nagyon sok időt szántak a tanítási órák szemléltető eszközeinek készítésével.
Ők takarították az iskola két tantermét, télen pedig ők fűtöttek.
Miután a hódmezővásárhelyi művelődésügyi osztály ígérete, ami a városba kerülést jelentette volna, nem teljesült, maguk néztek új munkahely után.
Kerestek és találtak is ***Lökösházán,*** ahol örömmel fogadták őket. Ott tanítottak 17 éven át.
Imrének nagyon jó hallása és remek hangja volt. Rábízták az ének tanítását Azon kívül bármit tudott tanítani, erre a feladatra jó előképzést adott hét éven át az összevont osztályok tanítása. Délután napközis csoportot vezetett, ott is nagyon sokat tudott segíteni tanítványainak a másnapi órákra való felkészülésben. Különösen a matematikát, fizikát szerette. Nagyon sokat kísérletezett az órákon. Az órákra odahaza a legtöbb esetben maga készítette és próbálta ki a szemléltető eszközöket.
Sok esetben a már végzett tanítványai keresték fel és kértek segítséget egy-egy matematikai, fizikai feladat megoldásában. Nem utasította el őket. Képes volt fél éjszakákat azzal tölteni, hogy egy-egy fogósabb feladatot megoldjon.
Az énekkarral számos versenyen sikerrel szerepeltek. Társadalmi munkát is végzett. A rábízott feladatokat becsülettel elvégezte.

Énekkart vezet –1982

Jó szónoki képessége folytán számos községi ünnep szónoka volt, sőt a faluban gyászszertartásokat is vezetett. Sokszor ő írta a verseket is a beszédeihez.
1974 és 1977 között elvégezte a Marxista Egyetem 3 éves általános tagozatát Békéscsabán, majd a szakosítót is. Ennek alapján főiskolát végzettnek nyilvánították, és így történelmet is tanított. Ezt a besorolását a rendszerváltáskor visszavonták, ami megviselte, hisz végig jeles eredménnyel végzett, vörös diplomát kapott 1982. július elsején.
Amikor 1986-ban visszaköltöztek Hódmezővásárhelyre, nehéz szívvel hagyták ott azt a kedves falut, ahol mindkettőjüket tisztelet és szeretet övezte.
A ***hódmezővásárhelyi*** új munkahelyen, a ***Zalka Máté (ma Varga Tamás) Általános Iskolában*** jó szívvel tanítottak, könnyen beilleszkedtek. Különösen férfi tanerőre volt nagy szükség, mivel egy-két férfi volt csak a nagy létszámú tantestületben. Ezért az iskolavezetés igyekezett kedvükbe járni.

Délelőtt állandó helyettesítő tanár volt, délután pedig napközis nevelő. Felesége az alsó tagozatban dolgozott, de most már nem összevont, hanem önálló osztályban.

Simon Imre szigorú, de következetes pedagógus volt. A gyermekek rajongtak érte, kollégái tisztelték, szerették. Soha nem lazított munkavégzés közben. Ahol csak tudott, szívesen segített kartársainak, kérésüket nem utasította el.
Mindketten innen mentek nyugdíjba 2001-ben.
1987-ben a szüleit magához vette Nyíracsádról, együtt éltek több mint 14 évig. Aztán sorban elmentek először a szülők, majd testvére, Marika, egy évvel később kisebbik húga, Erzsike.
Imre nagyon szerette az életet. Égette is a gyertyát rendesen, mindkét végén.
A mottója az volt: *„az életen nem gondolkodni kell, élni kell azt."*
Szeretett énekelni, táncolni, kártyázni, olvasni, filmet nézni. Művelte, ápolta a kertet. Imádta a szőlőt. Telepített is. Feleségével bejárta Európa, sőt Ázsia majdnem minden országát.
Nagyon szerette feleségét, akivel negyvenkét évet élt le békességben. Első házasságából született fia, Gyula zenetanár lett. Imádta Csillag, Anna Boglárka és Gyula nevű unokáit.
2006. december 4-én, 67 éves korában hunyt el, ekkor fejezte be tartalmas életét. A hódmezővásárhelyi Kincses temetőben nyugszik.

Munkavégzését az alábbiak szerint ismerték el (a teljesség igénye nélkül):
- Érdemes Társadalmi Érdemérem
- Kiváló Munkáért Érdemérem
- Kiváló Véradó Érdemérem (2 alkalommal is)
- Pedagógus Szolgálati Érdemérem
- Hódmezővásárhely Közszolgálatáért kitüntetés

Forrás: feleségének és osztálytársainak visszaemlékezése.

Volt osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

STRAKY TIBOR (Nyíregyháza, 1926. szeptember 12. – Budapest, 2011. április 5.): zongoraművész-tanár, igazgató.

„…úgy érzem, nem csináltam én semmi különöset. Teljesítettem a feladatokat, amelyek elé engem az élet állított. Tettem a dolgomat."
(Straky Tibor)

Édesanyja Kerekes Krisztina, édesapja, Straky Henrik polgári iskolai tanár.
Felesége, Sziklai Edit énektanár, karnagy (Debreceni Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája). Gyermeke: Straky Zoltán (1955).

Straky Tibor a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola tanára, igazgatója, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatának docense, zongoraművész-tanár, zenekritikus.

Iskolái:
- Nyíregyházi Tanítóképző Elemi Iskolája (1932-36)
- Nyíregyházi Királyi Katolikus Gimnázium (1936-44)
- Pázmány Péter Tudományegyetem, német-francia szak, Eötvös-kollégista (1944-48)
- Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zongoratanári oklevél (1950)
- MLEE Esztétikai szakosító (1970)
- Vezetőképző (1974)

Nyelvtudás: német, francia, olasz, angol.

Zongoratanulmányait 1934-ben Nyíregyházán, 1943 és 1948 között, Zsukotinszky Rudolfnénál kezdte. Debrecenben, a város zeneiskolájában Galánffy Lajosnál és P. Nagy Ilonánál folytatta. Ezután az 1945/1946-os tanévben a Nemzeti

Zenedében Antal Istvánnál tanult, majd 1946-tól Budapesten, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zongora-tanárképzőjében, ahol 1948-ban Böszörményi Nagy Béla irányítása alatt fejezte be zenei tanulmányait.

Pályájának első állomása (1950-61) ***Nyíregyháza,*** az ***Állami Zeneiskola,*** ahol mint zongoratanár, illetve igazgatóhelyettes tevékenykedett.
1958-tól a ***debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakiskola*** (1967-től Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola) zongoratanára, 1962-1966-ban tanulmányi vezetője, majd 22 éven át az intézmény igazgatója, 1966-tól 1988-ig.
1976-tól adjunktusa, majd docense a ***Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatának***.
Az Országos Filharmónia művésze, szóló- és kamarazenei hangversenyek közreműködője, 1961 és 1966 között a Kodály Kórus állandó zongorakísérője. A kórussal fellépett Olaszországban, Franciaországban, a Német Demokratikus Köztársaságban, a Német Szövetségi Köztársaságban.
Munkásságának jelentős momentuma a fiataloknak szóló zenei ismeretterjesztés.

Zongoraművészként Magyarországon kívül szerepelt Romániában, Finnországban, a Szovjetunióban, Bulgáriában, Lengyelországban, Franciaországban, Olaszországban. Zongorajátékát a választékos ízlés, nemes zenei kifejezés jellemezte.
Előadásokat tartott a Kodály-módszerről Belgiumban, Portugáliában, Franciaországban. Ösztöndíjas tanulmányúton vehetett részt 1975-ben, Franciaországban.
További zenepedagógiai tanulmányútjai: Szovjetunió 1966, 1970 (ISME konferencia), Románia 1971, Prága 1974, Brüsszel 1975, Párizs 1976, Portugália 1978, Brest 1980.

Kiváló zongorapedagógusi tevékenységének eredményeként számos növendéke került művészi vagy pedagógiai pályára itthon vagy külföldön (Pólya Irén, Molnár Edit, Laskay Edit).
Igazgatóként nagy gondot fordított a kodályi hagyományok ápolására: az országos szolfézsversenyek, konferenciák, jubileumi események szervezése, a Kodály-díj alapítása mind ezt a célt szolgálta. Ebben a munkában sikerrel állította maga mellé a tantestület tagjait, akikre mindenkor a meggyőzés erejével igyekezett hatni.

Széles körű műveltség, finom intelligencia, tapintat, mértéktartás sugárzott egyéniségéből. Elkötelezettje volt a zeneoktatásnak, hitt a zenészek széles körű műveltségének fontosságában. Ezt közvetítette személyes példájával és pedagógiai munkásságával.
Egész működését, életét áthatotta a többiekért való önzetlen, fáradhatatlan munkálkodás.

Pályatársai, tanítványai visszaemlékezéseiből is képet kaphatunk nagyszerű egyéniségről.

Dr. Duffek Mihály zongoraművész, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar dékánja:
„Nagy hittel áldotta meg a sors, amelyben rendíthetetlen volt: a zene nemesítő erejében hitt feltétel nélkül, az ember alkotó nagyszerűségében. Nagy tájékozottsága a társművészetekben zavarba ejtő volt sokunk számára, mert benne a zene nem különült el a többi múzsától. Maga is mélyen hitte, hogy a civilizáció csak úgy maradhat fenn, ha annak legszebb értékeit folyamatosan átadjuk az utánunk jövőknek. És ezt az átadást korra és nemre való tekintet nélkül, fáradhatatlanul, szeretetre méltó pedagógiai adottságokkal végezte."

Szatmári Endre könyvének előszavában megjegyezte:
„Mindezekhez – saját tehetségén kívül – kettős energiaforrással rendelkezett. A család és a zene. Gyakran szerepelt egyénileg és kamaramuzsikusként is, bizonyítván, hogy »nem csak írni tudunk a zenéről«."

Molnár Zsolt gordonkaművész, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Karának dékánhelyettese:
„Végtelen kedvességével, jó humorával, nagy tudásával és lelkiismeretességével tette értékessé a vele való találkozásokat."

Szitha Tünde zenetudós:
„Minden egykori diák és tanár számára hiteles személyisége, megkérdőjelezhetetlen tekintélye volt."

Straky Tibort, nagy műveltségét, nyelvtudását intézményi, iskolai feladatain felül is kamatoztatta. Könyveket, kritikákat, zenei témájú cikkeket írt.
Tudományos kutatási területei: helyi zenetörténet, zenepedagógia, zenei közművelődés, Kodály Zoltán zenepedagógiai munkássága.

Társadalmi szervezeti tagság:
- Zeneművészek Szakszervezete (1951)
- Magyar Zeneművészek Szövetsége (1973)
- Magyar Kodály Társaság (1978)
- Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (1955)
- Liszt Ferenc Társaság (alapító tag)
- Zeneművész Szakszervezet Zenepedagógus Szakosztály (választmányi tag)
- Zeneművész Szövetség Tiszántúli Csoport (elnökség tag)
- Kórusok Hajdú-Bihar Megyei Szervezete alelnöke
- a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny titkára, a művészeti bizottság tagja
- Kölcsey Művelődési Központ (társadalmi vezetőségi tag, 1976)
- Városi Tanács Művelődési és Ifjúságpolitikai Bizottság tagja
- Nemzetközi Kodály Társaság tagja

Kitüntetések, díjak:
- Miniszteri dicséret (1956)
- Szocialista Kultúráért (1971)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1975)
- Hajdú-Bihar megye Közművelődési Díja (1978)
- Csokonai-díj (1985)
- Maróthi-díj (1988)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1988)
- HBM Közművelődési díja (1978)
- Péterfy emlékplakett (1982)
- Csokonai-díj (1985),
- Debrecen Város Pro Urbe díja (1977)

Publicisztika:
- Kodály Zoltán és Debrecen (tanulmány, 1972)
- Music Education in Hungary (Corvina 1975) társszerző
- Debrecen zenei élete (Debrecen Városi Tanács kiadása 1975) társszerző
- Zenekritikák a Hajdú-Bihar megyei Naplóban
- Cikkek, tanulmányok a Muzsikában, a Parlandoban, a Magyar Zenében, az Alföldben
- Zenei ismertető (Debrecen Megyei Városi Tanács V. B. 1978) társszerző
- „Ki s ki népei vagytok?" Magyar költők versei Kodály Zoltánról (Ethnica Kiadás 1996)
- 25 éves a debreceni opera (Magánkiadás 1977)
- Debrecen ma 1100 év tükrében, Mester Kiadó Kft.
- Ez történt harminc év alatt, A nyíregyházi zeneiskola története (Szabolcs megyei Lapkiadó Vállalat 1972)
- Évkönyv a debreceni intézményes zeneoktatás 125. évfordulójára (szerkesztő és társszerző)
- Kodály és Debrecen (Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Kollégium kiadása 2003)

Volt kollégája, PALLAGI TAMÁS *és*
PORCZIÓNÉ STÉBEL ILDIKÓ, *könyvtáros*
Debrecen

„Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, megismerje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog.”
(Szent-Györgyi Albert)

Sz

SZABÓ ANTALNÉ Kósa Mária (Győrtelek, 1947. szeptember 4. – Nyíregyháza, 2011. október 31.): ápolónő, egészségügyi szakoktató.

Mária testvérem családunk harmadik leánygyermekeként látta meg a napvilágot. A három lány után született meg a várva várt fiútestvérünk, Miklós.
Apánk „továbbszolgálatos" katona, anyánk háztartásbeli, később dolgozott a háztájiban. Nehéz gyerekkorunk volt, mert apánk távol volt a családtól, sokat kellett segítenünk anyánknak a ház körül, sőt az 1953-ban született öcsénk felügyelete, szinte nevelése Marikára, a húgomra hárult. Édesapánk a háborúból betegen (tbc) jött haza, de gyógyulása után még 1956-ig a katonaságnál szolgált, majd pénzügyi előadó volt a szomszéd községben, nyugdíjazásáig.

Mi, mind a négy gyerek, rendkívül jó tanulók voltunk. Az általános iskolát Marika is szülőfalunkban, kitűnő eredménnyel végezte el. Középiskolába Mátészalkára, az Esze Tamás Gimnáziumban járt, majd érettségi után pedagógus szeretett volna lenni. Sajnos, a negyedik év második félévében kiderült, hogy tbc-beszűrődése van, így a gimnáziumot magántanulóként fejezte be. Gyerekközösségbe továbbra sem mehetett, egészségügyi vonalon tanult tovább, és ápolónő lett.

1968-ban férjhez ment, Nyíregyházára kerültek, Marika lelkiismeretesen látta el kórházi feladatait. 1970 januárjában született kislányával egy ideig megint Győrteleken éltek, aztán megint Nyíregyházán. Sokat gyengélkedett, ennek ellenére a munkáját igyekezett becsülettel ellátni.
1974-ben Gyarmati Jánosné, a ***Kölcsey Ferenc Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola*** igazgatónője, megismerve kiváló munkáját, tehetségét, szorgalmát, szakoktatónak kérte fel. A pedagóguspálya és a gyerekek iránti szeretete és vonzalma akkora volt, hogy rögtön igent mondott. Betegsége akkor nem akadályozta, továbbtanult a Tanárképző Főiskolán, s biológia-technika szakon sikeresen diplomát kapott.

Az egészségügyhöz nem maradt hűtlen. Tanította, nevelte az ifjúságot a szépre, jóra, az egészséges életre, az idősek megbecsülésére, gondozására, szeretetére, mert ő igen sokat kapott ezekből a családtagjaitól, kollégáitól, környezetétől, orvosoktól, ápolóktól.

A Kölcsey Gimnázium átalakulása után átkerült a ***Zay Anna Egészségügyi Szakközépiskolába***, innen ment rokkantnyugdíjba.
Sikeres és közkedvelt tanár volt. Szívvel-lélekkel végezte pedagógusi munkáját. Tanítványai szerették és tisztelték. Sőt néhány tanítvány szüleivel is tartós kapcsolatot alakított ki érettségi után. Több diákot készített fel országos szakmai versenyekre, ahol kimagasló eredményeket értek el.
A húgomnak, sajnos, mégsem múltak el nyomtalanul gyermekkori panaszai, élete derekán támadt a gyilkos kór, s egyre többször került roszszabb állapotba, így munkáját nem tudta odaadással végezni, s leszázalékolásra került sor. Amikor jobban volt, akkor magántanítványokkal foglalkozott, vagy felkereste régi iskoláját. Foglalkozott kisunokáival, akik ugyan messzire kerültek, de a nyári szünetet velük töltötték. Örült pszichológus lánya sikereinek. Harcolt az életben maradásért, de a halál erősebb volt.

Testvére,
ERDEI SÁNDORNÉ KÓSA HERMINA KLÁRA
Nyíregyháza

SZABÓ MIKLÓS (Debrecen, 1942. október 27. – Debrecen 2012. február 13.): általános iskolai tanár, igazgatóhelyettes, fotóművész.

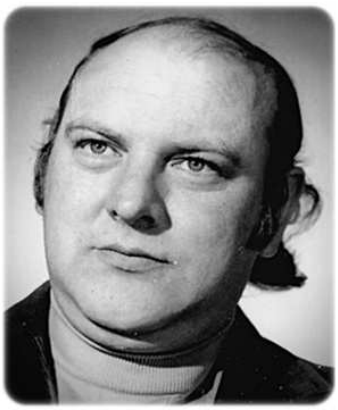

Épp egy esztendeje emlékeztünk szeretett feleségének életútjára, együtt keresgéltünk fényképeket róla, és álmunkban sem gondoltunk arra, hogy hamarosan az ő életpályájára emlékezünk.

Szülei féltő gondoskodással, nagy-nagy szeretetben nevelték a családba harmadikként érkező, de a testvérek korai halála miatt mégis egyetlen gyermeküket. Édesapja, Szabó Zoltán köztiszteletben álló kereskedő volt Hajdúböszörményben. Az államosítás után a város ügyvédi irodájában pénztárosként dolgozott. Édesanyja, Székely Erzsébet kitűnő háziasszonyként vezette a háztartást. Miklósnak volt kitől örökölnie városunk szeretetét, hiszen szülei Böszörmény kulturális életében aktívan közreműködtek.

Az általános és középiskolát Hajdúböszörményben végezte. A gimnáziumi évek alatt alakult ki az egész életét betöltő hobbija: a fotózás iránti szenvedélye. Érettségi után egy évig dolgozott, majd 1962 szeptemberétől az Egri Tanárképző Főiskola biológia-földrajz-mezőgazdasági ismeretek szakos hallgatója lett. 1966-ban szerzett diplomát. Mindenáron itthon akart elhelyezkedni. 1966. augusztus 1-jétől a ***Mezőgazdasági Gépészképző Szakiskolában*** kapott állást, majd ez év október 27-én, szinte születésnapi ajándékként a ***3. sz. (ma Bethlen Gábor) Általános Iskola*** kinevezett tanára lett. Ebben az intézményben dolgozott 40 éven át 2006 márciusáig, a nyugdíjba vonulásáig. Szerette a tanítványait, az iskolát. Szerencsés embernek mondhatjuk, hiszen főhobbija a munkája volt. Pedagógiai tevékenységében a tanulócentrikus szemlélet és az önálló tananyag-feldolgozás, a munkáltatva tanítás érvényesült. Számtalan bemutató tanítást tartott, főként földrajzból, melyeken népszerűsítette az akkor még kevésbé elterjedt audiovizuális eszközök használatát. Osztályfőnökként is önállóságra, az életre nevelte diákjait. Emberségének köszönhetően tanítványai szerették „Micu bácsit”. Nem volt rá jellemző a túlzott szigorúság, arra volt kíváncsi, hogy mit tudnak a nebulók.

Magánéletében 1969 karácsonyán fordulat következett be, amikor is házasságot kötött kartársnőjével, Nagy Júliával. 26 évig éltek boldog házasságban, és egymás számára biztos társak voltak. Két gyermekük született, akiket féltő gondoskodással, nagy-nagy szeretetben neveltek. 1971-ben Miklós érkezett a családba, aki elismert sportfotoriporter lett. Édesapja rendkívül büszke volt rá, hiszen számos országos szintű fotópályázaton díjazták nagyszerű képeit. 1977-

ben született Judit. Ő ma több nyelven beszélő külkereskedő.
Szabó Miklós életében a család volt a legfontosabb. Nagyon szerette a feleségét, aki az ő sokirányú tevékenységéhez stabil hátteret biztosított. Rajongott a gyerekeiért, és imádta az unokáit. Alapvetően optimizmus hatotta át egész lényét. Elkeseredve, lelkileg összetörve 1995-ben láttuk, amikor elvesztette hűséges társát, a feleségét. Hamarosan új célokat tűzött maga elé, szerteágazó, sokszínű munkájába menekült.

A tanításon kívül sok mindent vállalt az iskolában. Ő volt évtizedeken át az órarend összeállítója. Örökös tűzvédelmi felelősként, hosszú évekig KRESZ-szakreferensként is tevékenykedett. Az iskolai nyári táborozások is az ő nevéhez fűződnek. Közel 40 éven át volt szervezője és irányítója a gyerekek nyári programjának. Az ország különböző tájait ismertette meg az igen népszerű táborozások során. Kitűnő szervezőként bonyolította le a kartársak közreműködésével a honvédelmi napot, a „Madarak és Fák Napjának" eseményeit.
Osztályait nagyszerű közösséggé formálta. A szülőkkel jó kapcsolata volt. Hívó szavára sokan dolgoztak közülük az iskoláért. KRESZ-vetélkedőket állított össze és vezetett a családok számára. Fontosnak tartotta, hogy az iskola ne csak munkahely legyen tanuló és pedagógus számára, hanem jól is érezzék magukat „második otthonukban". A közösséggé kovácsolódás érdekében jó hangulatú rendezvényekre invitálta a tantestület tagjait és hozzátartozóikat. Az izgalmas játékokat, vetélkedőket vacsora, tánc, beszélgetés követte. A tantestületi összejöveteleken kívül kirándulásokat szervezett az ország szép tájaira, illetve külföldre is. Jó humorú emberként ismertük. Ki ne emlékezne a tanítás utáni jóízű beszélgetésekre, a tréfákra, melyeknek ötletgazdája, megvalósítója is ő volt!
Sportrajongásáról mindannyian tudtunk. Feleségével együtt nagyon sokat tett azért, hogy a Bethlen Gábor Általános Iskolában sporttagozat működjön. Ő szervezte meg a Tempo DSE-t iskolánkban, melynek éveken át az elnöke volt. Sakkversenyeket szervezett és bonyolított le a diákok körében. Tevékeny része volt a város sportéletében is. Ő lett a „Fedett Uszoda Alapítvány" kuratóriumának elnöke. Sok mindenkit győzött meg arról, hogy támogassa a városi uszoda megépítését. Tőle származik a *„Szeresd a várost!"* városi futóverseny ötlete. Ezt a sporteseményt a Bethlen Gábor Általános Iskola testnevelői rendezik szeptember 13-án, a város napján.

Szabó Miklós ízig-vérig lokálpatriótaként élt szeretett városában. Hajdúböszörmény jelentette számára a világ közepét. Csak ebben a városban tudta elképzelni az életét, ebben a városban, amelyért oly sokat tett élete során. Jellegzetes ízű tájszólása sokunk fülében itt cseng még ma is.
A város fotósaként emlegetik jelenleg is a böszörményiek. 1960 óta gyakorolta ezirányú mesterségét, és 1966-tól volt 2006-ig a város fotósa.
„A fotózáshoz jó szem és szív kell" – mondogatta gyakran. Szenvedélyesen fotózott a város különböző rendezvényein. Több tízezer fényképen dokumentálta Hajdúböszörmény négy évtizedének történetét. Krónikásként nemcsak az eseményeket örökítette meg, hanem sok hozzánk érkező személyiséget, tudóst, politikust, művészt is lencsevégre kapott. Az elmúlt évtizedek során különböző címmel megjelent városi hetilap fotóriportere lett, és ő készítette a városképes híradójának fotóit is. A városról megjelent albumok, különböző kiadványok őrzik igényes felvételeit. Figyelemmel kísérte A Hajdúsági Művésztelepre érkező magyar és külföldi művészek munkáját, és megörökítette őket alkotómunkájuk közben. Sokukkal barátságot kötött, a legmélyebb kapcsolatot Csizmadia Zoltán festőművésszel alakította ki.

Fogékony volt a régi Böszörmény megmaradt emlékei iránt. Érzékeny művészlélekkel fordult a régi paraszti világ megmaradt emlékeihez. Járta a városkörnyéki tanyavilágot, beszélgetett az ott élőkkel, felvételeket készített életkörülményeikről, használati eszközeikről. A tanyasi élet emlékein kívül kedvencei közé tartoztak a városunkban fellelhető különleges kilincsek. Már nyugdíjasként, segítséggel bebarangolta a régi temetőket, megörökítette a híres böszörményi emberek elmúlásra ítélt síremlékeit. Hatalmas művészi fotóanyagából számos önálló kiállítást rendezett. Hajdúböszörményben több alkalommal is, Debrecenben szintén, de bemutatkozott Újrónafőn, Tiszaújvárosban és Budapesten is.

Két fotópályázaton nyert kiemelkedő díjat: Túrkevén nívódíjat kapott emberábrázolásáért, a Hajdú-Bihari Napló egyik pályázatán pedig a fődíjat érdemelte ki.

Munkahelyén vezetői mindig elismerték a város érdekében folytatott tevékenységét, hiszen pedagógusi munkáját is jól végezte. 1991-ben 3 hónapig megbízott igazgatóként irányította a Bethlen Gábor Általános Iskolát, 1992. január 1-jétől pedig mint igazgatóhelyettes segítette Lengyel Istvánné igazgatónő munkáját nyugdíjba vonulásáig.

A 2006-os esztendő súlyos betegséget hozott Szabó Miklós életébe. A két rettenetes operáció után mozgása korlátozottá vált, de iszonyatos akaraterővel újra megtanult járni. A megváltozott körülmények ellenére megtalálta élete értelmét, megszervezte maga körül a világot. Ebben segítségére voltak a gyerekei a párjukkal együtt. Bár távol élnek, mégis napi szinten tartották a kapcsolatot édesapjukkal, és ha szükség úgy hozta, azonnal megérkeztek hozzá. Gyakran jöttek haza, és ő hazai ízekkel fogadta a családját. A sors két csodálatos unokával ajándékozta meg, akik nagyon szerették „papát". Ő pedig rajongó imádattal vette körül az apróságokat. Nyitott volt a külvilág iránt, tartotta a kapcsolatot az ismerősökkel, a barátokkal. Kirándulásokat szervezett, programokat állított össze. Ezekre a kirándulásokra mindig sokan jelentkeztek, hiszen az általa összeállított útvonal gazdag látnivalót ígért.
Értelmet adott mindennapjainak az az óriási munka is, melynek során rendszerezte 40 év fotóit. Rendszerezte és mintegy örökségként albumba helyezte ezt a hatalmas, több tízezerre tehető anyagot.

Halála hirtelen jött, váratlanul ért mindannyiunkat, akik szerettük és tiszteltük őt. Egy rendkívül tartalmas, sokszínű életpálya zárult le 2012. február 13-án.

Gargya Imre volt tanítvány és kolléga méltatójából idézek:
„A barátok, az ismerősök, a tanítványok, az egykori kollégák számára is olyan ember volt, aki értékeket hordozott és közvetített. Fontosnak tartotta mások számára is megmutatni azokat a kincseket, amelyeket többnyire csak az ő szeme vett észre. Szabó Miklós élete és pályája mindannyiunk számára példa lehet. Magasra állította a mércét. Hetvenedik születésnapján már nem lehet közöttünk. Csak emlékünkben idézzük magunk elé alakját és hamiskásan mosolygó tekintetét."

Kitüntetései:
- Miniszteri Dicséret (1969, 1976)
- Munkásőr Emlékérem (fotózásért) (1978)
- Érdemes Társadalmi Munkás Érem (1978)
- Kiváló Termelőszövetkezeti dolgozó (kapcsolattartásért) (1981)
- MÚSz Dicsérő Oklevél (rajvezetői munkáért) (1983)
- Társadalmi Munkáért bronz fokozat (1984), ezüst fokozat (1988)
- Kiváló Társadalmi munkás (1986)
- Miniszteri Dicséret (1988)
- Közösségi Munkáért ezüst fokozat (1989)
- Szolgálati Érdemérem (2006)

Források:
- Családi emlékek
- Személyes ismeretek, emlékek
- Gargya Imre méltatója a Szabadhajdú városi hetilapban

Volt kollégája, ZOHÁNY MARGIT
Hajdúböszörmény

SZABÓ TIBORNÉ Meszlényi Ágota (Nagykároly [ma Románia], 1929. május 29. – Mátészalka, 2000. december 2.): tanító, tanár.

Meszlényi Andor kereskedő és Mécs Johanna tanítónő első gyermeke. Elemi iskolába Vállajon járt, majd Szatmárnémetiben tanítóképzőt

végzett 1947-ben. 1948-ban a család véglegesen áttelepült Magyarországra.
Egerben magyar-történelem szakon 1955-ben szerzett tanári végzettséget, később – 1967-ben – Debrecenben középiskolai tanári diplomát.

Öt évet tanított ***Vállajon az általános iskolában***. Férjhez menetele után került Mátészalkára. Egy gyermekük született, lányuk Királyné Szabó Ágnes.
1954. szeptember 1-jén kezdett a ***Zalka Máté Iskolában*** tanítani. Szabó Tiborné Meszlényi Ágota diákok százainak kedvelt tanárnője, sokak Ági nénije, városunknak évtizedeken át meghatározó személyisége, sokoldalú, nagy tudású, széles műveltségű magyar-történelem szakos tanár volt. Fáradtságot nem ismerve alázattal, szeretettel tanított generációkat, s nevelt folyamatosan. Nagyon fontos volt számára a tanulók személyiségformálása. Évtizedeken át – az akkori Zalka Máté Iskolában – rendszeresen magas szinten készített fel tanulókat szavalóversenyekre, Kazinczy-versenyre, szervezett, szerkesztett és betanított ünnepi műsorokat. Kiemelt feladatának tartotta a szép magyar beszédre nevelést és az olvasó emberré formálást. Ebben az iskolában egy 4 négyzetméternyi helyiségben hozott létre iskolai könyvtárat. Az „A" szakterület munkaközösség-vezetőjeként kitartóan, odaadással segítette kartársait. Így kerültem mellé 1967-ben, 23 évesen én is. Azonnal pártfogásába vett, segített, irányított. Úgy tette mindezt, hogy nem éreztette velem, hogy ő sokkal többet tud. Inkább mint barátnőjének mondott bizalmasan útmutatásokat. Igazi mentorom volt. Jókat beszélgettünk, a finom kávéit iszogattuk, sokat nevettünk együtt. Vidám, humoros egyéniségével nagyon pozitíven hatott a környezetére. Majdnem minden témához volt egy tréfás története, amit remekül, szinte színészi képességgel adott elő. Öröm volt élvezni a társaságát. Sokkal többet jelentett nekem, mint kartársnő. Tanultam tőle nemcsak szakmai dolgokat, hanem hitet, magyarságot, türelmet, ügyszeretetet, emberszeretetet. Mindig felnéztem rá a történelmi, irodalmi tájékozottsága miatt is. Bármit kérdezhettünk tőle, a válasz biztos ismereten alapult.
Sokoldalúságát mutatja, hogy irodalmi csoportokat szervezett felnőtteknek és gyermekeknek. Betanította Luby Margit „Bábalelte baboná"-ját is, amivel országos versenyre vitte tanítványait Pécsre. Több évben értek el első helyezést! Néptáncot tanított, táncszakkört vezetett, megalapozta, meghonosította a gyermekszínjátszást, évtizedeken át vezette a Kukkantó Színpadot. Nagy sikerrel adták elő többször a Háry Jánost. A csoporttal közösen gyermekdrámát írt, betanította *„Én csak egy gyerek vagyok"* címmel.

Színjátszós tanítványaival

Nagyon fontosnak tartotta a magyar nép értékes hagyományainak megőrzését. Világító, lobogó fáklya volt ő itt ebben a városban.

Az 1973-ban végzett VIII. B-sek tablója

A következetes követelmény jellemezte, mely mögött érezhető volt a szeretete, segítő szándéka. Tanítványai nagyon tisztelték, szerették közvetlen, kedves, humoros beszéde miatt is. A színvonalas, érdekes magyaróráit emlegetik ma is tanítványai.

Pénzes Ottó tanár így emlékszik rá.
„A versek igazából felnőtt koromban gyakoroltak rám nagy hatást, de azért egy meghatározó jelenetre máig erősen emlékszem általános iskolás koromból. Amikor még délután is jártunk iskolába, a téli időszakban bizony már sötétben tartottuk az utolsó órákat. Egyszer egy ilyen időpontban tartott irodalomórán a rendkívül súlyos tanáregyéniség, a páratlan műveltséggel rendelkező Ági néni – Mátészalkán remélem, soha nem felejtik Szabó Tiborné nevét – lekapcsolta a villanyt, meggyújtott egy szál gyer-

tyát, és egy kicsit recsegő bakelitlemezt tett fel. Bessenyei Ferenc, a felejthetetlen színész mély dörgő hangján szólalt meg Vörösmarty Mihály *A vén cigány* című verse. Ezt soha nem felejtem el."

Ez az emlék is jelzi tanításának nem szokványos, hanem különleges voltát.
A városban nagyon sokan gondolnak rá szeretettel.

Pénzesné Papp Erika például így:
„Én amolyan pót-anyámnak tartottam annak idején Ági nénit. Ő engem tényleg úgy gardírozgatott, mintha a sajátja lennék. Nagyon sok vasárnapi vagy ünnepi ebédre hívott meg, ami nekem mindig szívmelengető érzés volt. Az esküvőnk előtt Ő csinálta a leány-búcsúmat, Ő sütött-főzött, s Ő készítette az esküvői mezei virágcsokromat, s a tanítványaival csinált nekem műsort az esküvőnkre. (…) Imádtam hallgatni a jó kis anekdotáit, és nagyon csodáltam a hallatlan nagy műveltségét. Azt igen sajnálom, hogy én viszonylag későn ismertem meg, és azt is, hogy nem lehettem a tanítványa!"

Somogyi Tamásné, volt kollégája emlékező sorai:
„1975-ben tértem vissza egykori iskolámba. Szabó Tiborné, mindenki Ági nénije azonnal pártfogásába vett. Mivel azonos szakon tanítottunk, jólesett segítsége, tanácsa. Hasznos információkkal látott el, bevezetett a nagy múltú iskola szokásaiba, megismertette velem az intézmény hagyományait. Tiszteltem tudását, emberségét, őszinteségét. Csodáltam sokoldalú tehetségét. Értett a néptánchoz, a gyermek-színjátszáshoz, énekléshez. Bennünket, felnőtteket is sikerhez vezetett a Hild-érem átadó ünnepségen az általa szerkesztett és betanított műsorral. Bevallom, sok ötletét felhasználtam a későbbiek során. Tanórán kívül sok-sok kellemes órát töltöttünk együtt, ahol jókedvével, humorával bűvölt el bennünket. Halála nagy veszteség volt a város, az őt szerető és tisztelő emberek számára."

Konczné Jeszenszki Éva, magyar-könyvtár szakos tanárnő így emlékszik:
„A Zalka Máté Általános Iskolába jártam. Ági néni ötödiktől magyar nyelvet és irodalmat tanított az osztályunknak. Mindig kíváncsian vártuk az óráit, mert tudtuk, hogy tartogat számunkra a tananyagon kívül érdekességeket is. Milyen érdekességek voltak ezek? Rendhagyó irodalomórák, filmvetítés, rejtvények, versírási gyakorlat, könyvtári gyűjtőmunka vagy egy humoros történet. Ági néni mosolyogva jött be az órákra, igyekezett felkelteni érdeklődésünket az irodalom és a művészet szeretete iránt. Sokoldalú személyiség volt, minden újra nyitott és mindig lelkes. Vezetett irodalmi szakkört és iskolai színjátszókört, készített forgatókönyveket, szerkesztett műsorokat iskolánk és a város ünnepségeire. Nagy kitüntetésnek számított, ha Ági néni valamelyik műsorában szerepelhettünk! Akkoriban még délután is jártunk iskolába. A mai napig szép emlékként maradtak meg számomra azok az irodalomórák, amikor gyertyát gyújtottunk, lekapcsoltuk a villanyt, és áhítattal hallgattuk híres színészeink előadásában nagy magyar költők verseit. Ilyenkor még azok a vásott diákok is csendben figyeltek, akik nem különösebben érdeklődtek az irodalom, a versek iránt. Tanáromra, példaképemre nagy szeretettel és tisztelettel emlékezem."

Részlet Réti János egykori leveléből*:*
„Tisztelem Önt, kedves Ági néni. Tisztelem azért, amit tud. Azért, ahogyan tanította, ahogy nevelte a városban felnövekedett generációk sorát. Tisztelem eddigi életéért, és azért, hogy része lett városunk életének. (...) Ha ezt a levelet postára akarnám adni, azt hiszem, elég lenne annyit írni a borítékra: ÁGI NÉNI MÁTÉSZALKA!"

A fenti idézetek bizonyítják különleges egyéniségét, tanári nagyságát, ember- és gyermekszeretetét. Sokan őrizzük szívünkben emlékét.

Kitüntetései:
- Váci Mihály-díj (1980)
- Mátészalka Városért kitüntetés (1994)
- Az iskola által alapított Széchenyi-díj (1997)

Kérését teljesítendő írtam, s mondtam el a nyitott sírjánál a következő verset:

Psalmus
(Szabó Tiborné Ágotának)

Vasheggyel, gyémánt tollal
vésnék márványba maradandót
Rólad,
de ajkamon nincsenek szavak
– csak szívemben –,
melyekkel Téged énekelhetnélek.

Csak nézlek, nézlek,
(önmagamnak újra megidézlek),
amint válladon viszed
az anyanyelv drága keresztjét,
mely felragyog általad,
mint a Krisztus-arc.
Közben gyermekek fölé
ernyőzöd óvón tenyered,
mert szemükben látod a csodát.
Örökmécses szíveddel
táplálod a tiszta tekintetek tüzét,
s lobogtatod bennük a Hazát.

Hazát, hitet, magyarságot,
őszinte szót, igazságot,
drámát, verset, minden szépet,
valósághű történelmet.
Egyre hinted tudásmagod,
úgy tanítasz ifjút, nagyot,
igazítod lábad táncra,
bábalelte babonákra.
Szépért égő Szalka-fáklya!

Csak nézlek, nézlek,
(önmagamnak újra megidézlek),
amint ajkadon dalol a ritmus,
táncol a hexameter,
Erdély tiszta patakjának hűs
csobogását idézi a dallam,
s visszhangozza Szatmár szeretetét.
Kitartó akarással véded
a barátságok omladozó szentélyét,
azok tartópillérei
égig érő hűséged…

Látod, itt ajkamról végleg
elhalnak a szavak
– csak szívemben élnek –,
melyekkel Téged énekelhetnélek.
Pedig vasheggyel, gyémánt tollal
vésnék márványba maradandót Rólad,
Te T u d á s A p o s t o l a,
s úgy mutatnálak fel az Égnek.

Források:
- Lánya, Királyné Szabó Ágnes
- Testvére, Meszlényi Róbert
- Unokaöccse, Meszlényi Gábor
- Volt tanítványok, kollégák visszaemlékezése

Volt kollégája, LOSONCZI LÉNA
Mátészalka

SZENTIRMAI JÓZSEFNÉ Márton Ibolya (Karcag, 1928. július 4. – Hajdúnánás, 2009. szeptember 17.): tanító, általános iskolai tanár, napközis nevelő.

Születése után néhány év múlva a szülők Budapestre költöztek, vásároltak a belvárosban egy kis műhelyt, és szűcsiparosként készítették a szebbnél szebb bőr- és szőrmeárukat. A család az átlagosnál jobb életkörülmények között élt. Egyetlen gyermekük testi, lelki, értelmi fejlődéséhez minden lehetőséget biztosítottak. Rendszeresen látogatták a mozi-, színházi és operaházi előadásokat, a hangversenyeket, megismertették vele a főváros nevezetes épületeit, múzeumait. Életének erre az időszakára szívesen emlékezett vissza, boldog, felhőtlen, gyönyörű gyermekkora volt, amelyről kortársai közül sokan álmodni sem mertek.
Elit iskolába íratták, ahol a szorgalmas, mindenre fogékony lány biztos tárgyi tudás birtokában gond nélkül vette az akadályt a középiskolában. A közeledő háború elől a szülők visszaköltöztek Karcagra, és az anyai nagymamánál húzták meg magukat.
A középiskola I-II. osztályát a kecskeméti református leánylíceumban, a III-IV-V. osztályt a debreceni római katolikus leánylíceumban és Népiskolai Tanítóképző Intézetben végezte 1947-ben.

Püspökladányban kapott tanítói állást 1948-ban. Rövidesen felfedezték, hogy ügyesen rajzol, tetszetősek a betűformái, és ettől kezdve éjjel-nappal dekorálta a tantermeket, plakátokat készített nemcsak az iskola számára, hanem a település nagyobb ünnepi rendezvényeire is. Az

iskolában nem volt orosz szakos tanár, s így mint legfiatalabb kollégát beiskolázták a szak elvégzésére. 1952-ben diplomázott Egerben.
Szaktárgyát rövid ideig tanította, mert 1957-ben nem kifejezetten saját elhatározása alapján – inkább jó szándékú sugallatra – ***Hajdúnánásra került a Leánynevelő Intézetbe,*** ahol nevelőtanári feladatot látott el az állami gondozásban részesülő gyerekek között. Pályájának legnehezebb, legszebb, legfájdalmasabb korszakaként emlegette az intézményben eltöltött éveket. Az ide bekerült gyerekek többsége súlyos testi-lelki megrázkódtatáson esett át, melynek nyomát, hatását gyakran egy életen át viselte.
A nevelőtanár olykor csak az előzmények töredékét ismerhette meg. Az intézet a legnagyobb erőfeszítés ellenére sem tudta pótolni a környezetéből kiszakított gyermek számára az anyát, a családot, még akkor sem, ha sokkal jobb feltételeket biztosított, mint a veszélyt jelentő család. Gyakori volt a szökés, csavargás, ritkán még öngyilkossági kísérlet is előfordult. Nehezen tudta kezelni, megoldani, feldolgozni ezeket a helyzeteket. Az állandó felügyelet azt kívánta, hogy a hétköznapokon túl a hétvégéket, olykor az ünnepeket is a gyerekek között töltse. Egyre növekvő bizalommal fordultak hozzá segítségért, tanácsért problémáik megoldására. Érezték a belőle sugárzó szeretetet, az empátiát, szépsége és eleganciája is vonzotta hozzá őket, követendő példát láttak benne. Rengeteg ballagási képet, levelet őrzött meg tőlük, közülük talán a legkedvesebb egy piros kartonból kivágott szív, amelyre azt írta az egykori tanítvány, hogy „édesanyám helyett Csibike néninek” (gyerekkori beceneve alapján mindenki így szólította).
A 60-as évek közepétől a ***II. sz. (lány) iskolában*** folytatta tanári munkáját. Szaktárgya tanítása mellett honismereti szakkört vezetett, a gyerekek fényképeket készítettek a város nevezetes épületeiről, szobrairól, emléktábláiról és nagyobb ipari üzemeiről. A nagyobb iskolai rendezvényekre színvonalas irodalmi műsorokat állított össze. Sokat helyettesített, gyakran a napköziben, néhány év múlva végleg ott találta meg állandó helyét.
A foglalkozásokra nagyon gondosan készült fel. Az akkori előírásoknak megfelelően napi és heti tervben kellett megszervezni a gyerekek tanulását és szabad idejük értelmes, hasznos eltöltését. Több alkalommal tartott bemutató foglalkozást, ennek alapján városi munkaközösség-vezetőnek választották. Napközis termét igyekezett otthonossá varázsolni képekkel, virágokkal, népművészeti tárgyakkal.
1983-ban ment nyugdíjba, de még évekig visszajárt az iskolába, óraadóként helyettesítette a hiányzó kollégákat, lakásában pedig korrepetálta – még nyolcvanon túl is – az arra rászoruló gyerekeket.

Családi élete nem alakult szerencsésen, sok bánat érte.
1952-ben kötött házasságot dr. Szentirmai József állatorvossal, aki Püspökladány és körzetének volt főállatorvosa.
Életének ekkor kezdődött egy újabb, de rövid ideig tartó kivételesen boldog korszaka. Utazgattak, amint lehetett külföldre is, gyakran keresték fel a fővárost, a férje szintén állatorvos édesapját, nagyszámú baráti körben kellemes órákat töltöttek el. Tisztelte férjének nagy munkabírását, nagyobb élettapasztalatát, hálás volt azért a nyugodt, gondtalan és harmonikus életért, amelyet biztosított számára.
Férjét azonban 1957-ben a forradalmi eseményekben való részvételéért letartóztatták, egy év múlva felmentették, de orvosi hivatását csak újabb egy év elteltével gyakorolhatta. Feleségének a szolgálati lakást el kellett hagyni, Nánásra kerülésének ez volt az oka. Férje Dunántúlon kapott állatorvosi állást, mielőtt azonban bekövetkezhetett volna a család egyesítése, megbetegedett, gégerákban meghalt. Férje halálát követően édesanyja is a városba került, agyvérzést kapott, állandó felügyeletre, ellátásra szorult. Gondozása, ápolása szinte erejét meghaladó testi, lelki és anyagi áldozattal járt. Rengeteget dolgozott, hogy az ápolás költségeit, a pedagóguskölcsönnel épült társasházi lakás törlesztő részleteit, a fenntartás kiadásait fedezni tudja.
Házasságából gyermek nem született, de sógornőjének lányát, később keresztfiát évekre befogadta, tőle jártak iskolába, gyermekeként szerette őket. Egyéniségének jellemzésére a pozitív jelzők sokaságát lehetne felsorolni. Mindenkihez volt egy kedves szava, mosolya, rosszat nem mondott és nem is tételezett fel senkiről. Önzetlenül adott, ha tudott anyagi támogatást, jó szót, a nélkülözése éveiben is gálánsan osztotta meg maradék javait.

A szellemi munka terén óriási teherbírással rendelkezett. Egész életét, minden szabad idejét, energiáját hivatásának szentelte. A fizikai munkát és minden más mozgással összefüggő erőfeszítést kívánó tevékenységet elkerült. Ennek köszönhetően is jelentkeztek korának előrehaladásával a reumatikus, ízületi fájdalmak, majd a magas vérnyomás, cukorbetegség és végül őt sem kerülte el korunk réme, a rákbetegség.

Sírjánál barátok, ismerősök, szülők és tanítványok sokasága emlékezett és búcsúzott a mindenki Csibike nénijétől.
Kosztolányival szólva:
„Nem volt Ő nagy és kiváló, csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.”

Kitüntetései:
- Kiváló Úttörővezető (1973)
- Érdemes Szakszervezeti Munkáért (1974)
- Úttörővezetői Érdemérem (1980)
- Kiváló Munkáért (1981)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1983)
- Aranyoklevél (1997)
- Gyémántoklevél (2008)

Forrás: személyes emlékek

Kollégája, barátnője, VIRÁG JÚLIA
Hajdúnánás

SZILÁGYI BÁLINT (Vértes, 1939. február 22. – Debrecen, 1992. január 23.): tanító.

Szülei egyszerű emberek voltak. Édesapja földműveléssel foglalkozott, édesanyja odahaza a háztartást vezette és gondozta két fiúgyermeküket, Bálintot és Sándort.
Az általános iskolai tanulmányait szülőhelyének iskolájában végezte el, majd annak befejezése után a Maróthi György Tanítóképző nappali tagozatán tanítói oklevelet szerzett. Vértes településről vonattal járt be több társával minden nap, négy éven keresztül Debrecenbe. Tanulmányai során nagy hatással volt rá iskoláján túl maga a nagyváros lüktetése, az ott tapasztalható pezsgő kulturális élet. Diáktársaival együtt sok filmet, színházi előadást tekintettek meg.
Az 1956-os forradalmi események idején már mint 17 éves fiatal tapasztalta annak előzményét, az azt megelőző eseményeket, különösen a szülőhelyén történteket. Mivel nem volt iskolájában tanítás, a szüleinél tartózkodott Vértes községben. Ott az ifjúság képviselőjeként beválasztották a Forradalmi Bizottságba, s tagja lett a Nemzetőrségnek is. A forradalom bukása után vallatták, kínozták. Erről viszont nagyon keveset beszélt. Nagy szerencséje volt, mert mire a településen az ötvenhatos események vizsgálatai lezárultak, az iskolájában már befejeződött a tanév, zavartalanul leérettségizett. 1957. augusztus 16-án a Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya összehívta a végzett tanítóképzősöket eskütételre, és mindenki megkapta, kit, hova helyeznek tanítani, melyik településre. Abban az időben szó sem volt arról, hogy ki, hova szeretne menni. Bálint Konyár településre került mint gyakorlóéves tanító (Szakállas Gyula osztálytársával együtt). Ott alsó tagozatos osztályt kapott.
Egy év elteltével a debreceni tanítóképzőben sikeres képesítővizsgát tett, s folytatta pedagógiai tevékenységét ***Konyár*** községben.
Bálint főleg az alsó tagozati osztályokban tanított. Munkáját a gyermekszeretet, tolerancia, következetesség jellemezte. A tanítványai szerették, rajongtak érte. Az iskolavezetés és abban az időben az iskolánál sűrűn megforduló szakfelügyelet meg volt munkájával elégedve. Ezt igazolja az is, hogy megválasztották az úttörőcsapat vezetőjének. Mint férfivezető sok-sok színes gyermekprogramot, kirándulást, táborozást szervezett. Ezekre az időkre a későbbiek folyamán többször visszaemlékeznek volt pedagógus kollégái és tanítványai egyaránt.
A községben társadalmi megbízatásokat is kapott, melyeket iskolai munkáján kívül igyekezett lelkiismeretesen, becsülettel elvégezni.

1958-ban kötött házasságot Bíró Rózával, aki a kereskedelemben tevékenykedett. Két fiuk született: Bálint (1960) és István (1962), akiket nagy szeretetben, gondosan neveltek fel. Később bearanyozták a szülők életét az unokák, akiket szinte minden alkalommal szeretettel hívtak és vártak otthonukba.

A Szilágyi család 1965-ben

1971 szeptemberében a tanítási évet ***Biharkeresztesen*** kezdi a település ***általános iskolájában.*** Az iskola igazgatója szívesen fogadta, hisz az alsó tagozat párhuzamos osztályaiban csupán két férfi tanerő volt. Az alsó tagozatban kezdett tanítani. Igyekezett munkáját az elvárásoknak megfelelően elvégezni.

Bálintnak mégsem sikerült az új munkahelyén megragadni. Terve az volt, hogy visszakerüljön régi iskolájába, Konyárra. Mivel ott nem volt üres álláshely, alig kétévi tevékenysége után 1973-ban ***Hencidán az általános iskolában*** oktatta tovább a gyerekeket. Nem volt könnyű dolga, mivel igen sok hátrányos helyzetű család gyermekeit kellett tanítani, ami sok energiát követelt tőle. Itt vette csak igazán hasznát a debreceni tanítóképzőben szerzett ismereteknek.

1974-ben visszatért ***Konyárra*** a település ***iskolájához***. Ott ezután az iskolavezetés az alsó tagozatban a tanulásban elmaradott cigány, főleg túlkorosokból alakult osztály vezetésével bízta meg éveken át. Igyekezett ezekkel a gyerekekkel türelmesen, nagy kitartással dolgozni. Mint már több évtizedes gyakorlattal rendelkező tanító az alapvető készségek megtanítására szorítkozott. Írásra, olvasásra, valamint számolásra tanította a rábízott tanulókat, azt gyakoroltatta velük.

1983-ban alapvető változás történt családja életében. Felesége leszázalékolása után gond volt a megélhetéssel. Szerették volna családos gyermekeiket is támogatni, akik Debrecenben éltek. Sokat gondolkoztak, hogyan lehetne anyagi helyzetükön javítani. Elhatározták, hogy Debrecenbe költöznek. Közel lesznek a gyermekekhez, segítenek nekik az érkező unokák gondozásában.

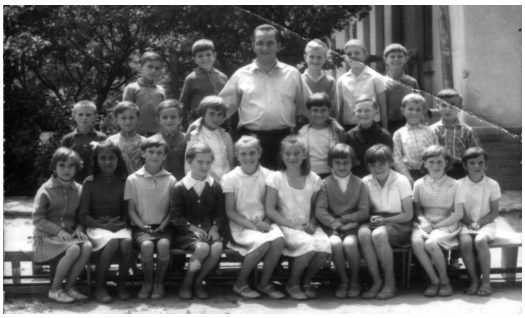

1973 Hencida

Így is lett. A feleség, aki egész életében a kereskedelemben szerzett tapasztalatokat, vállalkozásba kezdett. Ez viszont Bálint további életére is kihatott. Feltevődött a kérdés, ha együtt szeretne lenni családjával és tanítani is akar Konyár településen, mindennap vonattal kell megtenni a mintegy harminc kilométert oda-vissza, vagy nem fog tanítani. A választ az döntötte el, hogy a családi vállalkozás sikeres volt. Nem tanított tovább.

Együtt volt feleségével, gyermekeivel, majd unokáival. Igyekezett mindenkinek, minden elvárásnak eleget tenni.

Az új környezet vagy életkörülményeinek változása nem hatott rá pozitívan. Nem sokáig élvezhette a város előnyeit.

Váratlanul érte családját is a hír, mert nem volt beteg, 1992. január 23-án debreceni lakásukon szívelégtelenség következtében halt meg.

Szilágyi Bálint fiatalon halt meg, korán elment a földi világból, élhetett volna még, mondták volt tanítványai.

Mi sem bizonyítja jobban azt, hogy mennyire ragaszkodott Konyár településhez, ahol életének a legnagyobb részét töltötte, hogy az volt a kérése, Konyáron temessék el.

Utolsó útjára elkísérte a település apraja-nagyja, sok koszorút és virágot helyeztek el sírjára.

Sírkövén a következő felirat áll:

„Bárhová is sodort sorsom útja,
ide vágytam megpihenni csendes kis falumba.”

Munkájának, tevékenységének elismerését bizonyítja, hogy osztálytalálkozók alkalmával halála után évtizedekkel is a kegyelet virágait helyezik el sírjára volt tanítványai.

Forrás:

- Felesége, Szilágyi Bálintné Bíró Rozália emlékezése
- Volt tanítványai, Kristóf Sándorné és Pallás Imréné elbeszélése
- Osztálytársa, kollégája, Szakállas Gyula tanár visszaemlékezése
- Vmirjáncki József: *Volt egyszer egy fiúosztály* c. könyve

Osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

SZTERMEN JÓZSEF (Salgótarján, 1908. november 13. – Karancskeszi, 1974. augusztus 21.): kántortanító, általános iskolai tanár.

Nyolc testvére közül csak ketten nőttek fel, ő és egy öccse, aki nyugdíjas bányamérnökként még ma is él. Édesapja a Rima-Murány Kőszénbánya Rt-nél bányakovács volt, édesanyja pedig háztartásbeli. A polgári iskolát Salgótarjánban végezte, majd az egri Tanárképző Líceumba került, ahol kántortanítói oklevelet szerzett 1929-ben.

A gyakornoki évek után 1932-ben pályázta meg a Karancskeszihez tartozó ***Marakodipuszta*** tanítói állását, melyet el is nyert. Az újonnan alakuló iskola első tanítója volt, akit hamar megkedveltek a marakodiak. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint a *Munka* című korabeli újságból vett idézet, mely hírt adott a távozásakor rendezett ünnepségről: „Egy igaz ember volt a mi kedves tanító urunk, s fáj tőle elválni. Szeretettel emlékezünk minden órára, napra, amit közöttünk eltöltött, sohase fogjuk elfelejteni” – szól az idézet.

1942-ben hagyta el Marakodipusztát, mert megkapta a ***karancskeszi iskola*** kántortanítói állását. Ebben az időben ugyanis már itt élt családjával.

1934-ben vette feleségül a Karancskesziben tanító Szabó Jolán tanítónőt. Négy gyermekük született, de csak kettő maradt életben: Zsuzsa és Ildikó, akik szintén a pedagóguspályát választották, ma már mindketten nyugdíjasok.

1942-től nyugdíjazásig a karancskeszi iskola tanítója, igazgatója és a római katolikus templom kántora volt.

Az ötvenes évek elején kialakult helyzet miatt – ha állását meg akarta tartani – a kántorságot abba kellett hagynia.

Közben elkezdett tanulni, a budapesti Tanárképző Főiskolán matematika-fizika szakos tanári oklevelet szerzett. Ebben az időben többször is meghívták a minisztériumba és más közhivatali állásokra, ő azonban hű maradt falujához, a felkéréseket nem fogadta e1.

Dr. Juhász Tibor, az egykori tanítvány Köszönöm tanár úr című írásában így emlékszik vissza tanárára:

„A húsvéti ünnepek alatt több volt a szabadidőm, elővettem hát a régi fényképeket, féltve őrzött leveleket és kezembe került az általános iskolai bizonyítványom is.

Nosztalgiával lapoztam végig, és megállapíthattam: számtanból mindig jó jegyeim voltak.

Ma ennyi év távlatából már bizton mondhatom, amit akkor gyermekfejjel csak éreztem, de megfogalmazni magamnak még nem tudtam. Igen, mert megszerettették velem, mert volt egy ember, aki mérhetetlen türelemmel tanított, nevelt bennünket. És nem csak a számok világában segített eligazodni, de megszerettette velünk a dalokat, elvezetett bennünket az éneklés örömeig.

Igen, Sztermen Józsefre emlékezem, akit volt idő, amikor kántortanítóként tiszteltünk, volt idő, amikor tanító bácsinak kellett szólítanunk, de nekem mindig is TANÁR ÚR volt.

Emlékezem – talán hét éves lehettem: fújtattam, hogy a templomi orgona szépen szóljon tanár úr keze nyomán – figyelmetlen voltam, kihagytam néhány ütemet és ő csak rám nézett, de ez többet jelentett számomra akárhány fülesnél.
Amikor pedig fel kellett hagynia a kántorizálással, az énekkar szervezésében és vezetésében lelte örömét. A zene iránti szeretete átragadt valamennyiünkre.
Neki köszönhetem, hogy sohasem voltak terhemre az énekkari próbák, hogy több mint száz dalt ma is ismerek és saját szórakozásomra ma is énekelek.
Mindig nagy tisztelettel és szeretettel gondolok rá, és csak sajnálni tudom mindazokat, akiknek ez az öröm nem adatott meg."

Egy másik tanítvány, *Szabó Ferenc* Köszönet és hála neki örökké! mondattal kezdi visszaemlékezését:
„1949 és 1953 között tanította Sztermen József a Karancskeszi Általános Iskolában a reáltárgyakat és az éneket. Az iskolának volt egy kórusa, és az szerepelt több iskolai és községi rendezvényen.
A zenét, az éneket már kisiskolás koromban is élvezettel hallgattam, ugyanis ő volt a falu kántora, én pedig egészen kiskoromtól jártam „fujtatni" az orgonához. Ismerte családi körülményeinket, és itt kaptam először fizetséget a templomi segítségért. Ez 20 fillér volt, de nagyon jól jött, mert ezt már tanítás előtt megkerestem a hajnali misén, és délután tudtam venni 2 szem cukrot érte (10 fillér volt egy selyemcukorka). Szüleimtől erre pénzt nem kaptunk soha.
Kiváló pedagógus volt, és mai fejjel úgy mondom, tehetséggondozó. Megszerettette velem a másoknak nehéz tartárgynak számító matematikát és fizikát. Többen jártunk az általa szervezett szakkörre, és már ismertem az algebra alapjait, amikor gimnáziumba kerültem. Érdekes a történet, ahogyan én a továbbtanulási pályára kerültem.
Akkoriban jelszavakkal hirdették: Te légy az orvos, a mérnök, a tanár, »tanulj, tanulj, tanulj tovább!« Talán éppen ezért gondoltam, hogy én nem akarok eszerint továbbmenni, autószerelőnek jelentkeztem, a salgótarjáni szakmunkásképzőbe. Augusztus végén, talán akkor érkeztek meg a jelentkezési lapok visszaigazolással az iskolába, ezt pontosan már nem tudom, de tény, hogy az igazgató úr eljött egy este hozzánk beszélgetni a szüleimmel.
Jövetelének súlyát talán abból sejtettük, hogy minket, gyerekeket kiküldtek a konyhába, és ők bezárták az ajtót az első szobában. Egy idő után szólt Édesanyám, hogy menjek be hozzájuk.
Föltette a kérdést, mondjam el a továbbtanulási jelentkezésemet. Akkor bevallottam, hogy »titokban« – szülői beleegyezés ellenére – jelentkeztem egy osztálytársammal autószerelőnek, ahová már fel is vettek, a postástól véletlenül én vettem át az erről szóló értesítést. A tanító úr nem engedte, hogy apám »számon kérje« tőlem ezt a kalandorságot, hiszen ők abban a tudatban voltak, hogy gimnáziumba jelentkeztem.
Röviden, tömören, de nagyon szuggesztíven azt mondta a tanító úr, hogy nekem tovább kell tanulni, mert a tehetség az Isten ajándéka, és ezt el kell fogadni, élni kell vele, és nem lehet visszautasítani. Eltört a mécses, egy kicsit sírtam, de megkönnyebbültem.
Az életemet ez a beszélgetés határozta meg, döntötte el irányultságomat. A gimnáziumban is jó tanuló voltam, reáltagozatra jártam, amelyhez az alapot, a tantárgyakhoz a kedvet, az általános iskolában Sztermen József tanító úr adta meg.
Már a gimnázium elvégzése után történt egy hosszabb beszélgetés a tanító úrral, a középső húgom továbbtanulásáról.
Történt, hogy az első osztályban egészségügyi okok miatt a testvérem (gyermekbetegségek sorozata) több mint 90 napot hiányzott, és hogy ne kelljen évet ismételnie, megkért, hogy segítsek neki a tanulásban.
Részletes vázlatot nyújtott át ütemtervvel, mit, hogyan kell csinálnia neki, hogy fel tudjon zárkózni. A szüleim egyszerű emberek voltak, ők ebben nem sokat tudtak segíteni, de tőlem joggal kérte ezt, hogy segítsek a testvéremnek.
Szerencsésen még erre időm is jutott, hiszen érettségi után a bányában dolgoztam. Hála Istennek a húgom meggyógyult, az első félévben ugyan nem tudták osztályozni, de év végén már jeles osztályzatot kapott és végig kitűnő volt, még az egyetemen is.
Amikor megtudta, hogy a Műszaki Egyetemre jelentkeztem bányamérnöki karra, szintén kaptam tőle néhány hasznos tanácsot (hiszen az ő testvére is bányamérnök volt). Tehát azt is mondhatom, hogy a selmeci-soproni hagyományok megismerésében, ápolásában is tőle kaptam az első indító nyomatékot.
Egyetemistaként, vagy végzett mérnökként már csak keveset találkoztam vele. Szüleimtől érdeklődött, kíváncsi volt a sorsom alakulására, én meg talán figyelmetlen voltam vele szemben, és ezt most nagyon sajnálom.
Összegezve: az én életem meghatározója volt a Tanító úr, és ezt sokszor el is mondtam már családi körben.
Sikeres pályafutásom, magánéleti, családi boldogulásom onnan indult Karancskesziből, neki köszönhetem, hogy már most értelmiséginek mondhatom magam."

Sepsi Istvánné, volt kolléga hálás szívvel emlékezik:
„1967 augusztusában a pályakezdő tanár izgatottságával és elszántságával szálltam le a Karancskeszi buszról. Mik-

száthos külsejű, kedélyes falusi tanítóra számítottam a nagytekintélyű, szigorú debreceni professzorok után.
Szikár, szálfa termetű, átható tekintetű idős úr fogadott. Hatalmas tenyerében elveszett a kezem. Hangja, modora megnyugtatott. Kérdései nyomán hamarosan életem első szakmai beszélgetését élhettem át, ahol végre nem vizsgázónak, hanem kollégának éreztem magam.
Egyetlen tanévet töltöttem az ő igazgatása alatt, de amit tőle tanultam, elkísért tanári pályám harminchat évén át. Megpróbáltam számba venni.
Elsősorban emberséget, figyelmet és tiszteletet a tanítványok, szülők és kollégák iránt. Hihetetlen pedagógiai ismeretet, melynek alapja a tapasztalat volt.
A tudományegyetemen kis »tudós« képzés folyt, a nevelés mint tudomány szóba került hébe-hóba. A gyakorló gimnáziumban megtanultuk a minőségi óravázlatok elkészítését, a második pontban a szabatosan megfogalmazott »nevelési céllal«.
De hogy a gyerekek egyéniségek, hogy változatos szituációkba kerülhetünk a tanítási órán – és azon kívül is – és ott kell döntenünk, úgy hogy egy világosan megfogalmazott távoli cél elérését is szolgáljuk, ezt a gyakorlatban Józsi bácsi a példamutatásával bizonyította.
Sűrűn látogatta az óráimat. Azután hosszasan beszélgettünk. A hiányosságok mindig jó tanács formájában merültek fel. S annyi értékest fedezett fel abban a negyvenöt percben, hogy magam is csodálkoztam. Büszkén és elégedetten mentem haza, s azon törtem a fejem, hogyan kerüljem el legközelebb a hibáimat.
Tanácsai sziporkáztak az ötletektől. Hogyan tegyem érdekessé az óráimat, hogyan kössem le a gyerekeket, hogyan szabad és hogyan nem fegyelmezni, de főként, hogyan vegyem rá a tanítványaimat, hogy tanuljanak.
»Ha maga is szereti, amit tanít, ha őszinte, a gyerekek megérzik. Előbb-utóbb megkedvelik az irodalmat, a nyelvtant – vagy magát – s tanulni fognak.« – mondogatta.
A nevelést az iskola fő feladatának tekintette. Tudta, hogy ismeretet átadni csak a lényegre koncentráló gyerekeknek lehet. A fegyelem a többség érdekét szolgálja, s hosszú távon a renitenskedőét is.
Elképesztő tekintélyének az alapja a következetessége volt. Az elvei tiszták és világosak voltak. A kollégák számára elfogadhatók és követendők. A gyerekek, a szüleik, sőt gyakran a nagyszülők számára is ismertek, hiszen többségüket ő tanította. Az ő iskolájába minden felnőtt férfi levett kalappal lépett be.
Ha haragudott, hamar megbékélt. Sohasem emelte fel a hangját. A szigorú tekintet és a kérés elég volt. Nyitott volt és őszinte, néhány dologban konzervatív, de tisztelte mások véleményét. Racionálisan gondolkodott, tömören fogalmazott, s távol állt tőle minden álság.
Szerencsés voltam, hogy ismerhettem őt."

Nagy Róbertné Tóth Mártában Sztermen József személyisége örök nyomot hagyott:
„A főiskola befejezése után 1958-ban első munkahelyem a Karancskeszi Általános Iskola volt. 8 szóló osztály, közel 100 tanuló, 4 alsós, 4 szakos nevelő mellett én lettem a kilencedik pedagógus az iskolában. 4 tanterem, délelőtt-délután váltakozó tanítás nehezítette a munkát. Probléma adódott bőven, de a hangulat derűs, a légkör családias volt.
Ennek a szeretetteljes, családias légkörnek alakítója, őrzője volt az igazgató úr, Sztermen Józsi bácsi. Empatikus készsége, emberi tartása, viselkedése követendő példa lett.
Nemcsak a tanulók, a tantestület tagjai is nevelődtek a keze alatt. Egyéni gondjainkkal törődött, igyekezett megoldani, segíteni. Tapintatosan korrigálta a fiatalok hibáit.
Ötven év távlatából is felejthetetlenül megmaradt emléke. Hálás szívvel emlékezem az általa vezetett első munkahelyemre.
Nem is tudok úgy elmenni a sírja mellet, hogy meg ne állnék egy fohászra."

Fekete Barnabásné Jegesi Mária Józsi bácsiról, az EMBER-ről így ír:
„Mert mindenkinek az volt, a falunak, a tantestületnek, idősnek, gyereknek, elöljáróknak, a putri lakónak.
Igazán megfelelt a »nemzet napszámosa« titulusnak. Intézte az iskola, a falu közösségének ügyes-bajos dolgait iskolaigazgatóként, a község ifjúságvédelmi felelőseként, nemcsak saját családja, hanem a körülötte élők mindegyikének »apjaként«.
Mindezt nagyon csendesen, szerényen, minden felhajtás nélkül cselekedte, de éreztük, hogy ott van, hogy véd és izgul értünk. Megnyugtató egyéniség, óriási embersége biztonságot, nyugodt légkört biztosított számunkra, pedig nem volt könnyű dolga a 60-as években. Sokan – nagyon fiatalok, tapasztalatlanok – dolgoztunk a keze alatt. Nekem azért is szerencsém volt, mert éppen akkoriban folytattam tanulmányaimat matematika-fizika szakos hallgatóként, és ő ebben is partnerként segített.
Nem volt nehéz összeszedni a gondolataimat még ennyi év távlatából sem, mert egyénisége örök nyomot hagyott bennem és meghatározta pályámat."

Igazi közéleti ember volt, aki sokat és szívesen dolgozott. A tanítás mellett rendkívül sokat tett a falu közművelődéséért. Feleségével együtt számos színdarabot rendezett a gyerekek és felnőttek körében. Részt vett a Gazdaközösség, a háború után létrejött Nemzeti Bizottság és Képviselő Testület munkájában. Majd a Községi Tanács választott képviselőjeként dolgozott. Tagja volt a járási Pedagógus Szakszervezet Bi-

zottságának is.
A tudomány és a szakma fejlődésével állandóan lépést tartott, képezte magát, de szívesen hódolt hobbijának, a méhészetnek is szinte élete végéig.

Az 1969/70-es tanévben ment nyugdíjba. Szeretett falujától felesége halála után sem tudott megválni. 1974-ben beteg lett, ekkor döntött úgy, hogy elköltözik Salgótarjánban élő gyermekeihez. Ezt a lépést azonban már nem kellett megtennie, mivel ebben az évben: 1974. augusztus 21-én elköltözött az élők sorából, s így végleg a karancskeszi temető lakosa maradt.
2000. augusztus 20-án Karancskeszi község önkormányzatának képviselő-testülete posztumusz díjat, a Karancskeszi Díszpolgára címet adományozta neki.

Szinte lehetetlennek tűnik rövid visszaemlékezést írni édesapánkról, mert annyira elevenen él bennünk az emlék mind a mai napig, ami egy rövid írásba nehezen fér bele. Egyénisége meghatározó volt egész későbbi életünkre és példaként áll előttünk ma is.
Miben lehetett mégis összefoglalni legfőbb jellemzőit? Mindenekelőtt mélységes humanizmusát, önzetlen emberszeretetét, szigorú és következetes igazságérzetét kell kiemelni. Mindenkit mindig a becsületes, őszinte emberi értékekre igyekezett nevelni. Értékrendje szilárd és határozott volt, melynek alapját a keresztény, nemzeti konzervativizmus jelentette. Nyitott volt a világ dolgaira, érdeklődése rendkívül sokoldalú volt.

Matematika-fizika szakos volt, de ismerte és szerette a zenét – kórust vezetett az iskolában –, szívesen festegetett, képei ma is díszítik lakásunk falát. Mindezek mellett sokat olvasott, tájékozott volt az irodalomban is.
Kicsi korunktól kezdve bennünket is ezen értékek mentén nevelt. Figyelemmel kísérte olvasmányainkat, megszidott, ha értéktelen irodalmat – netán ponyvaregényt – látott kezünkben. Megkövetelte tőlünk az igényes, precíz munkát. Következetes szigorát és igazságérzetét mutatja, hogy nekünk mint tanítványainak kétszer annyit kellett tudni a jó jegyért, mint más osztálytársunknak.
Mindezek mellett persze jó édesapa is volt. A családi élet kialakításában ragaszkodott a hagyományokhoz, szokásokhoz. Rendkívül meghittek és szépek voltak az ünnepek. A karácsony például az elmaradhatatlan káposztalevessel és mákos gubával. Ezt a hagyományt még ő is otthonról hozta, és olyannyira ránk hagyományozta, hogy mi is ezt esszük minden karácsonykor a mai napig. Felejthetetlenek azok az esték, melyeket énekléssel, beszélgetéssel, kártyázással töltöttünk el együtt. Véleményét még felnőtt korunkban is fontosnak tartottuk kikérni, és tanácsaira mindig számíthattunk.
Következetes és szigorú pedagógiai elveiből talán csak akkor engedett, amikor megszületett unokája és nagyapa lett. Nagy szeretettel nevelgette őt. Megszerettette vele a természetet, és nagy élvezettel foglalkoztak a ház körüli állatokkal, melyeket együtt gondoztak. Minden bizonnyal ennek köszönhető, hogy unokájából állatorvos lett, amit ő már sajnos nem élhetett meg.
Mind a mai napig nagyon hiányzik, hiszen még olyan sok mindent nem kérdeztünk meg tőle!

Lányai,
SZEPESI ANTALNÉ SZTERMEN ZSUZSA és
SZTERMEN ILDIKÓ
Salgótarján

DR. SZŰCS ERNŐ (Debrecen, 1926. november 6. – Debrecen, 2011. december 5.): középiskolai tanár, egyetemi adjunktus, helytörténeti kutató.

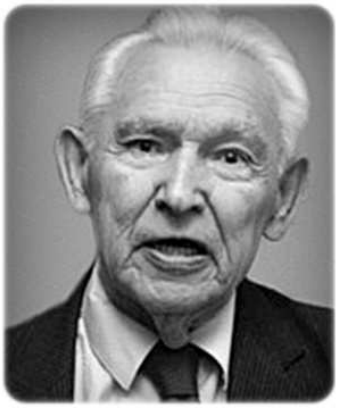

Édesanyja des Combes Margit, akit az ún. B-listázás idején elbocsátottak állásából, a debreceni postától. Édesapja, Szűcs Béla 1911 és 1951 között teljesített szolgálatot a Debrecen

Város Gyám- majd Házipénztárában. Szűcs Ernőnek két testvére volt.
Középiskolai tanulmányait a debreceni Református Kollégium Gimnáziumában, majd a Társulati Kereskedelmi Középiskolában végezte el. 1945-ben mint levente Németországba került, ahonnan csak 1946-ban tért haza, ebből következően csak 1948-ban érettségizett le. Ekkor iratkozott be a Debreceni Pedagógiai Főiskolára, amelyet 1949-ben Egerbe helyeztek át. Itt szerzett 1951-ben magyar-történelem-testnevelés szakos általános iskolai tanári diplomát. Főiskolai évei alatt tanulócsoport-vezető és intézeti sportfelelős volt.
Nem sokkal tanári kinevezését követően a nagykállói járás történelem szakos propagandistája lett, majd a Központi Pedagógus Továbbképző Intézet megbízásából a szakfelügyelők számára rendezett tanfolyamokat. Módszertani dolgozataival több alkalommal is pályadíjat nyert, és szemléltető eszközei közül egyet elfogadtak, mint újítási eszközt.
1954-től a ***Berkeszen*** található ***II. Rákóczi Ferenc Gyermekotthonhoz*** helyzeték át. 1956 és '61 között ***Kartalon*** tanított. Itt ellátta a községi művelődési ház vezetésének munkakörét is. Ezen a területen elért eredményeit 1959-ben miniszteri elismerő oklevéllel jutalmazták. Kartalról családi okokra hivatkozva kérte szülővárosába történő áthelyezését.
Két éven át Debrecenből kijáró pedagógusként a ***hajdúsámsoni iskola*** helyettes igazgatója volt. Később a ***Debreceni Orvostudományi Egyetem Marxizmus-Leninizmus Intézetébe*** kapott meghívást, tanársegédi státuszra.
1964 és '67 között a Kossuth Lajos Tudományegyetem (KLTE) történelem szakára járt, amit sikeresen elvégzett. 1967-re elkészítette disszertációját, 1968-ban védte meg dolgozatát, majd 1969-ben avatták doktorrá. Közben 1967-ben adjunktussá léptették elő.
1950-ban megnősült, felesége, Joó Jolán kémia-számtan szakos tanár volt.
1969-ben a debreceni ***Új Élet-parki iskola*** igazgatóhelyettesévé nevezték ki.
Két fia született: Ernő 1952-ben, Károly 1954-ben.
Oktató munkát végzett az ***Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen*** és a ***KLTE***-n is. Politikai jellegű előadásokat tartott több alkalommal is a Városi KISZ Bizottság és az MSZMP H-B M-i Bizottsága felkérésére. Aktívan részt vett a hajdúsági kutatásban, ahol a térség (és a város) iparával, kereskedelmével, valamint a dolgozók szociális helyzetével foglalkozott.
Publikációi főleg az *Alföldben*, a *Felsőoktatási Szemlében*, a Déri Múzeum és a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár kiadványaiban jelentek meg. Nagyon büszke volt helytörténeti munkáira, az utolsó munkája iránt még Izraelből is érdeklődtek.
A továbbiakban a 2011-ben vele készült beszélgetésből idézek:
„Szomorúan tapasztaltam, hogy az orvostanhallgatók nem lelkesedtek a tudományos szocializmusért, mint addigi tanítványaim a történelemért, ami nem esett jól. Előadásaimra szívesen jöttek, de azért »kényszert«" is alkalmaztam: le kellett adni a cédulákat, aztán az előadás végén megszámoltam a jelenlevőket. Nem titok, hogy az orvostanhallgatók a jobbak közé tartoztak, a vizsgákra alaposan felkészültek. Azt a módszert vezettem be, hogy kiscsoportos foglalkozásokat indítottam, 16-20 fős létszámmal, ahol rögtön kérdéseket is feltehettek az előadónak. Később azt is bevezettem, hogy az óra elején egy negyed órában összefoglaltam a tananyag legfontosabb kérdéseit és részeit. Egy hallgatónak el kellett olvasnia az órához kapcsolódó könyvet, míg egy másik hallgatónak kötelezően hozzá kellett olvasnia a témához, őket én jelöltem ki előzőleg. Általában társadalomcentrikus volt a téma, feldolgoztuk egy alkalommal Moldova György Akit a mozdony füstje megcsapott című könyvét. De olyan témák is előkerültek, hogy miként alakult meg a szociáldemokrata párt vagy más alkalommal a családtervezést taglaltuk, ami azért inkább orvosi téma. Természetesen voltak szakdolgozóim is.

A kutatási témám választásának története: egy alkalommal a Nádor utcánál sétáltam a családdommal. Az István-malom udvarára be lehetett látni az utcáról. 1894-ben volt egy malomtűz, ahol négy munkás halt meg. Sírkövet is állítottak a tiszteletükre. Mivel ez jó témának kínálkozott, beillett egy üzemtörténetbe, ez lett a szakdolgozati témám. Később aztán a doktoriban írtam meg a malom történetét. Üzemtörténettel foglalkoztam a későbbiekben is, mint említettem kereskedelmi iskolába jártam, emiatt is jobban

ráláttam ezekre a folyamatokra. Kutattam a debreceni pékipar és kenyérgyár történetét is. Aztán a téglagyártást szintén feldolgoztam. A debreceni tímárok is kerestek, a négy bőrgyár képviseletében. Aztán a TITÁSZ 1920-ig tartó történetét is feldolgoztam. Ekkor írtam meg a Hajdú-Bihar megyei villanyfejlesztő-üzem történetét. Ugyanakkor a debreceni Járműjavító Intézet történetével is komolyan foglalkoztam. A Kereskedelmi és Iparkamarával ugyancsak foglalkoztam. 1041 közleményem született meg a kezdetektől egészen a napjainkig. Sokat publikáltam az Alföld című folyóiratban. Az egyik fiammal együtt írtam meg a debreceni Kisvasút történetét.

A másik témám az volt, hogy 1900 és 1911 közötti összes helyi újságot átböngésztem, az anekdotákat kerestem, kutattam. A pesti Néprajzi Múzeum még további kötetet is kért, hiszen az anekdota is hozzátartozik a történelemhez. 278 történetet gyűjtöttem össze.

A Debreceni Háziezredek I. világháborús történetét is megírtam.

A városi intézményekkel is foglalkoztam: törvényszék, könyvtár, városi igazgatás.

1980 szeptemberében kaptam egy infarktust, majd 1982. január 1-jén vonultam nyugdíjba, vagyis 1980 után hivatalosan már nem oktattam az egyetemen. Ezt követően 12 évig a Városi Könyvtárban dolgoztam: 1994-ben jöttem el onnan.

A »Debrecen templomai« című könyvet is én írtam meg, amelyben azok az épületek is benne vannak, amelyeket lebombáztak a II. világháború alatt."

Szűcs Ernőt, a neves helytörténészt 85. születésnapján a DMJV Kulturális Osztályának vezetője, Szentei Tamás köszöntötte otthonában

Lényegesnek tartom, hogy egy helytörténészről méltó módon emlékezzen meg az utókor, azt gondolom, megérdemli.

Fontosabb publikációi:

- Józsa nagyközség 100 éve, 1872-1972. Szerk. Szűcs Ernő – Debrecen, 1972, 192 l. Ebben Sz. E. Józsa gazdasági és társadalmi történetét írta meg. 75-147. l.
- A Debreceni István Gőzmalom munkásmozgalmának története 1919-ig. In. Alföld, 1969/5.
- Bemutatjuk: Épületek, intézmények, együttesek Debrecenben. – D. 1987. 257 l.
- Debreceni anekdoták. – D. 1989. 334 l.
- A debreceni István gőzmalom története, 1848-1944. – D. 1978. 203 l.
- Debreceni templomaink, 1-4, 7. rész. – Hajdú-Bihari Fórum, 1993, 1999.

Források:

- Szűcs Ernő életrajza (kézirat)
- 2011. március 11-én elhangzott személyes elbeszélése

RÁCZ MÁRK, középiskolai nevelőtanár
Gárdony-Agárd

SZŰCS ISTVÁN (Kisar, 1931. június 29. – Debrecen, 2006. december 6.): agrármérnök, mérnöktanár, szakfelügyelő.

A Felső-Tisza déli, szatmári partján fekvő Kisarban született 1931. június 19-én gazdálkodó családban. Édesapja, Szűcs Kálmán föld-

műves, édesanyja, Péter Róza háztartásvezető volt. Neki és húgának, Erzsébetnek szerető családi otthont biztosítottak a szülők és a nagyszülők.

A kisari elemi iskolában Bíró Lajos kántortanító úr hamar felfigyelt az értelmes, szorgalmas kisfiúra. Szűcs István a beregszászi gimnáziumban folytatta tanulmányait, és ebben a szülők mellett az anyai nagyszülőké a döntő szerep. 1941 és 1944 között volt beregszászi diák, de Magyarország a II. világháborúval együtt megint elvesztette ezeréves területeinek nagy részét, Beregszászt is. Budapesten folytatta a gimnáziumot, és az érettségi után a fővárosi, majd a gödöllői agráregyetemen tanult tovább. 1957-ben diplomázott. Már egyetemi évei alatt aktívan hódolt kedvenc sportjának, a labdarúgásnak. Egészen az NB II-ig jutott. Az egyetemi évek utolsó félesztendejében Nagyecsedre, az állami gazdaságba hívták gyakornoknak, és ebben a labdarúgó-játéktudásának is szerepe volt. Ő boldogan ment. A diploma átvétele után a vásárosnaményi törzsállattenyésztő állomás dolgozója lett. Itt Piacsek András országos hírű állattenyésztőtől sajátította el a szakma csínjátbínját. Szűcs István sokszor hangsúlyozta, hogy emberi tartásának, jellembeli fejlődésének meghatározó egyéniségei voltak: az édesapja, dr. Nagy András, beregszászi osztályfőnöke és a neves állattenyésztő.

1959-ben kötött házasságot Óbis Klárával, a tarpai igazgató tanító úr lányával. Harmonikus házasságukból két gyermek született: Tünde és István. Lányuk banktisztviselő, és testnevelő férjével Svájcban él. Fiuk, István közlekedési mérnök. Az unokák: Richárd (26 éves, politológus), Lívia (22 éves, közgazdásznak tanul) és Nóra (16 éves, gimnazista). Szűcs István a tsz-szervezés helyett megint beült az iskolapadba, és a gödöllői agráregyetem tanár szakát végezte el az 1960/61-es tanévben.

A ***mátészalkai mezőgazdasági technikumban*** kezdett tanítani. Később visszajárt volt iskolájába, amely Baross László növénynemesítő tudós nevét vette fel. A különböző szakirányú állattenyésztő szakmunkások vizsgáin több alkalommal elnöki teendőket látott el. A Megyei Tanács Mezőgazdasági Osztálya szakfelügyelettel bízta meg, majd az állattenyésztési felügyelőség fejlesztési osztályvezetője lett. Így családjával Nyíregyházára költözött, a felesége a tanárképző főiskola gazdasági osztályán helyezkedett el. Szűcs István végül a Taurina szarvasmarha-tenyésztési rendszer kirendeltségvezetője-ként négy megye telepeit irányította. A precízséget, a rendszeretet igényét a szülői házból hozta magával, ezek határozták meg munkahelyi és családi habitusát. Szabad idejében honismereti, mezőgazdasági szaklapokba és a megyei lapba írt. Tagja volt a TIT-nek, a MTESZ-nek, és 1968 óta a megyei Vöröskereszt vezetőségében is dolgozott.

Infarktusa után rokkant-nyugdíjasként ideje jobban engedte, hogy többet foglalkozzon Kisar múltjával. Tanár úr eleven kapcsolatot épített ki a kisari iskolával, az iskolavezetéssel. Ennek kiemelkedő eseménye volt az iskolai helytörténeti vetélkedő. A Kisar múltjáról szóló anyagból – amelyet Szűcs tanár úr állított össze, megelőzve a későbbi honismereti tankönyvet – Kovács Sándor igazgató úr előadást tartott a művelődési házban, amelyen minden tanuló és a tantestület is részt vett. Igazgató úr felhívta a figyelmünket, hogy jegyzeteljünk, mert az elhangzottakból vetélkedő lesz.

Tóth Anita volt diák, kisari tanárnő így emlékezett vissza azokra az időkre:

„Egyebet sem lehetett hallani szünetekben: Mi az a fokgazdálkodás? Hogyan tükröződik ez Kisar régi utcaneveiben? Honnan ered Kisar neve? Hogyan lesz a kenderből vászon? Mikor voltak a Kisart érintő nagy árvizek? stb. Jártuk a falut, az időseknél kerestük a választ a régi szavak jelentésére. Gyűjtöttük a régiségeket: csuprokat, szilkéket, vászonabroszokat, -kendőket, sulykolókat, mángorlókat, mozsarakat; mert a helytörténeti vetélkedő a falu múltját bemutató kiállítással zárult. Tanáraink és mi, tanulók szívvel-lélekkel vettünk részt az egész folyamatban."

A vetélkedő díszvendége természetesen Szűcs tanár úr volt. A művelődési házban a különböző korcsoportok által kiállított csapatok mérték össze tudásukat igazgató úr irányításával. A tanulók lelkesen buzdították a csapatukat. Az emlékezetes, kellemes hangulatú vetélkedő Szűcs tanár úr elégedett, dicsérő szavaival zárult, a gyerekek örültek az ajándékoknak, mi, tanárok pedig a tanítványaink Kisar múltjáról szerzett sokoldalú ismereteinek.

Szűcs tanár urat a Kisarért való szüntelen tenni akarás jellemezte. Az 1970-es árvíz – sokak szerint az évszázad árvize – faluban mért árvíz-

szintjét jelző táblát ő készíttette és helyeztette el a templom külső, keleti homlokzatán, a világháborús áldozatok emléktáblája alatt az 1970-es árvíz 25 éves évfordulója alkalmából.

Emlékezetes találkozásunk volt Szűcs tanár úrral a bikafej-szobor átadásakor, 2001. május 6-án. A szobor a Vándor nevű, egyedi számmal megjelölt magyar szürke tenyészállatnak, „a bikák királyának" állít emléket. A szürkemarha tartás Magyarországon legtovább Kisarban maradt fenn. Tanár úr lehetetlent nem ismerő áldozatkészséggel szervezett, írt, ment, kilincselt, hogy megteremtődjön a pénzügyi háttér a szobor millenniumi elkészüléséhez. Sikerült! Tanár úr vallotta, hogy magyarságunk szép, ezeréves történelméhez az állattenyésztésünk hagyományon alapuló múltja is szorosan hozzátartozik. Egyedüli nemzet vagyunk Európában, akik ezt az ősi, ezeréves magyar szürke szarvasmarha-fajtát megőriztük. Ez hungaricum.

A Bíró Lajos művész által alkotott szobor a falu fehérgyarmati végén, az útelágazás háromszögében lévő millenniumi parkban, zöld környezetben emelkedik. Bronzba öntve csillog, mögötte a megvalósult EU-s projekt, a látogatóközpont impozáns épülete. Ezek együtt a múlt, a jelen és a jövő összefonódását szimbolizálják.

A millenniumi ünnepségek tiszteletére megjelent Szűcs István *Kisar község története* című könyvének ajánlásában többek között ezeket írja *Németh Péter*:

„Szűcs István agrármérnök és mezőgazdasági tanár Kisar szerelmese. Szerelmese a szónak a legnemesebb értelmében, bár magasabb iskolái, majd munkahelyei korán »kiemelték« falujából, annak közösségéből, mégsem tudta feledni gyermekkora színterét. Miképp Mikes Kelemen a bujdosás évei alatt sohasem feledte Zágont, úgy Szűcs Istvánnak sem volt egy napja, amikor ne gondolt volna a hajdan volt tündérkertre, Kisarra. Kezdetben nem volt hét, hogy ne látogatta volna meg szüleit, haláluk után maradt a rokonság, az iskolatársak, majd az ő számuk is csökkenve szomorúan kellett tapasztalnia, nincs kivel beszélgetnie a régi időkről, az eltűnt parasztvilágról. Ez adta a kezébe a tollat, hogy mindazt, amit összeolvasott Kisarról, mindazt, amit az öregektől hallott, vagy gyermekkorban maga is tapasztalt, leírja. (…) *Kisar község története* nem falumonográfia, mint ahogy a szerzője se történész, néprajzos szakember. Nyitott szemű, sokat látott, olvasott ember módjára gyűjtötte össze hangyaszorgalommal azokat az adatokat, amelyeket elsősorban a kisariaknak kíván átnyújtani nagy szeretettel. Úgy gondolja, személyes példamutatása olyan erővel bírhat, amely – a mostani és a jövő generációkkal is megismertetve a múltat, a benne élőket, (…) – kötődést teremt a szülőföldhöz, Szatmárhoz. Ha a szerzőnek ez a szándéka célba ér, már nem volt haszontalan e könyvecskét megírni és megjelentetni."

A Kisarról szóló könyvet minden kisari család ajándékként kapta meg 2001. július 19-én, a falunapon. Remek időzítés volt a könyvátadást a jubileumi ünnepség részévé tenni. Természetesen jelen volt a szerző is. A kötet a kisari könyvtár helytörténeti részlegének becses darabja.

Záruljon a névcikk Szűcs István vallomásával, amely a könyve előszavában és utószavában olvasható: „*Meglett férfiember létemre bevallom elfogultságomat szülőföldem iránt. Kisarhoz kötődő vonzalmamat sokféleképpen meg lehet magyarázni. Gyermekkori emlékek, a nagymamám kedves meséi, nagyapám ízes dalai összetorlódnak bennem, amik álmaimban egyre gyakrabban térnek vissza. Visszajárok testben, lélekben. Kötelességet érzek szülőfalum iránt.*

(…) Mikor utolsó gyűjtőutamra mentem, kimentem a temetőbe, a kegyelet virágait tettem le becses nagyszüleim sírjára – akik elindítottak a beregszászi gimnáziumba –, s egyben tisztelegtem minden nyugvó ősünk előtt, és megköszöntem mindnyájunk nevében a múltat. (…) Megköszönöm mindenkinek a segítségét, amivel a könyv megjelenésében támogattak. Külön meg kell köszönnöm feleségemnek a bátorítását és

megértését, amivel segített úgy, hogy időt biztosított, erőt adott ahhoz, hogy szülőföldem története megjelenhessen. (…) Igazán azt szeretném, hogy minden kisarinak – aki elolvassa és értelmezi – a szívét megdobogtassa, és még jobban felkeltsem ragaszkodását szülőföldjéhez. Végezetül dr. Nagy András, beregszászi gimnáziumi osztályfőnököm intelme jut eszembe, amivel útravalóként a tudás és tanulás értelmét jelölte meg az élet céljaként: »Aki keveset tud a munkáról, az gyéren él a mában, az mit remélhet majd a jövőtől?«"

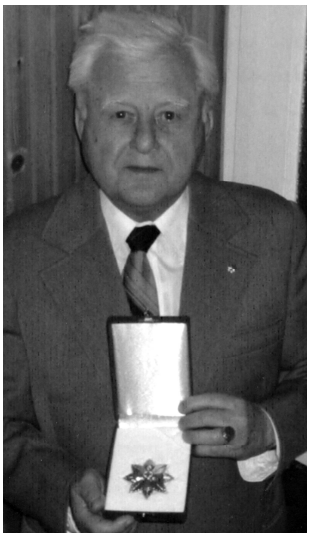

A Csillagrenddel

2006-ban több évtizedes vöröskeresztes munkájáért a Magyar Vöröskereszt Csillagrendje kitüntetésben részesült, amelyet a parlament Vadásztermében Habsburg Györgytől vett át.

Köztiszteletben, értékes és elismert munkahelyi sikerek tudatában, családi boldogságban, anyagi biztonságban élt, innen ragadta el hirtelen a halál 2006. december 6-án.

Felesége 2007-ben vette át férje aranydiplomáját a gödöllöi agráregyetemen. A kopjafát – amelyet tanár úr Fehérvári József fafaragóval az életüket a hazáért áldozó kisari hősök emlékére csináltatott – 2007-ben leplezték le a templom udvarán. Az ünnepségen a lokálpatrióta Szűcs István szellemiségét családja képviselte.

A kopjafa megkoszorúzásáról Gacsályi Gyula református lelkész gondoskodik minden évben március 15-e, nemzeti ünnepünk alkalmából.

Szűcs István Kisarhoz való ragaszkodásának legmeghatóbb bizonyítéka, hogy végakaratának megfelelően örök álmát a kisari temetőben, nagymamája sírja mellett alussza.

A kisariak nevében ezzel a névcikkel köszönöm meg Szűcs István tanár úrnak a Kisarért való önzetlen fáradozását, maradandó értékű alkotásait.

Források:

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei almanach
- Kisar község története
- A Kelet-Magyarország cikkei
- Iskolai dokumentumok
- Egyházi irattár
- A felesége adatközlése
- Személyes ismeretség
- Beszélgetés a kisariakkal

Személyes ismerőse,
KOVÁCS SÁNDORNÉ TÖRÖK MÁRIA KATALIN
Kisar

„Akinek ötletet adok, annak tudása úgy nő,
hogy közben az enyém nem csökken;
mint ahogyan nem alszik el az én gyertyám, ha
azzal más meggyújtja a sajátját.”
(Thomas Jefferson)

T

TILKI JÁNOSNÉ Magó Katalin (Sárospatak, 1945. január 20. – Nyíregyháza, 2011. november 3.): ápolónő, tanár, egészségügyi szakoktató.

Édesapja református lelkész, édesanyja könyvesbolti eladó volt, második gyermekként született a családban. Meleg, szeretetteljes légkörben nevelkedett testvérével együtt. Kicsi gyerek volt az egyházi iskolák államosításakor, s már ekkor költözniük kellett a szeretett városból, mert édesapját áthelyezték a kis szabolcsi faluba, Bujra lelkésznek. Az élet adta nehézségektől a szülők igyekeztek megkímélni gyermekeiket, megértésre, segítőkészségre és szorgalomra nevelték őket.

Katalin az általános iskolai tanulmányait Bujon kezdte el, majd Sonkádon fejezte be kitűnő eredménnyel. (Édesapját koholt vád alapján helyezték ide.)

1959-ben kezdte középiskolai tanulmányait a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában, ahol 1963-ban jeles eredménnyel érettségizett. Ezután jelentkezett a Nyíregyházi Felsőfokú Tanítóképzőbe, ahová családi és középiskolai neveltetése miatt nem vették fel, bár a tárgyi tudása megfelelő volt. Ez egész életében fájó pont volt számára, hiába szerzett később tanári oklevelet, s tanított több mint harmincöt évig.

1964. március elsejével a nyíregyházi Egészségügyi Szakközépiskolában kezdett el tanulni, s 1966. február 28-án jeles eredménnyel csecsemő-gondozónő és ápolónő oklevelet szerzett.

Munkáját a Megyei Jósa András Kórház gyermekosztályán kezdte el mint ápolónő. Szorgalmával, lelkiismeretességével, gyermekek iránti szeretetével kivívta felettesei elismerését, példaként állhatott a tőle fiatalabb kolléganői előtt.

1967. június 15-én házasságot kötött Tilki Jánossal, az OTP előadójával. Házasságukból két leánygyermekük született, 1969-ben és 1974-ben. Boldog családi életük volt, ami biztosította a hátteret a további munkavégzéséhez.

1971. augusztus elsejével elkezdhette pedagógiai tevékenységét a ***Kölcsey Ferenc Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskolában.*** Gyermekápolást, kisgyermek- és csecsemőgondozást, elsősegélynyújtást tanított, valamint szakmai gyakorlatot vezetett a kórházban. Közben, levelező tagozaton a tanárképző főiskola biológia-mezőgazdasági ismeretek szakon jó eredménnyel tanári oklevelet is szerzett. Szak-

mai ismereteit továbbképzéseken állandóan bővítette, igényes volt, s ezt igyekezett tanítványaiban is fejleszteni. 1987 szeptemberében az újonnan átadott ***Zay Anna Gimnázium, Egészségügyi Szakközépiskola és Kollégiumban*** folytatta munkáját. Családja után diákjai jelentették számára élete értelmét. Becsülettel, odaadással és legjobb tudása szerint végezte munkáját. Nagyon jó kapcsolata volt kollégáival és tanítványai szüleivel is. Tanítványai emlékeznek rá nagy-nagy szeretettel.

Tóthné Huszti Piroska orvos-írnok visszaemlékezésében a „TANÁRNŐRŐL" ír, így, csupa nagybetűvel:

„Mindig volt számomra kedves, biztató szava. Úgy tudott feleltetni, kérdezni, hogy az szinte beszélgetés volt. Kiemelte, hogy elsősorban a betegséget kell gyógyítani, s a betegség mögött vegyük észre az embert, segítsünk neki kedves szóval, mosollyal, mert csak így lesz eredményes a munkánk. Segítve terelgetett minket a szakmai ismeretek elsajátításában és megszerettetésében. Hangsúlyozta, hogy hivatásnak és ne csak szakmának tekintsük munkánkat."

Tanítványai arról is szóltak, hogy a középiskola elvégzése után nem szakadt meg a kapcsolatuk, mert továbbra is figyelemmel kísérte életüket, sőt a tanárnő figyelme még szüleik hogylétére is kiterjedt. Osztályfőnökként igyekezett a lehető legjobb közösséget formálni tanítványaiból. Közös színházlátogatások, kirándulások, egyénekkel és csoportokkal való beszélgetések, zenehallgatások tarkították a diákok életét. Buzdította tanítványait a középiskola elvégzése utáni továbbtanulásra.

Tóth Róbert a következőket írja:

„1988-ban Kati néni javasolta számomra az Egészségügyi Főiskolát Budapesten, a közegészségügyi-járványügyi szakot. Kuráció helyett prevenció lett az életpályám. Iránymutatása, mindig vidám pozitív életszemlélete jó útravaló volt a középiskolából, mint jó tanár példát adott emberségből és tudásból egyaránt."

Ráti Éva gyógytornász lett, s úgy gondolja, ezt osztályfőnökének köszönheti:

„Mindenben számíthattunk rá, bármi problémánk volt meg tudtuk vele beszélni, s igyekezett segíteni. Istenfélő ember volt, ez tükröződött munkájában is. Nemcsak pedagógusként, hanem emberként is mellettünk állt, anyáskodott felettünk. Igyekezett mindig helyes utat mutatni, a legjobbat kihozni diákjaiból, hogy jó ember váljon belőlünk, és meg tudjuk állni a helyünket az élet minden területén. Most is hallom, ahogy mondja, ha elakadtunk valamiben: „Picikéim lehetetlen nincs, csak tehetetlen." Szakmai tudásunk nagy részét neki köszönhetjük. Ösztönzött a továbbtanulásra, nemcsak a szakmát adta a kezünkbe, hanem tanultunk tőle felebaráti szeretetet, empátiát, kitartást, erkölcsös magatartást. Tartottuk a kapcsolatot középiskola után is, ajtaja mindig nyitva állt előttünk.."

Ivády Istvánné Jeney Judit szinte ugyanezeket írta Gyöngyösről:

„Gondoskodó osztályfőnökként is meghatározta diákéveimet. Őt akkor is érdekelte életem folyása, amikor már nem koptattam a középiskola padjait. A sors messzire sodort a szülői háztól, de a kialakult baráti kapcsolat családjaink között megmaradt, s megnyugtató volt számomra a tudat, hogy Kati néni odafigyel szüleim egészségére."

Tanítványai az ország különböző területeire kerültek el, de kapcsolatuk megmaradt, s lelkesen jöttek egy-egy érettségi találkozóra. Katalin legtöbb diákja számára példakép volt.

Dr. Frankné dr.Tálas Erzsébet Csornáról így emlékezik:

„Példakép volt mint tanár, mert szakmai tárgyú óráinkra maximális felkészültséggel érkezett, érthetően magyarázott, az életből merített példákkal. Példakép volt, mint ember, mert mindig kiállt az osztály mellett, számíthattunk rá nemcsak az iskolai, hanem a magánéleti gondokban is. Felejthetetlenek lettek az osztálykirándulások, ahová a férje is elkísért bennünket. Példaértékűnek ismerhettük meg családi életüket. Pályaválasztásban igyekezett segítségünkre lenni, osztályfőnöki órákra különböző területeken dolgozó vendégeket hívott meg, akik beszéltek munkájukról. Így választottam én is a gyógyszerészeti pályát."

Szeretetét szinte minden tanítványa érezte, s most hogy már nincs, hiányolják.

Rákóczi Ildikó mestertanár:

„Középiskolásként találkoztam vele, aki segített átvészelni a szüleimtől való távollétet, állandó szeretetük hiányát. Figyelmemet a tanulásra, a hivatásra, a szakma elsajátítására fordította. »Ildó«-nak szólított, s éreztem felém áradó szeretetét, amit a tanításon kívül adott nekem. Évekig nem találkoztunk, s egyszer csak ott találtam magam mellette, mint egy diák, s újra éreztem a felém áradó anyáskodó szeretetét, a közös kirándulásokon, egyházi alkalmakkor, beszélgetéseken. Példát mutatott rendezettségével, a személyiségéből sugárzó erejével, a szakmában és mindennapi életben egyaránt."

A mindenkori iskolavezetés is többször elismerte a munkáját. 2006-ban megkapta a Zay Anna-

díjat, ekkor vonult nyugdíjba, azonban továbbra is óraadóként dolgozott 2009. június 30-ig.

Ismeretségünk néhány éve alatt jó szervezőnek, szeretetre méltónak, mindig segítőkésznek, jólelkűnek bizonyult. Munkájáról, tanítványairól, lelkesen és odaadással beszélt. Igazi pedagógus volt, aki tényleg példaképe lehetett tanítványainak.
2011. november 3-án egyszerűen elaludt, mély döbbenetet és gyászt hagyva itt családja, tanítványai szívében.

Forrás:
- Tilki Jánostól kapott életrajzi adatok
- Tanítványok levelei

Személyes ismerőse, ***RAFFAY ZOLTÁNNÉ***
Nyíregyháza

TÓTH GÉZA (Buj, 1939. március. 27. – Nyíregyháza 2012. február 6.): tanító, tanár.

Tóth János és Kerülő Erzsébet szülők elsőszülött fia, akit még két lánygyermek követett.
Általános iskolai tanulmányait Bujon kezdte, de a 8. osztályról szóló bizonyítványt már Nyíregyházán, a Tanítóképző Gyakorló Iskolában vehette át az 1952-53-as tanévben.
Ugyanitt kezdte meg tanulmányait a Tanítóképzőben, ahol 1957-ben kapta meg oklevelét.
Gyakorló tanítási évét ***Beszterec község iskolájában*** végezte. A képesítő vizsga után 1958-ban ***Paszabra*** került mint tanító, s közben egyre szorosabb kapcsolat alakult ki diákkori szerelmével, a kótaji Fekete Irmával. 1961-ben házasságot kötöttek, amelyből két fiú (Zoltán 1962, Tamás 1967) született. Mindketten tanári végzettséget szereztek.
A házasságkötés után a Tóth házaspár a ***kótaji iskolához*** került, ahol Géza a felső tagozatban a biológia és a testnevelés oktatására kapott megbízást. Közben elvégezte Egerben a biológia-testnevelés szakot, 1965. október 30-án vehette át tanári diplomáját.
Aktívan részt vett a község sportéletében. Labdarúgóként oszlopos tagja volt a helyi csapatnak, jó játéka felejthetetlen pillanatokat szerzett a labdarúgást szerető közönségnek.
Éveken keresztül fő szervezője volt – kartársai bevonásával – a tanév végi tornabemutatóknak, amelyek élményszerűségük miatt mindig sok látogatót vonzottak.
A labdarúgást tanítványaival is megszerettette, kiváló utánpótlás-nevelő volt. Sorra nyerték a körzeti bajnokságokat. 1975-ben egy góllal maradtak alul Ajak csapatával szemben, így nem kerülhettek az országos döntőbe.
A testnevelés mellett a biológia tantárgyat is eredményesen oktatta. Főiskolai tanárai több esetben végeztek felméréseket, amelyeknek eredményeit felhasználták az oktatás módszereinek fejlesztéséhez.

A kótaji tantestület a '70-es években
(a kép jobb oldalán – négyzetbe foglalva – Orosz Lászlóné, névcikkét l. ugyanebben a kötetben)

1981 és 1992 között ő látta el az iskola igazgatóhelyettesi teendőit, valamint évtizedekig volt a Pedagógus Szakszervezet titkára.

Többször részesült anyagi és erkölcsi elismerésben, 1980-ban Kiváló Munkáért kitüntetést vehetett át.

1999-ben nyugdíjas lett, s megkapta a Pedagógus Emlékérmet. Sajnos ezután sorozatos ér-

rendszeri betegséggel küszködött, amelyeket műtéti úton tartottak szinten.
2008-ban átvehette az Aranydiplomát 50 éves oktatási-nevelési tevékenysége jutalmául.
2009 májusában elveszítette feleségét. Innentől kezdve egészségi állapotában is rosszabbodás állt be, nehezen tudta feldolgozni kedvese halálát.
2011. év végén kórházba került, ahol részleges bénulással kezelték.
2012. február 6-án elhunyt.

Az előző évi jubileumi kiadványban a feleségét, Irmuskát, volt osztályfőnökömet, későbbi kollégámat mutattam be. Ekkor és a megjelenés után többször felkerestem: beszélgettünk múltról, jelenről, segített az adatok pontosításában, fotókat kölcsönzött. Se ő, se én nem gondoltam, hogy ebben az évben róla fogok írni.
Temetésén a sírnál volt nyugdíjas kollégái egy-egy szál virággal búcsúztak. Az iskola nyugalmazott igazgatója, Dobránszky Sándor beszédében méltatta munkásságát. Földi maradványai végső nyughelyére kerültek szeretett felesége mellé 2012. február 14-én.

„Szomorúan szól a harang.
Temetnek…
Végeszakadt megint egy bús
Életnek!
A szív lángja, a máglyatűz
Elaludt…
Most viszik ki a gödörbe
A hamut.”

(L. Gál Mária: *Temetnek*)

Források:
- Személyes emlékek
- Dobránszky Sándor *Rohan az idő, gyűlnek az emlékek* c. írása

Volt kollégája, LUPSA JÓZSEFNÉ GÁL MÁRIA,
Kótaj

TÓTH JÁNOS LÁSZLÓNÉ Cseke Ilona (Debrecen, 1932. december 16. – Debrecen, 2011. május 30.): óvónő.

Édesapja, Cseke Béla gazdálkodó, édesanyja, S. Nagy Lídia háztartásvezető. Négygyermekes parasztcsalád legkisebb gyermeke. Elemi iskoláit Hajdúszoboszlón, a tilalmastanyai iskolában kezdte. Ezt megszakította a II. világháború. Emiatt tanulmányainak befejezésére csak 1953-ban már Hajdúszoboszló városban kerülhetett sor. Érdeklődő, jó tanuló volt. Jó memóriájával könnyen tanult. Később a családi gazdaságban segédkezett, minden kétkezi munkából kivéve részét tanulta meg a munka megbecsülését. 1955-56-ban elvégezte az óvónőképzőt.

1957-ben ***Budapestre*** ment dolgozni, mert szülővárosában nem tudott elhelyezkedni. Először a ***belügyminisztérium óvodájában*** dolgozott, majd ***a Csepeli Vas- és Fémművek óvodájában*** helyezkedett el óvónőként.
Ezután Fóton, az akkor alakult Gyermekvárosban helyezkedett el. Az ott folyó gyermekvédelmi munka Magyarországon nem számított különleges nevelőmunkának. Azonban feltételbeli adottságában igen kitűnt a többi intézettől (Komádi, Berkesz, Berettyóújfalu stb.).
Tehát a ***Fóti Gyermekvédő Nevelőintézet*** mégis egyedülálló volt akkor hazánkban. Azért is, mert az állami gondozásban részesülő gyerekek, illetve a rászorulók felderítését komoly hivatali és hatósági eljárás előzte meg. Fóton nagyszerű feltételekkel indult a Károlyi család kastélyában az állami gondozásba került gyermekek élete. Nagy létszámú és különböző korosztályú gyermek befogadására tették alkalmassá, s az egy

családból jött különböző korú testvérek fejlődése, oktatása, szocializálódásuk biztosítva volt. Biztosítva volt az intézményen belül hároméves kortól 18 éves korig az életük, szabályozott intézményi és kollégiumi ellátással. Kelet-Európában Magyarország élen járt az állami gondozottak befogadásában, azért, hogy megmentse a fiatalságot az elkallódástól. Haladó intézmény volt, mert korszerű programmal, nagyszerű egymásra épülő óvodai, iskolai tantervvel is dolgozott.

Óvónőként dolgozott Fóton Tóth Jánosné, aki szelíd emberi magatartásával, gyermekekhez illő, igazi türelmes nevelőként tette a dolgát. Ehhez elhívatottsága, pedagógiai tudása, alkalmazkodó személyisége is jól segítette. Gyermekvédelmi munkájában mindenekelőtt a gyermekek megismerésére helyezte a hangsúlyt. Magas mércét állított a fóti gyermekváros igazgatósága is az óvodában való nevelésnek, a közösségi érzés alapozásának. Tóth Jánosné azon igyekezett, hogy csoportmunkában, a differenciált bánásmód által jusson közelebb a gyermekek megismeréséhez, a velük való bánásmódja legyen ezáltal eredményesebb. Gyermekszeretetén túl elismerte a családi nevelés alapelveit, és ilyen módszereivel hatni tudott a gyermekekre. Türelemmel, megértéssel bánt a sérült, az agresszív környezetből jött gyerekekkel. Dicsérettel buzdította a munkavégzésre, önállóságra a félénk óvodásokat, az önkiszolgáló tevékenység olyan szintűvé vált, amire jól lehetett alapozni az iskolai életben. A kollégiumi élethez szoktatás nehézségei nagy megpróbáltatást jelentettek az intézetbe került hároméveseknél. Ő ezt szeretetével, önzetlenségével igyekezett feloldani. Eredményei jól mutatták türelmes munkájának hatását. Nagyon értett a gyerekek megnyugtatásához, az örömérzet fokozásához, dicsérettel való bánásmódja mindig célra vezette. Az intézeti életben helyesen látta a nevelési, oktatási követelmények egymásra épülését. Megértő, jó nevelői közérzettel dolgozott a magas létszámú csoportokban. Nehéz területet választott a gyermekvédelemben, hiszen olykor szembe kellett fordulni a téves vagy előítéletes véleményekkel, aminek áldozatai az intézetben nevelkedő gyerekek voltak. Az állami gondozott nem volt üres fogalom az ő munkájában, becsülettel, szerénységgel teljesítette hivatását. Foglalkozott az értelmi elmaradottság kérdésével. A környezeti károsodást az egészségügyi szakemberek bevonásával próbálta enyhíteni. A beszédfejlődést és felzárkóztatást igyekezettel végezte, kihasználva az intézet adottságait, szakmai feltételeit.

1961-ben visszatért ***Hajdúszoboszlóra.*** A ***2. sz. Napköziotthonos Óvodában*** kapott állást. Itt dolgozott 26 éven keresztül nyugdíjazásáig. Közben, 1964-ben, házasságot kötött Tóth János Lászlóval, aki a TIVIZIG Vállalatnál dolgozott sofőrként. 1966-ban született László nevű fiuk.

A gyermekektől nyugdíjazása után sem tudott elszakadni. Nyugdíjasként nyaranta gyermekfelügyelőként dolgozott a hajdúszoboszlói Barátság üdülőben.
Magával hozta mindazt, amit a fóti nagy közösségben tapasztalt, és hasznosította a családból jött óvodásoknál. Az óvónői türelmesség hatott az otthoni nevelésre is. A szülők mozgósításában, óvodasegítő tevékenységében eredményes volt a szervezése mindenkor. A bábozást rendkívül támogatta és céltudatosan beépítette a nevelésbe. Az iskolába kerülő gyermekek értékelésében is megállta a helyét, mert a képességek állásáról világos, megbízható értékelést kaptak tőle az iskolai tanítók. Kiemelkedő eredményeket ért el a nagycsoportosok iskolára való előkészítésében. Ennek érdekében az iskolai nevelőkkel folyamatos kapcsolatot tartott. Jó volt a kapcsolata az óvodát patronáló üzemekkel, melynek eredménye a tárgyi feltételek javulásán volt lemérhető. Ötven évesen délutános munkát vállalt, ahol az egyéni bánásmód elvét és az anyanyelvi nevelést, beszédkészségfejlesztést eredményesen alkalmazta. Ha új óvónő érkezett, azonnal felkarolta, segítette a beilleszkedését.

Nagy örömmel töltötte el Balázs nevű unokája születése 2002-ben.
Évtizedeken keresztül tagja volt a Hajdúszoboszlói Városi és Pedagógus Énekkarnak. 2004-ben beteg férjének ápolása kötötte le idejét és energiáját, miközben ő is többféle betegségben szenvedett. Férje halála testileg-lelkileg nagyon megviselte, kórházba került, s ott 2011. május 30-án hunyt el.

Türelmes magatartása, halk szavú egyénisége, alapos kitartó munkája, nevelési módszere, an-

nak eredménye szép emléket hagyott a hajdúszoboszlói Törökdomb úti óvodában.

1987-ben megkapta a Pedagógus Szolgálati Emlékérmet, 2006-ban pedig az óvónői aranydiplomát.

Források: családi emlékezések, intézményvezetői vélemények.

Fia, TÓTH LÁSZLÓ,
keresztlánya, FÖLDINÉ SZABÓ JUDIT és
KÍGYÓS ISTVÁNNÉ, óvodai felügyelő,
Hajdúszoboszló

TÓTH JÓZSEF (Komádi, 1938. december 13. – Debrecen, 2003. november 4.): tanító, mezőgazdasági ismeretek és gyakorlati foglalkozás szakos általános iskolai tanár.

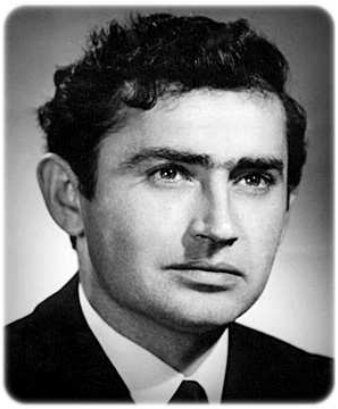

Apja kovácsmester volt Komádiban. Édesanyja a háztartást vezette. 1945 után a műhelyt felszámolták. Mivel a négygyermekes családnak kilátástalan volt a további élete, a család 1948-ban Debrecenbe költözött. A családjában három lánytestvére volt, akik pedagógusok lettek a későbbiek folyamán.

Jóska az általános iskolát Debrecenben, a Szabadságtelepi iskolába járta. Mint jó tanuló diák, miután elvégezte az iskolát, leánytestvéreit követve beiratkozott Debrecenben a tanítóképzőbe. Ez szinte természetes is volt számára, hisz három nővére ekkor már pedagógusként dolgozott.

A tanítóképzőt 1957 nyarán fejezte be. Elvégzése után első munkahelye ***Ebes-Kunpálhalom tanyasi iskolája*** volt. Ebben a tanyasi iskolában 1-4. összevont osztályt tanított. Miután a gyakorlóévet letöltötte és sikeres képesítő vizsgát tett, még öt évig e tanyasi iskolában tanított, de akkor már az 5-6. és a 7-8. összevont osztályokban földrajz, számtan és biológia tantárgyakat is.
Később, 1961-ben kérésére ***Téglás-Gyulahalom tanyasi iskolájában*** folytatta tanítói munkáját. Ebben az iskolában is összevont osztályok voltak, ahol szinte minden tantárgyat tanított a felső tagozatban. Itt vette csak igazán hasznát azoknak az ismereteknek meg gyakorlati tanításoknak, amit a tanítóképzőben elsajátított. Ott megtanították a képzős diákokat az alsós és felsős osztályokban végzett tevékenységre, legyenek azok akár összevont osztályok is.

1965-ben megismerkedett Solymosi Katalin tanítónővel, aki a nagyhegyes-elepi tanyasi iskolában tanított. Ide kérte ő is az áthelyezését szeptember elsejével. 1966. július 8-án összeházasodtak. A tanyán nem volt lehetőség arra, hogy megfelelő lakásuk legyen, és családot alapíthassanak. Új házasként olyan iskolát kerestek, ahol szolgálati lakást tudnak számukra biztosítani. Áthelyezésüket kérték a nyírbátori járásba ***Nyírlugos*** településre az ottani ***általános iskolába***. Így az 1966-ban kezdődő iskolai tanévet már Nyírlugoson kezdték.
A kis falu iskolája nyolc osztállyal működött, bölcsődéje, óvodája, kultúrháza is volt.
Sikerült hamar beilleszkednie az iskola és a falu közösségébe. Jóska a felső tagozatban tanított. Tanítás mellett mint férfi tanerőre rábízták az úttörőcsapat vezetését.
Mindig változatos, szórakoztató, egyben hasznos tevékenységet talált ki a gyerekeknek. A falu fiataljai is megkeresték, hogy segítse őket a szabadidejük megszervezésében. A kultúrház egyik szobájából közös munkával klubszobát alakítottak ki. Esténként ide gyűltek össze, felolvasó est, zenés táncos összejövetelek, vetélkedők stb. voltak.
Ezeket hallva-látva a település vezetése rábízta az egész kultúrház irányítását. Megpezsdült a falu kulturális élete. Előbb csak amatőr színjátszó csoportot szervezett, később vendégművészeket hívott a községbe a falu szórakoztatására.

Debrecen, ahol mindkettőjük szülei éltek, az akkor még működő „Zsuzsi” vonattal könnyen elérhető volt. Időközben a családjuk bővült. Kislányai 1968-ban (Judit), illetve 1970-ben (Zita) születtek.

Sokféle tevékenységet folytatott, de legfontosabb feladatának az iskolai tanítást tartotta. Szükségesnek érezte továbbképzését, meglévő ismereteinek bővítését. Egerben elvégezte a főiskolán a mezőgazdasági ismeretek gyakorlati szakot, felesége pedig ugyanott az éneket.

Nyolc évig tanítottak Nyírlugos település iskolájában. l974-ben Attila József fiuk születése után Debrecenbe költöztek. Mint jó szervező tevékenységet folytató pedagógus, mozgalmi vonalon kiváló munkát végzett, úttörőtitkár lett a Debreceni Járásban. Aktívan dolgozott az úttörő szövetségben. A Balatoni Úttörőtábor létrehozásával bízták meg, amit eredményesen teljesített. Munkáját Kiváló Úttörővezetői kitüntetéssel, majd Úttörővezetői Érdeméremmel ismerték el.

1974-ben ***Debrecenben***, a ***Hunyadi János Általános Iskolában*** kapott állást. Ott is nagy aktivitással, lelkesedéssel látott a munkához. A tanítás mellett vezette az úttörőcsapatot. Emlékezetesek voltak az általa szervezett nyári úttörőtáborozások, gyermeknapi akadályversenyek, iskolai fenyőünnepek, karácsonyi hangversenyek.

Remetey Tiborné iskolaigazgató 1978-ban Tóth József minősítésében a következőket írja róla: „Életeleme a szervezés, sok ötlete, tapasztalata nem kiaknázott, jó segítőtársa az iskolavezetésnek. Munkájában első helyen áll a nevelés. Önállóságra, munkára nevel, a munka megbecsülése központi helyet kap nevelőtevékenységében. Nagyon jó kartárs, figyelmes, előzékeny és segítőkész. Családi élete rendezett, jó családapa.”

1983-ban bővült az iskola egy új épülettel és tágas tornateremmel. Megkezdődött a sportosztályok oktatása. Ott képezték és képzik azóta is a kézilabda és labdarúgó felnőtt utánpótlás tagjait. Ebben az iskolában tanultak Sándor Tamás, Madar Csaba és Bernáth Csaba labdarugó-hírességek. Tóth József mint férfinevelő sokat vitte a gyerekeket különböző mérkőzésekre az iskola saját autóbuszával. A Hunyadi iskola volt diákjai szeretettel emlékeznek ezekre az ott eltöltött időkre, az ott elért sikerekre.

Több mint négy évtizedet tanított, elfáradt. 1998-ban kérte nyugdíjazását. Ettől kezdve csak családi körben tevékenykedett, és ez szintén nem volt kevés. Még tanított, amikor a családja közreműködésével kertészkedésbe kezdett. Elsősorban virágokat termesztett.

Utolsó ballagása 1997-ben

Gyermekei felnőttek, önállóak lettek. Később a lányok Budapestre kerültek. Az egyik oda ment férjhez, a másik ott talált munkát. Mindketten a tanári pályát választották. Gyakran látogatnak haza. Fiuk maradt a családi háznál, foglalkozása pedagógiai asszisztens, apja támasza volt haláláig.

2002 őszén beteg lett. Az orvosok próbálták betegségét gyógyítani, de javulás nem következett be. 2003. november 4-én hunyt el.
Kívánsága szerint hamvasztás után szűk családi körben búcsúztatták el. Azt is megmondta, hol helyezzék el a hamvait, hogy továbbra is a közelükben legyen.

Munkájának elismerése:
- Kiváló Úttörővezető
- Úttörővezetői Érdemérem.

Forrásmunkák:
- Felesége visszaemlékezése
- Tóth József saját kezűleg írt önéletrajzai: Nyírlugos 1970, Debrecen 1982
- Vmirjáncki József: *Volt egyszer egy fiúosztály* című kiadvány a tanítóképzősök életéről.
- Volt osztálytársainak visszaemlékezése

Osztálytársa, VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

TÓTH LAJOS (Diósjenő, 1935. – Balassagyarmat, 1996.): tanító, középiskolai tanár, igazgató.

„Oszd meg a tudásod másokkal:
ez az egyik módja annak,
hogy halhatatlan légy.”
(Tendzin Gyaco, a 14. dalai láma)

13 évig – 1974 és 1987 között – volt iskolánk meghatározó személyiségű, nagyformátumú irányítója. Élete során sok munkahelyet megjárt, sokféle munkakört betöltött, de személyisége, vezetésre való alkalmassága a nálunk töltött évek alatt teljesedett ki. Emlékeim az 1966 és 1996 közötti időt ölelik át. Történelem-földrajz szakos tanár voltam, amikor megismertem. Személyisége meghatározó volt abban, hogy az ELTE-n a pedagógia szakot is elvégeztem.
Vérbeli pedagógus volt, akinek az jelentette a legnagyobb sikerélményt, örömet, hogy – az igazgatás mellett – maga is leendő pedagógusokat nevelhetett.
Működése alatt iskolánk profilja főleg szakközépiskola volt. Minden tagozat előrehaladását szívén viselte, sokat tett értük, de az óvónőképzés ügye foglalkoztatta legjobban. Szinte szállóigévé vált mondása volt: *„Engem az óvónőképzés hozott, és az is visz el.”*

Az 1950-es évek első felében a Középfokú Budai Tanítóképzőben végzett, ezután szerzett biológia-földrajz szakos főiskolai diplomát, majd az ELTE-n elvégezte a pedagógia szakot.
A tanítóképzőben ismerkedett meg életre szóló társával, aki mindvégig alsós nevelőként segítette férje pedagógiai munkáját és szervezte példamutatóan családjuk életét.

Az óvónőképzéshez való ragaszkodását két forrás táplálta: egyrészt saját tanítóképzős múltja, másrészt az a felelősségérzet, hogy Nógrád megye és Balassagyarmat életében eddig kétszer adatott meg, hogy pedagógusképző intézménye legyen, ha „csak” középfokon is: 1951 és 1959 között tanítóképző, 1972 és 1987 között óvónőképző működött – ugyanabban az épületben.

NDK-s építőtáborban a ’80-as évek elején

Ez utóbbi megszervezését elődei kezdték el, de Tóth Lajos idején vált teljessé a képzés, dr. Molnár János tagozatvezető elhivatott, szakszerű irányítása mellett.
A 15 év alatt közel 400 ifjú óvónő került ki az alma materből, s ma ők alkotják a megye óvodapedagógusainak derékhadát, illetve tanítónőként, tanárként nevelik az ifjúságot.

Tóth Lajos olyan személyiségjegyekkel rendelkezett, amelyek a magas szintű igazgatói és pedagógiai munkára alkalmassá tették.
Nemcsak a diákok tanórai előrehaladását tartotta fontosnak, hanem kollégái segítségével – jó szervezőkészségét kamatoztatva – gazdag szabadidős programokat is biztosított.
Délután nem voltak csellengő gyerekek, mert 14,30 és 16,00 között szervezett keretek közt vehettek részt sport, kulturális, tantárgyi, mozgalmi stb. tevékenységekben.
Kapcsolatteremtő képessége a diákok, szülők, bázis- és kulturális intézmények irányában kiváló volt, ez is segítette a nevelőiskola eszményének megvalósulását, ahonnan valóban sokoldalúan képzett végzősök távozhattak.
Fontosnak tartotta a szülőföld megismertetését, megszerettetését, a lokálpatriotizmus erősítését. Ezért ajánlotta az osztályprogramok tematikájaként a város, a megye, az ország megismertetését.

Munka- és teherbírása átlagon felüli volt. Minket, beosztott pedagógusokat és a diákokat is fárasztotta időnként az állandó készenlét, tenni akarás mottója: *„Teher alatt nő a pálma”*, de utólag gyakran igazat adtunk neki, amikor az elért eredményeknek együtt örülhettünk. Iskolánkba nem módos szülők gyerekei jártak. Ezért a sokféle program kiadásainak fedezésére közhasznú munkákat szervezett (évi 10, majd 5 nap), aminek bevételéből fedezni lehetett az osztályok évközi kiadásait (kirándulás, színházlátogatás, klubdélután, szalagavató stb.).
Fontosnak tartotta a diákok – leendő nővérek, óvónők – mobilizálását. Ezért kedvezményes gépjárművezetői tanfolyamra iratkozhattak be a mindenkori 11.-es tanulók.

Tóth Marianna, egykori tanítvány így emlékezik:
„Közel 30 év telt el azóta, amióta a ***balassagyarmati Szántó Kovács János Szakközépiskolába*** felvételiztem.
14 éves fejjel nem volt könnyű döntést hozni, mit is szeretnék egy életen át hivatásul választani. Felvételiző társaimmal együtt izgatottan vártam, hogyan sikerült a felvételi kérdőív kitöltése, tisztán énekeltem-e, kellően sportos voltam-e a testnevelés felmérőn. Az iskolába való bejutás büszkeséggel töltött el, és nagyon vártam, milyen is lesz a középiskolai élet.
Kollégistaként nagy létszámban voltunk óvóképzősök, ami a közösségformáló erejéről már a kezdetekben meggyőzött bennünket. Mintaértékű volt az összetartás, az egymás segítése, a közös ötletelések, egymás örömének, bánatának részesei voltunk. A szakmai gyakorlatokon csiszoltuk a gyermekekkel való kapcsolatainkat, pedagógia, módszertan és pszichológia órákon hozzákapcsoltuk az elméleti hátteret.
Tóth Lajos tanár úr, aki igazgatónk is volt, minden diákban már a kezdetekben a pedagógus kollégát látta. Pszichológiát tanított. Megjelenése, alkata tekintélyt sugárzott, szemében folyton bujkáló mosolyt és jó szándékot láttunk. Soha nem tegezett bennünket, és mindig számított véleményünkre. Szerette meghallgatni, hogyan vélekedünk egy-egy esetről, pszichológia órákon ezeket boncolgattuk. A dolgozatok stresszelő hatását még ma sem felejtettem el. Néha szomorkodtam, tán nem is lesz belőlem jó pedagógus? Lesz belőlem valaha jó óvónő?
Érzelmi vívódásaimat könnyen felfedezve megérintette a vállam, és azt mondta:
»Ne aggódjon, Marianna! A szívére hallgasson! Persze, jobban e1 kellett volna sajátítani az elméletet. Az elmélet az, amit fiatal korban megtanulunk, és felnőtt korban értünk meg. Gyakorlatban olyan jól csinálja. Csak kapcsolja össze a kettőt! Tanuljon, és ne feledje: a korsó azt az illatot, amelyet először felvesz, mindvégig megtartja.«
Ezek a szavak frissen élnek emlékeimben, bár tini fejjel a mondanivalót csak részben értelmeztem.
Nem feledtem soha ezeket a szavakat, és mintha kísért volna idáig a pályám során – fokozatosan kezdtek értelmet nyerni.
Kellenek a jó, a kellemes »illatok«: érzelmi támaszt nyújtanak, megsegítenek, nem feledjük, mert mélyen nyomot hagyott bennünk, szinte beivódik a testünkbe, általa maradunk emberek. Ezekről az illatokról jutnak eszünkbe fontos emberek, akik mintát adnak a megoldásokhoz, átlendítenek a nehéz helyzeteken. Úgy hívják: szeretet, megértés. Mindenkinek vannak emlékei arról, kitől milyen érzelmeket kapott, kik azok, akik a szeretet erejével lendítették át a gondokon. Nekem a tanár úr a példaképem. Ösztönzött a tanulásra, nem kérte, hogy változzam mássá, csak erősítsem a tanulással azt, ami bontakozik bennem,
Tóth Lajos tanár úr, igazgató úr már sajnos nincs velünk, elszomorodtam, amikor hírét vettem halálának. De az »illatot« átadta nekünk. Csak köszönetet mondhatok, mondhatunk azért, hogy megértette velünk a pálya lényegét: nyújts szeretetet, gondoskodó kezet mindenki felé, főleg a gyermekek felé. A szeretet az, amely meghatározó lesz minden ember életében, csak ültesd el benne, és csodákat fog tenni.”

Csonka Gáborné Simon Ilona – ugyancsak volt tanítvány – emlékezése:
„1979-től 1983-ig voltam a balassagyarmati Szántó Kovács János Szakközépiskola óvónői tagozatának növendéke. Lassan közeledik a harmincéves érettségi találkozóm, az emlékeim között is van, ami halványul, de az itt töltött négy év élménye pótolhatatlan, nevelőértéke meghatározó egész életemben. Ennyi idő távlatából visszatekintve gyakran felteszem magamnak a kérdést: mi az első gondolatom a középiskolás éveimről? A válasz mindig ugyanaz: a biztonság. Erre az érzésre az élet minden területén, minden életkorban szükségünk van, de gyerek- és kamaszkorban talán a legfontosabb. A biztonság nem ad védettséget csalódás és kudarc ellen, de átsegít a problémákon, és jó irányba visz tovább.
Ezt nyújtotta nekem a Szántó, a felejthetetlen iskolatársak, a legjobb osztály, ami valaha is létezett, a kitűnő példát közvetítő, legnagyobb egyéniségekből összetevődő tantestület, a mindig lelkiismeretes, szelíd, ugyanakkor nevelésünkben alapos és következetes osztályfőnök, Kovács Ferencné Marika néni.
Ezt a társaságot pedig egy jellemében és szakmai tudásban kiváló, erre a pályára elhivatott pedagógus vezette: Tóth

Lajos. Az én emlékeimben valóban úgy él, mint egy karmester, aki kimagaslik »alkatával« a zenekarból. Képes határozottan irányítani, a szemöldöke mozgásával is rendet és harmóniát tart a zenekar tagjai között, figyel a zenészek visszajelzéseire, és a legjobb előadásra törekszik az adott darabból. A hasonlatokat félretéve, látom magam előtt őt, aki mellett mindig tisztelettudóan mentünk el, mégsem féltünk tőle. Tisztában voltunk azzal, hogy ő és kollégái milyen nagyszerű lehetőségeket és feltételeket teremtenek ahhoz, hogy jó szakemberek legyünk és hogy minden percünket hasznosan töltsük el (ének, zene, sport stb.). Már 15 évesen hozzászoktattak minket a munkához (őszi betakarítási munkák, építőtáborok, na és az állandó óvodai gyakorlat). A kamaszkori tükröm azonban azt is mutatja, hogy ezekhez nem volt mindig kedvünk, időnként lázadtunk. A munka után járó pénzből azonban 4 év alatt körbejártuk az országot, gyakran voltunk színházban, filharmónia-bérletünk volt, és még sorolhatnám. Időt és fáradságot nem ismerve oktattak, neveltek minket, törődtek kamaszkori testi, lelki bajainkkal, amelyből a sok lánynak bőven jutott.
Igazgató úr a mi osztályunknak pszichológiát is tanított. Csendesen magyarázó, gyakran történeteket mesélő tanár volt, aki azonban megkövetelte az anyag pontos elsajátítását.
Hozzá fűződő legfontosabb élményem nagyon személyes. Az utolsó évben komoly kapcsolatom alakult ki egy balassis fiúval. Ez indokolatlanul nagy feszültséget okozott köztem és a családom között, így szüleim az osztályfőnök és az iskola segítségét kérték a kapcsolat megszüntetése érdekében. Osztályfőnököm csitította őket, és figyelemmel kísérte a kapcsolatunk alakulását, bízott bennem. A helyzet ennek ellenére egyre inkább elmérgesedett. Igazgató úr az egyik órán felszólított – én megrémültem a feleléstől –, de csak az esetet szerette volna megbeszélni velem. Ma is jól emlékszem kérdéseire: Végiggondoltam-e ennek a kapcsolatnak a folytatását, elég mélyek, erősek-e az érzéseink, felvállaljuk-e egymást hosszú távon is? Arra kért, hogy ezeket gondoljam végig, minden lehetőséget mérlegeljek, és ezek után felelősségteljesen döntsek és cselekedjek. Nem foglalt állást az ügyben, szavai mégis bölcsek, őszinték és emberségesek voltak, arra késztettek, hogy megtegyem, amit kért. Soha többet nem beszéltünk erről, nem kért számon, csak bízott bennem. Zajlott tovább a diákélet, aztán elballagtunk, elkerültem távol Balassagyarmattól.
Az én személyes történetem jól végződött. Most pedig – mivel sajnos személyesen nem lehet – ezeken a sorokon keresztül köszönöm igazgató úrnak, amit értem tett. Köszönöm, hogy a mindennapokban az én kis problémám is fontos volt, köszönöm, hogy önállóságomat, szabadságomat meghagyva a felelős felnőtté válás irányába terelt. Szerencsés vagyok, hogy »szántós« lehettem."

Komolyan törődött munkatársai szakmai előmenetelével. Akkor a továbbképzéseknek még meghatározott rendszere volt. Ezeken mindannyian részt vettünk.
Meglévő képesítésünk, diplománk mellé az ő buzdítására – a tanítás mellett – újat szerezhettünk.
Önmagából, kollégáiból, tanítványaiból igyekezett kihozni a maximumot. Sokáig folytathatnánk a sort, hogyan tette gazdaggá és sokoldalúvá az iskola életét.
Nagyon fájlalta a középfokú óvónőképzés megszüntetését. Ebben az iskolatípusban szerencsésen kapcsolódott össze az elméleti ismeretek gyakorlatban való alkalmazása. Rengeteg időt töltöttek a gyakorlóóvodában, a tavaszi-nyári gyakorlatokon pedig a vidéki óvodákban. Sokkal többet hospitáltak, gondoztak, játszottak, foglalkoztak, mint a főiskolások.
Az utolsó óvónői osztállyal elbúcsúzott Tóth Lajos igazgató úr is az iskolától. A Nevelési Tanácsadó igazgatójaként továbbra is mozgósíthatta pedagógiai ambícióit, energiáit, sajnálatosan korán bekövetkezett haláláig.

Pedagógusi hitvallását a költő verssoraival fejezhetjük ki:

„Ilyen kívántam lenni én is, ott, a
homokba szúrt nyárfa:- a tanító,
ki fénybe tör, ragyogó hit a lombja,
irány azoknak, jel és bíztató,
kik jönnek barázdákban botladozva."
(Váci Mihály: Jegenye-fényben)

Vagy még inkább:

„Használni akartam - nem tündökölni„…"
(Váci Mihály: Eső a homokra)

Az 1980-as években a Magyar Pedagógiai Társaság Nógrád Megyei Tagozatának elnökeként is sokunkban erősítette a hitet, hogy szép hivatást választottunk!

Volt kollégája,
KOVÁCS FERENCNÉ KETZER MÁRIA
Balassagyarmat

TÓTH SÁNDOR (Püspökladány, 1954. június 21. – Debrecen, 2012. január 26.): üzemmérnök, mérnöktanár, igazgatóhelyettes.

Az általános iskolát Püspökladányban, a középiskolát 1972-ben Debrecenben, a Mechwart András Gépipari Technikumban végezte el. Ugyanebben az évben felvételt nyert a Kecskeméti Gépipari Automatizálási Műszaki Főiskolára, ahol 1975-ben gyártástechnológus szakon szerzett üzemmérnöki diplomát.

Az akkori törvényeknek megfelelően még ebben az évben besorozták katonának, ahonnan 1977-ben alhadnagyként szerelt le. A civil pályája ekkor kezdődött, fiatal diplomásként már alig várta, hogy bizonyítson, erre nyílt lehetősége az első munkahelyén, a Kéziszerszámgyár püspökladányi telephelyén, ahol 1977-1982-ig dolgozott. Szerette az újításokat, a körülményekhez, az akkori korlátokhoz képest igen kreatív volt.

Az a felismerés, hogy kiváló pedagógiai érzékkel rendelkezik, adta az indíttatást, hogy jelentkezzen 1981-ben a Budapesti Műszaki Egyetem műszaki tanár szakára, ahol 1982-ben saját költségén szerzett diplomát.

1983-ban a Vegyesipari Vállalat meósa lett. A szakképző iskola akkori igazgatója kereste fel azzal az ajánlattal, hogy a szerszámkészítő szakos tanulók műszaki tanára legyen, ezt követően még ebben az évben kész szakemberként kerül át az iparból a katedrára, ***a püspökladányi 123. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetbe*** (ami a későbbi ***Petri Pál Szakképző Iskola***, majd az összevonás után a ***Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium*** lett). Itt kezdte bontogatni pedagógus szárnyait, vetette be magát a pedagógia sűrűjébe. Imádta a tanítványait, ők is a fiatal, következetes, jó szakmai tudású, az iparból, a gyártásból érkező tanárukat. Ez a tanár-diák kapcsolat az utolsó pillanatig élő, hozzá méltó és hű maradt. A szerszámkészítő és gépész tanulók szakmai tanáraként tanítványai éveken át a Szakma Kiváló Tanulója országos versenyen szerzett dobogós helyezéseikkel vizsgamentességet szereztek és kapták meg a szakmunkás bizonyítványt. Hasonlóan érzékeny volt a lemaradó, nehezen nevelhető gyerekek nevelésére-oktatására is. 1983 óta nem tért le a pedagóguspályáról, hivatásának érezte, fáradhatatlanul dolgozott tudásának gyarapításáért, módszereinek tökéletesítéséért.

Fazekas Sándor kollégája így emlékezik:

„A 123. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben 1983-tól feladatbővítést, a szerszámkészítő szakma képzésének beindítását terveztek. A feladat ellátására Tóth Sándort kérték meg. Tanítványai rajongásig szerették a komoly tapasztalattal rendelkező mérnököt, az ifjú műszaki tanárt. Szakmai munkájának eredményét bizonyítja, hogy tanulói a Szakma Kiváló Tanulója versenyek országos döntőin több ízben dobogós helyezést értek el. A nappali tagozatos szakközépiskolai képzés indulásakor (1992) az első mezőgazdasági gépész osztályban szakmai alapozó tantárgyak oktatásán túl az osztályfőnöki feladatokat is ellátta a tőle megszokott következetességgel. Tanítványai itt is, mint korábban a szakmunkásképzésben, országos versenyeken kimagasló eredményeket értek el. Később bekapcsolódott a környezetvédelmi szakmacsoport munkájába is. 2003 szeptemberétől a többcélú, közös igazgatású intézmény szakképzésért felelős igazgatóhelyettesi feladatait 2009 szeptemberéig nagy szakmai hozzáértéssel látta el. A felnőtt emberekkel való bánásmódot korábbi munkahelyein már gyakorolta. Beosztott munkatársai tisztelték, rendszeresen kikérték szakmai véleményét. Vezetői megbízatásának ideje alatt iskolánkban a korábban hanyatlásnak indult szakképzés új erőre kapott. Régi szakmák indultak újra (gépi forgácsoló, szerkezetlakatos stb.) és beindította a kereskedelmi, a szociális gondozó képzést is. Példamutató magatartásával, tanítási módszereivel maradandót alkotott."

1981-ben megházasodott, felesége pedagógus, akivel boldog, kiegyensúlyozott házasságban élt. 1982-ben mérhetetlen öröm érte a házaspárt, megszületett fiuk, Sándor, akit megkülönböztetett figyelemmel, odaadással neveltek. Tíz év után 1992-ben született Xénia nevű lányuk,

akiről ennyi idő után már nem is mertek álmodni, így nem csoda, hogy a boldogság folyamatosan jelen volt a négytagú családban. Nem ismertek lehetetlent, az élet nehézségeit együtt könnyen leküzdötték, a sikerek pedig erőt adtak.

Hat éven át volt a középiskola szakképzésért felelős igazgatóhelyettese, több, már abbahagyott szakmaképzést élesztettek fel, és kínáltak új szakmaképzéseket az iskola akkori vezetőivel. Nyertes pályázatai többszázmilliós beruházásokkal nemcsak az iskolát, a tanműhelyt, hanem általa a várost is gazdagították. Ilyen jellegű munkásságához fűződik a faipari műhely – országosan elismert – legmodernebb gépeinek beszerzése. Vezetői munkájának eredményességéért is fontosnak tartotta az állandó önképzést, ezért szerezte a következő diplomáját 2004-ben a Budapesti Műszaki Egyetem közoktatásvezetői szakán.
2009-től aktív résztvevője volt a sápi Tanoda-programnak, céljának tekintette a hátrányos helyzetű tanulók előrehaladását, sikerét. Újabb megbízatását, az Arany János program koordinálását is kihívásnak tekintette, hogy ez irányú feladatát is szakszerűen végezze, mesterfokozaton az inkluzív nevelés okleveles tanára szakon szerzett 2010-ben egyetemi diplomát.

Horváth Andrea és Szabó Gabriella volt kollégák véleménye:
„Vezetőként és kollégaként is úgy maradt meg emlékünkben, mint egy kedves barát, akire mindig számíthattunk. Pályakezdőként akár szakmai, akár pedagógiai, akár emberi kérdésekkel fordulhattunk hozzá, és gyakran már azzal segített, hogy tudtuk, bármikor meghallgatja panaszainkat és kiáll mellettünk. Jó humorával és emberségével minden kilátástalannak tűnő helyzetben támaszt nyújtott. Szakmai tapasztalatának köszönhetően nem csak mi, pályakezdők, hanem mindenki bátran tanácsot kérhetett tőle, az ajtaja mindig nyitva állt előttünk – a szó konkrét és átvitt értelmében is. A tanulók felé ugyanolyan türelemmel fordult, ahogy munkatársai felé, de szigorával, következetességével tiszteletet szerzett a diákság előtt. Több sikeres pályázattal fejlesztette az iskola eszközeit. Pedagógus feleségével a halmozottan hátrányos helyzetű, magatartási problémákkal küzdő tanulók ügyét is felkarolták, beilleszkedésüket speciális képzés bevezetésével segítették.
Személyével hozzájárult ahhoz, hogy a szakiskolában tanító kollégák közösséggé kovácsolódjanak. Támogatta a közös kirándulásokat, a pedagógusnapi- és a karácsony környéki összejöveteleket. Az óraközi szüneteteket igazgatóhelyetteskén is a gyerekek és a kollégák között töltötte, így mindenről tudott, ami a tanórákon és az épületben történt.
Örökre emlékünkbe véste magát lelkesedésével, víg kedélyével, szakmai tudásával, empátiájával, közvetlenségével."

Tizennégy hónapos betegség után 2012. január 26-án hunyt el, emlékét örökké megőrizzük.
Munkájának elismeréseként 2012. június 14-én a Pedagógus Szolgálati Emlékérem kitüntetést vehette át családja.

Felesége, TÓTH SÁNDORNÉ
Püspökladány

TREMBECZKI MIKLÓS (Vencsellő, 1926. július 2. – Nyíregyháza, 2011. április 1.): tanító, általános iskolai tanár, igazgatóhelyettes.

Trembeczki Miklós és Domonics Margit első gyermekeként született. Nagyon dolgos, munkaszerető család volt, ahol megtanulta a családtagok szeretetét, tiszteletét, szorgalmát, megbecsülését. Szülei földműveléssel foglalkoztak. Ketten voltak testvérek, Lenke húga is a pedagóguspályát választotta.

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd a négy polgárit Sárospatakon. A tanítóképzőbe Hajdúdorogon járt két évet, majd Nyíregyházán is kettőt, végül az ötödik évet ismét Hajdúdorogon. Itt kapta meg tanítói oklevelét, s 1949. szeptember 8-án kinevezték ***Polgár-Nagyszögtanyára,*** ahol összevont osztályokban tanított egy évet. 1950. augusztus 1-jével behelyezték

Újszentmargitára. Ez évben feleségül vette Barán Magdolna tanítónőt.

1951-ben felvételt nyert Egerbe a „C" szakra, s a főiskola sikeres elvégzése után lett matematika-fizika szakos tanár.
1952-ben saját kérésükre ***Egyeken*** folytatták pedagóguspályájukat, majd két év múlva ***Nyírtelek-Dózsaszőlőn*** kaptak állást, közben katona is volt. Ebben az időben született meg két leánygyermekük: Ildikó és Judit. 1955-ben pedig már a harmadik gyermeküket, Miklóst várták, ezért kérték magukat ***Vencsellőre*** tanítani, hogy szülei közelében legyenek, s hogy kölcsönösen segíteni tudják egymást. A két lány apja-anyja nyomdokaiba lépett, pedagógusok lettek.

Az iskolában igyekezett megszerettetni a fizika tantárgyat a vencsellői gyerekekkel. Tanóráin senki nem unatkozott. Az elméleti fizika mellett nagy súlyt fektetett a kísérletekre, a gyakorlati példákra. Határozott óravezetéssel igyekezett elérni, hogy mindenki elsajátítsa a fizika tudományát, aminek eredménye az volt, hogy legkevesebb bukás ebből a tantárgyból volt. A fizika szaktanterem, a szertár eszközeinek gyarapítása, a politechnikai szakkör sikere az ő nevéhez fűződik. Közben volt négy évig úttörőcsapat-vezető, öt évig iskolai szakszervezeti elnök, hosszabb ideig nagyközségi szakszervezeti titkár, három évig „C" szakos munkaközösség- vezető. 1973-tól igazgatóhelyettesként dolgozott, így ment nyugdíjba 1988-ban.

A rábízott feladatokat pontosan, precízen, felelősségteljesen végezte, amit mindenki mástól is elvárt. Az új iskola tervezésében, építésében is részt vett. Kevés szabadidejében méhészkedett, segített szüleinek.

Nagy Zoltánné, volt kolléganője így ír róla: „Miklós itt született Vencsellőn, itt nevelkedett, s ide tért vissza diplomásként, idevalósinak érezte magát. Ízig-vérig hivatástudattal megáldott pedagógus volt, akinek a nevelés, oktatás volt az élete. Az 50-es, 60-as években táborozni vitte ezeket az alföldi gyerekeket a hegyekbe, távoli vidékekre. Sátraztak, önállóan sok munkával teremtették meg a gyermekek önfeledt nyaralását.
Elsősorban fizikát tanított, ami nem a legkönnyebb és legkedveltebb tantárgy volt, mégis a problémamegoldó gondolkodásra neveléssel, a szemléltetéssel felkeltette a gyerekek érdeklődését. Megkövetelte a fogalmak és törvények megtanulását, alkalmazását. Igazgatóhelyettesként munkája többirányú lett, gondoskodott a szétszórt iskolai épületek, udvarok legjobb állapotáról, fejlesztéséről, a KRESZ-park építéséről, az új módszerek megismertetéséről, a legkorszerűbb szemléltető eszközök beszerzéséről. A technikai dolgozók munkáját irányította, segítette tevékenységüket, fontosnak tartotta megbecsülésüket. Sok tanítványa pedagógusként jött vissza az iskolába, akiknek a munkáját figyelemmel kísérte, s tanácsaival segítette. Mindig akadt vigasztaló szava, biztató mosolya a fiataloknak. Tettrekész, örökmozgó személyiség volt. Sok barátra, ismerősre lelt élete során, tartotta a barátságot régi iskolatársaival, kollégáival. Segítőkészségére mindig lehetett számítani."

Vojtó Lászlóné, volt tanítványa így emlékezik: „Diákként féltünk a szigorától, a tekintete elég fegyelmező eszköz volt az órákon. Az utcán mégis örültünk, ha találkozhattunk és köszönthettük, mert mindig volt hozzánk néhány kedves szava. Később kartársak lettünk, s kölcsönös volt közöttünk a tisztelet. Igazgatóhelyetteskénti türelemmel és elnéző szeretettel egyengette pályakezdő lépéseinket. Emlékszem, hogy az év végi bizonyítvány írásakor gyakran hibáztunk! Kicsit félve mentünk hozzá, de ez alaptalannak bizonyult. – *Mi történt csillagom? Elrontottátok? Sebaj, majd ki is javítjátok*! – Megnyugtatott bennünket."

Hasonló emlékek idéződnek fel *Kardosné Jutkában* is, amikor a Miklós bácsi neve került szóba:
„A lénye, az egész személyiség megbízhatóságot, biztonságot sugárzott. A kézírása nagyon tetszetős volt, munkái mindig kifogástalanok, igényesek. Tőlünk is elvárta a precíz, pontos munkavégzést. Nyugdíjasként is szeretettel jött az iskolába, jókedvű és vidám volt."

Munkája során többször részesítették elismerésben, kitüntetésben:
- Kiváló Munkáért kitüntető jelvény (1978)
- Érdemes Szakszervezeti Munkáért (1980)
- Szocialista Kultúráért kitűntető jelvény (1985)
- Úttörővezetői Érdemérem (1986)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1988)

Nyugdíjba vonulása után sem tétlenkedett. Gyerekei családot alapítottak, foglalkozhatott az öt unokájával, kertészkedett, segítette, majd ápolta szüleit. Haláluk után a legnagyobb tragédia akkor érte, amikor szeretett felesége is beteg lett, s ötévi gondos, fáradhatatlan ápolás után meghalt 1994-ben. Beletemetkezett az otthoni munkába, szépen gondozott kertjét, virágos udvarát mindenki megcsodálta.

Életében nagy fordulat következett be, amikor megismerkedett Kardosné Tury Ibolyával, aki tanítónő és özvegy. Barátság szövődött közöttük, végül összekötötték életüket, egymás támaszai lettek 14 éven keresztül.

Trembeczki Miklós közben átvehette az aranymajd a gyémántdiplomát is.
Sok barátja volt Nyíregyházán, visszajárt iskolájába, jótékonysági rendezvényekre, pedagógusnapra, ahonnan mindig feltöltődve tért haza.

Egészségi állapota az utóbbi két évben romlott. Nem volt fekvőbeteg, de mindennap több pihenést igényelt. Tartalmas, dolgos élete, igaz, tiszta embersége örök emlékként él a hozzátartozók, a barátok, volt kollégák és tanítványok emlékezetében.

Felesége, TREMBECZKINÉ TURY IBOLYA
Nyíregyháza

„... elitnevelés és tömegnevelés egymástól el
nem választható szerves egység kell hogy legyen,
csak akkor értékes az eredmény,
ha megvan a kettő egyensúlya .”
(Kodály Zoltán)

U

UDUD ISTVÁN (Jánk [ma Jánkmajtis], 1937. február 9. – Fehérgyarmat, 2012. március 27.): aranydiplomás tanár, igazgató, szakfelügyelő, művelődési osztályvezető, versmondó, költő.

A fenti felsorolás jól mutatja, hogy testvérbátyám sokoldalú személyiség volt, meghatározó alakja Fehérgyarmat város és vonzáskörzete, sőt a megye oktatásügyének és kulturális életének, de nevét és tevékenységét országosan is sokan ismerik és becsülik. Tette a dolgát csöndben, szerényen, s közben érzéseit, gondolatait szívesen fogalmazta meg versben és prózában, előbb a maga, majd egyre több ember számára. Természetes hát, hogy az életút bemutatása során gyakran idézek írásaiból. A sokoldalú tevékenység közös gyökere a tanári lét, a pedagógusi életforma. Tudása, képessége segítségével nevelni, tanítani akart, nemcsak mint tanár, hanem minden tevékenysége során. Tette ezt haláláig.

Tanmese című versében ezt így fogalmazza meg:

„Tanterv, tanmenet, tankönyvek, tanórák:
sorsomul nékem ezt mérték a Hórák.
Jó ügy egyszerű katonája voltam.
Küzdöttem, mígnem összerogytam holtan.”

Tipikus sokgyermekes szegényparaszti családban született.. Visszaemlékezésében így ír:
„Hétgyermekes parasztcsaládban nőttem fel, amelyben a szegénységnél csak a szeretet, az összetartozás érzése volt nagyobb. Már gyermekfővel megismertük a fizikai munka kínjátörömét. Én tízévesen egész nap markot szedtem a tikkasztó hőségben, tizenkét évesen versenyt kaszáltam apámmal, s nem volt ritka, hogy egyegy messzi határrészbe egyedül mentem szántani, pedig alig bírtam az ekét a szekérre föltenni.”

Bár a szülők (Udud Gusztáv és Katrus Mária) hat elemit, az édesapa még annyit sem végzett, a nehéz körülmények ellenére gyermekeiket taníttatni igyekeztek. Az édesanya – beteljesületlen – álma az volt, hogy öt fia valamelyikéből pap lesz. Az édesapa az orvosi pálya felé szerette volna terelni legalább egyik gyermekét.
Egyikük vágya sem teljesült, de a hét gyerekből hárman diplomát szereztek (pedagógusok lettek), másik három pedig az érettségiig jutott el. Így is büszkék voltak gyermekeikre. A szülők alakját, emlékét gyakran idézte meg írásaiban. Szeretettel, mély tisztelettel és csodálattal szólt róluk. Életfelfogását, erkölcsi tartását a szülői házból vitte magával.

Szüleim sírjára című, egyetlen disztichonból álló epigrammájában ezt így fogalmazza meg:

„Szorgalom és szeretet / volt életük útja, minékünk példa, sugárzó cél: / szorgalom és szeretet."

Jánkot melengető, felnevelő fészeknek tekintette, ahonnan – mikor eljött az ideje – kirepült messzebb tájakra, Mátészalkára és Egerbe, majd tanulmányai befejezése után visszatért *„Ha nem is a fészekbe, a közelébe, melege sugárzásába."*
Életének fő helyszínei később Fehérgyarmat-Cégénydányád, majd ismét Fehérgyarmat voltak.

Középiskolai tanulmányait a mátészalkai gimnáziumban végezte, 1955-ben érettségizett.
A humán tárgyakból kiemelkedő teljesítményt nyújtott, s már itt kamatoztatta versmondó tehetségét, minden iskolai rendezvényen szerepelt. Az iskolában szoros baráti kapcsolatok szövődtek, az utóbbi időben – egyre fogyó számban – évente találkoztak valamelyik osztálytársuknál.
Érettségi után Egerbe került, ahol a tanárképző főiskolán magyar-történelem szakos tanári oklevelet szerzett. Itt kapta meg a tanári munka aranyfedezetét jelentő alapos tudást, s a tudás örökös megújításának igényét. Az egri időszak legmaradandóbb élménye mégis az volt, hogy főiskolásként itt élte át az 1956-os forradalom szépséges, lélekemelő napjait.
Tanulmányai befejezése után a tanári pályát 1958-ban ***Fehérgyarmaton*** kezdte.
Rövid idő múlva családot alapított, 1959-ben vette feleségül Fazekas Ilona tanítónőt.
A gyerekek (Pisti és Évi) apjuk halálakor így foglalták össze, hogyan látták ők a szülők kapcsolatát, mit jelentett számukra apjuk:
„Egészen fiatalon önzetlen, tiszta, szép szerelem kötötte össze párjával, ki élete utolsó napjáig hűséggel, fáradhatatlan gondoskodással, óvó szeretettel vette őt körbe, és biztosította számára a békés, ösztönző, segítő hátteret. Mély szeretetre alapítva, egymást kiegészítve, közös erővel láttak hozzá tartalmas, örömteli életük kiépítéséhez... Egy szerény, de a természet szépségével kárpótolt, melegséggel megtöltött, kreatív szellemiséggel, kultúrával átitatott környezetbe születtek a gyerekek. Ők a mai napig erőt merítenek törődéssel, verssel, dallal, mesével, játékkal teli, szeretetteljes gyerekkorukból. Kiváló, példamutató szorgalmú, lelkiismeretes, életvidám, gyermekei pályáját támogató és elfogadó édesapa, unokáit pajkos, óvó szeretettel körbevevő, értük aggódó nagyszerű nagyapa volt, kinek a költészet, a kreativitás, az adakozó szellemiség a lelkében, a szívében élt."

Felesége méltó párja volt a munkában is, elismerést, megbecsülést vívott ki magának, elnyerte a tanítványok, a szülők szeretetét, aminek jeleivel jóval a nyugdíjba vonulás után is nap mint nap találkozik.
Bármennyire is megszerette Fehérgyarmatot, négy év után, 1962-ben váltani kényszerült. Nem tudtak ugyanis lakást biztosítani a családnak, ***Cégénydányádon*** viszont lakást és igazgatói állást kínáltak. Az igazgatói és a szaktanári munka mellett tanult is, 1968-ban az ELTE bölcsészettudományi karán magyar szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett.
A cégénydányádi tartózkodás majd két évtizedig tartott. A kis szatmári falu örök szerelem maradt számára az elköltözés után is. Kollégái segítségével színvonalas iskolát hoztak létre, három falu (Cégénydányád, Gyügye és Szamosújlak) gyermekei mellett tanították a cégénydányádi gyermekotthon családi szeretetből számkivetett, szánandó sorsú növendékeit is. A faluhoz fűződő kapcsolatáról így vall: *„Nagyon megszerettem a cégénydányádi embereket, az összetartó, jó tantestületet, a gyerekeket. Úgy érzem, engem is szerettek, megbecsültek. Mindig hálával és szeretettel gondolok rájuk."*
1980-ban nehéz szívvel vált meg a falutól, visszaköltözött Fehérgyarmatra, ahol a város művelődési osztályának vezetője lett. Ott csak két évet töltött el, 1982-ben visszatért régi iskolájába igazgatóhelyettesnek. A váltás oka (a hivatal átszervezése mellett) az volt, hogy hiányzott neki az iskola, a gyermekek közelsége, a tanítás. Egy év után újabb váltással (de már iskolán belül) az igazgatóhelyettesi beosztást a megyei pedagógiai intézet megbízásából a szakfelügyelői (később szaktanácsadó, majd szakértő) munkakörrel váltotta föl. Szívesen végezte ezt a munkát.
Tevékenységéről így vall: *„A jó szakfelügyelő – úgy véltem – élő ismerethordozó. Tanulmányai, önképzése során gyűjtött tudására, tanári munkájának mindennapos gyakorlatára építve, a látogatásai során szerzett hasznosítható módszereket, információkat is hozza, viszi, közvetíti. Emberséggel, jóakarattal, a »használni akartam, nem tündökölni« alázatával. "*

Pályáján annyi változás történt még, hogy az átszervezések idején két általános iskolát összevontak, s a Szabó Lőrinc (ahol ő tanított) és a Kölcsey Ferenc nevét viselő iskolák ***Kölcsey Ferenc Általános Iskola*** elnevezéssel működtek, innen ment nyugdíjba 1997-ben.

A sokféle tevékenységi forma közül a tanári hivatás volt számára a legfontosabb, amit – mint minden mást – hittel és szenvedéllyel végzett. *„Ezt a munkát,* – írja – *vallom, nem lehet és nem is szabad máshogy végezni. Ezt láttam, tanultam tanítóimtól, tanáraimtól, s példájuk sugárzott, jó irányt és célt mutatott."*

Pályájának fontos része volt a tanári munkához szorosan kapcsolódó vers- és prózamondás. Kisiskolás éveitől kezdve gyakran mondott verset. Magyartanárként ezt a készségét jól tudta hasznosítani. Nagyon sok verset tudott könyv nélkül. *„Talán nem nagyképűség, ha azt mondom, hogy az én irodalomóráim élményt nyújtottak tanítványaimnak"* – olvashatjuk vallomásában.
A vers- és prózamondás terén szép sikereket ért el. A kezdetekkor a korabeli előadóművészet olyan nagyjaitól kapott bátorítást, mint Horváth Ferenc és Jancsó Adrienn. Az eredmények, sikerek egész listát tesznek ki. Nagyon sok országos versenyen szerzett dobogós helyezést. Ezek közül csak néhányat emelek ki. 1987-ben az Illyés Gyula Vers- és Prózamondó Versenyen bejutott a döntőbe, ennek jutalmaként jutott el először Párizsba. A Kaposváron rendezett Berzsenyi Dániel Vers- és Prózamondó Versenyen többször első helyezést ért el. 2002-ben a Mensáros László Vers- és Prózamondó Versenyen szintén I. díjban részesült, és elnyerte az amatőr versmondók számára akkor alapított Mensáros László-díjat. A versenyeken kapott oklevelek, jutalmak betöltik dolgozószobája falát. A versenyeken kívül állandó szereplője volt a különböző városi és egyházi rendezvényeknek, hol saját, hol mások verseit előadva.

Tevékenységei sorában a tanár, szaktanácsadó, versmondó mellett ott találjuk a „költő" megnevezést is. Erről – a maga szerénységével – ezt írja: *„...ezt az utóbbit, ismerve klasszikus költőink emberi nagyságát, költészetének értékeit, magamra vonatkoztatva nagyon félve írom le."* Verset írni korán kezdett, általános iskolás korában, máig emlékszem az akkori divat szerint írt csasztuskájára. Nyomtatásban először 1962-ben jelent meg verse a Pedagógusok Lapjában, majd különböző napilapokban, folyóiratokban, antológiákban láttak napvilágot – legtöbbször gyermekversei. Első kötete igen későn, ötvenéves korában, 1987-ben jelent meg Emlékek sínpárján címmel. Ezt kisebb-nagyobb megszakításokkal újabbak követték, összesen tizennégy kötete jelent meg, ezek fele gyermekvers. Utoljára hetvenedik születésnapjára jelentetett meg kötetet 2007-ben, amely válogatott verseit tartalmazza, kiegészítve új terméssel Hát így vagyunk alcímmel. Ez a ciklus az öregkor versterméséből ad ízelítőt, hol fájdalmas, hol ironikus hangvétellel.

Az Illyés Gyula Vers- és Prózamondó Versenyen

Verseiben – magyartanári mivoltából is eredően – a klasszikus költői hagyományokhoz ragaszkodott. Költészetének fő témái: vallomás életéről, örömeiről, bánatairól, betegségéről, az öregedésről; a szűkebb és a tágabb család; életének helyszínei; a szatmári táj és a szatmári emberek. De írásai kitekintenek a szülőföld világán kívülre, foglalkoztatják a magyarság és az emberiség gondjai, problémái is. Írásainak hangneme összetett: a patetikus és az elégikus hangvétel mellett gyakran él az irónia, az önirónia eszközeivel. Kedvelte a közélet ismert alakjait kifigurázó, csipkelődő hangvételű epigrammákat.
Gyermekversei is zömmel játékos jellegűek, és kiolvasható belőlük a természet ismerete és szeretete. Ő maga költői törekvéseit így foglalta össze: *„Költői hitvallás? Tömören csak ennyi: szépet, jót, igazat írni felnőtteknek, gyermekeknek egyaránt. "*

Bár soha nem kereste a fent lévők, a hatalom kegyeit, munkásságát több kitüntetéssel ismerték el (Kiváló Munkáért, Szocialista Kultúráért).

Nyugdíjba vonulása alkalmával iskolája Kölcsey-díjban részesítette. 2000-ben a Fehérgyarmati Városi Önkormányzat Közszolgálatért kitüntetést adományozott számára.

Tagja volt különböző irodalmi társaságoknak (Berzsenyi Dániel, Bessenyei György, Kölcsey Ferenc, Móricz Zsigmond, Váczi Mihály), a Fehérgyarmati Hármashatár Irodalmi Társaságnak, valamint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Baráti Társaságnak, a budapesti Művészetbarátok Egyesületének, továbbá 1980 óta az Erkel Ferenc Városi Vegyeskarnak.

Élete utolsó pillanatáig tevékenykedett. Tavasztól ősz végéig horgászott. Ha az ihlet megszállta, alkotott. Öreg korában, haladva a korral, fia segítségével elsajátította a számítógép, a szövegszerkesztő használatát. Azon írta verseit, szerkesztette köteteit. Több kötetre való kiadatlan vers maradt utána. Ő volt a család ügyintézője. Részt vett kulturális rendezvényeken, hol mint versmondó, hol mint zsűritag. Gyakran látott el idegenvezetői feladatot, különböző csoportoknak mutatta meg Szatmár irodalmi és történelmi nevezetességeit. Korábban terjesztette könyveit, és gyakran találkozott író-olvasó találkozók, rendhagyó irodalomórák keretében felnőtt- és gyermekolvasókkal egyaránt.
Bár a halál gondolata foglalkoztatta (régebben infarktusa volt és többféle betegség gyötörte), nem a halálra, az életre készült. Szeretett volna még új köteteket megjelentetni, szerette volna megérni, hogy dédnagyapa lehessen. Az élet és a halál küzdelmében a halál győzedelmeskedett. Egy vágya azonban a halállal kapcsolatban teljesült. Végrendelet című versében ezt olvashatjuk: *„Tudom, hogy egyszer én is meghalok... / abban bizakodom, hogy hirtelen..."*
Váratlanul, valóban hirtelen, kertészkedés közben – ahogy a bevezetőben idézett versében írta – holtan rogyott össze. „Szép halála volt" – mondták sokan. Az életút ismeretében inkább azt mondhatjuk: nem a halála volt szép, hanem az élete.

Többször szó volt róla, hogy mindig benne munkált a tanítás szándéka. Tanácsokat akart adni az utána jövőknek is. Egyik prózai írását így fejezte be: *„Visszatekintve a megtett útra milyen tanácsot adnék a fiataloknak? Legyenek mécsesek, lámpások, fáklyák, világítótornyok: kinek mire telik tüzéből- lángjából, de szüntelen lobognunk kell. A szívünkkel mindenképpen. Másként nem tudunk tüzet gyújtani, a sötétségből a világosságra vezetni a rászorulókat. Talán nem pusztulunk bele mindannyian."*

Részletek gimnáziumi osztálytársának, *Baráth Pálné Tóth Ildikónak* feleségéhez írt leveléből: „Arról, hogy milyen értékes ember volt, már a gyászszertartáson megemlékeztek. Költői tehetségén, fantasztikus emlékezőképességén kívül a mindenre odafigyelő, az emberekhez empátiával forduló tulajdonsága lenyűgöző volt. Honnan volt benne annyi energia, hogy annyi mindenben aktívan részt tudott venni? Na és a mi kis »maturandusz« közösségünk sem erősödött és tartott volna éveken keresztül őnélküle. Milyen lelkesen készítette a meghívókat, programokat, és milyen költői módon voltak azok megfogalmazva! Mindannyiunk számára pótolhatatlan."

Első – kedvenc – tanítványainak egyike, *Tóth Tiborné Széles Klára* így idézi meg alakját:
„Több mint ötven évet kellene időben visszamennem az emlékekért, ha nem lett volna kapcsolatunk ez alatt is: tanárom, osztályfőnököm volt az általános iskola felső tagozatában, kollégája lettem, akinek a »tegezés« is jogában állt egy idő után. A megyén belül, legalább nyolcvan kmre egymástól éltünk, de névnapja vagy minden alkalom nélkül tett látogatásunk – egyszer pecázás közben találtuk meg a Holt-Szamos partján a susnyákosban – során ápoltuk emlékeinket. Mi szívesen mentünk, ő örömmel fogadott minket.
Akkor nem, felnőtt fejjel viszont annál inkább átéreztem, hogy mennyi mindent adott a tananyagon túl! Pedig valószínűleg nem volt hosszú pedagógiai tapasztalat birtokában akkoriban, hiszen nem rég végzett a pedagógiai főiskolán: otthonról hozott emberséget, igazságérzetet, tisztességet, és ezt nem elmagyarázta, hanem cselekedeteiből tapasztalhatta a »pulya«. Munkám során kritikus helyzetekben iránymutatást találtam abban, ha felidéztem: mit tett, mit tett volna Udud tanár úr ebben a helyzetben? Nagy tudója volt tanítványai lelkének, a 10-14 éves kis suttyóknak, mi pedig rajongtunk érte. Büszkék voltunk rá, mikor iskolai, községi ünnepségeken ő szavalt, a tanárunk (!), felnőtt fejjel pedig mikor a könyvtárban versköteteit mutathattuk és büszkélkedhettünk: tanított minket a szerző, megvan otthon a dedikált példány.
Nincs hely, hogy felsoroljuk mindazt, amit gyermekkorunkban a történelem tantárgyon túl tőle kaptunk. szívesen emlékezünk minden tisztességes tanárunkra, akik tanítottak minket életünk során, de kiemelkedik közülük Udud István."

Részletek *Kasztovszky László* (a fehérgyarmati Petőfi Sándor Közgazdasági Szakközépiskola igazgatóhelyettese, a Kölcsey Társaság titkára) búcsúbeszédéből:

„Emlékeim először a tanárt keresik. Azt az embert, aki úgy tanított egy életen át, hogy önmaga tudásszomját is átadta tanítványainak, és mindazoknak, akik órákon kívül meríthettek tudásának gazdag értékeiből.

Aztán idézgetik az emlékeim azokat a perceket, amikor ünnepként éltem meg azt, hogy verset mondott. Hallom szavainak jellegzetes dallamát, a szatmári nyelv tiszta szépségét, ami egyénítette, a verskedvelő szavalók népes táborából kiemelte őt, és versmondóvá tette. Regionális és országos versenyeken lett diadalmas ő és a gyönyörű szatmári nyelv. Aztán jönnek a képek a költőről, akinek új köteteit mindig kíváncsi élvezettel vettem a kezembe. És mindig élvezet volt hallgatni a gyermekversek játékos humorát, amikor a versenyeken egymás után mondták el ezeket az írásokat. És vállalta ezen a téren a szervező munkát is, a Hármashatár Irodalmi Társaságnak nemcsak vezetője és szervezője volt, hanem motorja is mindaddig, amíg az alkotó közösség létezhetett, és szerepet vállalt a Kölcsey Társaság munkájában is."

Források: verseskötetei, az azokban megjelent vallomások életéről, az iskolától kapott dokumentumok, személyes emlékek.

Testvéröccse, UDUD NÁNDOR
Fehérgyarmat

UGRAI JÓZSEF (Dévaványa, 1932. február 22. – Nyíregyháza, 1986. szeptember 22.): gépészmérnök, főiskolai tanár, főigazgatói hivatalvezető.

Dévaványán született. Édesapja Dévaványa legnagyobb vegyeskereskedője volt, édesanyja jómódú gazdálkodó család lánya.

Az általános iskolát Dévaványán kezdte, majd Mezőtúrra költözésük után ott fejezte be.

Szülei a háború idején elváltak, édesanyjával Mezőtúrra költöztek a nagyapai házba. Ott járt gimnáziumba és ott érettségizett. A mezőtúri gimnáziumi évek egész életére útravalót adtak. Nyolcosztályos gimnázium volt, tanultak latint és görögöt is. Nagyon sok latin és görög memoritert tudott későbbi éveiben is. Memória-képességének jó hasznát vette egész életében. Büszke volt tanáraira, okosak, műveltek voltak, és emberi tartást tanult tőlük! Rendszeresen volt érettségi találkozójuk Mezőtúron, baráti hangulatú, néha megható.

Utána jelentkezett Budapestre az Agrártudományi Egyetem Gépészmérnöki Karára, ahová felvették, és diplomát szerzett.

Mezőtúron, a gépállomáson kezdett dolgozni, majd 1958-ban meghívták ***Nyíregyházára,*** a Rákóczi úton működő ***Mezőgazdasági Technikumba*** géptanoktatónak.

Az iskolából Felsőfokú Technikum, később ***Mezőgazdasági Főiskola*** lett. Tekintettel arra, hogy bár egyetemi végzettsége volt, de pedagógiai nem, munka mellett elvégezte a tanárképző főiskolát Budapesten.

Tanított géptant, munkagépet, fizikát és gyakorlatot. Ebből kiindulva, ha a tankönyvet (pl. a

munkagépről szólót) nem találta megfelelőnek, írt egy másikat, amely sokkal alkalmasabb volt az oktatásra. Sokat és lelkiismeretesen dolgozott. Munkáját megbecsülték, értékelték, megkapta a „Mezőgazdaság kiváló dolgozója” kitüntetést.

Sokat tett azért, hogy a főiskola létrejöjjön, tanszéki tanárok legyenek az évkezdésre. A repülős tanszékre különösen nehéz volt oktatókat találni az országban. Személyesen kereste meg nem egy esetben a megfelelő oktatókat az ország más részein, és Nyíregyházára hívta őket.
Főiskolai docens, majd főigazgatói hivatalvezető lett.

1959-ben nősült, házasságukból két gyermek született, egy fiú és egy lány. Gyermekeiket szeretettel és nagy gonddal nevelték. A fiú orvos, a lány tanárnő lett.

Munkájában maximalista volt, gondos, pontos, megbízható ember.

Ezt bizonyítja az is, hogy az iskola igazgatója úgy nyilatkozott, hogy akkor nyugodt, ha Ugrai tanár úr iskolán belül van, mert mindenre odafigyel, amit tesz, amit mond, az biztos, hogy úgy van.
Diákjai szerették és tisztelték. Többéves találkozókra is meghívták, a szakmában dolgozók később is kikérték a véleményét.
Mindig haladt a korral. Budapesten a Mezőgazdasági Kiállításra mindig elment. Fájó talpakkal jött haza, mert mindent látni akart.
Volt diákjai még ma is találkoznak időnként, és akkor kimennek a sírjához, melyre virágot helyeznek.
Erős alkatú ember volt, szívét az évek mégis megviselték. Infarktusa, majd szívműtéte volt, 1986-ban halt meg.

Felesége, *UGRAI JÓZSEFNÉ*
Nyíregyháza

„A tanárt nem a pápaszem, a notesz és
a tekintély teszi, hanem a lélek és az értelem
csodálatosan egyesült fogékonysága
a gyermek álmai és vágyai iránt.”
(Juhász Gyula)

V

VÁRADI ZOLTÁNNÉ Illyés Magdolna (Kaba, 1936. december 2. – Kaba, 1981. január 23.): tanító, munkaközösség-vezető.

„Annál teljesebb az ember,
minél hiánytalanabbul
szétosztja magát szüntelenül.”
(Sári Gusztáv)

Magdikára mint kiváló tanítóra, kollégára, több generáció neves pedagógusára, kedves, segítőkész személyiségre emlékezünk. A XX. század második felében élte a falusi tanítók nem könnyű életét, de a hétköznapokban maradandót alkotott.

A szülei – Illyés Sándor és Szilágyi Vilma – szorgalmas kabai emberek, földműveléssel foglalkoztak.

Általános iskolai tanulmányait Kabán végezte. Szorgalmas, szófogadó kislány volt, már társai között is megmutatkozott a másokra való odafigyelés készsége és a felelősségérzet. Gyermekkorától tudatosan készült hivatására, határozott szándéka volt a tanítás, nevelés. Sok barátja volt, szülei szerették, ha sok gyerek volt náluk, gyakran játszottak „tanítóst”. Mindenkinek segített már gyermekkorától kezdve. Egyszerű, őszinte volt, fejlett igazságérzettel. Barátai körében vezető szerepet töltött be, nagyon népszerű volt, szerették őt. Szerették a tanárai is.

1951-ben a Debreceni Lorántffy Zsuzsanna Tanítóképző tanulója lett. Kiemelkedő képességű, szorgalmas, precíz hallgató volt.

1955-ben leérettségizett, ezt követően gyakorlóévét szülőfalujában töltötte. Az iskolában szívesen fogadták az egykori tanítványt, és a 3. b osztály vezetésével bízták meg. Rátermettsége, a pálya iránti elkötelezettsége már az első évben nyilvánvalóvá vált. Sári Gusztáv igazgató segítette, óráit gyakran látogatta, és örömmel állapította meg, hogy a tanítójelölt a jól elsajátított tanulmányokat hospitációs tapasztalatokkal kiegészítve átgondolt, módszertanilag változatos és eredményes órákat tart. Következetes munkája nyomán jó magatartású és munkafegyelmű osztályközösség alakult ki.

1956 júliusában sikeres képesítő vizsgát tett. Férjhez ment, így a szülőföldhöz való kötődése tovább erősödött. Házasságából két lánya született. A gyermekgondozás céljából igénybe vett egy tanév kivételével folyamatosan a ***Kabai Általános Iskola*** tanítója, majd az alsó tagozatos nevelők munkaközösségének vezetője lett.

Már a pályakezdés első éveiben megállapítást nyert, hogy a szerény, kedves nevelői egyéniségnek minden adottsága megvan ahhoz, hogy kimagasló eredményeket érjen el. A 60-as évek reformjai, az új tanterv és nevelési terv bevezetése időszakára kiteljesedett tanítói munkája, kibontakoztak vezetői erényei. Egyre gyakrabban hallatta hangját és nyilvánította ki véleményét nagyobb közösségekben is. Munkaközösség-vezetőként az iskolában, a járás más iskoláiban is meghatározó szerepet töltött be, szakmailag elismertté vált. Bár szigorú tanító hírében állt, óráit üde, játékos elemekkel bővítette, nála öröm volt tanulni. Osztályait az első évfolyamtól negyedikig tanította, így a szaktanárok versengtek, hogy ki viheti tovább a jól felkészített, példás munkafegyelmű osztályt. Figyelmet fordított tanítványaira később is, megkönnyítve számukra az alsó és felső tagozat közötti átmenetet.

1966/67-es tanév II. a osztály

Nagyon igényes volt önmagával, és másokkal szemben is. Ösztönösen tökéletes munkára törekedett. Rengeteg szemléltetőeszközt készített, mert ahogy mondta, *„mindent meg kell tapasztaltatni a gyerekekkel”*. Differenciált az óráin, képességekhez mérten munkáltatta tanulóit. Az új eszközök, eljárások megismerésében, alkalmazásában is az elsők között volt. Saját készítésű szemléltető eszközein kívül használta az applikációs táblát, a magnetofont. Módszertani arzenálja kifogyhatatlan volt. Szívesen kísérletezett, vállalta a komplex matematikatanítási modell bevezetését, melynek középpontjában a gondolkodásfejlesztés állt. Magáénak vallotta Arisztotelész gondolatát, hogy *„a matematika az ész köszörűköve”*.

Az önképzés mellett továbbképzéseken gyarapította tudását, hospitációkba kapcsolódott be. Elvégezte az alsó tagozatos tanítók komplex szemináriumát és az oktatástechnikai tanfolyamot. Záródolgozatának címe: *A szabályjátékok szerepe a gondolkodás fejlesztésében.* Ebben a többéves pedagógiai praxisának tapasztalatai exponálódnak. Óraleírásai tanúsítják, hogy a gondolkodás fejlesztése szervesen épül be a mindennapos tevékenységbe, és számos egyéni megoldási módot tartalmaz.

Igen jól szervezte az iskolai szinten legnagyobb munkaközösséget, ami évente 14-16 tanító munkájának koordinálását jelentette. Rendszeresen tartott bemutató órákat, prezentálva a tevékenységközpontú foglalkoztatást.

Pályamunkáival pályázatokon is eredményesen szerepelt. A megyei továbbképzési intézet bevonta őt az alsós tanítók tantervfelkészítő munkájába.

Csiha Gáborné átfogó értékelést adott munkájáról, amikor kitüntetésre terjesztette fel:

„Váradi Zoltánné tudatosan, kiemelkedő szakmai-pedagógiai felkészültséggel végzi nevelő-oktató munkáját. Különösen érdeklődik az új eljárások iránt, azokat alkotó módon képes alkalmazni mindennapi gyakorlatában. Önmaga és mások munkájával szemben igényes. Segítőkész, kiterjed figyelme minden munkaterületre, önállóan irányítja a tanítók munkáját. Kartársai elismerik kiemelkedő tevékenységét, elfogadják irányítását. Eredményesen patronálja a kezdő és a képesítés nélküli tanítók munkáját.”

1977-ben az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetésben részesült.

Abban a kivételes helyzetben volt, hogy közreműködhetett két lánya tanítóvá nevelésében is. *Lányai – Magdi és Ági* – ma is naponként gondolnak édesanyjukra. Így emlékeznek:

„Közvetlenül nem irányított bennünket a tanítói pálya felé, de ahogyan készült az órákra, ahogyan szerette az iskolát, ahogyan beszélt a gyerekekről, ahogyan megélte a tanítói létét, azzal közvetetten ösztönzött bennünket, befolyásolta választásunkat.

Néha megengedte, hogy bemenjünk hozzá tanítás közben. (Utolsó órán vagy korrepetáláson.) Le kellett ülnünk hátul, nem lehetett beszélgetni. Láthattuk, hogy milyen szigorú volt, szeretettel szigorú.

Abban nőttünk fel, hogy imádott az iskolában lenni, számára a legszebb pálya, hivatás a tanítói volt. Emlékszünk, amikor mondta, hogy nem tudna más lenni, csak tanító. Ezért nem vállalta el sem a szakfelügyelői, sem az igazgatóhelyettesi felkérést. Nem tudott, nem akart tanítás nélkül, gyerekek nélkül lenni. Sokszor mondta, hogy amikor

becsukódik a teremajtó, megszűnik számára a külvilág, csak a gyerekeket látja, minden mást kizár.
Nagyon toleráns volt, türelemmel, nagy empátiával fordult a problémás, a gyenge képességű gyerekek felé, felkarolta a nehéz sorsúakat. Jó szemmel ismerte fel a tehetséget, időt és energiát nem kímélve fejlesztette őket. Nagyon büszkék vagyunk arra, hogy a mi édesanyánk mennyire elfogadta a másságot, ő ösztönösen megérezte a ma annyira szorgalmazott integrációban rejlő emberséget. A szülők, közöttük a cigány szülők is végtelen tisztelték, szerették."

Töretlenül ívelő szakmai pályáját váratlanul szakította meg a betegség, fiatalon érte a halál. Áldásos tevékenységének nagyszerű folytatása leányaiban testesül meg, akik a Kabai Sári Gusztáv Általános Iskola elismerten jó tanítói.

Forrás: iskolai irattári anyagok, családi és személyes élmények.

Egykori kollégája, KÁLMÁN ANTALNÉ
Debrecen

DR. VARGA JÓZSEF SÁNDOR (Prügy, 1935. január 4. – Debrecen, 1982. december 15.): magyar-német szakos középiskolai tanár, egyetemi adjunktus.

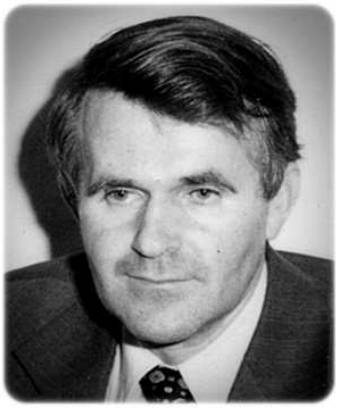

Varga Sándor gazdálkodó és Vajtó Zsófia két kisfiának, Józsefnek és Lajosnak a gyermekkorát beárnyékolta a háború. 1944-ben az édesapát behívták katonának. Orosz fogságba esett, a család csak két év múltán hallott felőle. 1947-ben szabadult a hadifogságból. Addig az édesanya egyedül próbálta a gazdaság terheit cipelni. Ebben mindkét gyermek segédkezett, és még jó tanulók is maradtak. Az édesanya tüdőbeteg lett és 1948-ban meghalt.
A tüdőbetegséget József is elkapta, egyedüliként a családban. A betegség aztán egész életében végigkísérte.

A kiváló képességű fiú 1949-ben Prügyön befejezte az általános iskolát és ősztől a nagyhírű, akkor még egyházi kezelésben lévő sárospataki tanítóképző és gimnázium növendéke lett. Állandó orvosi felügyelet mellett próbálták kezelni a tüdőbaját. A betegség nem akadályozta abban, hogy a tanulás mellett minden egyéb gimnáziumi munkában részt vegyen. 1953-ban kitűnően érettségizett. Az orvosi egyetemre, ahová eredetileg készült és vágyott, betegsége miatt nem vehették fel. Így egy évig Miskolcon dolgozott kisegítő banki alkalmazottként. 1954-ben felvételizett és felvételt nyert a ***Kossuth Lajos Tudományegyetem*** magyar-orosz szakára. 1955-ben megműtötték a tüdejét. Hónapokig a debreceni tüdőszanatóriumban lakott, onnan járt be az egyetemre, órákra. 1956-ban átiratkozik az akkor induló magyar-német szakra. Tanulmányait az NDK-ban folytatja és itthon fejezi be. Az egyetem elvégzése után az egyetem gyakornoki állást kínál neki a ***Német Tanszéken***, ahol később tanársegédnek, majd adjunktusnak nevezik ki. 1964-ben megnősül, házasságuk gyermektelen marad. (1977-ben meghalt bátyjának, Lajosnak a felesége, és árván maradt kislányát nevelték.) Ledoktorál, részt vesz az egyetemi munkákban, az oktatás mellett jelentős terhet vállal a Német Tanszék szervezési feladataiban. Munkája elismeréseként megkapja a Munka Érdemrend bronz fokozatát.

1981-ban tüdőbetegsége ismét kiújult. 1982 tavaszán féltüdő-eltávolítást végeztek. A műtétet követően is megtartotta az óráit és lezárta a félévet. Ekkor már komoly fájdalmakkal küzdött, súlyos fájdalomcsillapítók mellett tudott csak tanítani és előadni. Késő ősszel be kellett feküdnie a klinikára. A halála előtti délelőttön még aláírta az indexeket. Harcolt, de ekkor már nem ő győzött. 1982. december 15-én este 22 órakor elhunyt.

A Német Tanszéken betölthetetlen űrt hagyott maga után. Az 1956-ban újra létrejött tanszéken (az 50-es évek elején az úgynevezett nyugati nyelvi tanszékeket megszüntették) ő volt az

egyik „alapító tag”: az első olyan fiatal tanár és kutató, aki már ezen az egyetemen és ezen a szakon szerezte a diplomáját. NDK-beli tanulmányai révén kitűnően megtanult németül, könnyedén és szellemesen társalgott, fajsúlyosan írt, gondos nyelvhasználatot tanított.

Kutatóként alapos kitekintéssel indít: egyik első tanulmányában megpróbálja feltérképezni a korabeli nyugatnémet irodalom hazai fogadtatását (*Aufnahme der westdeutschen Literatur in Ungarn*: Német Filológiai Tanulmányok, I. 1965.) A széles ívű tájékozódást elméleti elmélyedés követi: 1968-tól jelennek meg tanulmányai Lion Feuchtwanger kapcsán a történelmi regényről (többek között: *Lion Feuchtwanger über den historischen Roman*: Német Filológiai Tanulmányok, III. 1968; Lion Feuchtwangers Spätwerk: Német Filológiai Tanulmányok, VI. 1972). Feuchtwanger prózájáról nyújtja be egyetemi doktori értekezését is. Közben azonban – és az értekezés lezárását követően is – fennmarad érdeklődése a kultúrák találkozása iránt. Dolgozatot publikál nemcsak Feuchtwanger magyarországi fogadtatásáról (*Lion Feuchtwangers Aufnahme in Ungarn*: Német Filológiai Tanulmányok, VIII. 1974), de Friederich Schillernek a 19. századi hazai romantikus irodalomban kialakult képéről Bajza József és Toldy Ferenc levelezése alapján (*Zu Schillers Bild bei den ungarischen Romantikern*: Német Filológiai Tanulmányok, XI. 1977), sőt Kazinczy Ferenc Goethe-fordításairól is (*Goethesche Gedichte in der Nachdichtung von Kazinczy*: Német Filológiai Tanulmányok, XIII. 1979). Munkái ezzel belesimulnak abba az irodalomtudományi kutatásba, amelyet Némedi Lajos, a Német Tanszék professzora képviselt.

A Német Filológiai Tanulmányok a 60-as évektől kezdődően úgyszólván az egyetlen olyan fórum volt, amely megpróbálta összefogni a germanisztikai tanszékeket itthon és külföldön. A folyóirat Némedi Lajos szerkesztésében kétévente jelent meg. Varga József 1973-tól haláláig a technikai szerkesztés fáradságos és időigényes munkáját végzi el, előbb önállóan, majd az utolsó három kötet esetében Gárdonyi Sándorral közösen. Az 1985-ben megjelenő kötet is még az ő keze nyomát viseli, neve ott olvasható a technikai szerkesztők sorában.

Történeti és kultúrtörténeti érdeklődésének fontos terepe volt az oktatás is. A huszadik század mellett kedvenc korszaka a középkor volt. Nemcsak azért, mert ezt a korszakot tanította, hanem azért is, mert a múlt iránti érdeklődése mindig is nagyon eleven volt. Több száz kötetes magánkönyvtárában ritka kiadványokra bukkanhattak a barátok, amelyek egy-egy történeti vagy kultúrtörténeti korszakot mutattak be meglepő összevetésekkel, szokatlan szemszögből. Értékesebb német nyelvű kötetei felesége adományaként jelenleg a Germanisztikai Intézet könyvtárát gazdagítják. Tanítványai egy emberként lelkesedtek a régi német irodalomért, felfedezték benne a mese örömét és a régmúlt századok hangulatát.

Varga József – a kollégák és barátok s időnként az ifjúság számára is keresetlen egyszerűséggel, de annál több megbecsüléssel csak Varga Jóska – a hallgatók szeretett tanára volt. Megértő türelem és fényes humor jellemezte. A „ragasztott Vargák” több évfolyam hallgatóinak kedvenc nyelvi feladatai voltak: ezeken a lapokon különböző újságkivágások szórakoztató, de didaktikailag jól átgondolt és gondosan szerkesztett egyvelegét kapták kézhez a hallgatók, személyre szabott fordítási feladatként és egyúttal beszélgetést kezdeményező ötletként. E sorok írója máig őrzi néhány példányát. Köztudott volt, hogy Varga tanár úrnak jár egy német folyóirat, a *Das Magazin*, amely az akkori NDK legszabadszájúbb és a körülmények adta lehetőségek között legradikálisabb folyóirata volt. A hallgatók tudták, hogy ezt kölcsön is szabad kérni, némely példány körbejárt a kollégiumban (némely el is veszett közben...), ez is hozzájárult az órák hangulatához, a lendületes és kötetlen beszélgetésekhez, ahol azonban a nyelvi szigor is mindig jelen volt. Erről tanúskodhatnak azok az egyetemi tankönyvek is, amelyeknek Varga József társszerzője volt. Képes volt a legkomplikáltabb nyelvtani formulákat is könnyed humorral, egy-egy nyelvi telitalálattal úgy közvetíteni, hogy az az izzadságszagú szabálykövetés helyett maradandó élményt jelentett.

Túl korán ment el, túl keveset volt módjában megmutatni mindabból, amire képes volt. De aki ismerte őt, annak mindig felidéződik kék szemének pillantása, csillogó humora, a szelídsége mögött meghúzódó ereje és bátorsága.

Írásait őrzik a könyvtárak, szavait egykori hallgatói és azok tanítványai: ez a szép a tanári hivatásban.

Volt kollégája, KOCSÁNY PIROSKA
Debrecen

VASS JÁNOS (Kisvárda, 1919. szeptember 4. – Kisvárda, 1967. július 29.): tanító, ének-zenetanár, karnagy.

„Az iskolában úgy kell tanítani a zenét, hogy egész életre beoltsa a nemesebb zene szomját."
(Kodály Zoltán)

Ha Vass János tanár úr nevét említjük, Kisvárda város zenei, kulturális, művészeti életéről is beszélünk, mely hagyományosan lüktető, magas színvonalú volt az 1950-es években. A tanár úr ennek elismert, nagyra becsült teremtője, hordozója, nemes terjesztője volt.

Vass János és Orgován Julianna házasságából negyedik gyermekként született 1919-ben az ötgyermekes családba. Édesapja a csizmadiamesterség mellett egyházi teendőket is ellátott. Ennek következménye lehetett, hogy János fia beleszeretett az orgona hangjába, és érdeklődéssel a zene felé fordult.

Vass János szülővárosában, a Bessenyei György Gimnáziumban érettségizett, majd Pápán a Tanítóképző Főiskolán, Békéstarhoson a Kodály Iskolában tanítói oklevelet szerzett.
A II. világháborúban tartalékos hadnagyként a soproni 4/2-es zászlóaljánál szolgált az orosz harctéren. 1945 tavaszán a zászlóalj áttelepült Ausztriába, amerikai hadifogságba került. Zónacsere alkalmával szovjet hadifogság következett. Az észtországi 287-es táborból 1946 augusztusában érkezett haza súlyos betegen. Felgyógyulása után az Országos Állami Énekzenelíceum és Tanárképzőben ének-zenetanári diplomát szerzett 1954-ben.

Első munkahelye ***Kisvárdán a Kodály Zoltán Zenei Általános Iskolában*** volt, amely akkor még a ***1. sz. Ének-Zenei Általános Iskola*** nevet viselte. Ez az iskola volt Kecskemét után az országban a második ének-zenei általános iskola. 1967-ben akarta felvenni Kodály nevét a névadó jelenlétében, de a mester meghalt, így már nem lehetett jelen az ünnepségen.
Vass Jánosnak, tanítványának a következőket mondta korábban: „Sokkal fontosabb, hogy ki az énektanár Kisvárdán, mint hogy ki az Opera igazgatója. Mert a rossz igazgató azonnal megbukik. (Néha a jó is.) De a rossz tanár harminc éven át harminc évjáratból öli ki a zene szeretetét."
1950-től 1958-ig a ***Kisvárdai Tanító- és Óvónőképzőben*** ének-zenetanárként dolgozott. Végül a ***Bessenyei György Gimnázium*** ének-zene tanára lett.

1951-ben kötött házasságot Belinszky Jolán tanítónővel. Házasságukból két lány született: Katalin és Ágnes. Mindketten édesapjuk nyomdokaiba léptek, zenetanárok, karnagyok lettek. Katalin a Bartók Rádió zenei szerkesztőjeként dolgozott, Ágnes az Etüd Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola tulajdonos igazgatója.

A Vass család

A forradalmat követően 1957 tavaszán letartóztatták és vádat emeltek ellene (a munkásta-

nács tagja volt). Első fokon 1,5 év börtönbüntetésre, a közügyektől való eltiltásra, katonai rangjától való megfosztásra és állásából való elbocsátásra ítélték. Perújrafelvételt követően a Legfelsőbb Bíróság az ítéletet megsemmisítette és felmentette. 1958 tavaszán szabadult. 1960-ig állás nélkül élt, zongoraórák adásából próbálta eltartani családját.

A háború után, 1950-ben minimális ismeretekkel kerültünk a tanítóképzőbe. Ének-zene tárgyból is csak néhány népdal, mozgalmi dal volt a „tudásunk". A felvételi vizsgán énekelni kellett. Vass tanár úr a zongoránál ült Sipeki Pál igazgató úrral. Nekem a köztársasági induló jutott, meglepődtem, és nem tudtam elkezdeni. A tanár úr – látva zavaromat – játszani kezdte a zongorán a dallamot, és segített az éneklésben. Ezt a kedves gesztust, segítőkészséget és megértést soha nem tudom elfelejteni.

Vass tanár úr kedvencei a Kodály-Bartók feldolgozások voltak. Először az eredeti népdalt tanultuk meg, majd a feldolgozottat, és ezáltal ismertette fel velünk, milyen sokat köszönhet a magyarság a két zenetudósnak. Legkedvesebb dala volt Kodály *Esti dala*. Megkövetelte a tiszta kiejtést, számtalanszor megállt a levegőben az ujja: *„Nem »öszetetem«, halljam a hosszú mássalhangzókat!"*
Az 50. érettségi találkozónkon meghallgattuk ezt a dalt, és szinte mindenki tudta dúdolni a saját szólamát, és megjelent lelki szemeink előtt a mindig elegáns, fürge mozgású tanár úr alakja. Nagyon sok magyar népdalt tudott, és bennünket is arra nevelt, hogy népünk dalaira legyünk büszkék, érezzük át annak mondanivalóját, egyszerűségében is sokatmondó tömörségét, hiszen az egyszerűség az igazság kapuja, a dalban lélek szól a lélekhez, világnyelven zeng a dal. A tanár úr tudta, a zene eszköz a kézben: a magyarrá, emberré nevelés eszköze. A rövid kis négy sor mekkora tragédiát mond el, vagy milyen nagy boldogságot takar, ezt érezni kell.

A tanítóképző 4 éve alatt nemcsak népdalokat, hanem számunkra addig ismeretlen madrigálokat, operákat is megismertetett. Sokszor a tanítási órán zongorázott, szinte kis koncerttel ajándékozott meg bennünket, és ilyenkor éreztük meg igazán a zene hatalmát. Gyakran idézte Kodály Zoltán bölcs gondolatait: *„Mi magyarok nem ismerjük eléggé nemzeti kultúránkat, pedig hagyományok nélkül nincs jövője egyetlen nemzetnek sem."*
Bekapcsolódott az Éneklő Ifjúság mozgalomba, több kórust is szervezett. A tanítóképző kórusát, a Kodály Zoltán Általános Iskola kórusát, az Ipari Iskola és a Bessenyei György Gimnázium kórusát is ő vezényelte, sőt vidéki iskolák kórusait is patronálta.

Az összevont énekkart vezényli (sapkában a tanítóképzősök)

1952-ből származó tanácsülési jegyzőkönyvben olvashatók a következő dicsérő sorok: „Igen szépen halad a kultúrmunka a tanítóképző és óvónőképző iskolában, ahol Vass János és Sipeki Pál elvtársak komolyan foglalkoznak a fiatalsággal, és igen-igen értékes műsorokkal szórakoztatják a dolgozókat."
Az énekkar valóban kiemelkedő munkát végzett. Amit az is jelez, hogy a fővárostól 300 kmre lévő énekkart a Magyar Rádió is felkereste, és felvételt készített velük.
Az énekkari próbákon kimerítő gyakorlással vitte tökéletesre a szólamok pontosságát, a mű hangzását. Mi szinte favágásnak éreztük, hogy újra meg újra elölről kellett kezdeni, de amikor egy-egy dal a tanár úr számára is hibátlanul felhangzott, bekövetkezett az általa megkívánt harmónia, így kiáltott fel: *„Remek volt angyalkáim, isteniek vagytok!"* (Egyébként magázott bennünket).
Óramű pontossággal kezdte az énekkari próbákat, s amikor látta lankadó figyelmünket, leült a zongora mellé. Mi körülálltuk a hangszert, és ámulva hallgattuk. Mindig új- és újabb futamok hangzottak fel, amelyek őt is, minket is felfrissítettek, hogy megújult erővel folytassuk a próbát. A zene volt az éltető eleme, és ez minket is a zene varázsa alá vont. Szerettük az énekkari

próbákat, amelynek az vetett véget, hogy a „bejárósok" bejelentették: indul a vonat vagy a busz. Fél évszázad múltán is hallani véljük lelkünkben a Kállai kettős csodás dallamát.

1950 őszén alakította meg a Kisvárdai Pedagógus Kamarakórust. Kezdetben általános iskolai nevelők, később középiskolai tanárok is bekapcsolódtak. Első nyilvános fellépésük 1951 februárjában volt a szakszervezet által rendezett műsoros esten. A kórus több alkalommal nyert aranyoklevelet, 1965-ben a művelődésügyi miniszter a Szocialista Kultúráért kitüntetésben részesítette őket. A Kelet-Magyarország című lap 1967 tavaszán „Az országos hír felé" címmel a következőket írta: „A kisvárdai 60 tagú pedagógus kórus Sopronban az Országos Pedagógus Kórusfesztiválon aratott sikerének tapasztalatait tárgyalta meg a napokban. A megbeszélésen Vass János karnagy zenetörténeti előadást tartott. Ezután Boros Ferenc, a Pedagógus Szakszervezet vezetőségének tagja köszöntötte az énekkart a fesztiválon felmutatott kiváló eredményeiért. Hangsúlyozta: a soproni szereplés kitüntetés volt az énekkar számára, hiszen azon csak az ország legjobb 14 együttese vett részt. Kilátásba helyezte, hogy a következő évi országos fesztivált Nyíregyházán rendezik meg, s arra meghívják a kisvárdai kórust is."

Pedagógus Kamarakórus 1964

A tanár úr szimfonikus zenekart is szervezett a kórház zeneértő orvosaiból, és igen magas színvonalon működtek sokak örömére.

Mint a kaleidoszkóp színes darabjai jönnek elő emlékeink Vass tanár úrról, a hajdani zeneórákról, az énekkari próbákról, melyek halványodnak, összetörnek, de mégis olyanok, mint a keretében egyben maradt tükör, fényt adnak, világítanak.

Az első színes kő *Kormány Margit*, volt tanítvány tollából:

„Szívesen és hálás tisztelettel emlékezem Vass tanár úrra, a művészre, a következetesen jóra nevelő, zeneértő és zeneszerető pedagógussá formáló tanáremberre. Szerencsés vagyok, hogy a tanítványa lehettem, hiszen sokat köszönhetek neki. Szolfézst, népzenét, zenetörténetet, zongorát tanított nekünk, és vezette a tanítóképző énekkarát, mellyel sokszor felléptünk a városi rendezvényeken. Én a madrigálokat, a Kodály- és Bárdos-kórusokat szerettem a legjobban. De olyan kórusműveket is énekeltünk, amelyek a kor szelleméből fakadó személyi kultusz jegyében keletkeztek. Tanár úrnak köszönhetem, hogy megtanultam, miért szép az opera, s hogy teljesen befogadható. A képzőnek egyetlen lemezjátszós rádiója volt, amit énekóra előtt felhoztunk az irodából, és alig vártuk, hogy a tanár úr megszólaltassa. Így hallottam először Székely Mihály hangját, s tudtam, hogy már el vagyok kötelezve a komolyzenével, és hogy jó befogadó leszek. Tanár úr sokat szolmizáltatott bennünket, mert egy jól képzett tanítónak otthon kell lennie a kottaolvasásban. A tanár úr népzenéből Kodály Zoltánnál vizsgázott egy napon Gencsy Sári operaénekessel. Elmondta, hogy Kodályhoz be se mehetett vizsgázni az, aki nem tudott »kapásból« lapról elemezni és énekelni 150 magyar népdalt. Kedvencei a klasszikusok voltak, de a romantikusoktól is szívesen idézett. Mindig a zongora mellett ülve magyarázta, mi a zenei motívum, a zenei frázis, a visszatérés, a mondanivaló. Sokszor zongorázta nekünk a Für Elize-t. Igyekezett elterelni figyelmünket az általa értéktelennek minősített úgynevezett »tingli-tangli« zenéről. Vass tanár úr híre megyeszerte ismert volt. Amikor gyakorlóévesként Penyigére jöttem, első igazgatóm azt a megbízást adta (augusztus 23-án), hogy az évnyitóra énekkar legyen.

– De hiszen a gyerekeket se ismerem, nemhogy a képességüket, és ez az egy hét erre nem elég. – tiltakoztam.

– Nem számít, maga a képzőből jött, a Vass János tanítványa volt, magának ezt tudnia kell! – mondta.

Így kerültem a mély vízbe, tanítottam éneket a felső tagozatban is közel 30 évig, miközben a karvezetőit is elvégeztem. Tanár úr nevelőmunkájának hatása végigkísérte az életemet. Vass tanát úr keresztény értékrend szerint élt. A nehéz időkben is változatlanul kántorizált a római katolikus templomban. A reggeli misére mi is be-belopóztunk a tanítás előtt. Itt találkoztunk először Gyimesi Kálmán különleges hangjával, aki első óráit Vass tanár úrtól vette. A tanár úr irányítása mellett a szegedi Nemzeti Színház ismert Liszt-díjas operaénekese lett.

Végül álljon itt egy emlék, amit édesapámtól tudok. 1942-ben a magyar csapatok Sopronban állomásoztak. A tanár urat édesapámmal egy háromemeletes házba szállásolták

el, ahol zongora is volt. A légiriadót jelző sziréna megszólalásakor mindenki az óvóhelyre sietett, a tanár úr nyugodtan továbbjátszott a zongorán, mint aki nem is hallja a szirénát. A ház bombatalálatot kapott, a plafonról hullott a vakolat, de a tanár úr tovább játszott, nem vette észre, hogy a zongorát belepte a törmelék."

A következő tükörcserép *dr. Illésné Bodrog Ibolya* gyermekkorba visszanyúló emléke:

„Attól tartok, hogy nagyon szubjektív lesz írásom, ugyanis én nem a képzőben ismertem meg a tanár urat. Emlékeim gyermekkorba nyúlnak vissza. A tanár úr szülei szinte szomszédok voltak nagyszüleimmel. Sokszor jártam náluk gyermekkoromban, aztán úgy alakultak a dolgok, hogy a képzőben a tanárom lett, de jellemző igazságos, humánus emberséges egyéniségére, senki nem tudta rajtunk kívül, hogy engem még gyermekként ismert meg. Egy percig nem éreztem, hogy másképp kezelt volna, mint bármelyik csoporttársamat. Kedves, közvetlen modorával, azt hiszem, mindnyájunkat megnyert magának és tantárgyának. Az ének-zene iránti szeretete határtalan volt. Jó kórust hozott össze belőlünk, ami egyáltalán nem egyszerű és könnyű munka, de fáradhatatlannak tűnt. Dinamikus egyéniség volt. Tapintatosan, kedvesen egyengette az eltérő képességű és családi hátterű tanítványait. Egész munkásságával igyekezett megszerettetni velünk az ének-zenét és annak minden szépségét. Utolsó évesek voltunk, amikor új ének-zene tanár érkezett iskolánkba (ő lett később a férjem, Illés András). Megosztották a munkát, és jó légkörben dolgoztak velünk. Elfogadó egyéniségére vall, hogy baráti kapcsolat alakult ki közöttünk, ezt az is bizonyítja, hogy feleségével ők voltak az esküvői tanúink. Pár év múlva mi elköltöztünk Nyíregyházára, de azért tudtunk egymásról. Érkeztek jó és kevésbé jó hírek is róluk. Hirtelen bekövetkezett halála 1967-ben nagyon megrázott bennünket. Hite az emberekben, a munkában töretlen volt, és ez, azt hiszem, mindannyiunk számára jó útravaló volt az életre.

Ide kívánkozik egy gondolat Kodály Zoltántól: »A zeneművészetet a nép felé, a népet a zeneművészet felé ki irányíthatja? Elsősorban gyakran egyedül a tanító.«

Úgy érzem, hogy jó tanítónk volt Vass János, szeretett tanárunk.."

Dr. Radnótiné Darabánt Éva így kezdi emlékeit:

„Gondolom, mindenkinek ad a sors tanulóévei alatt emberségből példát adó tanárokat. A mieink valamennyien példaképek voltak, közöttük Vass János, ének-zenét tanító, kórust vezető tanár úr is. Nem voltak kivételezettjei. Kissé távolságtartó, kissé elvarázsolt, mosolygós tanárember volt, aki csak egy »szál« naplóval jött be az órákra, fejében, hangszálaiban, ujjaiban volt a tananyag. Elvarázsolt bennünket Chopin dalaival, futamaival a zongorán, hiszen mi nehézkesen szólaltattuk meg a menüetteket. Az iskola kevés zongorájára sok tanuló várakozott, hogy gyakorolhasson egy-egy fél órát. Előfordult, hogy énekórán mint egy énekfolyam léptünk egyik népdalról a másikra becsöngetéstől kicsengetésig. Volt egy »közös titkunk« a tanár úrral. Az 50-es években csak titokban járhattunk templomba, a templom oszlopai mögött elbújva, mégis eljártam a $^1/_2$12-es misére. Ezeken a miséken valaki csodálatosan orgonázott, és pianissimo kísérte a prefációt éneklő pap énekét. Egyszer összetalálkoztunk. Sokáig szorongtam amiatt, nem lesz-e hátrányos következménye vállalt szereplésének, és nem fogja-e azt hinni, hogy én vagyok a besúgó.

A tanár úr vezette iskolai kórus gyakorta fellépett a városi rendezvényeken. Előfordult, hogy hideg kultúrházban, télikabátban vonultunk fel a színpadra, és hallgattuk végig a hosszú, politikai beszédeket, és énekeltük a Sztálin-kantátát. A tanár úr a kockázattól nem mentes templomi orgonajátékát és a Sztálinról szóló dicsőítő dalok betanítását és vezénylését össze tudta egyeztetni, »mert az adott kor azt kívánta«. Tisztelettel, köszönettel és hálával gondolok Vass tanár úrra, aki emberségből példát adott, fontos tantárggyá emelte az ének-zenét, és soha nem jöttem zavarba, ha énekórán kellett helyettesítenem, mert szakszerűen, elméleti és gyakorlati ismeretekkel felvértezve helyettesítettem."

Utolsó emlékkép *Berencsiné Csongár Máriától:*

„A tanár úr főleg Kodály-műveket tanított nekünk. Elmondta, hogy az elvtársak kifogásolták az előadott művek mondanivalóját, tartalmát. Például Kodály *Lengyel László* című művében a Boldogasszonyhoz való könyörgés, vagy az *Esti dal*ában az imafohász. Ő azt válaszolta a kritizálóknak: »De hiszen ez Kodály-mű, ezt megváltoztatni nem lehet!« Erre nem szólhattak semmit. Nagy fegyelmet tudott tartani az énekkari órákon, nagyon kedveltük mindannyian emberséges, kedves modorát, és azt, hogy a nehézsorsú, hátrányos helyzetű tanítványai mellett mindig kiállt. Segített, ahol tudott, ahol kellett."

Évente hangversenyt szervezett a tanár úr, ahol fellépett az iskola énekkara. Így volt ez 1954. május 9-én ballagásunk napján. Az énekkari számok után két kiváló zenetanárunk Vass János és Illés András csodálatos zongorajátékukkal kápráztatták el a közönséget.

Kitüntetései:

- Magyar Zenekultúra Szolgálatában (1955, 1966)
- Békéért (1956)
- A Szocialista Kultúráért (1956)
- Kiváló Munkáért (1956)

Kitüntetései mellett a város lakóinak megbecsülése, a diákok szeretete jelentett számára igazi értéket.
Váratlan halála 1967-ben mindenkit megrendített. A kisvárdai temetőben helyezték örök nyugalomra. A temetésen az immár karmester nélkül maradt pedagógus énekkar Kodály *Esti dal*ával búcsúzott: „Adjon Isten jó éjszakát!"
Sírkövére Carl Loewe: Az óra című dalának első sora és kottaképe került: *„Uram, én nem nyúltam hozzá, megállott csendesen."*

Vass János tanár úrtól énektudást, zeneszeretetet, a valódi értékek megbecsülését és követését kaptuk útravalóul, valamint a töretlen hitet, munkakedvet, mely teljessé teszi az életet. Élete azt példázta: *„dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes."* (József Attila)

Az emlékezés apró elemei egy rövid, de tartalmas életutat mutattak be, egy olyan zenetanárét, karmesterét, aki büszke volt a magyar nép dalaira, a nemzeti kultúrára.

Források:
- Családi okmányok
- Felesége, Vass Jánosné emlékei
- Lánya, Vass M. Katalin emlékei
- Volt tanítványok, nyugdíjas pedagógusok visszaemlékezései

Egykori tanítványa,
PAPIK IMRÉNÉ LEVELEKI ZSUZSANNA
Kisvárda

VÉGH KÁROLY (Párkány, 1883. – Diósjenő, 1962.): tanító, igazgatótanító, tanügyi előadó, iskolafelügyelő.

A középiskolát az esztergomi Szent Benedek-rendi főgimnáziumban, a tanítóképzőt pedig az esztergomi érseki tanítóképzőben végezte el. Tanítói oklevelének megszerzése után 1903-ban ***Leléd*** községben (Hont vármegye) római katolikus kántortanítóvá választották. Három évig dolgozott az Esztergomhoz közeli kis településen. 1907-ben lett a ***diósjenői római katolikus iskola*** kántortanítója. A községet hamar megszerette, s miután már akkor aktív közéleti ember volt, a falu is hamar befogadta. Tanítói pályája kezdetén rendkívül népes, 110-120 tanulós osztatlan iskolát vezetett.
1909-ben megszervezték a diósjenői 2. római katolikus tanítói állást, ez időtől kezdve évről-évre a III-IV. vegyes osztályt vezette 70-100 növendékkel.
Tanítói rátermettségét, pedagógiai aktivitását, vállalkozó szellemét méltányolta az egyházi és világi tanügyi főhatósága is. A váci megyéspüspök 1932-ben, diósjenői működésének 25 éves jubileumán igazgatótanítóvá, 1936-ban pedig egyházkerületi tanügyi előadóvá nevezte ki.
A pedagógiai szemináriumok megalakulása óta kiváló rátermettséggel szolgálta kartársai továbbképzését, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1931-ben a pedagógiai szemináriumi értekezleteken tartott értékes előadásaiért elismerő oklevéllel tüntette ki.
1932-ben a Nógrád vármegyei Általános Tanítóegyesület Nógrádi Járáskörének elnökévé, a Nógrád vármegyei Általános Tanítóegyesület az 1943. évi tisztújítás alkalmával alelnökévé, vá-

lasztmányi tagjává, s a Magyar Tanítóegyesületek Egyetemes Szövetségébe az országos propaganda bizottság tagjává választotta.
Az utolsó szakmai elismerést 1961-ben kapta egy szép ünnepség keretében átadott Aranyoklevéllel, melyet az esztergomi Felsőfokú Tanítóképző Intézet 58 éve szerzett oklevele, s közmegbecsülésre méltóan teljesített életútja elismeréséül adományozott.

ARANYOKLEVÉL

Az esztergomi Felsőfokú Tanítóképző Intézet

VÉGH KÁROLY

okleveles tanítónak — aki az esztergomi római katolikus tanítóképző intézet- -ben 1903. évi június hó 24. napján 58 éve szerzett oklevele alapján közmegbecsülésre méltóan teljesítette hivatását, elismerésül ezt az

ARANYOKLEVELET

adja ki.

P. H.

Kelt Esztergom, 1961. febr. 25.

Igazgató

1935-ben a nógrádi járás körzeti iskola-felügyelőjévé nevezték ki, 1938-ban, immár több mint három évtizedes tanítói munkássága elismeréseként a VII. fizetési osztályba lépett.
A Nógrádi Kultúra – a tanítóegyesület lapja – 1939-ben hírül adja, hogy Végh Károly elnyerte a legmagasabb szakmai kitüntetést: a Magyar Tudományos Akadémia Wodianer-díját.

Végh Károly átveszi a Wodianer-djat

1962. szeptember 1-jén hunyt el 79 éves korában, azon a napon, amikor a nyári szünet után ismét benépesült a diósjenői iskola.
Az életút legfontosabb állomásainak bemutatása után ismerkedjünk azon területekkel, melyek szakértő művelésével Végh Károly fölmutatta az elkötelezett tanító ember máig követésre érdemes példáját.
Meghatározó alapelve volt, hogy az oktatásnak a szemléltetés különböző formáin keresztül a gyakorlati, hétköznapi életből vett példákkal lehet igazán eredménye.
Így ír erről egy tudósítás: „Az elméleti és gyakorlati természettani és vegytani előadások megkapó harmóniában fedték egymást. Élvezetes és tanulságos volt Végh Károly kollégánk, kinek különben is legkedvesebb tárgya ez, mindent megtett a siker érdekében. Fiatal kollégánk gyakorlati előadása pedig már egy kiforrott tanítói munkára enged következtetni. ...Mily jó kellemesen csalódni. Látva a kísérleti asztalt messziről – telve különféle kísérleti eszközökkel –, úgy tetszett, mintha számunkra egy utópia lenne csak, s íme, közelebbről szemügyre véve a dolgot, be kellett ismerni elhamarkodottságomat, hisz azok legnagyobb része mind otthon készült. És ha Végh Károly kollégánk meg tudta csinálni otthon, mi nem tudjuk? …Ez az Ő előadásának a fő érdeme."

1937-ben új tanterv bevezetésére került sor, amely többek közt megszüntette a III. osztályban a földrajztanítást. A korábban e tárgykörben oktatott ismeretek átadását, a szülőföld és környékének ismertetését a beszéd- és értelem gyakorlatok keretébe utalta. Hangsúlyozta ugyanakkor azt, hogy *„a megfigyelhető földrajzi jelenségek szemléltetésével a földrajzi oktatást megalapozzuk, amely jelenségek azonban a természettel, a nép életével a múlt emlékeivel érzelmi és képzeleti járulékokkal kerüljenek a gyermek lelkébe anélkül, hogy szemlélet híján rendszerre törekvő vonások lennének."*
Annak érdekében, hogy az új helyzet ne okozzon bizonytalanságot a tanítónak és tanulónak egyaránt, a Hont-Nógrád vármegyei Királyi Tanfelügyelőség egy *„Vezérfonal"* kiadását határozta el. A „Vezérfonal" nem egy ember munkája, hanem minden tanítási tervezetet a vármegye egy-egy kiváló tanítója készítette el. Összeállításánál az a fő cél vezette a tanügyi irányítást, hogy minden pedagógus saját településének környezetét mutassa be tanulóinak, hiszen: „hiba volna ha a tantervet egyszerűen lemásolva p1. vízi életről, hajózásról, halászatról beszélnénk olyan iskolában, amelynek környékén ilyen vizek nincsenek, de hiba lenne az is, hogy a hegyekről, domborzati viszonyokról az iskola falai közt beszélnénk, holott kilépve az iskolából, a természet maga nyújtja hozzá a szemléltetés. bőséges anyagát".
Ennek megfelelően a Vezérfonalban Végh Károly *„A vizek növény- és állatvilága"* című fejezeteket a diósjenői tóra adaptálva írta meg, s a

„Környékünk történelmi emlékei” részben is Diósjenő történelmének ismertetésével ad módszertani vázlatot a témakör feldolgozásához. A segédkönyv kiadásának másik célja az, hogy ismertesse meg a tanítókkal a történelmi emlékekben, természeti kincsekben gazdag vármegyét. Ennek érdekében Végh Károly írta meg a *„Nógrád-Hont vármegye történelmi adatai”*, és a *„Vármegyénk számadatai”* című fejezeteket. Az ő tollából származik a kiadvány előszava is, melyben felhívja a figyelmet, hogy *„a vázlatokban lehetőség szerint kerültük a sablonos és hosszadalmas kérdés és feleletekben való kidolgozást, részint, hogy hangsúlyozzuk, hogy a beszéd- és értelem gyakorlat nemcsak kérdés és feleletekből áll, hanem a tanító és tanítvány közös beszélgetése közben felvetődő gondolatok, tapasztalatok és megfigyelések alapján leszűrt megállapításokból.”*

Végh Károly - egy pedagógusdinasztia alapítója - tanítványaival

Végh Károly a Nógrádi Járáskör üléseire készülve mindig nagy gondot fordított arra, hogy pedagógustársait tájékoztassa a legújabb szakmai eredményekről, a frissen megjelent szakirodalomról, s ha kellett, igyekezett buzdító szavakkal lelkesíteni tanítótársait: *„Nincs nagyobb veszedelem egy nemzetre nézve, mintha a csüggedés és lemondás lesz úrrá rajta… Ma sokan tétlenül néznek a jövőbe, a segítséget mástól várják, pedig minden segítség hatástalanná válik, ha saját magunk nem igyekszünk sorsunkon javítani. Munkára és önbizalomra kell nevelnünk, hogy ne másokra támaszkodjunk, hanem saját erőnkből tudjunk talpra állni. A munkára nevelésben példánkkal is nevelnünk kell: dolgozzunk, mert ezzel magyar hazánk javára értékessé tesszük életűnket”.*

Végh Károly aktivitását jelzi az a tény is, hogy hosszú időn keresztül pénztárosa volt a Vácegyházmegyei Római Katolikus Tanítóegyesületnek is.

Tankönyvírásba először 1914-ben fogott, mikor egy vasúti altisztképző tanfolyam részére írt természettan könyvével országos pályadíjat nyert. A római katolikus elemi iskolák számára a Szent István Társulat által kiadott tankönyvsorozatból Végh Károly írta a *„Vegytan és természettan”*-t, részt vett a sorozat összes tankönyvének felülvizsgálatában, megbírálásában. Több tankönyvnek ő az egyik társírója.

Az iskolán kívüli népművelés „fáradhatatlan, lelkes, buzgó apostola. Évről-évre tanfolyamokat rendez, hogy községe felnőtt lakosságának tudását gyarapítsa, érzelemvilágát nemesítse. Szervezett gazdasági, gyümölcsfaápolási, háztartási, fűzvessző-fonási, varró- és főző-, tánc- és nótatanfolyamot, általános közismereti tanfolyamot stb. Szépen működő énekkart is szervezett. Iskolán kívüli munkája alapján megérdemelten foglal helyet a törvényhatósági iskolán kívüli népművelési bizottság tagjai sorában” – olvasható egy róla szóló írásban.

Több népszínművet is írt, amelyeket elsősorban a községben adtak elő. A *„Visszajönnek a harangok”* című ifjúsági színműve megtörtént eseményt dolgoz fel: a templomtoronyból ágyúöntés céljára elviszik a harangokat, de a falu szorgalmas, becsületes munkával visszaszerzi. Ez a színműve szerzői kiadásként 1922-ben meg is jelent nyomtatásban.

Mindig figyelemmel kísérte a társadalomban, a világban lezajló eseményeket, s azonnal reagált is rá, vállalva az esetleges szembehelyezkedést a hivatalos politikával.

Végh Károly „szívén viseli Diósjenő lakosságának anyagi boldogulását is. Tevékenyen közreműködött a Hangya fogyasztási szövetkezet, a tejszövetkezet, a gyümölcsértékesítő- és szeszfőző szövetkezet és a szarvasmarha-hizlaló szövetkezet megalapításában. A helybeli Hangyának, a tejszövetkezetnek, valamint a gyümölcsértékesítő és szeszfőző szövetkezetnek a működését, mint ügyvezetőelnök biztos kézzel, és nagy hozzáértéssel irányítja. Külön szeretettel fáradozik a gyümölcstermelés előmozdításán; e célból 15 katasztrális holdnyi területen faiskolát létesített, ahonnét minden iskolás gyermek évente egy-egy nemesített gyümölcsfát kap. A község lakói hálából képviselőtestületi taggá választották Végh kartársunkat, s helyet biztosítottak számára Diósjenő községi gazdasági bizottságában is.. A Hangya szövetkezet országos központi választmányának is megbecsült, tekintélyes

tagja" – írták róla az egykori tudosításban.

Bár már egy fél évszázad is eltelt, hogy Végh Károly nincs közöttünk, emlékezete Diósjenőn máig él. Ezt igazolja az, hogy nagyapám 1999-ben, a falu történetében elsőként megkapta posztumusz kitüntetésként a Diósjenő Szolgálatáért díjat. A legidősebbeket még tanította, a fiatalabbak csak hallottak róla, s lépten-nyomon ott vannak a gyümölcsfák a házak portáján, az utcák mentén, melyek az ő keze munkáját dicsérik.
Példája tovább él. Gyermekei, unokái, dédunokái nagy része szintén a pedagógus pályát választotta hivatásul. Talán könnyű volt a dolgunk, hiszen jeles elődünktől volt mit tanulnunk.

Unokája, VÉGH JÓZSEF
Diósjenő

VÉGH LUJZA (Hajdúszoboszló, 1926. február 12. – Hajdúszoboszló, 2006. november 13.): tanító.

Hajdúszoboszlón született. Édesapja kovácsmester, édesanyja háztartásbeliként nevelte két gyermekét. A szülői házban a tisztességre, a munka szeretetére, megbecsülésére nevelték.
Elemi és polgári iskolai tanulmányait szülővárosában végezte. Ezután a Debreceni Református Dóczi Intézet Tanítóképzőjébe iratkozott be, ahol 1946-ban tanítói oklevelet szerzett. Mindig büszke volt iskolájára, amelynek családja mellett olyan jellemvonásokat köszönhetett, mint a hivatás szeretete, kitartás, következetesség.

1947. május 1-jén egy hadifogságban lévő kolléga helyettesítésére kapott megbízást a ***Nádudvari Református Iskolában***.
1947. augusztus 1-jétől szintén helyettesítő nevelőként kapott állást, most már a ***Hajdúszoboszlói Református Elemi Iskolában***, ahol volt tanítóival került egy testületbe, akik szeretettel fogadták a fiatal tanítónőt, s segítették kezdeti szárnypróbálgatásait.
1948. május 1-től helyettes tanítóvá választották meg a ***Hajdúszoboszlói Református Iskolába***.
Itt érte az iskolák államosítása.
1949. október 4-én áthelyezték a ***Nádudvari Állami Fiúiskolához***. Ide naponta átjárt szülővárosából. Közben megbetegedett, és egy évig szanatóriumi kezelésre szorult.
1951. augusztus 16-án egy csere révén a ***Hajdúszoboszlói Leányiskolához*** tartozó ***délkelet-tilalmasi tanyasi iskolához*** került, ahol az 1-4. osztályt vezette.
1952-ben a tanév végén a városban lévő anyaiskolához került beosztásra. Ez időtől kezdve nyugdíjazásáig Hajdúszoboszlón tanított.
Időközben az iskolás gyermekek létszámának növekedése új iskola, majd iskolák szervezését, alakulását tette szükségessé, s megalakult a 3. számú, majd 4. számú Általános Iskola. Nevelői jórészt az eddig is működő iskolákból kerültek ki. Így ő is volt a ***3. számú,*** majd ***4. számú Általános Iskola*** napközis nevelője.
Pályafutása során különféle feladatokat látott el. Volt alsó tagozatos nevelő, tanított gyógypedagógiai osztályt, de a felső tagozatban magyar-történelmet is. Végül napközis nevelőként dolgozott hosszú éveken keresztül. Így a pedagógusi munka több területén hasznos tapasztalatokra tett szert.
Óráira mindig nagy gonddal készült, s tanulóitól is megkívánta a pontos munkavégzést.
A ***2. számú Általános Iskola*** törzsnevelője volt. 1974-ben a Törzsgárda arany fokozatát kapta. Ezt nemcsak szolgálati éveivel, hanem lelkiismeretes, pontos munkájával is kiérdemelte.

Az 1965-ben készült minősítésben *igazgatója* a következőket fogalmazta meg:
„Felkészültsége jónak mondható. Pedagógiai és szakmai munkáját kedvezőtlenül érinti évek óta elhúzódó betegsége, amely testi épségét és egészségét is megviselte.

Nagyobb vagy huzamosabb munka kimeríti. A megszokott, begyakorolt munkakörben jó munkát végez. Lelkiismeretes, pontos nevelő, és nagy gondot fordít a gyermekek helyzetéből vagy hiányzásából eredő problémák megoldására. A tanítási órákra idejében és jól felkészül. A szükséges szemléltető eszközök előteremtésében semmi áldozatot nem sajnál. A kisgyermekektől – különösen a magatartás terén – gyakran sokat is követel. Néha a játékosabb forma célravezetőbb lehetne. A családlátogatást lelkiismeretesen elvégzi, a tanulók személyiségéről feljegyzéseket készít."

Másik helyen ezt olvashattuk:
„A tanítási gyakorlatában a korszerű módszereket érvényesíti. Nagy türelemmel, precíz kidolgozással alkalmazza az új módszereket. Tanítványai körében differenciált foglalkoztatással igyekszik biztosítani a lemaradók felzárkóztatását és a jók továbbfejlesztését."

Napközis csoportjának osztálytanítója így ír róla:
„Szívesen dolgoztam együtt Lujzikával, mert nagyon pontos, lelkiismeretes kollégának tartottam. Évekig volt napközis nevelő az osztályomban, de soha nem fordult elő, hogy a feladatokat ne alaposan készítették volna el a gyerekek. Ennek érdekében Lujzika mindent megtett, hogy ő is tisztában legyen az „új" dolgokkal. Naponta megbeszéltük a teendőket, mert az utolsó óra végén már várt a folyosón, hogy el ne kerüljük egymást. Kicsengetéskor bejött a terembe, és tájékoztatást kért a napi eseményekről, a házi feladatokról, amit nagy körültekintéssel végeztetett el. Az írásbeli munkákat mindig átnézte, kézjegyével látta el. Jó volt vele dolgozni! Osztályainkat szívesen vették át a következő nevelők, mert tanítványaink – mind tudásban, mind neveltségben – igen jó eredményt mutattak."

Tanítási munkáján túl bekapcsolódott az ifjúsági szervezet munkájába is. 1952-től 1956-ig 4 éven keresztül úttörő csapatvezető, illetve –helyettes volt, és kisdobosvezetést is vállalt.
Ezen idő alatt részt vett Csillebércen csapatvezetői továbbképzésen is. Ez irányú munkáját mindenkor nagy szeretettel, lelkiismeretesen, becsülettel látta el.
Társadalmi munkáját 1949-től éveken át előbb az MNDSZ-ben, majd a Nőbizottságban végezte mint propagandista.
1982-ben vonult nyugdíjba 36 év szolgálat után. Nyugdíjas éveit szülei körében, visszavonultan töltötte el.
2006 novemberében kísértük utolsó útjára szülővárosának csendes temetőjében, ahol szeretett szüleivel nyugszik egy sírban. Nyugodjék békében!

Munkájának elismeréseként többször kapott rendkívüli feljebbsorolásokat, törzsgárda- és jubileumi kitüntetést.

Források:
- Munkatársi megemlékezések
- Munkahelyi minősítések: 1965, 1976

Volt kollégái,
MÁRTON JÓZSEFNÉ és HORICSÁNYI LÁSZLÓNÉ
Hajdúszoboszló

DR. VEKERDI LÁSZLÓ (Hódmezővásárhely, 1924. július 21. – Budapest, 2009. december. 27.): orvos-író, egyetemi oktató, polihisztor, könyvtáros, Széchenyi-díjas irodalom- és tudománytörténész.

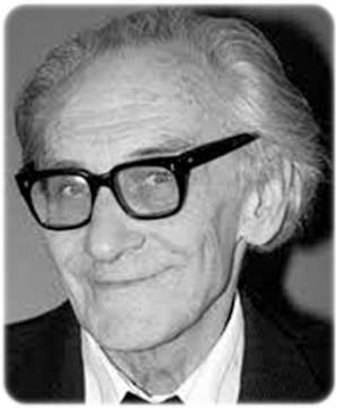

Pedagógus családból származott. Édesapja, dr. Vekerdi Béla (1882-1970) a debreceni Református Kollégium Gimnáziumában volt matematika-fizika szakos tanár (Életrajza a Pedagógusok arcképcsarnoka 2005-ben megjelent kötetében olvasható).
Édesanyja, Király Ilona (1892-1977) a debreceni Dóczi Református Leánynevelő Intézet Polgári Iskolájának volt az igazgatónője. Házasságukból két fiuk született: László és József (1927).
Dr. Vekerdi József Széchenyi-díjas nyelvészkönyvtáros, a nyelvtudományok doktora, indológus, a romológia első magyarországi műve-

lője, a szanszkrit nyelv kiváló ismerője és a szanszkrit irodalom fordítója.

Vekerdi László Hódmezővásárhelyen, a nagyszülők házában született, és kétéves koráig lényegében ők nevelték édesanyja bokros iskolai teendői miatt. Elemi és középiskoláit Debrecenben, a Református Kollégiumban végezte. Írónak készült, de 1942-ben mégis a Soproni Erdészeti Akadémián kezdte el felsőfokú tanulmányait. Szerette a természetet, különösen a fákat.
A nyilas uralom alatt Budapestre menekült, ahonnan édesapja hozta haza Debrecenbe. Itt a debreceni egyetemre iratkozott be. Már ekkor is érdekelték a könyvek és a humán tudományok. Lakatos Imrével együtt hallgatták Szabó Árpád és Karácsony Sándor előadásait a bölcsészettudományi karon.
Debrecen, a „debreceniség", az ateistaként is gyakorolt kálvinizmus életének meghatározó élménye volt.
Ezt érezte Lakatos Imre munkásságában is, amikor a *Bizonyítások és cáfolatok* című könyvéről azt írta, hogy *„nem egyszerűen a matematika belügye, ellenkezőleg, központi és jellegzetes helyet foglal el korunk egész gondolkodásában…"*

Írásaiban, előadásaiban, sokszor visszatérő téma volt a „nagy" debreceniek által példázott tisztesség, a városi polgárság toleranciája és műveltsége. Ezzel a mentalitásával a megemlékező is találkozott a *Mesterek és tanítványok* című könyvéről Vekerdi László által írt cikkben (Természet Világa, 138. évf. 9. sz. 2007. szeptember, 404-407).

1951-ben kapta meg Debrecenben az orvosi diplomáját. 1955-ben belgyógyász szakvizsgát tett. Érdeklődése a rákkutatás felé fordult, izotópokkal kísérletezett. A Belklinikán dolgozott. Életének ebben a szakaszában szembesült a Sántha Kálmánt ért támadásokkal. Később tanulmányt írt Sántha Kálmánról, ami a *Kalandozások a tudományok történetében* című könyvében megjelent.

Debrecenben szoros kapcsolatba került matematikusokkal, a matematikatörténész Szénássy Barnával, a Kossuth-díjas matematika professzorral, Szele Tiborral és munkatársával, Kertész Andor algebristával.

Orvosként konfliktusa támadt az ÁVH-val a hortobágyi kitelepítettek miatt. Maga így vallott erről: *„Belgyógyászként praktizáltam, de közbeszólt a történelem és a saját hülyeségem."*

Itthagyta Debrecent. Kellner Béla professzor segítségével a budapesti Onkopathológiai Kutató Intézetbe került. Utána érdeklődési területe megváltozott, otthagyta az orvosi pályát. Budapesten először a Rényi Alfréd által vezetett ***Matematikai Kutató Intézetben*** dolgozott. Rényi Alfréd fogadta be Lakatos Imrét is és Szabó Árpádot is. A könyvtárban lehetősége nyílt az olvasásra és cikkek írására, elsősorban matematikatörténettel és tudománytörténettel foglalkozott. 1965-66-ban a *Világosság*ban egy cikksorozatot közölt, amely később Romániában könyv formájában is megjelent.

Vekerdi László az örök ellenzéki volt. Fiatalon, még soproni hallgató korában szembefordult a nyilas hatalommal, ezért kellett menekülnie Sopronból. A Kádár-rendszerben sem becsülték meg eléggé, csak a rendszerváltozás után ismerték el.
Jó barátságban volt Németh Lászlóval, akivel Hódmezővásárhelyen ismerkedett meg. Németh László feleségének kérésére írta meg az Arcok és vallomások sorozatba Németh László portréját, amiből ismét konfliktusa támadt. Munkájának a Népszabadság 1970. december 20-ai számában *Az arcképfestő tévedése* című cikkben megjelenő bírálata miatt ott kellett hagynia a Matematikai Kutató Intézeti állását. Az ***MTA Könyvtárában*** a szerzeményezési osztályon tudott elhelyezkedni. Itt dolgozott a továbbiakban, még nyugdíjaztatása után is.
Családi kötődése miatt tartotta a kapcsolatot Hódmezővásárhellyel, alapító tagja volt a Németh László Társaságnak.
Baráti kapcsolatban volt a Bolyai-kutató Benkő Samu professzorral, aki „ KÖZVETÍTŐ"-nek nevezte.

Munkássága igen széles területet ölelt fel: orvostörténet, matematikatörténet, tudománytörténet, fizika és története, csillagászattörténet, irodalomtörténet, nyelvtörténet, helytörténet, fotótörténet, könyvtártörténet, művelődéstörténet, lexikonok története, filozófia, szobrászat, néprajz, régészet, informatika, statisztika, biológia, ökológia, földrajz, kémia, genetika.

16 saját könyve, 15 fordítása, közel 500 kisebb tudományos és ismeretterjesztő cikke jelent meg. Legsikerültebb könyve az *Így él Galilei.*

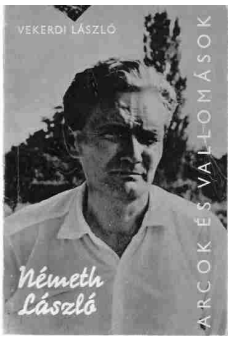

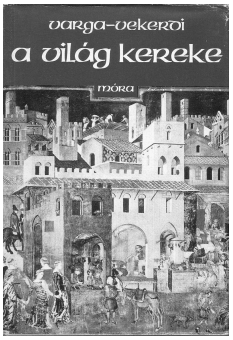

A rádióban a *Véges végtelen sorozat* (Szerkesztő riporter: Herczeg János) 221 adást ért meg. Ezekből jelentette meg Herczeg János a *Csillagórák Vekerdi Lászlóval* (Typotex, 2011) című könyvét.
Vekerdi László sokat szerepelt a Magyar Televízióban is *A gondolkodás évszázadai* sorozatban.

Az 1960-as években a ***Debreceni Orvostudományi Egyetemen*** és az ***ELTE-n*** is tudománytörténetet adott elő. Számos kongresszuson és rendezvényen tartott nagysikerű előadást.
A Vekerdi László életútját jellemző hármas hívó szó: *érték-mérték-minőség.*

Bakos István tanár, volt tanítványának méltatása tanár úrról a Magyar Örökség kitüntető elismerés átadásakor. (Részlet a MTA Dísztermében 2004. december 18–án tartott díjátadó ünnepségen elhangzott laudatioból.):
„Vekerdi László tanár urat az 1966/67-es tanévben, az ELTE magyar-népművelés szakos hallgatójaként ismertem meg. Nekünk, harmadéveseknek heti négy órában tartott előadásokat. Tárgya a fizika lett volna, Ő azonban ennek ürügyén, rendkívül szuggesztív hatású szabadelőadásokat tartott, a világ nagy kérdéseiről: a középkor félreismert világától kezdve Bolyai Üdvtanán át Pascalig.
Galilei vitáit és Németh László életművét elemezve foglalkozott úgyszólván mindennel, a minőségromboló hatalmi politikától a magyar tudomány és az oktatás kártékony, feudális szerkezetéig, a mikrobiológiától a kibernetikáig. Nagyon sajnálom, hogy korabeli jegyzeteléseimet nem őriztem meg, így csak emlékképek élnek bennem a vehemens népművelőről, aki az egyetemi katedrán szaggatottan beszél, rendkívül okosakat mond, mindenhez ért, s néha úgy hadonászik és prófétál, hogy borzong tőle a hátunk. Feledhetetlen hatással volt mindannyiunkra.
Egy évtizeddel később, Andrej Tarkovszkíj fantasztikus filmje, a Sztalker láttán idéződött föl bennem ismét az élmény, amelyet Vekerdivel együtt – a tiltott »Zóna« rejtélyeit fürkészve – másfél éves közös munkánk során átéltem. Szellem és jellemformáló hatással volt rám. Ha megnézzük életútjuk alakulását, követhető, hogy tudóspartnereink jórészét sem hagyta érintetlenül e találkozás.
A Tanár Úr akkor már – az általa indított népszerű »Gyorsuló Idő« sorozatból is kitagadva, SÁRKÁNY-nak becézett sárga Wartburgján – Somlószőlősre járt, a Judit asszony által is kedvelt, frissen vásárolt kis birtokukra. Könyvekből és derék szomszédjaitól tanulva sikerrel sajátította el a szőlőművelést és a somlai bor kezelésének fortélyait.
Útjaink elváltak, de mindmáig a legfontosabb szellemi támaszom maradt. Ahogy látom, nemzedéktársaim jórészének, s az ifjabb korosztálynak is. Bizonyára lenyűgöző műveltsége és olthatatlan tudásszomja teszi, hogy szellemileg fürgébb maradt kortársainál, tanítványainál. Pörös száját sem fogja be, dohog a világ romló állapotán. Elhárította volna e kitüntetést is.
Számára valószínűleg minden díjnál nagyobb elismerést jelentene, ha megfogadnák tanácsait azok, akik tehetnének valamit az ország és helyzetünk jobbítása érdekében: többet áldoznának a könyvtárra, az oktatásra, mint a politikára. Több figyelmet fordítanának a közbiztonságra, az elesettek, a szegények fölemelésére, mint a gazdagodásra és a privatizációra, vagy legalább ne rombolnák, hanem segítenék a nemzet önismeretét, önbecsülését gyarapítani, alvó lelkiismeretét fölrázni.
Vekerdi László évtizedek óta ezt teszi. Tanulni kell tőle minden felelős magyarnak!”

A nyolcvanéves Vekerdi Lászlót a Természet Világa 2004-ben egy külön számmal köszöntötte:
„Vekerdi László nemcsak a határon belül élők és a határon túlra rekedtek között közvetített, hanem nemzedékek között is, tudomány és a művészet között, szakmák és a

tudományon belül: humaniórák és reáliák művelői között, egyszóval az emberi és természeti jelenségek csodáira figyelő, különböző felkészültségű és egymástól eltérő módszerekre esküvő elmék között."

Kitüntetései:
- Szabó Ervin-emlékérem (1987)
- Nyitott Társadalom Alapítvány díja (1991)
- József Attila-díj (1992)
- Szent-Györgyi Albert-díj (1992)
- Soros életmű-díj (1993), Tiszatáj-díj (1993)
- Az Év Könyve (1998)
- Soros Alapítvány alkotói díj (1999)
- Pro Literatura-díj (2000)
- Széchenyi-díj (2001)
- Az Év Ismeretterjesztő Tudósa (2003)
- Magyar Örökség-díj (2004)
- Teleki Pál-érdemérem (2008)

Az Év Ismeretterjesztő Tudósa-díj átadásán

Könyvei:
- Kalandozás a tudományok történetében, Magvető Könyvkiadó (1969)
- Németh László alkotásai és vallomásai tükrében, Szépirodalmi Könyvkiadó (1970)
- Befejezetlen jelen, Magvető Könyvkiadó (1971)
- A matematikai absztrakció történetéből, Bukarest, Kriterion (1972)
- Így élt Newton, Móra Könyvkiadó (1977),(szlovák fordítás: Bratislava 1981)
- Európa születése, Európa a IV-XIII. században (Varga Domokossal) (1977, 1980) Képes Történelem sorozat (létezik csehszlovákiai kiadása is).
- Vígh Tamás, Corvina (1983)
- A világ kereke (Varga Domokossal), Móra Könyvkiadó (1985) (román fordítása is van).
- Tudás és tudomány, Typotex Könyvkiadó (1994)
- A véges végtelen (Herceg Jánossal), Typotex Könyvkiadó (1996)
- A tudománynak háza vagyon, Magyar Tudománytörténeti Intézet (1996)
- Így él Galilei, Typotex Könyvkiadó (1997)
- A sorskérdések árnyékában - Kalandozások Németh László világában, Új Forrás Könyvek, Tatabánya (1997)
- A közértelmesség kapillárisai, Új Forrás Könyvek Tatabánya (2001)
- Fülep Lajos levelezése, Új Forrás Könyvek, Tatabánya (2009)
- Magyarországi és erdélyi pestisjárványok a XVIII. században, Magyar Tudománytörténeti Intézet (2009)

Források:

- Természet Világa 2004. I. Különszám
- Természet Világa 138. évf. 9. szám
- Kántor Sándorné: Tudós matematikatanárok, MEK
- Kántor Sándorné: Híres matematikatanárok és tanítványaik a debreceni iskolákban, Mesterek és tanítványok sorozat, OPKM (2007)
- Kántor Sándorné: Lakatos Imre, a szintetikus modernizmus megteremtője, Debreceni Szemle, 1998. 2. szám.

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ,
matematikatörténész
Debrecen

„Ilyen kívántam lenni én is, ott, a
homokba szúrt nyárfa:- a tanító,
ki fénybe tör, ragyogó hit a lombja,
irány azoknak, jel és bíztató,
kik jönnek barázdákban botladozva.”
(Váci Mihály: Jegenye-fényben)

Zs

ZSASSKOVSZKY ENDRE (Alsókubin [ma Szlovákia], 1824. január 21. – Eger, 1882. május 15.): orgonista, zeneszerző.

Zsasskovszky Endre zenészdinasztia tagja volt. Édesapja, Endre kántortanító. Öccse, Ferenc karnagy és zeneszerző. Első zenei ismereteit apjától szerezte, aki oly eredményesen oktatta, hogy már tízéves korára megtanult orgonálni. Tizenkét évesen szülei a váci piarista gimnáziumba íratták be. Miután a gimnázium három osztályát elvégezte, Kassára küldték tanulni. A középiskola 5. és 6. osztályába már Mosonmagyaróvárra járt. 1841-től Egerben bölcsészeti és jogi tanulmányokat folytatott, s közben a Líceum kápolnájában orgonált. 1846-tól már a székesegyházban hosszabb ideig helyettesítette az akkori orgonaművészt, akinek halála után, 1849-ben az érsek kinevezte karnagynak. 1851-ben zenei ismereteinek fejlesztése céljából Prágába ment tanulni. Hazaérkezése után az ***Egri Érseki Fiú Tanítóképző Intézet*** tanárának nevezte ki a főpásztor, ahol orgonaművészetet, énekszertartást, gregorián zenét oktatott haláláig. 1857-től 1868-ig a ***ciszterci rend egri főgimnáziumában*** is tanított. 1860-tól több évig dirigálta az Egri Magyar Nemzeti Dalárdát. Még 1863-ban megkapta a székesegyházi másodkarnagyi címet. 1865-ben alakult meg Egerben a Főtemplomi Énekiskola, amelynek megszervezésében Zsasskovszky Endre is közreműködött. 1871-ben báró Eötvös József temetésén találkozott Liszt Ferenccel. Mozart *Requiem*jét előadva játéka olyannyira megtetszett a nagy zeneszerzőnek, hogy kitüntető ajánlatot tett számára, s meghívta a következő évi londoni világkiállításra orgonistaként mint hazánk képviselőjét. Ő azonban betegségére hivatkozva, elhárította a megtisztelő felkérést. Még ugyanebben az évben a főszékesegyházban orgonált azon a misén, amelyet IX. Pius pápa jubileuma alkalmából tartottak. A mise végén, a pápai áldás után Zsasskovszky Liszt Ferenc *Pápai himnusz*át adta elő nagy sikerrel. Zsasskovszky Endre kora egyik legjelentősebb orgonaművésze volt.

Zeneszerzői munkássága igen széles körű. Mindenekelőtt figyelemre méltó az egyházi zene terén tanúsított működése. Ezt bizonyítja négy miséje, melyek közül az egyik egy bécsi pályázaton első díjat nyert. Nevéhez fűződik tíz graduale, tizenkét offertórium, egy Te Deum, szá-

mos himnusz stb. Szerzeményei közül több külföldön is ismertté vált. Tizenhat önálló kötetben jelentek meg művei, valamennyi Egerben. Testvérével, Zsasskovszky Ferenccel, számos közös munkája volt: *Manuale musico-lyturgicum* (1853), *Katholikus egyházi énektár*, melynek népénekeit Tárkányi Béla papköltő állította össze, *Cantica sacra* (1859), *Énekkönyv* (1859), *Egri énekkáté*, vagyis az ének elemei kérdésekben és feleletekben (1860). Az első magyar orgonaiskola szerzője, amely 1880-ban *A gyakorlati orgonász* címmel jelent meg. A *Temetőkönyv* (Funebrale) szintén ugyanebben az évben látott napvilágot.

Zsasskovszky Endre végrendeletében 100 forintos alapítványt tett azzal a céllal, hogy annak kamataiból minden évben a tanári kar javaslata alapján orgonaműveket vásároljanak, valamint az orgonálásban legeredményesebben tanuló egy vagy két növendéket jutalmazzák meg.

Forrás:

- Bárdos Kornél: Eger zenéje 1687-1887. Bp. 1987.
- A Zsasskovszkyak emlékezete. Eger, 1911. 58. p.

SZECSKÓ KÁROLY, történész
Eger

Útmutató
arcképvázlat-íróknak

A *Pedagógusok arcképcsarnoka* című sorozatunkat – szándékaink és lehetőségeink szerint – a következő években is folytatjuk. A 2012-es kötet könyvbemutatója után folyamatosan várjuk a 2013. évi, XII. kötetben megjelentethető névcikkeket.

A következőkben minden kötetünkben tájékoztatást adunk a várhatóan változó beküldési határidőkről, az arcképvázlatokat fogadó nevéről, elérhetőségéről, és megismételjük az arcképvázlatok írásával kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat.

Az eddigi gyakorlatnak megfelelően – figyelembe véve sorozatunk címét – minden, az élők sorából már eltávozott egykori pedagógusról fogadunk arcképvázlatot. Pedagógusnak tekintjük az oktatási rendszer keretében dolgozó pályatársainkat, óvodáktól az egyetemekig. Nem minősítjük, ki a jeles egyéniség, csupán egyetlen kritériumot érvényesítünk: legyen valaki, akinek emlékezetében jelen van, és hajlandó névcikket összeállítani volt tanáráról, munkatársáról, ismerőséről vagy családtagjáról.

Az arcképvázlatok elkészítéséhez segítséget nyújt a minden kötetünkben közreadott, az arcképvázlatok szerkezetére (tartalmára) vonatkozó ajánlás, ha tetszik: elvárás.
Még néhány tanács, illetve követelmény:

- Szükséges, hogy az *arcképvázlat szerzője* valamilyen formában *megkeresse* a még élő, közvetlen *hozzátartozókat*, egyrészt egyetértő hozzájárulásuk megszerzése miatt, másrészt igen hasznos segítséget adhatnak a szükséges adatok pontosításához, kiegészítéséhez.
- Hiteles adatokhoz leginkább az *utolsó munkahelyen meglévő dokumentumok* útján juthatnak.
- *A személyi adatokban a hitelesség* elengedhetetlen követelmény, ezért ennek biztosítását az *arcképvázlat írója garantálja*, és közvetlen felelőssége van a leírt egyéb információkkal kapcsolatban is.
- A szerzők elérhetőségük mellett szíveskedjenek azt is közölni, hogy akiről megemlékeztek, ahhoz *milyen kapcsolat* – volt tanítvány, kolléga, családtag (gyermek, unoka, testvér stb.), barát, ismerős – *fűzte*.

Tisztelettel kérjük tehát mindazokat, akik arcképvázlat írására vállalkoznak, hogy a fentiek figyelembe vételével készítsék el írásaikat. Technikai okokból *csak számítógéppel* (nem írógéppel!) írt szöveget fogadunk el. Minden cikkhez egy jó minőségű *portréképet kell* (és egyéb *fényképeket lehet*) mellékelni. Az arcképvázlat terjedelme ne legyen több *3-4 oldal*nál (A/4-es méret, 10-12 000 karakter). A szerkesztőség fenntartja azt a jogot, hogy a fentiekben is megfogalmazott követelményeknek nem megfelelő arcképvázlatot nem közöl, természetesen a szerzőt erről értesíti.

A 2013-as kötetbe szánt arcképvázlatokat *Csermely László* tagtársunk címére kérjük elküldeni: *csermely.laszlo@t-online.hu – 4026 Debrecen, Darabos u. 41-45. E lph. fsz. 1. – tf.: 30/644-8560*.
Ami pedig a *határidők*et illeti: az arcképvázlatokat 2012. november 1-jétől kezdődően folyamatosan várjuk, és *2013. május 31-én* tartunk „lapzártát”. A kötetet akkor jelentetjük meg, ha az eddigi gyakorlatnak megfelelően a jelzett időig megfelelő számú – 80-100 db – arcképvázlat beérkezik. Ellenkező esetben a határidőt meghosszabbítjuk és csak később, vagy a következő évben jelenik meg egy újabb kötet. Ugyanakkor, ha a beérkező arcképvázlatok száma meghaladja pl. a 120-at – a szerzőkkel megbeszélve –, az írásokat „eltesszük” a következő kötetbe.

Tartalmi kérdésekben információt a *hungvari@chello.hu* e-mail címen lehet kérni.

A SZERKESZTŐSÉG

A *Pedagógusok arcképcsarnoka* sorozatunk tizenegy kötetében megjelent arcképvázlatok repertóriuma

1.	**Ács Miklós**	1913-1980	ált. isk. tanár	2006
2.	**Ádám Lászlóné dr. Révész Gabriella**	1915-1997	középisk. tanár	2004
3.	**Adorján Csabáné Jucha Mária**	1932-1986	gyógypedagógiai tanár	2004
4.	**Adorján Dezső**	1918-2000	tanító, ált. isk. tanár	2003
5.	**Ady Lajos**	1881-1940	tanár, tankerületi főigazgató	2012
6.	**Ágasváry (Fliegler) Lajos**	1897-1963	tanító, tanár, gimnáziumi ig.	2012
7.	**Albert Béláné dr., Csiszár Magdolna**	1930-2010	tanár, a HNF megyei titkára	2011
8.	**Alberth Béla dr.**	1925-2006	egyetemi tanár, szemészprof.	2010
9.	**Almássy Márton**	1895-1979	lelkész, vallástanár	2003
10.	**Ambrózy Géza**	1896-1966	középiskolai tanár	2008
11.	**Ambrus Endre**	1922-2002	középisk. tanár, gimn. ig.	2009
12.	**Ambrus Sándorné Endrődi Margit**	1923-1983	ált. isk. tanár, szakfelügyelő	2003
13.	**Andrássyné Kövesi Magda dr.**	1910-1992	egyetemi docens	2003
14.	**Angi Lajos**	1893-1965	tanító, igazgató	2010
15.	**Angi Zoltán dr.**	1927-2009	tanító, tanár, főisk. docens	2010
16.	**Angyal Lászlóné Kupferstein Anna**	1918-2007	óvónő	2009
17.	**Antal János**	1927-2006	tanító, általános iskolai tanár	2010
18.	**Arany Sándor dr.**	1899-1984	tanszékvezető egyetemi tanár	2003
19.	**Árok Antal**	1943-2009	középisk. tanár, újságíró	2010
20.	**Áts József**	1928-1995	középisk. tanár, könyvtáros	2011
21.	**Auer Ferenc**	1902-1977	néptanító, szobrász	2008
22.	**Bachát László**	1921-2009	középiskolai, főiskolai tanár	2011
23.	**Bácsi Sándor**	1940-2003	tanító, ált. isk. tanár	2004
24.	**Bacskai Csabáné**	1926-1997	tanító	2007
25.	**Bacskay Csaba Zoltán**	1927-2000	ált. isk. tanár	2006
26.	**Bagdy Éva**	1925-1966	középiskolai tanár	2007
27.	**Bagi István**	1930-2007	középisk. tanár, igh.	2007
28.	**Baji Gál Ferenc**	1951-2011	gépészmérnök, mérnöktanár	2012
29.	**Bajkó Mátyás dr.**	1925-1999	c. egyetemi tanár	2002
30.	**Bajusz Imre**	1931-2011	tanító, tanár, iskolaigazgató	2011
31.	**Bak Julianna**	1916-1978	tanító, igh.	2009
32.	**Baka László**	1877-1966	kántortanító	2010
33.	**Bakatsi Pál**	1923-1991	középisk. tanár, könyvtáros	2009
34.	**Bakay Szilárd (ifj. vitéz Bakay)**	1920-1992	középisk. tanár, lektor	2003
35.	**Bakk Ferenc**	1922-2002	középisk. tanár	2004
36.	**Bakó Mária**	1893-1975	tanító	2010
37.	**Bakonyi Pál**	1922-2011	főiskolai tanár, az OPI főigh.	2012
38.	**Bakos József**	1912-1997	főiskolai tanár	2010
39.	**Balassa Iván dr.**	1917-2002	c. egyetemi tanár	2004

40.	**Balázs Jánosné Hriczkó Márta**	1938-2000	tanár	2005
41.	**Bálint Benedek**	1860-1920	rajztanár, iparművész	2010
42.	**Balku Jenő**	1935-2010	középisk. tanár, szakfelügy.	2011
43.	**Balla Géza**	1944-2008	középisk. tanár, gimn. ig.	2009
44.	**Balla Kálmán**	1893-1995	tanító	2009
45.	**Ballai Mátyásné Veszprémi Magdolna**	1923-1994	néptanító, igazgató	2009
46.	**Balogh Antal**	1928-2005	tanító, tanár, igazgató, szakf.	2012
47.	**Balogh Béla**	1928-2010	középiskolai tanár, igazgató	2011
48.	**Balogh Béláné dr., Szabó Edit**	1927-2003	középiskolai tanár	2008
49.	**Balogh Erzsébet**	1938-1986	középisk. tanár, igh.	2003
50.	**Balogh Ferenc**	1906-1986	középiskolai tanár, igazgató	2010
51.	**Balogh Gyula**	1924-2002	tanító	2004
52.	**Balogh Imre**	1931-2012	középiskolai tanár, igazgató	2012
53.	**Balogh István dr.**	1912-2007	c. egyetemi tanár, múzeumig.,	2012
54.	**Balogh Istvánné dr., Dávid Gabriella**	1912-1989	tanító	2010
55.	**Balogh Lajos István**	1919-2004	tanító, polg. isk. tanár	2007
56.	**Balogh Lajosné Fezekas Gizella**	1922-1998	tanító	2008
57.	**Balogh László (G. Balogh)**	1926-2008	tanító, ált. isk. igazgató	2008
58.	**Balogh Pálné Balogh Margit**	1914-2005	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2008
59.	**Balogh Tibor dr.**	1930-1972	egyetemi docens	2003
60.	**Baltavári Balázs**	1938-2012	tanító, tanár, nevelőotthoni ig.	2012
61.	**Bán Imre dr.**	1905-1990	tszv. egy. tanár	2002
62.	**Bányai Ferenc**	1909-1986	tanító, igazgató	2009
63.	**Bányai István**	1935-2000	ált. isk. tanár	2003
64.	**Bányai Istvánné Papp Margit**	1934-2011	tanár	2012
65.	**Barabás Ernőné Nádor Ágnes**	1917-2000	ált. isk. tanár	2003
66.	**Baracsi Pál dr.**	1929-2004	tanító, tanár, ig., főisk. doc.	2008
67.	**Baranya Pál**	1922-1988	középisk. tanár, igazgató	2002
68.	**Baranya Pálné Kovács Piroska**	1926-2005	általános iskolai igazgató	2006
69.	**Baranyi Sándorné Kovács Éva H.**	1927-2006	óvónő	2010
70.	**Barbócz László**	1932-1986	középisk. tanár, gimn. ig.	2003
71.	**Barbócz Lászlóné Zarándy Márta**	1939-2003	tanító	2004
72.	**Barcsa János**	1871-1910	középisk. tanár, levéltáros	2004
73.	**Barcsay Lászlóné dr., Székely Anna**	1896-1978	tanító	2007
74.	**Bardocz Mihály**	1852-1927	kántortanító.	2010
75.	**Barla Gyula dr.**	1925-1977	egyetemi docens	2002
76.	**Barla Gyuláné dr., Szabó Erzsébet**	1929-2002	középisk. tanár	2003
77.	**Barna Béla dr.**	1909-1990	egyetemi tanár	2002
78.	**Barna Lajos dr.**	1921-2003	középisk. tanár, igazgató	2004
79.	**Barra György**	1901-1970	középisk. tanár	2003
80.	**Barta Istvánné dr., D. Szabó Erzsébet**	1937-2002	főiskolai docens	2010
81.	**Barta János dr.**	1901-1988	egyetemi tanár, akadémikus	2008
82.	**Bartha Dénesné Kocsmáros Piroska**	1929-2005	általános iskolai tanár	2010
83.	**Bartha Etelka**	1912-2000	tanító	2009

84.	**Bartha Istvánné Hiszem Gabriella**	1882-1974	óvónő	2004
85.	**Bartos József**	1920-2009	tanító, ált. iskolai igazgató	2010
86.	**Báthory Miklós**	1896-1972	gyógypedagógiai tanár	2006
87.	**Bátori József dr.**	1900-1975	piarista gimn. igazgató	2004
88.	**Batta István dr.**	1882-1926	tanár, ig., egyetemi tanár	2010
89.	**Bazsa Ernő**	1916-1994	tanító	2003
90.	**Béda Ferencné Gyursánszki Anna**	1936-2005	vezető óvónő	2012
91.	**Bede Sándor**	1929-1993	gimnáziumi tanár	2008
92.	**Bégány Bálint**	1927-2004	ált. isk. tanár, könyvtáros	2007
93.	**Beke Antal**	1853-1911	zenepedagógus	2005
94.	**Bélteky Károly Gedeon dr.**	1939-2004	egy. adj., középisk. tanár	2005
95.	**Bencsik István dr.**	1910-1998	középisk. tanár, egy. tanár	2004
96.	**Bene Gyula**	1938-1992	tanító, ált. isk. tanár	2002
97.	**Benedek László**	1931-2007	középiskolai tanár, igazgató	2011
98.	**Benigny Gyula dr.**	1890-1966	egyetemi tanár	2002
99.	**Benke Gyula**	1899-1981	tanár	2005
100.	**Benkő Ferencné Nagy Irén**	1921-1992	tanító, ált. isk. tanár, igh.	2004
101.	**Benkő Károly**	1911-1982	egyetemi kutató	2006
102.	**Bényi Árpád**	1931-2006	festőművész, főisk. tanár	2007
103.	**Bere Imréné Laczó Margit**	1902-1985	óvónő	2007
104.	**Berecz Sándorné Gáthy Mária T.**	1954-2010	óvodapedagógus	2011
105.	**Bereczki Bálint**	1963-2012	tanító	2012
106.	**Bereczki Ferenc**	1937-2011	agrármérnök, mérnöktanár	2012
107.	**Bereczki Zoltán**	1939-2000	tanító	2009
108.	**Berencsi György II. dr.**	1913-1986	egyetemi tanár	2011
109.	**Berényi Dénes dr.**	1900-1971	tszv. egyetemi tanár	2003
110.	**Berényi Ervin**	1904-1986	polgári iskolai tanár, igazgató	2004
111.	**Berényi Ervinné Magyari Olga**	1908-1995	tanító, szakfelügyelő	2004
112.	**Berényi János**	1933-1996	általános iskolai tanár	2011
113.	**Bereznai Gyula dr.**	1921-1990	tanár, főiskolai docens	2010
114.	**Berkes Ferenc**	1933-2004	ált. isk. tanár, igh.	2007
115.	**Berta László**	1926-1982	tanító, ált. isk. tanár	2002
116.	**Bertalan Zoltán**	1930-1992	tanító, tanár	2008
117.	**Bertók Ferenc**	1900-1975	tanító, elemi isk. ig., tanár	2008
118.	**Bertók István**	1959-2004	gyakorló isk. vezetőtanár	2006
119.	**Bessenyei Attiláné Tarnavölgyi Teréz**	1937-2007	tanító, ált. isk. tanár	2007
120.	**Bihari Kálmánné Csernefalvi Ilona**	1943-2008	ált. isk. tanár	2009
121.	**Bilincsi Lajos**	1931-2004	tanító, tanár, könyvtárig.	2005
122.	**Biri Gábor**	1916-1981	kántortanító, ált. isk. tanár	2003
123.	**Bíró Ferenc**	1935-1981	főisk. docens, festőművész	2005
124.	**Bíró Lajos**	1887-1966	kántortanító, presbiterjegyző	2010
125.	**Bíró Lajos**	1856-1931	tanár, természettudós	2006
126.	**Bíró Lajos**	1927-2010	festőművész, tanár	2012
127.	**Bíró Lucián**	1898-1990	pap, tanár, rendházfőnök	2010

128.	**Bíró Zoltán**	1929-1994	egyetemi oktató	2006
129.	**Birtalan István dr.**	1913-1994	tanító, főiskolai docens	2002
130.	**Biszkup Sándor**	1912-2006	középiskolai tanár	2008
131.	**Biszkup Sándorné Szladek Ilona**	1916-1990	tanító	2005
132.	**Bocsárszky Pál**	1914-1997	tanító, igazgató, tanár	2008
133.	**Bocsor István**	1933-1988	középisk. tanár	2005
134.	**Bodnár Imre**	1927-2007	tanító, tanár, főisk. adj.	2007
135.	**Bodnár Irén**	1910-2004	óvónő, szakfelügyelő	2005
136.	**Bodnár János dr.**	1889-1953	tszv. egyetemi tanár	2003
137.	**Bodnár Károly**	1930-1992	ált. isk. tanár, igazgató	2006
138.	**Bodnár Pál**	1922-2005	középiskolai tanár	2006
139.	**Bodnár Sándorné Tóth Irén**	1931-2006	középiskolai tanár	2006
140.	**Bogdán János**	1963-1999	tanár, ig., roma-iskola alapító	2012
141.	**Bognár Rezső dr.**	1913-1990	egyetemi tanár, akadémikus	2002
142.	**Boldizsár Lajos**	1887-1945	igazgató-tanító	2005
143.	**Boldizsár Lajosné Újvári Mária**	1897-1960	tanító	2005
144.	**Bolodár Alajos**	1925-2001	egyetemi főtitkár	2006
145.	**Bolváry Ödön**	1916-1975	gimnáziumi tanár	2009
146.	**Borbás Endréné dr., Bak Sarolta**	1920-2008	tanító, ált. isk. tanár	2009
147.	**Borbás Károlyné Füzesi Róza**	1906-1987	gimnáziumi tanár	2008
148.	**Borbásné Kulcsár Ildikó**	1963-2009	középiskolai tanár	2012
149.	**Borbély András dr.**	1904-1985	egyetemi docens	2006
150.	**Borbély Endre**	1904-1970	tanító, ált. isk. ig.	2003
151.	**Borbély Imre**	1930-2004	tanár, ig., szakfelügyelő	2011
152.	**Borbély Lajos**	1934-2002	tanító, ált. isk. tanár	2004
153.	**Borcsa Gergely**	1883-1978	középiskolai tanár	2008
154.	**Bordás József**	1910-1992	általános iskolai tanár	2006
155.	**Bordás Józsefné Varga Mária**	1925-2007	tanító, ált. isk. tanár	2007
156.	**Boros Dezső dr.**	1918-1987	egyetemi docens	2003
157.	**Boroska Miklós**	1933-2010	tanár, gyak. isk. szakvezető	2010
158.	**Boroska Miklósné**	1937-1993	tanító, gyak. isk. szakvezető	2010
159.	**Borosy András dr.**	1922-2011	középiskolai tanár, levéltáros	2012
160.	**Borsányi József**	1907-1990	középisk. tanár, igh.	2007
161.	**Borsi Miklósné Sorosi Erzsébet**	1940-2007	általános iskolai tanár	2012
162.	**Borsodiné Nedényi Ilona**	1932-2011	tanár, közműv. felügyelő	2012
163.	**Borsós László**	1909-1984	ált. isk. tanár, igazgató	2002
164.	**Borsy Zoltán dr.**	1926-1997	tszv. egyetemi tanár	2008
165.	**Botos László**	1935-2007	általános iskolai tanár	2012
166.	**Bődi István**	1931-2001	tanár, igazgató	2002
167.	**Bradács Miklós**	1932-2007	középiskolai tanár	2008
168.	**Brassai Sámuel**	1800-1897	nyelvész, filozófus, polihiszt.	2011
169.	**Buda Sándor**	1922-2005	tanító, ált. isk. tanár	2008
170.	**Budai János**	1946-1996	tanító, ált. isk. tanár	2007
171.	**Bujdosó Sándor**	1927-1995	ált. isk. tanár	2003

172.	**Burus Vilmos**	1928-2009	középiskolai tanár	2009
173.	**Burus Vilmosné Hajdú Éva**	1937-2007	óvónő	2009
174.	**Buttyán Sándorné Papp Anna Erzsébet**	1919-1999	tanító	2012
175.	**Búza Barna Mihály**	1931-1995	tanító, tanár, igazgató	2010
176.	**Buzási Károly dr.**	1930-1988	egyetemi docens	2002
177.	**Buzási Szvetlána dr.**	1938-1990	egyetemi docens	2002
178.	**Cofmann Judit dr.**	1936-2001	matematika professzor	2009
179.	**Czeglédy Sándor dr.**	1909-1998	egyetemi tanár	2003
180.	**Czirbus István**	1856-1944	tanító, iskolaigazgató	2012
181.	**Czompó István**	1917-2007	középiskolai tanár	2008
182.	**Czompó Istvánné Nagy Irén**	1914-2007	középiskolai tanár	2008
183.	**Czövek Lajos**	1918-2008	főisk. tanár, karnagy	2008
184.	**Csamangó Károlyné Gurbán Gizella**	1931-1999	középiskolai tanár	2011
185.	**Csapó István**	1893-1959	polg. isk. és gimn. ig.	2005
186.	**Császi Gyula**	1928-1998	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
187.	**Császi Katalin**	1952-2008	kertészmérnök-tanár	2009
188.	**Császy László**	1882-1919	középiskolai tanár	2012
189.	**Csathó Kálmán**	1895-1960	tanító, iskolaigazgató	2011
190.	**Csathó Kálmánné Szász Erzsébet**	1901-1977	tanító	2011
191.	**Csáthy Miklós**	1928-1999	tanító, tanár, igazgató	2011
192.	**Cseke Gábor**	1922-1996	középisk. tanár	2002
193.	**Cséke Lajos**	1909-2001	tanító	2003
194.	**Csendes Józsefné Szentesi Judit**	1934-1998	ált. iskolai tanár, szakvezető	2010
195.	**Csenki Imre**	1912-1998	középisk. tanár, karnagy	2002
196.	**Csenki Imre id.**	1886-1962	néptanító	2009
197.	**Csenki Sándor**	1920-1945	etnográfus	2009
198.	**Csépke György**	1932-2007	tanító, általános iskolai tanár	2010
199.	**Cserepes Jenőné Balkányi Erzsébet**	1928-2011	tanító	2012
200.	**Csernus Gáspár**	1897-1986	középiskolai tanár, igazgató	2012
201.	**Csetnyák Jánosné Sóvágó Éva Margit**	1966-2008	közgazdásztanár	2010
202.	**Csige József**	1937-2007	ált. és középisk. tanár, ig.	2008
203.	**Csiha Antal dr.**	1897-1981	középisk. tanár	2002
204.	**Csiha Antalné Sziklai Ilona dr.**	1899-1963	középisk. tanár	2004
205.	**Csiha Margit**	1903-1996	ig.-tanító, ált. isk. tanár	2003
206.	**Csikai László dr.**	1927-1991	igazgató, múzeumigazgató	2005
207.	**Csinády Gerő dr.**	1902-1970	egyetemi docens	2002
208.	**Csiszér Béla**	1919-1985	tanító, tanár, szakfelügyelő	2004
209.	**Csiszér Dezső**	1924-2007	tanító, ált. isk. igazgató	2008
210.	**Csizmadia Lajos**	1931-1992	tanító	2004
211.	**Csohány Andrásné dr., Kállay M.**	1914-2008	néptanító	2009
212.	**Csoma Gyula**	1902-1985	tanító, tanár, kollégiumi ig.	2008
213.	**Csomár Zoltán dr.**	1906-1991	lelkész, középisk. tanár, író	2008
214.	**Csongvay József**	1923-2011	tanító, tanár, igazgató	2011
215.	**Csorba András dr.**	1906-1967	középiskolai tanár	2009

216.	**Dáczer Károly**	1887-1969	tanító	2012
217.	**Dancs Sándor dr.**	1933-2006	tanár, főiskolai docens	2011
218.	**Dani Károly**	1942-2007	tanító	2012
219.	**Dani Károlyné Éles Erzsébet**	1946-2005	általános iskolai tanár	2012
220.	**Dávid József**	1937-1994	tanár, iskolaigazgató	2007
221.	**Dávid Lajos dr.**	1881-1962	egyetemi tanár	2002
222.	**Dávid László**	1918-1994	tanító	2009
223.	**Dávid Lászlóné Hunyadi Emma**	1920-1986	tanító	2009
224.	**Dede Kálmán**	1900-1976	tanító, igazgató	2004
225.	**Demeter István**	1872-1956	középisk. tanár, igazgatóh.	2011
226.	**Demjanovich Emil**	1922-2002	tanító, tanár, igazgató	2012
227.	**Demjén Lajosné Kéri Anna**	1922-2007	polg. és középisk. tanár	2009
228.	**Derzsi Bálint**	1924-2005	általános iskolai tanár	2006
229.	**Derzsi Bálintné Székely Ilona**	1929-2009	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2010
230.	**Di Gléria János dr.**	1899-1976	egyetemi tanár	2003
231.	**Diénes Ignác**	1902-1979	tanító	2009
232.	**Diénes Izra**	1900-1977	néptanító	2006
233.	**Diénes Izráné Zempléni Margit**	1915-1972	tanító	2002
234.	**Dienes János**	1884-1962	tanár, festőművész	2005
235.	**Diénesné Hajdú Emma**	1901-1946	tanító	2006
236.	**Diószegi Lajos**	1912-2006	kántortanító, ált. isk. tanár	2007
237.	**Divéky Adorján dr.**	1880-1965	tszv. egyetemi tanár	2005
238.	**Dobó Árpád dr.**	1907-1988	középisk. tanár, igazgató	2003
239.	**Dobó János**	1910-1985	aranydiplomás tanító, tanár	2004
240.	**Dobó Jánosné Szabó Mária**	1912-1996	tanító	2008
241.	**Dobó Sándor**	1864-1931	tanító, lapszerkesztő	2003
242.	**Doby József**	1899-1967	kántortanító, ált. isk. tanító	2009
243.	**Dóczy Gedeon dr.**	1832-1911	középisk. tanár, igazgató	2002
244.	**Dohanics János**	1893-1979	tanító, középiskolai tanár	2008
245.	**Dombrovszky József dr.**	1912-1996	egyetemi tanár	2006
246.	**Dombrovszky Józsefné dr., Nagy I.**	1923-1989	tanár, egyetemi vez. lektor	2011
247.	**Domokos Ernő dr.**	1945-2008	közgazdász, egyetemi tanár	2010
248.	**Domokos Imre**	1924-1998	gyógyped. tanár, igh.	2005
249.	**Domokos Pál**	1927-2009	tanár, általános iskolai ig.	2012
250.	**Domokos Sándor**	1885-1974	tanító	2005
251.	**Dorogi Márton**	1911-1980	tanító, vezető szakfelügyelő	2002
252.	**Draviczky Imre**	1928-2006	tanító, néprajzkutató	2008
253.	**Duli Antal**	1905-1980	tanító, ált. isk. tanár	2010
254.	**Duráczky József**	1909-1994	gyógyped. tanár, igazgató	2009
255.	**Durkó Mátyás dr.**	1926-2005	egyetemi tanszékvez. prof.	2006
256.	**Durucz István dr.**	1921-2006	tanszékvezető főisk. tanár	2007
257.	**Edelényi Béla dr.**	1917-1988	biológus, tszv. főisk. tanár	2004
258.	**Egeressy Gyula**	1901-1980	általános iskolai tanító, ig.	2004
259.	**Egeressy Gyuláné Szabó Julianna**	1901-1988	általános iskolai tanító	2004

260.	**Egri Zoltán**	1926-2011	tanító, tanár, igazgató	2011
261.	**Elek Ernő**	1934-2000	tanár, kabinetvezető	2008
262.	**Elek Sándor**	1917-1999	tanító, ált. isk. tanár	2003
263.	**Elek Sándorné Nemes Ilona**	1927-1997	tanár, könyvtárvezető	2004
264.	**Éliás István**	1915-2000	igazgató-tanító	2005
265.	**Ember Ernő dr.**	1909-1989	középisk. tanár	2002
266.	**Endes Pongrác dr.**	1907-1992	orvos, tszv. egyetemi tanár	2011
267.	**Engi Sándor**	1904-1980	népiskolai tanító, tanár, ig.	2010
268.	**Erdei Gyula**	1903-1957	tanító, igazgatóhelyettes	2004
269.	**Erdei Gyuláné Horváth Irén**	1927-2004	tanító	2005
270.	**Erdélyi Gábor**	1920-1996	ált. isk. tanár	2002
271.	**Erdős Jenő dr.**	1931-2004	tszv. egy. docens	2005
272.	**Fábián Ernő**	1934-2001	középisk. tanár, író	2009
273.	**Fábián István**	1909-2004	tanító, tanár, zeneszerző	2005
274.	**Fábián István**	1880-1968	néptanító	2010
275.	**Faragó Tibor dr.**	1912-1983	tanár, egyetemi oktató	2010
276.	**Farkas Béla**	1924-2001	ált. isk. tanár	2007
277.	**Farkas Lukácsné Ferenczi Piroska**	1933-2007	általános iskolai tanár, ig.	2008
278.	**Fazakas József**	1880-1941	középisk. tanár	2004
279.	**Fazakas Katalin**	1911-1975	középisk. tanár	2004
280.	**Fazekas János**	1914-2006	tanító, tanár, népművelő	2009
281.	**Fazekas Lajosné Cseke Aranka**	1935-2006	óvónő	2009
282.	**Fazekasné Kiss Emma**	1940-1993	tanító	2007
283.	**Fehér István**	1930-1995	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
284.	**Fehér Istvánné Amirás Ilona**	1911-2002	általános iskolai igazgató	2006
285.	**Fehér Józsefné Csanádi Júlia**	1927-2006	óvónő, gyógypedagógiai tanár	2012
286.	**Fehér Lászlóné dr., Jakucs Katalin**	1922-2010	tanító	2010
287.	**Fehér Margit**	1897-1974	tanító	2004
288.	**Fejér Miklós**	1913-2002	középiskolai tanár	2009
289.	**Fekete Borbála**	1933-1992	szakfelügyelő, főisk. adj.	2002
290.	**Fekete Dániel**	1934-2007	tanító, tanár, főisk. adj.	2007
291.	**Fekete József**	1903-1986	tanító, igazgatóhelyettes	2011
292.	**Félegyházi László**	1907-1986	tanár. tszv., festőművész	2010
293.	**Fényes Kálmán**	1899-1985	tanító, ig., iskolafelügyelő	2012
294.	**Fényes Kálmánné Seregély Matild**	1902-1982	tanító	2012
295.	**Fenyő Imre**	1942-2004	tanító, ált. isk. tanár, igh.	2005
296.	**Ferencz Miklósné Kovács Gizella**	1913-2010	tanító, ipari iskolai tanár, író	2010
297.	**Ferenczi János**	1935-1986	középisk. tanár, igh.	2003
298.	**Ferenczi József**	1927-2011	tanító, tanár, igazgató	2012
299.	**Ferenczy Kálmánné Nagy Etelka**	1890-1972	tanár	2004
300.	**Fiala Hans-Joachim dr.**	1932-2003	történészprofesszor	2007
301.	**Fodor Antal dr.**	1907-1985	lelkész, hitoktató, esperes	2012
302.	**Fodor János**	1909-1946	néptanító	2005
303.	**Forró György**	1894-1970	kántortanító	2009

304.	**Földesi Jánosné Horváth Aranaka**	1929-2012	óvónő, óvodai felügyelő	2012
305.	**Futó Andrásné Molnár Anna**	1913-2004	kántortanító, zenetanár	2005
306.	**Futó Klára**	1916-2002	tanító	2003
307.	**Fülöp Kálmán**	1905-1996	középiskolai tanár, igazgató	2008
308.	**Fülöp Nándor**	1922-1991	általános iskolai tanár	2004
309.	**Füredi József**	1933-1986	középiskolai tanár	2007
310.	**Fürtös Sándor**	1924-1994	ált. isk. tanár, igazgató	2002
311.	**Füzes Gyula**	1919-2010	általános iskolai tanár	2010
312.	**Gaál György dr.**	1927-2006	tanügyi tanácsos, történész	2007
313.	**Gaál Lajos**	1919-1990	tanár, tszv. főiskolai tanár	2011
314.	**Gaál Sándorné dr., Szalay Edit**	1918-1996	tanító	2009
315.	**Gaál Zsigmond**	1862-1940	kántortanító	2002
316.	**Gáborjáni Szabó Kálmán**	1897-1955	festőművész, főisk. tanár	2007
317.	**Gacsó László**	1919-1988	tanító, polg. isk. tanár	2007
318.	**Gacsó Sándorné dr., Kosdy Katalin**	1923-2007	középiskolai tanár	2010
319.	**Gál Géza**	1926-2000	középisk. tanár, gimn. ig.	2003
320.	**Gál Gézáné Kovács Magdolna**	1929-2006	középiskolai tanár	2006
321.	**Gál István**	1904-1983	tanító, tanár, igazgató	2004
322.	**Gál Józsefné dr., Nagy Ilona**	1950-2010	agrármérnök, tanító	2011
323.	**Galánfi András**	1914-1986	tanár, igazgatóhelyettes	2004
324.	**Gáll Dénes**	1926-2009	tanító, tanár, igazgató	2011
325.	**Garai Bertalanné dr., Boros Anna**	1938-2009	általános iskolai tanár	2011
326.	**Gárdonyi Sándor dr.**	1928-1988	germanista, egyetemi doc.	2004
327.	**Gáspár József**	1952-2004	ált. és középisk. tanár	2005
328.	**Gáspár László dr.**	1937-1998	tanító, tanár, egyetemi tanár	2011
329.	**Gáty Jenő dr.**	1928-2007	tanár, egyetemi oktató	2008
330.	**Gazdag Ferencné Hornyák Katalin**	1923-2011	agrármérnök, mérnöktanár	2012
331.	**Géczy Jánosné Szeverényi Ilona**	1932-2011	tanító	2011
332.	**Gedeon Béla**	1907-1980	középisk. tanár, igazgató	2007
333.	**Gégény József**	1937-1984	tanító, tanár, igazgató	2011
334.	**Gergely Arthur dr.**	1921-1986	tszv. egyetemi tanár	2003
335.	**Gerő Lászlóné Szamosy Ildikó**	1942-1998	középiskolai tanár, igazgató	2011
336.	**Girasek János**	1950-2010	pszichológus, főiskolai docens	2012
337.	**Girth Irén**	1914-1996	polgári iskolai tanár	2004
338.	**Gódor Kálmán**	1911-1991	középisk. tanár, festő	2009
339.	**Gondos Béla**	1899-1945	tanító	2009
340.	**Görög Sándor**	1890-1946	tanító, igazgató	2003
341.	**Görög Sándorné Somogyi Mária**	1903-1984	tanító	2003
342.	**Grega Istvánné Gróf Sára**	1917-1997	tanító	2005
343.	**Grozdits Antal**	1902-1977	ált. isk. tanár	2003
344.	**Gudor Lajosné Técsi Ibolya Éva**	1918-2001	tanító	2010
345.	**Gyarmathi (Lakner) László dr.**	1908-1988	egyetemi docens	2002
346.	**Gyires Béla dr.**	1909-2001	egyetemi tanár	2002
347.	**Győri Ida**	1896-1943	óvónő	2012

348.	**Gyula Sándor**	1921-2008	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2009
349.	**Gyulai Károly**	1894-1982	tanító, igazgató	2006
350.	**Gyulai Pál**	1936-2007	tanár, muzeológus	2008
351.	**Gyürky Györgyné Szarvas Katalin**	1950-2001	középisk. tanár	2005
352.	**H odor Antal**	1931-2000	középiskolai tanár	2009
353.	**Hadházy Lajos**	1908-1992	tanár, szakfelügyelő, ig.	2007
354.	**Hagymássy József**	1921-1995	tanító, népművelési felügy.	2010
355.	**Hahn István dr.**	1913-1984	ókortörténész, egyetemi tanár	2012
356.	**Hajdú Árpád**	1903-1987	tanító	2009
357.	**Halassy Istvánné Német Jolán**	1898-1964	tanító	2004
358.	**Halász Imre**	1925-2002	középisk. tanár, gimn. ig.	2010
359.	**Halász József**	1925-2007	gyógypedagógus	2007
360.	**Halász Miklós**	1924-2011	mérnöktanár, igazgató	2012
361.	**Hallay Gyula**	1918-1984	kántortanító	2005
362.	**Halmai Lászlóné Kathó Klára dr.**	1931-1999	középisk. tanár	2004
363.	**Hamar Endre**	1877-1968	tanító	2009
364.	**Hamvas József**	1902-1966	tanító	2004
365.	**Hamvas Józsefné Arany Julianna**	1916-2002	tanító	2004
366.	**Hankiss János dr.**	1893-1959	irodalomtört. egy. tanár	2004
367.	**Hanzéros Ádám**	1933-1985	tanár, igazgató	2003
368.	**Harangi Jánosné Széchy Mária K.**	1930-2006	ált. isk. tanár, igh.	2007
369.	**Harangi Péter**	1922-1985	ált. isk. tanár, igazgató	2003
370.	**Hársfalvi Péter dr.**	1928-1985	tanszékvezető főisk. tanár	2008
371.	**Haszmann Pal**	1902-1977	tanító, népművész	2009
372.	**Hegedűs Dezső**	1922-2000	ált. és középisk. tanár, ig.	2008
373.	**Hegedűs János**	1933-1996	tanár, igazgató	2004
374.	**Herczeg Sándor Miklós**	1925-2007	tanító, ált. isk. tanár	2008
375.	**Hernádi Jánosné Dittrich Éva**	1938-1993	oboa-szolfézs szakos tanár	2008
376.	**Hettesheimer Ernő**	1888-1953	középisk. tanár	2004
377.	**Hiripi Ferenc**	1922-1994	ált. isk. tanár, igazgató	2005
378.	**Hoffer András dr.**	1884-1946	tanár, egy. magántanár, igazg.	2012
379.	**Holczinger Erzsébet**	1927-2008	tanító, iskolanővér	2009
380.	**Holdosi József**	1951-2005	tanár, író-költő,'cigánymózes'	2012
381.	**Hollósi Gábor dr.**	1935-2012	biológus, egyetemi docens	2012
382.	**Homolay Gyula**	1907-1983	polgári iskolai tanár	2004
383.	**Homolay Gyuláné Bartha Sarolta**	1917-1993	óvónő, szakfelügyelő	2004
384.	**Honfi Ferenc dr.**	1922-2006	tanító, tanár, főiskolai docens	2010
385.	**Horicsányi László**	1934-2005	agrármérnök, igazgató	2007
386.	**Horkay László dr.**	1905-1976	gimn. tanár, ig., lelkész	2004
387.	**Horváth Albert**	1909-2005	középisk. tanár, igh.	2005
388.	**Horváth Endre**	1903-1976	tanár	2005
389.	**Horváth Ilona**	1906-1969	tanító, gazdasági isk. ig.	2008
390.	**Horváth István**	1921-1998	tanító. ált. isk. tanár	2009
391.	**Horváth Károly**	1895-1977	középiskolai tanár	2003

392.	**Horvay (Kronstein) Béla**	1885-1969	középiskolai vezetőtanár	2006
393.	**Hudák Erzsébet**	1953-2000	középiskolai tanár, igazgató	2012
394.	**Hunor Józsefné Hódos Erzsébet**	1914-2001	óvónő, vezető óvónő	2009
395.	**Hunyadi Györgyné Palánki Ilonka**	1938-2001	tanító	2002
396.	**Huszár István**	1925-2004	tanító, festőművész	2007
397.	**Huszka István**	1911-1996	tanító	2002
398.	**Hüttl Tivadar dr.**	1884-1955	egyetemi tanár, sebészprof.	2011
399.	**Imre Lajos dr.**	1900-1974	tszv. egyetemi tanár	2003
400.	**Inántsy Ferenc**	1911-1978	középiskolai, főiskolai tanár	2011
401.	**Istók Kálmán**	1931-1988	középiskolai tanár	2006
402.	**Iván Ágnes**	1954-2010	tanár, gyak. isk. szakvezető	2011
403.	**Iván Lajos**	1931-2006	tanár, kollégiumi igazgató	2011
404.	**Ivancsó Ágoston**	1862-1931	kántortanító	2012
405.	**Ivancsó Dénes**	1923-2009	népművelő, tanár	2009
406.	**Ivancsó György**	1926-2005	kántortanító, ált. isk. tanár	2008
407.	**Ivancsó Jenő Ödön**	1888-1967	kántortanító, népművelő, ig.	2012
408.	**Ivancsó Tiborné Hódi Mária M.**	1927-2004	tanító	2009
409.	**Jakó Edith**	1898-1977	polgári iskolai tanár	2008
410.	**Jakucs István**	1882-1964	középisk. tanár, koll. ig.	2003
411.	**Janda Iván**	1923-2007	tanár, igazgató, karnagy	2010
412.	**Jankó Istvánné Kóczi Erzsébet**	1917-1998	tanító	2006
413.	**Jankovich László dr.**	1887-1967	egyetemi tanár	2010
414.	**Jánószky Mihály dr.**	1920-2001	főiskolai tanár, főigh.	2002
415.	**Jászberényi István dr.**	1948-2001	egyetemi docens	2004
416.	**Jászovics Miklós**	1928-1995	tanító, tanár	2012
417.	**Jausz Béla dr.**	1895-1974	egyetemi tanár, kandidátus	2004
418.	**Jenes Sándor**	1900-1982	kántortanító, iskolaigazgató	2012
419.	**Jeney Endre dr.**	1891-1970	orvos, egyetemi tanár	2011
420.	**Jobbágy Bertalan**	1910-1998	kántortanító, tanár, igazgató	2010
421.	**Jobbágy Bertalanné Tarr Katalin**	1913-2001	tanító, általános iskolai tanár	2011
422.	**Jodál Károly**	1912-1997	vezetőtanár, tanárképz. igh.	2010
423.	**Jónás Lajos**	1914-1987	tanító	2006
424.	**Joó Gábor Kázmér**	1939-1964	tanító, kollégiumi vezető	2012
425.	**Jósvai László dr.**	1921-1995	tanár, gimnáziumi igazgató	2008
426.	**Jósvay Gábor**	1876-1948	kántortanító, igazgató	2006
427.	**Józsa László dr**	1938-1986	egyetemi docens	2006
428.	**Juhász Attila**	1927-2001	mérnök, mérnöktanár, presbiter	2012
429.	**Juhász Gergelyné Barta Magdolna**	1937-1998	tanító	2010
430.	**Juhász Géza dr.**	1894-1968	tszv. egyetemi tanár	2003
431.	**Juhász Ilona**	1902-1997	tanító, gazd. szaktanító	2004
432.	**Juhász Károly**	1909-1979	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2008
433.	**Juhász László**	1903-1991	általános iskolai tanár	2006
434.	**Juhász Tibor**	1926-2008	tanító, általános iskolai tanár	2010
435.	**Juhász Tiborné Papp Katalin**	1929-1986	általános iskolai tanár	2004

436.	**Juhász Zoltán**	1928-1999	ig.-tanító, ált. isk. tanár	2004
437.	**Julow Viktor dr.**	1919-1982	egyetemi tanár	2003
438.	**Jung György**	1942-2010	tanító, általános iskolai tanár	2012
439.	**Kabály Ferenc**	1935-2007	tanító, gyógypedagógus	2007
440.	**Kabán Ferenc**	1926-1988	biológus, tanár	2008
441.	**Kacsur István dr.**	1928-2010	tanár, egyetemi docens	2011
442.	**Kádár László dr.**	1908-1989	földrajztudós	2008
443.	**Kádár Zoltán dr.**	1915-2003	egyetemi tanár	2009
444.	**Kádár Zsombor**	1923-2008	erdőmérnök, tanár	2009
445.	**Kakucsi Ferenc**	1932-2007	tanító, általános iskolai tanár	2011
446.	**Kakucsi Gézáné Fényi Piroska**	1920-1983	tanító	2005
447.	**Kalas Ferenc**	1914-1984	általános iskolai tanár	2006
448.	**Kállai Imréné Nikodémusz Margit**	1912-1994	tanító	2006
449.	**Kállai János**	1938-1994	tanító, iskolaigazgató	2012
450.	**Kálmán Béla dr.**	1913-1997	egyetemi tanár, akadémikus	2003
451.	**Kálmánchey Endre dr.**	1914-1993	középisk. tanár	2002
452.	**Kálmánchey Gábor**	1887-1978	igazgató-tanító, kántor	2007
453.	**Kálmánchey Tibor**	1914-1988	középisk. tanár, gimn. ig.	2003
454.	**Kalmár József**	1871-1948	tanító	2004
455.	**Kalmár Lajosné dr., Julow Katalin**	1915-1996	főiskolai docens	2004
456.	**Kalmár Zoltán**	1925-1984	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
457.	**Kalmár Zoltánné Virág Ilona Katalin**	1926-2012	tanító	2012
458.	**Kaplonyi Miklósné Oláh Katalin E.**	1930-2011	tanító	2011
459.	**Kapornai András**	1932-1996	ált. isk. tanár, igazgató	2002
460.	**Kapornaki Pálné Kassai Margit**	1920-1996	óvónő	2009
461.	**Kapusi Imre**	1934-1984	tanító, tanár, tv-szerk.	2005
462.	**Karácsony Sándor dr.**	1891-1952	filozófus, egyetemi tanár	2003
463.	**Karádi János**	1926-2011	tanító, tanár	2012
464.	**Karai Sándor**	1859-1936	középiskolai tanár, igazgató	2006
465.	**Karalyos Gyula dr.**	1905-1994	tanító, jogász, középisk. tanár	2012
466.	**Karasszon Dezsőné dr., Nagy Márta**	1955-2008	ének-zenetanár	2010
467.	**Kardos Albert dr.**	1861-1945	középisk. tanár, igazgató	2007
468.	**Kardos Lászlóné Ivancsó Ágnes**	1930-1978	tanító	2011
469.	**Kárpáti György**	1894-1962	tanító	2007
470.	**Kárpáti Jenő**	1928-2011	tanító, tanár	2012
471.	**Kárteszi Ferenc dr.**	1907-1989	tszv. egyetemi tanár	2008
472.	**Kassai Ernőné**	1911-2000	középiskolai tanár	2009
473.	**Kátai János**	1918-1992	tanító, tanár	2005
474.	**Kathó István**	1937-2007	tanító, ált. isk. tanár	2009
475.	**Katona Dóra**	1899-1993	óvodavezető	2003
476.	**Katona Ferenc**	1916-2005	tanító	2011
477.	**Katona Sándor**	1944-2006	ált. isk. tanár	2009
478.	**Kecsedi Gáborné Márton Mária**	1933-2004	óvónő	2009
479.	**Kecskés Gyula**	1901-1987	tanító, igazgatóhelyettes	2002

480.	**Kecskés József**	1893-1946	tanító	2003
481.	**Kecskés László**	1919-1998	tanár, iskolaigazgató	2002
482.	**Kecskés Péter**	1911-1995	tanító, szaktanító, tanár	2007
483.	**Kelemen Géza**	1899-1978	tanító, gyógypedagógus	2002
484.	**Kelemen Lajos**	1940-2007	középisk. tanár, szakfelügy.	2011
485.	**Kelemen László dr.**	1919-1984	egyetemi tanár	2002
486.	**Kelen Tibor dr.**	1930-1993	tszv. egyetemi tanár	2004
487.	**Kellermann Mártonné Monostori R.**	1921-2000	óvodavezető	2002
488.	**Kenézy Gyula dr.**	1860-1931	orvos, egyetemi tanár	2011
489.	**Kerekes Péter dr.**	1940-1984	egyetemi docens	2003
490.	**Kerékgyártó Béla**	1912-2004	tanító, tanár, igazgató	2011
491.	**Keresztessy Ilona**	1914-1999	általános iskolai tanár	2010
492.	**Kerezsi Istvánné Szarvas Amália**	1947-2010	óvónő	2012
493.	**Kertész Andor dr.**	1929-1974	egyetemi tanár	2002
494.	**Kertész Gyula dr.**	1935-2002	főiskolai docens	2003
495.	**Kertész László**	1935-1971	középisk. tanár	2002
496.	**Kertész Pál**	1926-2006	tanító, tanár, igazgató	2006
497.	**Kettesy Aladár dr.**	1893-1983	egyetemi professzor	2006
498.	**Kilyén Zoltán**	1911-1994	tanító, igazgató	2009
499.	**Király István**	1930-2010	tanító, tanár, igazgató	2010
500.	**Király Jenő**	1885-1958	tanár, festőművész	2002
501.	**Király Róbert**	1913-2005	középiskolai tanár	2006
502.	**Király Róbertné Podelenszki Gizella**	1923-2005	középiskolai tanár	2008
503.	**Király Uzor**	1912-1959	középiskolai tanár	2009
504.	**Kiss Albertné dr., Kaszab Magda**	1935-2005	minisztériumi főmunkatárs	2006
505.	**Kiss Antal**	1921-2008	tanító, tanár, igazgatóh.	2011
506.	**Kiss Aranka**	1896-1984	tanítóképző-intézeti tanár	2004
507.	**Kiss Árpád dr.**	1907-1979	tanszékvezető főisk. tanár	2005
508.	**Kiss Ferenc**	1862-1948	lelkipásztor, professzor	2007
509.	**Kiss Ilona dr.**	1939-2010	középisk. tanár, főisk. doc.	2011
510.	**Kiss Imre Barna**	1929-2006	középisk. tanár, könyvtáros	2007
511.	**Kiss Istvánné Chmely Erzsébet**	1910-1997	tanító	2012
512.	**Kiss János**	1932-2006	kollégiumi igazgató	2006
513.	**Kiss Jánosné**	1896-1977	tanár	2012
514.	**Kiss Lajos**	1925-2002	kántortanító	2003
515.	**Kiss Lajos**	1920-2006	középiskolai tanár, igazgató	2008
516.	**Kiss Lajos dr.**	1910-2002	főiskolai tanár	2004
517.	**Kiss Lajos Zoltán**	1898-1978	tanító	2004
518.	**Kiss László**	1932-2002	gimnáziumi igazgató	2003
519.	**Kiss László**	1928-1998	tanító	2005
520.	**Kiss László dr.**	1910-1992	pap, gimn. igazgató	2004
521.	**Kiss Lázár**	1935-1997	középiskolai tanár	2008
522.	**Kiss Miklósné Sajtos Margit**	1928-2011	tanító, gyógypedagógus	2012
523.	**Kiss Sándor dr. (É. Kiss Sándor)**	1914-1984	középisk. tanár, főisk. ig.	2004

524.	**Kiss Tamás dr.**	1912-2003	ref. lelkész, tanár, költő, író	2008
525.	**Kiss Tihamér dr.**	1905-2005	egyetemi magántanár	2006
526.	**Kiss Zoltán**	1928-2001	ált. isk. tanár, igazgató	2005
527.	**Kiss Zoltán**	1942-2007	tanító, tanár, igazgató	2012
528.	**Klincse Julianna**	1926-2010	tanító, igazgatóhelyettes	2011
529.	**Klucsik Dániel**	1903-1974	ált. isk. tanár	2002
530.	**Koczóh Sándor**	1893-1970	tanító, igazgató	2002
531.	**Kocsány Antalné Csiszár Piroska**	1906-2004	középiskolai tanár	2011
532.	**Kocsár István**	1925-2000	tanító	2003
533.	**Kocsár Istvánné Vincze Márta**	1934-1987	ált. isk. tanár	2003
534.	**Kocsis Mihály**	1931-2008	ált. isk. tanár, igh.	2009
535.	**Kollányi Boldizsárné Bihari Margit**	1877-1962	tanító	2007
536.	**Kollár József**	1927-2007	középiskolai tanár	2009
537.	**Koloszár Gézáné Martyin Erzsébet**	1932-2006	tanító, igazgatóhelyettes	2008
538.	**Kolozsvári Pálné Újvárosi Erzsébet**	1940-1996	óvónő	2008
539.	**Komáromi Gáborné Melegh Eleonóra**	1914-1984	tanító	2004
540.	**Komjáthy István**	1917-1963	középisk. tanár, gimn. ig.	2005
541.	**Komor András**	1939-2010	tanító, általános iskolai tanár	2012
542.	**Koncz Aurélné Karácsony Ottilia**	1871-1956	középisk. tanár, intézeti ig.	2005
543.	**Kónya Istvánné Kegyes Klára**	1945-1994	középisk. tanár	2009
544.	**Kónya József dr.**	1904-1985	gimnáziumi tanár	2004
545.	**Kónya Józsefné dr., Timon Klára M.**	1938-2007	tanár, egy. adj.	2007
546.	**Kopányi Mária dr.**	1898-1978	középisk. tanár, igazgató	2002
547.	**Kopasz Károly**	1926-1973	tanár, festőművész	2006
548.	**Kordás Ferenc**	1911-1993	tanár	2006
549.	**Korkos Jenő Zoltán**	1926-2009	festőművész, rajztanár	2011
550.	**Kornya Sándor**	1901-1975	középisk. tanár, igazgató	2002
551.	**Korsós József**	1916-1987	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2007
552.	**Kosztolányi László**	1918-2000	igazgató-tanító	2003
553.	**Kosztolányi Lászlóné Havas Vilma**	1917-1996	tanító, ált. isk. tanár	2003
554.	**Kovács András dr.**	1960-2011	egyetemi adjunktus	2012
555.	**Kovács Antal**	1929-2006	általános iskolai tanár	2008
556.	**Kovács Csongor**	1939-1990	gyógyped., ig., főisk. docens	2010
557.	**Kovács Erzsébet**	1907-1989	polgári iskolai tanár	2004
558.	**Kovács Gyula**	1931-2002	ált isk. tanár	2005
559.	**Kovács Gyuláné Barabás Margit**	1928-2006	ált. isk. tanár	2007
560.	**Kovács Ilona**	1923-1997	középisk. tanár	2005
561.	**Kovács István**	1923-1995	gyógypedagógiai tanár, ig.	2002
562.	**Kovács István**	1914-1970	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2005
563.	**Kovács Istvánné Esenczki Mária**	1953-2004	tanár, iskolaigazgató	2005
564.	**Kovács Istvánné Kürthy Klára**	1913-1995	tanító	2004
565.	**Kovács József dr.**	1912-1983	középisk. tanár, főisk. főig.	2007
566.	**Kovács Kálmán Attila**	1943-2011	zenetanár, igazgató, karnagy	2012
567.	**Kovács Magdolna dr.**	1914-1990	mat.-fiz. szakos tanár	2010

568.	**Kovács Margit**	1899-1976	tanár, középisk. igazgató	2005
569.	**Kovács Máté dr.**	1906-1972	könyvtáros, egyetemi tanár	2004
570.	**Kovács Mátyás**	1902-1990	tanár, iskolaigazgató	2006
571.	**Kovács Péter (K. Kovács) dr.**	1912-1981	tanár, néprajzkutató	2012
572.	**Kovács Sándor**	1942-2005	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2008
573.	**Kovács Tibor**	1924-2006	gyógypedagógus	2007
574.	**Kovács Vendel dr.**	1913-1970	középisk. és főiskolai tanár	2010
575.	**Kovács Zoltán**	1930-2010	középiskolai tanár	2012
576.	**Kovalcsik András**	1931-2007	tanár, igazgatóhelyettes	2011
577.	**Kozák Ferenc**	1926-1980	tanító, tanár, igazgató	2008
578.	**Kozma Sándor**	1840-1922	tanító, gimnáziumi igazgató	2006
579.	**Köblös Samu**	1875-1939	középisk. tanár, gimn. ig.	2007
580.	**Köntzey József**	1926-2007	agrármérnök, szaktanár	2010
581.	**Kövérné Porcsalmy Mária**	1911-1991	tanító, ált. isk. tanár	2008
582.	**Kövesdy László**	1894-1972	építészmérnök, tanár, ig.	2004
583.	**Középesy Mária**	1916-1994	ált. isk. tanár	2007
584.	**Krasznay Ferenc**	1923-1979	tanító, főisk. docens	2009
585.	**Krasznay Ferencné Bernáth Mária**	1924-2006	tanító	2009
586.	**Krecsmáry László Zoltán**	1937-1972	tanító, ált. isk. tanár	2005
587.	**Krizsán József**	1895-1963	zenetanár	2010
588.	**Kuki Lajos**	1909-1996	tanító, ált. iskolai igazgató	2010
589.	**Kun Sándor dr.**	1900-1947	gimnáziumi igazgató	2006
590.	**Kun Sándorné Delea Zsuzsanna**	1943-1992	óvodapedagógus	2002
591.	**Kunszabóné Dancs Edit**	1950-2006	középiskolai tanár, igazgató	2011
592.	**Kupás Pál**	1935-1989	tanár, szakfelügyelő	2004
593.	**Kusmiczki Sándor**	1948-2004	ált. iskolai tanár, igazgató	2011
594.	**Kuti József**	1912-2002	ált. isk. tanár, igazgató	2003
595.	**Kuti Józsefné Grünfeld Márta**	1922-1995	ált. isk. tanár	2003
596.	**Labay Anna**	1917-2007	tanító	2011
597.	**Labossa Gusztáv**	1933-2010	általános iskolai tanár	2011
598.	**Laczkó József**	1938-2010	tanító	2012
599.	**Lada János**	1892-1976	igazgató-tanító	2008
600.	**Ladányi Józsa dr.**	1898-1985	orvos, sebész, egyetemi tanár	2010
601.	**Ládi József**	1924-1975	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2009
602.	**Lakatos István**	1914-1982	középiskolai, főiskolai tanár	2011
603.	**Lakatos János dr.**	1930-2004	általános iskolai igazgató	2005
604.	**Lakatos Menyhért**	1926-2007	mérnöktanár, író-költő	2012
605.	**Lakner (Gyarmathi) József**	1872-1938	középisk. tanár	2004
606.	**Lakos Lászlóné Sáfrány Magdolna**	1933-1997	tanító, szakfelügyelő	2002
607.	**Lakos Sándorné Máthé Izabella**	1906-2000	tanító	2010
608.	**Lányi Pálné Tömöri Krisztina**	1907-1996	óvónő	2007
609.	**László Géza**	1897-1978	tanár, gimnáziumi igazgató	2004
610.	**Laukonidesz József**	1909-1978	tanár, szakfelügyelő	2007
611.	**Lavotta Kamilla**	1940-2003	zenetanár, igazgató	2011

612.	**Lázár Gyula**	1915-1971	tanító	2007
613.	**Lénárd Ferenc dr.**	1911-1988	pszichológus, egyetemi tanár	2011
614.	**Lengváry József**	1916-2001	tanító, tanár	2007
615.	**Lengváry Józsefné Kokas Berta**	1923-2000	tanító, tanár	2007
616.	**Lengyel Endre**	1880-1959	középisk. tanár	2004
617.	**Lengyel Imre dr.**	1910-1978	tanár, egyetemi oktató	2003
618.	**Lengyel István**	1939-2010	általános iskolai tanár	2011
619.	**Lengyel Mihály**	1876-1945	kántortanító	2003
620.	**Lengyel Mihály**	1932-2012	tanár, iskolaigazgató	2012
621.	**Lengyel Mihályné Szanyi Anna**	1933-2002	ált. isk. tanár	2003
622.	**Leskovics József**	1941-2008	középiskolai tanár	2010
623.	**Lévay Botond**	1943-2008	tanár, író, költő	2009
624.	**Ling Jolán dr.**	1948-2010	vegyész, középiskolai tanár	2011
625.	**Lipcsei János**	1938-1991	tanító	2003
626.	**Liszkay László**	1919-1994	tanító, ált. iskolai igazgató	2011
627.	**Lobotka János Pál**	1935-2010	zenetanár, fúvószenekar-vez.	2011
628.	**Lóky Béla dr.**	1871-1946	pap, középisk. tanár, ig.	2004
629.	**Losoncz Mihályné dr., Tengerdi A.**	1926-1987	főiskolai tanár	2009
630.	**Lovas Antal**	1913-2000	tanító, ált. isk. tanár, igh.	2005
631.	**Lovas László**	1908-2005	ált. isk. tanár	2007
632.	**Lovas Mártonné Tóth Amália**	1910-1989	középiskolai tanár	2009
633.	**Lovas Rezső dr.**	1916-1967	középiskolai tanár	2008
634.	**Lovas Rezsőné dr., Varga Erzsébet**	1914-1990	középiskolai tanár	2008
635.	**Lovász Gáborné Sarkadi Veronika**	1937-2002	általános iskolai tanító	2012
636.	**Lovász Gyula**	1940-2002	tanár, igazgató	2004
637.	**Lovász Sándor**	1925-1997	középisk. tanár	2007
638.	**Lővei Károly**	1938-2006	középiskolai tanár	2006
639.	**Ludmann Lídia**	1913-1992	tanító, igazgatóhelyettes	2012
640.	**Ludnai István**	1933-1997	általános iskolai tanár	2005
641.	**Lukács László**	1934-1989	középiskolai tanár, igazgató	2002
642.	**Lutter Béla dr.**	1908-1967	tszv. egyetemi docens, ig.	2002
643.	**Lyachovics József**	1917-1999	ált. isk. tanár	2007
644.	**Lyachovics Józsefné Márton Erzsébet**	1921-2004	ált. isk. tanár, ig.	2007
645.	**Maácz János**	1928-1982	főiskolai tanár	2010
646.	**Mácsik Ernőné Bazsa Klára**	1942-1986	tanító, gyógyped. tanár	2003
647.	**Madarász Gyula**	1935-2012	tanár, festőművész, főisk.tanár	2012
648.	**Mados Mihály**	1924-2001	tanító, középiskolai tanár	2008
649.	**Maghy Zoltánné Kerekes Katalin**	1910-2001	tanító	2008
650.	**Magi János**	1837-1902	lelkész, középiskolai tanár	2010
651.	**Magyar Zoltán dr.**	1906-1992	középisk. tanár	2002
652.	**Magyari András dr.**	1918-2005	egyetemi tanár	2007
653.	**Magyari Árpád**	1910-1962	tanító	2004
654.	**Magyari Árpádné Rápolti Ilona**	1917-2006	tanító	2008
655.	**Major Béláné Bujdosó Erzsébet**	1943-1999	tanár, igazgatóhelyettes	2012

656.	**Majoros István**	1913-1998	középiskolai tanár	2010
657.	**Majoros Zoltánné Antal P. Ilona**	1926-1977	középiskolai tanár	2008
658.	**Majzik Lajosné dr.-né, Márton Ilona**	1921-2008	tanító	2012
659.	**Makai Mihály**	1947-2008	ált. isk. tanár, műv. ház ig.	2009
660.	**Makay László**	1914-1998	tanár, múzeumigazgató	2011
661.	**Makkai Sándor dr.**	1890-1951	egy. tanár, teológiai prof.	2003
662.	**Makláry Lajos**	1890-1974	kántor, társkarnagy	2003
663.	**Makláry Pap Mór**	1846-1917	tanító, igazgató, teológus	2002
664.	**Makó Judit**	1941-1999	gyógyped., internátusvez.	2009
665.	**Makranczy Béla dr.**	1912-2004	egy. adj., tszv. főisk. tanár	2005
666.	**Makszin Mihály dr.**	1909-1997	középisk. tanár, főisk. adj.	2002
667.	**Mándoki Ernő**	1919-1970	pap, tanár, karnagy	2004
668.	**Márk Jenő**	1905-1975	igazgató-tanító	2002
669.	**Márk Jenőné Beke Vilma**	1906-1983	tanító	2002
670.	**Márton Antal**	1898-1994	tanító	2002
671.	**Márton József**	1930-2010	tanító, tanár, igazgató	2011
672.	**Márton Károly**	1952-2009	tanár, kollégiumi igazgató	2010
673.	**Márton Lászlóné dr., Soós Klára**	1926-2009	gyémántdiplomás tanító	2010
674.	**Máté József**	1931-1986	tanár, igazgató	2006
675.	**Máthé Ernőné dr., Pünkösti P.**	1915-1985	polgári iskolai tanár	2009
676.	**Máthé Imre dr.**	1911-1993	középisk., egyetemi tanár	2011
677.	**Matolcsi Miklós**	1935-1993	ált. isk. tanár, igazgató	2009
678.	**Mátyás Ernő dr.**	1935-2012	tanár, egyetemi docens	2012
679.	**Mátyás Ferenc**	1927-2011	általános iskolai tanár	2012
680.	**Mayer István**	1909-1996	tanító	2008
681.	**Medgyessy Istvánné Simon Margit**	1914-2003	középisk. tanár	2007
682.	**Mélykúti János**	1930-2000	tanár, gyak. isk. szakvezető	2009
683.	**Mester István dr.**	1907-1984	tanár, szakfelügyelő	2002
684.	**Mester Mária**	1909-1995	tanító, ált. isk. igazgató	2007
685.	**Mészáros Ede dr. vitéz**	1889-1964	tszv. egyetemi tanár	2004
686.	**Mészáros Józsefné Monoki Magdolna**	1927-1983	tanító	2007
687.	**Mezőfi Zoltánné Fekete Julianna**	1938-2010	óvónő, óvodai felügyelő	2012
688.	**Mihály János**	1914-1993	középisk. tanár, igazgató	2002
689.	**Mikó Gyula**	1927-2007	gyógypedagógus	2009
690.	**Mikó Gyuláné Latorcai Klára**	1927-2008	gyógypedagógus	2009
691.	**Mirkó János dr.**	1911-1992	tanár, szakfelügyelő, ig.	2003
692.	**Misley Győző**	1931-1998	tanár, szakfelügyelő	2008
693.	**Mitrovics Gyula dr.**	1871-1965	egyetemi professzor	2005
694.	**Mlinkó István**	1872-1924	gyógypedagógus	2012
695.	**Módis László dr.**	1903-1972	professzor	2003
696.	**Mohácsi Amália**	1930-2004	középisk. tanár	2005
697.	**Mohácsi János**	1935-1978	ált. isk. tanár	2007
698.	**Mohácsi Jánosné Alföldi Elza**	1941-2008	gyakorlóisk. szakvez. tanító	2009
699.	**Mojzes János dr.**	1935-1988	tanár, egyetemi docens	2003

700.	**Molnár András**	1893-1971	középisk. tanár, igazgató	2003
701.	**Molnár Antal dr.**	1924-1998	középisk. tanár, főisk. adj.	2007
702.	**Molnár Dániel**	1928-1984	középiskolai tanár	2011
703.	**Molnár Elek**	1908-1945	középiskolai igh.es	2006
704.	**Molnár Elekné Kovács Anna**	1923-1989	középiskolai tanár	2006
705.	**Molnár Elemér**	1929-2007	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2008
706.	**Molnár Ferenc**	1941-2008	tanító, ált. isk, tanár	2008
707.	**Molnár Ferenc**	1887-1962	kántortanító	2006
708.	**Molnár Ferencné Csomor Erzsébet**	1938-2004	tanító	2005
709.	**Molnár Gyula**	1940-1993	általános iskolai tanár	2006
710.	**Molnár István**	1923-1964	tanár	2004
711.	**Molnár István dr.**	1875-1943	középisk. tanár	2002
712.	**Molnár János**	1889-1957	ref. kántortanító	2003
713.	**Molnár János**	1930-2002	középiskolai tanár, igazgató	2012
714.	**Molnár Lajos**	1933-1993	tanító, ált. isk. igazgató	2005
715.	**Molnár Lajos dr.**	1922-1997	szemész, egyetemi oktató	2007
716.	**Molnár László dr.**	1903-1987	jogász, tanító, ált. isk. tanár	2004
717.	**Molnár Miklósné Csont Irma**	1911-2009	tanító	2010
718.	**Molnár Pál dr.**	1907-1968	tanár, könyvtáros	2003
719.	**Molnár Sándor dr.**	1919-2004	főiskolai tanár	2005
720.	**Molnos Angéla dr.**	1923-2008	nyelvész, egyetemi oktató	2010
721.	**Morvay Ferenc**	1886-1980	középisk. tanár, fotográfus	2005
722.	**Mosonyi István**	1914-2001	általános iskolai tanár, igh.	2004
723.	**Mucsa János**	1930-1992	középisk. vezetőtanár	2002
724.	**Muraközi Istvánné Gerzsenyi Katalin**	1939-1992	középisk. tanár	2002
725.	**Muskovszky János**	1906-1977	tanító, ált. iskolai tanár	2010
726.	**Nábrádi István**	1930-2011	tanító, tanár, főiskolai igh.	2012
727.	**Nábrádi Mihály dr.**	1918-1990	gimn. igazgató	2003
728.	**Nádpor József**	1936-2010	tanár, kollégiumi nevelőtanár	2011
729.	**Nagy (Nácsik) László Aurél**	1923-2000	zeneiskolai tanár, igazgató	2002
730.	**Nagy András dr.**	1904-1992	tanár, kollégiumi és gimn. ig.	2012
731.	**Nagy Antal**	1890-1968	tanító, főiskolai tanár	2007
732.	**Nagy Balázs**	1922-2007	középisk. tanár, igh.	2009
733.	**Nagy Béla**	1927-1982	tanító	2009
734.	**Nagy Benjáminné Sándor Ibolya**	1957-1999	ált. isk. tanár	2002
735.	**Nagy Csaba**	1943-2003	tanár, igazgató	2012
736.	**Nagy Domokos**	1894-1966	tanár, polgári iskolai ig.	2004
737.	**Nagy Domokosné Fráter Margit**	1895-1995	polgári iskolai tanár	2004
738.	**Nagy Ferdinánd Nándor**	1923-2001	orgonista kántortanító	2004
739.	**Nagy Ferenc**	1915-1976	tanító, ált. isk. igazgató	2004
740.	**Nagy Ferencné Balogh Anna**	1923-2000	ált. isk. tanár	2009
741.	**Nagy Ferencné Kovács Mária**	1919-2007	óvodavezető	2008
742.	**Nagy Gáborné dr. (O. Nagy), Nagy E.**	1918-1991	főiskolai intézeti tanár	2004
743.	**Nagy Géza**	1911-1986	középisk. tanár	2003

744.	**Nagy Géza**	1890-1986	tanító, ipariskolai igazgató	2011
745.	**Nagy Géza dr.**	1942-2006	mérnök, főiskolai tanár, dékán	2012
746.	**Nagy Gizella**	1929-2008	tanító	2011
747.	**Nagy György**	1928-1981	ált. isk. tanár, iskolaig.	2007
748.	**Nagy Gyula**	1926-2004	tanító, testnevelő tanár	2011
749.	**Nagy Istvánné Benkő Erika**	1932-1997	óvónő, vezető óvónő	2010
750.	**Nagy János dr.**	1921-1995	középisk. tanár, c. egy. docens	2002
751.	**Nagy József**	1921-1990	tanító, tanár, igazgató	2004
752.	**Nagy József**	1922-2004	tanár, ig., festőművész	2009
753.	**Nagy József (K. Nagy)**	1925-2004	tanító, tanár, igazgató	2012
754.	**Nagy József dr.**	1900-1968	középisk. vezető tanár	2002
755.	**Nagy Kálmán**	1930-1999	tanító, ált. isk. tanár	2007
756.	**Nagy Károlyné Bai Mária Magdolna**	1934-2009	általános iskolai tanár	2011
757.	**Nagy Lajos**	1916-2008	kertészmérnök, igazgató	2008
758.	**Nagy Lajos**	1924-2003	kántortanító	2003
759.	**Nagy Lajosné Bartha Hedvig**	1923-1986	óvónő, intézeti igazgató	2009
760.	**Nagy László**	1922-1991	ált. és középisk. tanár, ig.	2003
761.	**Nagy László**	1931-1989	általános iskolai tanár	2004
762.	**Nagy László dr.**	1919-1988	tanító, pszichológus	2002
763.	**Nagy László dr.**	1931-1987	egyetemi docens	2003
764.	**Nagy Sándor**	1920-1995	tanító, középisk. tanár	2002
765.	**Nagy Sándor dr.**	1927-1982	tanszékvezető főiskolai tanár	2003
766.	**Nagy Sándor János**	1897-1953	művésztanár	2004
767.	**Nagy Sándorné László Katalin**	1911-2007	ref. lelkész, tanító, tanár	2012
768.	**Nagy Tibor Ferenc**	1922-1999	tanító	2006
769.	**Nagy Tiborné Nagy Margit**	1923-1997	tanító	2006
770.	**Nagyné Magyary Ildikó**	1954-2002	általános iskolai tanár	2004
771.	**Nehéz János**	1923-1990	tanító, tanár, ig., főisk. doc.	2007
772.	**Némedi Lajos dr.**	1912-2006	egyetemi tanár	2010
773.	**Némedi Lajosné dr., Dienes Éva dr.**	1914-2004	tanár, irodalomtörténész	2005
774.	**Nemes Antal**	1925-1996	tanító, tanár, szakfelügyelő	2003
775.	**Nemes Gyula**	1932-1996	tanár, szakfelügyelő, ig.	2003
776.	**Nemes László**	1923-2004	középisk. kollégiumi ig.	2005
777.	**Nemes Sándor**	1900-1999	tanító	2009
778.	**Németh Balázsné Jeles Ilona**	1961-2008	tanító	2009
779.	**Németh Lajos**	1927-1998	tanár, tanyai körzeti igazgató	2012
780.	**Németh Zoltán dr.**	1928-1994	középisk. tanár, főisk.docens	2011
781.	**Németi Adorján**	1932-2001	tanár, kollégiumi ig.	2005
782.	**Németi Adorjánné Cseke Erzsébet**	1936-1990	középisk. tanár	2004
783.	**Németi Gábor**	1930-2010	ált. és középisk. tanár, igh.	2010
784.	**Németi Gáborné Stankovics Mária**	1930-1981	tanár	2006
785.	**Niederhauser Emil**	1923-2010	történész, egyetemi tanár	2011
786.	**Nótin Lajos dr.**	1935-1988	főiskolai tanár	2006
787.	**Nyáguly Sándor**	1901-1971	középiskolai tanár	2008

788.	**Nyakó János**	1927-2002	tanár, igazgató	2004
789.	**Nyáry Béla**	1882-1961	fizika szakos tanár	2006
790.	**Nyáry Lajos**	1914-1986	kántortanító, tanár, karnagy	2005
791.	**Nyesténé Mogyoróssy Erzsébet**	1943-2002	ált. isk. tanár	2004
792.	**Nyilas Viktor dr.**	1930-1990	tanár, ig., főigazg.	2003
793.	**Nyiredi Jenő dr.**	1865-1932	egyetemi tanár	2002
794.	**Nyíreő István dr.**	1893-1977	könyvtárig., magántanár	2009
795.	**Nyitrai Gyula**	1903-1982	polg. isk., ált. iskolai tanár	2011
796.	**Oborzil Dezsőné Csathó Ida**	1907-1968	óvónő	2010
797.	**Ócsvár Géza**	1908-1978	tanár, festőművész	2011
798.	**Ócsvár Rezső**	1877-1968	tanár, festőművész	2011
799.	**Ohe prof. (Dr. Hans Joachim O.)**	1926-2006	egyetemi tanár	2006
800.	**Okos Lászlóné Hernádi Katalin**	1928-1977	ált. isk. tanár	2003
801.	**Oláh Gábor**	1881-1942	író, költő, középiskolai tanár	2011
802.	**Oláh Gáborné Pásztor Piroska**	1938-2007	tanító, szakvezető tanító	2007
803.	**Oláh József dr.**	1930-2008	középisk. tanár, igh.	2010
804.	**Oláh Lajos**	1956-2006	középisk. tanár, koll. igh.	2007
805.	**Oláh Miklós**	1922-2011	tanító, tanár, igazgató	2012
806.	**Oláh Tibor**	1911-1983	általános iskolai tanár	2006
807.	**Oláh Tiborné Tatos Ida**	1913-1988	tanító	2008
808.	**Oláh Zsigmond**	1914-1944	hitoktató, lelkész	2005
809.	**Olajos Ferenc**	1930-2001	tanító	2006
810.	**Olasz Árpádné Cseh Julianna**	1936-2005	tanító, gyógypedagógus	2006
811.	**Olasz János**	1914-1978	tanító, ált. isk. tanár	2009
812.	**Olasz Szabó Mihály**	1911-1962	gimn. tanár	2003
813.	**Ónosi László dr.**	1932-2001	tanító, művelődésügyi vez.	2002
814.	**Ópra Benedek**	1907-1978	középiskolai tanár	2010
815.	**Óriás Nándor dr.**	1886-1992	intézetigazg., egyetemi tanár	2010
816.	**Ormós Lajos**	1883-1975	ig.-tanító, tankerületi főig.	2006
817.	**Orosz András**	1934-1989	tanító, tanár, igazgató	2011
818.	**Orosz János**	1930-2010	tanár, igazgató, osztályvez.	2011
819.	**Orosz Lajos**	1920-1980	tanító, tanár, agrármérnök	2005
820.	**Orosz Lajosné Nagy Irén**	1919-1992	tanító, tanár	2005
821.	**Orosz Lászlóné F. Simon Orosz Jolán**	1923-2003	tanító	2012
822.	**Országh László dr.**	1907-1984	középisk., egyetemi tanár	2011
823.	**Ort Istvánné Nagy Erzsébet**	1914-1989	tanító, iskolaigazgató	2003
824.	**Osváth István dr.**	1910-1993	egy. adj., tanítóképző ig.	2005
825.	**Oszik Miklósné Berei Adél**	1932-1989	tanító	2012
826.	**Ökrös István**	1914-1988	kántortanító, ált. isk. ig.	2004
827.	**Ördögh László**	1914-1996	középisk. vezetőtanár	2003
828.	**Paál Elek id.**	1883-1963	tanító	2009
829.	**Paál Elek ifj.**	1914-1991	gimnáziumi tanár, ig.	2009
830.	**Pacsay Jánosné dr., Horváth Mária**	1904-1986	tanító	2008
831.	**Pádár Dénesné Józsa Krisztina**	1943-2006	tanár, szakfelügyelő, ig.	2007

832.	**Pákozdy László Márton**	1910-1993	teológiatanár, bibliafordító	2006
833.	**Pakurár Miklós**	1933-2011	tanár, igazgató, tan. felügy.	2011
834.	**Pál György dr.**	1933-2011	tanár, tszv. főiskolai tanár	2011
835.	**Pál Miklós dr.**	1931-2005	intézetvez. főiskolai tanár	2008
836.	**Pál Sándorné Hajzer Ilona**	1950-2009	tanító	2010
837.	**Páldi János dr.**	1923-2001	tanító, tanár, tanfelügy., ig.	2010
838.	**Pálffy Istvánné dr., Orbán Katalin M.**	1924-2002	középiskolai tanár	2010
839.	**Pálfi Sándor**	1938-1998	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
840.	**Palkonyay Imre**	1894-1965	tanító	2005
841.	**Páll István**	1929-2001	tanító, ált. isk. tanár	2005
842.	**Pallagi Gyula dr.**	1867-1903	tanár, gimnáziumi igazgató	2008
843.	**Palotay Ferenc**	1934-2005	középiskolai tanár	2008
844.	**Pánczél Géza (Albisi Pánczél)**	1918-2001	tanító	2005
845.	**Pankotai Sándor**	1922-1993	tanító	2003
846.	**Pántya Péter**	1944-2009	tanár, igazgatóhelyettes	2011
847.	**Pápai Ferencné Brunner Cecilia**	1925-1992	ált. isk. tanár	2007
848.	**Papp Antalné dr., Nagy Klára**	1930-1996	középiskolai vezetőtanár	2009
849.	**Papp Béla**	1912-1993	középisk. tanár	2002
850.	**Papp Bertalanné Jánócsik Ilona**	1934-2001	óvodavezető	2004
851.	**Papp Géza**	1928-2000	középisk. tanár, igazgató	2002
852.	**Papp Géza dr.**	1909-1988	jogász, ált. isk. igh., lelkész	2005
853.	**Papp Gézáné dr., Füzesi Vilma**	1914-1987	tanító	2008
854.	**Papp György Sándor (B. Papp)**	1929-1994	tanító, ált. isk. tanár	2003
855.	**Papp Gyula**	1927-1991	középiskolai tanár	2011
856.	**Papp István dr.**	1901-1972	gimn. tanár, tszv. egy. tanár	2003
857.	**Papp János dr. (B. Papp)**	1921-2002	tanító, tanár, főisk. tanár	2008
858.	**Papp József**	1923-2004	tszv. főisk. tanár, főigh.	2007
859.	**Papp József dr.**	1928-2007	néprajzkutató, egyetemi doc.	2012
860.	**Papp Mihályné Molnár Berta**	1904-1990	tanító	2008
861.	**Papp Zoltánné dr., Félix Anna**	1899-1961	középiskolai tanár	2008
862.	**Pásztor Erzsébet Emília dr.**	1916-1995	középisk. tanár	2004
863.	**Pataki Béla**	1925-2001	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2003
864.	**Pataki József**	1944-2005	tanár, ped. szakos előadó	2010
865.	**Pellens, Karl dr.**	1934-2003	történészprofesszor	2007
866.	**Pénzes Lajos**	1939-2006	középiskolai tanár, igh.	2006
867.	**Percze János**	1926-1993	tanító	2002
868.	**Péter Imréné Kiss Katalin**	1945-1989	tanár	2006
869.	**Péter Pál**	1929-2005	középisk. tanár, gimn. igh.	2005
870.	**Péter Sándor**	1890-?	tanító	2010
871.	**Péter Sándorné Varga Zita**	1917-2006	tanító	2010
872.	**Péter Zoltán dr.**	1901-1969	tanár, egyetemi magántanár	2012
873.	**Pető Gáborné dr., Csurka Ilona**	1916-2004	tanító	2007
874.	**Petraskó László**	1897-1972	testnevelő tanár	2010
875.	**Petrikás Árpád dr.**	1928-1999	egyetemi tanár	2002

876.	**Piller Dezső**	1910-1999	tanító, tanár	2010
877.	**Pinczés Imre**	1900-1945	tanító	2005
878.	**Pinczés Zoltán dr.**	1926-2011	középiskolai-, egyetemi tanár	2012
879.	**Pirigyi István dr.**	1921-2005	teológ.tanár, egyháztörténész	2011
880.	**Plette Ferncné**	1914-2005	tanár, egyetemi adjunktus	2012
881.	**Plókai Imre**	1933-2007	ált. isk. tanár	2007
882.	**Pócs Imre Gáborné Angi Mária**	1933-1998	óvónő	2010
883.	**Pogány János**	1907-1983	gimnáziumi tanár	2004
884.	**Pohl Ferenc**	1883-1961	kertész, szakoktató	2010
885.	**Pókász Endre**	1912-1950	művésztanár, gimn. ig.	2008
886.	**Pomázi Gyuláné Párkányi Margit**	1913-2005	tanító	2011
887.	**Poór János dr.**	1925-1993	tanár, szakfelügyelő	2002
888.	**Popoff Mihály dr.**	1888-1969	egyetemi lektor	2010
889.	**Popovics Vladimir**	-2003	tanár, szakfelügyelő	2007
890.	**Porcsalmi Lajos**	1919-1995	tanár, koll. ig., szakfelügyelő	2011
891.	**Porcsalmy Gyula**	1865-1925	igazgató-tanító	2003
892.	**Porcsalmy Jánosné Tárkányi E.**	1917-1994	középisk. tanár, igazgató	2005
893.	**Porcsalmy Soma**	1832-1914	tanító	2004
894.	**Porcsalmy Zoltán**	1890-1968	középisk. tanár, igazgató	2005
895.	**Pornói Imre**	1930-1997	ált. isk. tanár, gimn. ig.	2005
896.	**Porzsolt István**	1910-1986	lelkész, főisk. tanár	2008
897.	**Porzsolt Istvánné Molnár Éva**	1919-2011	tanító, gyak. isk. szakvezető	2011
898.	**Pósalaky László**	1901-1978	tanító, igazgatóhelyettes	2005
899.	**Pősze Imre**	1898-1976	tanító	2008
900.	**Pősze Lajos dr.**	1919-1982	gimnáziumi igazgató	2003
901.	**Pősze Lajosné dr., Fésűs Katalin**	1919-1983	nyelvtanár, lektorátus vezető	2011
902.	**Purzsás János**	1895-	tanító	2007
903.	**Purzsás Jánosné Vladimir Anna**		tanító	2007
904.	**Puskás Lajos**	1913-1997	tanító, tanár, gyak. isk. ig.	2007
905.	**Rábold Gábor**	1911-1998	gimnáziumi tanár	2006
906.	**Rácz István**	1904-1966	középisk. tanár, festő	2007
907.	**Rácz Jenő**	1883-1942	középisk. tanár	2004
908.	**Rácz Zsigmond**	1922-1988	tanár, könyvtáros	2008
909.	**Ráczi Győző**	1935-2008	mérnök, főiskolai óraadó tanár	2012
910.	**Radácsi Józsefné Németi Mária**	1949-1996	tanító	2005
911.	**Radó Ferenc**	1921-1990	matematika professzor	2009
912.	**Radócz Jánosné Kunkli Margit**	1945-1994	általános iskolai tanár	2005
913.	**Radóczi Istvánné Árva Erzsébet**	1956-2009	tanító, tanár	2011
914.	**Raffay Lajos**	1889-1978	igazgató-tanító	2004
915.	**Rákóczy István**	1930-1993	tanár	2012
916.	**Rangoni Károlyné Inczédy Margit**	1915-2004	tanító, szakvezető tanító	2008
917.	**Rapcsák András dr.**	1914-1993	egyetemi tanár, akadémikus	2002
918.	**Reiman István dr.**	1927-2012	tanár, egyetemi docens	2012
919.	**Reményi Béla**	1927-2005	középisk. tanár	2007

920.	**Remete Sándorné**	1945-2005	ált. isk. tanár	2007
921.	**Résch Pál**	1887-1976	néptanító, iskolaigazgató	2008
922.	**Rétháti Miklósné dr., Kubányi G.**	1915-1978	középiskolai tanár	2010
923.	**Rettegi Istvánné Kovács Anna**	1901-1980	középisk. tanár	2002
924.	**Révész Jánosné**	1917-1999	gyak. isk. szakvezető tanító	2011
925.	**Révész Miklósné Ferenczi Mária**	1943-2012	egészségügyi szakoktató	2012
926.	**Román Gyula**	1926-2002	középiskolai tanár	2006
927.	**Román Ilona**	1915-2006	középisk. tanár, szakfelügy.	2011
928.	**Romhányi Gyuláné dr., Arany Irma**	1906-1998	tanító, tanár, főiskolai tanár	2011
929.	**Rubóczky András**	1928-2005	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2010
930.	**Rubovszky Kálmán dr.**	1942-2011	egyetemi doc., tanszékvezető	2012
931.	**Rugonfalvi Kiss István dr.**	1881-1957	történész, egyetemi tanár	2011
932.	**Salánki Ferenc**	1897-1979	tanító, tanár, ipariskolai tanár	2011
933.	**Salánki János**	1902-1989	kántortanító, tanár	2008
934.	**Salánki József dr.**	1885-1975	gimnáziumi tanár	2004
935.	**Sallai Ernő**	1931-2002	tanár, főiskolai docens	2011
936.	**Sallai Sándor**	1926-1992	tanító, tanár, ig., könyvtáros	2009
937.	**Sándor Ferenc**	1913-1967	tanító, ált. isk. tanár	2002
938.	**Sándor Gábor**	1927-2010	tanító, tanár, igazgató	2011
939.	**Sándor Jenő**	1913-2005	tanár, gimnáziumigazgató	2012
940.	**Sándor József**	1875-1942	kántortanító, igazgató	2008
941.	**Sándor László**	1922-1998	tanító, ált. isk. tanár	2003
942.	**Sándor Mihályné dr., Nagy Gabriella**	1913-2003	tanító	2006
943.	**Sánta János**	1917-2007	tanító, tanár, igazgató	2011
944.	**Sárdi Béla**	1920-1993	tanítóképző int. tanár, tszvez.	2011
945.	**Sárdi Béláné Balogh Borbála Ilona**	1919-2000	tan.kép. int. tanár, főik. doc.	2011
946.	**Sárdi János**	1906-1982	középiskolai tanár, igazgató	2011
947.	**Sári Gusztáv**	1928-1990	tanár, szakfelügyelő	2002
948.	**Sarkadi Károlyné Balogh Erzsébet**	1928-2003	tanító	2005
949.	**Sarkadi Nagy János dr.**	1888-1956	középisk. tanár, igazgató	2002
950.	**Sass Attila dr.**	1940-1996	tanár, egyetemi adjunktus	2011
951.	**Schneider Mária Margit**	1917-2012	középiskolai tanár	2012
952.	**Schudich Ilona**	1915-1981	tanító, szakkörvezető	2010
953.	**Sebők Emánuel**	1891-1944	középisk. tanár	2005
954.	**Sebők György**	1941-1995	középisk. tanár	2002
955.	**Séllyei Ernőné dr., Vincze Erzsébet**	1916-2002	tanító	2007
956.	**Seregi Kálmán**	1912-1989	tanár, szakfelügyelő	2012
957.	**Seress István**	1922-1992	tanító, tanár, igazgató	2004
958.	**Siketh Zoltán**	1931-1988	középisk. tanár	2004
959.	**Sille Zoltán**	1942-1998	ált. isk. tanár, igh.	2008
960.	**Silye Mihály**	1924-1998	kántortanító, tanár, egy. okt.	2009
961.	**Silye Mihályné Szepesi Magdolna**	1928-1985	tanító	2003
962.	**Simay Attiláné dr., Barna Erzsébet**	1928-2002	középisk. tanár	2004
963.	**Simkovics Gyuláné Garai Lenke**	1931-2009	tanár	2012

964.	**Simon Imre**	1939-2006	tanító	2012
965.	**Sípos Ida**	1903-1987	tanító	2002
966.	**Sipos Zsuzsa**	1927-2003	tanár, kollégiumi ig.	2005
967.	**Siposné Szendery Ágnes dr.**	1935-2005	zongoraművész, tanár	2008
968.	**Sólymos József**	1923-2004	tanító, középisk. tanár	2005
969.	**Sólyom Emma**	1965-1994	általános iskolai tanító	2008
970.	**Sólyom Imre**	1940-2009	tanító, gyógyped. tanár, igh.	2011
971.	**Sólyom János**	1937-2007	középisk. tanár, igazgató	2008
972.	**Sólyom József**	1908-1990	tanító, tanár, szakfelügyelő	2004
973.	**Somlyai Miklós**	1920-1977	általános iskolai tanár, ig.	2006
974.	**Somogyi Árpád**	1928-	tanár, szakfelügyelő	2006
975.	**Somogyi László**	1935-1987	általános iskolai tanár	2006
976.	**Somorjai László**	1900-1991	testnevelő tanár, tornaedző	2003
977.	**Somos Lajos dr.**	1904-1988	egyetemi tanár	2005
978.	**Sonkoly Tibor**	1921-2007	tanító	2008
979.	**Soó Rezső dr.**	1903-1980	egyetemi prof., akadémikus	2006
980.	**Soós Miklós**	1898-1970	néptanító	2005
981.	**Sós Zoltán**	1926-2009	tanító, tanár, igazgató	2011
982.	**Sőreghy Márton**	1843-1915	teológus, néptanító	2011
983.	**Stefán Miklós**	1930-2010	középiskolai tanár	2011
984.	**Stettner Miklósné Koltay Eleonóra**	1929-2007	gyógypedagógiai tanár	2009
985.	**Straky Tibor**	1926-2011	zongoraművész-tanár, igazg.	2012
986.	**Straub János dr.**	1893-1956	tszv. egyetemi tanár	2003
987.	**Surányi János dr.**	1918-2006	egyetemi tanár, matematikus	2008
988.	**Sümegi Lászlóné Sal Margit**	1940-1997	tanár, szaktanácsadó	2003
989.	**Sütő Béla Györgyné Veres Judit**	1948-2008	tanító, népdalkör-vezető	2008
990.	**Sütő Dezsőné Ambrus Mária**	1934-2004	tanító	2005
991.	**Sütő János**	1921-2007	tanító, tanár, igazgató	2008
992.	**Sütő Sándor**	1925-1991	középisk. tanár, igazgató	2003
993.	**Szabados Mátyás dr.**	1944-2001	főiskolai docens, főigazgh.	2003
994.	**Szabados Sándor**	1935-2007	tanító	2011
995.	**Szabó Albert**	1929-2010	tanár, igh., tan. felügyelő	2011
996.	**Szabó Antalné Kósa Mária**	1947-2011	egészségügyi szakoktató	2012
997.	**Szabó Árpád dr.**	1913-2001	matematika történész, prof.	2011
998.	**Szabó Emil**	1898-1969	zeneszerző, főiskolai tanár	2011
999.	**Szabó Ferenc**	1911-1986	ig., gyors- és gépírástanár	2004
1000.	**Szabó Ferenc**	1939-1997	testnevelő tanár	2011
1001.	**Szabó Gábor**	1949-1998	általános, középiskolai tanár	2011
1002.	**Szabó Gáspár**	1935-1992	általános iskolai tanár	2008
1003.	**Szabó Imre**	1921-1998	ált. isk. tanár	2003
1004.	**Szabó Imréné Dobos Etelka**	1929-1990	általános iskolai tanár, ig.	2006
1005.	**Szabó István**	1913-1993	ref. gimn. tanár, igh.	2005
1006.	**Szabó István dr.**	1898-1969	történész, egyetemi tanár	2010
1007.	**Szabó Jánosné Hudivók Ilona**	1921-2001	tanító	2011

1008.	**Szabó Károly**	1900-1985	ált. isk. tanár	2002
1009.	**Szabó Lajos (D. Szabó Lajos)**	1936-1999	tanító, ált. isk. tanár	2002
1010.	**Szabó Miklós**	1942-2012	tanár, igazgatóh., fotóművész	2012
1011.	**Szabó Miklósné Nagy Júlia**	1940-1995	általános iskolai tanár	2011
1012.	**Szabó Sándor**	1919-2001	mg. mérnök-tanár, igazgató	2011
1013.	**Szabó Tiborné Meszlényi Ágota**	1929-2000	tanító, tanár	2012
1014.	**Szabó Vince dr.**	1925-2002	egyetemi tanár	2004
1015.	**Szabó Zoltán**	1908-1988	ref. lelkész, ált. isk. tanár	2003
1016.	**Szabó Zoltánné Pálóczi Mária**	1936-2004	középiskolai tanár, igh.	2006
1017.	**Szabolcsi Ferenc**	1950-2009	tanár, igazgatóhelyettes	2010
1018.	**Szakács Antal**	1900-1980	tanító, tanár, népnevelő	2009
1019.	**Szakács Ferenc**	1921-1995	kántortanító, középisk. tanár	2008
1020.	**Szakály István**	1917-1985	tanító, ált. isk. igazgató	2002
1021.	**Szalacsi Rácz Imre dr.**	1900-1956	tanár, író, újságíró	2003
1022.	**Szalay Ádám**	1910-1974	tanító, általános iskolai tanár	2010
1023.	**Szalay György**	1931-2004	ált. isk. tanár, igh.	2005
1024.	**Szalay Sándor**	1883-1944	középisk. tanár	2008
1025.	**Szalay Sándor dr.**	1909-1987	akadémikus, egyetemi tanár	2011
1026.	**Szalontai Barnabásné dr., Lelik I.**	1921-1986	tanító, tanár	2011
1027.	**Szalontai László**	1932-1984	középiskolai tanár	2009
1028.	**Szamosújvári Sándor**	1921-2002	tanító, tanár, szakfelügyelő	2004
1029.	**Szanyi Gyula dr.**	1926-2005	gimnáziumi vezetőtanár	2005
1030.	**Szarka István**	1930-2008	tanár, igazgató	2010
1031.	**Szarvas Pál dr.**	1910-1986	egyetemi tanár	2003
1032.	**Szász Gusztáv**	1903-1964	tanító, tanár, igazgató	2007
1033.	**Szász Gusztávné Duchnovszky M.**	1908-2004	polg. isk. tanár	2007
1034.	**Szathmári Antal**	1919-2004	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2005
1035.	**Szathmáry László**	1919-1986	tanító, szaktanító	2008
1036.	**Szathmáry Lászlóné Farkas Mária**	1918-2001	tanító	2008
1037.	**Szatmári Károly**	1932-1992	középisk. tanár	2002
1038.	**Szatmári Károlyné Papp Katalin**	1935-1999	középisk. tanár	2002
1039.	**Szatmári Sándorné Szele Irén**	1940-2003	tanító	2005
1040.	**Száz Kázmér**	1917-1982	gimnáziumi igazgató	2010
1041.	**Szécsi Miklós**	1865-1943	tanár, igazgató	2004
1042.	**Szécsi Pál dr.**	1936-2005	tanár, igazgató, főisk. docens	2011
1043.	**Szécsi Pálné dr., Orosz Julianna**	1945-2011	ált. iskolai tanár, igazgatóh.	2011
1044.	**Szécsy György Károly**	1897-1959	kántortanító, igazgató-tanító	2005
1045.	**Szegedi Ervin dr.**	1956-2006	középisk. vezetőtanár, igh.	2007
1046.	**Szegedi Sándor dr.**	1940-2004	középisk. tanár, egy. adj.	2005
1047.	**Szeifertné Szabó Erzsébet**	1954-2009	óvódapedagógus	2011
1048.	**Székely Károlyné Boldogh Margit**	1918-1995	szaktanító	2004
1049.	**Székely Miklósné Szentpétery Katalin**	1915-2001	tanító	2011
1050.	**Székelyhidi Ágostonné Bojti Róza**	1934-2006	gimnáziumi tanár	2006
1051.	**Szekér László**	1950-2011	tanár, szakedző, főisk. doc.	2011

1052.	**Szekerczés Pál dr.**	1933-1994	tanító, tanár, főisk. tanár	2002
1053.	**Szekeres Andrásné Sarkadi Ilona**	1911-1990	tanító	2008
1054.	**Szekeres Sándor**	1922-2004	ált. isk. tanár, szakfelügyelő	2006
1055.	**Szele Tibor dr.**	1918-1955	tszv. egyetemi tanár	2002
1056.	**Szelényi Ödön dr.**	1877-1931	egy. magántanár, történész	2005
1057.	**Széles Józsefné Márton Ilona**	1931-1982	tanító	2002
1058.	**Szénássy Barna dr.**	1913-1995	egyetemi tanár	2002
1059.	**Szende Aladár dr.**	1914-2003	főiskolai tanár	2007
1060.	**Szentgyörgyi András**	1920-1971	piarista tanár	2004
1061.	**Szentirmai Józsefné dr.-né, Márton I.**	1928-2009	tanító, tanár, napközis nevelő	2012
1062.	**Szentjóby Szabó Kálmán**	1860-1950	kántortanító, iskolafelügyelő	2005
1063.	**Szép Tibor**	1928-2006	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2008
1064.	**Szepsy József**	1915-1981	középiskolai tanár	2008
1065.	**Szerdi Gáborné Varga Klára Terézia**	1932-2005	tanító	2009
1066.	**Szerdi János dr.**	1943-2008	középiskolai tanár	2009
1067.	**Szigethy Gyula**	1904-1986	gimnáziumi tanár, karnagy	2003
1068.	**Szikszainé Vágó Irén**	1945-1992	általános iskolai tanár	2005
1069.	**Szilágyi Bálint**	1939-1992	tanító	2012
1070.	**Szilágyi Józsefné Gruber Julianna**	1934-2010	ált. isk. tanár, iskolaigazgató	2010
1071.	**Szilágyi László**	1907-1986	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2004
1072.	**Szilágyi László**	1913-2000	lelkész, vallástanár	2010
1073.	**Szilágyi Miklós**	1934-2003	tanár, szakfelügyelő	2004
1074.	**Szilágyi Péter**	1942-1987	általános iskolai tanár	2004
1075.	**Szincsák Imréné Vincze Róza**	1946-1996	tanító, ált. isk. tanár	2007
1076.	**Szokolai György**	1909-1993	tanító, tanár, kollégiumi ig.	2011
1077.	**Szolga Margit**	1919-1998	tanító, általános iskolai tanár	2011
1078.	**Szőcs Mihály**	1894-1991	középiskolai tanár	2008
1079.	**Szögi Lajos**	1962-2006	ált. isk. tanár	2009
1080.	**Szőke Domonkos dr.**	1946-2009	egyetemi docens, tszvez.	2011
1081.	**Szőke György**	1939-2008	tanító	2009
1082.	**Szőke Györgyné Nagy Karolina**	1934-2009	ált. isk. tanár	2009
1083.	**Szőkefalvi-Nagy Zoltán**	1916-1980	főiskolai tanár	2010
1084.	**Szőllősi Imre**	1949-2000	ált. isk. tanár, igazgató	2002
1085.	**Szöőr Antal**	1866-1929	rektortanító	2008
1086.	**Szöőr Gyula**	1906-1969	kántortanító	2008
1087.	**Szöőr Gyula dr.**	1940-2007	középisk. tanár, tszvez. prof.	2009
1088.	**Sztermen József**	1908-1974	kántortanító, tanár	2012
1089.	**Szűcs Ernő dr.**	1926-2011	tanár, egyetemi adjunktus	2012
1090.	**Szűcs István**	1933-1994	középisk. tanár, mb. igazgató	2004
1091.	**Szűcs István**	1931-2006	mérnök, mérnöktanár, szakf.	2012
1092.	**Szűcs József**	1908-1985	igazgató-tanító	2006
1093.	**Szűcs Józsefné Papp Magdolna**	1943-2007	ált. és középisk. tanár, költő	2008
1094.	**Tácsi László**	1935-2005	tanár, ig., szakfelügyelő	2008
1095.	**Takács Gyula**	1899-1976	tanító, polg. és ált. iskolai ig.	2003

1096.	**Takács István**	1912-2004	középiskolai tanár, igh.	2010
1097.	**Takács János**	1903-1960	tanító, ipariskolai igazgató	2010
1098.	**Tallódi Sándor**	1930-2009	ált. isk. tanár, igazgató	2010
1099.	**Tallódi Sándorné Rácz Ilona**	1937-2004	tanító	2006
1100.	**Tamás Béla**	1948-1995	tanár, kézilabdaedző	2011
1101.	**Tánczos István**	1921-1982	tanító, tanár, igazgató	2007
1102.	**Tanító Béla**	1942-2008	hegedűtanár	2008
1103.	**Tanka János**	1908-1922	tanító, költő	2006
1104.	**Tankó Béla dr.**	1876-1946	egyetemi professzor	2005
1105.	**Tankó Béla dr.**	1905-1974	egyetemi tanár	2003
1106.	**Tar Imre**	1888-1970	tanító	2002
1107.	**Tar János**	1929-2002	tanító, ált. isk. tanár	2003
1108.	**Tar Zoltán**	1913-1992	rajztanár, festőművész	2003
1109.	**Tarcai Zoltán**	1930-2009	tanár, tszvez. főiskolai tanár	2011
1110.	**Tarcsi István**	1919-2001	tanár, diákotthon-igazgató	2009
1111.	**Tarcsi Istvánné Tóth Margit**	1928-1993	tanító, tanár, nevelőotth. igh.	2010
1112.	**Tarján Sándor**	1933-2007	tanító, műv. ház igazgató	2010
1113.	**Tarr Ferenc**	1903-1988	tanító, tanár, igazgató	2011
1114.	**Tasi Gábor**	1932-1997	ált. isk. tanár, igazgató	2007
1115.	**Tasi Miklós**	1930-2000	ált. és középisk. tanár, igh.	2004
1116.	**Tatár Antal**	1902-1994	tanító	2004
1117.	**Tatár Zsolt**	1941-2009	középisk. tanár, tagozatvez.	2011
1118.	**Telkes (Tvergyák) Sándor**	1874-1951	középisk. tanár, igazgató	2004
1119.	**Ternyey András**	1925-1993	ált. isk. tanár, igazgató	2002
1120.	**Thun Lászlóné Szaplonczay Erzsébet**	1926-2010	középiskolai tanár, igazgató	2011
1121.	**Thuróczy Margit dr.**	1916-1969	középiskolai tanár	2008
1122.	**Thurzó Sándor**	1908-1945	kántortanító	2011
1123.	**Tikász Sándor**	1922-2007	szakoktató	2010
1124.	**Tilki Jánosné Magó Katalin**	1945-2011	egészségügyi szakoktató	2012
1125.	**Tímári Márton**	1900-1970	középiskolai tanár	2008
1126.	**Tiszavölgyi Miklósné Papp Ilona**	1923-2009	tanító	2009
1127.	**Titkó István**	1946-2011	középisk. tanár, vez. tanár, ig.	2011
1128.	**Tivadar Andor**	1925-2001	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
1129.	**Tokai Gyula**	1921-1995	tanító, tanár, szakfelügyelő	2002
1130.	**Tomka Jánosné N. Tóth Vilma**	1934-2005	ált. isk. tanár, iskolaigazgató	2006
1131.	**Torday Zsigmond**	1904-1993	néptanító	2004
1132.	**Tornyi Gyula**	1934-1986	tanító, tanár, igazgató	2011
1133.	**Tóth Andor**	1908-1998	kántortanító	2004
1134.	**Tóth Andorné Tanács Vilma**	1915-1998	tanító	2004
1135.	**Tóth Béla**	1908-1996	középisk. tanár	2005
1136.	**Tóth Géza**	1939-2012	tanító, tanár	2012
1137.	**Tóth Gézáné Fekete Irma**	1939-2009	általános iskolai tanár	2011
1138.	**Tóth Gyula dr.**	1931-1990	okl. vegyész, egyetemi doc.	2003
1139.	**Tóth István**	1932-2002	középisk. tanár	2005

1140.	**Tóth István Gusztáv**	1946-2000	ált. isk. tanár	2002
1141.	**Tóth János**	1919-2000	tanár, igazgató	2006
1142.	**Tóth János Lászlóné Cseke Ilona**	1932-2011	óvónő	2012
1143.	**Tóth József**	1823-1908	debreceni reáliskola első ig.	2006
1144.	**Tóth József**	1938-2003	tanító, tanár	2012
1145.	**Tóth Kálmán dr.**	1906-1997	tanár, református lelkész	2005
1146.	**Tóth Lajos**	1943-1970	tanító	2010
1147.	**Tóth Lajos**	1935-1996	tanító, tanár, igazgató	2012
1148.	**Tóth Lajos dr.**	1902-1990	tszv. egyetemi tanár	2003
1149.	**Tóth Lajos dr.**	1899-1983	középisk. tanár, igazgató	2004
1150.	**Tóth Lajosné dr., Keresztessy Mária dr.**	1910-1981	középisk. tanár	2003
1151.	**Tóth László**	1907-1974	festőművész, rajztanár	2004
1152.	**Tóth László (D. Tóth László)**	1926-2000	GYIVI igazgató, főisk. tanár	2002
1153.	**Tóth Lászlóné Molnár Teréz Ida**	1925-2007	tanító, tanár, főiskolai tanár	2011
1154.	**Tóth Pál**	1931-1997	középiskolai tanár	2007
1155.	**Tóth Sándor**	1925-2006	iskolaigazgató	2006
1156.	**Tóth Sándor**	1954-2012	mérnök, mérnöktanár, igh.	2012
1157.	**Tóth Szilveszter Győző**	1913-1976	középiskolai tanár	2011
1158.	**Tóth Zoltán**	1899-1964	építészmérnök, mérnök-tanár	2004
1159.	**Tőkés György**	1905-1973	középiskolai tanár, igazgató	2003
1160.	**Török Béla**	1940-1998	középiskolai tanár	2011
1161.	**Török István**	1914-1997	tanító, ált. isk. tanár, igazgató	2011
1162.	**Török Jenő dr.**	1908-1983	pap, középiskolai tanár	2004
1163.	**Török József dr.**	1813-1894	orvos, tanár, az MTA tagja	2011
1164.	**Török Tibor**	1896-1972	tanár, tanítóképző int. ig.	2005
1165.	**Török Zoltán**	1925-2005	tanító, ált. isk. tanár, karnagy	2005
1166.	**Törzsök Márton**	1912-1960	tanító, kántortanító, igazgató	2010
1167.	**Trembeczki Miklós**	1926-2011	tanító, tanár, igazgató	2012
1168.	**Trón Lászlóné dr., Juhász Julianna**	1911-1993	középisk. tanár, vezetőtanár	2011
1169.	**Trungel Lászlóné Vincze Ilona**	1936-2004	tanító, igazgató	2007
1170.	**Turcsányi Béla Pál**	1901-1993	építészmérnök, tanár, igazgató	2004
1171.	**Túri Bernát**	1903-1982	tanító, ált. isk. tanár	2002
1172.	**Turi Sándor**	1891-1959	tanító, néprajzgyűjtő	2009
1173.	**Tusa József**	1929-2002	tanító, ig., polgármester	2009
1174.	**Udud István**	1937-2012	tanár, szakfelügyelő, költő	2012
1175.	**Ugrai József**	1932-1986	mérnök, főiskolai docens	2012
1176.	**Ujhelyi Istvánné Varga Klára**	1921-1996	középiskolai igazgató	2006
1177.	**Ujlaki Gyula**	1938-1997	ált. isk. tanár, igazgató	2004
1178.	**Ujlaky Zoltánné Bényei Margit**	1939-1994	tanító	2004
1179.	**Ujvárosi Imre**	1912-2003	középisk. tanár, igazgató	2004
1180.	**Ujvárosi Kálmán**	1877-1956	ref. kántortanító	2005
1181.	**Uzonyi Antalné Nagy Eszter**	1941-1990	tanító, óvodavezető-helyettes	2005
1182.	**Uzsonyi Pál**	1923-1986	tanító, ált. isk. tanár	2003
1183.	**Üveges Mária Éva dr.**	1942-2007	tanár, képzőművész	2008

1184.	**Üveges Petronella Emma**	1906-2001	középiskolai tanár	2009
1185.	**Vadász István**	1937-2003	tanító, tanár, színjátszó rend.	2011
1186.	**Vági Gyula**	1923-2005	általános iskolai tanár, ig.	2008
1187.	**Vági Lajos**	1893-1980	tanító	2009
1188.	**Vágó László dr.**	1932-2008	tanár, villamosmérnök	2009
1189.	**Vágó Lászlóné dr., Kun Júlia**	1936-2003	tanár, főiskolai docens	2007
1190.	**Valkovics Zoltán**	1926-2003	tanár, festőművész	2004
1191.	**Vályi-Nagy Józsefné dr., Kövér Klára**	1938-2006	középiskolai vezető tanár	2006
1192.	**Váradi Bálint**	1935-1982	szaktanító, nevelőotth. igh.	2007
1193.	**Váradi László**	1939-2003	tanító, ált. iskolai tanár, ig.	2011
1194.	**Váradi Zoltánné llyés Magdolna**	1936-1981	tanító, munkaközösség-vezető	2012
1195.	**Varga Antal**	1908-1993	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
1196.	**Varga Antal dr. (Idős Varga Antal)**	1885-1944	igazgató-tanító	2002
1197.	**Varga Gusztáv**	1921-2008	általános iskolai igazgató	2010
1198.	**Varga Imre (S. Varga Imre)**	1927-1979	tanító, középisk. tanár	2002
1199.	**Varga József dr.**	1935-1982	tanár, egyetemi adjunktus	2012
1200.	**Varga Lajos**	1887-1967	igazgató-tanító	2003
1201.	**Varga Lajosné Kunkli Irén**	1938-2007	tanár, festőművész	2007
1202.	**Varga László dr.**	1907-1968	tanár, klasszika-filológus	2003
1203.	**Varga Lászlóné Lázár Gizella**	1912-1988	tanító	2007
1204.	**Varga Mihály**	1938-1991	tanító, ált. isk. tanár, ig.	2002
1205.	**Varga Miklós**	1927-1980	középisk. tanár	2005
1206.	**Varga Ottó dr.**	1909-1969	tszv. egy. tanár, akadémikus	2002
1207.	**Varga Pál (Cs. Varga)**	1922-1987	tanító	2008
1208.	**Varga Pálné (Cs. Varga)Varga Etelka**	1925-1982	tanító	2008
1209.	**Varga Tamás dr.**	1919-1987	tanár, matematikus	2011
1210.	**Varga Zsigmond dr.**	1886-1956	egyetemi tanár, könyvtár ig.	2003
1211.	**Vári Andor**	1917-1991	középiskolai tanár	2008
1212.	**Vas Albin**	1931-1993	középisk. tanár	2005
1213.	**Vass János**	1919-1967	tanító, tanár, karnagy	2012
1214.	**Vass Péter**	1911-1982	középisk. tanár	2004
1215.	**Vecsey Tibor dr.**	1913-1977	tszv. egyetemi docens	2003
1216.	**Vedrődi (Schwarczer) Viktor dr.**	1839-1909	tanár, vegyész, gyógyszerész	2002
1217.	**Végh Károly**	1883-1962	tanító, tanügyi előadó	2012
1218.	**Végh Lujza**	1926-2006	tanító	2012
1219.	**Vekerdi Béla dr.**	1882-1970	egyetemi magántanár	2005
1220.	**Vekerdi László dr.**	1924-2009	orvos-író, egyetemi oktató	2012
1221.	**Vékony Sándor**	1901-1971	tanító, tanár, igazgató	2004
1222.	**Vermes László**	1919-1996	testnevelő tanár	2011
1223.	**Vértesi Géza**	1911-1979	tanár, szakfelügyelő	2009
1224.	**Vészi János**	1927-2003	tanár, újságíró, műv. kutató	2011
1225.	**Vida György**	1876-1941	kántortanító, igazgató	2009
1226.	**Vígh Jánosné**	1913-2000	polgári iskolai tanár	2004
1227.	**Vikár István**	1911-1997	középisk. vezetőtanár	2003

1228.	**Vikár Sándor**	1905-1985	zeneiskolai igazgató, lelkész	2007
1229.	**Vikol Erzsébet**	1944-2010	magyartanár	2010
1230.	**Vikol Kálmán**	1911-1968	középiskolai tanár	2008
1231.	**Vikol Kálmánné Poller Erzsébet**	1913-2006	tanító, népfőiskola vezető	2009
1232.	**Villás Miklós**	1939-1981	általános iskolai tanár	2004
1233.	**Vincze Lászlóné dr., Kiss Edit**	1927-1990	középisk. tanár	2007
1234.	**Virágh László**	1902-1985	néptanító	2003
1235.	**Viski Szabó Imre**	1897-1979	tanító, igazgató	2004
1236.	**Vitos Lajos**	1909-1982	kántortanító	2009
1237.	**Voksán József dr.**	1926-2004	tanár, szaksz. főtitkár	2005
1238.	**Waczulik Margit dr.**	1913-2005	középisk. tanár, történész	2007
1239.	**Weintrager Adolf**	1927-1987	szakfelügyelő, főisk. tanár	2006
1240.	**Zabó Zoltán dr.**	1940-2007	középisk. tanár, egy. docens	2007
1241.	**Zágonyi Lászlóné Jakab Erzsébet**	1919-1987	tanító, szakfelügyelő	2002
1242.	**Zsákai András**	1904-1993	középisk. tanár, igh.	2008
1243.	**Zsasskovszky Endre**	1824-1882	orgonista, zeneszerző	2012
1244.	**Zsasskovszky Ferenc**	1819-1887	karnagy és zenetanár	2010
1245.	**Zsigó Károly**	1900-1978	tanító, középisk. tanár, ig.	2003
1246.	**Zsigó Menyhértné Bary Judit**	1910-1992	tanítóképző intézeti tanár	2006
1247.	**Zsilka László**	1903-1982	tanító	2010
1248.	**Zsoldos István**	1913-2003	lelkész, tanár, helytört. kutató	2011
1249.	**Zsolnai József dr.**	1935-2011	tanító, főisk., egyetemi tanár	2011
1250.	**Zsögön Zoltán**	1880-1951	tanár, író és költő	2008
1251.	**Zsuffa Zoltán**	1921-1990	középiskolai tanár	2009
1252.	**Zsurkai György**	1926-2006	kántortanító, ált. isk. tanító	2009

RÉSZLETEK EÖTVÖS JÓZSEF BESZÉDEI C MŰBŐL (I. KÖT.)

Eötvös József mint vallás- és közoktatási miniszter 1848. aug. 3-án törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőházban az elemi oktatásról. A törvényjavaslat vitájában elhangzott felvetésekre a miniszter válaszolt. Ezekből közlünk néhányat szöveghűséggel, nem minden tanulság nélkül.

„Kérdem a háztól, akar-e mindent elkövetni, hogy e párszó: »szabadság és egyenlőség« valósággá váljék? Nevelés nélkül az egyenlőség semmi, nem egyéb, mint puszta szó; a nevelés az, mely által az alsó néposztálybeliek az állam által nekik adott jogok élvezetére képesekké tétetnek. [...] ám a politikai jogokat nem csak a törvény adja, hanem adja a személyes képesség is.
A politikai jogok megadása akkor, mikor miveletlenség miatt a népnek egy nagy része mások vezérletének van kitéve, magában semmi, s mennyivel több szabadság áll törvényben, annál nagyobb lesz azon valóságos különbség, mely a mivelt és nem mivelt osztályok között létezik."

„Csak némi felvilágositást adok, mert oly valami kerestetik e törvényjavaslatban, mi nincs benne, hogy t.i. a gazdagabb polgároknak kedvezéseket nyujt, mig a szegényebbeket nyomja. Mikép méltóztatott ezt a törvényjavaslatban feltalálni, nem vagyok képes felfogni, minthogy világosan kimondja. a község által kivetett iskolai adó az országos adónak öt százalékát nem haladhatja, s ennek fizetéséhez minden lakos és birtokos azon arányban járul, melyben egyéb közterheket visel. Ha az általános adóztatási kulcs az országban igazságtalan, az ellen nem tehetek semmit, ha az általános adóztatási kulcs kedvező a gazdagokra, és nyomja a szegényt, nem igazithatom meg; de hogy az iskolaadó egyenlő arányban fog kivettetni a szegényekre és gazdagokra az adóztatási kulcs szerint, az e törvényjavaslatból tökéletesen világos."

„A tisztelt ház egy előbbi szakaszt elfogadva, kinyilatkoztatta azon meggyőződését, hogy az elemi oktatás csak akkor lehet jó állapotban, ha arra a községnek élénk befolyás engedtetik, azaz: ha a községi élettel erős kapcsolatban létezik. [...] A ministerium meghatározza az egész országra nézve az általános qualificatiót s kimondja, hogy az ilyen vagy olyan egyén képes arra, hogy elemi oktató lehessen. De az egyes községre nézve a specialis alkalmazást jobban meg tudja itelni a község maga, mert az alkalmas egyének közül kiszemeli azt, kihez legtöbb bizalma van. És a bizalom nem mellékes dolog, mert ha a községnek a falusi oktatóhoz bizalma nincs, veszélyeztetik az egész nevelés."